TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ARKEOLOJİ (KLASİK ARKEOLOJİ)

ANABİLİM DALI

GEÇ ROMA-ERKEN BİZANS DÖNEMİ ANADOLU'DA CAM TİPOLOJİSİ

Tezli Yüksek Lisans Tezi

Gülden TURGUT

Ankara, 2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ARKEOLOJİ (KLASİK ARKEOLOJİ)

ANABİLİM DALI

GEÇ ROMA-ERKEN BİZANS DÖNEMİ ANADOLU'DA CAM TİPOLOJİSİ

Tezli Yüksek Lisans Tezi

Gülden TURGUT

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Çiğdem GENÇLER GÜRAY

Ankara, 2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ARKEOLOJİ (KLASİK ARKEOLOJİ)

ANABİLİM DALI

GEÇ ROMA-ERKEN BİZANS DÖNEMİ ANADOLU'DA CAM TİPOLOJİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Çiğdem GENÇLER GÜRAY

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı	**İmzası**
1- Doç. Dr. Çiğdem GENÇLER GÜRAY	……
2- Prof. Dr. Zeynep ÇİZMELİ ÖĞÜN	……
3- Prof. Dr. Ahmet Tolga TEK	……

Tez Savunması Tarihi

17.01.2023

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Doç. Dr. Çiğdem GENÇLER GÜRAY danışmanlığında hazırlamış olduğum, "Geç Roma-Erken Bizans Dönemi Anadolu'da Cam Tipolojisi" (Ankara.2023) başlıklı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan almış olduğum bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih:

Adı-Soyadı:

Gülden TURGUT

İmza……

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ……iv

KISALTMALAR LİSTESİ ……...v

RESİM LİSTESİ ……viii

KAYNAKÇA ……...xi

1. GİRİŞ ……. 1

1.1. Çalışma Konusu ve Kapsamı …….. 1

1.2. Amaç ve Yöntem……..1

2. GEÇ ROMA İMPARATORLUK -ERKEN BİZANS DÖNEMİ TARİHÇESİ…….4

2.1. İmparator Diocletianus Dönemi (284-305) ……4

2.2. İmparator I. Constantinus Dönemi (305-312) ……5

2.3. I. Valentinianus (364-375) ve Valens Dönemi (364-378) ……...10

2.4. İmparator I. Theodosius Dönemi (379-395) ……11

2.5. İmparator Zenon Dönemi (474-491) ……15

2.6. İmparator Anastasios Dönemi (491-519) ……16

2.7. İmparator Justinianus Dönemi (527-565) ……17

2.7.1. Nika Ayaklanması ……18

2.8. İmparator Herakleios Dönemi (610-641) …….22

2.9. İmparator II. Justinianus Dönemi (685-695) ……25

3. GEÇ ROMA İMPARATORLUK-ERKEN BİZANS DÖNEMİ'NDE EKONOMİ ve TİCARET …… .27

3.1. Geç Roma İmparatorluk-Erken Bizans Dönemi'nde Cam ve Cam Ticareti …38

4. GEÇ ROMA İMPARATORLUK-ERKEN BİZANS DÖNEMİ ANADOLU'DA CAM ve CAM ÜRETİMİ ……..42

4.1. Diocletian Fiyat Listesi ……43

4.2. In Situ Fırın Kalıntısı Bulunan Yerleşimler ……46

4.3. Cam Üretim İzleri Bulunan Yerleşimler ……..55

5. GEÇ ROMA İMPARATORLUK-ERKEN BİZANS DÖNEMİ ANADOLU'DA CAM TİPOLOJİSİ ……72

5.1. TABAK ve KASELER ……77

5.1.2. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Tabak ve Kaseleri …….77

5.1.3. Erken Bizans Dönemi Tabak ve Kaseleri ……..83

5.2. BARDAKLAR ……..130

5.2.1. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Bardakları ……...130

5.2.2. Erken Bizans Dönemi Bardakları ……134

5.3. KAVANOZ ve VAZOLAR ……...165

5.3.1. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Kavanoz ve Vazoları……...165

5.3.2. Erken Bizans Dönemi Kavanoz ve Vazoları……168

5.4. KADEHLER ……..181

5.4.1. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Kadehleri ……182

5.4.2. Erken Bizans Dönemi Kadehleri ……183

5.5. ŞİŞELER ……217

5.5.1. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Şişeleri ……217

5.5.2. Erken Bizans Dönemi Şişeleri …….226

5.6. SERPME ŞİŞELER (SPRINKLER)……..316

5.6.1. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Serpme Şişeleri (Sprinkler) ……317

5.7. SÜRAHİLER …….329

5.7.1. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Sürahileri ……329

5.7.2. Erken Bizans Dönemi Sürahileri …….332

5.8. AMPHORISKOSLAR ……...351

5.8.1. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Amphoriskosları …….351

5.9. KOKU ŞİŞELERİ……..…….353

5.9.1. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Koku Şişeleri ……..354

5.9.2. Erken Bizans Dönemi Koku Şişeleri ……...359

5.10. SÜRMEDANLIKLAR (KOHL TUBES) ……380

5.10.1. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Kohl Tüpleri …….380

5.11. KANDİLLER ……...384

5.11.1. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Kandilleri ……. 385

5.11.2. Erken Bizans Dönemi Kandilleri ……...389

6. DEĞERLENDİRME ……..434

7. SONUÇ ……..454

ÖZET …….462

SUMMARY ……...464

ÖNSÖZ

"Geç Roma Erken Bizans Dönemi Anadolu'da Cam Tipolojisi" başlıklı çalışmamda cam tipolojisini oluşturan her cam formu hakkında bilgi verilmiş, tipoloji, dönemlere ayrılarak, tablo ile detaylandırılmıştır.

Tez çalışmam süresince gerek tez konumun seçiminde, gerekse gerekli kaynaklara ulaşmam konusunda yardımlarını ve değerli zamanını esirgemeyen, akademik birikimi ve deneyimiyle çalışmama yön veren değerli danışman hocam, Doç. Dr. Çiğdem GENÇLER GÜRAY'a içtenlikle teşekkür ederim.

Tez çalışmam boyunca desteklerini ve yardımlarını esirgemeyen Arş. Gör. İnan KOPÇUK ve Arş. Gör. Fatich TOUMPAN hocalarıma teşekkür ederim.

Çalışma süresince kaynaklara ulaşmam konusunda yardımcı olan, Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü Kütüphanesi çalışanları sayın Nihan UZUN ve Burçak DELİKAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamda yer alan görsellerin düzenlenmesinde emeği geçen sevgili ikiz kardeşim Gülnur TURGUT'a teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olan, maddi manevi desteklerini esirgemeyen, değerli aileme sonsuz teşekkür ederim.

Gülden TURGUT

Ankara 2023

KISALTMALAR LİSTESİ

Genel

A.g.e: Adı Geçen Eser

C: Cilt

çev: Çeviren

ed: Editör

eds: Editörler

çiz: Çizim

diğ: Diğerleri

fig: Figür

foto. no: Fotoğraf Numarası

imp: İmparatorluk

kat. no: Katalog Numarası

lev: Levha

lev.no: Levha Numarası

M.Ö: Milattan Önce

M.S: Milattan Sonra

pl: Plate

res: Resim

Res. No: Resim Numarası

s: Sayfa

S: Sayı

Şek: Şekil

vb: ve bunlar gibi

yy: Yüzyıl

Ölçüler

a: Ağız

a.ç: Ağız çapı

alt ç: Alt çap

b: Boyun

b.ç: Boyun çapı

cm: Santimetre

ç: Çap

çu.ç: Çubuk çapı

çu.y: Çubuk yüksekliği

der: Derinlik

gen: Genişlik

g: Gövde

g.ç: Gövde çapı

g.der: Gövde derinliği

g. gen: Gövde genişliği

k.ç: Kaide çapı

kal: Kalınlık

mm: Milimetre

t: Taban

y: Yükseklik

uz: Uzunluk

RESİM LİSTESİ

Res. 1: Aizanoi'de Bulunan Diocletian Fiyat Listesi Kopyası, (Mitchell 2015, 42, şek. 2.1.)

Res. 2: Allianoi Cam Fırın Kalıntısı, (Yaraş 2003a, 383, Res. No: 5.)

Res. 3: Metropolis Tiyatrosunda Bulunan Cam Üretim Atölyesi, (Meriç-Ersoy 1996, 43, Res. No: 6.)

Res. 4-5: Metropolis Gymnasium C Mekanı (Metropolis Kazı Arşivi), Cam Üretim Artıkları ve Cüruflar, (Akkuş 2011, 109, 112, Res. No: 5, 15.)

Res. 6: Ephesos'ta Bulunan Fırın Kalıntısı ve Cam Üretim Artıkları, (Czurda Ruth 2005, 160, fig. 1; Taştemür 2018a, 210, fig. 7.)

Res. 7: Tralleis 1 Numaralı Dükkandaki Fırın Kalıntısı, (Yaylalı 2009, 38, Res. No: 9.)

Res. 8: Tralleis 7 Numaralı Dükkandaki Cam Fırın Kalıntısı, (Kavaz 2011, 97, Res. No: 36.)

Res. 9: Nysa'da Bulunan Cam Çekirdeği ve Cüruf Kalıntıları, (Kavaz 2011, 98, Res. No: 38.)

Res. 10: Nysa'da Bulunan Cam Ocağı Kalıntısı, (Kavaz 2011, 99, Res. No: 39.)

Res. 11: Antiochia Ad Kragum'daki Geç Roma Dönemi Cam Fırın Kalıntısı, (Hoff ve diğ. 2016, 593, Res. No: 12.)

Res. 12-13: Troia Aşağı Şehirde Bulunan Cam İşleme Merkezi H-17 ve Planı, (Rose 2014, 267, Res. No: 11.22; Rose 1992, 55, fig. 18.)

Res. 14: Stratonikeia'da Bulunmuş Cam Üretim Artıkları ve Cam Fırınına Ait Tuğla Parçası, (Öztaşkın 2015, 183, lev. no: 1/15-17.)

Res. 15: Arykanda Cam Üretim Artıkları ve Külçe Parçaları, (Tek 2008, 168, Res. No: 21-41.)

Res. 16: Limyra Doğu Şehir Doğu Kapı Kazısında Bulunan Ham Cam Külçe Parçaları, (Baybo 2016, 97, lev. no: VIII.)

Res. 17: Limyra Seramik Cam Eritme Potası Parçaları Dış ve İç Yüz, (Baybo 2016, 98, 99, lev. no: XV.)

Res. 18: Limyra Cam Üretim Artıkları, (Baybo 2016, 98, lev. no: XII.)

Res. 19: Ksanthos Antik Kenti'nde Bulunmuş Ham Cam Atıkları, (Foy 2007, 239, fig. 11.)

Res. 20: Elaiussa Sebaste'de Bulunan Cam Damlacık ve Üretim Artıkları, (Gençler 2009, 131, Res. No: 85.)

Res. 21: Sagalassos Cam Üretim Artıkları, (Taştemür 2018a, 221, fig. 24.)

Res. 22: Sagalassos Seramik Üfleme Çubuğu ve Çubuğa Tutturulan Yeşil Cam Parçası, (Lauwers ve diğ. 2007b, 194, fig. 1.)

Res. 23: Laodekia Mozaikli Güney Roma Villası ve Planı, (Şimşek 2008, 433, 434, Res. No: 10, 11.)

Res. 24: Sardes Bizans Dönemi Cam Üretim Artıkları, (Von Saldern 1980, 144, Res. No: 17.)

Res. 25: Zeugma Ham Cam Parçaları?, (Semiz 2021, 96, Res. No: 20 (Zeugma Kazı Arşivi)

Res. 26: Zeugma Cam Fırın Kalıntısı, (Semiz 2021, 96, Res. No: 19 (Zeugma Kazı Arşivi)

Res. 27: Sardes Hamam-Gymnasium Kompleksinin Güneyinde Bulunan Bizans Dükkanları, (Crawford 1990, 159, fig. 2.)

Res. 28: Sardes Hamam-Gymnasium Kompleksi, Sinagog Yapısı ve Bizans Dükkanlarının 1988 Yılında Restore Edilmiş Planı, (Crawford 1990, 161, fig. 4.)

Res. 29: Cam Buluntularının Dönemlere Göre Dağılımı.

Res. 30: Geç Roma İmparatorluk Dönemi Form Dağılımı.

Res. 31: Şişe Formları

Res. 32: Bardak Formları.

Res. 33: Tabak-Kase Formları.

Res. 34: Erken Bizans Dönemi Cam Formları.

Res. 35: Kandil Formları.

Res. 36: Formların Dönemlere Göre Dağılımı.

Res. 37: Çeşitli Sofra Kap Formları.

KAYNAKÇA

Abbasoğlu 1996 — H. Abbasoğlu, "Perge Kazısı 1993 ve 1994 Yılları Ön Raporu", *17. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST)*, Ankara, 1996, C. 2, s. 107-121.

Acara-Olcay 1998 — M. Acara-B. Y. Olcay, "Bizans Dönemi'nde Aydınlatma Düzeni ve Demre Aziz Nikolaos Kilisesi'nde Kullanılan Aydınlatma Gereçleri", *Adalya*, 1998, S. 2, s. 249-266.

Akat ve diğ. 1984 — Y. Akat-N. Fıratlı-H. Kocabaş, *Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu Cam Eserler Kataloğu*, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 1984.

Akgül Özarslan 2015 — S. Akgül Özarslan, "Kibyra'dan Ele Geçen Cam Eser Örnekleri", içinde: Ş. Kazan Nas (ed.), *1. Teke Yöresi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 2015, C. 1, s. 699-713.

Akkurnaz 2016 — F. B. Akkurnaz, *Eski Yunan ve Roma Kaplar-İşlevler,* İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2016.

Akkuş 2011 — E. Akkuş, *Metropolis Hamam ve Latrinasında Bulunmuş Camlar,* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2011.

Akkuş Koçak 2021 — E. Akkuş Koçak, *Metropolis Cam Buluntuları,* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2021.

Akyol ve diğ. 2009 — A. A. Akyol-Ç. Gençler Güray-Y. K. Kadıoğlu-Ş. Demirci, "Elaiussa Sebaste Cam Örnekleri Arkeometrik Çalışmalar", *24. Arkeometri Sonuçları,*

Ankara, 2009, s. 13-29.

Alanyalı 2011 — H. S. Alanyalı, "2009 Yılı Side Tiyatrosu ve Çevresi Çalışmaları", *32. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST),* Ankara, 2011, C. 2, s. 436-453.

Alanyalı 2013 — H. S. Alanyalı, "Side 2011-2012 Yılı Çalışmaları", *ANMED*, 2013, S. 11, s. 121-134.

Alanyalı 2014a — H. S. Alanyalı, "Side 2013 Yılı Kazı ve Araştırmaları", *36. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST)*, 2014, C. 1, s. 273-299.

Alanyalı 2014b — H. S. Alanyalı, "Side 2012 Yılı Çalışmaları", *35. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST)*, Muğla, 2014, C. 1, s. 451-471.

Alston 1998 — R. Alston, "Trade and the City in Roman Egypt", İçinde: H. Parkins-C. Smith (eds.), *Trade, Traders and* the Ancient City, 1998, s. 165-199.

Anlağan ve diğ. 1995 — Ç. Anlağan-T. Anlağan-Y. Günsenin-H. Yılmaz-Ş. Akalın, *Sadberk Hanım Müzesi*, İstanbul, Vehbi Koç Vakfı, 1995.

Antonaras 2008 — A. C. Antonaras, "Glass Lamps of the Roman and Early Christian Periods. Evidence from the Thessaloniki area", içinde: C. A. Roman-N. Gudea (eds.), *Lychnological Acts 2*, Cluj-Napoca, 2008, s. 23-33.

Antonaras 2010a — A. C. Antonaras, "Early Christian and Byzantine Glass Vessels: Forms and Uses", içinde: F.Daim-

J.Drauschke (eds.), Byzans-das Römerreich im Mittelalter, 2010, Teil. 1, s. 383-430.

Antonaras 2010b — A. C. Antonaras, "Glassware in Late Antique Thessalonike (Third to Seventh Centuries C.E.)", İçinde: L. Nasrallah-C. Bakirtzis-S. J. Friesen (eds.), *from Roman to Early Christian Thessalonike: Studies in Religion and Archaeology*, 2010, s. 299-331.

Antonaras 2010c — A. C. Antonaras, "Roman and Early Christian Mould Blown Vessels from Thessaloniki and its Region from the 1st to the 5th Century AD", içinde: C. F. Hadiamont (ed.), *D'ennion Au Val Saint-Lambert Le Verre Soufflé-Moulé Actes des 23 e Rencontres de l' Association française pour l'Archéologie du Verre,* 2010, Vol: 5, s. 241-253.

Antonaras 2011 — A. C. Antonaras, "Old and Recent Finds of Byzantine Glass from Nortern Greece", *Journal of the Serbian Archaeological Society,* 2011, Vol. 25, s. 83-107.

Antonaras 2016 — A. C. Antonaras, "Production and Distribution of Glass Objects in Late Antique Thessaloniki (3rd-7th c. A.D.)", içinde: F. Blondé (ed.), *L'artisanat en Gréce ancienne Filiéres de production*, Presses Universitaires du Septentrion, 2016.

Arveiller Dulong-Nenna 2005 — V. Arveiller Dulong-M. Dominique Nenna, *Les Verres Antiques Du Musée Du Louvre II,* Paris, 2005.

Atik 2009 — Ş. Atik, "Late Roman/Early Byzantine Glass from the

Marmaray Rescue Excavations at Yenikapı in İstanbul", içinde: E. Laflı (ed.), *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean",* İzmir, 2009, s. 1-16.

Atik 2014 — Ş. Atik, "Marmaray Yenikapı-Metro Kazısı Cam Buluntuları", içinde: Ş. Baltaş-Ş. Altun (eds.), *Hayalden Gerçeğe Bir İstanbul Öyküsü Marmaray,* Ankara, 2014, s. 198-216.

Atila-Gürler 2008 — C. Atila-B. Gürler, *Bergama Müzesi Cam Eserleri,* Bergama Kültür ve Sanat Vakfı, 2008.

Atila 2015 — C. Atila, "Roman Glass Vessels in Sivas Museum", *Arkeoloji Dergisi,* 2015, S. 20, s. 161-179.

Atila-Okan 2017 — C. Atila-E. Okan, "Glass Vessels from Bolu Museum", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi,* 2017, S. 155, s. 73-83.

Avramea 2002 — A. Avramea, "Land and Sea Communications, Fourth-Fifteenth Century", içinde: A. E. Laiou-C. Bouras-C. Morrisson- N. Oikonomides- C. Pitsakis (eds.), *The Economic History of Byzantium: from the Seventh through the Fifteenth Century*", 2002, Vol. 2, s. 57-89.

Aybek ve diğ. 2012 — S. Aybek- A. K. Öz- A. E. Meriç, "Metropolis 2010 Yılı Kazı Çalışmaları", *33. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST),* Ankara, 2012, C. 2, s. 313-337.

Aybek ve diğ. 2018 — S. Aybek-O. Gülbay-B. Arslan-Y. Balım, "2016 Yılı Metropolis Arkeolojik Araştırmaları", *39. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST),* Bursa, 2018, C. 2, s. 501-

515.

Aybek ve diğ. 2020 — S. Aybek-B. Arslan-Y. Balım-U. Canseven, "Metropolis Arkeolojik Araştırmaları, 2018", *41. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST),* Ankara 2020, C. 4, s. 151-171.

Barag 1970 — D. Barag, "Glass Pilgrim Vessels from Jerusalem", *Journal of Glass Studies (JGS),* 1970, Vol: 12, s. 35-63.

Barag 1981 — D. Barag, "Towards a Chronology of Syro-Palestinian Glass", *Annales du 8e Congrés International d'Etude Historique du Verre,* Londres-Liverpool, 1981, s. 73-81.

Barın 2007 — G. Barın, "Diyarbakır Müzesi'ndeki Bir Grup Cam Eser Üzerine Bazı Gözlemler", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi,* 2007, C. 6, S. 20, s. 196-207.

Başaran-Kurap 2013 — S. Başaran-G. Kurap, "Enez (Ainos) 2012 Yılı Kazı Çalışmaları ile İlgili Rapor", 35. *Kazı Sonuçları Toplantısı (KST),* 2013, C. 3, s. 249-262.

Baur 1938 — P. V. C. Baur, "A Christian Bowl or Chalice", içinde: C. H. Krealing (ed.), *Gerasa City of the Decapolis,* New Haven Conn, 1938, s. 505-513.

Baybo 2003 — S. Baybo, *Patara Kazıları'ndan (1989-2001) Ele Geçen Cam Eserler,* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2003.

Baybo 2009 — S. Baybo, "Late Antique /Early Byzantine Glass

Vessels from Trench Q 18 at Limyra: Excavation Seasons 2007-2009", içinde: E. Laflı (ed.), *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean*, İzmir, 2009, s. 189-198.

Baybo 2016 — S. Baybo, *Limyra Cam Buluntuları (1969-2012) ve Doğu Akdeniz Cam Ticareti*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya, 2016.

Bilgiç 2005 — H. Bilgiç, *Arykanda'da Bulunan Geç Roma Dönemi Cam Kaplarından Örnekler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2005.

Blid 2009 — J. Blid, "Late Antique Glass in sacred Context: A Hagiasma at Carian Labraunda", içinde: E. Laflı (ed.), *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean*, İzmir, 2009, s. 133-150.

Bounegru 2014 — O. Bounegru, "The Black Sea Area in the Trade System of the Roman Empire", *Euxeinos*, 2014, S. 14, s. 8-16.

Brown 2000 — P. Brown, *Geç Antikçağ'da Roma ve Bizans Dünyası,* 1. Baskı, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2000.

Brun 2000 — J. P. Brun, "The Production of Perfumes in Antiquity: The Cases of Delos and Paestum", *American Journal of Archaeology (AJA)*, 2000, Vol: 104, No: 2, s. 277-308.

Caldarola 2016 — R. Caldarola, "Oggetti in Vetro", içinde: F. D'andria-M. P. Caggia-T. Ismaelli (eds.), *Hierapolis Di Frigia*

VIII, 2, Le Attivita Delle Campagne Di Scavo e Restauro 2007- 2011, 2016, s. 723-727.

Canav 1985 — Ü. Canav, *Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş Ancient Glass Collection, İstanbul, Çağdaş* Yayıncılık ve Basın Sanayi, 1985.

Canav Özgümüş 2009 — Ü. Canav Özgümüş, "Late Roman/Early Byzantine Glass from the Marmaray Rescue Excavations at Sirkeci, İstanbul", içinde: E. Laflı (ed.), *Late Antique/ Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean,* İzmir, 2009, s. 17-24.

Caron 1993 — B. Caron, "A Roman Figure Engraved Glass Bowl", *Metropolitan Museum Journal,* 1993, Vol. 28, s. 47-55.

Caron 1997 — B. Caron, "Roman Figure Engraved Glass in the Metropolitan Museum of Art", *Metropolitan Museum Journal,* 1997, Vol. 32, s. 19-50.

Charlesworth 1966 — D. Charlesworth, "Roman Square Bottles", *Journal of Glass Studies (JGS),* 1966, Vol. 8, s. 26-40.

Clairmont 1963 — C. W. Clairmont, *The Excavations at Dura Europos, Final Report IV, V, The Glass Vessels*, New Haven, 1963.

Connor 2011 — C. L. Connor, *Bizans'ın Kadınları,* 1.Baskı, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2011.

Contardi 2009 — S. Contardi, "Late Antique Glass from Iasos (Caria)", içinde: E. Laflı (ed.), *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean,* İzmir, 2009, s.

123-132.

Corcoran 2008 S. Corcoran, “Diocletian”, içinde: A. A. Barret (ed.), *Lives of the Caesars*, Molden MA and Oxford, 2008, s. 228-254.

Corcoran 2012 S. Corcoran, “Before Constantine”, içinde: N. Lenski (ed.), *The Cambridge Companion to The Age of Constantine*, United States of America, 2012, s. 35-59.

Cosyns-Ceglia 2018 P. Cosyns-A. Ceglia, “Glass Production and Consumption in Cyprus in Late Antiquity (Fourth-Seventh Century CE)”, içinde: D. Rosenow-M. Phelps-A. Meek-I. Freestone (eds.), *Things that Travelled Mediterranean Glass in the First Millennium AD*, UCL Press, 2012, s. 72-91.

Crawford 1990 J. S. Crawford, *The Byzantine Shops at Sardis*, Harvard University Press, Cambridge, 1990.

Crowfoot-Harden 1931 G. M. Crowfoot-D. B. Harden, “Early Byzantine and Later Glass Lamps”, *The Journal of Egyptian Archaeology (JEA)*, 1931, Vol: 17, s. 196-208.

Czurda Ruth 2005 B. Czurda Ruth, “Glas Aus Ephesos: Hanghaus 1 Und Eine Werkstatte Des 6. Jahrhunderts N. Chr. Auf Der Agora”, *Annales du 16 Congrés de l’Association Internationale pour l’Histoire du Verre*, Nottingham, 2005, s. 158-162.

Czurda Ruth 2007 B. Czurda Ruth, *Hanghaus 1 in Ephesos Die Gläser*, (*Forschungen in Ephesos VIII/7)*, Wien, Austrian

Academy of Sciences Press, 2007.

Çakmakçı 2008 — Z. Çakmakçı, *Örnekler Işığında Bizans Asia'sında Cam Sanatı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 2008.

Çakmakçı 2009 — Z. Çakmakçı, "A Typological Approach to Glass Goblet Production from Late Antiquity to the Middle Ages in the Light of Recent Finds", içinde: E. Laflı (ed.), *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean*, İzmir, 2009, s. 49-66.

Çakmakçı 2019 — Z. Çakmakçı, "Geç Roma-Erken Bizans Dönemi Cam Üretiminde Konik Kaplar ve Ödemiş Müzesi'nden Bir Örnek", *Seleucia* Nisan-Mayıs 2019, S. 9, s. 273-303.

Çakmaklı 2007 — Ö. D. Çakmaklı, *Uşak Arkeoloji Müzesi'nde Korunan Roma Dönemi'ne Ait Cam Eserler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007.

Çakmaklı 2013 — Ö.D. Çakmaklı, "Uşak Arkeoloji Müzesi'ne Kazı Dışı Yollardan Kazandırılmış Roma Dönemi'ne Ait Bir Grup Cam Kap", *Kaunos/Kbid Toplantıları 2, Anadolu Antik Cam Araştırmaları Sempozyumu,* 2013, s. 65-83.

Çakmaklı 2017 — Ö. D. Çakmaklı, "Zeus Labraundos Kutsal Alanı Su Kompleksi Kazıları Cam Buluntuları", *Seleucia,* Nisan-Mayıs 2017, S. 7, s. 279-297.

Çakmaklı 2019 — Ö. D. Çakmaklı, "Yeni Buluntular ve Tipolojik Çalışmalar Işığında Roma Dönemi Cam Endüstrisi Açısından Stratonikeia", *Mimari, Heykel ve Küçük*

Buluntu Araştırmaları, Stratonikeia Araştırmaları 4, 2019, s. 153-169.

Çelik 2009 — İ. U. Çelik, "Glass from the 2006 Excavation Season İn the Theatre at Nicaea", içinde: E. Laflı (ed.), *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean*, İzmir, 2009, s. 151-160.

Çokay Kepçe 2017 — S. Çokay Kepçe, *Perge Batı Nekropolis Mezar Buluntuları 1997-2007 Yılları Arasında 169 Numaralı Parselde Yürütülen Çalışmalar,* İstanbul, Ege Yayınları, 2017.

Çömezoğlu 2001 — Ö. Çömezoğlu, *Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kazılarında 1996-1999 Yılları Arasında Bulunan Aydınlatma İşlevli Cam Eserler,* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2001.

Decker 2009 — M. Decker, "Export Wine Trade to West and East", İçinde: M. M. Mango (ed.), *Byzantine Trade, 4th-12th Centuries the Archaeology of Local, Regional and International Exchange*, 2009, s. 239-253.

Degryse ve diğ. 2005 — P. Degryse-J. Schneider-J. Poblome-M. Waelkens-U. Haack-P.Muchez, "A Geochemical Study of Roman to Early Byzantine Glass from Sagalassos, South-West Turkey", *Journal of Archaeological Science (JAS),* 2005, S. 32, s. 287-299.

Degryse ve diğ. 2006 — P. Degryse-J. Schneider-U. Haack-V. Lauwers-J. Poblome-M. Waelkens-Ph. Muchez, "Evidence for

Glass ‘recycling’ Using Pb and Sr İsotopic Ratios and Sr-mixing Lines: The case of Early Byzantine Sagalassos”, *Journal of Archaeological Science (JAS),* 2006, s. 33, s. 494-501.

Demir 1999 — E. Ç. Demir, *Antik Çağ’da Cam ve Perge Konut Alanı “A” Evi Cam Eserleri Kataloğu,* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1999.

Demir 2013 — A. Demir, *Giresun Müzesi’nde Bulunan Bir Grup Cam Eser*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2013.

Demir 2020 — F. Demir, “Aigeai Kazısı 2017-2018”, *41. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST)*, Ankara, 2020, C. 2, s. 135-147.

Dereli 2001 — F. Dereli, “Sinop Gelincik Mezar Odası”, *11. Müze Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Nisan 2001, s. 235-249.

Diehl 2017 — C. Diehl, *Bizans İmparatorluğu Tarihi,* 4. Baskı, İstanbul, İlgi Kültür Sanat Yayıncılık, 2017.

Dikici 2013 — R. Dikici, *Bizans İmparatorluğu Tarihi (Şu Bizim Bizans -Byzantium 330-1453)*, 7. Baskı, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2013.

Dikici 2016 — R. Dikici, *Bizans’ı Anlamak,* İstanbul, Remzi Kitabevi, 2016.

Doksanaltı-Sağlan 2009 — E. Doksanaltı-S Sağlan, “Late Roman Glass from the Museum of Karaman”, içinde: E. Laflı (ed.), *Late*

Antique/ Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean, İzmir, 2009, s. 185-186.

Doyle 1976 — E. J. Doyle, "Two New Fragments of the Edict of Diocletian on Maximum Prices", *Hesperia,* 1976, Vol: 45, No: 1, s. 77-97.

Drauschke-Greiff 2010 — J. Drauschke-S. Greiff, "Chemical Aspects of Byzantine Glass from Caricin Grad/Iustiniana Prima (Serbia)", içinde: J Drauschke-D. Keller (eds.), *Glass in Byzantium-Production, Usage, Analyses,* Mainz, 2010, s. 25-47.

Dussart 2006 — O. Dussart, "The Glass Vessels of Zeugma Results of the First Study Campaign in 2003", içinde: R. Ergeç (ed.), *Uluslararası Geçmişten Geleceğe Zeugma Sempozyumu/International Symposium on Zeugma: from Past to Future,* Gaziantep, 2006, s. 51-60.

Dussenbery 1971 — E. B. Dussenbery, "Ancient Glass in the Collections of Wheaton College", *Journal of Glass Studies (JGS),* 1971, Vol. 13, s. 9-33.

Eker 2014 — F. Eker, *Kahramanmaraş Müzesi'ndeki Cam Eserler,* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum, 2014.

Eker 2016 — K. Eker, *Tokat Müzesi'ndeki Cam Eserler ve 3D Modelleme Çalışması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2016.

Elbern 1979 — V. H. Elbern, "Altar Implements and Liturgical Objects", içinde: K. Weitzmann (ed.), *Age of*

Spirituality Late Antique and Early Christian Art, Third to Seventh Century, New York, 1979, s. 592-640.

Erçin 2021 — B. Erçin, *Olympos Kazısı Cam Buluntuları,* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2021.

Erim ve diğ. 1971 — K. T. Erim- J. Reynolds-M. Crawford, "Diocletians Currency Reform: A New Inscription", *Journal of Roman Studies (JRS),* 1971, Vol: 61, s. 171-177.

Erim-Reynolds 1973 — K. T. Erim- J. Reynolds, "The Aphrodisias Copy of Diocletian's Edict on Maximum Prices", *Journal of Roman Studies (JRS),* 1973, Vol: 63, s. 99-110.

Erol-Tamer 2016 — A. F. Erol-D. Tamer, "Cıngırt Kayası Erken Bizans Dönemi Cam Buluntuları", *Seleucia Ad Calycadnum,* 2016, S. 6, s. 199-239.

Erten Yağcı 1990 — E. Erten Yağcı, "Hatay Müzesi'ndeki Bir Grup Cam Eser", içinde: *1. Uluslararası Anadolu Cam Sanatı Sempozyumu 26-27 Nisan 1988*, İstanbul, 1990, s. 30-36.

Erten Yağcı 1993 — E. Erten Yağcı, *Başlangıcından Geç Antik Dönem Sonuna Kadar Anadolu'da Cam,* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1993.

Erten Yağcı 1999 — E. Erten Yağcı, "Kilikia'da Cam", *Olba Özel Sayı,* 1999, C. 1, S. 2, s. 169-185.

Erten 2001a — E. Erten, "Türkiye Dışındaki Müzelerde Bulunan Anadolu Kaynaklı Roma Cam Eserleri Işığında Anadolu'da Cam", *Türk Arkeoloji ve Etnografya*

Dergisi, 2001, S. 2, s. 73-82.

Erten 2001b — E. Erten, "İçel Müzesi Koleksiyonu'ndan Cam Bardaklar", içinde: *Gün Işığında Anadolu Cevdet Bayburtluoğlu için Yazılar/ Anatolia in Daylight Essays in Honour of Cevdet Bayburtluoğlu*, İstanbul, 2001, s. 96-103.

Erten 2004 — E. Erten, "Fethiye Müzesi Koleksiyonundan Antalya, Kaş, Dirgenler Köyü Kaynaklı Camlar", *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi,* 2004, S. 4, s. 13-18.

Erten 2011 — E. Erten, "Erken Bizans Camcılığı: Kimliği ve Niteliği Üzerine Düşünceler", *Seleucia Ad Calycadnum,* 2011, C. 1, S. 1, s. 29-51.

Erten-Gençler Güray 2015 — E. Erten-Ç. Gençler Güray, "Glass Finds From Villa A in Zeugma, Gaziantep-Turkey", *Annales du 19 Congrés de l'Association Internationale pour l'Histoire du Verre*, Koper, 2015, 304-314.

Erten-Akkuş Koçak 2017 — E. Erten-E. Akkuş Koçak, "Olba Tiyatro Kazısı Cam Kadeh Buluntuları", *Seleucia,* Nisan-Mayıs 2017, S. 7, s. 89-113.

Erten 2018a — E. Erten, *Silifke Müzesi Cam Kataloğu,* Ankara, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, 2018.

Erten-Akkuş Koçak 2018b — E. Erten-E. Akkuş Koçak, "Olba Kazıları Cam Kandil Buluntuları", *Seleucia,* Nisan-Mayıs 2018, S. 8, s. 139-165.

Erten-Akkuş Koçak 2019 — E. Erten-E. Akkuş Koçak, "Glass Finds from the

Monastery at Olba", *Adalya*, 2018, S. 22, s. 345-362.

Eser ve diğ. 2017 — E. Eser- M. Acara Eser- M. Görür, "Divriği Kalesi: 2016", *39. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST)*, Bursa, 2017, C. 3, s. 345-355.

Evans ve diğ. 2001 — H. C. Evans-M. Holcomb-R. Hallman, "The Arts of Byzantium*", The Metropolitan Museum of Art Bulletin New Series*, 2001, Vol. 58, No. 4, s. 1-68.

Flohr 2014 — M. Flohr, "Economy, Roman", içinde: C. Smith (ed.), *Encyclopedia of Global Archaeology*, Heidelberg, 2014, s. 2338-2346.

Foy 2000 — D. Foy, "Un Atelier de Verrier À Beyrout au Début de la Conguête Islamique", *Syria*, 2000, S. 77, s. 239-290.

Foy 2003 — D. Foy, "Le Verre en Tunusie: L'Apport de Fouilles Récentes Tuniso-Françaises", *Journal of Glass* Studies (JGS), 2003, Vol: 45, s. 59-89.

Foy 2007 — D. Foy, "Une Production de Verre A Xanthos Au Debut de L'epoque Byzantine", *Anatolia Antiqua*, 2007, Vol: 15, s. 233-246.

Fünfschiling 2010 — S. Fünfschiling, "Byzantine Glass Finds from Carthage: from the German excavations, the English Excavations at Bir Messaouda and from the Canadian Excavations", içinde: J. Drauschke-D. Keller (eds.), *Glass in Byzantium-Production, Usage, Analyses*, Mainz, 2010, s. 215-225.

Fünfschilling-Laflı 2013 S. Fünfschilling- E. Laflı, *Hadrianopolis II: Glasfunde des 6. und 7. Jahrhunderts aus Hadrianupolis, Paphlagonien/TR*, Internationale Archaologie 123, Leidorf, 2013.

Gawlikowska 2015 K. Gawlikowska, "The Glass Industry in Palmyra", *Syria Archéologie, Art Et Histoire*, 2015, S. 92, s. 291-298.

Gençler 2000 Ç. Gençler, "I Vetri di Hierapolis/Hierapolis Camları", içinde: F. D'Andria-F. Silvestrelli (eds.), *Ricerche Archeologiche Turche nella Valle del Lykos/Lykos Vadisi Türk Arkeoloji Araştırmaları*, Galatina, 2000, s. 209-289.

Gençler 2009 Ç. Gençler, *Elaiussa Sebaste Antik Kenti Yerleşimi Cam Buluntuları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2009.

Gençler Güray 2010a Ç. Gençler Güray, "Kaunos'un Erken Bizans Dönemi Cam Buluntuları", Anadolu/*Anatolia*, 2010, S. 36, s. 215-226.

Gençler Güray 2010b Ç. Gençler Güray, "Soli-Pompeiopolis Antik Kenti (Mersin-Mezitli) Cam Buluntuları", *Camgeran Uluslararası Katılımlı, Uygulamalı Cam Sempozyumu*, Eskişehir, 2010, S. 68, s. 141-147.

Gençler Güray 2011 Ç. Gençler Güray, "Elaiussa Sebaste'nin Roma Dönemi Cam Buluntuları", *Olba*, 2011, S. 19, s. 233-266.

Gençler Güray-Peker 2014 Ç. Gençler Güray-N. Peker, "A Figure-Engraved Glass from the Early Byzantine Period", *Adalya,* 2014, S. 17, s. 281-295.

Gençler Güray 2017 Ç. Gençler Güray, "Recent Glass Finds from Elaiussa Sebaste in Cilicia", *Annales du 20 Congrés de l'Association Internationale pour l'Histoire du Verre*, Romont, 2017, s. 230-235.

Giacchero 1974 M. Giacchero, *Edictum Diocletiani et Collegarum de pretiis rerum venalium in integrum fere restitutum e Latinis Graecisque fragmentis,* Genova, 1974.

Gill 2002 M.A.V. Gill, *Amorium Reports, Finds I: The Glass (1987-1997),* British Archaeological Reports Oxford, 2002.

Goethert Polaschek 1977 K. Goethert Polaschek, *Katalog der römischen Glaser des Rheinischen Landesmuseums Trier,* Trierer Grabungen und Forschungen, Band. 9, 1977.

Gorin Rosen 2000 Y. Gorin Rosen, "The Ancient Glass Industry in Israel Summary of the Finds and New Discoveries", *Travaux de la Maison de l'Orient méditerranéen,* Lyon, 2000, s. 49-63.

Gorin Rosen-Katsnelson 2007 Y. Gorin Rosen-N. Katsnelson, "Local Glass Production in the Late Roman-Early Byzantine Periods in Light of the Glass Finds from Khirbat El-Ni'ana", *Atiqot,* 2007, S. 57, s. 73-154.

Gorin Rosen-Winter 2010 Y. Gorin Rosen-T. Winter, "Selected İnsights into

Byzantine Glass in the Holy Land" içinde: J. Drauschke- D. Keller (eds.), *Glass in Byzantium- Production, Usage, Analyses, Byzans*, Mainz, 2010, Band. 8, s. 165-183.

Greene 2000 — K. Greene, "Technological İnnovation and Economic Progress in the Ancient World: M. I. Finley Re-Considered", *Economic History Review*, 2000, S. 53, s. 29-59.

Gregl-Lazar 2008 — M. Gregl- I. Lazar, "Bakar: Staklo iz Rimske Nekropole/Bakar; The Glass from the Roman Cemetery", *Musei Archaeologici Zagrabiensis Catalogi et Monographiae,* S. 5, s. 49-101.

Gregory 2010 — T. E. Gregory, *Bizans Tarihi*, 5. Baskı, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2010.

Grose 2017 — D. F. Grose, *The Hellenistic, Roman, and Medieval Glass from Cosa*, Ann Arbor, Michigan, The University of Michigan Press, 2017.

Grossmann 2002 — R. A. *Grossmann, Ancient Glass A Guide to the Yale Collection*, New Haven, 2002.

Grossmann 2013 — R. A. Grossmann, "Glass", içinde: W. Aylward (ed.), *Excavations at Zeugma, Conducted by Oxford Archaeology*, Los Altos, 2013, C. 2, s. 218-258.

Günsenin 1996 — N. Günsenin, "1995 Yılı Marmara Adaları Sualtı Araştırması", *14. Araştırma Sonuçları Toplantısı* (*AST*), Ankara, 1996, C. 1, s. 97-107.

Günsenin 1998 — N. Günsenin, "1996 Yılı Marmara Adaları Yan Taramaları Sonar Araştırması Etkinlik Adası Mermer Batığı", *15. Araştırma Sonuçları Toplantısı (AST),* Ankara, 1998, C. 1, s. 295-307.

Gürler 2000 — B. Gürler, *Tire Müzesi Cam Eserleri*, 1. Baskı, Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, 2000.

Gürler-Laflı 2010a — B. Gürler-E. Laflı, "Middle and Late Roman Glass from the Agora of Smyrna from the Excavation Seasons 1997 and 2002-2003", içinde: J.Drauschke-D.Keller (eds.), *Glass in Byzantium-Production, Usage Analyses,* Mainz, 2010, s. 121-145.

Gürler-Laflı 2010b — B. Gürler-E. Laflı, "Frühbyzantinische Glaskunst in Kleinasien", içinde: F. Daim-J. Drauschke (eds.), *Byzans das Römerreich im Mittelalter*, Mainz, 2010, Teil. 1, s. 431-450.

Gürler-Ersoy 2017 — B. Gürler-G. Çelik Ersoy, "Smyrna Agora Roma Hamamı 2014 Yılı Ortaçağ ve Sonrası Cam Buluntuları", içinde: B. Yolaçan-G. Şakar-A. Ersoy (eds.), *Smyrna/İzmir Kazı ve Araştırmaları II*, 2017, s. 169-189.

Haldon 2000 — J. Haldon, *Byzantium a History*, 2000.

Haldon 2007 — J. Haldon, *Bizans Tarih Atlası,* 1. Baskı, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2007.

Haldon 2015 — J. Haldon, "Late Rome, Byzantium and Early

Medieval Western Europe", içinde: A. Monson-W. Scheidel (eds.), *Fiscal Regimes and the Political Economy of Premodern States*, Cambridge University Press, 2015, s. 345-389.

Hanar 2018 — E. Hanar, *Diyarbakır Müzesi'ndeki Cam Kaplar*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum, 2018.

Hanfmann 1959 — G. M. A. Hanfmann, "A Preliminary Note on the Glass Found at Sardis in 1958", *Journal of Glass Studies (JGS)*, 1959, Vol. 1, s. 51-54.

Harden 1934 — D. B. Harden, "The Glass of the Greeks and Roman", *Greece & Rome*, 1934, Vol. 3, No. 9, s. 140-149.

Harden 1936 — D. B. Harden, *Roman Glass from Karanis, found by The University of Michigan Archaeological Expedition in Egypt, 1924-29*, Ann Arbor University of Michigan Press, 1936.

Harden 1949 — D. B. Harden, "Tomb-Groups of Glass of Roman Date from Syria and Palestine", *Iraq*, 1949, Vol. 11, No. 2, s. 151-159.

Harden ve diğ. 1987 — D. B. Harden-H. Hellenkemper-K. Painter-D. Whitehouse, *Glass of the Caesars*, Olivetti, Milan, 1987.

Harries 2000 — J. Harries, "Armies, Emperors and Bureaucrafts", İçinde: P. F. Esler (ed.), *The Early Christian World*, London and New York, 2000, Vol: I-II, s. 26-53.

Harrison-Christie 1993 — R. M. Harrison-N. Christie, "Excavations at Amorium:

1992 Interim Report", *Anatolian Studies (AS)*, 1993, Vol. 43, s. 147-162.

Hartmann-Grünewald 2010 — S. Hartmann-M. Grünewald, "The Late Antique Glass from Mayen (Germany): First Results of Chemical and Archaeological Studies", içinde: B. Zorn-A. Hilgner (eds.), *Glass along the Silk Road from 200 BC to AD 1000*, Germany, 2010, Vol. 9, s. 15-29.

Hayes 1975 — J. W. Hayes, *Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum*, Toronto, 1975.

Hayes 1992 — J. W. Hayes, *Excavations at Saraçhane in İstanbul,* Vol. 2, The Pottery, Princeton, New Jersey, Princeton University Press, 1992.

Hazinedar Coşkun 2019 — T. Hazinedar Coşkun, "Özel Bir Koleksiyonun Düşündürdükleri: Koray Selçik Koleksiyonu Cam Eserlerinden Örnekler", *Sanat Tarihi Dergisi*, Ekim 2019, S. 28/2, s. 549-569.

Hazinedar Coşkun 2021 — T. Hazinedar Coşkun, "Manisa Müzesi Erken Bizans Dönemi Cam Bardakları", içinde: O. Dumankaya (ed.), *Arkeolojik Küçük Buluntular Pişmiş Toprak, Metal, Kemik, Cam ve Taş Eserler/Archaeological Small Artifacts, Terracota, Metal, Bone, Glass and Stone Artifacts*, 2021, s. 298-318.

Hoff ve diğ. 2016 — M. Hoff-B. Can-R. Townsend-E. Erdoğmuş-T. Howe, "The Antiochia Ad Cragum Archaeological Research Project: 2014 Season", *37. Kazı Sonuçları Toplantısı*

(KST), Ankara, 2016, C. 3, s. 581-595.

Honroth 1984 — M. Honroth, "Glas", *Altertümer von Pergamon*, Berlin, 1984, S. 15, s. 149-160.

Hopkins 1995/96 — K. Hopkins, "Rome, Taxes, Rents and Trade", *Journal of Ancient History*, 1995/96, Vol. VI/VII, s. 190-230.

Höpken 2010 — C. Höpken, "Glas in der Kommagene-Funde aus der Felsnekropole von Perrhe", içinde: J. Drauschke-D. Keller (eds.), *Glass in Byzantium-Production, Usage, Analyses,* Mainz, 2010, s. 153-165.

Höpken 2011 — C. Höpken, "Base Marks on Glass Vessels in Gaziantep (Turkey)", içinde: D. Foy-M. D. Nenna (eds.), *Corpus Des Signatures et Marques Sur Verres Antiques,* Alix-en-Provence-Lyon, 2011, Vol. 3, s. 243-247.

Höpken-Çakmaklı 2015 — C. Höpken-Ö. D. Çakmaklı, *Narin Pırıltı Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu/Fragile Splendour Glass in the Medusa Collection in Gaziantep/* Bonn, 2015.

Ingemark 2021 — D. Ingemark, "Conderations on the Function and Provenance of the Glass in the Plato von Ustinow Collection", *Classical Art and Archaeology (CLARA),* 2021, Vol, 7, s. 1-20.

Isings 1971 — C. Isings, *Roman Glass in Limburg Archaeologica Traiectina IX,* 1971.

Israeli 2003 — Y. Israeli, *Ancient Glass in the Israel Museum The Eliahu Dobkin Collection and Other Gifts*, Jerusalem,

2003.

Israeli 2008 — Y. Israeli, “The Glass Vessels”, içinde: *Archaeological Excavations at Caesarea Maritima Areas CC, KK, and NN, Final Report*, Eisenbrauns 2008, Vol. 1, s. 368-418.

Israeli 2015 — Y. Israeli, “Some Exceptional Glass Vessels from Caesarea Maritima”, içinde: J. Bayley-I. Freestone-C. Jackson (eds.), *Glass of the Roman World*, United Kingdom, 2015, s. 116-124.

İdil-Kadıoğlu 2009 — V. İdil-M. Kadıoğlu, “2007 Yılı Nysa Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, *30. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST),* Ankara, 2009, C. 3, s. 499-521.

İdil ve diğ. 2010 — V. İdil-M. Kadıoğlu-M. Beckmann-C. Özbil Serin-R. Tamsü Polat, “2008 Yılı Nysa Kazı ve Restorasyon Çalışmaları”, *31. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST),* Ankara, 2010, C. 2, s. 271-297.

Jones 2005 — J. D. Jones, “Glass Vessels Finds from a Possible Early Fourt-Century CE Church at Aila (AQABA), JORDAN”, *Annales du 16 Congrés de l’Association Internationale pour l’Histoire du Verre*, Nottingham, 2005, s. 135-141.

Kadıoğlu ve diğ. 2018 — M. Kadıoğlu- C. Özbil- M. Adak- Ç. Gençler Güray- Ö. Vapur- G. Yenice, “2016 Yılı Teos Kazı Çalışmaları (7. Sezon)”, *39. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST)*, Bursa, 2018, C. 3, s. 229-251.

Karamani Pekin 2007 — A. Karamani Pekin, *Gün Işığındaki İstanbul'un 8000 Yılı: Marmaray, Metro, Sultanahmet Kazıları,* 1. Baskı, İstanbul, Vehbi Koç Vakfı, 2007.

Karwiese 1999 — S. Karwiese, "1997 Yılında Ephesos'ta Yerine Getirilen Kazı, Restorasyon ve Araştırma Çalışmaları", *20. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST),* Ankara, 1999, C. 1, s. 607-619.

Kasapoğlu 2018 — B. E. Kasapoğlu, "Parion Theater Glass Findings", içinde: C. Başaran- H. E. Ergürer (eds.), *Parion Studies I Roman Theater of Parion*, 2018, s. 227-237.

Katsnelson 2010 — N. Katsnelson, "Baqa El-Gharbiya Area: The Glass Vessels from Nahal Hadera (North)", *Atiqot*, 2010, S. 64, s. 143-153.

Katz 1938 — S. Katz, "Some Aspects of Economic Life in the Byzantine Empire", *Pacific Historical Review*, 1938, Vol: 7, No: 1, s. 27-39.

Kavaz 2011 — B. Kavaz, *Tralleis Cam Fırınlarının Geleneksel Cam Fırınları ile Karşılaştırılması,* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2011.

Kent 1920 — R. G. Kent, "The Edict of Diocletian Fixing Maximum Prices", *University of Pennsylvania Law Review and* American Law Register, 1920, Vol: 69, No: 1, s. 35-47.

Koch 2015 — G. Koch, *Türkiye'deki Geç Antik Dönem Önemli Merkezleri ile Birlikte Erken Hristiyan Sanatı,* İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2015.

Korfmann 1992 — M. Korfmann, “Troia Çalışmaları 1989-90”, *13. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST)*, Ankara, 1992, C. 1, s. 423-447.

Korkmaz-Demirtaş 2016 — S. Atik Korkmaz- M. B. Demirtaş, “2014 Yılı Letoon Arazi Çalışmaları Raporu”, *37. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST)*, Ankara, 2016, C. 2, s. 331-347.

Köyağasıoğlu 2006 — O. Köyağasıoğlu, “2004 Yılı Muğla ve Antalya İlleri Antik Batık Yüzey Araştırması”, *23. Araştırma Sonuçları Toplantısı (AST)*, 2006, C. 2, s. 103-112.

Kropff 2017 — A. Kropff, “Diocletian’s Currency System After 1 September 301: An Inquıry into Values”, *Revue Belge De Numismatique Et De Sigillographie*, Bruxelles-Brussel, 2017, S. 163, s. 143-167.

Kurup 2015 — S. Kurup, *Kayseri Müzesi Cam Eserleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2015.

Ladstatter-Zabrana 2012 — S. Ladstatter-L. Zabrana, “Efes Ana Tanrıça Kenti”, *Aktüel Arkeoloj,* 2012, S. 28, s.74-93.

Laiou 2002a — A. E. Laiou, “Writing the Economic History of Byzantium”, içinde: A. E. Laiou-C. Bouras-C. Morrisson-N. Oikonomides- C. Pitsakis (eds.), *The Economic History of Byzantium from the Seventh through the Fifteenth Century*, Washington, D.C, 2002, Vol: 1, s. 3-9.

Laiou 2002b — A. E. Laiou, “Political History: An Outline”, içinde: A. E. Laiou-C. Bouras-C. Morrisson-N. Oikonomides-

C. Pitsakis (eds.), *The Economic History of Byzantium from the Seventh through the Fifteenth Century*, Washington, D.C, 2002, Vol: 1, s. 9-31.

Laiou-Morrisson 2007 — A. E. Laiou-C. Morrisson, *The Byzantine Economy*, 1.Baskı, New York, Cambridge University Presss, 2007.

Lauffer 1971 — S. Lauffer, *Diokletians Preisedikt*, Berlin, Walter de Gruyter & Co, 1971.

Laurence 1998 — R. Laurence, "Land Transport in Roman Italy : Costs Practice and the Economy", içinde: H. Parkins-C. Smith (eds.), *Trade, Traders and the Ancient City*, New York, 1998, s. 125-145.

Lauwers ve diğ. 2007a — V. Lauwers-P. Degryse-M. Waelkens, "Evidence for Anatolian Glassworking in Antiquity: The Case of Sagalassos (Southwestern Turkey)", *Journal of Glass Studies (JGS)*, 2007, Vol. 49, s. 39-47.

Lauwers ve diğ. 2007b — V. Lauwers- P. Degryse-M. Waelkens, "A Ceramic Tool fort he Glass-blower", *Oxford Journal of Archaeology*, 2007, Vol: 26, No: 2, s. 193-200.

Lauwers ve diğ.2009 — V. Lauwers-P. Degryse-M. Waelkens, "The Glass of The Church and Shop Complex of the Upper Agora of Sagalassos (SW Turkey)", *Annales du 17 Congrés de l'Association Internationale pour l'Histoire du Verre*, Anvers, 2009, s. 177-184.

Lazar ve diğ. 2008 — I. Lazar-M. Gregl-Z. Gregl, "Katalog Predmeta/

Catalogue of Objects", Bakar: Staklo iz Rimske Nekropole/Bakar; The Glass from the Roman Cemetery", *Musei Archaeologici Zagrabiensis Catalogi et Monographiae,* S. 5, s. 101-155.

Leadbetter 2000 — B. Leadbetter, "From Constantine to Theodosius (and Beyond)", içinde: P. F. Esler (ed.), *The Early Christian World",* London and New York, 2000, Vol: I-II, s. 258-295.

Lemerle 2019 — P. Lemerle, *Bizans Tarihi*, 8. Baskı, İstanbul, İletişim Yayınları, 2019.

Lightfoot 1989 — C. S. Lightfoot, *Afyon Müzesi'ndeki Cam Eserler Kataloğu (A Catalogue of Glass Vessels in Afyon Museum),* BAR International Series 530, 1989.

Lightfoot-Arslan 1992 — C. S. Lightfoot-M. Arslan, *Anadolu Antik Camları: Yüksel Erimtan Koleksiyonu /Ancient Glass of Asia Minor: The Yuksel Erimtan Collection*, Ankara, Ünal Ofset, 1992.

Lightfoot 1993a — C. S. Lightfoot, "1992 Yılı Amorium Kazısı (Hisarköy, Emirdağ, Afyon)", *15. Kazı Sonuçları Toplantısı*, *(KST)* Ankara, 1993, C. 1, s. 503-515.

Lightfoot 1993b — C. S. Lightfoot, "A Catalogue of the Glass Finds: Sagalassos 1990", içinde: M. Waelkens (ed.), *Acta Archaeologica Lovaniensia Monographiae Sagalassos I*, 1993, S.5, s. 173-197.

Lightfoot-Mergen 2001 — C. S. Lightfoot-Y. Mergen, "Amorium Kazısı 2000",

23. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST), 2001, C. 2, s. 243-257.

Lopez 1978 — R. S. Lopez, *Byzantium and the World Around it: Economic and Instituonal Relations,* London, Variorum Reprints, 1978.

Mango 2020 — C. Mango, *Bizans Yeni Roma İmparatorluğu,* 5. Baskı, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2020.

Marangoz 2018 — Ö. Marangoz, *Şanlıurfa Müzesi'nde Yer Alan Cam Eserler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2018.

Matheson 1980 — S. B. Matheson, *Ancient Glass in the Yale University Art Gallery,* London, 1980.

Meriç-Ersoy 1996 — R. Meriç- A. Ersoy, "1994 Yılı Metropolis Kazı Çalışmaları", *17. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST)*, Ankara, 1996, C. 2, s. 37-47.

Meriç ve diğ. 2000 — R. Meriç-A. Ersoy-Ş. Meriç-G. Topantaş-A. Ekin-A. Öz-A. Altıner, "Metropolis 1998 Yılı Kazı Raporu", *21. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST),* Ankara, 2000, C. 2, s. 227-237.

Meyendorff 1968 — J. Meyendorf, "Justinian, The Empire and the Church", *Dumbartan Oaks Paper (DOP),* 1968, Vol: 22, s. 43-60.

Meyer 1988 — C. Meyer, "Glass from the North Theater Byzantine Church, and Soundings at Jerash, Jordan, 1982, 1983", *American Schools of Oriental Research (ASOR)*, 1988,

No. 25, s. 175-222.

Meyer 1992 — C. Meyer, *Glass from Quseir Al-Qadim and the Indian Ocean Trade,* Chicago, 1992.

Mitchell 2014 — S. Mitchell, *A History of the Later Roman Empire (A.D. 284-641)*, 2. Baskı, Wiley Blackwell, 2014.

Mitchell 2015 — S. Mitchell, *A History of the Later Roman Empire AD 284-641*, Wiley Blackwell, 2015.

Mitchell 2020 — S. Mitchell, *Geç Roma İmparatorluğu Tarihi M.S.284-641*, 2. Baskı, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2020.

Montgomery 1944 — H. C. Montgomery, "Diocletian's Ceiling Prices", The *Classical Outlook,* 1944, Vol: 21, No: 5, s. 45-46.

Naumann-Naumann 1973 — R. Naumann-F. Naumann, *Der Rundbau in Aezani,* Tübingen, Verlag Ernst Wasmuth, 1973.

Neuburg 1949 — F. Neuburg, *Glass in Antiquity,* London, 1949.

Oikonomides 2002 — N. Oikonomides, "The Role of the Byzantine State in The Economy", içinde: A. E. Laiou- C. Bouras-C. Morrisson-N. Oikonomides-C. Pitsakis (eds.), *The Economic History of Byzantium from the Seventh through the Fifteenth Century,* 2002, Vol. 2, s. 951-1037.

Olcay 1997 — B. Y. Olcay, *Antalya'nın Demre (Kale) İlçesindeki Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı 1989-1995 Yılları Cam Buluntuları,* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 1997.

Olcay 1998 B. Y. Olcay, “Tarsus Cumhuriyet Alanı Kazısı Cam Buluntuları”, *Adalya*, 1998, S. 3, s. 169-179.

Olcay 2001a B. Y. Olcay, “Ancient Glass Vessels in Eskişehir Museum”, *Anatolian Studies (Anat St),* 2001, Vol. 51, s. 147-157.

Olcay 2001b B. Y. Olcay, “Lighting Methods in the Byzantine Period and Findings of Glass Lamps in Anatolia”, *Journal of Glass Studies (JGS),* 2001, Vol. 43, s. 77-89.

Olcay Uçkan 2008 B. Y. Olcay Uçkan, “Cam Tarihine Genel Bir Bakış”, *Anadolu Sanat*, 2008, S. 19, s. 97-110.

Olcay Uçkan 2017a B. Y. Olcay Uçkan, “Olympos Kazısı Cam Buluntuları”, içinde: B. Y. Olcay Uçkan (ed.), *Olympos I 2000-2014 Araştırma Sonuçları*, 2017, s. 195-209.

Olcay Uçkan-Öztaşkın 2017b B. Y. Olcay Uçkan-M. Öztaşkın, “Olympos Kazılarında Bulunan Aydınlatma Gereçleri”, *Seleucia,* Nisan-Mayıs 2017, S. 7, s. 11-29.

Olcay Uçkan-Uzbek 2018 B. Y. Olcay Uçkan-Ö. Çömezoğlu Uzbek, “Cam Buluntular”, içinde: S. Doğan-E. F. Fındık (eds.), *Aziz Nikolaos Kilisesi Kazıları*, İstanbul, Homer Kitabevi, 2018, s. 513-533.

Ostrogorsky 2011 G. Ostrogosky, *Bizans Devleti Tarihi,* 7. Baskı, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2011.

Örs 2019 C. Örs, *Malatya Müzesi’ndeki Bir Grup Cam Eser*,

Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2019.

Ötüken 2007 — Y. Ötüken, "2005 Yılı Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı", *28. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST)*, Ankara, 2007, C. 2, s. 157-175.

Ötüken 2009 — Y. Ötüken, "2007 Yılı Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı ve Duvar Resimlerini Koruma-Onarım-Belgeleme Çalışmaları", *30. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST)*, Ankara, 2009, C. 4, s. 159-177.

Özçatal-Olcay 1998 — M. F. Özçatal-B. Y. Olcay, "1997 Yılı Seyitgazi İlçesi Mozaik Kurtarma Kazısı", *VIII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, Ankara, 1998, s. 529-551.

Özdaş 2007 — H. Özdaş, "Ege ve Akdeniz Bölgeleri Sualtı Araştırması 2006 Yılı Çalışmaları", *25. Araştırma Sonuçları Toplantısı (AST)*, Kocaeli, 2007, C. 3, s. 327-343.

Özet 1987 — A. Özet, "Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndeki Cam Örnekleri ile Antik Çağ'da Cam Yapımı", *Belleten*, 1987, C. 51, S. 200, s. 587-609.

Özet 1998 — A. Özet, *Dipten Gelen Parıltı Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Cam Eserleri*, 1. Baskı, Ankara, T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, 1998.

Özet 2016 — A. Özet, "Myndos Asar Adası Cam Buluntuları 2009-2013", içinde: D. Şahin (ed.), *Myndos Kazı ve Araştırmaları/Myndos Excavations and Researches 2004-2013*, Ankara, 2016, s. 177-296.

Özgen ve diğ. 2008 — E. Özgen-A. Engin- M. Acara Eser- E. Eser, "Oylum 2006: Mozaikli Bazilika Kazısı", *29. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST)*, Ankara, 2008, C. 3, s. 411-427.

Özgümüş 2000 — Ü. Özgümüş, *Anadolu Camcılığı,* 1. Baskı, İstanbul, Pera Yayıncılık, 2000.

Özgümüş 2008 — Ü. Özgümüş, "Byzantine Glass Finds in the Roman Theater at İznik (Nicaea), içinde: A. Berger (ed.), *Byzantinische Zeitschrift*, 2008, Band 101, Heft 2, s. 727-736.

Öztaşkın 2015 — M. Öztaşkın, "Stratonikeia Bizans Dönemi Cam Buluntuları", içinde: B. Söğüt (ed.), *Stratonikeia ve Çevresi Araştırmaları, Stratonikeia Çalışmaları 1*, 2015, s. 175-189.

Öztürk 2012 — N. Öztürk, *Kars Müzesi Cam Eserleri,* 1. Baskı, Erzurum, 2012.

Painter 1971 — K. S. Painter, "Six Roman Glasses with Cut Decoration from Amiens", *The British Museum Quarterly,* 1971, Vol. 36, No. 1/2, s. 41-50.

Parker 1992 — A. J. Parker, *Ancient Shipwrecks of the Mediterranean and the Roman Provinces*, BAR International Series, 1992.

Pinder Wilson 1963 — R. Pinder Wilson, "Cut-Glass Vessels from Persia and Mesopotamia", *The British Museum Quarterly,*1963, Vol. 27, No.1/2, s. 33-39.

Prantl 2011 — M. Prantl, "Diocletian's Edict on Maximum Prices

of 301 AD. A Fragment Found in Aigeira", *Historia Scribere*, 2011, S. 3, s. 359-398.

Pulak 1998 — C. Pulak, "1996 Sualtı Araştırması", *15. Araştırma Sonuçları Toplantısı (AST),* Ankara, 1998, C. 1, s. 307-323.

Ramirez 2019 — H. D. V. Ramirez, "Some Products in the Market of The Byzantine Empire: Silk, Wine and Oil", *Albahri Entre Oriente Y Occidente,* 2019, *S. 5, s. 26-54.*

Rees 2004 — R. Rees, *Diocletian and the Tetrarchy*, Edinburgh, 2004.

Rice 2016 — C. Rice, "Shipwreck Cargoes in the Western Mediterranean and the Organization of Roman Maritime Trade", *Journal of Roman Archaeology* (JRA), 2016, Vol: 29, s. 165-193.

Rodziewicz 2009 — E. Rodziewicz, "Ivory, Bone, Glass and other Production at Alexandria, 5th-9th Centuries", içinde: M. M. Mango (ed.), *Byzantine Trade, 4th-12th Centuries, The Archaeology of Local Regional and International Exchange*, 2009, s. 83-97.

Rosado 2007 — G. Rosado, "Tyana/Kemerhisar: Gli Scavi 2005", *28. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST),* Ankara, 2007, C. 2, s. 513-529.

Rose 1992 — C. B. Rose, "The 1991 Post-Bronze Age Excavations at Troy", *Studia Troica,* 1992, S. 2, s. 43-60.

Rose 2014 — C. B. Rose, *The Archaeology of Greek and Roman*

Troy, New York, Cambridge University Press, 2014.

Russel 1972 — J. Russel, "Recent Archaeological Research in Turkey, Anamur 1971", *Anatolian Studies (Anatst)*, 1971, Vol. 22, s. 11-62.

Sánchez de Prado 1984 — M. D. Sánchez de Prado, "El Vidro Romano En La Provincia de Alicante", *Lvcentvm*, 1984, S. 3, s. 79-100.

Savur Yıldız 2016 — S. Savur Yıldız, *Smyrna Agorası'ndaki Geç Antik Çağ Cam Buluntuları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2016.

Semiz 2021 — Ö. Semiz, *Zeugma A, B, Danae ve Dionysos Evleri Cam Buluntuları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Ankara, 2021.

Seyer 2020 — M. Seyer und Mitarbeiter, "Limyra 2018", *41. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST),* Ankara, 2020, C. 3, s. 125-145.

Schätzschoch 2009 — M. Schätzschoch, "Glass from Terrace House 2 at Ephesus", içinde: E. Laflı (ed.), *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean*, İzmir, 2009, s. 115-122.

Schneider 2020 — E. E. Schneider, "Men, Goods, and Ideas Travelling Over the Sea: Cilicia at the Crossroad of Eastern Mediterranean Trade Network", içinde: E. E. Schneider (ed.), *Archaeology and Economy in the Ancient World*, Cologne/Bonn, 2020, Vol: 35, s. 1-3.

Schwarzer 2009a — H. Schwarzer, “Spätantike und byzantinische Glasfunde aus Alexandreia Troas”, içinde: E. Laflı (ed.), *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean*, İzmir, 2009, s. 67-84.

Schwarzer 2009b — H. Schwarzer, “Spätantike, byzantinische und İslamische Glasfunde aus Pergamon”, içinde: E. Laflı (ed.), *Late Antique/Early Byzantine Glass in the Eastern Mediterranean*, İzmir, 2009, s. 85-109.

Smith 2003 — S. Smith, “Glass Finds from the North-Eastern Slope of the Palatine”, *Annales du 15 Congrés de l’Association Internationale pour l’Histoire du Verre,* Nottingham, 2003, s. 68-73.

Smith 2014 — R. R. R. Smith, “Aphrodisias, Turkey*”, IFA Archaeology Journal,* 2014, Issue: 3, s. 3.

Söğüt 2020 — B. Söğüt, “Stratonikeia ve Lagina 2018 Yılı Çalışmaları”, *41. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST),* Ankara, 2020, C. 1, s. 373-393.

Stern 1985 — E. M. Stern, “Ancient and Medieval Glass from the Necropolis Church at Anemurium”, *Annales du 9 Congrés de l’Association Internationale pour l’Histoire du Verre,* Nancy, France, 1985, s. 35-64.

Stern 1989a — E. M. Stern, “The Production of Glass Vessels in Roman Cilicia”, *Kölner Jahrbuch für Vor und Frühgeschichte (Kölnjb),* 1989, S. 22, s. 121-128.

Stern 1989b — E. M. Stern, “Adana Bölge Müzesinde Sergilenmekte

Olan Cam Eserler-The Glass Vessels Exhibited in the Bölge Museum Adana", *Belleten*, Ağustos 1989, S. 207-208, C. 53, s. 595- 616.

Stern 1995 — E. M. Stern, *The Toledo Museum of Art Roman Mold-Blown Glass The First Through Sixth Century*, 1. Baskı, Toledo, 1995.

Stern 1999 — E. M. Stern, "Roman Glassblowing in a Cultural Context", *Amarican Journal of Archaeology (AJA)*, 1999, Vol: 103, No: 3, s. 441-484.

Stern 2001 — E. M. Stern, *Roman, Byzantine, and Early Medieval Glass 10 BCE-700 CE, Ernesto Wolf Collection*, Hatje Cantz Publishers, 2001,

Stern 2003 — E. M.Stern, "Kaniskia: Glass and Metal Openwork Lamps", *Annales du 15 Congrés de l'Association Internationale pour l'Histoire du Verre,* Nottingham, 2003, s. 98-102.

Stern 2007 — E. M. Stern, "Ancient Glass in a Philological Context" *Mnemosyne A Journal of Classical Studies*, 2007, S. 60, s. 341-406.

Stern 2012 — E. M. Stern, "Early Byzantine Glass from Athens (5th-8th centuries)", içinde: B. B. Arslan-A. Ricci (eds.), *Byzas*, İstanbul, 2012, Vol. 15, s. 49-61.

Stern 2021 — E. M. Stern, "Glass from Three Byzantine Churches at Ancient Anemurium (TR)", *Annales du 21 Congrés de l'Association Internationale pour l'Histoire du Verre,*

İstanbul, 2021, s. 363-375.

Sternini 1999 M. Sternini, "I Vetri Provenienti Dagli Scavi Della Missione Italiano A Cartagine (1973-1977)", *Journal of Glass Studies (JGS),* 1999, Vol. 41, s. 83-103.

Summerer 2017 L. Summerer, "Pompeiopolis (Paflagonya) 2016 Yılı Kazı Sonuçları", *39. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST)* Bursa, 2017, C. 2, s. 205-229.

Şahin 2011 M. Şahin, "Myndos Kazıları, 2009", *32. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST)*, Ankara, 2011, C. 1, s. 154-176.

Şahin 2015 M. Şahin, "Myndos Kazısı 2013", *36. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST),* Ankara, 2015, C. 3, s. 19-45.

Şahin 2018 O. Şahin, *Konya Ereğli Müzesi Cam Eserleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2018.

Şimşek 1997 C. Şimşek, "IV. Dönem Hierapolis Roma Hamamı Kazısı", *VII. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, Ankara, 1997, s. 1-29.

Şimşek 2008 C. Şimşek, "2006 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kazıları" *29. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST)*, Ankara, 2008, C. 3, s. 99-123.

Şimşek 2009 C. Şimşek, "2007 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kazıları" *30. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST)*, Ankara, 2009, C. 2, s. 409-437.

Şimşek 2011 C. Şimşek, *Laodikeia Nekropolü (2004-2010 Yılları), Laodikeia Çalışmaları 1.1,* İstanbul, Ege Yayınları,

2011.

Şimşek 2016 — C. Şimşek, “2014 Yılında Laodekia’da Yapılan Kazı ve Restorasyonlar”, *37. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST),* Ankara, 2016, C. 1, s. 481-509.

Şimşek 2018 — C. Şimşek, “Geç Antik Çağ’da Laodikeia”, içinde: C. Şimşek- T. Kaçar (eds.), *Geç Antik Çağ’da Lykos Vadisi ve Çevresi/ The Lykos Valley and Neighbourhood in Late Antiquity*, İstanbul, 2018, s. 81-117.

Talbot Rice — T. Talbot Rice, *Bizans’ta Günlük Yaşam,* İstanbul, Özne Yayıncılık.

Taştemür 2007 — E. Taştemür, *Klaros Cam Eserleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2007.

Taştemür 2018a — E. Taştemür, “Antik Cam Fırınları ve Anadolu Örnekleri/Ancient Glass Furnaces and Anatolian Examples”, *TÜBA-AR*, 2018, S. 22, s. 203-229.

Taştemür-Dinç 2018b — E. Taştemür-M. Dinç, “Sebaste Antik Kenti ve Çevresi Yüzey Araştırmalarında Ele Geçen Cam Eserler”, *TÜBA-KED*, 2018, S. 18, s. 63-82.

Taştemür 2019a — E. Taştemür, “Akmonia Cam Eserleri Üzerine Bir Ön Değerlendirme”, içinde: M. Dinç-E. Taştemür (eds.), *Antik Phrygia’nın Merkezinde Bir Kent Akmonia 2014-2017 Yılları Arasındaki Arkeolojik Yüzey Araştırmalarının Sonuçları*, Ankara, 2019, s. 155-185.

Taştemür-Gürler 2019b — E. Taştemür-B. Gürler, *Doğu Trakya Müzeleri Cam*

Eserleri/Glass Works in the East Thrace Museums, Gazi Kitabevi, 2019.

Taştemur-Dinç 2021 — E. Taştemur-M. Dinç, "Glass Objects Found in Akmonia City Surface Research", *Annales du 21 Congrés de l'Association Internationale pour l'Histoire du Verre, İstanbul, 03-07 Septembre, 2021*, s. 417-433.

Tek 1994 — A. T. Tek, *Arykanda Şehrinden Antik Cam Örnekleri*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1994.

Tek 2003 — A. T. Tek, "Prismatic Glass Bottles with Greek Inscriptions from Arycanda in Lycia", *Annales du 15 Congrés de l'Association Internationale pour l'Histoire du Verre*, Nottingham, 2003, s. 82-88.

Tek 2008 — A. T. Tek, "Arykanda'da Bulunan Antik Cam Eserlere Genel Bir Bakış", *Seres*, 2008, S. 7, s. 153-168.

Tekin 2009 — O. Tekin, "Roma Devletinde Para ve Ekonomi", *Doğu Batı Dergisi, Romalılar I*, 2009, S. 49, s. 265-275.

Tekocak 2011 — M. Tekocak, "Akşehir Müzesi Seramik ve Cam Eserler Koleksiyonu", *28. Araştırma Sonuçları Toplantısı (AST)*, Ankara, 2011, C. 2, s. 409-435.

Tekocak 2013 — M. Tekocak, "Akşehir Nasreddin Hoca Arkeoloji Müzesi'nden Bir Grup Cam Eser", içinde: Ç. Gençler Güray (ed.), *Kaunos/Kbid Toplantıları 2 Anadolu Antik Cam Araştırmaları Sempozyumu*, 2013, S. 8, s. 127-

143.

Tekocak ve diğ. 2019 — M. Tekocak-R. Gündüz-C. Aldemir, "Anemurium Odeonu Üzerine Yeni Bir Değerlendirme", içinde: V. Keleş-H. Kasapoğlu-H. E. Ergürer-E. Çelikbaş-A. Yılmaz (eds.), *Cevat Başaran'a 60. Yaş Armağanı,* Ankara, 2019, s. 521-548.

Temür 2018 — A. Temür, "Sinop Müzesi Erken Bizans Dönemi Cam Kandilleri", *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, Mart 2018, S. 33, s. 227-267.

Temür-Eker 2019a — A. Temür-F. Eker, *Sinop Cam Eserler Kataloğu,* Ankara, Akademisyen Kitabevi, 2019.

Temür-Özbilgin 2019b — A. Temür-Ö. Özbilgin, "Samsun Müzesi Koleksiyonundan Bir Grup Cam Şişe", *TÜBA-KED*, 2019, S. 20, s. 41-72.

Treadgold 1997 — W. Treadgold, *A History of the Byzantine State and Society*, 1. Baskı, Stanford California, Stanford University Press, 1997.

Turno 1989 — Von A. Turno, "Römische und Frühbyzantinische Gläser Aus Novae in Bulgarien", *Kölner Jahrbuch für* Vor und Frühgeschichte (Kölnjb), Berlin, 1989, Band. 22, s. 163-170.

Van Doorninck 2002 — F. H. Van Doorninck, "Byzantine Shipwrecks", içinde: A. E. Laiou (ed.), *The Economic History of Byzantium: From the Seventh Through the Fifteenth Century*, Washington, D. C, 2002, s. 899-906.

Van Doorninck 2015 F. H. Van Doorninck, “The Seventh-Century Byzantine Ship at Yassıada and Her Final Voyage: Present Thoughts”, içinde: D. N. Carlson-J. Leidwanger-S. M. Kampbell (eds.), *Maritime Studies in the Wake of the Byzantine Shipwreck at Yassıada, Turkey,* 2015, s. 205-216.

Vessberg 1952 O. Vessberg, “Roman Glass in Cyprus”, *Opuscula Archaeologica (Op. Arch),* 1952, Vol: 7, s. 106-161.

Vessberg-Westholm 1956 O. Vessberg-A. Westholm, *The Swedish Cyprus Expedition The Hellenistic and Roman Periods in Cyprus*, 1956, Vol. 4, Part. 3, s. 128-194.

Vokaer 2009 A. Vokaer, “Brittle Ware Trade in Syria between the 5th and 8th Centuries”, *Byzantine Trade, 4th-12th Centuries the Archaeology of Local, Regional and International Exchange*, 2009, s. 121-137.

Von Saldern 1962 A. Von Saldern, “Glass from Sardis”, *American Journal of Archaeology (AJA),* 1962, Vol. 66, No. 1, s. 5-12.

Von Saldern 1980 A. Von Saldern, *Ancient and Byzantine Glass from Sardis*, Harvard University Press, 1980.

Wassink 1991 A. Wassink, “Inflation and Financial Policy under the Roman Empire to the Price Edict of 301 A.D.”, *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 1991, Vol: 40, No: 4, s. 465-493.

Weinberg 1988 G. D. Weinberg, “The Glass Factory and

Manufacturing Processes", içinde: G. D. Weinberg-S. M. Goldstein (eds.), *Excavations at Jalame. Site of a Glass Factory in Late Roman Palestine*, Columbia, 1988.

Weinberg-Stern 2009 — G. D. Weinberg-E. M. Stern, "Vessel Glass", *The Athenian Agora*, 2009, Vol: 34, s. 1-274.

West 1924 — L. C. West, "Commercial Syria under the Roman Empire", *Transactions and Proceedings of the American Philological Association*, 1924, Vol. 55, s. 159-189.

Whitehouse 2001 — D. Whitehouse, *Roman Glass in the Corning Museum of Glass, Vol: 2*, New York, 2001.

Whitehouse 2002 — D. Whitehouse, *Roman Glass in the Corning Museum of Glass, Vol:* 1, New York, 2002.

Whitehouse 2003 — D. Whitehouse, *Roman Glass in the Corning Museum of Glass, Vol: 3*, New York, 2003.

Whittow 2009 — M. Whittow, "Early Medieval Byzantium and the End of the Ancient World", *Journal of Agrarian Change*, 2009, Vol. 9, No: 1, s. 134-153.

Williams 1985 — C. Williams, "The Pottery and Glass at Alahan", içinde: M. Gough (ed.), *An Early Christian Monastery in Southern Turkey*, 1985.

Winter 2008 — T. Winter, "The Glass Vessels from the South Cemetery", içinde: G. Avni-U. Dahari-B. A. Kloner (eds.), *The Necropolis of Bet Guvrin: Eleutheropolis*,

2008, Vol. 36, s. 179-186.

Yaraş 2003a — A. Yaraş, "2001 Allianoi Kazısı", *24. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST)*, Ankara, 2003, C. 2, s. 373-385.

Yaraş 2003b — A. Yaraş, "Allianoi Geç Antik Çağ Seramik Fırınları", *III. Uluslararası Pişmiş Toprak Sempozyumu,* Eskişehir, Haziran 2003, s. 404-410.

Yaylalı 2009 — A. Yaylalı, "2007 Yılı Tralleis Antik Kenti Kazı Çalışmaları", *30. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST)*, Ankara, 2009, C. 3, s. 17-41.

Yıldız 1984 — Y. Yıldız, "1983 Sualtı Batık Gemi Araştırmaları, *2. Araştırma Sonuçları Toplantısı (AST)*, s. 21-31.

Yılmaz 2016 — L. Yılmaz, "Akdeniz Ticaretinde Likya Bölgesi'nin Konumu", *Asia Minor Studies (AMS)*, 2016, C. 4, S. 8, s. 133-150.

Ziche 2007 — H. G. Ziche, "Integrating Late Roman Cities, Countryside and Trade", içinde: P. F. Bang-M. Ikeguchi, H. G. Ziche (eds.), *Ancient Economies Modern Methodologies*, 2007, s. 255-277.

Zoroğlu 2016 — K. L. Zoroğlu, "Kelenderis 2014 Yılı Çalışmaları", *37. Kazı Sonuçları Toplantısı (KST)*, Ankara, 2016, C. 3, s. 249-275.

İNTERNET KAYNAKÇASI

https://medium.com/@christoss200/the-economy-of-the-byzantine-empire-fc91bc96bfc9

1. GİRİŞ

1.1 Çalışma Konusu ve Kapsamı

Bu tez çalışması, Geç Roma İmparatorluk-Erken Bizans Dönemi Anadolu'da arkeolojik kazılarda bulunmuş, satın alma yolu ile müzelere, özel koleksiyonlara verilmiş, cam kap türlerinin tipolojisini konu almıştır.

Söz konusu tez çalışmamda Geç Roma İmparatorluk-Erken Bizans Dönemi'nin (M.S.3-7. yy) tarihsel, dini ve siyasi süreci, ticari ve ekonomik gelişmeleri, genel olarak ele alınmıştır. Bu yüzyıllar içerisinde İmparatorluk topraklarında ve Anadolu'da cam üretimi, ticareti ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Anadolu'da bu yüzyıllar içerisinde cam üretiminin yapıldığını gösteren, cam kap formlarının üretildiği fırınlar ve cam üretim izleri bulunan yerleşim yerleri ele alınmıştır. Tez çalışmamın konusunu oluşturan tipoloji bölümü, yayınlarda da belirtildiği gibi tüm Anadolu'da, bu dönemlerde arkeolojik kazılarda bulunmuş ve bugün koleksiyonlarda, müzelerde ve kazı depolarında bulunan cam kap formlarını kapsamaktadır.

1.2. Amaç ve Yöntem

Tez çalışmamda, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'nde tüm Anadolu'da hangi formda cam kapların üretildiği, hangi bezeme özelliklerine sahip oldukları ve ne amaçla kullanılmış olduklarının belirtilmesi ve imparatorluk topraklarındaki bu yüzyıllarda bulunmuş örneklerle desteklenerek anlatılması ve hangi formların yerel ve ithal üretim olup olmadıklarının belirtilmesi amaçlanmıştır.

Tez çalışmasında, kütüphane, kaynak araştırma çalışmasından oluşan tek aşamalı bir yöntem izlenmiştir. Detaylı olarak literatür çalışması yapılmış, yayınlanmış kaynaklardan Geç Roma İmparatorluk-Erken Bizans Dönemi'ne ait gerekli tüm bilgiler toplanmıştır. Çalışma kapsamında, İngiliz Arkeoloji Enstitüsü, Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, Türk Tarih Kurumu Kütüphanelerinden, dijital veri tabanı olarak da; jstor. org, academia. edu, libgen.rs, aihv. org, zenon. dainst. org sitelerinden faydalanılmıştır.

7 bölümden oluşan tez çalışmamın, Birinci Bölümü tezin konusu, amacı ve kapsamıdır. İkinci Bölümde Geç Roma İmparatorluk-Erken Bizans Dönemi tarihçesi, dini ve siyasi gelişmeleri genel hatlarıyla verilmiştir. Üçüncü Bölümde ticaret ve ekonomik gelişmeler genel hatlarıyla verilmiştir. Anadolu'da bu tarihlerde ekonomi ve ticaret, cam ve cam üretimi cam ticaretinin yapılmış olduğu yerler anlatılmıştır. Dördüncü Bölümde Anadolu'da cam üretimine ilişkin veriler 2 başlık altında toplanmıştır: bunlar in situ halinde fırın kalıntıları bulunan ve cam üretim izleri taşıyan yerleşim yerleridir. Cam üretimi ile ilgili bilgi veren kentler bu 2 başlık altında metin kısmına eklenen fotoğraflarla desteklenerek incelenmiştir. 5. Bölümde tezimizin konusunu oluşturan tipoloji yer almaktadır. Belirtilen yayınlarda arkeolojik kazılarda bulunan, bugün müzelerde, kazı depolarında ve çeşitli koleksiyonlarda bulunan masa kapları, koku kapları ve aydınlatma araçları olarak kullanılan cam kap formları hakkında genel bir bilgi verilmiştir. Formun kullanım amacı, detaylı form bilgisi, formun bezeme özellikleri, imparatorluğun çeşitli yerlerinde bulunmuş benzer özellikleri yüzyıl verilerek detaylı anlatılmıştır. Her cam kap formu genel anlatımdan sonra tablo ile desteklenmiştir. Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemleri için 2 ayrı tablo yapılarak ele geçen her cam kap formu için görsel malzeme ile (çizim ya da fotoğraf) tabloda belirtilen başlıkların hizasına tipoloji için gerekli bilgiler yazılmıştır. Bazı formlar dönem buluntularına göre yalnızca Geç Roma İmparatorluk Dönemi olarak tablo yapılmıştır. Tabloda yer alan her cam kap formu

öncelikle tam form, (eksik olup tama yakın formlar ya da çizimlerle tamamlanmış formlar), ağız parçaları, boyun, kaide/ayak ve gövde parçaları olarak tabloda yer almıştır. 6. Bölümde değerlendirme, 7. Bölümde sonuç kısmı ve son olarak da özet yer almıştır.

2. GEÇ ROMA İMPARATORLUK-ERKEN BİZANS DÖNEMİ TARİHÇESİ

Bizans İmparatorluğu, M.S. 330 yılında başkent olan Constantinopolis'in kuruluşundan, 1453 yılında kentin Osmanlılar tarafından fethedilmesine kadar, 1100 yıldan fazla hüküm sürmüş bir dönemi kapsamaktadır. Bizans İmparatorluğu'nun Erken Bizans Dönemi olarak bilinen ilk altın çağı, Constantinopolis'in kurulmasından M.S. 700'lü yıllara kadar uzanan bir dönemdir[1].

2.1. İmparator Diocletianus Dönemi (284-305)

M.S.284 yılı, Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nin ilk yüzyılıdır. Bu yüzyılda, Diocles, imparator Carinus'un ölümünden sonra imparator olmuş (M.S.282-284) ve Gaius Aurelius Valerius Diocletianus ismini alarak tahta çıkmıştır. (M.S 284-305)[2] Tarihte Diocletian olarak bilinen İmparator ilk olarak; en üst yetkili kişi kendisi olmak üzere batıyı yönetmesi için Maximianus'u seçmiş, önce Caesar daha sonra da Augustus ilan etmiştir. Diocletianus ise, doğuda bulunmaktadır. İmparatorlukta bulunan iki augustusla yetinmeyen imparator, M.S.293 yılında yönetim şeklini değiştirmiş ve *tetrarkhia* adı verilen dört kişilik yönetim sistemini kurmuştur[3]. Bu yönetim sistemi, İmparatorluğun sahip olduğu otoritenin uygulama alanını daha da genişletmek için ve imparatorluğun bütünlüğünü korumak amacıyla tasarlanmıştır. Bu sistem, aynı zamanda Roma İmparatorluğu'nda yaşanan tahta çıkma sorununa da yardımcı olmaktadır. Bu sisteme göre, en üst yetkili imparatordur ve önemli kararlar alınırken imparatorun (Diocletianus'un) onayı gerekmektedir[4]. İmparatorluğun tüm sınırlarında yer alan her

[1] Evans ve diğ. 2001, 4.
[2] Dikici 2013, 23; Gregory 2010, 51; Brown 2000, 51.
[3] Gregory 2010, 52; Dikici 2013, 25; Haldon, 2007, 71.
[4] Dikici 2013, 24; Gregory 2010, 52.

eyaletin iki, üç veya dört bölge olarak teşkilatlandırıldığı bir yönetim sistemidir. Her imparator kendi bölgesinde hakimiyet kurmaktadır. Buna göre; Caesar I. Constantius Chlorus, Başkenti Trier olan Batı Galya Eyaleti'ni yönetmektedir. Augustus Maximian, Başkenti Milano olan İtalya Eyaleti'ni yönetmektedir. Caesar Galerius, Başkenti Selanik olan ve bir Balkan Eyaleti (İllyricum)'u yönetmekte, imparator Diocletianus ise Başkenti İzmit[5] olan Doğu Eyaleti yönetmektedir[6]. İmparator Diocletianus, yönetim yapısından sonra askeri yönetim[7] yapısında da değişiklikler yapmıştır. Mali sistemde de düzenlemeler yapan imparator, vergi sistemini de yenileyerek ekonomik yapıyı güçlendirmiştir. Ordu ve sivil yönetimdeki reform niteliğindeki düzenlemeler, Roma ve Bizans İmparatorluğu'nda ileriki yüzyıllarda da uygulanmaya devam etmiştir[8].

Hristiyanlık inancına karşı olan ve çok tanrılı bir inanca sahip olan Diocletian ve Maximianus, Hristiyan halka zulmederek, M.S.303 yılında, bütün kiliseleri ve Nicomedia'da (İzmit) bulunan İmparatorluk sarayı karşısında yer alan kiliseyi yaktırmışlardır. Yapılan bu zulüm, Hristiyanlık dininin sonraki dönemlerini etkilemiş ve Hristiyan klişe yapısını derinden sarsmıştır[9].

2.2. İmparator I. Constantinus Dönemi (305-312)

[5]Diocletian, imparatorluğun başkenti olarak Nicomedia'yı (İzmit) seçmiş böylece Roma İmparatorluğu'nun başkenti M.S.284 yılından itibaren İzmit olmuştur. (Dikici 2013, 23, 24, 26; Talbot Rice 16; Haldon 2007, 71.)

[6] Corcoran 2008, 239; Lemerle 2019, 16; Gregory 2010, 52; Talbot Rice 16; Dikici 2013, 24, 26, 27.

[7]Diocletianus'un kurduğu ordunun hiyerarşisi askeri kumanda yapısına göre, büyükten küçüğe doğru: İmparator, en büyük kumandandır, askeri yönetimde de en üst makamı oluşturmaktadırlar. Ordunun başında ordu komutanları (Magistri Militum), onun altında birlik komutanı (Komites) ve daha küçük birimleri yöneten yerel askeri komutanlar (Duces) vardır. İmparator, sefere herhangi bir nedenle bizzat katılamamışsa ordu komutanı ordunun yönetimini ele alır. (Dikici 2013, 25; Gregory 2010, 58.)

[8] Dikici 2013, 25; Dikici 2016, 13.

[9] Gregory 2010, 61; Dikici 2013, 28.

İmparator Diocletianus, M.S. 305 yılında ilk *tetrarkhia'*yı feshetmiş ve Maximianus'la imparatorluk görevini bırakmıştır. Bu tarihten itibaren Galerius ve I. Constantius imparator olmuştur ve Constantius'un oğlu Büyük Constantinus tahta çıkmıştır[10]. M.S. 308 yılında Galerius, eski dostu Licinius'un Augustus olması amacıyla eski imparatorlar Diocletian ve Maximianus'un desteğini alarak, Constantinus ve Maximianus Daia ve Constantinus'tan Caesarlık rütbesini kabul etmelerini istemiştir. Maximianus ve Constantinus, caesarlık, Licinius ve Galerius ise augustus, görevini üstlenmiştir[11]. M.S. 311 yılında, Galerius'un ölümünden sonra tetrarşi üyelerinin arasındaki işbirliği son bulmuştur. Batıda, M.S. 312 yılında Constantinus ile Maximianus'un oğlu olan Maxentius arasında Milvia Köprüsü Savaşı başlamıştır. Savaş, Constantinus'un zaferi ile sonuçlanmıştır ve savaş sonunda Maxentius öldürülmüştür. Constantinus'un kıdemli bir augustus olduğu senato tarafından kabul edilmiştir[12].

M.S. 313 yılında Milano'da Constantinus, Licinus ile birlikte Milano Fermanı'nı yayımlamış ve Hristiyanlık bu ferman ile imparatorlukta yasal bir din haline gelmiştir[13]. Kilise Roma kanunları tarafından koruma altına alınmış ve kiliseye maddi destek sağlanmıştır, Hristiyanlara yapılan zulüm ise bu ferman ile son bulmuştur. Milano toplantısının ardından İmparator Constantinus, Galya'ya Frank akınlarını bastırmak için sefere çıkmıştır. Maximianus Daia ise bunu fırsat bilerek, Licinius'un Trakya'da bulunan topraklarına girmiş ve Hadrianapolis'te (Bugünkü Edirne) savaşın başlamasına neden olmuştur. Hadrianapolis Savaşın sonucunda Licinius, Maximianus'u yenmiş, kısa bir süre sonra ise Maximianus ölmüştür[14]. Bu tarihten itibaren İmparatorluk, doğu ve batı olarak

[10] Mitchell 2020, 89; Lemerle 2019, 16; Dikici 2013, 29; Gregory 2010, 65.
[11] Mitchell 2020, 89; Gregory 2010, 66.
[12] Evans ve diğ. 2001, 5; Mitchell 2015, 65; Mitchell 2020, 90; Lemerle 2019, 17; Gregory 2010, 67; Koch 2015, 28.
[13] İmparator Constantinus'un yönetimi altında, Kudüs'te bulunan Kutsal Kabir Kilisesi (İsa peygamberin çarmıha gerildiğine inanılan yerde yükselen) ve Roma'da bulunan Aziz Petrus Kilisesi de dahil olmak üzere, Hristiyanlar için kutsal olan yerlerde çok sayıda büyük kiliseler inşa edilmiştir. (Evans-ve diğ. 2001, 5.)
[14] Mitchell 2020, 91; Koch 2015, 28; Lemerle 2019, 18; Gregory 2010, 69; Leadbetter 2000, 266; Laiou 2002b, 10.

bölünmüş ve bu gerginlik savaşın çıkmasına neden olmuştur. Licinius'un M.S. 316 yılında Hristiyanlara yapmış olduğu zulüm, Constantinus'un savaşı başlatmasına sebep olmuştur. M.S. 324 yılında İmparator Constantinus, savaş sonunda Licinius'u yenmiş ve ölümüne kadar, bölünmemiş imparatorluğun tek hükümdarı olmayı başarmıştır. Böylece Constantinus, veraset yoluyla imparatorluk tahtına geçilmesi kuralını getirmiştir[15].

M.S. 324 yılında İmparator Constantinus, İskenderiye'de Ortodoks dinine mensup olmayan Ariusçuluk[16] inancı ile mücadele etmiştir[17]. M.S. 325 yılında imparator Constantinus, Nicaia'da (İznik)[18] kilise üyelerinden oluşan ilk Ekümenik Konsil'in toplanmasını sağlamıştır. Bu konsilde, bir konuşma yaparak kendi inancı hakkında açıklama yapmış, rahip sınıfından kilise birliğinin yeniden kurulmasını istemiş ve hristiyanlık inancının imparatorluk içinde yasallaştırılmasını sağlamıştır[19]. Ariusçuların onaylamadığı kabul etmediği Nikaia Doktrini geliştirilmiştir. Ve bu doktrine göre; Hz. İsa (Oğul), yaratılmamıştır, baba ve oğul (Hz. İsa) her ikisi de tanrıdır ve Kutsal Ruh ile birlikte sonsuzdur[20].

Pagan bir inanca sahip bir imparatorluk olan Roma İmparatorluğu'nun İmparator Constantinus'tan itibaren Hristiyan inancına sahip bir imparatorluk olması tarihin önemli olaylarındandır. Roma İmparatorluğu'nun ilk Hristiyan hükümdarı, İmparator Constantinus'tur[21]. Avrupa'nın Asya ile birleştiği önemli bir coğrafyada bulunan, askeri ve ekonomik önemi bulunan ve M.S. 324 yılında eski bir Yunan kenti olan Byzantion'un

[15] Lemerle 2019, 18; Koch 2015, 33; Gregory 2010, 69; Mitchell 2020, 99; Treadgold 1997, 36.
[16] Ariusçuluk, M.S. 3. yy'da Suriye'de ortaya çıkmış ve M.S. 4. yy'da İskenderiye'de rahip olan Arius tarafından geliştirilen bir öğretidir. Arius, Tanrı'nın kutsallığı karşısında Hz. İsa'nın (oğul) insanlığının vurgulanmasını istemiş ve Hz. İsa'nın (oğul) Tanrı tarafından yaratıldığı için Tanrı kadar yüce olmadığını belirtmiştir. (Gregory 2010, 72.)
[17] Lemerle 2019, 25; Gregory 2010, 72, 73.
[18] Roma devletinin Hristiyanlaşmasının ve Hristiyan kilisesinin temelini atan ekümenik konsillerin ilkidir. (Ostrogorsky 2011, 44.) İznik, imparatorluğun tüm bölgelerinden ve imparatorluk dışındaki piskoposluklardan temsilcilerin çağrıldığı en kapsamlı kilise konseyidir. (Leadbetter 2000, 1080.)
[19] Ostrogorsky 2011, 44; Lemerle 2019, 26; Gregory 2010, 73; Talbot Rice 16; Mitchell 2020 ,103; Laiou 2002b, 10.
[20] Gregory 2010, 73, 126.
[21] Lemerle 2019, 19; Evans ve diğ. 2001, 5.

üzerine kurulmuş olan Constantinopolis[22] kenti, imparator Constantinus tarafından M.S. 330 yılında başkent ilan edilmiştir[23]. İmparator devlet işlerine çok önem vermiş, devletin ekonomisini dengelemek amacıyla mali sistemin yeniden düzenlenmesini sağlamış ve bunun dışında askeri ve sivil alanlarda reformlar başlatmıştır[24].

M.S.326 yılında, imparator Constantinus, büyük oğlunu kendinden sonra tahta çıkacak olmasına rağmen idam ettirmiştir. M.S.337 yılında imparatorun ölümünün ardından, imparatorluğu kimin yöneteceği kararlaştırılmadığı için 4 aylık bir süre belirsizlik dönemi yaşanmıştır[25]. İmparator Constantinus'un ölümünün hemen ardından orduların desteğiyle 3 oğluna, augustus rütbesi verilmiştir. Ülkenin batısını, II. Constantinus, İtalya, Afrika ve Roma eyaleti olan Illyria'yı I. Constans, ülkenin doğusunu da II.Constantius almıştır. M.S. 340 yılında bu paylaşımdan kısa bir süre sonra ve Constans ve II. Constantius arasında anlaşmazlık çıkmıştır II. Constantius öldürülmüş ve Constans, tüm ülkenin batısının kontrolünü ele geçirmeyi başarmıştır. Constans, M.S. 350

[22] Constantinopolis, Eskiçağ dünyasında herhangi bir kentten çok daha fazla avantajlara sahip bir kentti. Marmara ile Karadeniz'i birbirine bağlayan Boğaziçi'nin girişindeki bir yarımada üzerine kurulmuştur. Korunaklı bir koy olan Haliç ise, savunulabilir bir doğal limandır. Kent, imparatorluğun doğu batı kısımlarını birleştiren, Avrupa ve Asya'dan gelen tüm kara yollarının birleştiği bir noktada bulunmaktadır. Kente, Constantin kendi adını vermiştir. Bu kente, Nova Roma yani Yeni Roma denilmekteydi. Saray mensupları ve yönetim çevresinin çoğu Romalılardan oluşmaktaydı. Constantin'in yaşadığı dönemde kente sayısız bina yapılmasına rağmen kent, oldukça küçüktü. Constantinopolis'in yeni halkı, megaralıların soyundan gelen Yunanlılardı. Constantin'in kente getirdiği halkın çoğu, Roma togası giymekte ve Latince konuşmaktaydı. Constantinopolis kenti de Roma şehri gibi 4 bölgeli ve 7 tepeli olacaktır. Kentin senato binası, forumu ve bir capitoliumu vardır. İmparator, sur duvarları inşa ederek ve pahalı bir inşa programı üstlenerek şehri genişletmiş, kiliseler inşa ettirmiş, ancak pagan tapınaklarının yapımını yasaklamıştır. Bir yandan da şehri Yunanistan'dan gelen sanat eserleriyle donatmıştır. Constantinopolis'in kurulması, yeni bir uygarlık olan Bizans Uygarlığı'nın da çıkış noktası olmuştur. (Mitchell, 2020, 457; Talbot Rice, 19, 23; Lemerle 2019, 30, 31; Gregory 2010, 77; Haldon 2000, 16; Leadbetter 2000, 265; Haldon 2007, 35.) Constantinopolis, M.S. 330 yılındaki kuruluşunu izleyen yıllarda önemli bir gelişme göstermiştir. M.S. 359 yılında, şehir artık Roma kadar gelişmiştir.M.S. 413 yılında şehir, güçlü bir kaleye dönüştürülmüştür. Kara surlarının inşaasıyla şehir, gerilemekte olan Roma'dan, İskenderiye ve Antiocheia'dan da daha büyük hale gelmiştir. (Mango 2020, 85.)

[23] Diehl 2017, 20; Gregory 2010, 74, 75, 77; Lemerle 2019, 28, 30; Talbot Rice 19; Haldon 2000, 16; Leadbetter 2000, 265; Harries 2000, 44; Koch 2015, 32; Haldon 2007, 35; Evans ve diğ. 2001, 4, 5.

[24] Haldon 2000, 16.

[25] Haldon 2000, 17; Gregory 2010, 84; Mitchell 2020, 105.

yılında Magnentius[26] tarafından başlatılan bir ayaklanma sonucu tahttan indirilerek öldürülmüştür[27].

İmparator Constantius, M.S. 351 yılında batıya sefere çıkmıştır. Magnentius'a karşı başlattığı savaşın sonunda Magnentius, yenilerek öldürülmüş ve M.S. 353 yılında II. Constantius[28], tahta çıkmıştır[29]. II. Constantius, M.S.354 yılında kendisine yardımcı olması için yeğeni Gallus'u seçmiş ve daha sonra onu öldürtmüştür. İmparator Constantinus'un beklenmedik ölümü sonucunda, Gallus'un üvey kardeşi olan Iulianus[30], oğlu olmadığı için tahta geçer[31]. İmparatorun çok kısa bir süre tahtta kalmış olması, alışılmışın dışında dini tavırlar sergilemesi ve Hristiyan dinine muhalefet olması, Roma devletinde paganizmi yeniden canlandırdığını göstermektedir.

Iulianus, M.S. 363 yılında, Sasani İmparatorluğu'na bir sefer düzenlemiştir. Sasani İmparatorluğu'nun iç kısımlarına kadar ilerleyen Roma Ordusu, başkent Ktesiphon'a saldırmıştır. Sefer sırasında Iulianus, mızrakla vurularak öldürülmüştür[32].

Julianus'tan sonra Iovianus tahta çıkmıştır. (M.S. 363-364) İmparator Iovianus, tahta çıktığında ilk iş olarak, Sasani Kralı olan Şapur ile barış antlaşması imzalamıştır. Antlaşma sonucunda, imparator Iulianus'un kazandığı topraklar da dahil olmak üzere, İmparator Septimus Severus'tan bu yana fethedilmiş olan bütün Roma imparatorluk topraklarının gözden çıkarıldığı anlaşılmaktadır. Tigris'in (Dicle) ötesinde bulunan bütün

[26] Magnentius, Germen asıllı ve barbar kökenli üst düzey bir subaydır. (Haldon 2000, 17; Gregory 2010, 87.)
[27] Haldon 2000, 17; Ostrogorsky 2011, 45; Gregory 2010, 87; Leadbetter 2000, 1083.
[28] II. Constantius, Constantinopolis şehrinin gelişmesini sağlamış, senatonun itibarını yükseltmiş ve Constantinopolis şehrindeki ilk Ayasofya Kilisesi'ni inşa ettirmiştir. (Gregory 2010, 88.)
[29] Gregory 2010, 87; Haldon 2000, 17; Mitchell 2020, 106.
[30] Apostata Iulianus, (361-363) Apostata (dönek, kafir) lakaplı Iulianus, I. Constantius'un soyundan gelen son imparatordur ve sadece 20 ay kadar kısa bir süre hükümdarlık yapmıştır. Tahtta olduğu süre boyunca Constantinus'un kurduğu sisteme ve Hristiyanlığın egemenliği için ciddi bir tehlike oluşturmuştur. II. Contantius'un ölümünden kısa bir süre sonra, pagan inancına karşı çıkarılmış olan tüm yasaları resmi olarak iptal etmiş, tapınakların yeniden açılmasını ve tanrılara kurban sunmayı buyuran bir ferman çıkarmıştır. Iulianus'un siyasi görüşlerinin temelinde onun klasik Hellenizme duyduğu yakınlık vardır. (Mitchell 2020, 109, 112, 116; Gregory 2010, 89, 90,95; Lemerle 2019, 42, 43.)
[31] Lemerle 2019, 39; Mitchell 2020, 109; Gregory 2010, 87, 88.
[32] Mitchell 2020, 116; Gregory 2010, 91; Lemerle 2019, 43; Treadgold 1997, 174; Leadbetter 2000, 1083.

topraklar ve Roma'nın doğuda bulunan en güçlü kalesi olan ve Nisibis'teki (Nusaybin) topraklar Sasanilere teslim edilmiştir[33].

Hristiyan bir imparator olan Iovianus, Iulianus'un Hristiyan olanlara uygulamış olduğu kanunları hükümden kaldırmış ve paganlara baskı uygulamadan istedikleri şekilde ibadet etmelerine izin vermiştir. 8 aylık hükümdarlığın ardından, M.S.364 yılında İranlılarla yaptığı bir sefer sırasında hayata veda etmiştir[34].

2.3. I. Valentinianus (364-375) ve Valens Dönemi (364-378)

Valentinianus ve Valens'in[35] M.S.364 yılında tahta çıkmalarıyla birlikte yeni bir hanedanlık dönemi başlamıştır. I.Valentinianus, (364-375) batının, Valens (364-378) ise doğunun yönetimini almıştır[36]. M.S.375 yılında İmparator Valentinianus, Pers sınırında Kuvad ve Sarmat akınları ile mücadele etmiş ve daha sonra Illyria'ya ilerlemiştir. M.S.375 yılında, barış imzalamak isteyen Kuvad elçisi ile karşılaştıktan bir süre sonra, hayata veda etmiştir. İmparator, ölümünün ardından, daha önce augustus ilan ettiği II. Valentinianus ve Gratianus isimli 2 oğlu imparatorluğun batısını yöneteceklerdir. Hunlar, M.S.376 yılında Tuna Bölgesi'nde ortaya çıkmışlardır. Gotlar, Hunlardan kaçmak için imparatorluğun öte yanında kendilerine güvenli bir yer bulmaya çalışmışlardır. Gotlara her türlü ihtiyaçlarının karşılanacağı ve Roma topraklarında yaşamaları vaat edilmiştir; fakat kötü muamele gören Gotlar, M.S. 377 yılında ayaklanma çıkararak Trakya'daki tüm

[33] Gregory 2010, 96; Mitchell 2020, 116; Treadgold 1997, 174.
[34] Gregory 2010, 96; Mitchell 2020, 116; Treadgold 1997, 174.
[35] Valens, 35 yaşında imparator olmuştur ve Valentinianus'tan daha genç daha az yetenekli ve çok daha az tecrübelidir. (Treadgold 1997, 63.) Valentinianus ve Valens, inançlı Hristiyanlardır. Iulianus'un pagan mezheplere vermiş olduğu ibadet alanlarına el koymuşlar; fakat paganizme karşı hoşgörülü davranmışlardır. Halkın tanrılara kurban verilmesinin önüne geçilmiş olmasına rağmen, pek çok ibadete izin verilmiştir. Valentinianus, ılımlı bir Ortodoks, Valens ise, Ariusçudur. Ortodoks muhalefetini Ariusçuluğa karşı bir başkaldırı olarak görmüş, bu nedenle Ortodokslara karşı zulme başlamıştır. (Gregory 2010, 7, 98.)
[36] Lemerle 2019, 39; Mitchell 2020, 116; Gregory 2010, 96.

Roma topraklarını yağmalamışlardır. Trakya'da başlayan bu ayaklanmayı bastırmak için Gratianus batıdan müdahale etmiş, Valens ise orduları ile beraber doğuya yönelmiştir. M.S. 378 yılında Gotlar, Hadrianapolis'te (Edirne) başlayan bu savaşta Romalıları yenmişlerdir. Savaşın sonunda ordusunun üçte ikisi ile imparator Valens hayatını kaybetmiştir[37]. Gotlar bu savaştan sonra Trakya'yı ele geçirmiş ve bir Roma imparatoru, yüz yıldan fazla bir zamandır ilk kez savaş alanında öldürülmüştür[38].

2.4. İmparator I. Theodosius Dönemi (379-395)

Hadrianapolis (Edirne) Savaşı'ndan sonra Gratianus, imparator olmuştur; fakat genç ve deneyimsiz olması, askeri durumu yönetebilecek bir durumu olmaması nedeniyle devlet, oldukça tecrübeli bir general olan Theodosius'un deneyimlerinden faydalanmak istemiştir. Theodosius'un M.S.375 yılında ölümünün ardından oğlu (Onun da ismi babası gibi Theodosius'tur) genç yaşta M.S.379 yılında imparator ilan edilmiştir. (Gratianus tarafından önce komutan sonra Augustus seçilmiştir.) İmparator Theodosius öncelikle Trakya topraklarında bulunan Gotları ve doğuyu kontrol altında tutmuştur[39]. Dini politikaya gelince, İmparator Theodosius M.S. 380 yılında bir yasa çıkarmış ve bu yasa ile Hristiyanların, Roma ve İskenderiye psikoposlarının öğretilerini izlemeleri gerektiği vurgulanmıştır. Bu yasa ile Nikaia öğretileri de desteklemiştir. M.S.381 yılında İmparator Theodosius, Constantinopolis kentinde Ariusçuluk tartışmalarına bir son vermek amacıyla bir ekümenik konsil oluşturmuştur. Bu konsil, Nikaia Konsili'nin ilkelerini teyit etmiş ve doğudaki Ariusçuluk tartışmalarını ortadan kaldırmıştır[40]. Hristiyan bir

[37] Diehl 2017, 22; Gregory 2010, 101, 102.
[38] Gregory 2010, 102.
[39] Haldon 2000, 18; Gregory 2010, 102, 103.
[40] Lemerle 2019, 44, 45; Gregory 2010, 103, 104; Diehl 2017, 25; Haldon 2000, 21; Meyendorff 1968, 46.

imparator olan Theodosius, kendinden önceki Hristiyan inancına sahip imparatorlar gibi Hristiyanlığı desteklemiş, kilise ve manastırlara maddi destek sağlamış, devlet işlerinde Hristiyanlara görevler vererek Hristiyanlığı desteklemiştir ve paganizme karşı bir duruş sergilemiştir.[41].

İmparator Theodosius, M.S.382 yılında Gotlarla antlaşma yapmıştır. Yapılan antlaşmaya göre, Gotlar Roma topraklarına yerleşecek ve orduda barbar müttefikler olarak çalışacaklardır[42].

M.S. 383 yılında, Magnus Maximus'un önderliğinde çıkan ayaklanma sonucu, Gratianus öldürülmüştür. Theodosius, doğuyu (Constantinopolis'i) oğlu Arcadius'a (M.S.383 yılından beri Augustus'tur) bırakmış ve M.S.388 -391 tarihleri arasında İtalya'da kalmıştır. M.S. 387 yılında, Maximus, II. Valentinianus'a ait olan İtalya kentini istila edince, M.S. 388 yılında imparator Theodosius Maximus'u öldürmüştür[43].

İlk Çağın en önemli yapılarından biri olan Tanrı Serapis'e adanmış, İskenderiye'deki Serapeum Tapınağı'nın yıkılmasından sonra tapınaklara el konulmuştur. İmparator Theodosius'un kamusal ya da özel alanlarda pagan ibadetlerinin ve tapınaklara girmenin yasaklaması, 391 yılında yapılan en önemli dinsel gelişmelerden biridir[44].

M.S. 395 yılında ölmeden önce, İmparator Theodosius, Doğu Roma'yı oğlu Arcadius'a (395-408), Batı Roma'yı ise; Honorius'a (395-423) bırakmış, (ölümünden sonra tahta bu iki şahsiyetin geçeceği konusunda hiç şüphe bırakmamıştır) böylece imparatorluk doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrılmıştır[45]. Saray entrikaları ve iki imparatorun oldukça genç olması, Vizigot lideri olan Alaric'in ayaklanmasına sebep

[41] Gregory 2010, 104.
[42] Gregory 2010, 102, 103; Haldon 2000, 18.
[43] Mitchell 2020, 130, 134; Gregory 2010, 105, 107.
[44] Lemerle 2019, 43; Mango 2020, 101; Gregory 2010, 105.
[45] Evans ve diğ. 2001, 6; Mitchell 2020, 135; Gregory 2010, 109; Lemerle 2019, 39, 40; Haldon 2000, 18.

olmuştur. Alaric, Theodosius'un ölümünden faydalanmış, Constantinopolis dışındaki bölgelerde yıkıma neden olmuş ve isyan çıkarmış, M.S. 410 yılında ise, savunmasız halde olan Roma'yı almıştır[46]. Bu olaydan sonra Vizigotlar, artık doğuda görünmemişler ve Galya ve İspanya'ya yerleşmişlerdir. Arcadius M.S. 408 yılında öldüğünde oğlu, II. Theodosius, daha bir yaşında bile değilken imparator olmuştur[47]. Constantinopolis şehrinde imparatorun bebek yaşta olmasından dolayı gerginlik baş göstermiştir. Arcadius'un hükümdarlığı sonrası M.S. 414-415 yılına kadar Praetor Praefectusu Anthemius[48] görev yapmıştır. Ölümünden sonra dini politika ve saray yönetimini siyasette önemli bir yeri olacak olan kız kardeşi, Pulcheria[49] üstlenmiştir. (M.S. 408-455)

M.S. 428 yılında II. Theodosius, Nestorius'u Constantinopolis psikoposu olarak seçmiş ve Nestorius M.S. 429 yılında Bakire Meryem için kullanılmış olan "Theotokos" (Tanrı'nın annesi ya da Tanrı yaratan) terimine ve Tanrı'nın bir insan gibi doğduğu düşüncesine karşı çıkmış ve bu nedenle bir vaaz vermiştir. Meryem için, Hz. İsa'nın annesi (Christotokos) terimini kullanmayı tercih etmiştir. II. Theodosius M.S. 431 yılında Efes kentinde, İskenderiyeli Kyrillos'un kontrolünde, evrensel olan 3. Konsili (Efes Konsili'ni) toplamıştır. Nestorius görevinden alınmış ve sürgüne gönderilmiştir. Constantinopolis'teki görevinin yerine ise bir başkası getirilmiştir[50]. "Hz. İsa'nın tek bir doğası vardır o da tanrısaldır" görüşünü savunan keşiş Eutykhes, İskenderiye psikoposu olan Dioskoros tarafından desteklenmiş, Constantinopolis Psikoposu olan Flavianos ise bu görüşe karşı çıkmıştır. Bu tartışma M.S 449 yılında Efes Kenti'nde yapılan 2. Konsil'de ele alınmış, konsil, kötü sonuçlandığı için "Haydutlar Konseyi" olarak da

[46] Diehl 2017, 23; Gregory 2010, 117, 118; Lemerle 2019, 51.
[47] Lemerle 2019, 39; Gregory 2010, 118.
[48] Dönemin en güçlü aristokrat ailesine mensup olan Anthemius, doğuda Pers yanlısı bir siyaset izlemiştir. (Gregory 2010, 118.)
[49]Aelia Pulcheria Augusta, Arcadius ve Eudoxia'nın kızı, II. Theodosius'un kız kardeşidir. II. Theodosius M.S. 414 yılında Pulcheria'ya Augusta olarak taç giydirmiştir ve Pulcheria bu tarihten itibaren sarayda etkili olmuştur Constantinopolis psikoposu olan Attikos ile beraber sarayı manastıra çevirmeye çalışmış ve tamamen batı yanlısı bir politika izlemiştir.451 yılında Khalkedon Konsilinde etkili rol oynamıştır. (Connor 2011, 82, 89; Gregory 2010, 118, 119, 120.)
[50] Haldon 2000, 21, 22; Lemerle 2019, 47; Gregory 2010, 124; Diehl 2017, 25, 26.

adlandırılmıştır. Konsilin sonunda keşiş Eutykhes, aklanmış, Flavianos ise suçlu bulunarak görevinden alınmıştır[51].

M.S. 450 yılında imparator II. Theodosius hayatını kaybetmiştir. Tahta kimin çıkacağı belirlenmediği için iktidar, M.S. 414 yılında Augusta olan Pulcheria'nın yönetimine geçmiştir. Ülkeyi tek başına yönetemeyen Pulcheria, II. Theodosius'tan önce, orduyu komuta eden yaşlı kumandan Markianos ile evlenmiştir. 451 yılında Markianos Khalkedon'da (Kadıköy) 4. Evrensel Konsili [52]toplamıştır. Bu konsilin dini açıdan önemi, Katolikliğin temeli atılmış ve bu tarihten itibaren Hristiyan kilisesinde bir bölünme yaşanmıştır. Konsil, Anadolu ve Trakya'nın büyük bir bölümünün kontrolünü Constantinopolis'teki piskoposlara bırakmış, böylece onların statülerinin yükseltilmesini sağlamıştır[53].

M.S. 450-457 yılları arasında tahta çıkan Markianos, öncelikle hükümet erkanının ödemelerinde indirim yapmış, *Collatio Glebalis* isimli toprak vergisini kaldırmıştır. II. Theodosius'un Atilla ve Hunlar'a ödemiş olduğu vergi uygulamasını kaldırmıştır. Başarılı bir hükümdar olan ve batı yanlısı bir siyaset izlemeyen Markianos, M.S. 457'de hayata veda etmiş, öldüğünde ise, devletin kasasını dolu bırakmıştır[54].

Markianos'un ölümü ile birlikte, I. Theodosius hanedanı sona ermiştir. Aspar, I. Leon'un (Leo) (457-474) imparator olmasını sağlamıştır. Aspar'ın yardımcılarından biri olan I. Leon, batıda başarılar elde etmiş, Markianos'un damadı Anthemius'u M.S. 467 yılında caesar ilan etmiş ve Doğu ile Batının birleşme umudu olarak görülen İtalya'ya

[51] Treadgold 1997, 96; Lemerle 2019, 47; Gregory 2010, 125.
[52]Khalkedon'da toplanan büyük konsey o zamana kadar yapılan en büyük Hristiyan meclisiydi. (Meyendorff 1968, 52.) Konsil, Efes Haydutlar Konseyi'nin kararlarını değiştirmeyi amaçlamıştır. Konsey, Hz. İsa'nın hem insani hem de tanrısal olmak üzere iki özelliği olduğunu açıklamıştır. (Lemerle 2019, 49; Gregory 2010, 125; Diehl 2017, 26; Haldon 2000, 21; Mitchell 2015, 121)
[53] Gregory 2010, 126.
[54] Gregory 2010, 127.

göndermiştir İmparator, I. Leon'un (Leo) oğlu olmadığı için 6 yaşında olan, II. Leon (473-474) isimli torununu veliaht seçmiştir[55].

2.5. İmparator Zenon Dönemi (474-491)

M.S. 474 yılında I. Leon'un ölümünden sonra II. Leon'un babası Zenon imparator olmuştur. (474- 491) Bu dönem olayları oldukça karmaşık ve belirsizdir ve batıdaki imparatorluğun çöküşüne denk gelmektedir. Tek bir Cermen ailesi mensubu olan Armatus ve Odoacar kardeşler, doğuda ve batıda önde gelen isimlerdir. Armatus, Constantinopolis'in iktidar mücadelelerinin önemli bir ismi, Odoacar ise, Batı İmparatorluğu'nun geri kalanını yöneten bir şahsiyettir. M.S. 474 yılında Zenon tahta çıktıktan sonra imparatorun oğlunu öldürttüğüne dair söylentiler sonucunda, İmparatoriçe Verina, (imparator Leon'un dul eşi) erkek kardeşi olan Basilikos'un imparator seçilmesini sağlamıştır. Zenon'a karşı yapılan bu hareket, İsaurialıların sonucu Constantinopolis kentinde bulunmalarına karşı çıkılmıştır. Isauria'ya kaçan Zenon M.S. 475 yılında, Ostrogotlar'ın lideri Theoderic Strabo'nun yardımıyla, Constantinopolis'e geri dönmüş [56] ve M.S. 476 yılından sonra tekrar tahta çıkmıştır; fakat tam anlamıyla bir kontrol sağlayamamıştır[57].

Ilımlı bir Monofizit olan imparator Zenon, kilisede yaşanan bölünmenin devlete zarar vermemesi amacıyla M.S. 482 yılında, Constantinopolis patriği Akakios ile işbirliği yaparak Henotikon (Birlik Fermanı) yayımlamıştır. Bu ferman, Khalkedon Konsili'nin kararlarını reddetmekte ve Nestorios ve Eutykhes'i suçlu bulmakta ve ilk üç ekümenik konseyin (Khalkedon'dan önce toplanan) kararlarının bağlayıcı olduğunu bildirmektedir.

[55] Gregory 2010, 127, 129.
[56] Mitchell 2020, 175; Haldon 2000, 20; Gregory 2010, 129.
[57] Mitchell 2020, 175.

Hz. İsa'nın yaratılışı ile ilgili çıkan anlaşmazlıklara ise hiç değinilmemiştir. Henotikon Fermanı, M.S. 519 yılına kadar gündemde kalmış, fakat hiçbir şekilde yürürlüğe girmemiştir. Bir imparatorun kararname çıkartıp, dini bir doktrin ilan etmesi oldukça önemli ve az görülen bir olaydır[58].

M.S. 488 yılında imparator Zenon, batıyı fiilen yöneten Odoacar'ı devirmek için Theoderic'i ikna etmiş ve Theoderic savaş sonunda Odoacar'ı yenmiş ve Ravenna'ya yerleşmiştir[59]. İmparator Zenon 491 yılında öldüğünde iktidar, eşi Ariadne'ye geçmiştir ve o da saray muhafızı olan I. Anastasios'u (491-519) imparator olarak seçmiştir[60].

2.6. İmparator Anastasios Dönemi (491-519)

İmparator Anastasios tahta çıktığında imparatorluk şehirlerini yeniden inşa etmek için ticareti teşvik etmiş, sınırlarda bulunan surlar ve kiliselerin inşaatı ile ilgilenmiştir. Devletin mali işleri konusunda oldukça dikkatli ve titiz olan imparator *Khrysargyron vergisini* kaldırmış, M.S. 494 yılında para reformunu gerçekleştirmiştir. Değeri düşük olan "nummusların" yerine büyük sikkeleri tedavüle sokmuştur[61].

Dindar bir monofizit olan Anastasios, bazı önemli şehirlere Monofizit piskoposlar atanmasını sağlamıştır. Monofizitlerin inanç esasları, imparator Anastasios'tan destek görmektedir ve böylelikle imparator Constantinopolis'te kilise mensubu din adamları, keşişler ve sıradan halkla karşı karşıya kalmaktadır. M.S. 511 yılında imparatorun bir Monofizit piskoposunu Constantinopolis'e gönderme kararı, Trakya'nın en kıdemli lideri

[58] Meyendorff 1968, 46; Diehl 2017, 27, 28; Lemerle 2019, 49; Talbot Rice 20; Haldon 2000, 22; Gregory 2010, 130.
[59] Lemerle 2019, 52; Mitchell 2020, 178; Gregory 2010, 130.
[60] Haldon 2000, 20; Talbot Rice 32; Gregory 2010, 130.
[61] Gregory 2010, 131.

olan Vitalianos'un ayaklanmasına yol açmıştır. M.S. 512 yılında başkentteki bu dini gerilim sonucunda imparator hipodromda neredeyse azledilmekteydi ve bu isyan ancak M.S. 515 yılında bastırılabilmiştir[62].

2.7. İmparator Justinianus Dönemi (527-565)

M.S. 518 yılında İmparator Anastasios'un ölümünün ardından, çocuğu olmadığı için tahta kimin çıkacağının belirsizliği sarayda karmaşaya neden olmuştur. Ordu ve senato, iyi bir asker olan İlliryalı I. Iustinos'un tahta çıkmasını sağlamıştır[63]. I. Iustinos batı ile yani İtalya'daki Roma aristokrasisi ve papalık ile barışma amaçlı bir politika izlemiştir. Tahta çıkmasından kısa bir süre sonra Constantinopolis kentinde yerel bir kilise konsili toplanması kararlaştırılmış ve imparator tarafından Monofizit psikoposlarının mahkumiyetine karar verilerek çok sayıda monofizit Mısır'a sürgüne gönderilmiştir[64]. Anlaşmazlığın sona ermesi için zorlu müzakereler sonucunda Constantinopolis kenti, Khalkedon görüşlerine bağlanmıştır. Papa ile imparator arasında yapılan bu anlaşma, Ravenna'da bulunan Ostrogot kralı Theoderic ile olan ilişkiyi daha da kötüleştirmiştir. Justinos, Ravenna ve Constantinopolis arasındaki ilişkilerin iyi olması için Theoderic'in varisi ve damadı Eutharik ile konsüllüğü paylaşmayı kabul etmiştir. M.S. 526 yılında hayatını kaybeden Theoderic, oğlu Got kralı Athalaric'i varis olarak bırakmıştır[65]. Iustinos'un M.S. 527 yılında ölümünün ardından yeğeni ve baş danışmanı olan Iustinianus[66] 45 yaşındayken yönetimin başına geçmiştir. İmparator tahta çıkar

[62] Mitchell 2020 181; Diehl 2017, 29; Gregory 2010, 131.
[63] Lemerle 2019, 53; Diehl 2017, 31; Gregory 2010, 141.
[64] Diehl 2017, 32; Gregory 2010, 141.
[65] Haldon 2000, 23; Gregory 2010, 141, 142; Haldon 2007, 46.
[66] Gerçek adı Flavius Petrus Sabbatius'tur. Dardania eyaletinde köylü bir aileden gelen Iustinianus, Trakyalıydı. Amcası Iustinos tarafından evlatlık edinilen Iustinianus, M.S. 482 yıllarında doğmuştur. İyi bir eğitim görmüş ve orduda iyi bir rütbe elde etmiştir. Iustinianus Latince ve Yunancayı anadili gibi iyi konuşmaktadır. Iustinianus'un tahtta olduğu dönem, Erken Bizans Dönemi'nin altın çağı sayılmaktadır.

çıkmaz yapısında fazla bir değişiklik yapmadan bürokrasiye el atmış, vergi tahsilatı için etkili bir sistem geliştirmiş ve rüşveti önlemeye çalışmıştır. II. Theodosius döneminden Iustinianus dönemine kadar olan sürede çok sayıda yasa çıkarılmıştır. Iustinianus, M.S. 528 yılında Roma hukukunun mevcut sistemini düzenlemek için bir komite toplamış ve bir yıl sonra M.S. 529 yılında da Codex Iustinianus'un 1. cildi yayımlanmıştır[67].

2.7.1. Nika Ayaklanması

M.S.532 yılında Constantinopolis kentinde çıkan, Nika[68] ayaklanması, Maviler ve Yeşillerin takımının birleşerek çıkardıkları bir ayaklanmadır. Hipodromda başlayan olaylar, bazı takım üyelerinin şehrin valisi tarafından tutuklanması ve idam edilmesine karar verilmesi sonunda çıkmıştır. İdamdan Maviler ve Yeşiller'den iki kişi kurtularak geçici olarak manastır yakınlarında saklanmıştır. İmparatorun mahkumları affetmesini isteyen takımlar, bu isteklerine cevap alamayınca Maviler ve Yeşiller takımı birleşerek ayaklanmanın başlamasına neden olmuşlardır. Ayaklanmanın hipodromun dışına çıkması ile mahkumlar serbest bırakılmış ve şehirdeki Ayasofya[69], Aya İrini, Zeuksippos Hamamları ve Sarayın ana kapısı olan Khalke Kapısı ve pek çok bina oldukça hasar

Kendisinden 200 yıl önce Caesarea'lı Eusebios'un ortaya koymuş olduğu imparatorun tanrının yeryüzündeki temsilcisi olduğunu söyleyen görüşleri kabul etmiştir. Iustinianus, muhtemelen Theodora ile M.S. 520'li yılların başında evlenmiştir. (Treadgold 1997, 174; Gregory 2010, 140, 142.)

[67] Meyendorff 1968, 45; Lemerle 2019, 53, 54,61; Connor 2011, 174; Diehl 2017, 32; Mitchell 2020, 192; Gregory 2010, 144, 145, 146.

[68] Yunanca bir sözcük olan Nika, zafer ya da zaferi kazanan anlamına gelmektedir. (Lemerle 2019, 62.)

[69] Constantinus tarafından yaptırılan ilk kubbeli bazilika, 532 yılının Ocak ayında Nika Ayaklanması sırasında yakılıp, tahrip edilmiştir. Iustinianus ise daha büyük ölçekli olarak yeniden inşa ettirmiştir. İki Yunanlı mimar Tralleisli Anthemios ve Miletoslu İsidoros, bazilikanın örneğini alarak, çapı 31 m, yerden yüksekliği 50 m olan bir kubbeyi yerine yerleştirmişlerdir. Bina, uzunlamasına bir bazilika formundadır. Iustinianus ise yapının süslemesi, heykelleri, taban döşemeleri, mozaikler için büyük paralar harcamıştır. Ayasofya'nın ibadete açıldığı 25 Aralık 537 günü Iustinianus, kiliseye girerken Kudüs'teki Süleyman Tapınağı'nı kastederek "Seni yendim Süleyman!" diye haykırmıştır. Bu yapı, imparatorluk sanatının ve Bizans mimarisinin en güzel örneğidir. (Lemerle 2019, 68, 69; Koch 2015, 45; Gregory 2010, 148, Diehl 2017, 44; Talbot Rice 29, 30, 37; Mango 2020, 283.)

görmüştür. Nika ayaklanması, aynı zamanda imparatorun vergi toplamak amacıyla yürütmüş olduğu baskıcı politikalara da bir tepki hareketi olarak tarihe geçmiştir[70].

M.S.533 yılında (Nika Ayaklanmasından sadece 1 yıl sonra), imparator Iustinianus Vandallara savaş açmıştır. Tahtta olmayan Vandal kralı Hideric'in yardım çağrısı üzerine bu göstermelik sefer yapılmıştır. İmparator Iustinianus, daha önceki imparatorluk dönemlerinde Vandalların ortaya çıkardıkları sorunları anımsayarak, Hilderic'in yardım talebi ile, Belisarus komutasındaki 10.000 askerle savaş hazırlıklarına başlamış ve savaş sonunda başarı elde etmiştir[71].

İmparator Iustinianus, paganların okullarda eğitim vermesini yasaklayarak, eğitim alanında birtakım değişiklikler yapmıştır. Dönemin önemli entelektüel eğitim kurumlarından biri olan Atina Akademisi kapanmıştır. Akademide çalışan bilginler ise, çalışmalarını destekleyen Sasani kralının sarayına gitmişlerdir. İmparator Iustinianus ise M.S. 532 yılında, bilginlerin kendi dinlerini imparatorluk içinde rahat yaşayabilmeleri için Sasani hükümdarı I. Hüsrev ile bir barış antlaşması imzalamıştır[72].

Askeri alanlarda da başarılar elde eden imparator Iustinianus, İtalya'yı yeniden fethetme planları yapmaktadır. M.S. 534 yılından beri kral olan Theoderic'in yeğeni Theodahad'ın tahtı tehlikededir. Iustinianus'un M.S. 535 yılındaki Belisarus komutasındaki ordusu Sicilya'ya girmiş ve bütün adanın kontrolünü kısa bir sürede ele geçirmiştir. Belisarus, sonraki yıllarda Napoli bölgesini almış ve böylece Theodahad tahttan inmiştir. Yerine Ostrogot kralı Vitigis geçmiştir. Belisarus papanın yardımı ile M.S. 536 yılında kısmen Roma'yı ele geçirmiş ve M.S. 540 yılında Ostrogotların başkenti olan Ravenna'yı almayı başarmıştır[73].

[70] Lemerle 2019, 62; Gregory 2010, 146, 147; Diehl 2017, 35; Haldon 2000, 24.
[71] Gregory 2010, 153, 154.
[72] Lemerle 2019, 56; Gregory 2010, 145.
[73] Diehl 2017, 36; Haldon 2000, 24; Gregory 2010, 154; Lemerle 2019, 56.

M.S. 540 yılında Sasaniler (Persler), Antiocheia'yı (Antalya) ele geçirmişlerdir. M.S. 541 yılında Belisarus, Sasanilerin ilerleyişini durdurmak amacıyla doğuya gönderilmiş; ancak siyasi nedenlerden geri çağrılmıştır. M.S. 541/542 yıllarında yaşanan veba salgını başta Constantinopolis kenti olmak üzere pek çok büyük şehirde hem demografik hem de psikolojik açıdan büyük bir yıkıma neden olmuştur[74]. İmparatorun iki cephede tehlikeli hale gelen düşmanlarla savaşması, ülkede azalan nüfus ve düşen vergi gelirleri imparator Iustinianus'un zor günler geçirmesine neden olmuştur. Got kralı olan Totila, Sasanilerin üzerine gönderilen birlikleri geri püskürtmüş ve Belisarus'un fethetmiş olduğu yerleri geri almıştır. İmparator Iustinianus, M.S. 545 yılında Sasani hükümdarı I. Hüsrev ile 5 yıl süren bir anlaşma imzalamıştır. Ateşkes ise M.S. 561 yılında 50 yıllığına uzatılmış ve böylece Iustinianus'un doğudaki politikaları az da olsa başarılı olmuştur[75]. Doğudaki muhalif Monofizitleri yanına çekmek için imparator Iustinianus, M.S. 553 yılında 5. Ekümenik Konsil'i toplamıştır. Khalkedon Konsili tarafından eski bir teolog olan Mopsuestialı Theodoros, Kyrrhoslu Theodoretos ve Edessalı İbas'ın öğretileri kabul edilmiştir. Fakat Monofizitler, Nestoriusçu fikirler yüzünden çalışmalarının lekelenmiş olduğunu düşünmüşlerdir. Iustinianus bu üç bölümün bu şekilde suçlanması sonunda M.S. 543/545 yıllarında teolojik bir çalışma hazırlamış ve hazırlanan bu kararname, batıda tartışma konusu olmuş ve papalık karar vermekte zorlanmıştır. İkinci Constantinopolis Konsili M.S. 553 yılında bu 3 bölümün suçlu olduğunu duyurmuştur. Monofizitler ve Khalkedon yanlıları arasındaki anlaşmazlık büyümüş ve bir sonuca varılamamıştır. Dini inanışlar üzerinde Iustinianus gibi güçlü bir imparator bile bir yaptırımda bulunamamıştır[76].

[74] Haldon 2000, 24; Lemerle 2019, 57; Diehl 2017, 38; Gregory 2010, 154, 155.
[75] Diehl 2017, 38; Lemerle 2019, 57; Gregory 2010, 155.
[76] Haldon 2000, 24; Gregory 2010, 157; Meyendorff 1968, 58.

İmparator Iustinianus M.S. 565 yılında (87 yaşında) öldüğü zaman devletin durumu oldukça kötü, İmparatorluk ise askeri ve mali açıdan oldukça zayıftır[77]. İmparatorun çocuğu olmadığı için, ölümünden sonra yeğeni II. Iustinos (565-578) tahta geçmiştir. II. Iustinos döneminde dış politikada batı politikası terk edilmiştir. Bu dönemde yeni bir halk olan Lombard istilası M.S. 568 yılında İtalya'nın yarısının kaybedilmesine neden olmuştur. Bu dönemde Iustinianus zamanında Slavların yerleşmiş oldukları Tuna sınırında bulunan Bizans topraklarında, imparatorluğun Kuzey Afrika bölgelerinde bazı askeri sorunlar görülmeye başlanmıştır. Doğu'da ise durum daha da kritik bir hal almıştır. Iustinianus, Sasanilerle devlet hazinesindeki açıkları kapamak için çok ağır şartlara sahip anlaşma imzalamış ve mali destek almış ve dikkatini Batıya çevirmiştir. II. Iustinos ise; dayısının anlaştığı ödemeyi reddedince Ermenistan'da savaş patlak vermiştir. Savaşın çok önemli sonuçları olmamış, fakat Sasaniler ve Bizanslılar arasında 50 yıl sürecek savaşlarla dolu bir dönem başlamıştır. Akıl sağlığı yerinde olmayan II. Iustinos'un M.S. 578 yılında ölümünün ardından II. Tiberius Constantinos (578-582) tahta geçmiştir[78]. İmparator II. Tiberius Constantinos, Lombardlara düzenlediği bir seferle İtalya'yı tekrardan ele geçirmiştir. Lombardlar'ın kurduğu siyasi entrikaları ortadan kaldırmak için 3 ayrı cephede savaşmıştır. En başarılı generali Mavrikos, Sasaniler'e karşı büyük başarılar elde etmiştir. II. Tiberius Constantinos'tan sonra Mavrikos (582-602) tahta geçmiştir. İyi bir komutan olan Mavrikos, II. Tiberius tarafından caesar ilan edilmiştir. İmparatorun saltanatında ilk yıllardan itibaren Mavrikos'un ordusu Balkanlardaki Slavlar ve Avarlar'a karşı savunma halinde olmuştur. M.S. 580 yılında Avarlar, II. Tiberius Constantinos'tan Sirmium'u (Balkanlar'da önemli bir şehir) teslim etmesini istemişlerdir; fakat Mavrikos bunu reddetmiştir. İmparatorluk M.S. 582 yılında Sirmium'un Avarlar'a teslimini kabul etmiştir. Bunun sonunda, Bizans İmparatorluğu Balkan topraklarında

[77] Diehl 2017, 45; Haldon 2000, 26; Lemerle 2019, 69.
[78] Diehl 2017, 45; Gregory 2010, 166, 167, 168; Lemerle 2019, 69.

kontrolü kaybetmiş ve Tuna sınırı çökmüştür[79]. İmparator Mavrikos ve oğullarının öldürülmesinin ardından Phokas (M.S. 602-610) senatonun desteğiyle yönetimi ele almış ve kendini imparator ilan etmiştir. Phokas dönemi, isyanların ve karışıklıkların olduğu bir dönemdir[80]. Bu dönemde imparatorluğun savunması çökmeye başlamış ve Bizans İmparatorluğu yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Bu dönemde Sasani kralı, II. Hüsrev tekrar harbe başlamış, Sasani orduları Mezopotamya'yı, Suriye'yi ve Küçük Asya'yı zaptetmiş ve Boğaz kıyılarına kadar dayanmıştır. Kartaca Valisinin oğlu, Herakleios, M.S. 608 yılında Phokas'a karşı ayaklanmış ve bir donanma göndermiştir. Phokas'ın askeri gücü olmadığı için Phokas yönetiminden memnun olmayan halk Herakleios'un başlattığı isyana katılmıştır. İsyan Mısır'ın da katılması ile büyümüş ve M.S. 610 yılında (Kartaca Valisinin oğlu) Herakleios'un Konstantinopolis kentine geldiğinde hükümet çökmüş bir durumda ve imparator öldürülmüştür. Herakleios (M.S. 610-641) ise bir kriz anında imparatorluğun başına geçmiştir[81].

2.8. İmparator Herakleios Dönemi (610-641)

Herakleios (M.S. 610-641) imparator olarak tahta çıktığında İmparatorluk Balkanları kaybetmiş ve devletin bütün kurumları çökmüş ve başkent düşmanlar tarafından çevrilmiştir ve Persler oldukça tehlikeli bir hale gelmişlerdir[82]. İmparatorun tahta çıkışından kısa bir süre sonra Sasaniler, Antiocheia'da Bizans ordusunu yenmişler, M.S. 614 yılında Şamı ve Kudüs'ü ele geçirmişlerdir. Hz. İsa'nın çarmıha gerilmiş olduğu gerçek kutsal haçı, başkentleri olan Ktesiphon'a götürmüşlerdir. İmparator Herakleios,

[79] Gregory 2010, 171, 172; Haldon 2000, 26.
[80] Gregory 2010, 172; Diehl 2017, 46.
[81] Gregory 2010, 173, 178.
[82] Lemerle 2019, 70, 71, 72; Gregory 2010, 173, 178; Diehl 2017, 47.

M.S. 622 yılında Sasanilerle yapmış olduğu savaştan zaferle çıkmış ve bunun sonucunda Sasaniler ülkelerine geri dönmüşlerdir. Kudüs'ün intikamını almak için Zerdüşt Mabedini ateşe vermiş ve Sasanilerin dini merkezi olan Ganzak şehrini yerle bir etmiştir. Bunun üzerine M.S. 626 yılında Sasaniler, Avarlar ile birleşip, Constantinopolis kentine saldırmışlardır. Bizans donanmasının başarısı sayesinde Constantinopolis hemen kurtarılmıştır. M.S. 627 yılında Sasaniler ile Ninova yakınlarında yapılan savaş, Bizans'ın zaferi ile sonuçlanmıştır[83].

M.S. 628 yılında II. Hüsrev, Sasani devletinde çıkan bir ayaklanma sonunda tahttan indirilerek öldürülmüştür. M.S. 629 yılında, onarılan Kutsal Haç, Kudüs'e geri götürülmüştür. M.S. 630 yılında Herakleios Sasanilere karşı elde ettiği zaferi kutlamak üzere Kudüs şehrine girmiş ve imparatorun bu zaferinden sonra Araplar, M.S. 634 yılında Bizans'ın doğudaki tüm topraklarını (Suriye ve Filistin dahil olmak üzere) ele geçirmiştir. Hz. Muhammed'in öldüğü yılda (M.S. 632) Arap Yarımadası'nın çoğunluğu resmi olarak Müslümanlığı kabul etmiştir ve Hz. Muhammed'in halefi olan Halife Ebubekir ve ondan sonra gelen Halife Ömer, Halifeliğin ve islamiyetin hızlı bir şekilde yayılması için seferler başlatmıştır. M.S. 634 yılında Suriye'yi (Şam) alarak Bizans ordusuna karşı önemli zaferler kazanmıştır. Araplar M.S. 634 yılında Bizans'ın doğusunu ve eski Sasani İmparatorluğunu idare altına aldılar ve Yakındoğu'nun tamamına yayıldılar M.S. 636 yılında Bizanslılar, Yarmuk Savaşı'nda büyük bir yenilgiye uğramış ve Herakleios ebediyen Suriye'den elini çekmek zorunda kalmıştır. M.S. 637-638 yıllarında ise, Antakya alınmış, Araplar Kudüs'ü ele geçirmiş ve Filistin düşmüş, Suriye-Filistin toprakları, Hz. Ömer'in eline geçmiştir. M.S. 640-41 yıllarında Araplar, Ermenistan'ı ve Mısır'ı fethetmişlerdir[84].

[83] Lemerle 2019, 73; Diehl 2017, 50; Mitchell 2020, 621; Mango 2020, 32; Gregory 2010, 179.
[84] Lemerle 2019, 76; Diehl 2017, 51, 52; Haldon 2000, 29; Gregory 2010, 179, 181, 183, 185.

M.S. 641 yılında Herakleios'un ölümünün ardından oğlu Herakleios Constantinos tahta geçmiş, fakat birkaç ay sonra ölmüştür. 11 yaşında olan oğlu II. Constans (M.S. 641-668) tahta çıkmıştır. İmparator İlk olarak, Arap tehlikesini ortadan kaldırmak için saldırgan bir askeri politika izlemiştir. Bunun üzerine Araplar, (önce Suriye valisi, sonra Emevi halifesi olan Muaviye) Constantinopolis'i ele geçirmeye çalışmışlardır[85]. Muaviye, M.S. 649 yılında Kıbrıs'ı, M.S. 654 yılında Rodos' ve Kos'u ele geçirmiştir, fakat Araplar, Kıbrıs'ı ellerinde tutamamışlardır. 10. yüzyılın ortalarına kadar Kıbrıs, Bizanslıların mülkiyeti altında ve Arap yöneticilerinin birbirleri üzerinde egemenlik kurmaya çalıştığı bir bölge olarak kalmıştır[86].

Araplar ile II. Constans, M.S. 655 yılında yapılan Gemiler Savaşı'nda karşı karşıya gelmişler ve Araplar bu savaş sonunda zafer elde etmişlerdir. M.S. 668 yılında imparator II. Constans'ın ölümünden sonra oğlu IV. Constantinos (M.S. 668-685) tahta çıkmış, Tiberios ve Herakleios isimli küçük kardeşleri de onunla birlikte yönetimde yer almışlardır[87].

Araplar, M.S. 673-677 yılları arasında İmparator IV. Constantinos devrinde Constantinopolis kentine karadan ve denizden saldırmışlardır. Bu kuşatma (Constantinopolis Kuşatması) önemli bir olay olarak tarihe geçmiştir. IV. Constantinos'un başarılı bir sonuç almasının nedenlerinden biri ise, Bizans donanmasına büyük faydalar sağlayan, suda yanan ateşi (Bizans Ateşi) Arap gemilerine karşı kullanmalarıdır. Bu olaydan sonra Arap donanması (Muaviye'nin ordusu), M.S. 678 yılında geri çekilerek Constantinopolis'ten ayrılmış ve Bizans İmparatorluğu ile 30 yıllık bir barış antlaşması imzalamıştır. Bu dönemden sonra yeniden güç kazanan Bizans İmparatorluğunda ordu ve devlet yeniden organize edilmiştir[88].

[85] Lemerle 2017, 71; Gregory 2010, 188, 189.
[86] Diehl 2017, 52; Gregory 2010, 190.
[87] Gregory 2010, 191.
[88] Lemerle 2019, 76; Diehl 2017, 52; Gregory 2010, 191, 193.

M.S. 680 yılında IV. Constantinos 6.Ekümenik Konsili toplamış ve Monotelitizm sorununun sona ermesi için çalışmıştır. Sonuç olarak, Konsil, Khalkedon öğretisinin devam etmesine ve Hz. İsa'nın iki iradesi ve iki kudreti olduğuna karar vermiş ve Monotelitizm yasaklanmış, bazı Constantinopolisli piskoposlar ve papa aforoz edilmiştir[89].

2.9. İmparator II. Justinianus Dönemi (685-695)

M.S. 685 yılında IV. Constantinos'un ölümünün ardından oğlu II. Justinianus (M.S. 685-695) 16 yaşında tahta geçmiştir. Saltanatının ilk yıllarında Araplara karşı zaferler kazanmış, dini konularda babasının izinden giderek Monotelitizmin yasaklanmasını uygun bulmuştur. Constantinopolis kentinde M.S. 691-692 yıllarında Trulla Konsili'ni toplamıştır. Bu konsilin önemi, sadece dini konuları değil, ahlaki değerlerin günlük hayatta uygulanması gibi konuları da ele almasıdır. Son derece dindar bir kişilik olan imparator, ikonların yapılmasına da destek vermiştir. Aynı zamanda Hz. İsa figürünün altın paralarda kullanılması kararını vermiştir. Bu zamana kadar Bizanslılar Hz. İsa'nın figürünü para üzerine doğrudan uygulamamışlardır. II. Justinianus ise, paranın bir yüzüne Hz.İsa'nın figürünü, diğer yüzüne kendi portresini koydurarak, Hz İsa'nın yeryüzünün gerçek hakimi ve imparatorun da onun dünyadaki vekili olduğunu vurgulamıştır[90].

II. Justinianus M.S. 695 yılında, tahttan indirilmiş ve Leontios liderliğinde gerçekleşen isyan, Herakleios sülalesini devirmiş ve 20 yıllık bir anarşi dönemini başlatmıştır. (M.S. 695-717) İsyan başarılı olmuş ve Leontios, (M.S. 695-698) tahta

[89] Diehl 2017, 53; Gregory 2010, 193.
[90] Mango 2020, 288; Diehl 2017, 53; Gregory 2010, 195.

geçmiştir. Tüm Bizans Afrikası (Kartaca dahil) M.S. 693-698 yılları arasında Müslümanların eline geçmiştir. Tahtta kısa bir süre kalan imparator Leontios'tan sonra II. Tiberius (M.S. 698-705) imparator ilan edilmiştir[91].

7. yüzyıl Bizans İmparatorluğu'nda idari olarak önemli değişimlerin yaşandığı bir yüzyıl olmuştur. Bunların başında Diocletianus döneminde küçük vilayetlerin thema[92] olarak isimlendirilen birimler ile yer değiştirmesi gelmektedir. Askeri yetkilerle sivil yetkilerin birbirinden ayrılması, Roma yönetiminin bir ilkesidir, themalar sistemi ise yetkilerin aynı elde toplanmasıdır. Devletlerin büyük bir tehlike karşısında olduklarında başvurdukları bir önlemdir[93].

Bizans İmparatorluğu 7. yüzyılda imparator Herakleios zamanında, Yunancayı resmi dil olarak kabul etmiştir. Yunanca aynı zamanda komutanlığın ve ordunun dilidir. İmparatorluk ve devlet görevlilerinin ünvanları da yunancalaşmıştır[94].

7. yüzyıl, Bizans tarihinin en karanlık dönemlerinden biridir. İmparatorluk her açıdan (coğrafi-etnik-dini-idari-ekonomik) bir dönüşümden geçmiştir ve bir Roma İmparatorluğu değil, bir Yunan Doğu Roma İmparatorluğu olmuştur ve bu varlığını 15. yüzyıla kadar sürdürmüştür[95].

[91] Lemerle 2019, 76; Haldon 2000, 30; Gregory 2010, 196; Diehl 2017, 57.
[92] Yerel yönetimlerde imparator Herakleios tarafından başlatılan değişimdir. Eskiden piskoposluk içinde kümelenen vilayetlerin yerini, her biri,hem askeri hem sivil becerilere sahip strategos (general) tarafından yönetilen "themata" ya da "themalar" almıştır. Bu reform ilk olarak, Anadolu'da başlatılarak, daha sonra, barbar istilalarından kurtuldukça Avrupa eyaletlerine yayılmıştır. Kökeni tam olarak belirlenememiş thema terimi, başlangıçta kolordu anlamına gelmekte ve bir askeri birliğe ve genişletme yoluyla, bu birliğin karargah kurduğu bölgeye işaret etmektedir. (Mango 2020, 54.) Bölgesel ve idari bir birim olan themalar gereksinim duyuldukça kurulmuştur. Armeniakon theması ve Küçük Asya'yı Arap tehlikesinden korumak amacıyla kurulan Anatolikon theması ilk themalardır. (Katz 1938, 29; Lemerle 2019, 77, 78.)
[93] Lemerle 2019, 77; Gregory 2010, 198.
[94] Bu önlemi M.S. 6. yüzyılda Pers ülkesi uygulamış, Bizans İmparatorluğu da Persleri örnek almış olmalıdır. Bu yeni düzenleme birdenbire ortaya konulmamıştır. Taşralarda tehlikeli durumlarda uygulamaya konulmuştur. (Talbot Rice 2; Lemerle 2019, 77, 80.)
[95] Lemerle 2019, 72.

3. GEÇ ROMA İMPARATORLUK-ERKEN BİZANS DÖNEMİ'NDE EKONOMİ ve TİCARET

Roma ekonomisi genel anlamda, piyasa ekonomisinden çok güç/hakimiyet ilişkisine bağlı bir ekonomidir[96]. Akdeniz'de bin yıllık bir dönemde (M.Ö. 1. Bin yılın başlarında başlayan) ekonomik ve politik bütünleşmeye, nüfus artışına, arazi kullanımının yoğunlaşmasına, kentleşmeye yol açan uzun bir teknolojik gelişme ve ekonomik büyüme[97] olarak görülebilmektedir[98].

Roma dünyasında iki tür ekonomi görülmektedir. Devlet ile hükümetin ekonomisi, (bu ekonomi üreticiler, vergilendirme ve kaynakların dağıtımı arasında dürüst bir ilişkiyi temsil etmektedir.) ve sıradan toplum ekonomisidir. Bu ekonomide, kentsel ve kırsal ekonomi hem birbirleriyle ilgili, hem de birçok bakımdan özerktir ve bu iki ekonomi, koşul değişikliklerine farklı şekillerde karşılık vermekte ve değişik ilkelere göre işlemektedir [99]. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde kırsal ve kentsel ekonomileri birbirinden ayıramayız; çünkü hem özel hem de imparatorluğa ait tüketim gereksinimleri sürekli olarak entegrasyon gerektirmektedir[100]. İmparatorluğun doğu ve batı bölgelerinin ekonomik ve sosyal tarihi arasındaki farklılığın nedeni güvenliktir. 6.yüzyılın ortalarına kadar Roma İmparatorluğu'nun doğusunda istilalar ve savaşlar görülmediği için şehir bu barış döneminde gelişmiş ve nüfusta artış görülmüştür. Şehirlerde ve kırsal kesimlerdeki ekonominin uzun vadeli olarak istikrardan yararlandığı görülmektedir. Savaşın olumsuz etkileri yalnızca Trakya'nın Konstantinopolis hinterlandında ve imparatorluğun 6.

[96] Hopkins 1995/96, 217.
[97]Ekonomik büyümenin başlıca nedeni; Akdeniz havzasının Roma egemenliği altındaki siyasi bütünleşmesidir. Roma İmparatorluğu Roma fethinin (zaferinin) etkisi altında mütevazı ama önemli bir ekonomik büyüme elde edebilmiştir. Roma'nın fethinin etkisi, muhtemelen Doğu ve Batı Akdeniz havzalarında farklıydı. Batı havzasında, para vergilerinin dayatılması, köylüleri veya yerel toplulukları, parasal ekonomiye zorlamıştır ve yeni kasabalar yaratılmasına yardımcı olmuştur. Kasabalar hem ekonomik üretim yerleridir, hem de orta ve uzun mesafeli ticaret için antrepo olarak hizmet etmektedir. Doğu Akdeniz'de Roma fethi, ticaret hatlarını uzatmıştır, muhtemelen daha fazla kentsel büyümeyi teşvik etmiş ve parasal ekonominin boyutunu büyütmüştür. (Hopkins 1995/96, 219.)
[98] Flohr 2014, 2338.
[99] Haldon 2007, 78.
[100] Ziche 2007, 274, 275.

yüzyılda Sasani saldırılarına maruz kalan Mezopotamya ve Kuzey Suriye'de hissedilmiştir. Batı eyaletleri Hunların ve Cermen barbar gruplarının sürekli tehditlerine maruz kalmıştır. Eski eyaletler ise işgalcilere bırakılmıştır. Bu durum sadece Batı İmparatorluğunun siyasi açıdan çöküşüne yol açmakla kalmamış, ekonomik ve sosyal anlamda da değişmesine neden olmuştur. Roma yönetiminin ve vergilendirmenin oluşturduğu yapının ortadan kalkması şehirlerin küçülüp, önemini yitirmesine ve nüfusun dağılmasına neden olmuştur[101].

Roma ekonomisinin temelini; bölgeleri birbirine kara ve deniz ile bağlayan geniş yol ağı oluşturmaktadır[102]. Kara taşımacılığı[103], nehir veya deniz taşımacılığından çok daha pahalıdır. Toptan malların karadan taşınması maliyetli ve oldukça zahmetlidir; buna rağmen geniş karayolu ağı, tüccarların düşük bir maliyetle erişilemeyen alanlara girmelerine olanak sağlamıştır[104]. Yolların inşası, malların hareketine ve şehircilikle birlikte verimli bir tarımın gelişimine izin vermiştir[105]. Roma ekonomisi için deniz ticareti de oldukça önemlidir.[106] Deniz ticaretinin yönlerini incelemek için gemi batıklarının kullanılması oldukça önemli ve gereklidir. Gemi batıkları, ağır ve dayanıklı yüklerin bir kaydı gibidir. (Taş, metal külçeler, amfora kaynaklı mallar, daha az ölçüde diğer seramikler, tahıl, diğer organik malzeme kargoları ve tekstil, nadiren görülmektedir.) Gemi batıklarında, dayanıklı olan ve çeşitli koşullara dayanan amforalar oldukça önem taşımaktadır. Amforalarda taşınan gıda ürünleri (esas olarak şarap, tuzlu balık ve yağ

[101] Mitchell 2015, 356.
[102] Flohr 2014, 2341.
[103] 7. yüzyılda Bizans İmparatorluk karayolunun Pers ve Arap istilaları nedeniyle kesintiye uğraması, Anadolu dışında birçok bölgede deniz ve nehir ulaşımının tercih edilmesini sağlamıştır. Arap istilasına rağmen kıyı bölgelerdeki halk, üretim fazlası ürünlerini ihraç ederek ticareti sürdürmüştür. (Lopez 1978, 71, 72.) 7. yüzyılda Anadolu'nun güney kıyılarında ticaret tamamen ortadan kalkmamıştır. Ticaretin deniz yoluyla sürdürüldüğünü söylemek mümkündür. (Yılmaz 2016, 139.)
[104] Flohr 2014, 2341; Laurence 1998, 141; Haldon 2015, 350.
[105] Laurence 1998, 141.
[106] Rice 2016, 165. Roma ekonomisi için önemli olan deniz taşımacılığı ve deniz endüstrisi, önemli bir kereste üreten ve gemi inşa bölgesi olan, imparatorluğun en gelişmiş ve yoğun şehirleşmiş bölgelerinden biri haline gelen Kilikya'nın güney Anadolu kıyı bölgelerinde en belirgindir. (Mitchell 2014, 399.)

ürünleri), Roma İmparatorluğunda ticareti yapılan ürünlerin başında gelir ve bunlar deniz ticaretini anlamak için nakliye açısından çok önemli olan ürünlerdir[107].

Roma İmparatorluk ekonomisinin temel yapı taşlarından bir diğerini ise tarım oluşturmaktadır. Muhtemelen tüm nüfusun % 80'inden fazlası tarım ile uğraşmaktaydı[108]. İyi kurulmuş tarımsal ekonomilere sahip olan Küçük Asya, Mısır, Suriye ve Filistin gibi bölgeler, verimli topraklara sahiplerdir ve bu bölgeler, devlet gelirlerinin büyük bir kısmını karşılayabilmişlerdir. Tarım ülkesi olan ve verimli topraklara sahip olan Mısır, tek başına Bizans bütçesinin % 30 ile % 40'ını karşılamış olmalıdır[109]. Mısır, Geç Roma ve Erken Bizans Döneminin adeta tahıl ambarıdır. Bunun dışında yağ ve iyi kalite şarap dışında her şeyi üreten bir ülkedir. Mısır tahılı aynı zamanda Konstantinopolis'in nüfusunun büyük bir bölümünü de beslemiştir. Mısır, ekonomik olarak, Roma İmparatorluğunun en verimli ve en üretken ülkesi olmuştur[110].

Batı Cezayir'in kıyı bölgeleri ve Tunus, üzüm, zeytin, sebze ve meyve üretmesinin dışında önemli bir tahıl üretim bölgesidir. Bu verimli bölgelerin M.S. 7. yüzyılda Müslümanların eline geçmesiyle Doğu Roma İmparatorluğu temel ürünleri, özellikle buğday için Anadolu'ya ve Trakya'nın güney kısmına yönelmiştir[111].

Tarımda yukarıda belirtilen gıda dışı ürünler arasında çok çeşitli hammaddeler[112] yani metal malzemeler (altın-gümüş-kalay-mermer-taş), kil, odun (ahşap), keten ve yün

---

[107] Rice 2016, 168.

[108] Flohr 2014, 2341. 4. yüzyıldan itibaren toprak ekime açılmıştır. Bunun en temel nedeni ise vergilendirmedir. (Mango 2020, 50.) Geç Roma ve Bizans vergilendirmesinin temel ilkesi, sömürünün ve dolayısıyla gelirlerin maksimize edilmesini sağlamaktır. (Haldon 2015, 353.) En önemli vergi, arazi vergisidir. Vergi, her bir kişinin sahip olduğu arazinin değeri üzerinden tahmin edilmektedir.1. Kalite arazinin modiosu (yaklaşık 889m^2) veya bir hektarın 1/10'u, bir altın madeni para değerinde 2. Kalite arazi yarım altın değerinde ve 3. Kalite arazi (otlak), bir altın madeni para değerindedir. Üzüm bağları ise, çok daha değerlidir. Köylüler ayrıca 660'lı yıllarda uygulamaya konulan ve daha sonra hane halkı vergisi haline gelen kişisel bir vergi de ödemişlerdir. (Haldon 2015, 353; https://medium.com@christoss200.)

[109] https://medium.com/@christoss200.

[110] Mitchell 2015, 374; Mango 2020, 50.

[111] Haldon 2007, 22.

[112] Bu hammaddelerin uzun mesafelere özellikle Yakın Doğu'ya taşınmış olması bize Geç Roma Dönemi'nde uzak mesafe ticaretinin büyüklüğünü göstermesi açısından oldukça önemlidir. (Flohr 2014, 2342, 2343; Mango 2020, 50.) Tüm bu maddelerin ve gıda ürünlerinin işlenmesinde ve tüketim mallarının imalatında küçük ölçekli işletmeler mevcuttur. (Flohr 2014, 2343.)

üretimi bulunmaktadır[113]. Yeraltı maden kaynakları da Roma İmparatorluğunun son yıllarında ya devlet denetimindeki işletmeler tarafından ya da Bizans Döneminde daha küçük özel işletmeler ve devletle anlaşmalı girişimciler aracılığı ile çıkarılmaktaydı. Önemli bir yeraltı madeni olan demir ise, temel bir kaynaktır ve Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde Karadeniz Bölgesi, Kafkasya, Toroslar, Makedonya, Doğu Tuna, Kırım, Kuzey Karadeniz Dağları'ndan ve Filistin Bölgesi'nden çıkarılmaktadır. Altın madeni ya ticaret yoluyla ya da doğrudan (Ermenistan'dan, ticari yolla Batı Afrika'dan, doğrudan Rodop Dağları ve Trakya Bölgesi'nden) elde edilen bir yeraltı kaynağıdır[114].

Bizans İmparatorluğu, kendinden önceki Roma İmparatorluğu'nun bir parçası değil, temelde farklı bir toplum, ekonomi ve kültürdür[115]. Bizans İmparatorluğu'nun bin yıldan fazla bir süre hüküm sürmesi güçlü ekonomisine dayanmaktadır[116]. Bizans İmparatorluğu'nun ekonomik yönden zenginliği, parasının değerinin sabit ve yüksek olmasıyla ilişkilidir. Bizans İmparatorluğu parası, saygınlığını imparator I. Constantinus'un gümüş sikkeyi altın sikke ile değiştirme kararına borçludur. İmparator, Latin solidusu olarak bilinen altın sikkeyi standart olarak almıştır[117].

[113] Flohr 2014, 2342, 43; Mango 2020, 50.
[114] Haldon 2007, 22.
[115] Whittow 2009, 135.
[116] Laiou 2002a, 3. İmparator I. Leo'nun hükümdarlığından, Justinianus'un hükümdarlığının ilk yarısına kadar (M.S.457-541) geçen dönem, Bizans İmparatorluğu'nun ekonomik genişleme ve refah dönemidir. (https://medium.com/@christoss200/the-economy-of-the-byzantine-empire-fc91bc96bfc9) İmparator Justinianus zamanında (M.S.527-565), ticaret yolları Batı Avrupa'dan Çin'e kadar uzanmaktadır. (Evans ve diğ. 2001, 5.) Justinianus'un Kuzey Afrika ve İtalya'yı yeniden fethetmesinin ardından, Batı Roma'nın bir kısmı Doğu ile yeniden birleşerek, Akdeniz ticaretinin canlanmasını sağlamıştır. (Laiou- Morrison 2007, 23.) İmparator Anastasius'un ekonomik reformları hem Bizans ekonomisine hem de imparatorluğun mali durumuna büyük ölçüde katkı sağlamıştır. Az değeri olan küçük *nummi'yi* nominal değerinin 40 katı büyük bir madeni para ile değiştiren Anastasius, resmi ücretleri düzenlemiş, askeri maaş bordrolarını yakından izlemiştir. Ayrıca oldukça az gelir sağlayan bir ticaret vergisi olan "chrysargyron"u da kaldırmıştır. Anastasius'un ekonomik reformları hemen olumlu sonuçlar vermiştir. İmparator, vergi indirimleri, idari reformlar ile hazineyi hızlıca doldurmuş ve İmparatorluğun bronz madeni parasını yeniden düzenlemiştir. Para dolaşımını teşvik etmek ve ekonominin gelişmesini sağlamak için ayni vergi ödemek yerine nakit vergi ödemeyi getirmiştir. Bu aynı zamanda hesaplamaları basite indirgemekte ve nakliye maliyetlerini düşürmektedir. (https://medium.com/@christoss200/the-economy-of-the-byzantine-empire-fc91bc96bfc9) Parasal dolaşım ve kullanım 4. yüzyılda ve onu izleyen yüzyıllarda artmıştır. (Oikonomides 2002, 978.)
[117] Talbot Rice 129; Haldon 2007, 82.

Bizans İmparatorluk tarihinin ilk dönemlerinde oldukça nadir bulunan lüks maddeler, çoğunlukla Doğu'dan, ipekler[118] Çin'den, mücevherler ise Hindistan ve İran'dan ithal edilmektedir. Özellikle madenden ve ipekten pahalı ürünler üreten atölyeler Konstantinopolis kentindeki Büyük Saray'ın çevresinde yer almaktadır. Lüks sayılabilecek bu mallar ise devlet tekelinde bulunmaktadır[119].

Ekonomik canlılığın en önemli göstergesi ve Bizans ekonomisinin temel yapı taşı olan ticaret; iki ekonominin yani kırsal ve şehir arasındaki yerel ticaretin birbirine bağlanmasını sağlayan en önemli faktördür. Ticaret, entegrasyonu motive eden tüketim kalıplarının yani uzak mesafeli ticaretin[120] ekonomik çeşitliliğini dengelemesini mümkün kılmaktadır[121]. Uzak mesafeli ticaret, belli malların üretildiği bölgelerin refahını yansıtan özel modelleri göstermektedir. Tahıl ve sıvı yağ, Kuzey Afrika'dan Akdeniz dünyasının her yerine ihraç edilmekte, sıvı yağ ve şarap Suriye'den[122] Ege'nin batısına ve Güney Balkan kıyı ülkelerine gönderilmektedir, Bu ülkelerden de İtalya ve Güney Galya'ya ihraç edilmektedir. İnce çanak-çömleğin çoğu Mısır'dan Konstantinopolis kentine[123], Kuzey Afrika'dan İtalya'ya taşınmaktadır[124]. Afrika'dan Doğu Akdeniz'e yapılan ince çanak çömlek ithalatı M.S. 480-490 yıllarından itibaren düşüş göstermiştir[125].

---

[118] Tyre (Yafa) ve Aleksandria Bizans'ın en önemli ipek üretim merkezleri olmasına rağmen Büyük Saray'ın atölyelerinde nitelikli ipek üretilmeye başlanmıştır. Arapların saldırıları ve imparatorların üretimi başkentte yoğunlaştırmak istemesi, çevrede bulunan atölyelerin 7. yüzyılda kapatılmasına yol açmıştır. (Talbot Rice 123.)

[119] Talbot Rice 121.

[120] Geç Roma İmparatorluğu'nda uzak mesafe ticareti oldukça büyüktür; fakat bu ticaret sonucunda önemli gelir elde edilememesinin en önemli nedenleri arasında, ticaretin görece düşük karlılığı, birçok bölgenin temel ihtiyaç malzemeleri açısından kendine yeterli olması, halkın zayıf alım gücü, uzak mesafe yolculuğunun tehlikeli yanları, gemi kazalarının çok olması ve kış aylarının denizcilik açısından oldukça elverişsiz olması yer almaktadır. Yılın büyük bir bölümü bu nedenlerden dolayı elverişsiz geçmektedir. (Mango 2020, 50.) Uzun mesafeli ticaret yalnızca devletin ve büyük toprak sahiplerinin meselesi değildir. Farklı statülerdeki birçok bağımsız ticaret, karmaşık bir ağ boyunca seyahat etmiştir. (Laiou-Morrison 2007, 34, 35.)

[121] Ziche 2007, 266, 274, 275; Ramirez 2019, 48.

[122] Suriye, 4. yüzyılda büyük miktarda şarap ihraç etmiştir. (West 1924, 162.)

[123] Konstantinopolis'in stratejik konumu hayati önem taşımaktadır. Çünkü Asya'dan Avrupa'ya geçişin en kısa yolu olan Karadeniz'e girişi kontrol etmektedir. Suriye, Mısır ve Filistin gibi diğer bölgelerden önemli bir ticaret yapılmıştır. (Ramirez 2019, 48.)

[124] Haldon 2007, 79.

[125] Haldon 2007, 81.

Akdeniz'de üretim bölgelerinin çeşitli olması ve kıyı biçimlerinden dolayı deniz ticareti erken devirlerde başlamıştır. Akdeniz'in uluslararası ortak bir alan durumuna gelmesi, denizciliğin limanlar ve gemi yapımı açısından gelişmesini sağlamıştır. Genel olarak, Doğu Akdeniz[126], Kuzey Afrika ve Anadolu'nun güney kıyılarında takas yöntemi ile başlayan ticaret, ilerleyen dönemlerde paranın kullanılması, ürünlerin çeşitlenmesi ve gemilerin uzun yolculuklar gerçekleştirebilecek düzeye ulaşması ile sürdürülebilir hale gelmiştir[127].

Erken Bizans Dönemi'nde oldukça hızlı bir şekilde gelişen deniz ticareti, Ege ve Akdeniz'de M.S.7.yüzyıl sonlarına kadar hakimiyetini sürdürmüştür[128].

Küçük Asya, hem askeri hem de ekonomik açıdan oldukça önemli bir coğrafyadır. Konstantinopolis'in, Karadeniz, Doğu Akdeniz, Ege ve Yunanistan'a göre coğrafi konumu ve iletişim ağının örgütlenme biçimi, imparatorluğun bir parçası olmasını sağlamıştır. Karadeniz çevresindeki toprakları Akdeniz'e, Asya'yı da Avrupa'ya bağlayan büyük yolların kesiştiği noktada bulunan kent, aynı zamanda Bizans dünyasının kalbidir. Roma döneminde, ana yol eksenleri doğudan batıya, Fırat'tan başlayıp, Batı küçük Asya'nın şehir merkezleri ve limanları olan Smyrna, Ephesos ve Miletos'ta sona erecek şekilde yatay olarak yönlendirilmiştir[129]. Konstantinopolis kentinin kurulmasıyla birlikte, Bizans birliklerinin, imparatorluk çalışanlarının, tüccarların ve hacıların hareketlerini kolaylaştıran, Küçük Asya'daki şehir merkezlerini birbirine bağlayan bu yol

[126] Doğu Akdeniz'de (Levant bölgesi olarak adlandırılan kıyılarda) Suriye ve Filistin önemli ticari limanları ile yer almaktadır. Bunlar:Tripolis (Trablusgarp-Lübnan), Laodekia (Suriye), Berytos (Beyrut-Lübnan), Tyre (Sour-Lübnan), Sidon (Sayda- Lübnan), Akka (Akko- İsrail), Caesarea (İsrail), Gaza (Filistin) ve Pelusion (Mısır)'dır. (Yılmaz 2016, 136.)

[127] Yılmaz 2016, 134. Anadolu'da Karadeniz Bölgesi'nde bulunan Amisos (Samsun), Herakleia Pontika (Karadeniz Ereğlisi), Amastris (Amasra), Sinope (Sinop), Trapezus (Trabzon), Karadeniz'in kuzeyi ve Orta Asya'ya kadar uzanan geniş ticaret ağının önemli limanlarıdır. (Yılmaz 2016, 135.) Batı Karadeniz Bölgesi'nde ticaret, hem çevresel hem de transit ticari ilişkilere özgü bileşenleri bir araya getiren iki değerli bir karaktere sahiptir. Batı Karadeniz ticaretinin büyük bir kısmı yerel nüfusa gerekli malları tedarik etmeye yöneliktir; ancak daha az bir ölçüde onları ihraç etmeye yöneliktir. (Bounegru 2014, 15) Roma eyaletleri ile Yunan doğu dünyası arasındaki kavşakta bulunan Batı Karadeniz bölgesinin durumu transit ticaret bölgesi statüsünü belirlemiştir. Roma ticareti için çevresel olmasına rağmen Anadolu ile ve imparatorluğun doğu eyaletleri ile ticari ilişkileriyle Roma dünyasının tüm ekonomik sistemi ile bağlantılı olduğu kolayca fark edilmektedir. (Bounegru 2014, 16.)

[128] Avramea 2002, 74.

[129] A.g.e 74.

eksenleri modelinde bir değişiklik olmuştur. Bir ana yol, kuzeybatıdan güneydoğuya diğer akslar ise doğuya ve güneye gitmekteydi[130].

Arapların ortaya çıkışı ve M.S. 7-9. yüzyıllar arasında gerçekleştirdikleri sürekli baskınlar, Küçük Asya hinterlandında iletişimi zorlaştırmış ve Bizanslılar, denizle sınırlanan bölgedeki birçok yol arterinin kontrolünü kaybetmişlerdir. Ankyra, Dorylaion, Caesarea, Amorion ve Karadeniz kıyısında (Amastris şehirleri ile birlikte, Herakleia, Amisos, Sinope.) ve Arap akınlarının görülmediği Batı Anadolu kıyılarında (Adramyttion, Smyrna, Ephessos ve Miletos) ise yol ağı işlemeye devam etmiştir[131].

Batıklar, ticaretin en önemli kanıtıdır ve Anadolu kıyılarında oldukça fazla sayıda bulunmuşlardır. Bizans Dönemi'nde bulunan batıkların büyük çoğunluğu, M.S.5-6. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Marmaris ve Kaş sahillerinde bulunan batıklar, Anadolu'daki en erken tarihli batıklardır[132]. Marmara, Ege kıyıları ve Doğu Akdeniz kıyılarında Bizans Dönemi'ne ait pek çok batık bulunmuştur[133]. Yassı Ada (Bodrum Turgutreis açıkları) civarında bulunmuş olan kiliseye ait bir ticaret gemisi, M.S.7.yüzyıldan günümüze gelen en önemli batıktır. M.S. 626 yılında Perslerin Ege'den çekilmesinden sonra içinde 800 amphora şarap bulunan bir ticaret gemisi, oldukça önemli bir batıktır.[134].

Marmaris Kızılada çevresindeki dalışlar sonucunda ele geçen bir diğer önemli batık pişirme kabı ve amphora yüklü, M.S. 5-6. yüzyıla tarihlenen bir Bizans Batığı'dır. Marmaris sahillerinde içinde amphoralar ile bulunan başka bir batık, Yassıada Bizans Batığına benzerliğinden dolayı, M.S.7.yüzyıla tarihlendirilmektedir. Kalkan İnceburun çevresinde de içinde amphoraların bulunduğu bir batık bulunmuştur. Amphoralara göre

[130] Avramea 2002, 74.
[131] Avramea 2002, 74, 75.
[132] Köyağasıoğlu 2006, 104.
[133] Van Doorninck 2002, 889.
[134] Van Doorninck 2002, 900; Van Doorninck 2015, 205. M.S.7.yüzyıldan kalma Yassıada gemisi ve yükünden geriye kalanlar, bugün Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'nde bulunmaktadır. (Van Doorninck 2015, 213.)

batık Geç Roma Dönemi'ne (M.S.3-4.yy) tarihlenmektedir. Kaş çevresinde içinde amphoraların bulunduğu M.S.4. yüzyıla tarihlenen başka bir batık söz konusudur[135]. Datça Yarımadasındaki Knidos açıklarında seramik ve kargo yükleri taşıyan M.S.6.yüzyıla ait İskandil Burnu Batığı, Erken dönemde Batı Ege- Doğu Akdeniz kıyıları arasındaki ticaretin en önemli kanıtıdır[136].

İzmir'in Sığacık kasabasının batısında yapılan dalışlar sonucunda içinde amphoraların bulunduğu bir başka Bizans Batığı da M.S. 4.yüzyıla ait Yassıada Batığı'nda bulunan örneklere benzerliğinden dolayı M.S.4-5.yüzyıla tarihlenmektedir[137]. 2006 yılında İzmir Sığacık Körfezi'nin güneyinde bulunan Doğan Bey Burnu'nda, yapılan çalışmalar sonucunda uzun silindir gövdeli Kartaca amphoraları ve pek çok kırık seramik parçası bulunan batık ele geçmiştir. Kartaca Batığı olarak adlandırılan bu batık, M.S.4.yüzyıl sonu 5. yüzyıl başlarına tarihlenmektedir. Anadolu ve Kuzeybatı Afrika arasında yapılan ticaretin somut bir göstergesi ve Anadolu kıyılarında bulunmuş ilk Kartaca Batığı olması açısından oldukça önemlidir[138]. Ege kıyıları dışında Marmara Adası çevresinde yapılan araştırmalarda, içinde amphoralar ile Çıhlı Burnu Batığı, bulunmuştur[139]. Marmara Adalarından biri olan Etkinlik Adası'nda keşfedilmiş ve M.S.6.yüzyıla tarihlenen mermer yüklü bir batık da, Marmara Denizi'nde yapılan deniz ticaretinin en önemli göstergesidir[140].

[135] Köyağasıoğlu 2006, 104; Yıldız 1984, 23, 24.
[136] Parker 1992, 518; Van Doorninck 2002, 900.
[137] Pulak 1998, 315.
[138] Özdaş 2007, 329, 330.
[139] Günsenin 1996, 99.
[140] Geç Antik Çağ'da Marmara Adası'nda muhtemelen kullanılmış mermer yatakları ve mimari malzeme ihracatı olmuştur. (Günsenin 1998, 297, 298.)

Ticaretin yapıldığı Suriye'nin kıyı bölgelerinden olan Kilikya[141], Antalya Bölgesi, Fenike kıyıları ve Filistin (özellikle Gaza[142] ve Ascalon kentleri), Suriye[143] ve Mısır'a[144] şarap ihraç etmektedir. Scythopolis (Bet Shean-İsrail), Laodekia (Lazkiye-Suriye), Byblos (Lübnan), Tros (Sour-Lübnan) ve Berytus (Beyrut-Lübnan), tekstil ürünleri ile ün yapmış kentlerdir. Mısır, iyi kalite şarap ve yağ dışında her şeyi üreten oldukça verimli toprakları olan bir kenttir[145]. Suriye'de en gelişmiş endüstri sektörünü giysi dokuma[146] ve boyama oluşturmaktadır. İkincisi belki de cam eşya imalatıdır. Mısır ve Suriye kentleri arasındaki en büyük rekabet merhemler, ilaçlar, cam eşyalar ve tekstilde olmuştur.[147] Parfüm ve tıbbi ilaçların üretiminde kullanılan çok sayıda madde Suriye'den gelmiştir.[148] Suriye aynı zamanda önemli bir metal üretim endüstrisinin de merkezidir[149].

İmparatorluğun en büyük limanı olan İskenderiye'de hem yerel ticaret hem de uzak yerlere ihracat yapılmaktadır[150]. Antik Çağ'da İskenderiye, özellikle 5-9.yüzyıllarda

[141] Kilikya, Suriye, Kıbrıs ve Mısır arasında gerekli bir geçiş ve ara bağlantı noktasında, en önemli deniz ve kara yollarının kesişme noktasında, kendine özgü coğrafi konumu sayesinde, kültürel ve ticari alışveriş bağlamında her zaman farklı bir rol oynamıştır. (Schneider 2020,1.).

[142] Gaza kenti, Levant bölgesinin ticari ve kültürel açıdan en gelişmiş kentidir. Amfora buluntularından bir yargıya varmak gerekirse Gaza'dan ihraç edilen şarap 5. ve 6. yüzyıllarda doğu ve hatta bazı batı Akdeniz pazarlarında önemli bir üründür. (Mitchell 2015, 362.)

[143] Suriye'de ayrıca amphora ticareti de yapılmaktadır. Bu ticaret, güçlü, rekabetçi ve büyük ölçekli bir ticarettir. (Vokaer 2009, 136.)

[144] Mısır için 3 tip ticaret ağı modeli vardır: 1) Yerelleştirilmiş ticaret ağı (a) ticaret köyler ve yakın çevre ile sınırlıdır. Birkaç köy birbiriyle ticaret yapabilir. (b) ticaret bölge ile sınırlıdır. Köyleri ve şehirleri içerir. Kentsel veya diğer pazarlarda ticareti yapılan çoğu mal, ilçe tüketimi için ilçede üretilmektedir. 2) Bölgesel ticaret ağları: Bölge içinde mal alışverişi yapılır. 3) Uzun mesafeli ticaret ağları; malların bölge dışında yoğun bir şekilde ticareti yapılır ve şehrin en uzak bölgelerine veya ötesine ulaşır. (Alston 1998, 167, 168.)

[145] Mango 2020, 50. Levanten Bölgesi sahili boyunca, şarap presleri, üzüm bağları ve amfora fırın buluntuları, üretim fazlası potansiyeli ve köy ve mülklerdeki ihracat ticareti hakkında bize net bir fikir vermektedir. (Decker 2009, 239.)

[146] Keten dokuma sanatı ile Suriye kıyıları en iyi kumaş üretme ününü Karya ve Mısır ile paylaşarak endüstriyi muazzam oranlarda geliştirmiştir. (West 1924, 169.) Ayrıca Suriye'de yün dokumacılığı görünüşe göre boya endüstrisinin bir gelişimi olarak asırlık bir endüstridir. (West 1924, 169.)

[147] West 1924, 168.

[148] West 1924, 164; Gawlikowska 2015, 296.

[149] West 1924, 174.

[150] Rodziewicz 2009, 86. Yerel talepten çok daha büyük bir üretim olduğunu evlerin ve kamu binalarının arkasında bulunan yoğun atölye çöp birikintilerinden anlamaktayız. (Rodziewicz 2009, 86.)

mobilya endüstrisi[151] ile yakından ilişkilidir[152]. Korint kenti ise, kokulu yağların üretimi ve ihracatında uzmanlaşmış bir kenttir. Çiçekler ve hayvanlar ile süslenmiş, Korint şişeleri ve mataraları özellikle Batı Akdeniz'de 7 ve 6. yüzyıllardan kalma bir dizi yerleşim ve mezarlıkta bulunmuştur[153]. Hristiyanlığın yükselişi parfüm ve kokulu yağların ticaretine son vermemiştir. Tütsü ve parfümü yalnızca tanrı için veya tıbbi amaçlar için kullanılmaya değer gören Hristiyanların yasaklamalarına ve uyarılarına rağmen insanlar parfümleri bolca kullanmaya devam etmişlerdir[154].

Roma şehirlerinde ticaret ve ticari tesisler kentsel peyzajda görünür bir rol oynamıştır. Ticaretin daha çok özel konutlara ve agora yapılarına odaklandığı görülmektedir[155]. Bu kadar büyük bir nüfus için yemek, giyim, barınma, ısı, eğlence, halkın elit kesiminin çeşitli mal ve hizmetlere olan talebi, Roma şehrini Roma İmparatorluğu'nun en büyük tek pazarı haline getirmiştir[156].

Erken Bizans İmparatorluğu'nun M.S. 530'lu yıllarda genişleyen hem sabit sermayesi (araçlar, ulaşım araçları, presler, hayvancılık, silahlar, değirmenler) hem de işletme sermayesi (hammadde stokları, madeni ve madeni para olmayan metaller ve mallar dahil) üretim organizasyonu, yerel ekonomik veya jeofizik koşullara uyacak şekilde yeterince çeşitlidir. Maddi yapılar (yollar ve kamu binaları) ve kurumsal yapılar (eğitim, hukuk) içeren kurumsal çerçeve, ekonomik faaliyeti besleyen istikrarlı bir ortam sağlamıştır[157]. Bu olumlu ekonomik gelişmelere nazaran 5. yüzyılda bölgelerin çoğu istilalardan, iç savaşlardan ve toplumsal huzursuzluklardan ciddi şekilde etkilenmiştir. 6.

[151] Mobilya imalatı ve marangozluk yalnızca fildişi ve kemik oymacılığının değil, aynı zamanda başlıca zanaatların, yani cam kaplamalarının, metal bağlantı parça imalatının gelişimini yoğunlaştırmıştır. (Rodziewicz 2009, 86.) Mobilya süsü olarak kullanılan pahalı fildişi ürünlerinin yanı sıra kitap kapakları, sandıklar, tahtlar ve benzeri malzemelerin yurtdışına ihraç edilmiş olduğu görülmektedir. Cam tüplerin/boru üretildiği fırınların izleri İskenderiye'nin batısında Taposiris Magna ve Philoxenite çevresinde kaydedilmiştir. (Rodziewicz 2009, 28.)
[152] Rodziewicz 2009, 86.
[153] Brun 2000, 281.
[154] A.g.e. 2000, 302.
[155] Flohr 2014, 2343.
[156] Hopkins 1995/96, 220.
[157] Laiou- Morrison 2007, 24, 25.

yüzyılın ilk yarısında Bizans ekonomisi, Geç Roma uygarlığının son gelişme dönemini yaşamıştır[158]. M.S. 541-42 yıllarında meydana gelen büyük veba salgını Bizans ekonomi tarihinde bir dönüm noktası olmuştur. Veba salgınından kaynaklanan demografik kayıplar, hem üretimi hem de talebi, dolayısıyla imparatorluk finansmanının azalmasına neden olmuştur[159]. İmparatorluğun nüfusu % 30 azalmış olabilirken, Konstantinopolis nüfusunun % 20'sini kaybetmiş olabilir. Şehirler gerilemiş ve yavaş yavaş kasabalara dönüşmüştür[160]. 6. yüzyılın ortalarından itibaren ekonomik gerileme daha da belirgin olmaya başlamıştır. M.S. 560'lı yıllarda başlayan Slav ve Avar istilaları, M.S. 572'de Sasaniler ile yapılan savaş, ekonomide zayıflamaya neden olmuştur[161]. Bu ekonomik gerileme, 7. yüzyıldaki pek çok felaketlerle daha da kötü hale gelmiş, ticari faaliyetlerde de düşüşe neden olmuştur. İmparatorluk Geç Antik çağda olduğu gibi bu dönemde de şehirler ağı olmaktan ziyade yalnızca birkaç şehri bulunan ve imparatorluğun tek büyük şehri olan Konstantinopolis tarafından denetlenen, çoğunlukla kırsal bir devletti. Genel olarak şehirlerin önceki boyutlarının 4/1'ine küçüldüğü ve hepsinin güçlendirildiği tahmin edilmektedir. Şehirler yine de pazar ve fuar alanları olarak işlev görmeye devam etmiştir[162].

M.S. 7. yüzyılda Arap ve Pers istilaları, Bizans İmparatorluk Dönemi'nde karayollarının kesintiye uğramasına neden olmuştur. Anadolu dahil pek çok bölgede nehir ve denizlerden ulaşımın yapılmasını sağlamıştır. Arap istilaları nedeniyle kıyı bölge yerleşimlerindeki halk, üretmiş olduğu fazla ürünleri ihraç ederek ticaretin devamlılığını sağlamıştır. 7. yüzyılda Anadolu'nun özellikle güney kıyı bölgelerinde ticari faaliyetin ortadan kalkmadığını dönemsel yaşanan sıkıntılara karşın ticaretin deniz yolu ile ürün

[158] Laiou- Morrison 2007, 23.
[159] A.g.e. 2007, 24.
[160] https://medium.com/@christos200/the-economy-of-the-byzantine-empire-fc91bc96bfc9 (Erişim Tarihi 10. 01. 2020)
[161] Laiou- Morrison 2007, 24.
[162] https://medium.com/@christos200/the-economy-of-the-byzantine-empire-fc91bc96bfc9 (Erişim Tarihi 10. 01. 2020.)

ihracatı ile sürdürülmüştür. Bu yüzyılda Likya Bölgesi'ndeki ekonomik gerileme, nüfusta belirli oranda düşüşe neden olmuştur. Bu durum aynı zamanda Ege ve Karadeniz Bölgelerinin ticaret yollarını açmıştır[163].

3.1. Geç Roma İmparatorluk-Erken Bizans Dönemi'nde Cam ve Cam Ticareti

Cam üfleme tekniğinin bulunması, camın ucuzlamasını sağlamıştır. Camın malzeme olarak kırılgan bir yapıda olması, seri halinde üretilen cam eserlerin sınırlı bir alan içinde yayılmasına neden olmuştur. Bu nedenle, Roma camları küçük merkezlerde üretilmiş ve bu üretim sadece yakın komşularıyla ticari alışverişte bulunma imkanı sağlamıştır[164].

Roma İmparatorluğu'nun ekonomisi, talebin niteliği ve ürünlerin dağıtımı ne şekilde olursa olsun yeni ürünlerin başarılı olmasına izin vermiştir[165]. Bu ürünlerden olan cam kaplar, toplumun çoğu kesiminin günlük hayatta kullandığı nesnelerdir; ancak kapların işlevleri ve mevcut formlarının sayısı Batı'da ve Doğu'da farklılık göstermektedir[166]. Roma camı sınırların ötesinde kullanılan önemli bir ticaret malzemesidir. Roma İmparatorluğu sınırları içerisinde ve ötesinde (örneğin Mezopotamya'da ve Karadeniz'in kuzey kıyısındaki Helenleşmiş şehirlerde) üretilen ürünleri içeren Roma camı, Kuzey, Orta ve Güneydoğu Avrupa ile Afrika, Hindistan ve Doğu Asya'da yapılan kazılarda gün ışığına çıkmıştır[167].

[163] Yılmaz 2016, 139.
[164] Lightfoot 1989, 62
[165] Greene 2000, 46.
[166] Stern 1999, 484.
[167] Stern 1999, 476. Afrika ve Hindistan ile yapılan ticaret oldukça canlıdır. (Stern 1999, 484.)

M.S.4.yüzyılın ilk yarısında cam üretimi ile ilgili önemli iki olay söz konusudur: Bunlardan ilki, M.S. 313 yılında Roma İmparatorluğu'nun tüm vatandaşlarının din özgürlüğünün güvence altına alınması ve bunun sonucunda Hristiyanlığın kabul edilmesi ikincisi ise Konstantinopolis şehrinin yeniden kurulması ile birlikte M.S.330 yılında Roma devlet idaresinin Konstantinopolis'e taşınmasıdır.

M.S. 330 ile 400 yılları arasında Suriye ve İskenderiye cam atölyelerinde üretilen ürünleri camcılar, Konstantinopolis'e ulaştırmışlardır ve oradan Küçük Asya'daki metropole taşınmış ve Bizans toplumunun zevklerine uygun camlar üretmeye başlamışlardır. Ticari yollar aracılığıyla, İran'ın batısı, Mezopotamya ve Sasani İmparatorluğu'ndan da pencere camları getirilmiştir[168].

M.S. 1-2. yüzyıllarda cam üretimi, Roma İmparatorluğu'nun batısında büyük bir gelişme gösterirken Suriye-Filistin Bölgesi'nde durgunluk görülmüştür. Bölgede, M.S.3-4. yüzyıllarda cam üretiminde tekrar bir canlanma yaşanmıştır. Dan Barag'a göre; üç ana üretim bölgesi bulunmaktadır. Bunlar: Beth She'arim, Samario Meggido, Judea ve Kudüs, ikinci bölge, Nahariya ve Hanita, üçüncü ise, Suriye-Humus/Hıms'tır. (eski adı: Emesa) Bu bölgelerde üretimi yapılan çeşitli türlerdeki cam formları Dura Europos, Kıbrıs ve Güney Rusya'ya ihraç edilmektedir[169]. Doğu Akdeniz'de cam üretiminin en verimli dönemi Geç Roma İmparatorluk Dönemi olmuştur. Suriye-Filistin Bölgesi, Mısır, Kıbrıs, Anadolu ve Kuzey Pontik şehirlerinin hepsinin gelişmiş bir cam endüstrileri bulunmaktadır ve Suriye ve Filistin Bölgesi cam endüstrisi uzun bir büyüme dönemi yaşamıştır[170]. 4. yüzyılın ikinci yarısında (İmparator Constantin'in M.S. 337 yılında

[168] Gürler-Laflı 2010b, 431.
[169] Barag 1981, 76.
[170] Stern 1999, 481. Sidon ve Aleksandria'nın çağımızın ilk iki yüzyılında cam üretimi için önemli merkezler olduğu; ancak 3. yüzyıldan itibaren sanayinin Antakya'da geliştiği iyi bilinmektedir. (Baur 1938, 512.) 7. yüzyılda köklü bir camcılık geleneğine sahip Mısır, Suriye ve Filistin topraklarının Araplar tarafından ele geçirilmesi, Bizans cam üretimini de olumsuz etkilemiştir. (Olcay Uçkan 2008, 103.)

ölümünün ardından) Suriye-Filistin Bölgesi kıyıları büyük bir cam üretim alanına dönüşmüştür. Genellikle cam kapların ihraç edildiği varsayılmaktadır[171].

Suriye ve Filistin Bölgesi'nde yerel kumlardan üretilen cam külçeler, batıya ihraç edilmektedir[172]. Filistin cam endüstrisi M.S.4-5. yüzyılda büyük bir gelişim göstermiştir[173]. İsrail'de de hem büyük şehirlerde hem de küçük yerleşim yerlerinde Geç Roma-Bizans dönemlerinde cam endüstrisi oldukça yaygındır[174]. Sepphoris'de (Diocaesarea-İsrail) cam yapma geleneği Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nden erken 7. yüzyıla kadar devam etmiştir[175].

İmparatorluğun batısında Selanik'te ise, 3. yüzyılın ortalarından sonra cam kullanımı daha yaygın hale gelmiş ve bu durum 4. yüzyılda da cam kapların geniş kullanımı ile devam etmiştir. Bölgede bu dönemde, Doğu'dan özellikle Suriye- Filistin Bölgesi'nden ithalat yapılmaktaydı. Kaplar çoğunlukla Suriye Filistin Bölgesi formlarını taklit etmektedir. Unguentaria gibi büyük kaplar, muhtemelen batı kökenlidir. Bu kaplar hem batıda hem de doğuda üretilmişlerdir[176]. Atina[177] şehrinde 5. ve 6. yüzyıllarda cam kandiller oldukça yaygındır ve bu kentte yerel bir üretim ya da Suriye Filistin Bölgesi'nde bulunan atölyelerden ithal edilmiş olmalıdır[178].

Geç Roma ve Bizans dönemlerinde pek çok şehirde cam kaplar, cam kandil ve pencere camları gibi günlük ihtiyaçlar için yerel atölyelerin inşa edildiği görülmektedir.

[171] Weinberg-Stern 2009, 5
[172] Laiou- Morrison 2007, 35. Suriye camları nadiren ihraç edilmektedir. Ancak Suriyeli cam üfleyiciler çok uzak yerlere gitmişlerdir. (Baur 1938, 519.)
[173] Stern 1999, 482.
[174] Gorin Rosen 2000, 57, 60
[175] Gorin Rosen 2000, 57.
[176] Antonaras 2010b, 302, 304, 314.
[177]Atina'da cam kaplar, 7. yüzyılda giderek daha nadir hale gelmiştir. Bunun nedeni İmparator Justinianus'un M.S. 529 yılındaki fermanından sonra retorik ve felsefe okullarını kapatması ve bunun sonucunda Atina'nın ekonomisinin daha kötü hale gelmesidir. (Stern 2012, 58.)
[178] Stern 2012, 52.

Yerel üretim atölyelerine ek olarak bazı yerlerde merkezi ya da özel bir cam atölyesinin işletilmesi muhtemeldir[179].

M.S.5.yüzyıldan 7. yüzyıla kadar olan dönem (Erken Bizans Dönemi), Küçük Asya'da cam üretiminin en parlak dönemidir. Cam üreticileri Anadolu'nun pek çok farklı şehrinde yoğun olarak faaliyet göstermişlerdir[180].

5. yüzyılın sonu 6. yüzyıl başlarında Bizans cam endüstrisinin en önemli ürünlerinden biri olan, cam kandil formu, teknik açıdan büyük bir gelişmedir. Bu tip kandiller Batı'da belirtilen dönemde yaygın bir kullanım alanına sahip değildir[181]. Kadeh formları ise, Bizans İmparatorluğu'nda sadece aydınlatma amaçlı değil, aynı zamanda içmek için de kullanılmaktadır[182].

[179] Gorin Rosen 2000, 62,63.
[180] Gürler-Laflı 2010b, 433, 434.
[181] Stern 1999, 479, 480, 482.
[182] Stern 1999, 483.

4. GEÇ ROMA İMPARATORLUK-ERKEN BİZANS DÖNEMİ ANADOLU'DA CAM ve CAM ÜRETİMİ

Serbest üfleme tekniğinin keşfi ile birlikte cam, Roma İmparatorluğu'nun birçok yerleşim yerinde saklama, içki kabı, parfüm ve kozmetik yağlarının konulduğu kaplar gibi günlük hayatın her alanında kolay ulaşılabilir hale gelmiştir[183]. Roma Dönemi ile birlikte yerel üretim yapan atölyelerin çoğu kendi bölgesel ihtiyaçlarını karşılayabilmekte; ancak lüks cam kaplara ve içinde bulunan maddeye ihtiyaç duyulduğu zaman o maddenin taşındığı cam kabın, ithal edildiği görülmektedir[184].

Bizans Döneminin öncüsü olan Geç Roma İmparatorluk Dönemi camları, Roma'nın geleneksel formunu taşımaktadır. Boyundan daralan unguentariumlar, kimi zaman kandil olarak da kullanılan kadehler ve kandiller bu dönemde oldukça sık görülen cam kap formlarını oluşturmaktadır[185].

Anadolu topraklarında bugüne kadar yapılan araştırmalarda ve arkeolojik kazılarda, Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi'nde ele geçen cam eserler, cam üretim artıkları ve fırın kalıntıları göz önüne alındığında 23 kentte cam üretimi yapıldığını görmekteyiz. Fırın kalıntıları ve cam buluntularının büyük çoğunluğu Erken Bizans Dönemi'ne aittir. Bunun başlıca nedeni; Bizans Dönemi üretim ve yerleşim yerlerinin ve üretim yapılan alanların antik kent kalıntılarının üzerine yapılmış olmasıdır. Arkeolojik kazılarda antik kent bulma çabası, Bizans Döneminde üretim yapılan alanların rastlantı sonucu bulunmasını sağlamıştır. Roma Dönemi'ndeki üretim yerlerinin, kent dışında yer alması nedeniyle dönemin cam üretimi hakkındaki bilgilerimiz, kent dışı yapılan çalışmalarla sınırlı kalmaktadır[186].

[183] Höpken- Çakmaklı 2015, 9.
[184] Höpken- Çakmaklı 2015, 9.
[185] Höpken- Çakmaklı 2015, 11.
[186] Gençler 2000, 263, 264.

Anadolu'da birçok arkeolojik kazı çalışmalarında cam üretimi yapıldığına dair buluntuların ele geçmesine rağmen cam fırınları sayıca az bulunmuştur. Bunun nedeni; gezici ustaların bulunması, cam fırınlarının ömrünün az olması ve daha sonra tekrardan yapılmasının gerekliliğidir. Camın geri dönüşebilen bir yapıya sahip olması, (üretim artıklarının ve hatalı olarak üretilen ürünlerin eritilerek tekrar kullanılması) arkeolojik alanlarda yer alan, cam üretim kalıntılarının kaybolmasına neden olmaktadır. Bazı kentlerde Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemlerinde, cam üretimine ait buluntuların Roma hamam yapılarının işlevlerini kaybetmelerinden sonra ele geçtiği, hamamların bir bölümünün cam fırını (cam üretim atölyesi) olarak kullanıldığı görülmektedir. (Metropolis kenti) Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemlerine ait dükkanların içlerinde yapılan üretim bu dükkanların hem cam üretiminde hem de cam satışında kullanıldığını göstermektedir[187]. (Tralleis, Side, Sagalassos, Nysa, Sardes)

4.1. Diocletian Fiyat Listesi

İmparator Diocletian M.S. 284 yılında tahta çıktığında imparatorluğun ekonomisi oldukça kötü durumdadır. İnsanlar yoksuldur, vergiler adaletsiz bir şekilde toplanmaktadır. Enflasyon her zamankinden daha yüksektir, dolaşımda olan tek para, değeri oldukça düşük olan antoninianus[188] ve aurelianidir[189]. İmparator, M.S. 301 yılında Maksimum Fiyatlar Listesi Fermanı'nı[190] çıkartarak, fiyatlardaki hızlı yükselişi durdurmayı, para birimini yeniden değerlendirerek ekonomiyi düzenlemeyi, askerleri

[187] Taştemür 2018a, 224.
[188] Maksimum Fiyatlar Listesi Fermanı ile birlikte "antoninianus"ların basımı durdurulmuştur. İki yeni sikke tedavüle sokulmuştur: Gümüş argentus ve gümüş kaplama follis. (Tekin 2009, 273.)
[189] Wassink 1991, 466, 486; Corcoran 2008, 244.
[190] Fermanın orijinal adı bilinmemektedir. Bu nedenle 19. yüzyılın en önemli tarihçilerinden biri olan Theodor Mommsen ona adını vermiştir. "Edictum Diocletiani de pretiis rerum venalium. (Ürün fiyatlarına ilişkin Diocletian Fermanı) (Prantl 2011, 361.)

enflasyonun etkisinden korumayı ve vergilendirme sisteminde reform yapmayı amaçlamıştır. İmparator, bu ferman ile fiyatları belli bir seviyenin üzerine çıkarmayı yasaklamıştır. Cam dahil olmak üzere çeşitli tüketim malları (1200'den fazla ürün), hizmet ve 125 mesleğin ücretlerinin azami fiyatlarının belirlendiği, tüm imparatorluk için tasarlanmış olan, Geç Roma Dönemi'nin cam fiyatları ve üretim merkezleri üzerine bilgi veren önemli bir arkeolojik veridir. Mermer levhalar üzerine Latince veya Yunanca yazılmış olan fermanın kopyaları ise imparatorluğun her yerine asılmıştır. Fermanın kopyaları (camın maksimum fiyatlarını içeren kısmı) parçalar halinde 1970-72 yıllarında Aphrodisias kazılarında Tiberius Portikosu'nda bulunmuştur. 1970 yılında Aizanoi[191] kazılarında Latince yazılmış kopyası (Res. 1), Stratonikeia (Muğla-Milas) ve Mora Yarımadası'ndan (Geronthrai) Yunanca yazılmış parçalar, 1951 yılında Eğriboz Adası'nda (Eiboiada-Yunanistan) ve İtalya'nın merkezi Pettorana sul Gizio'dan ve Mısır'dan ve Cyrenaica kıyılarındaki Ptolemais'da bu fermanın çok sayıda parçaları bulunmuştur[192].

Res. 1: Aizanoi'de Bulunan Diocletian Fiyat Fermanı Kopyası, (Mitchell 2015, 42, şek. 2.1.)

[191] Diocletianus Fiyat Fermanı, Aizanoi Kentinin dairesel planlı et pazarının korkuluk duvarına oyulmuştur. (Mitchell 2015, 41.)

[192]Erim-Reynolds 1973, 108,109; Erim ve diğ. 1971, 171; Kropff 2017, 168,169; Stern 2007, 374, 384; Corcoran 2008, 245; Wassink 1991, 466, 486, 490; Naumann-Naumann 1973, 45; Doyle 1976, 85; Lightfoot 1989, 89; Montgomery 1944, 45; Kent 1920, 39,40; Giacchero 1974, 170,171; Rees 2004, 139.

Diocletian Fermanı, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, önsöz kısmını, fermanın nedenini ve amacını içermekte, ikinci bölüm ise, pek çok ürün ve hizmeti içeren bir dizinden[193] oluşmaktadır[194].

Diocletianus ve Tetrarşi dönemlerinde yaygın olarak kullanılan cam eserler, ticaret için oldukça önemlidir ve bu ürünler, yerel üreticiler tarafından ithal hammaddeler kullanılarak üretilmiş olmalıdır. Ticarette kullanılan mallar için belirlenmiş olan bir fiyat farkı (% 20 den daha az) ile üretilmiş olmalıdır[195].

İmparator Diocletianus'un Maksimum Fiyatlar Listesi'nde yer alan fiyatlar, denarii cinsinden verilmiştir[196]. Bu listeye göre; cam fiyatları biçimlerine göre değil, ağırlıklarına göre belirlenmiş ve üretim aşamalarına göre değişiklik göstermiştir. Ham halinde bulunan cam 1 Roma paundu ile satılmıştır[197]. Listede 6 tip cam fiyatı bulunmaktadır. Alexandria (Mısır-İskenderiye) camı: 24 denarii, yeşilimsi renkteki Judeia (Suriye-Filistin) camı: 13 denarii, Alexandria cam bardakları ve süslemesiz düz formdaki kaplar: 30 denarii, Judeia cam bardak ve süslemesiz düz kaplar: 20 denarii olarak belirlenmiştir. Listenin sonunda yer alan en iyi kalitede üretilmiş pencere camı: 8 denarii, ikinci kalite pencere camı ise: 6 denarii değerindedir[198]. 25 denarii ile (vasıfsız bir işçinin bir günlük ücretinin karşılığı) ortalama bir veya iki Judeia cam kabı ve ortalama bir Alexandria cam kabı satın alınabilmekteydi[199].

İmparatorlukta iki merkez (Alexandria ve Judeia) cam kap üretimi için oldukça önemlidir. Bunların dışında bulunan, yerel ikincil üretim merkezlerinin ise, günlük kullanım kap formları için üretim yapmış olduğu bilinmektedir.

[193] Dizin, günlük yaşamla ilgili temel bir gereklilik olan yiyecek listesiyle başlamaktadır. Ticari/endüstriyel ürünlerin ve ücretlerin yer aldığı 37 bölüm halinde yapılandırılmıştır. (Prantl 2011, 363.)
[194] Lauffer1971, 48, 49.
[195] Lightfoot 1989, 89.
[196] Montgomery 1944, 46; Lightfoot 1989, 89.
[197] Montgomery 1944, 45; Lightfoot 1989, 89.
[198] Stern 1999, 462; Lightfoot 1989, 89.
[199] Stern 1999, 462, 463.

Diocletian'ın bu fermanında yer alan fiyat kontrolü için piyasalar uygun olmamış, pek çok mal kaybolmuş ve enflasyon artmaya devam etmiştir. 4. yüzyılın başında başarısız olan Diocletian para birimi sistemi kısa bir süre sonra yürürlükten kaldırılmıştır[200].

Geç Roma İmparatorluk-Erken Bizans Dönemi'ne ait Anadolu'da cam üretimine ilişkin veriler iki başlık altında incelenmiştir. İlk olarak in situ halinde fırın kalıntısı bulunan yerleşimler; diğeri ise cam üretim izleri bulunan yerleşimlerdir.

4.2. In Situ Fırın Kalıntısı Bulunan Yerleşimler

İn situ fırın kalıntısı bulunan yerleşim yerleri sırasıyla; Allianoi, Metropolis, Ephesos, Tralleis, Nysa, Antiochia Ad Kragum ve Anemorium'dur. İn situ fırın kalıntısı bulunan yerleşimlerden 7 adet cam fırını kalıntısı bulunmuş, bunların hepsi kent dokusunun içinde yer alan işlevini kaybetmiş yapılarda (agora, gymnasium, palaestra, odeon) bulunmuştur.

Allianoi

Mysia Bölgesi'nde bulunan Allianoi Antik Kenti, İzmir'in-Bergama ilçesinin 18 km kuzeydoğusunda, Paşa Ilıcası mevkiinde yer almaktadır[201].

Kentte yapılan arkeolojik kazı çalışmalarında Geç Antik Döneme ait pek çok seramik fırını ve bu fırınların hem içinde hem de yakın çevresinde çok sayıda cam ve

[200] Corcoran 2008, 245; Corcoran 2012, 50; Kropff 2017, 170; Kent 1920, 40; Laiou 2002b, 10; Tekin 2009, 273.
[201] Yaraş 2003b, 404.

seramik cürufu bulunmuştur[202]. Bizans Dönemi'nde kullanıldığı düşünülen bir fırın kalıntısı kentte bulunan propylonun güneybatısında ortaya çıkarılmış ve bu fırının çevresinde çok sayıda cam cürufu ele geçmiştir. Bundan dolayı ortaya çıkan buluntunun bir cam fırını olabileceği düşünülmektedir. Anadolu'da sağlam olarak ele geçmiş bu fırının örneğine az rastlanmaktadır[203]. (Res. 2)

Res. 2: Allianoi Cam Fırın Kalıntısı, (Yaraş 2003, 383, Res. No: 5.)

Metropolis

İonia Bölgesi'nde bulunan Metropolis Antik Kenti, İzmir İli'nin, Torbalı ilçesi sınırlarında Yeniköy yakınında yer almaktadır.

Kentte 1994 yılında tiyatroda yapılan kazı çalışmalarında, A-6 ve B-6 plan karelerinde, ince uzun bir duvar ele geçirilmiştir. Tiyatro caveasının üzerine daha sonradan oturtulmuş bir duvarın güneyindeki toprak içinden çok sayıda cam cürufu ve cam parçaları ele geçmiştir. Bu duvarın bir cam fırınına ait olduğu düşünülmektedir.

[202] Yaraş 2003b, 406.
[203] Yaraş 2003a, 377.

Kazıda ele geçen M.S. 4-5. yüzyıla ait olan sikkeler, cam üretiminin bu tarihlerde yapıldığını göstermektedir[204]. (Res. 3)

Res. 3: Metropolis Tiyatrosunda Bulunan Cam Üretim Atölyesi, (Meriç-Ersoy 1996, 43, Res. No: 6.)

1998 yılında yapılan kazılarda Gymnasium C mekanı içinde çok sayıda seramik, cam ve kurşun parçalarının bulunmuş olması C mekanının işlevini kaybetmesinden sonra atık malzemelerin konulduğu bir atölye olarak kullanıldığını göstermektedir[205]. (Res. 4-5)

Kentte 2018 yılında, tiyatronun doğu paradosu üzerinde yer aldığı düşünülen cam atölyesinin buluntuları üzerinde çalışılmıştır. Buluntular ve veriler ışığında, bu atölyede üretilmiş formlar bardaklar ve bileziklerdir[206]. Aşağı Roma Hamamı'nda 2016 yılında yapılan kazı çalışmalarında yoğun olarak üretim artıkları ve pota cüruflarına rastlanılmıştır. Erken Bizans Dönemi'nde (M.S.3. yüzyıl sonu-4. yüzyıl başları) Aşağı Roma Hamamı'nın caldarium bölümünün asıl işlevini yitirmesinden sonra cam fırını olarak tekrar düzenlenmiş olduğu görülmektedir[207]. Hamam yapısında bulunan cam

[204] Meriç- Ersoy 1996, 38.
[205] Meriç ve diğ. 2000, 228.
[206] Kırmızı rengin en sık kullanıldığı bilezikler, Orta Bizans Dönemi'ne tarihlenmektedir. (Aybek ve diğ. 2020, 159.)
[207] Aybek ve diğ. 2018, 504; Akkuş Koçak 2021, 5, 19, 33.
2004-2005 yıllarında yapılan arkeolojik kazı çalışmalarında bulunan cam buluntular, burada cam üreten bir atölye alanı olduğunu destekler niteliktedir. Üretilen başlıca formlar; kadehler, kandiller, vazolar, şişeler ve kaselerdir. (Akkuş Koçak 2021, 33.)

fırını, bu alanda ele geçen nümizmatik verilere dayanarak M.S. 4. yüzyılın 2. yarısı ile M.S. 5.yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmektedir[208].

Metropolis'te bugüne kadar yapılan kazılar ışığında ikincil üretim yapan, iki farklı konumda cam atölyesi bulunmuştur. Atölyelerden biri, Aşağı Roma Hamamı'nda[209], diğeri ise; tiyatroda bulunmaktadır. Tiyatroda bulunan çok sayıda ham cam parçası, fırın kalıntısı ve üretim artıkları, Aşağı Roma Hamamı'nın caldarium bölümünde olduğundan daha geniş çaplı bir üretimin olduğunu ispatlamaktadır[210].

Res. 4-5: Metropolis Gymnasium C Mekanı (Metropolis Kazı Arşivi), Cam Üretim Artıkları ve Cüruflar, (Akkuş 2011, 109, 112, Res. No: 5, 15.)

Ephesos

İonia Bölgesi'nde bulunan Ephesos Antik Kenti, İzmir İli'nin Selçuk İlçesi'nin güneybatısında yer almaktadır.

Efes Antik Kenti, Erken Roma İmparatorluk Dönemi (İmparator Augustus Dönemi) ve sonrasında önemli bir ticaret merkezi olmasının yanısıra Hristiyanlar için de önemli bir kent olarak varlığını sürdürmüştür[211].

[208] Cam işliğinin en faal olduğu dönemin saptanabilmesinde, nümizmatik verilerin yanı sıra vazo formları ve arkeometrik analiz sonuçlarının da çok büyük katkısı olmuştur. (Akkuş Koçak 2021, 148, 149, 150.)
[209] Caldarium bölümünde M.S. 5-7. yüzyıllarda üretim yapıldığı bilinmektedir. (Aybek ve diğ. 2020, 159).
[210] Aybek ve diğ. 2020, 159.
[211] Ladstatter-Zabrana 2012, 76.

Kentte 1997 ve 2000 yıllarında Tetragonos Agorası'nda P. Sherrer tarafından yapılan kazılarda M.S. 6. yüzyıla ait iki odada (J ve L olarak adlandırılan odalarda) küçük boyutlu bir cam atölyesi (fırın) ortaya çıkarılmıştır. Bu odalarda 4 ila 6. yüzyıldan kalma birçok küçük bronz sikke çok sayıda ham cam parçaları ve üretimi atıkları bir arada bulunmuştur. Tüm bu buluntuların nasıl bir araya geldiği cam kapların dışında madeni para ağırlıklarının üretiminin yapılıp yapılmadığı ve cam buluntularla nasıl bir bağlantı olduğu bilinmemektedir. Olasılıkla bu cam fırını, bulunan sikkelerden dolayı bu tarihlerde aktif olarak çalışmış ve M.S. 612 yılına kadar kullanımı devam etmiştir[212]. (Res. 6) Tetragonos Agorası'nda ele geçen cam parçalar birbirleri ile örtüşmemektedir. Bu nedenle cam atölyesinden çıkan cam parçalarının birincil atölyelerden çıkan bir cam olmadığı varsayılabilmektedir. Birincil cam üretiminden eritilen, geri dönüştürülen cam malzeme ve kırık cam parçaları ile üretim yapılmıştır[213].

Res. 6: Ephesos'ta Bulunan Fırın Kalıntısı ve Cam Üretim Artıkları,
(Czurda Ruth 2005, 160, fig. 1; Taştemür 2018, 210, fig. 7.)

Tralleis

[212] Czurda Ruth 2007, 16; Czurda Ruth, 2005 158, 159; Karwiese 1999, 607.
[213] Czurda Ruth 2007, 263.

Karia Bölgesi'nde bulunan Tralleis Antik Kenti, Aydın İli'nin kuzeyinde, Kestane Dağlarının güneyindeki platoda yer almaktadır.

Kentteki kazılar sonucunda Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'ne ait Gymnasium yapısının kuzey duvarına bitişik yapılmış dükkanlar/işlik ortaya çıkarılmıştır. Dükkanların doğusunda ve ilk dükkanın güneydoğusunda, 1.83 cm çapında, dairesel formlu, cam fırını kalıntıları bulunmuştur[214]. (Res. 7)

Res. 7: Tralleis 1 Numaralı Dükkandaki Fırın Kalıntısı, (Yaylalı 2009, 38, Res. No: 9.)

2 numaralı dükkan olarak adlandırılan alanda, cam çubuklarının ve cam cüruflarının bulunması bize bu dükkanda, fırının bulunduğu atölyedeki çalışmalar dışında cam üretimi ile ilgili başka bir çalışmanın yapıldığını göstermektedir[215].

Kentteki bir başka fırın kalıntısı ise, Çeşme yapısının batısında yer alan 7 numaralı dükkanın güneybatı köşesinde tespit edilmiştir. Tuğla örgülü yarım daire şeklindeki cam fırınının yalnızca 0.33 metre yüksekliğindeki kısmı korunmuştur[216]. (Res. 8)

[214] Yaylalı 2009, 22, 24.
[215] Yaylalı 2009, 25.
[216] Yaylalı 2009, 26.

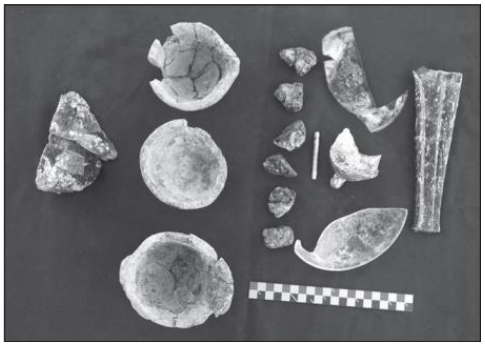

Res. 8: Tralleis 7 Numaralı Dükkandaki Cam Fırın Kalıntısı, (Kavaz 2011, 97, Res. No: 35-36.)

Nysa

Karia Bölgesi'nde bulunan Nysa Antik Kenti, Aydın İli'nin, Sultanhisar İlçesi'nde ve Efes'in doğusundaki Menderes üzerinde yer almaktadır.

Kentte Agora yapısının kuzey portikosunda, 3 numaralı dükkan olarak adlandırılan alanda, 2007 yılında gerçekleştirilen kazı çalışmasında çok miktarda cam parçası, pencere camı, cam kaselere ait parçalar, cüruf, cam çekirdeği ve birçok sağlam pota ele geçirilmiştir. (Res. 9) Bu buluntuların yanı sıra dükkanın kuzeydoğusunda ham cam parçalarının ve cam ocağının bulunması, bu dükkanın bir cam atölyesi olarak üretim yapabildiğini göstermektedir. Döşeme ve tabanda yoğun miktarda bulunan kül ve pencere camlarına ait kalıntılar, cam üretimini kanıtlar niteliktedir[217]. (Res. 10)

Res. 9: Nysa'da Bulunan Cam Çekirdeği ve Cüruf Kalıntıları, (Kavaz 2011, 98, Res. No: 38.)

[217] İdil-Kadıoğlu 2009, 502, 503.

Res. 10: Nysa'da Bulunan Cam Ocağı Kalıntısı, (Kavaz 2011, 99, Res. No: 39.)

2008 yılı kazı çalışmalarında Agora Kuzey Portiko 1. dükkan olarak adlandırılan alanın güneyinde, dörtgen formda bir ocak tespit edilmiştir. Bu alanda yoğun miktarda bulunan cam ve pota parçaları, bulunan ocağın bir cam ocağı olabileceğini göstermektedir[218].

Antiochia Ad Kragum

Kilikya Bölgesi'nde bulunan Antiochia Ad Kragum Antik Kenti, Antalya ili'nin Gazipaşa ilçesinde Güneyköy Köyü'nde yer almaktadır.

Kentte 2013 yılında yapılan kazı çalışmalarında, palaestra yapısının güney duvarında, yaklaşık 3 m çapında Geç Roma Dönemi'ne ait fırın tespit edilmiştir. (Res. 11) Palaestra yapısının çevresinde yoğun olarak ikincil kullanım cam parçalarına ve cam cüruflarına rastlanılmış olması, sadece fırının değil, palaestranın tamamının cam üretimi için bir atölye olarak kullanıldığını göstermektedir[219].

[218] İdil ve diğ. 2010, 272, 273.
[219] Hoff ve diğ. 2016, 584.

Res. 11: Antiochia Ad Kragum'daki Geç Roma Dönemi Cam Fırın Kalıntısı

(Hoff ve diğ. 2016, 593, Res. No: 12.)

Anemorium

Kilikya Bölgesi'nde bulunan Anemorium Antik Kenti, Mersin İli'nin, Anamur İlçesi'nde yer almaktadır[220].

Kentte 1971 yılında yapılan kazı çalışmalarında odeon yapısının kuzey duvarında doğal kayaya oyulmuş odalardan birinde yapılan kazılarda yoğun miktarda cam parçaları ele geçmiştir. Cam cüruflarının ve cam atık malzemelerinin yanı sıra Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenen iki cam fırını kalıntısı ortaya çıkarılmıştır. Bu veriler, kentteki bir cam endüstrisinin varlığını göstermektedir oluşturmaktadır Anemorium'da Nekropolis Kilisesi ve çevresinde ele geçen cam örneklerinin birçoğu M.S. 400 ile 660 yılları arasındaki döneme tarihlenmektedir[221].

[220] Tekocak ve diğ. 2019, 522.
[221] Russell 1972, 34, 35; Stern 1985, 44, 45.

4.3. Cam Üretim İzleri Bulunan Yerleşimler

Cam üretim izleri bulunan yerleşim yerleri sırasıyla: Konstantinopolis, Troia, Aphrodisias, Labraunda, Stratonikeia, Patara, Arykanda, Limyra, Ksanthos, Side, Elaiussa Sebaste, Sagalassos, Hierapolis, Laodekia, Sardes ve Zeugma'dır. Bu kentlerin tümünde cam üretiminin yapıldığını ve cam üretim atölyelerinin varlığını gösteren kanıtlar bulunmaktadır ve bu kanıtlar, kent dokusunun içinde yer alan pek çok yapıda (agora, dükkanlar, tiyatro galerileri, hamam, ev-villa vb.) karşımıza çıkan cam üretim artıkları, cüruflar ve çeşitli cam kap formlarıdır.

Konstantinopolis

Trakya Bölgesi'nde bulunan Konstantinopolis kenti (Bugünkü İstanbul), Türkiye'nin kuzeybatısında, Marmara Denizi, Boğaziçi ve Haliç'in de bulunduğu bir yarımada üzerine kurulmuştur.

İstanbul Saraçhane'de yapılan kazılarda M.S. 6. ve 7. yüzyıla ait özgün formda ayaklı şarap kadehleri, 3 kulplu kandiller yoğun miktarda bulunmuştur. Hayes bu buluntulara dayanarak, İstanbul'da Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nden Osmanlı İmparatorluk Dönemi'ne kadar devamlı bir cam üretiminin olduğundan bahsetmektedir. Gün ışığına çıkan bu buluntular, Konstantinopolis şehrinde bir veya birden fazla cam atölyesinin varlığını ortaya koymaktadır[222].

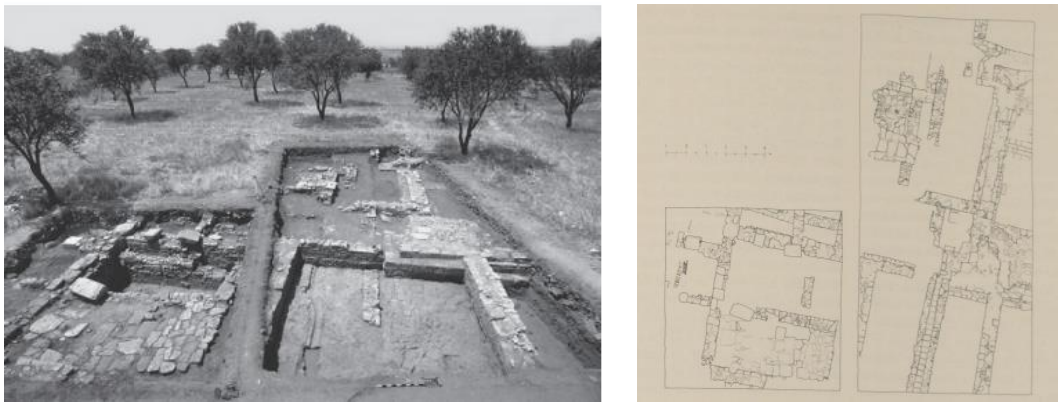
[222] Hayes 1992, 399-401.

Troia

Troas Bölgesi'nde bulunan Troia Antik Kenti, Çanakkale İli'nin güneybatısında Tevfikiye Köyü'nde yer almaktadır.

1990 yılında, Troia Antik Kenti aşağı şehirde H-17 alanında Geç Roma İmparatorluk Dönemi tabakalarında yapılan kazı çalışmalarında bulunan ve cam parçalarının yoğun olmasından dolayı bir cam işleme atölyesi olarak kullanıldığı anlaşılan bir yapı ortaya çıkarılmıştır[223]. Cam atölyesi olarak kullanılan yapının çeşitli tabakalarında ele geçen 3 ve 4. yüzyıllara ait sikkeler, (İmparator Constantinus sikkesi M.S. 337-361) üretimin bu yüzyıllarda yoğun olarak yapıldığını göstermektedir. İmparator I. Justinus (M.S.518-527) ve İmparator I. Justinianus (M.S.527-565) dönemlerine ait sikkeler de bulunmuştur Bu sikkeler üretimin M.S.6. yüzyıla kadar yavaşlamış da olsa devam ettiğini gösteren en önemli kanıttır[224].

Kentte kazılar sırasında cam fırını bulunmamıştır; ancak çok uzun süre yüksek sıcaklıkta kalan bazı pişmiş toprak tuğlalar, muhtemelen bir cam fırınına ait olmalıdır[225]. (Res. 12-13)

Res. 12-13: Troia Aşağı Şehirde Bulunan Cam İşleme Merkezi H-17 ve Planı,

(Rose 2014, 267, Res. No: 11.22; Rose 1992, 55, fig. 18.)

[223] Korfmann 1992, 430, Res. No: 13; Rose 1992, 55; Rose 2014, 266.
[224] Rose 1992, 55, 56; Özgümüş 2000, 51.
[225] Özgümüş 2000, 50, 51.

Aphrodisias

Karia Bölgesi'nde bulunan Aphrodisias Antik Kenti, Aydın İli'nin, Karacasu İlçesi'nde, Geyre beldesi sınırları içinde ve Menderes Havzası üzerinde yer almaktadır.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nin cam ile ilgili en önemli yazılı belgesi olan, imparator Diocletianus Maksimum Fiyatlar Listesi'nin bir örneğinin bulunduğu[226] kentte, Tetrapylon Caddesi'nin güneyindeki, nişli yapı ile Sebasteion yapısı arasında, Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait yüzlerce parça cam cürufu, cam takılar ve cam bardak formlarının bulunduğu bir Bizans cam atölyesi ortaya çıkarılmıştır[227]. Bu kentte ortaya çıkartılan cam buluntular, üretimin yerel bir hammadde kullanılarak gerçekleştiğini ortaya koymaktadır[228].

Labraunda

Karia Bölgesi'nde bulunan Labraunda Antik Kenti, Muğla İli'nin, Milas İlçesi'nin kuzeydoğusunda yer almaktadır.

Kentte, 2013 yılında Zeus Labraunda Kutsal Alanı Su Kompleksi kazılarında ele geçen bir adet cam damlası ve iki adet cam külçe parçasının, cam üretimi ile ilgili olduğu tespit edilmiştir[229]. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait, su kompleksinde ele geçen cam buluntularda, daha çok günlük kullanıma yönelik kap formları (şişeler, kadehler, kaseler, bardaklar, kavanozlar, kandiller ve çift kulplu sürahiler) tespit edilmiştir[230].

[226] Erim-Reynolds 1973, 108, 109; Erim ve diğ. 1971, 171; Stern 2007, 60.
[227] Smith 2014, 3.
[228] Özgümüş 2000, 106.
[229] Çakmaklı 2017, 288.
[230] Çakmaklı 2017, 284.

Kilisede kullanılmak üzere cam kaplara yönelik artan talep ve ele geçen buluntular kentteki yerel cam üretimini destekler niteliktedir[231].

Stratonikeia

Karia Bölgesi'nde bulunan Stratonikeia Antik Kenti, Muğla İli'nin Yatağan İlçesi'nin7 km batısında ve Eskihisar Mahallesi'nde yer almaktadır.

Stratonikeia kentinde cam fırını tespit edilememiştir; ancak cam üretimine ait atıklar ve cam fırınına ait olabilecek tuğla parçası (Res. 14) bulunmuştur. Kuzey Caddenin batısında birbirine bağlı mekanların bir kısmının cam üretim atölyesi olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Bu cam atölyelerinde üretilen kap formları genellikle kadehler, şişeler ve kandillerdir. Bu kentte ele geçen tüm cam buluntular, Erken Bizans Dönemi'ne (M.S.5-7. yy) aittir[232].

Res. 14: Stratonikeia'da Bulunmuş Cam Üretim Artıkları ve Cam Fırınına Ait Tuğla Parçası, (Öztaşkın 2015, 183, lev. no: 1/15-17.)

[231] Blid 2009, 139.
[232] Öztaşkın 2015, 176, 183.

Patara

Likya Bölgesi'nde bulunan Patara Antik Kenti, Antalya İli'nin, Xanthos Vadisi'nin güneybatı ucunda, Ovagelemiş Köyü'nde yer almaktadır.

Kentte 1989-2001 yılları arasında, Tepecik Nekropolü, Liman Hamamı ve Ana Cadde'de yapılan kazı çalışmalarında, Geç Roma İmparatorluk-Bizans Dönemi'ne ait tabakalarda bulunmuş pek çok cam cürufu ve hatalı yapım örnekleri kentte bir cam üretim atölyesinin varlığını kanıtlar niteliktedir[233]. Kentte, M.S 1-7 yüzyıllar arasına tarihlenen, çok uzun zaman diliminde üretilen şişeler yoğun olarak ele geçmiştir[234]. Kadehlerin çoğu Ana Cadde dükkanlarında ve Liman Hamamı Geç dönem işliklerinde bulunmuştur. Bu mekanlarda aydınlatmanın yoğun olması gerekmektedir. Kadehlerin bu alanlarda ele geçmesi kandil olarak kullanılmış olduklarını düşündürmektedir. Kentteki cam buluntulardan kandil olarak kullanılan kadeh formu dışında, çubuklu ve kulplu kandil formları da ele geçmiştir[235].

Arykanda

Likya Bölgesi'nde bulunan Arykanda Antik Kenti, Antalya İli'nin, Finike ilçesi Arif Köyü sınırları içerisinde yer almaktadır.

Kentte 1971 yılından beri yapılan kazılarda cam fırını kalıntılarına rastlanılmasa da üretime ait izler oldukça fazladır. Ham külçe parçaları, pencere camları, üretim artıkları, (Res. 15) geri dönüşüm için kullanılmak üzere bir mekanda istiflenmiş halde bulunmuştur. Kentin çeşitli yerlerinde bulunan üretime dair kalıntılar, M.S. 350-430

[233] Baybo 2003, 20.
[234] Baybo 2003, 28.
[235] Baybo 2003, 58.

yılları arasına tarihlendirilmiştir. Kentte çağdaş birden çok cam atölyesi olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte cam eserlerin kap formları ve süslemedeki farklılıklardan dolayı cam eserlerin bazılarının ithal edilmiş olduğu, bazılarının ise; kente uğrayan gezici ustalar tarafından üretildiğini söylemek mümkündür[236].

Res. 15: Arykanda Cam Üretim Artıkları ve Külçe Parçaları, (Tek 2008, 168, Res. No: 21-41.)

Arykanda'nın kendi yerel üretimleri arasında, siyah opak renkli bilezikler, yüzük ve boncuklardan oluşan takılar ve pencere camları dışında, Arykanda'ya özgü cam ipliği bezemeli bir kase ve kısa ayaklı bir cam kandil türü de yer almaktadır. Daha sade tabak, kase ve şişe formları da yerel olarak üretilmiş olmalıdır[237].

Limyra

Likya Bölgesi'nde bulunan Limyra Antik Kenti, Antalya İli'nin, Finike ilçesi'nde ve Turunçova Mahallesi sınırları içerisinde yer almaktadır.

Kentte, 1969-2012 yılları arasında yapılan kazı çalışmalarında bulunmuş olan ham cam külçe parçaları (Res. 16), seramik cam eritme potası (Res. 17) ve üretim artıkları

[236] Tek 2008, 160.
[237] Tek 2008, 161.

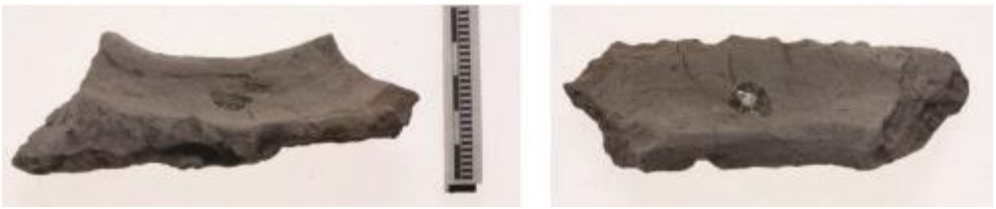
(Res. 18) ve ele geçen cam kaplar bu alanda ya da yakın çevrede bir cam üretim atölyesinin bulunduğunu göstermektedir. 2012 yılı Doğu Şehir Doğu Kapı alanındaki kazılarda, doğu kapının kuzeydoğusu ve Sinagog alanı, kentte cam üretimi yapıldığına dair veriler taşımaktadır. Bu buluntu alanlarında, M.S.6-7. yüzyıla ait tabakalarda, cam üretim atıkları, seramik cam eritme potası ve cam külçe parçaları bulunmuştur. Bu malzemeler in situ olarak bulunmamıştır. Ancak eldeki ham cam parçaları açık yeşil, yağ yeşili ve açık mavi renkte Bizans Dönemi cam kap renkleriyle benzer olması oldukça önemlidir. Seramik cam eritme potasının üzerinde oluşan çatlama ve taşlaşma izleri, malzemelerin bir atölyenin tasfiye edilmesi sonucunda bu alana taşınmış olabileceğini göstermektedir. Kazıları henüz tamamlanmamış olan bu alanın sinagog yapısı yakınında olması, çevresinde üretimi gösteren yoğun buluntu nedeniyle bu alan bir fırını işaret etmektedir[238]. Bulunan bu parçalar M.S.6-7. yüzyıllarda kentte cam üretimi yapılmış olduğunu gösteren en önemli kanıtlardır[239].

Res. 16: Limyra Doğu Şehir Doğu Kapı Kazısında Bulunan Ham Cam Külçe Parçaları,

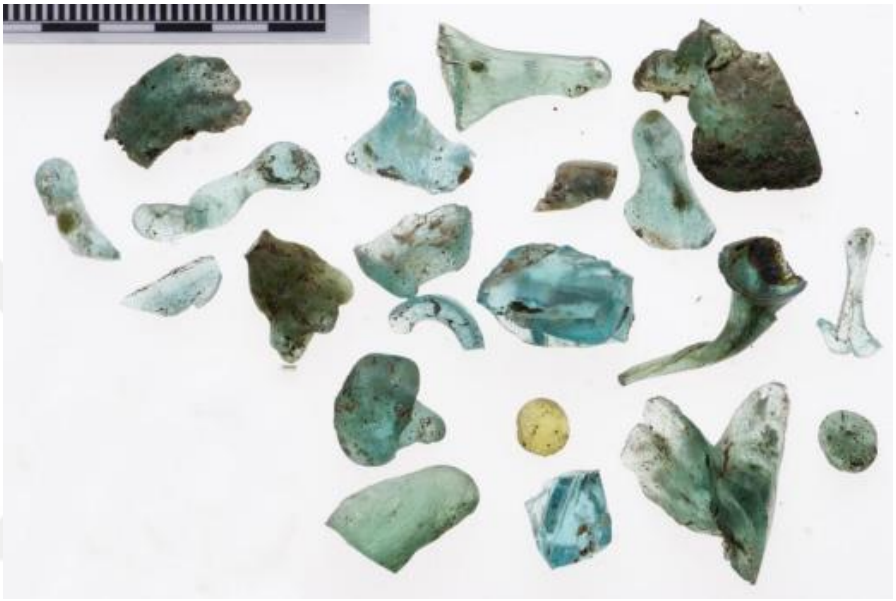
(Baybo 2016, 97, lev. no: VIII.)

[238] Baybo 2016, 130-132.
[239] Baybo 2016, 97, 98.

Res. 17: Limyra Seramik Cam Eritme Potası Parçaları Dış ve İç Yüz,

(Baybo 2016, 98, 99, lev. no: XV.)

Res. 18: Limyra Cam Üretim Artıkları, (Baybo 2016, 98, lev. no: XII.)

Ksanthos

Likya Bölgesi'nde yer alan Ksanthos Antik Kenti, Antalya'nın, Kaş ilçesi'nde, Kınık Köyü'nde yer almaktadır.

Ksanthos Antik Kenti'nde, 2001-2005 yılları arasında yapılan arkeolojik kazılarda cam atölyesi izlerine rastlanılmıştır. Erken Bizans tabakalarında bulunmuş olan ham cam ve üretim atıkları, (Res. 19) cam üretiminin olduğunu göstermektedir. Sivil Bazilika yapısının yakınlarında bulunan bir dükkan içerisinde cam eritme potası, bronz pota

parçası tabanı veya fırın tabanına ait olan parçalar, yaklaşık 1 metre çapında kömür ve cam cüruf, Ksanthos kentinde bulunan ve Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenen cam fırınının yerinin bulunmasını sağlamıştır[240].

Res. 19: Ksanthos Antik Kenti'nde Bulunmuş Ham Cam Atıkları, (Foy 2007, 239, fig. 11.)

Side

Pamphilya Bölgesi'nde bulunan Side Antik Kenti, Antalya İli'nin doğusunda, Manavgat İlçesi'nin güneybatısında yer almaktadır.

Kentte 2009 yılında yapılan kazılarda, cam fırın kalıntısına rastlanılmamıştır. Ancak, Dionysos Tapınağı ve tiyatro binasının galerilerinde cam üretimine ait pek çok bulgu ortaya çıkarılmıştır. Tiyatro dükkanları ve çevresinde bulunmuş olan M.S. 5. yüzyılda aktif olarak çalışmış cam atölyelerine ait fırın kalıntıları, potalar ve cam külçe kırıkları, kentteki üretimin oldukça sade ve kadeh, kandil, şişe gibi günlük kullanıma yönelik kapların üretildiğini göstermektedir[241].

[240] Foy 2007, 233.
[241] Alanyalı 2013, 129; Alanyalı 2014b, 460; Alanyalı 2011, 441.

Elaiussa Sebaste

Kilikya Bölgesi'nde bulunan Elaiussa Sebaste Antik Kenti, Mersin-Silifke karayolunun 55. kilometresinde yer almaktadır.

Kentte, 1995 yılından bugüne kadar yapılan kazı çalışmalarında cam fırınına ait bir kalıntı bulunamamıştır; ancak Erken Bizans Dönemi katmanlarında cam üretimi ile ilgili (cam damlacıkları, üretim artıkları ve büyük miktarda ham cam) parçalar, Liman Hamamı, Bizans Sarayı ve yerleşimin agora bölgesinde ortaya çıkarılmıştır[242]. (Res. 20)

Res. 20: Elaiussa Sebaste'de Bulunan Cam Damlacık ve Üretim Artıkları,

(Gençler 2009 131, Res. No: 85, 87, 88)

Kentte Bizans Dönemi'ne ait cam buluntularının çoğunluğu Agora'daki Bizans Bazilikası, Bizans Sarayı ve güney yerleşim alanından ele geçmiştir[243].

Kentte Erken Bizans Dönemi'nde cam üretimi yapıldığı arkeometrik çalışmalar sonucunda ispatlanmış olup, Elaiussa Sebaste Antik Kenti'ndeki Erken Bizans Dönemi'ne ait camlar kronolojik ve tipolojik olarak 5-6. yüzyıl ve 7. yüzyıl olmak üzere iki dönemde değerlendirilmiştir[244]. Bizans Sarayından ve yerleşim alanından ele geçen 5-6. yüzyıla tarihlenen cam buluntuların çoğunluğunu tabaklar, bardaklar, kaseler, sürahiler

[242] Gençler 2009, 131; Gençler 2009, 297; Akyol ve diğ. 2009, 16.
[243] Akyol ve diğ. 2009, 16.
[244] Gençler 2009, 143, 155.

ve şişeler oluşturmaktadır[245]. 7. yüzyıl cam buluntularının büyük çoğunluğu ise, Agora yapısındaki Bizans Bazilikası'ndan, geri kalanı ise güney yerleşim alanından gelmektedir. Agora'da bulunmuş cam formların çoğunluğunu kandiller ve kadehler oluşturmaktadır. Bizans Kilisesi'nden ele geçen buluntuların çoğunluğunu ise; kilise aydınlatmasında kullanılan çeşitli formdaki kandiller oluşturmaktadır[246].

Sagalassos

Pisidia (Psidya) Bölgesi'nde bulunan Sagalassos Antik Kenti, Burdur İli'nin Ağlasun İlçesi'nde yer almaktadır[247].

Kentte 2006 yılında yapılan kazı çalışmalarında, Neon Kütüphanesi ile Hellenistik Çeşme'nin kuzey-güney doğrultusunda ev duvarının temel açmasını temsil eden 6. tabakada ham cam parçaları ve cam üretimi (Res. 21) ile ilgili buluntular karşımıza çıkmaktadır. İşlevi tam olarak anlaşılmasa da ucunda yeşil bir cam parçası takılı olan seramik üfleme çubuğu da (Res. 22) kazılarda ele geçmiştir. Cam üretim artıkları ve tabakada yer alan seramik gruplarından dolayı M.S. 3. yüzyılın 2. yarısı, Orta İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilmiştir[248].

[245] Gençler 2009, 145.
[246] Gençler 2009, 149, 150.
[247] Lauwers ve diğ. 2007a, 44.
[248] Lauwers ve diğ. 2007a, 45.

Res. 21: Sagalassos Cam Üretim Artıkları, (Taştemür 2018, 221, fig. 24.)

Res. 22: Sagalassos Seramik Üfleme Çubuğu ve Çubuğa Tutturulan Yeşil Cam Parçası,

(Lauwers ve diğ. 2007, 194, fig. 1.)

Dikkate değer bir diğer buluntu ise; Yukarı Agora yapısının kuzeydoğu kapısının yakınında Erken Bizans dükkanlarında bulunan cam yığınıdır. Aynı tabakada bulunmuş seramik bazı buluntular sebebiyle M.S. 6. veya 7. yüzyılın başlarına tarihlendirilmektedir. Cam külçelerinin yanık olmaları sebebiyle renkler tam olarak tespit edilememiş, ancak yakından incelendiğinde morumsu tonlarda ve şeffaf olduğu anlaşılmaktadır[249].

[249] Lauwers ve diğ. 2007a, 46.

Kentteki cam kap formlarının çoğu portikonun güneyinde ortaya çıkarılmıştır. Eski Bouleterion binası olan kilisenin atriumunda çoğunlukla pencere camları ve kandiller, şarap kadehleriyle birlikte bir cam buluntu seti ele geçmiştir[250].

Sagalassos Antik Kenti'nde fırına ait herhangi bir kalıntı bugüne kadar yapılan kazılarda ortaya çıkarılamamıştır[251]. Antik Bizans döneminde kentte, cam parçalarının ve cam işlemeyle ilgili fırın parçalarının birlikte bulunması kentte, İmparatorluk döneminden Erken Bizans Dönemi'ne kadar yerel ikincil cam üretiminin olduğunu göstermektedir[252]. Tüm cam parçaları ise, M.S. 450 ve 650/675 yılları arasına tarihlendirilmektedir [253].

Sagalassos Antik Kentinde Erken Bizans Dönemi'ne ait analitik kanıtlar bize ikincil bir cam üretimi yapıldığını ve yerel olarak camın geri dönüştürüldüğünü göstermektedir[254].

Hierapolis

Phrygia Bölgesi'nde bulunan Hierapolis Antik Kenti, Çürüksu Ovası'nda ve Denizli ilinin kuzeyinde yer almaktadır.

Kentte, agoranın kuzeydoğu bölgesinde yer alan Tritonlu Nymphaion'daki 1999 yılı kazı çalışmaları sırasında cam cürufları, cam üretiminin varlığını kanıtlayan önemli verilerdir[255]. Kentteki tiyatro yapısının karşısında yer alan İyonik Başlıklı Ev'de

[250] Lauwers ve diğ. 2009, 178, 180.
[251] Lauwers ve diğ. 2007a, 46.
[252] Degryse ve diğ. 2005, 295.
[253] Degryse ve diğ. 2005, 290.
[254] Degryse ve diğ. 2006, 500.
[255] Gençler 2000, 266.

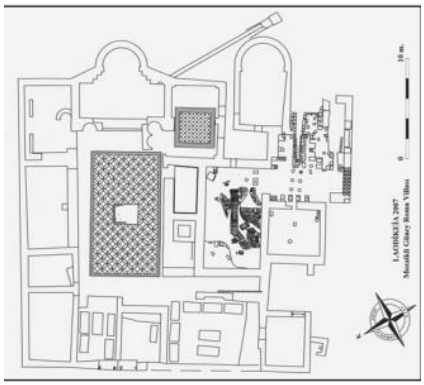
(Restoran olarak adlandırılan ve kullanımı 6. yy'a ait olan yer) ortaya çıkan cam buluntular az da olsa Roma Dönemi'ne ve M.S.6-7. yy'a ait malzeme vermektedir. Ortaya çıkan cam buluntuların büyük çoğunluğu katmanlardaki tarihlendirme ile uyum gösterirken bazıları daha erken veya daha geç tarihli olabilmektedir. M.S.4. yüzyıl sonu-5. yüzyıl başlarına ait olan Ottagon (Martyrion) yapısından ele geçen cam buluntular, yapının tarihi ile uygundur[256].

Laodikeia

Frigya Bölgesi'nde bulunan Laodikeia Antik Kenti, Çürüksu Ovası'nda ve Denizli İli'nin kuzeyinde yer almaktadır[257].

4. yüzyılın 2. yarısı ve 5. yüzyılın ilk çeyreğinde kesintisiz olarak iskan edilmiş Mozaikli Güney Roma Villası'nda[258] 2006 yılında yapılan kazı çalışmaları sonucunda, yapının büyük bir bölümünde yoğun miktarda cam cüruflarının bulunması, bu yapının bazı kısımlarının cam atölyesi olarak kullanılmış olduğunu göstermektedir[259]. (Res. 23) Kentte 2007 yılında yapılan kazı çalışmaları sonucunda, villa yapısının hamam kısmının güneydoğu duvarında 3 adet cam fırını bulunmuştur. Alanda çok miktarda bulunan cam cürufları ise; bir cam atölyesinin olduğunu göstermektedir[260].

[256] Gençler 2000, 267.
[257] Şimşek 2018, 82.
[258] Şimşek 2008, 109.
[259] Şimşek 2008, 109.
[260] Şimşek 2009, 423.

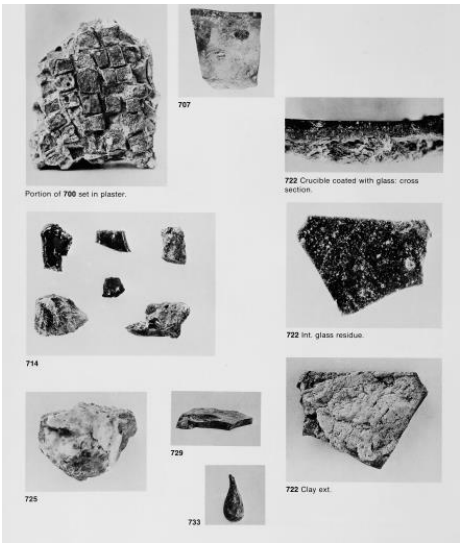
Res. 23: Laodekia Mozaikli Güney Roma Villası ve Planı, (Şimşek 2008, 433, 434, Res. No: 10, 11.)

Sardes

Lidya Bölgesi'nde bulunan Sardes Antik Kenti, Manisa İli'nin, Salihli ilçesine bağlı Sart kasabasında yer almaktadır.

Kentte, 1958-1978 yılları arasında yapılan kazılarda, hamam-gymnasion yapı kompleksinin güneyinde uzanan ve E-12, E-13 olarak adlandırılan dükkanlardan ele geçen cam buluntuların çoğunluğu Erken Bizans Dönemi'ne (M.S.400-616) aittir[261]. M.S. 6. ve 7. yüzyılın başlarında büyük miktarda ele geçen cam, kentte bir cam atölyesinin bulunduğunu ve kentin çeşitli cam kaplar ve pencere camı için bir merkez olabileceğini kanıtlar niteliktedir. Erken Bizans seviyelerinde cam atıkları, cam eritme potaları ve fırın parçalarının ele geçmesi, bu şehirde birden fazla atölyenin çalıştığını göstermekte ayrıca, kentte bulunan atölyeler, kullanmış oldukları cam ve formlarına göre belirlenmektedir[262]. (Res. 24) Kentte ele geçen cam kap formlarının çoğunluğunu kadehler, şişeler ve kandiller oluşturmaktadır[263]

[261] Von Saldern 1980, 35.
[262] Von Saldern 1980, 36; Von Saldern 1962, 5.
[263] Von Saldern 1980, 36.

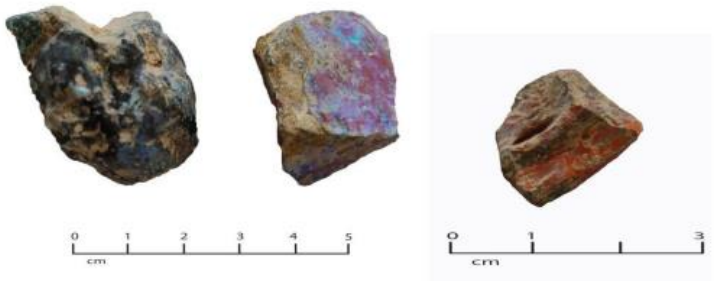
Res. 24: Sardes Bizans Dönemi Cam Üretim Artıkları (Von Saldern 1980, 142, Res. No: 17.)

Zeugma

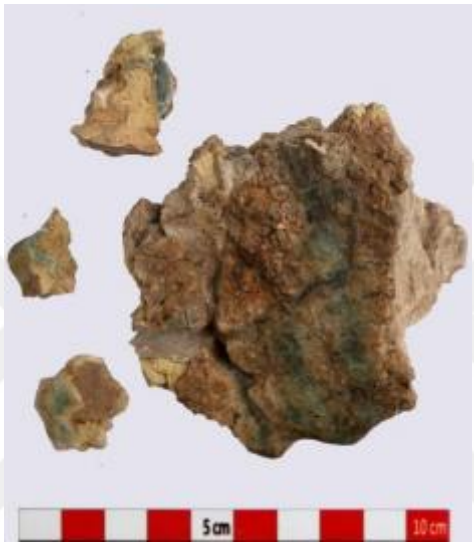
Fırat Nehri'nin üzerinde bulunan Zeugma Antik Kenti, Gaziantep İli'nin Nizip ilçesinin 10 km doğusunda, Belkıs Köyü'nde bulunmaktadır.

Zeugma kentinde yapılan kazılarda Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait katmanlardan cam üretimine ait pek çok parça ele geçmiştir. Ham cam parçaları (Res. 25), cam fırınına ait olabilecek parçalar (Res. 26) ve cam üretiminde kullanılmış olduğu tam olarak belirlenemeyen kalsiyum silikat parçaları bulunmuştur. (Res. 27) Danae Evi'nden ele geçen bu parçalar, Geç Dönemde bir cam atölyesinin varlığına işaret etmektedir. Cam üretimine ait parçaların Danae Evi'nin üst tabakalarında yoğun olarak bulunması ve katmanların Geç Dönem'e ait olması, üretimin Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde bu alanda yapıldığını göstermektedir. Eldeki verilere dayanarak Geç Dönem'de Zeugma'da cam üretiminin yerel bir cam atölyesinde yapıldığını söylemek mümkündür[264].

[264] Semiz 2021, 95, 128.

Res. 25: Zeugma Ham Cam Parçaları?, (Semiz 2021, 96, Res. No: 20 (Zeugma Kazı Arşivi)

Res. 26: Zeugma Cam Fırın Kalıntısı, (Semiz 2021, 96, Res. No: 19 (Zeugma Kazı Arşivi)

5. GEÇ ROMA İMPARATORLUK-ERKEN BİZANS DÖNEMİ ANADOLU'DA CAM TİPOLOJİSİ

Geç Roma İmparatorluk Dönemi cam formları, daha önceki cam geleneğinin, dejenere olmuş bir devamı gibidir. Bu döneme ait form repertuarında çeşitliliğin azaldığı, kazı buluntularında da tespit edilebilmektedir[265]. Bu dönemde, sıklıkla, saklama, servis ve masa kullanımına yönelik kap formlarının yer aldığı söylenebilir. Ayrıca, günlük kullanıma yönelik kapların yanında lüks olarak tanımlanabilecek diatrete[266] ve altın sandviç tekniğinde yapılmış örnekler de bulunmaktadır[267].

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde Doğu Akdeniz'in cam üretiminde aktif bir rolü bulunmaktadır. Bu dönemde Mısır, Filistin, Suriye, Kıbrıs, Anadolu ve Kuzey Pontus şehirlerinin tümünün gelişen cam endüstrileri bulunmakta ve bunların içinde Suriye-Filistin'deki üretim merkezlerinin uzun ve etkin bir süreci tespit edilmektedir[268]. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülen en önemli formlar; M.S.3.yüzyıldan 5. yüzyıl başlarına kadar yemek servisi için tabak ve kase formları, içki sunumu için bardak, şişe ve sürahiler, genel amaçlı kullanım için unguentariumlar, Filistin'de yaygın olarak kullanılan sürmedanlık, Suriye-Filistin Bölgesi'nde üretimi yapılan kavanozlar ve serpme şişeleri karşımıza çıkmaktadır. Aydınlatma amacıyla tasarlanmış cam kandiller, bu dönem repertuarının gruplarını oluşturur[269].

M.S. 4. yüzyılın sonunda, İmparatorluğun ikiye ayrılışı, Hristiyanlığın resmi din olarak kabul edilişi gibi kökten değişimler, yaşamın her yerinde olduğu gibi cam

[265] M.S. 4. yüzyılda yaşanan ekonomik krizler, bu azalmanın başlıca nedeni olmalıdır. (Gregory 2010, 59.)
[266]Farklı renklerde iki ayrı cam katmanından oluşan, üst katmanı çeşitli desenlerde oyulmuş ve alt katmanı fon görevi gören bu kaplara arkeolojik literatürde Vasa Diatrete veya kafes kaplar (cage cup) denilmektedir. Gövdeyi saran dantel işi veya ağ biçimli bir dış tabakaya sahiptir. (Whitehouse, 2003, 83, 84, Res. No: 1030; Israeli 2008, 390; Stern 2003, 98-102; Antonaras 2010a, 393.) İtalya'nın kuzeyinde yer alan Novara yakınlarında M.S.4. yüzyıla ait kafes biçimli kaplar bulunmuştur. (Harden ve diğ. 1987, 239-244.)
[267]Whitehouse 2001, 239-253; Stern 2001, 170, 171.
[268] Cama olan talebin artmasıyla birlikte, birincil ve ikincil cam üretiminde bölge, önemli bir faktör haline gelmiştir. (Stern 1999, 481; Stern 2001, 132.)
[269] Stern 2001, 135.

üretiminde de kendini göstermiştir. Bu dönemde, özellikle, dini ayinlerde ve gündelik yaşamda kullanılan çeşitli ve yeni formların ortaya çıktığını görmekteyiz[270]. Özellikle kilise aydınlatmalarında cam kandillerin tercih edildiği hatta bu kandillere kimi zaman manevi anlamlar da yüklendiği görülmektedir[271]. Bunun dışında, ayinler sırasında cam kapların kullanıldığı kilise kazılarında ele geçen buluntulardan anlaşılmaktadır[272]. Günlük kullanıma yönelik formların büyük bir çoğunluğunu ise masa kapları oluşturmaktadır. Aynı Roma Dönemi'nde olduğu gibi Erken Bizans Dönemi masalarında da cam, seramik ve metal kaplar yan yana kullanılmıştır[273]. Bunların dışında kişisel ve tıbbi kullanıma yönelik çeşitli formlar da bulunmaktadır[274].

Doğu'da (Suriye-Filistin Bölgesi, Mısır, Kıbrıs, Anadolu, Kuzey Pontus şehirleri) çok çeşitli formlar üretilmektedir. Bunlar: tabak, kase, bardak, kavanoz, şişe, sürahi, amphora, kandil, unguentarium, serpme şişesi, sürmedanlıklardır. Suriye-Filistin Bölgesi'nin kültürel gelenekleriyle yakından ilişkisi olan bu formlar, batıda büyük ölçüde bilinmemektedir[275].

Batı'da M.S.5. yüzyıldan modern zamanlara kadar cam eşyaların esas olarak içki içmek için kullanıldığını söylemek mümkündür. Cam kandiller, M.S. 5. Yüzyılın ikinci yarısından önce yaygın olarak kullanılmamaktadır[276]. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde (M.S.3. ve 4. yüzyıl başlarında) Avrupa'da işlenmemiş ağız kenarlı bardak, fincan ve kase formları kullanılmaya başlanmıştır. Kuzey Avrupa ülkelerinde işlenmemiş ağızlar M.S. 5.yüzyılda oldukça yaygındır. Bunlar daha sonra ateşte işlenmiş ağızlarla

[270] Stern 1999, 481; Antonaras 2010a, 385; Erten 2011, 34.
[271] Olcay 2001b, 77, 79; Erten 2011, 34.
[272]Elaiussa Sebaste kentinde Roma Dönemi yapısı olan Agora, M.S.5.yüzyılın ikinci yarısında Bizans Bazilikasına dönüştürülmüştür. Bu yapıda ele geçen cam malzemelerin çoğunluğunu kandiller oluşturmakta geri kalanında da kase ve kadeh formlarını görmekteyiz. (Gençler 2009, 149, 150.) Myra, Aziz Nicholas Kilisesi kazılarında da kadeh (kandil) formları ele geçmiştir. (Olcay 2001b, 87.)
[273] Antonaras 2010b, 317; Antonaras 2016, 382.
[274] Antonaras 2010a, 422.
[275]Stern 1999, 482, 483, 484; Stern 2001, 135, 146, 262, 263.
[276] Stern 1999, 482, 483, 484; Stern 2001, 135, 146, 262, 263.

değiştirilmiştir. Bu geçişin Avrupa'nın her yerinde aynı anda gerçekleşmediğini görmekteyiz. İtalya ve Güney Fransa'da işlenmemiş ağız kenarları uzun bir süre yaygın olarak kullanılmıştır. Ancak M.S.6. yüzyıla gelindiğinde işlenmemiş ağızlı kenarlar, tüm Avrupa'ya yayılmıştır. Batıda kullanılan formlar, sürahi, şişe, bardak (konik gövdeli), kase (konik ve sığ kase) formları karşımıza çıkmaktadır [277].

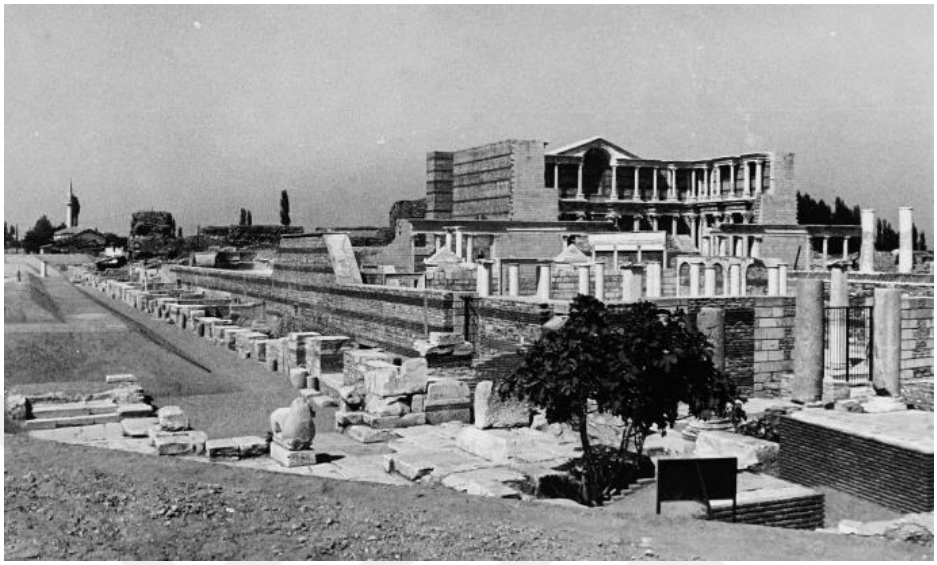
Anadolu'da Erken Bizans Dönemi'nde cam üretiminin ve kullanımının, Doğu Akdeniz havzasındaki diğer yerler gibi yaygın olduğu çok sayıda arkeolojik çalışma ile tespit edilmiştir. Erken Bizans Dönemi cam üretimine dair bilgiler, 4. Bölüm'de aktarılmıştır.

Türkiye'nin çeşitli yerlerinde sürdürülen arkeolojik kazılarda çok sayıda Erken Bizans Dönemi cam buluntularıyla karşılaşılmaktadır. Bunun başlıca nedeni kentlerin, özellikle M.S. 7. yüzyıldaki Arap saldırılarına karşı terk edilmeleri[278] ve kazısı yapılan yerleşimlerin son yaşam sürecini bu yüzyılın oluşturmasıdır.

Kazılar sonucunda ele geçen cam eserlerin form yoğunluğunu dönemin karakteristik gruplarını oluşturan kandiller ve çeşitli masa kapları oluşturmaktadır. Bu buluntu grupları içinde Sardes kazıları önemli bir yer tutar. Kentin, Büyük Hamam Gymnasion Kompleksi ve Bizans Dükkanları[279] kazılarında cam üretimine ve satışına dair verilerle karşılaşılmıştır[280]. (Res. 27-28) "Bizans Dükkanları" olarak tanımlanan

[277] Stern 2001, 262.
[278] Diehl 2017, 52; Gregory 2010, 190.
[279] Bizans Dükkanlarını, kentin M.S 17 depreminden sonraki yeniden inşaasından, yaklaşık altı yüz yıl sonra gerçekleşen yıkımına kadar takip edebiliriz. Buluntular açısından dükkanlar, yüzün üzerinde türde nesneyi içeren, güvenli bir şekilde tarihlendirilmiş malzemenin nadir bulunan bir deposunu oluşturmaktadır. Bu dönemden başka hiçbir dükkan içeriği ile keşfedilmemiştir ve başka hiçbir benzer dükkan, kent sakinlerinin ticareti, dini ve serveti hakkında bu kadar eksiksiz bilgiyi sağlamamıştır. (Crawford 1990, 1.)
[280] Crawford 1990, 1.

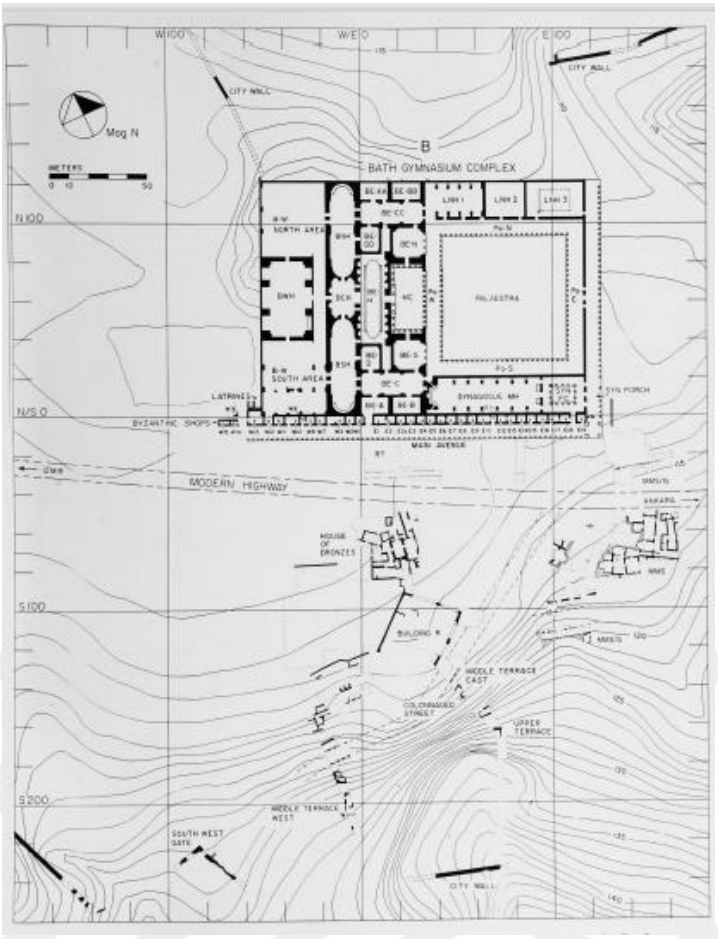
alandaki E 12-13 numaralı mekanlar[281], çeşitli formları içeren cam kapların bulunduğu bir dükkan niteliğinde olmasından dolayı önemlidir[282].

Res. 27: Sardes Hamam-Gymnasium Kompleksinin Güneyinde Bulunan Bizans Dükkanları, (Crawford 1990, 159, fig. 2.)

[281] E 12 ve E 13 numaralı mekanlar, içeriden bir kapı ile birbirleriyle bağlantılıdır. İki dükkanın birbirleriyle bağlantılı olması ve her iki dükkanda çok sayıda cam parçasının bulunması, iki dükkanın cam objeler satan tek bir birim olduğunu göstermektedir.

[282] A Von Saldern, E 12 numaralı dükkandaki formlardan bazılarını tanımlamıştır: Küresel kap, şişe, çok sayıda cam kandil, kadeh, içbükey kap kaideleri ve çok sayıda pencere camıdır. (Crawford 1990, 14, 78, 79, 80, 81, 82, 83.) E 13 numaralı dükkanda ise; silindirik şişeler, bir kap veya kase, kadehler, kandiller, bulunmuştur. (Crawford 1990, 14, 78, 79, 80, 81, 82, 83.) Bunların dışında, diğer dükkanlarda da tespit edilmiş cam parçaları tespit edilmiştir: E 1 numaralı dükkanda kandiller, şişe, kadeh, tepsiler, E 4 numaralı dükkanda kase ve kandiller, E 14 numaralı dükkanda kandil, W 1-W 2 numaralı dükkanlarda, kadehler, minyatür şişe, kandil kulbu ve ağız parçası, E 16 numaralı dükkanda kandil, şişeler, E 17 numaralı dükkanda, kandiller, kadehler, E 19 numaralı dükkanda, kandil, şişe, W 3 numaralı dükkanda şişeler, W8-W9 numaralı dükkanlarda 1 adet küçük şişe, W 13 numaralı dükkanda 1 adet kadeh sapı ve ayağı, kase, kandil, şişe bulunmuştur. (Crawford 1990, 29, 35, 36, 40, 54, 79, 88, 93, 94, 97, 100, 102.)

Res. 28: Sardes Hamam-Gymnasium Kompleksi, Sinagog Yapısı ve Bizans Dükkanlarının 1988 Yılında Restore Edilmiş Planı, (Crawford 1990, 161, fig. 4.)

5. GEÇ ROMA İMPARATORLUK-ERKEN BİZANS DÖNEMİ ANADOLU'DA CAM TİPOLOJİSİ

5.1. TABAK ve KASELER[283]

Masa kaplarının ana grubu oluşturan, genellikle yemek servisi ve sunumu için kullanılan tabak ve kaseler, Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi'nde, sıklıkla kullanılan formlardır. Birbirleri arasındaki temel farklılık, ağız çapları ve derinlikleridir. E. M. Stern, tabaklar ve kaselerin Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde Suriye-Filistin Bölgesi ve Mısır'da yaygın olduğunu belirtmektedir[284].

Anadolu'da tabak ve kase grubuna girebilecek çok sayıda örnek ele geçmiştir. Bu örnekleri, bezemeli ve bezemesiz olarak iki grupta değerlendirebiliriz. Bezemesiz örnekler, serbest üfleme[285] tekniği ile yapılmış sade formlara sahiptir. Her iki grupta da ağızlar katlanmış[286], kesilmiş ya da yuvarlatılmış; kaidelerde de halka, tüp biçimli ya da düz tabanlı gibi örneklerle karşılaşılmaktadır.

5.1.2. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Tabak ve Kaseleri

[283] Tablomuzda yer alan tabak ve kase formları Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi olarak incelenmiş ve her dönem için sırasıyla tam form, (eksik olup çizimlerle tamamlanan ve tama yakın formlar da dahil) ağız, kaide ve gövde parçaları ve bu gruplara girmeyen parçalara yer verilmiştir.
Görseli bulunmayan ve çeşitli şehirlerde bulunmuş olan kase örneklerimiz de mevcuttur. Sardes kentinde Geç Roma İmparatorluk-Erken Bizans Dönemlerine ait kase kaide parçası bulunmuştur. (Von Saldern 1980, 31, kat. no: 199.)

[284] Stern 2001, 24, 150.

[285] M.S.2. yüzyıla kadar kalıba üflenmiş kaplar, lüks mallar olarak üretilmeye devam etmiş; ancak serbest üfleme cam, sıradan sofra takımları ve unguentarium gibi kaplar için kullanılmaya başlanmıştır. (Meyer 1992, 26.)

[286] Katlanmış ağızlı kase ve tabak formları, M.S.4. yüzyılın ikinci yarısında karşımıza çıkmaktadır. Athena Agorası ve Korint'te örnekler bulunmaktadır. (Weinberg-Stern 2009, 137.) Katlanmış ağızlı tabak ve kase formları, Suriye-Filistin Bölgesi'nde oldukça yaygın görülmektedir. (Weinberg 1988, 43.)

Geç Roma Dönemi bezemeli tabak ve kase örneklerinde çeşitli yapım teknikleri görülmektedir. Daha önceki dönemlerde de uygulanan bu tekniklerdeki farklılık, sadece bezeme unsurlarının değişmesidir. Geç Roma Dönemi'nde kesme bezeme ile yapılmış uygulamaların çeşitlilik gösterdiği tespit edilmektedir. Özellikle Doğu Akdeniz'de üretiminin yapıldığı tespit edilen oluklu-yiv bezemeli kase-bardak gibi formlar (Res. No: 28, 45, 70, 71, 101, 115, 117, 119, 120, 126) sıklıkla karşımıza çıkmaktadır[287].

Sığ[288], dışbükey tabanlı ve kesilmiş ağızlı kaselerde dönemin modası olan mitolojik sahnelerin yanında, Hıristiyanlık ikonografisini yansıtan çok sayıda örnekle karşılaşılmaktadır. (Res. No: 32, 33, 34) Bu örneklerin sadece M. S. 4-5. yüzyıllarda kullanım ve üretimlerinin devam ettiği anlaşılmaktadır[289]. Bu tür cam kapların üretiminin imparatorluğun batı bölgelerinde özellikle İngiltere, İtalya[290] ve Ren Bölgesi'nde yoğunlaştığı görülmektedir. Cologne'den M.S.4.yüzyıla ait iki figüratif kesme bezemeli kase örneğinden biri, Apollo ve Artemis gibi mitolojik sahneyi içermekte Luxenburger Strassedeki bir mezardan bulunmuş diğer kase örneği ise: Adem ve Havva'yı betimlemektedir[291]. İmparatorluğun doğu bölgelerinde (Suriye-Filistin Bölgesi, Mısır özellikle de İskenderiye) ise batıya göre oldukça azdır[292]. Bir örnek, M.S.4.yy'a ait Suriye-Filistin Bölgesi'nde ele geçmiş bugün Ashmolean Müzesi'nde bulunan figüratif

[287] Jalame kazılarında oluklu-yivli kase, bardak formlarının üretildiği tespit edilmiştir (Weinberg 1988, 94-102). Zeugma'da benzer formların yoğun bulunmasına dayanarak, bu tür bezeme ile yapılmış özellikle kaselerin yerel üretim olduğu belirtilmektedir. (Semiz 2021, 235-236.)

[288] Sığ kaselerin ağız kısımlarının geniş ve yayvan olması çeşitli dekorasyon türleri için bir tuval olarak hizmet etmeye uygundur bu nedenle, M.S.4. yüzyılın cam sofra takımlarının çok tercih ettiği bir form olmuştur. (Weinberg-Stern 2009, 137.)

[289] Daha geç tarihli bir örnek Elaiussa Sebaste kazılarında M.S. 530 yıllarına tarihlendirilen kapalı kontekstte bulunmuştur. (Gençler Güray – Peker 2014, 283-288.)

[290] Palatine bölgesinden ele geçmiş kazıma tekniği ile yapılmış figüratif, bitkisel ve çizgisel motifleri içeren M.S.4. yy'da bulunmuş kase örnekleri vardır. (Smith 2003, 69, fig. 4.)

[291] Harden ve diğ. 1987, 228, 229, kat. no: 127, 128.

[292] Figüratif kesme bezemeli cam, M.S.1. yüzyılda ortaya çıkmıştır ve daha sonraki yüzyıllarda da görülmektedir (M.S.4-5. yüzyılın ikinci yarısı). Yapımında; derin tekerlek kesim, faset kesim ve nokta çizgiler gibi gravür teknikleri uygulanmaktadır. Hıristiyanlık ve pagan inanışı ile ilgili sahneler, av konularının işlendiği sahneler görülmektedir. İmparatorluğun batısında Roma, Cologne, Fransanın kuzeyi/Amiens', Macaristan, Trier, İspanya gibi ülkelerden bulunmuş, kase, tabak, bardak ve şişe formlarında figüratif kesme bezeme görülmektedir. (Caron 1993, 47, 48; Caron 1997, 23-44; Painter 1971, 41-49.)

(bitkisel motifli) kesme bezemeli ve yazıtlı kase bulunmaktadır[293]. Anadolu'dan örnek verecek olursak ithal olabileceği düşünülen, Arykanda ve İstanbul örneklerimiz figüratif kesme bezemelidir. (Res. No: 32, 33)

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde gördüğümüz bir başka kesme bezemeli eser grubunu çift çizgi yazıtlı örnekler oluşturmaktadır. (Res. No:1)[294]. Çift çizgi yazıtlı örnekler, sığ kase, kadeh[295], küresel gövdeli sürahi formlarında karşımıza çıkmaktadır. Kadehlerde birden fazla kelime yer alırken sürahi ve kaselerin çoğunda kısa ve tek kelimelik bir yazı bulunmaktadır. Res. No: 1 olan kase örneğimizde de tek bir kelime (X HAPI: zarafet) yer almaktadır. Çift çizgili yazıtlar Mısır'da ortaya çıkmış ve buradan diğer üretim merkezlerine yayılmış olabilir. Doğu Akdeniz'de (muhtemelen Mısır) bulunmuş olan M.S.4.yy'a ait bir sürahide de çift çizgi Yunanca bir yazıt yer almaktadır. Bu camların buluntu yerleri sadece Akdeniz'i değil Roma'nın kuzeybatı eyaletlerini ve Nubia'yı da kapsamaktadır[296]. Harden bu bezeme türünün kökenlerinin ve üretim yerlerinin Anadolu olduğunu ve Anadolu'nun güneyi veya güneybatısında bulunan bir atölyeden geldiğini düşünmektedir. Kase örneğimizin Anadolu'da yapıldığı sonucuna varabiliriz[297].

Bir başka bezeme türü olan M.S. 3. yüzyıldan itibaren gördüğümüz yaygın bir bezeme çeşidi olan cam ipliği bezemelerinin[298] Doğu Akdeniz'de M.S. 4. yüzyılın sonlarına doğru moda olduğu ve 7. yüzyıla kadar kullanıldığı bilinmektedir. Kabın gövdesi ya da ağız kenarına cam sıcakken uygulanan ve bir alet yardımıyla düzleştirilen

[293] Harden 1949, 158, fig. 3.
[294] Harden ve diğ 1987, 204; Erten 2001a, 76.
[295] Suriye-Filistin Bölgesi'nde M.S.6. yy'da kadeh bulunmuştur. Figüratif kesme bezemeli bir kadeh örneğidir. Melekler arasında haç motifi yer almaktadır. (Elbern 1979, 609, kat. no: 545.)
[296] Harden ve diğ. 1987, 204.
[297] Harden ve diğ. 1987, 204; Stern 2001, 137, 160, kat. no: 58.
[298] Cam kap ile aynı ya da farklı renklerde kullanılan, Roma İmparatorluğu'nda cam sanatında ve ileriki tarihlerde yaygın olarak görülen bir bezeme türüdür. Suriyeli cam ustaların tercih ettiği bu tekniğin, M.S.2. yüzyılda Yakındoğu'da en erken tarihli örneklerini görmekteyiz. M.S.3 ve 4. yüzyıllarda ise farklı cam kap formlarında genelde mavi cam ipliğini görmekteyiz. (Olcay 2001a, 149.)

cam iplikleri, çeşitli motifler oluşturacak şekilde yapıldığı gibi düz bir şekilde sarılarak da oluşturulmaktadır. (Res. No: 3, 4, 5, 7, 10, 37, 67, 68, 104, 107, 110, 111, 125). Beyrut ve Petra'da kaselerin ya da huni biçimli ağız kenarlarında cam ipliği bezeme, zikzak, zincir baklava ve bazen M.S.1. yy ortalarında itibaren kullanılan bir bezeme olan yılan ipliği deseninde[299] karşımıza çıkmaktadır. (Res. No: 104) İmparatorluğun doğusunda yılan ipliği bezeme üreten atölyeye rastlanılmamıştır. Batıda Rheinland ve Pannonia'da birkaç atölyesi olan büyük merkezler bulunmuştur. Augsburg'da erken dönem yılan iplik bezemeli cam formların yapıldığı düşünülmektedir[300]. Doğu Akdeniz'de yılan iplikli camın keşfedildiği tek yer olan Dura Europos'ta M.S. 3. yy ortalarında oldukça moda olan bu bezeme, Cologne'de M.S. Geç 2. yüzyıl-.3. yy ikinci yarısında karşımıza çıkmaktadır. Dura Europos'ta karşılaşılan buluntular, Doğu Akdeniz'de tarihlenebilen en son buluntulardır[301]. M.S.5. ve 6. yüzyıl sonlarında Güney Fransa'da ince, opak renkli beyaz ipliklerle bezeme görülmektedir. Athena Agorası'nda M.S.4-5.yy konteksinden gelen mavi cam ipliği bezemeli bir kase parçası bulunmaktadır[302].

M.S. 1. yüzyılın ortasından itibaren kullanılan kalıba üfleme tekniği Geç Roma Dönemi'nde de çok sık olmasa da kullanılmaktadır. İşlenmemiş "S" profilli ağız altında dikey bir kaburga sırası ve hemen altında bütün gövdeyi saran bal peteği[303], baklava dilimi gibi bezemeleri içeren formlar olasılıkla Doğu Akdeniz atölyelerinde üretilmekteydi[304]. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nin en tipik formu olan "Honey Cumb Pattern" olarak bilinen bal peteği desenli kaseler, Roma İmparatorluğu'nun her

[299] Stern 1985, 39, 40.
[300] Stern 2001, 139.
[301] Stern 2001, 42; Harden ve diğ. 1987, 130.
[302] Weinberg-Stern 2009, 147; Lightfoot 1989, 90.
[303] Bal peteği deseninin 6 çeşidi tespit edilmiştir.1.Altıgen motiflerinin üzerinde yiv, 2. yivsiz altıgen, 3. Noktalı altıgenler veya çukur daireler, 4. Bazen bir ağ motifinin ortasında noktalar bulunan geniş ağ üzerinde yiv, 5. Fistonların üzerinde yiv, 6. Eş merkezli dairelerden oluşan geniş bir ağ motifinin üzerinde yiv. 6 çeşidinin çoğu Suriye'de bulunmaktadır. Bu da bize bu desenin Suriye'de bulunan cam atölyelerinde üretildiğini göstermektedir. (Stern 2001, 267.)
[304] Stern 2001, 134.

yerinde moda olmuştur[305]. Kaselerin çoğunluğu M.S.4.yüzyıl sonlarında ve 5. yüzyılın ilk yarısında Doğu Akdeniz'de (Suriye[306]-Kuzey Filistin) ve batıda Cologne ve yakın çevresinde yapılmıştır. Kıbrıs Yeroskipou Ayiou Pente Erken Hıristiyan Bazilikası'nda, kalıba üfleme tekniği ile yapılmış bal peteği desenli küresel kase/kandil formu ele geçmiştir[307]. İmparatorluğun çok ötesinde bulunan Kore'deki bir koleksiyonda da benzer bir örnekle karşılaşmaktayız[308].

Anadolu'da bu dönemin en yaygın örneklerinden biri olan bal peteği bezemeli kase/bardak örnekleri bulunmaktadır. (Res. No: 100) Anadolu'dan başka bir örnek; Suriye-Filistin Bölgesi'nde yapılan ve Anemorium kentine ithal edilen görseli bulunmayan, bal peteği desenli kase/bardak formudur[309].

Derin ve sığ kaselerde, bardak, sürahi ve amphoralarda yaygın olarak kullanılan ve bir yüzey deseni olan, kalıba üflenmiş kaburga bezeme, (Res. No: 100, 121, 180, 182) Doğu'da ve Batı'da[310] M.S.4. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaygın olarak görülmektedir. Hem dikey hem de spiral olan genişletilmiş kaburga bezeme, cam üretim tarihi boyunca popülerliğini koruyan ve bugün bile hala tercih edilen bir motiftir[311].

Erken örneklerini M.S. 3. yüzyılda gördüğümüz[312] siğil bezemeli cam kapların M.S. 4. yüzyılda da kullanıldığı bilinmektedir. Çoğunlukla kırık parçalar halinde ele geçmelerinden dolayı bu bezemenin yaygın kullanılan formlarının neler olduğu tam anlaşılamasa da şişe, kase gibi formlara ait oldukları düşünülmektedir[313]. (Res. No: 26, 27)

[305] Gençler Güray 2011, 253.
[306] Suriye'de M.S.4. yy'ın ikinci yarısı erken 5. yy'a ait bal peteği desenli bir kase ele geçmiştir. (Stern 2001, 291, kat. no: 155.)
[307] Cosyns-Ceglia 2018, 84, fig: 4.5a.
[308] Stern 2001, 25, 267,
[309] Stern 1985, 39.
[310] Athena Agorası'nda kaburga ile bezenmiş bir kase örneği bulunmuştur (Weinberg-Stern 2009, 148.)
[311] Weinberg-Stern 2009, 147, 148.
[312] Gençler 2009, 199, kat.no.144-145.
[313] A.g.e. 64, 65; Von Saldern 1980, 127.

Yapımının M.S. 4. yüzyılda başladığı bilinen mavi damla bezemeler, bardak, kase gibi formların yanında konik gövdeli bardak/kandil örneklerinde de sıkça kullanılmıştır[314]. (Res. No: 45, 112, 113, 114, 184, 185) Roma geleneğinde devam eden bir süsleme unsuru olan mavi nokta veya damla bezeme, metal kaplara yerleştirilmiş değerli taşları taklit etmekte ve iri tek damlacık taneleri biçiminde olduğu gibi birkaç küçük damlacığın bir araya gelerek oluşturduğu kompozisyonları da içermektedir. Roma İmparatorluğu'nu bütün bölgelerinde karşımıza çıkan bu bezeme türü, Rheinland'dan Karadeniz'in kuzey kıyılarına, Doğu Akdeniz kıyıları ve Mısır'a kadar yaygın kullanım alanı bulunmakta; ancak bölgesel farklılıklar görülmektedir[315]. İmparatorluğun doğusunda Suriye ve Mısır-Karanis'te konik kase, bardak ve kandillerde, Ürdün-Aila (Aqaba)'daki kilise yapısında küresel kase, kadeh ve kandil formlarının gövde parçalarında mavi damla bezeme görülmektedir[316]. Athena Agorası'nda da mavi damla bezemeli bir kase bulunmuştur[317]. Bu grup içinde yer alan örnekler, hem kataloglarda kase olarak tanımlandıkları hem de profillerinin kaseye daha uygun olmasından dolayı bu bölümde değerlendirilmişlerdir. Konik gövde üzerinde mavi damla bezemeli örnekler ise bardak/kandil grubu içinde ele alınacaktır.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi tabak ve kaselerinde çeşitli taban ve kaide biçimleri ile karşılaşılmaktadır. Bu kısımda, kabın biçimine uygun yüksek ya da alçak halka kaide[318], katlanarak oluşturuşmuş tüp biçimli kaide, dışbükey ya da içbükey tabanlı

[314] Contardi 2009, 126, fig. 14, 15, tablo no: 110, 111; Bilgiç 2005, 158, kat. no: 156, tablo no: 112.
[315] Stern 2001, 261. Bölgesel farklılıklar, Galya ve Rheinlan'da nokta bezemeler sarı, yeşil, kahve, kırmızı ve mavi renkte olabilirken Doğu'da neredeyse nokta bezemeler mavi renktir. (Weinberg-Stern 2009, 136.)
[316] Jones 2005, 136.
[317] Weinberg-Stern 2009, 137; Lightfoot 1989, 90.
[318] Ürdün Aila (Aqaba)'da kilise yapısında halka taban kaideleri bulunmuştur. Paralel örnekler, Karanis'te M.S.3-7. yüzyıla ait bir yerleşim yeri olan İsrail-Mezad Tamar'da ve El Lejjun'da (M.S. 3-4. yy bağlamlarında) görülmektedir. (Jones 2005, 138.)

örnekler görülmektedir. Bu örneklerin dışında dikkati çeken bir diğer kaide türü ise çimdiklenerek[319] oluşturulmuş halka kaidelerdir. (Res. No: 13, 175)

5.1.3. Erken Bizans Dönemi Tabak ve Kaseleri

Erken Bizans Dönemi'ne ait örneklerin çoğu serbest üfleme-aletle şekillendirme tekniği kullanılarak yapılmış ve bezemesizdir. Bezemeli tabak ve kase örnekleri, Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülen bezeme teknikleri ile aynıdır. Kase ve tabak örneklerimizde hem Roma Dönemi'nde hem de daha sonraki dönemlerde görülen ve her tür form için kullanılan yuvarlatılmış ağız, katlanmış, ve M.S.4-5. yüzyılın karakteristik formlarından biri olan işlenmemiş ağızlı ve konveks dipli sığ kase görülmektedir. Elaiussa Sebaste'de bulunmuş olan işlenmemiş ağızlı ve figüratif kesme bezemeli cam kase örneğimiz bu dönem için oldukça önemlidir[320].

Tabak ve kase kaide form ve bezeme özellikleri (yüksek, alçak halka kaide, katlı, tüp biçimli, dışbükey ve içbükey kaide) Geç Roma İmparatorluk Dönemi form ve bezeme özellikleri ile aynıdır. Erken Bizans Dönemi'nde halka kaidelerin birçoğunun tabak ve kaseler için değil, aynı zamanda bardak formları içinde kullanıldığı bilinmektedir [321]. Halka kaidelerde gördüğümüz çimdiklenerek oluşturulmuş bezeme bu dönemde de karşımıza çıkmakta ve Anadolu'dan bu döneme ait tek bir örneğimiz bulunmaktadır. (Res. No: 273)

[319] Pinched-kıstırılmış dekorasyonlu bir kap parçası, Ürdün-Aila (Aqaba)'da kilise yapısında bulunmuştur. M.S.4. yüzyılın 2. yarısına tarihlenen Jalame'deki kap parçalarında da karşımıza çıkmaktadır (Jones 2005, 137.)
[320] Gençler 2009, 73, kat. no: 157, Res. No: 190.
[321] Gençler Güray 2017, 231.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde olduğu gibi bu dönemde de görülen süsleme teknikleri aynıdır. Erken Bizans Dönemi için kase ve tabak formlarının genellikle ağız kenarında cam ipliği bezeme (Res. No: 186, 195, 215, 225), kaselerin gövde kısımlarında M.S. 4. yüzyılın 2. yarısında görülen ve imparatorluğun hemen hemen bütün bölgelerinde özellikle Suriye ve Mısır'da kase ve kulpsuz kapların, konik kandil veya bardakların üzerinde, İmparatorluğun batısında da Selanik'te[322] kase üzerinde görülen mavi damla bezeme[323] (Res. No: 188, 200), bunun dışında İmparatorluğun doğusunda kase ve bardak formlarında sıklıkla karşımıza çıkan kesme tekniği ile yapılan oluklu-yiv bezeme (Res. No: 214, 255, 256, 257, 258, 259, 260), genellikle Erken Bizans Dönemi'nde (5-7. yüzyılda) karşımıza çıkan kobalt mavi renk ya da kabın kendi renginden oluşan cam bant bezeme[324], (Res. No: 221, 224, 226, 238) Anadolu'da Erken Bizans Dönemi tabak ve kase formlarında görülen bezeme teknikleridir.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nden farklı olarak Erken Bizans Dönemi'nde kase ağız kenarlarında çok yaygın olmayan dalgalı cam bant süsleme (Res. No: 249-253) görülmektedir. Kase ve tabak formlarının ağız kenarlarına sarılan cam bandın, pens yardımıyla belirli aralıklarla çekiştirilmesi ile oluşturulan ve yukarıdan bakınca dalga biçimine benzemesi nedeniyle dalgalı cam bant bezeme denilen bu süsleme tekniği, Erken Bizans Dönemi'ne özgüdür ve Anadolu'da Limyra, Kaunos ve Elaiussa Sebaste kentlerinde örneklerine rastlanmaktadır[325].

Anadolu'da çeşitli şehirlerde bulunmuş olan Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi'nde üretilen tabak ve kase formları için yerel bir üretimden bahsedebiliriz. Bir kentin ithal malzeme ile halkın talebini ve günlük kullanım

[322] Antonaras 2010a, 385, fig.2.
[323] Stern 2001, 261; Lightfoot 1989, 90. Cam ipliği bezemesi dışında sıklıkla karşılaşılan bir bezeme türüdür. Renkli cam çubuklardan kesilen cam taneleri, cam şişirilmeden önce camın üzerine serpilir, taneler, sıcak olan cam üzerinde erir ve incelerek kabın tamamına yayılır. (Bilgiç 2005, 67.)
[324] Gençler 2009, 76, Res. No: 46.
[325] Elaiussa Sebaste örneğini M.S.5-6.yy'a tarihlendirebiliriz. (Gençler 2009, 77, 78.)

ihtiyaçlarını karşılayabilmesi oldukça zordur. Masraflı ve oldukça zaman alan bir süreç olmasından dolayı yerel bir üretime yönelinmiştir. Bu nedenle İthal örneklerin çok az karşımıza çıktığını görmekteyiz. Her kentte bulunmasa da üretimin yapıldığı merkez kentlerden komşu şehirlere üretilen ürünlerin dağıtımın yapıldığı bilinmekte ya da gezici cam ustaların varlığı akla gelmektedir[326]. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen bugün Bodrum Müzesi'nde bulunan silindir gövdeli kaseler muhtemelen yerel olarak üretilmiştir[327]. Afyon'da bulunan eserlerin büyük bir kısmının yerel veya bölgesel atölyelerde üretilmiş olduğunu, bezemesiz eserlerin sayıca çok olması ve Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde Frigya bölgesinde büyük bir talebin olmasından anlamaktayız[328]. Amorium kentinde kadehlerden sonra üretilmiş en yaygın kap türü, mavi cam iplik bezemeli kaselerdir. Suriye Filistin Bölgesi'nde bulunan benzer örneklerden etkilenmiş olsa da muhtemelen bu kaseler, yerel üretimdir[329]. Tire Müzesi'nde yer alan cam eserlerin yakın örneklerinin Suriye-Filistin Bölgesi ve Kıbrıs'ta görülmesi merkezler arasındaki ticari ilişkiyi ve gezici ustaların bulunduğunu göstermesi açısından önemlidir[330]. Hadrianopolis camlarında olduğu gibi cam kap formlarının belirli formlarda üretilmesi, form çeşitliliğinin bulunmaması yakın coğrafyada bulunan örnekler ile benzerlik göstermesi yerel bir üretimi ve gezici ustaların olduğunu bizlere kanıtlamaktadır[331]. Metropolis kentinde günlük ihtiyaca yönelik kapların üretilmiş olması, Smyrna kentinde agora yapısında M.S.3-7.yy'da bulunmuş olan günlük kullanıma yönelik kapların yanı sıra pencere camlarının da bulunması bu kentlerde yerel bir üretimin varlığını göstermektedir[332]. Kentlerde ele geçen cam buluntularının yoğunluğu, ham cam parçaları, üretim artıkları, yerel cam atölyesi ya da fırınların

[326] Gençler 2000, 264.
[327] Özet 1998, 23.
[328] Lightfoot 1989, 89.
[329] Gill 2002, 46.
[330] Gürler 2000, 14, 15.
[331] Hadrianopolis camları çeşitliliği bulunmayan belirli formlarda üretilen camlardır. Güneydoğu ve Doğu Akdenizde bulunmuş olan cam formlarına benzer örnekleri bulunmaktadır. (Fünfschilling-Laflı 2013, 72.)
[332] Akkuş Koçak 2021, 146; Savur Yıldız 2016, 28.

bulunması, aynı zamanda yerel ya da bölgesel üretimin varlığını göstermektedir. Konstantinopolis kentinde M.S.6-7. yüzyıllarda bir veya daha fazla cam atölyesinin varlığından bahsetmek mümkündür[333]. Psidia Apameia Kibotos örneğimizde (Res. No: 1) olduğu gibi cam kap formlarının dış yüzeylerinde bulunan bir süsleme tekniği olan, kesme yazıtlara sahip formlar Anadolu'da üretilmekte ve yerel bir üretimi göstermektedir[334]. Arykanda kentine özgü cam ipliği ile bezeli bir kase, sade tabak, kase ve şişeler, kentte yerel olarak üretilmiş formlardır[335].

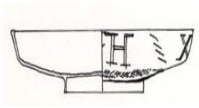
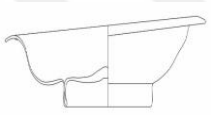
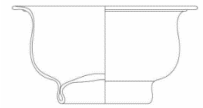
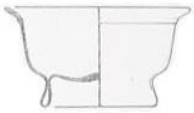
Elaiussa Sebaste kentinde dalgalı cam bant bezemeli kase ve tabak örneklerinin benzerlerinin neredeyse hiç bulunmaması burada yerel bir üretimin yapıldığını göstermektedir[336].

Tabak ve kase formlarının büyük çoğunluğu yerel, sadece birkaç örnek ithaldir. İthal üretim için yalnızca Elaiussa Sebaste buluntusu olan, Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait bal peteği desenli ve gövdesi ağ bezemeli kaseleri (Res. No: 100, 180) ve Arykanda'da (Res. No: 32), İstanbul Yenikapı Marmaray kazısında ele geçmiş figüratif kesme bezemeli tabak örneklerini verebiliriz. (Res. No: 33)

Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi'ne ait tabak ve kase örneklerimizin çoğunluğu kazı buluntusudur. Bu nedenle tam olarak ele geçen örneklerimiz azdır. Tam olarak ele geçen örnekler genellikle mezar buluntusudur

Bu bölümde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, benzer örnekler, tam form, ağız, kaide ve gövde parçaları ile birlikte toplam **184** adet tabak formu **554** adet kase formu toplam da **738** tabak ve kase örneğimiz bulunmaktadır.

[333] Hayes 1992, 402.
[334] Erten 2001a, 76.
[335] Tek 2008, 161.
[336] Gençler 2009, 78, 159.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih[337]	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
1		Psidia Apameia Kibotos Afyon/ Dinar	Almanya Köln Römisch Germanishes Müzesi	M.S.3-4.yy	**Tabak[338]** Yeşilimsi renksiz. Tam. y: 6.1 cm; ç: 26.4 cm; ayak halka ç: 12.2 cm.	Erten, 2001a, 76, res. no: 12; Harden ve diğ. 1987, 203, 204, kat. no: 112.
2		Karaman Laranda Yakınları Bir Mezar	Silifke Müzesi	M.S.3-4.yy	**Tabak** Sarımsı yeşil renk. Tam. y: 7 cm; a.ç: 20.5-21cm.; k.ç: 7.5 cm.	Erten, 2018a, 85, kat. no. 31.
3		Metropolis Palaestra	_	M.S.3.yy sonu 4.yy başı	**Tabak[339]** Uçuk sarımsı yeşil renk. Tam. y: 10.3 cm; a.ç: 22 cm; k.ç: 10.3 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 213, kat. no: 109, lev. no: 11.109 (benzeri kat. no: 111.)
4		Metropolis Palaestra	_	M.S.3-4.yy	**Kase[340]** Sarımsı yeşil saydam renk. Eksik. y: 5.5 cm; a.ç:11.2 cm; k.ç: 5.4 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 231, kat. no: 172, lev. no: 17.172 (benzerleri kat. no: 173-175.)
5		_	Afyon Müzesi	M.S.3.yy sonu-4.yy.	**Kase[341]** Uçuk mavi yeşil saydam renk. Eksik. y: 5.7 cm; a.ç: 10.8 cm; k.ç: 6.8 cm.	Lightfoot, 1989, 99, kat no: 72, fig. 8.2.
6		_	Bergama Müzesi	M.S-4.yy	**Halka Kaideli Tabak** Açık yeşil saydam renk. Tam. y: 4.4 cm; a.ç: 18.7 cm; k.ç: 8.5 cm.	Atila-Gürler, 2008, 141, kat. no: 219.

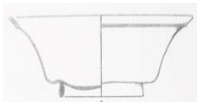
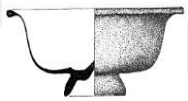
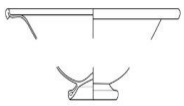
337 Tarihlendirmeler yayınlanmış eserlerin tarihlendirmelerine göre yapılmıştır.

338 Tabağın üzerinde kesme ve çift çizgilerle yazılmış Yunanca bir yazıtın bulunması, (X HAPI= zarafet, incelik anlamına gelmektedir.) Geç Roma Dönemi camcılığına özgüdür. (Erten 2001a, 76.)

339 Ağız kısmının altında, cam tabakla aynı renk 1 sıra cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Akkuş Koçak 2021, 213.)

340 Ağız kenarının hemen altında bir sıra cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Akkuş Koçak 2021, 231).

341 Ağız kenarıyla yan kısımlarının birleştiği yerde tek sıra cam ipliği bezeme bulunmaktadır. (Lightfoot, 1989, 99.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
7		_	Afyon Müzesi	M.S.4. yy	**Büyük Kase**[342] Açık yeşil saydam renk. Eksik. y: 8 cm; a.ç: 20.7 cm; k.ç: 9.4 cm.	Lightfoot, 1989, 99, kat no: 73, fig. 6.3.
8		Marmaris	Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.4-5.yy)	**Halka Kaideli Kase**[343] Açık yeşil sarı renk. Tam. y: 5.5 cm; a.ç: 13 cm.	Özet, 1998, 138, kat. no: 92.
9		Arykanda Naltepesi	_	M.S.4-5.yy	**Tabak**[344] Amber renk. Tam. y: 5 cm; ç: 20 cm.	Bilgiç, 2005, 175, kat. no. 189, çiz. no: 189.
10		Arykanda Naltepesi	_	M.S.4-5.yy	**Tabak** [345] Açık turkuaz renk. Tam. y: 7 cm; ç: 19.5 cm.	Bilgiç, 2005, 176, kat. no. 191, çiz. no: 191.
11		Limyra Batı Şehir Batı Therme	_	M.S.4.yy	**Halka Kaideli Kase** Saydam yağ yeşili renk. Eksik. y. 1.7 cm; a.ç: 14 cm; k.ç: 3.7 cm.	Baybo, 2016, 231, kat. no: B 55 (benzerleri kat. no: B 56, B 57.)
12		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S. 4.yy ve sonrası	**Halka Kaideli Kase**[346] Mavi yeşil renk. Tam. y: 5.9 cm; a.ç: 9.1 cm; g.ç: 5.6 cm.	Höpken,-Çakmaklı, 2015, 23, kat. no: 18.

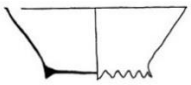
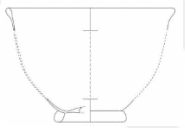
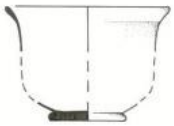
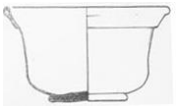
[342] Ağız kenarının hemen altında bir sıra mavi yeşil cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. Kasenin yüksek halka tabanı vardır. Karanis'te de çok fazla örnek karşımıza çıkmaktadır. (Lightfoot 1989, 99.)

[343] Kaide kısmı, taban halkası biçiminde ve sonradan eklenmiştir. (Özet 1998, 138.) Asar Adası Kazısı'nda H2 (TA) Açmasında Kudüs ve İsrail'deki kazılarda bulunmuş örneklerine benzerliğinden dolayı M.S.5-7. yüzyıllara tarihlendirilen kase/bardak formu bulunmuştur. (Şahin 2015, 27.) Balıkesir Kyzikos ta bulunmuş bugün British Museum'da bulunan M.S.3-4.yüzyıla ait kase bulunmaktadır. (Erten 2001a, 75.)

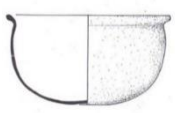
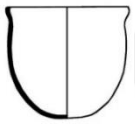
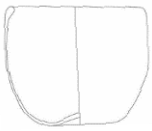
[344] Vurma dip, dışa çekilerek yüksekçe bir ayak biçimini almıştır. Tabağın restorasyonu tamamlanmamış, korunan parçaları birleştirilmiştir. (Bilgiç 2005, 175.)

[345] Ağızdan gövde kısmına geçişte 2 sıra cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. Tabağın restorasyonu tamamlanmamış, korunan parçaları birleştirilmiştir. (Bilgiç 2005, 176.)

[346] Kasenin dip kısmına uygulanan işlemden dolayı kase, M.S.4. yy ve sonrasına tarihlendirilir. (Höpken-Çakmaklı 2015, 23.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
13		Patara Açma Doğu Lahit Önü	_	M.S.3-4.yy	**Kase** [347] Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 2.7 cm; k.ç: 4 cm.	Baybo, 2003, 142, kat. no: 200.
14		_	Bergama Müzesi	M.S-4.yy	**Halka Kaideli Tabak** Açık yeşil saydam renk. Tam. y: 4.4 cm; a.ç: 18.7 cm; k.ç: 8.5 cm.	Atila-Gürler, 2008, 141, kat. no: 219.
15		Metropolis Palaestra	_	M.S.3-4.yy	**Yarıküresel ve Halka Kaideli Kase**[348] Koyu yeşil saydam renk. Eksik. a.ç: 11 cm; k.ç: 4.4 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 241, kat. no: 206, lev. no: 21.206.
16		Klaros Propylon	_	M.S.4.yy	**Kase**[349] Açık yeşil renk. Eksik. a.ç: 3 cm; k.ç: 6.6 cm.	Taştemür, 2007, 135, kat. no: 36, çiz. no: 36 (benzeri kat no: 37, 38.)
17		Afyon Dinar Tatarlı Tümülüsü	Afyon Müzesi	M.S.4.yy	**Kase** Mavi yeşil saydam renk. Eksik. y: 6.8 cm; a.ç: 11.7 cm; k.ç: 5.6 cm.	Lightfoot, 1989, 90, 91, kat no: 40, fig. 4.4.
18		_	Hüseyin Kocabaş Cam Koleksiyonu	M.S.3-4.yy	**Ayaklı Kase** Renksiz. Tam. y: 6.5 cm; a.ç: 11.5 cm.	Akat ve diğ. 1984, 39, kat. no: 318, Res. No: 154b.

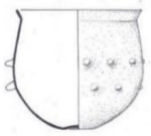
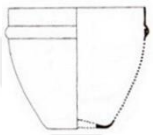
[347] Çimdik tekniğinde yapılmış halka kaide. (Baybo 2003, 142.)
[348] Cam ipinden kaide halkası kaseye sonradan eklenmiştir. (Akkuş Koçak 2021, 241.)
[349] Kaide sonradan eklenmiştir. (Taştemür 2007, 135.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
19		_	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.4.yy)	**Kase**[350] Renksiz. Eksik. y: 6.6.8 cm; a.ç: 16 cm.	Özet, 1987, 599, kat. no: 19 (fig. 19.)
20		Afyon Bolvadin Dişli Kasabası	Uşak Arkeoloji Müzesi	M.S.3-4. yy	**Kase** Yeşil renk. Tam. y: 6.1 cm; a.ç: 10.6 cm.	Çakmaklı, 2007, 110, 139, kat. no: 30, uşak tip: 18.
21		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Kase** Yeşil renk. Tam. y: 8 cm; a.ç: 8.7 cm; g.ç: 8.3 cm.	Hanar, 2018, 447, kat. no: 502.
22		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Kase** [351] Eksik.	Ötüken, 2009, 166, çiz. no: 5.
23		Metropolis Palaestra	_	M.S.3-5.yy	**Yarı Küresel Kase** Sarımsı yeşil saydam renk. Tam. y: 6.9 cm; a.ç: 7.3 cm; k.ç: 3.6 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 295, kat. no: 387, lev. no: 40.387 (benzeri kat. no: 388.)
24		Milas	Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi	Geç Roma İmparatorluk Dönemi (M.S.4-5.yy)	**Kase** Renksize yakın açık yeşil renk. Tam. y: 5 cm; a.ç: 9 cm.	Özet, 1998, 138, kat. no: 91.
25		Olympos	_	M.S.4.yy sonu-5.yy	**Küresel Gövdeli Kase**[352] Eksik. y: 8-12 cm; a.ç: 8-10 cm.	Olcay Uçkan, 2017a, 201, çiz. no: 8.1 (benzerleri çiz. no: 8.2, 8.3, 8.4.)

[350] Kase çan biçimi gövdelidir ve gövde üzerinde baklava deseni bulunmaktadır. Sıkıştırma bezemelidir. Bu bezeme; cam sıcakken pens ya da maşa yardımıyla sıkıştırıp çekerek çentik şekli verilmektedir. Bu serbest üfleme tekniği kullanılarak yapılmış sıkıştırma (çimdikleme) metodudur. (Özet 1987, 599.)

[351] Bir kaseye ait ağız ve kaide parçası resimde birlikte verilmiştir. Gövdede bir sıra yatay yiv bezemesi bulunmaktadır. (Ötüken 2009, 166.)

[352] İçki kabı olarak değerlendireceğimiz bu cam formlar, kandil olarak da kullanılmaktadır. Olympos kentindeki arkeolojik bulgulara dayanarak kandil formu yerine içki kabı olarak kullanıldığı görülmektedir. (Olcay Uçkan 2017a, 201.)

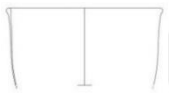
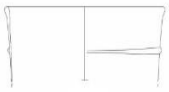
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
26		_	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3-4.yy	**Siğil Bezemeli Kase**[353] Yeşil renk. Tam. y: 7 cm; a.ç: 10 cm; k.ç: 2 cm.	Eker, 2014, 252, kat.no: 24.
27		Sivaslı Cinoğlu Köyü	Uşak Arkeoloji Müzesi	M.S.3-4. yy	**Siğil Bezemeli Kase**[354] Açık yeşil renk. Eksik. y: 9 cm; a.ç: 9.5 cm.	Çakmaklı, 2007, 109, 138, kat. no: 29, uşak tip: 17.
28		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.3-4.yy	**Kase** [355] Renksiz. Eksik. y: 8 cm; a.ç: 10 cm; k.ç: 4 cm; kal: 0.1 cm.	Olcay Uçkan-Uzbek, 2018, 515, 535, çiz. no: 2/3.
29		_	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3-4.yy.	**Bantlı Kase**[356] Açık yeşil renk. Tam. y: 3.5 cm; a.ç: 6.5 cm; k.ç: 2.5 cm.	Eker, 2014, 253, kat.no: 25.
30		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Sığ Kase** Sarı renk. Tam. y: 2.2 cm; a.ç: 7.5 cm; d.ç: 5.7 cm.	Hanar, 2018, 445, kat. no: 497.
31		_	Kahraman maraş Müzesi	M.S.4.yy	**Kase** Açık yeşil renk. Tam. y: 3 cm; a.ç: 6.8 cm.	Eker, 2014, 253, kat.no: 26

[353] Gövdeye sonradan eklenmiş 10 adet siğil bezeme vardır. (Eker 2014, 252.)

[354] Bu dekorasyonlu kaseler, M.S.4.yüzyıla tarihlenmektedir. Suriye, Kuzey Mezopotamya bölgelerinde sıklıkla görülmektedir. Kasenin gövde kısmında iki sıra toplam 18 adet siğil bulunmaktadır ve gövdeye sonradan aplike edilmişlerdir. (Çakmaklı 2007, 109, 138.)

[355] Ağız kenarının hemen altında iki defa katlanmış 1 sıra yatay yiv bezeme bulunmaktadır. (Olcay Uçkan-Uzbek 2018, 516.) Bu bezeme örnekleri imparatorluğun doğusunda Jalame'de görülmektedir. (Weinberg 1988, 54, No: 109, 112, fig. 4-15.)

[356] Gövdenin üst kısmında, dışarı doğru taşan bir cam bant bezeme bulunmaktadır. (Eker 2014, 253.)

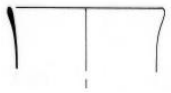
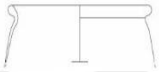
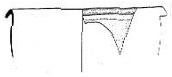
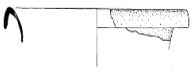
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
32		Arykanda Yamaç Evler Atriumlu Villa	_	M.S.4-5.yy	**Tavus Kuşlu Tabak** [357] Açık yeşil renk. Tam. y: 3.5 cm; ç: 21 cm.	Bilgiç, 2005, 176, kat. no. 192, çiz. no: 192; Tek 1994, 60, kat. no: 42, Res. No: 26.
33		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-5.yy	**Kase**[358] Tam.	Atik, 2014, 201, Res. No: 10 (benzerleri Res. No: 11, 12, 13.)
34		Elaiussa Sebaste Erken Bizans Sarayı	_	M.S.530'lar	**Kase**[359] Mavimsi renksiz. Eksik. ç: 15.7 cm.	Gençler Güray-Peker, 2014, 283, 284, 287, 288, fig: 1.
35		Metropolis Palaestra	_	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Kase Ağız Parçası** Açık yeşil saydam renk. Eksik. y: 5.3 cm; a.ç: 10.6 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 228, kat. no: 162, lev. no: 16.162 (benzeri kat. no. 163-167.)
36		Limyra Ptolemaion		M.S 3-4.yy	**Kase? Ağız Parçası** Saydam açık yeşil renk. Eksik. y. 3.7 cm; a.ç: 9 cm.	Baybo, 2016, 357, kat. no: P 46 (benzerleri kat. no: P 47-53.)
37		Metropolis Palaestra	_	M.S.3-4.yy	**Kase Ağız Parçası**[360] Açık yeşil saydam renk. Eksik. y: 4 cm; a.ç: 11.8 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 238, kat. no: 197, lev. no: 20.197 (benzerleri kat. no: 198-202.)

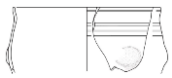
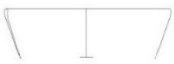
[357] Tabağın tam ortasında geometrik ve figürlü bir sahne yer almakta ve 6x6 cm boyutlarında kare formun içi çapraz çizgiler ile taranmıştır. Karenin her bir kenarında ikiz kenar üçgen bulunmakta, üçgenlerin içinde açık kanatlı, stilize edilmiş kuş figürleri yer almaktadır. Üçgenlerin birleştiği alanda 4 adet erkek tavuskuşu bulunmaktadır. Tavus kuşu, hristiyan ikonografisinde çok sevilen bir figürdür. (Bilgiç 2005, 177; Tek 1994, 60.) İthal bir kase olmalıdır.

[358] Kazıma bezemelidir. (Atik 2014, 201.) İthal bir kase olmalıdır.

[359] İşlenmemiş kesme ağızlı olan bu küresel kase, figürlü bir kompozisyon ile süslenmiştir. Kasenin restore edilmiş kısmında, ikonografik özellikleri açısından sağda tahtta oturan ve kucağında çocuk İsa'yı tutan Meryem Ana'yı görmekteyiz. Figüratif kesme bezemeli bu kasenin benzeri ya da yakın benzeriyle karşılaşılmamıştır. Bu kase olasılıkla kentin yöneticisinin sipariş verdiği ya da kendisine hediye olarak gelmiş ithal bir eserdir. (Gençler Güray-Peker 2014, 283, 284.)

[360] Gövde üzerinde bir sıra cam ipliği bezeme sonradan eklenmiştir. (Akkuş Koçak 2021, 238.)

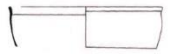
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
38		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Kase Ağız Parçası** Mavimsi yeşil renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 241, fig. 67, G.68.
39		Klaros Propylon	_	M.S.4.yy	**Kase Ağız Parçası** Şeffaf renk. Eksik. a.ç: 6.6 cm.	Taştemür, 2007, 137, kat. no: 45, çiz. no: 45.
40		Metropolis Palaestra	_	M.S.3-4.yy	**Kase Ağız Parçası** Açık mavi saydam renk. Eksik. y: 2.3 cm; a.ç: 8.4 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 232, kat. no: 176, lev. no: 17.176 (benzerleri kat. no: 177-196.)
41		Metropolis Palaestra	_	M.S.3-4.yy	**Tabak Ağız Parçası** Yeşil saydam renk. Eksik. y: 0.7 cm; a.ç: 26.6 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 216, kat. no: 120, lev. no: 12.120 (benzeri kat. no: 121.)
42		Arykanda Kütüphane	_	M.S.3-5.yy	**Kase Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. y: 2.5 cm; ç: 11 cm.	Bilgiç, 2005, 173, kat. no: 186, çiz. no: 186.
43		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4.yy	**Kase/Tabak Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. y: 2.3 cm; ç: 21 cm.	Bilgiç, 2005, 174, kat. no: 188, çiz. no: 188.
44		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Kase/Tabak Ağız Parçası** Zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 1.4 cm; ç: 16 cm.	Bilgiç, 2005, 174, kat. no: 187, çiz. no: 187.

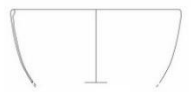
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
45		Zeugma A ve B Evi Güneyi Çöp Çukuru	_	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.3-5.yy)	**Kase Ağız Parçası**[361] Opak renksiz. Eksik. y: 4.2 cm; a.ç: 10 cm.	Semiz, 2021, 243, kat. no: 165, lev. no: XX (benzeri kat. no: 166.)
46		Klaros Propylon	_	M.S.4.yy	**Kase Ağız Parçası** Şeffaf renk. Eksik. a.ç: 9 cm.	Taştemür, 2007, 137, kat. no: 44, çiz. no: 44 (benzeri kat. no: 46, çiz. no: 46.)
47		Alahan Manastırı	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kase Ağız Parçası?** Amber renk. Eksik.	Williams, 1985, 53, fig.10.16.
48		Sardes Bronzlar Evi S Açması	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kase/Kavanoz Ağız Parçası**[362] Mavi yeşil renk. Eksik. y: 3.3 cm; ç: 7-10 cm.	Von Saldern 1980, 32, kat. no: 208, pl: 22.
49		Klaros Propylon	_	M.S.3-4.yy	**Tabak Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. a.ç: 24 cm.	Taştemür, 2007, 161, 162, kat no: 126, çiz. no: 126 (benzerleri kat. no: 127-139.)
50		Klaros Propylon	_	M.S.3-4.yy	**Tabak Ağız Parçası**[363] Yeşil renk. Eksik. a.ç: 24 cm.	Taştemür, 2007, 166, kat. no: 141, çiz. no: 141.
51		Metropolis Palaestra	_	M.S.3-4.yy	**Kase Ağız Parçası** Yeşil saydam renk. Eksik. y: 3.1 cm; a.ç: 12.6 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 230, kat. no: 168, lev. no: 16.168 (benzerleri kat. no: 169-171.)
52		Metropolis Palaestra	_	M.S.3-4.yy	**Tabak Ağız Parçası** Yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.9 cm; a.ç: 16.2 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 214, 215, kat. no: 114, lev. no: 11.114 (benzerleri kat no: 115-119.)

[361] Ağız ve gövdede kazıma tekniği ile yapılmış yiv bezemesi vardır. Yivin altında kabartı damla bezemesi bulunmaktadır. (Semiz 2021, 243.)

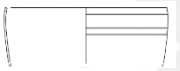
[362] Sap kısmı ip gibi bükülmüştür. (Von Saldern 1980, 31.)

[363] Ağız kenarında kesme çizgi bulunmaktadır. Bu tür kesme yazıtlı cam formları Anadolu'da üretilmektedir. Kasenin dış yüzeyinde bulunan Yunanca yazıt, M.S.3-4. yy camcılığına özgüdür. Bu süsleme tarzı, Anadolu kökenlidir ve bu tür kesme yazıtlı cam formları Anadolu'da üretilmiştir. (Erten 2001a, 76.)

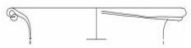
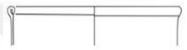
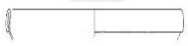
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
53		Patara Ana Cadde	_	M.S.4.yy	**Kase Ağız Parçası** Şeffaf açık mavi yeşil renk. Eksik. y: 2.2 cm; a.ç: 10 cm.	Baybo, 2003, 136, 137, kat. no: 180.
54		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4-5.yy	**Kase Ağız Parçası** Sarımtırak şeffaf renk. Eksik. y: 1 cm; a.ç: 10-11 cm.	Bilgiç, 2005, 170, kat. no: 180, çiz. no: 180.
55		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Kase Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. y: 2.3 cm; a.ç: 17-20 cm.	Bilgiç, 2005, 171, kat. no: 182, çiz. no: 182.
56		Zeugma Danae Kaya Odası	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Kase Ağız Parçası** Mavimsi renksiz. Eksik. y: 1.8 cm; a.ç: 18 cm.	Semiz, 2021, 239, 240, kat. no: 160, lev. no: XIX.
57		Zeugma Danae Kaya Odası	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Kase Ağız Parçası** Mavimsi renksiz. Eksik. y: 2.3 cm; a.ç: 18 cm.	Semiz, 2021, 240, kat. no: 161, lev. no: XIX.
58		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Sığ Kase Ağız Parçası** Mavimsi renk. Eksik. y: 1 cm; a.ç: 15 cm.	Semiz, 2021, 241, 242, kat. no: 163, lev. no: XX (benzeri kat. no: 164.)
59		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S. 4.yy)	**Kase Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. y: 2 cm; a.ç: 15 cm.	Semiz, 2021, 241, kat. no: 162, lev. no: XIX.
60		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Kase Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. y: 1.3 cm; a.ç: 14.5 cm.	Bilgiç, 2005, 168, kat. no: 174, çiz. no: 174 (benzerleri kat. no: 175, 176, 181.)

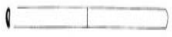
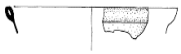
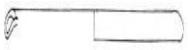
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
61		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Kase Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. y: 1.9 cm; a.ç: 10-13 cm.	Bilgiç, 2005, 169, kat. no: 177, çiz. no: 177 (benzeri kat. no: 178).
62		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Kase Ağız Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik. y: 2 cm; a.ç: 13.5 cm.	Bilgiç, 2005, 173, kat. no: 185, çiz. no: 185.
63		Sagalassos Dorik Tapınak	_	M.S.4-5.yy	**Derin Kase/Kadeh Ağız Parçası** Sarı yeşil renk. Eksik. a.ç: 10.6 cm.	Lightfoot, 1993b, 175, kat. no: 17, fig: 121-17.
64		Sagalassos Dorik Tapınak	_	M.S.4-5.yy	**Kase/Kadeh Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. a.ç: 9 cm.	Lightfoot, 1993b, 175, kat. no: 19, fig: 121-19 (benzeri kat. no: 18.)
65		Metropolis Palaestra	_	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Yarı Küresel Kase Ağız Parçası** Açık yeşil saydam renk. Eksik. y: 3 cm; a.ç: 7 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 241, 242, kat. no: 207, lev. no: 22.207 (benzerleri kat. no: 208-213).
66		Limyra Yamaç Evler Sondaj	_	M.S.4-5.yy	**Yayvan Kase Ağız Parçası** Saydam açık mavi renk. Eksik. y. 2.1 cm; a.ç: 12 cm.	Baybo, 2016, 203, kat. no: Y 93.
67		Amorium	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kase Ağız Parçası**[364] Eksik.	Harrison-Christie, 1993, 161, fig. 4,k.

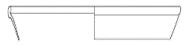
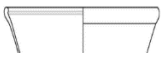
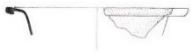
[364] Ağız kenarı ve yanlarda mavi cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Harrison-Christie 1993, 161.)

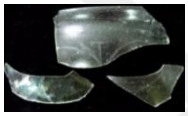
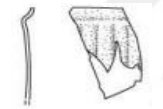
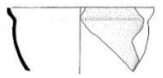
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
68		Amorium	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kase Ağız Parçası**[365] Eksik.	Harrison-Christie, 1993, 161, fig. 4,l.
69		Klaros Propylon		M.S.4.yy	**Kase Ağız Parçası** Şeffaf renk. Eksik. a.ç: 5.2 cm.	Taştemür, 2007, 137, kat. no: 43, çiz. no: 43.
70		Limyra Ptolemaion	_	M.S 4-5.yy	**Kase Ağız Parçası**[366] Saydam açık yeşil renk. Eksik. y. 1.3 cm; a.ç: 9 cm.	Baybo, 2016, 352, kat. no: P 13.
71		Zeugma Danae Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Kase/Kadeh Ağız Parçası**[367] Renksiz. Eksik. y: 2.7 cm; a.ç: 12 cm.	Semiz, 2021, 235, 236, kat. no: 154, lev. no: XVIII (benzerleri kat. no. 155-158.)
72		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Kase Ağız Parçası** Sarımsı yeşil ve mor renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 245, fig. 82, G.83.
73		Metropolis Batı Servis Koridoru	_	M.S.3-4.yy	**Tabak Ağız Parçası** Yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.3 cm; a.ç: 30 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 217, kat. no: 122, lev. no: 12.122 (benzerleri kat. no: 123-125.)
74		Zeugma A Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Sığ Tabak Ağız Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 0.3 cm; a.ç: 16.6 cm.	Semiz, 2021, 244, kat. no: 167, lev. no: XXI.

[365] Ağız kenarında mavi cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Harrison-Christie 1993, 161.)
[366] Ağız kenarının hemen altında iki sıra kesme yiv bezeme bulunmaktadır. (Baybo 2016, 352.)
[367] Ağız kenarının hemen altında ve gövdede kazıma tekniği ile yapılmış 1 adet yiv bezemesi bulunmaktadır. (Semiz 2021, 236.)

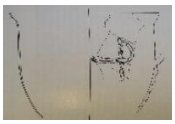
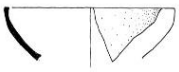
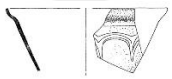
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
75		Efes Yamaçevi Ev B	Efes Kazı Deposu	Geç Antik Dönem	**Büyük Tabak Ağız Parçası** Açık yeşilimsi şeffaf renk Eksik. y: 1.9 cm; a.ç: 5 cm.	Czurda Ruth, 2007, 118, kat. no: 433, lev. no: 15.
76		Metropolis Palaestra	_	M.S.3-4.yy	**Kase Ağız Parçası** Mavi saydam renk. Eksik. y: 1.3 cm; a.ç: 8.6 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 243, 244, kat. no: 214, lev. no: 23.214.
77		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Silindir Gövdeli Kase Ağız Parçası** Mavimsi yeşil renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 241, fig. 65, G.66.
78		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Kase Ağız Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 241, fig. 66, G.67.
79		Zeugma Danae Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Kase/Tabak Ağız Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 1.3 cm; a.ç: 17 cm.	Semiz, 2021, 245, kat. no: 168, lev. no: XXI (benzeri kat. no: 169.)
80		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.3-4.yy)	**Konik Kase Ağız Parçası** Yeşilimsi renksiz. Eksik. y: 0.95 cm; a.ç: 13 cm.	Semiz, 2021, 246, 247, kat. no: 170, lev. no: XXI (benzerleri kat. no: 171, 172, 173.)
81		Zeugma B Evi	_	M.S.3-4.yy	**Konik Kase Ağız Parçası** Mavimsi renk. Eksik. y: 1.61 cm; a.ç: 10 cm.	Semiz, 2021, 248, kat. no: 172, lev. no: XXI.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
82		Sagalassos Dorik Tapınak	_	M.S.3-Geç 4. yy	**Sığ Kase Ağız Parçası** Açık yeşil-sarı yeşil renk. Eksik. y: 0.90 cm; a.ç: 14 cm.	Lightfoot, 1993b, 174, kat. no: 5, fig: 121-5.
83		Arykanda Kütüphane	_	M.S.3-5.yy	**Kase Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 1.3 cm; a.ç: 12 cm.	Bilgiç, 2005, 172, kat. no: 184, çiz. no: 184.
84		Uşak Akmonia Tarla	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kase Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 1.4 cm; a.ç: 18 cm.	Taştemür, 2019a, 162, 169, kat. no: 48, fig: 9.
85		Patara HH 13 No'lu Açma Karşısı Dolgu	_	M.S.4.yy	**Tabak Ağız Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 2.2 cm; a.ç: 19 cm.	Baybo, 2003, 158, kat. no: 257 (benzeri kat. no: 258.)
86		Limyra Yamaç Evler Sondaj	_	M.S.4.yy	**Kase Ağız Parçası** Saydam yeşil mavi renk. Eksik. y. 0.5 cm; a.ç: 13.8 cm.	Baybo, 2016, 205, kat. no: Y 104 (benzerleri kat. no: Y 105, 106, 107.)
87		Limyra Yamaç Evler Sondaj	_	M.S.4.yy	**Kase Ağız Parçası** Saydam gri, hemen hemen renksiz. Eksik. y. 0.7 cm; a.ç: 16 cm.	Baybo, 2016, 205, kat. no: Y 101 (benzerleri kat. no: Y 102, 103.)
88		Limyra Batı Şehir Sondaj	_	M.S.4.yy	**Kase Ağız Parçası** Saydam yeşil renk. Eksik. y. 1.2 cm; a.ç: 10 cm.	Baybo, 2016, 230, kat. no: B 48.

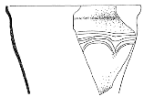
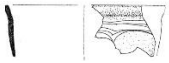
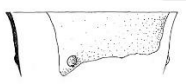
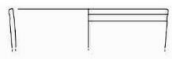
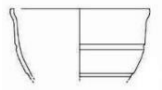
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
89		Limyra Batı Şehir Sondaj	_	M.S.4.yy	**Kase Ağız Parçası** Saydam açık yağ yeşili renk. Eksik. y. 1.2 cm; a.ç: 15.4 cm.	Baybo, 2016, 231, kat. no: B 54.
90		Limyra Tiyatro Therme	_	M.S.4.yy	**Derin Kase Ağız Parçası** Saydam açık mavi renk. Eksik. y. 1.8 cm; a.ç: 10 cm.	Baybo, 2016, 310, kat. no: T 28 (benzeri kat. no: T 31.)
91		Limyra Tiyatro Therme	_	M.S.4.yy	**Yayvan Kase/Tabak Ağız Parçası?** Saydam açık yağ yeşili renk. Eksik. y. 0.5 cm; a.ç: 11 cm.	Baybo, 2016, 311, kat. no: T 33 (benzerleri kat. no: T 34-37, 40.)
92		Perge Konut Alanı A Evi	_	M.S. 4.yy	**Kase Ağız Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. a.ç: 9.8 cm.	Demir, 1999, 88, kat. no: 14, çiz. no: 17/1-h.
93		Elaiussa Sebaste Liman Hamamı	_	M.S.4-5.yy	**Tabak** Açık yeşil renk. Eksik. a.ç: 18 cm.	Gençler, 2009, 201, kat. no: 150, lev. ve çiz. no: XIII/150.
94		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Tabak Ağız Parçası** Zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 1.9 cm; a.ç: 14.5 cm.	Bilgiç, 2005, 175, kat. no. 190, çiz. no: 190.
95		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi	**Kase Ağız Parçası** Açık yeşil sarı renk veya çok açık sarı renk. Eksik.	Dussart, 2006, 53, fig.3.5 (benzeri fig.3.6.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
96		Efes Yamaçevi Peristilli Ev	Efes Kazı Deposu	M.S.3-4. yy	**Sığ Kase/Tabak Ağız Parçası** Şeffaf renksiz. y: 2.7 cm; a.ç: 3 cm.	Czurda Ruth, 2007, 117, kat. no: 428, lev. no: 15.
97		Metropolis Palaestra	_	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Kase Ağız Parçası** Açık mavi saydam renk. Eksik. y: 0.5 cm; a.ç: 16.6 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 240, 241, kat. no: 204, lev. no: 21.204 (benzeri kat. no: 205.)
98		Metropolis Palaestra	_	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Kase Ağız Parçası**[368] Yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.7 cm; a.ç: 1.7 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 240, kat. no: 203, lev. no: 21.230.
99		İstanbul Sirkeci Marmaray Kurtarma Kazısı	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Kase Ağız Parçası**[369] Renksiz. Eksik.	Canav Özgümüş, 2009, 18, 22, fig: 2.
100		Elaiussa Sebaste Bizans Sarayı	_	M.S.4.yy	**Kase Ağız Parçası**[370] Yeşil renk. Eksik. y: 3.4 cm.	Gençler, 2009, 201, kat. no: 152, lev. ve çiz. no: XIII/152.
101		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Kase Ağız Parçası**[371] Yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. y. 2.9 cm; a.ç: 6-14 cm.	Bilgiç, 2005, 137, kat. no: 108, çiz. no: 109.
102		Arykanda Yamaç Evler	_	M.S.4-5.yy	**Kase Ağız Parçası** Açık zeytuni yeşil renk. Eksik. y. 4.6 cm; a.ç: 11.1 cm.	Bilgiç, 2005, 141, kat. no: 117, çiz. no: 118 (benzerleri kat. no: 118-129.)

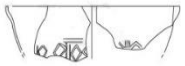
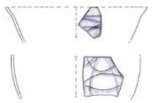
[368] Gövde üzerinde 5 adet kesme bant bulunmaktadır. (Akkuş Koçak 2021, 240.)
[369] Kesme cam bezemelidir. (Canav Özgümüş 2009, 18, 22.)
[370] Kalıba üfleme tekniği ile yapılmış, ağız kenarının hemen altında dikey kaburga bezemeler ve altıgen bal peteği deseni bulunmaktadır. İthal bir kase parçasıdır. (Gençler 2009, 68, 201.)
[371] Ağız kenarının hemen altında 1 adet yiv bezemesi bulunmaktadır. Ağız kenarı aletle kesilerek şekillendirilmiştir. (Bilgiç 2005, 137.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
103		Anemorium Nekropol Kilisesi	_	M.S.3.yy sonu-5.yy	**Kase Ağız Parçası** Eksik ç: 7-11,13 cm.	Stern 1985, 37, fig.1en üst sol.
104		Anemorium Nekropol Kilisesi	_	M.S.4-5.yy	**Kase Ağız Parçası**[372] Şeffak soluk sarımsı yeşil renk. Eksik y: 13 cm; a.ç: 19 cm; kal: 0.2-0.06 cm.	Stern 1985, 39, 40, fig.1 alt sol.
105		Metropolis Palaestra	_	M.S.4-5.yy	**Kase Ağız Parçası**[373] Sarımsı yeşil saydam renk. Eksik. y: 3 cm; a.ç: 14.4 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 292, kat. no: 378, lev. no: 39.378 (benzerleri kat.no: 379-382.)
106		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Kase Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y. 3 cm; a.ç: 12 cm.	Bilgiç, 2005, 155, kat. no: 149, çiz. no: 150 (benzerleri kat. no: 150-153.)
107		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4-5.yy	**Kase Ağız Parçası**[374] Koyu zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 5 cm; a.ç: 10-12 cm.	Bilgiç, 2005, 165, kat. no: 169, çiz. no: 169 (benzerleri kat. no: 170, 171.)
108		Arykanda Doğu Villası	_	M.S. Geç 4. yy- Erken 5.yy	**Kase Ağız Parçası** Turkuaz renk. Eksik. y. 2.9 cm; a.ç: 12 cm.	Bilgiç, 2005, 146, kat. no: 130, çiz. no: 131 (benzerleri kat. no: 131-135, 136, 137-148.)
109		Arykanda Kütüphane	_	M.S.3-4.yy	**Kase Ağız Parçası** Açık zeytuni yeşil renk. Eksik. y. 2.2 cm; a.ç: 12 cm.	Bilgiç, 2005, 137, kat. no: 109, çiz. no: 110 (benzerleri kat. no: 110-116.)

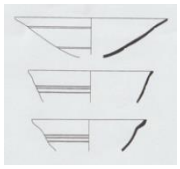
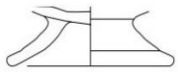
[372] Cam ipliği ile yapılmış yılan motifli kase ağız parçasıdır. Sahte yılan ipliği bezeme, M.S. 1. yüzyıl ortalarından beri kullanılan bir süsleme tekniğidir. Kasede yer alan yılan ipliği bezeme, tarihlenebilir bir bağlamdan gelmemektedir. Üslup kriterlerine göre tarih verilmiştir. (Stern 1985, 39, 40, 42.)
[373] Kasenin ağız kısmı işlenmemiş ve gövdeye geçiş kademelidir. (Akkuş Koçak 2021, 292.)
[374] Ağız kenarının altında cam ipliği bezemesi vardır. (Bilgiç 2005, 165.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
110		Arykanda Yamaç Evler	_	M.S.4-5.yy	**Kase Ağız Parçası**[375] Açık turkuaz renk. Eksik. y: 6.5 cm; a.ç: 10 cm.	Bilgiç, 2005, 167, kat. no: 173, çiz. no: 173.
111		Arykanda Doğu Villası	_	M.S. Erken 5.yy	**Kase Ağız Parçası**[376] Koyu zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 3.7 cm; a.ç: 10-12 cm.	Bilgiç, 2005, 164, kat. no: 166, çiz. no: 166 (benzerleri kat. no: 167, 168.)
112		İasos Agora	_	M.S.4.yy	**Kase/Bardak Ağız Parçası**[377] Eksik.	Contardi, 2009, 126, fig: 14.
113		İasos Agora	_	M.S.4.yy	**Kase/Bardak Ağız Parçası**[378] Eksik.	Contardi, 2009, 126, fig: 15.
114		Arykanda Villa Hamamı	_	M.S 4-Erken 5.yy	**Kase/Bardak Ağız Parçası**[379] Renksiz. Eksik. y. 3.3 cm; a.ç: 10 cm.	Bilgiç, 2005, 158, kat. no: 156, çiz. no: 157 (benzerleri kat. no: 157-160, 162-164.)
115		Zeugma Villa A	_	M.S.4-5.yy	**Kase/Bardak Ağız Parçası**[380] Eksik.	Erten-Gençler Güray, 2015, 310, fig: 5.2 (benzerleri fig: 5.3-5.)
116		Zeugma	Zeugma	M.S.4.yy'ın ikinci yarısından 5.yy'a	**Kase Ağız Parçası** Açık yeşil sarı renk, açık sarı renk. Eksik.	Dussart, 2006, 53, fig.3.1 (benzeri fig. 3.2.)
117		Zeugma Villa A	_	M.S.4-5.yy	**Küresel Kase/Bardak Ağız Parçası**[381] Eksik.	Erten-Gençler Güray, 2015, 310, fig: 5.6 (benzerleri fig: 5.7-9.)

[375] Ağız kenarının altında cam ipliği bezemesi vardır. (Bilgiç 2005, 167.)
[376] Ağız kenarının altında cam ipliği aplike edilmiştir. Süsleme yerel bir üretimin olduğuna işaret etmektedir. (Bilgiç 2005, 164.)
[377] Mavi renkli damla bezemesi bulunmaktadır. (Contardi 2009, 126.)
[378]Bu kase/bardak formunun da mavi renkli damla bezemesi bulunmaktadır. (Contardi 2009, 126.)
[379] Ağız kenarının altında kobalt mavi renkli cam damlası aplike edilmiştir. (Bilgiç 2005, 158.)
[380] Ağız kenarında yatay yiv bezemesi bulunmaktadır. (Erten-Gençler Güray 2015, 310.)
[381] Gövdede yatay yiv bezemesi bulunmaktadır. (Erten-Gençler Güray 2015, 310.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
118		Zeugma Villa A	_	M.S.4-5.yy	**Kase/Bardak Ağız Parçası** Eksik.	Erten-Gençler Güray, 2015, 310, fig: 5.10 (benzerleri fig: 5.11,13-18.)
119		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Kase/Tabak Ağız Parçası**[382] Mavimsi renksiz. Eksik. y: 3.85 cm; a.ç: 19 cm.	Semiz, 2021, 199, 200, kat. no: 104, lev. no: XII (benzerleri kat. no: 105-108.)
120		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.4.yy)	**Kase/Tabak Ağız Parçası**[383] Yeşilimsi renksiz. Eksik. y: 3.4 cm; a.ç: 26 cm.	Semiz, 2021, 203, 204, kat. no: 109, lev. no: XIII (benzerleri kat. no: 110-113.)
121		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Sığ Kase/Tabak Ağız Parçası**[384] Yeşilimsi renk. Eksik. y: 1.8 cm; a.ç: 19 cm.	Semiz, 2021, 207, kat. no: 114, lev. no: XIV (benzerleri kat. no: 115-118.)
122		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Kase Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. y: 3.7 cm; a.ç: 12 cm.	Semiz, 2021, 210, kat. no: 119, lev. no: XV (benzerleri kat. no: 120-151.)
123		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Kase Ağız Parçası**[385] Yeşilimsi renksiz. Eksik. y: 2.6 cm; a.ç: 11.8 cm.	Semiz, 2021, 234, kat. no: 152, lev. no: XVII (benzeri kat. no: 153.)
124		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Kase Ağız Parçası**[386] Yeşilimsi renk. Eksik. y: 2.8 cm; a.ç: 3.4 cm.	Semiz, 2021, 235, kat. no: 153, lev. no: XVII.

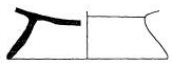
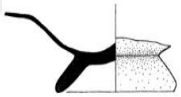
[382] Gövdede bir adet kazıma tekniğinde yiv bulunmaktadır. (Semiz 2021, 199.)
[383] Ağız kenarının altında kazıma tekniğinde 1 adet yiv bulunmaktadır. (Semiz 2021, 203.)
[384] Kasenin ağız kısmının altında dikey, kabartı kaburgalar vardır. (Semiz 2021, 207.)
[385] Kazıma tekniğinde yapılmış geometrik bezeme bulunmaktadır. (Semiz 2021, 234.)
[386] Gövdede kazıma tekniği uygulanmış geometrik motifler bulunmaktadır. (Semiz 2021, 235.)

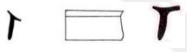
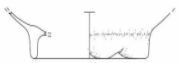
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
125		Zeugma Villa A	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Derin Kase/Bardak Ağız Parçası**[387] Eksik.	Erten-Gençler Güray, 2015, 310, fig: 5.1.
126		Tarsus Cumhuriyet Alanı Kazısı	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kaseler**[388] Eksik.	Olcay, 1998, 172, Res. No: 3.
127		Efes Yamaçevi Ev Güney Bölgesi 1	Efes Kazı Deposu	M.S. 3-4.yy	**Kase Ayak Parçası** Şeffaf renksiz. Eksik. y: 2 cm; a.ç: 2.6 cm.	Czurda Ruth, 2007, 135, kat. no: 532, lev. no: 17..
128		Sagalassos Çeşme	_	M.S.3-4.yy	**Kase Kaide Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik. k.ç: 6.2 cm; kal: 0.53 cm.	Lightfoot, 1993b, 174, kat. no: 10, fig: 121-10.
129		Sagalassos Dorik Tapınak	_	M.S.3-4.yy	**Kase Kaide Parçası** Yeşil renk. Eksik. k.ç: 6.6 cm.	Lightfoot, 1993b, 182, kat. no: 94, fig: 124-94.
130		Sagalassos Dorik Tapınak	_	M.S.3-4.yy	**Kase Kaide Parçası ?** Mavi yeşil renk. Eksik. k.ç: 8 cm.	Lightfoot, 1993b, 182, kat. no: 93, fig: 124-93.
131		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Kase Kaide Parçası**[389] Renksiz. Eksik.	Grossmann, 2013, 241, fig. 63, G.64.

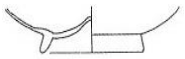
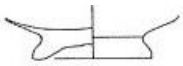
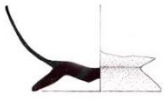
[387] Ağız kenarının hemen altında yatay cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Erten-Gençler Güray 2015, 310.)

[388] Kaseler, kesme tekniğinde şeritle bezenmiş, yayvan ve geniş ağızlıdır. Kesme bezeme tekniği son yıllarda yapılan kazılarda Erken Bizans Dönemi'nde de kullanıldığını göstermektedir. (Olcay 1998, 172.)

[389] Benzer kaide örnekleri, Jalame'de bulunmuştur. (Grossmann 2013, 241.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
132		Patara Tepecik Nekropolü	_	M.S.4-5.yy	**Tabak Kaide Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 1.8 cm; k.ç: 6 cm.	Baybo, 2003, 166, 167, kat. no: 288 (benzerleri kat. no: 289, 290, 291, 292, 293).
133		Sardes Paktolus Kuzey Alan Mezar	_	M.S.3-4.yy	**Kase ? Kaide Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 1.5 cm; k.ç: 6 cm.	Von Saldern, 1980, 30, kat. no: 180, pl. 22.
134		Arykanda Yamaç Evler	_	M.S.4-5.yy	**Kase/Tabak Kaide Parçası** Açık zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 2.5 cm; k.ç: 6 cm.	Bilgiç, 2005, 202, kat. no: 245, çiz. no: 245 (benzerleri kat. no: 246, 247.)
135		Labraundos Zeus Kutsal Alanı	_	M.S. 3-4.yy	**Kase Kaide Parçası** Eksik.	Çakmaklı, 2017, 287, lev. no: 4. 19.
136		Klaros Artemis Sektörü II	_	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Kase Kaide Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. k.ç: 8 cm.	Taştemür, 2007, 139, kat. no: 50, çiz. no: 50.
137		Klaros Propylon	_	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Kase? Kaide Parçası** Yeşil renk. Eksik. k.ç: 5.8 cm.	Taştemür, 2007, 142, kat. no: 60, çiz. no: 60.
138		Klaros Propylon	_	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Kase Kaide Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. k.ç: 12.4 cm.	Taştemür, 2007, 145, kat. no: 71, çiz. no: 71 (benzeri kat. no: 72.)

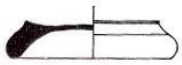
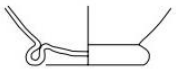
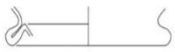
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
139		Metropolis Palaestra	_	M.S.3.yy sonu 4.yy başı	**Tabak Kaide Parçası** Mavi saydam renk. Eksik. y: 1.9 cm; k.ç: 7 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 213, kat. no: 110, lev.no: 11.110.
140		Metropolis Palaestra	_	M.S.3.yy sonu 4.yy başı	**Tabak Kaide Parçası** Açık mavi saydam renk. Eksik. y: 2.2 cm; k.ç: 6.7 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 214, kat. no: 112, lev. no: 11.112.
141		Metropolis Palaestra	_	M.S.3.yy sonu 4.yy başı	**Tabak Kaide Parçası** Uçuk sarı saydam renk. Eksik. y: 2 cm; k.ç: 6 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 214, kat. no: 113, lev. no: 11.113.
142		Patara Meclis Binası	_	M.S.3-4.yy	**Tabak Kaide Parçası** Şeffaf renk. Eksik. y: 1.9 cm; k.ç: 8 cm.	Baybo, 2003, 159, kat. no: 262.
143		Smyrna Agorası Kuzey Cadde	_	M.S.4.yy	**Tabak Kaide Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik. y: 1.9 cm; k.ç: 14 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek.s.72, kat. no: 72.
144		Metropolis Palaestra	_	M.S.3-7.yy	**Tabak Kaide Parçası** Koyu yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.5 cm; k.ç: 5.2 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 224, kat. no: 148, lev. no: 14.148 (benzerleri kat. no: 149-151.)
145		Patara HH 3 No'lu Açma	_	M.S.3-4.yy	**Tabak Kaide Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 2.2 cm; k.ç: 12 cm.	Baybo, 2003, 159, 160, kat. no: 263 (benzerleri kat. no: 264-267.)

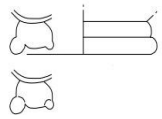
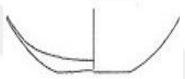
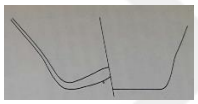
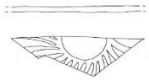
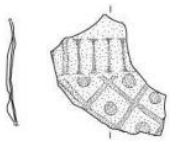
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
146		Efes Yamaçevi Merdiven 2	Efes Kazı Deposu	M.S. 3-4.yy	**Halka Kaideli Kase Kaide Parçası** Koyu yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. y: 2 cm; k.ç: 5.6 cm.	Czurda Ruth, 2007, 133, kat. no: 514, lev. no: 17 (benzeri kat. no: 522.)
147		Klaros Propylon	_	Olasılıkla Geç Roma İmp. Dönemi	**Kase? Kaide Parçası** Şeffaf renk. Eksik. k.ç: 5.8 cm.	Taştemür, 2007, 140, kat. no: 55, çiz. no: 55 (benzerleri kat. no: 58, 59.)
148		Klaros Artemis		Olasılıkla Geç Roma İmp. Dönemi	**Kase? Kaide Parçası** Yeşil renk. Eksik. k.ç: 10 cm.	Taştemür, 2007, 141, kat. no: 56, çiz. no: 56.
149		Efes Yamaçevi Ev Güney Bölgesi 1	Efes Kazı Deposu	M.S. 3-5.yy	**Tabak Kaide Parçası** Şeffaf renksiz. y: 2.1 cm; k.ç: 13 cm.	Czurda Ruth, 2007, 131, 132, kat. no: 509, lev. no: 17 (benzeri kat. no: 511.)
150		Metropolis Palaestra	_	M.S.3-7.yy	**Kase Kaide Parçası** Koyu yeşil saydam renk. Eksik. y: 2 cm; k.ç: 4.1 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 296, kat. no: 390, lev. no: 41.390 (benzerleri kat. no. 391-399.)
151		Efes Yamaçevi Ev Güney Bölgesi 1	Efes Kazı Deposu	M.S. 3-4.yy	**Halka Tabanlı Tabak Kaide Parçası** Yeşilimsi şeffaf renk. y: 1.3 cm; k.ç: 4 cm.	Czurda Ruth, 2007, 127, kat. no: 489, lev. no: 16.
152		Arykanda Naltepesi	_	M.S.4-5.yy	**Kase/Tabak Kaide Parçası** Açık zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 4 cm; k.ç: 6 cm.	Bilgiç, 2005, 204, kat. no: 249, çiz. no: 249.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
153		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4-5.yy	**Kase/Tabak Kaide Parçası** Zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 2 cm; k.ç: 5 cm.	Bilgiç, 2005, 203, kat. no: 248, çiz. no: 248.
154		Efes Yamaçevi Ev Güney Bölgesi 1	Efes Kazı Deposu	M.S. 3-4.yy	**Tabak Kaide Parçası** Şeffaf renksiz. y: 1.3 cm; k.ç: 16 cm.	Czurda Ruth, 2007, 131, kat. no: 505, lev. no: 16 (benzeri kat. no: 506.)
155		Efes Yamaçevi Ev Güney Bölgesi 1	Efes Kazı Deposu	M.S.3-4.yy	**Halka Tabanlı Tabak Kaide Parçası** Açık yeşilimsi şeffaf renk. y: 0.8 cm; k.ç: 4.5 cm.	Czurda Ruth, 2007, 125, kat. no: 472, lev. no: 16.
156		Limyra	_	M.S.3-4.yy	**Tabak Kaide Parçası** Eksik.	Baybo, 2009, 190, fig: 11.
157		Klaros Propylon	_	M.S.3-4.yy	**Tabak Kaide Parçası** Şeffaf renk. Eksik. k.ç: 10 cm.	Taştemür, 2007, 160, kat. no: 121, çiz. no: 121 (benzerleri kat. no: 122, 123, 124.)
158		Sardes Bronzlar Evi Üst Teras	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kase Kaide Parçası** Mavimsi yeşil renk. Eksik. ç: 7 cm.	Von Saldern, 1980, 31, kat. no: 196, pl. 22.
159		Klaros Propylon	_	Olasılıkla Geç Roma İmp. Dönemi	**Kase? Kaide Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. k.ç: 3.8 cm.	Taştemür, 2007, 142, kat. no: 62, çiz. no: 62.

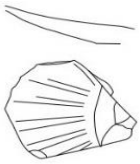
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
160		Klaros Batı Onur Anıtları	_	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Sığ Kase Kaide Parçası** Şeffaf renk. Eksik. k.ç: 6 cm.	Taştemür, 2007, 140, kat. no: 53, çiz. no: 53 (benzeri kat. no: 54.)
161		Klaros Propylon	_	M.S.4.yy	**Kase Kaide Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. k.ç: 4 cm.	Taştemür, 2007, 136, kat. no: 39, çiz. no: 39 (benzeri kat no: 40, 41.)
162		Klaros Artemis Sektörü II	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Kase ? Kaide Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. k.ç: 4 cm.	Taştemür, 2007, 139, kat. no: 51, çiz. no: 51.
163		Metropolis Palaestra	_	M.S.3-5.yy	**Tabak Kaide Parçası** Yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.3 cm; k.ç: 30 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 218, kat. no: 126, lev. no: 13.126 (benzerleri kat. no: 127-147.)
164		Sardes Bronzlar Evi Üst Teras	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kase Kaide Parçası**[390] Mavi yeşil renk. Eksik. ç: 7 cm.	Von Saldern 1980, 31, kat. no:196, pl: 22.
165		Zeugma Dionysos Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Kase/Şişe Kaide Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 1.05 cm; k.ç: 4 cm.	Semiz, 2021, 411, kat. no: 412, lev. no: XXXXV (benzeri kat. no. 413.)
166		Efes Yamaçevi Konut 2	Efes Kazı Deposu	M.S. Geç 4.yy-5.yy başı	**Halka Tabanlı Kase Kaide Parçası** Koyu mavimsi yeşil şeffaf renk. Eksik. y: 0.9 cm; k.ç: 5.5 cm.	Czurda Ruth, 2007, 137, kat. no: 539, lev. no: 17 (benzerleri kat. no: 540, 541, 552.)

[390] Kasenin halka tabanı 2 spiral iplik ile oluşturulmuştur. (Von Saldern 1980, 31.)

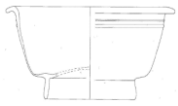
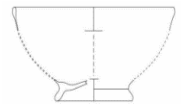
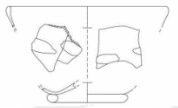
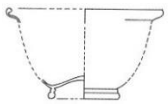
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
167		Efes Yamaçevi Ev Güney Bölgesi 6	Efes Kazı Deposu	M.S.3-5.yy	**İki Katmanlı Halka Tabanlı Kase Kaide Parçası** Açık yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. y: 1.6 cm; k.ç: 4.3-4.6 cm.	Czurda Ruth, 2007, 146, 147, kat. no: 600, lev. no: 18 (benzeri kat. no: 605.)
168		Efes Yamaçevi Ev Güney Bölgesi 6	Efes Kazı Deposu	M.S.3-5.yy	**Halka Tabanlı Kase Kaide Parçası** Şeffaf renksiz. Eksik. y: 0.8 cm; k.ç: 3.8 cm.	Czurda Ruth, 2007, 142, kat. no: 574, lev. no: 18 (benzerleri kat. no: 583, 592.)
169		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Kase Kaide Parçası** Renksiz. Eksik. y: 1 cm; k.ç: 4 cm.	Bilgiç, 2005, 184, kat. no: 207, çiz. no: 207.
170		Patara HH 13 No'lu Açma	_	M.S.4-5.yy	**Tabak Kaide Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 1.3 cm; k.ç: 5.5 cm.	Baybo, 2003, 168, kat. no: 294.
171		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Yarım Küre Kase Kaide Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 240, fig. 61, G.62.
172		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Yarım Küre Kase Kaide Parçası** Yeşilimsi renksiz. Eksik.	Grossmann, 2013, 240, fig. 62, G.63.
173		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Kase Kaide Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 1.9 cm; k.ç: 9 cm.	Semiz, 2021, 249, 250, kat. no: 174, lev. no: XXII (benzerleri kat. no. 175-178.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
174		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Kase Kaide Parçası ?** Yeşilimsi renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 241, fig. 64, G.65.
175		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Siğil Bezemeli Kase Kaide Parçası**[391] Mavimsi renk. Eksik. y: 1.2 cm; k.ç: 6 cm.	Semiz, 2021, 408, kat. no: 408, lev. no: XXXXIV (benzeri kat. no. 409.)
176		Efes Yamaçevi Ev Güney Bölgesi 1	Efes Kazı Deposu	M.S.3-4.yy	**Tabak Kaide Parçası** Mavimsi yeşil şeffaf renk. Eksik. y: 2 cm; k.ç: 3.5 cm.	Czurda Ruth, 2007, 120, kat. no: 445, lev. no: 16.
177		Anemorium Nekropol Kilisesi	_	M.S.3. yy sonu-5.yy	**Kase Kaide Parçası** Eksik.	Stern 1985, 39, 40, fig.1.
178		Zeugma	Zeugma	M.S.3.yy ortaları ve sonraki dönem	**Tabak Gövde Parçası**[392] Yeşil sarı renk. Eksik.	Dussart, 2006, 52, fig: 2.3.
179		İasos Agora	_	Geç Antik Dönem	**Yarım Küre Kase Kaide Parçası**[393] Eksik.	Contardi, 2009, 126, fig: 20.
180		Elaiussa Sebaste Kuzey Agora	_	M.S.4.yy	**Kase Gövde Parçası**[394] Yeşilimsi renksiz. Eksik. y: 4.5 cm; gen: 4.1 cm.	Gençler, 2009, 201, kat. no: 151, lev. ve çiz. no: XIII/151.

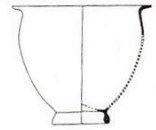
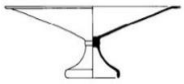
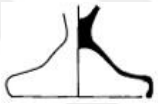
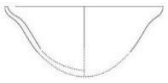
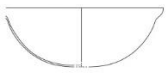
[391] Siğil bezeme, pensin belirli aralıklarla camı çekiştirmesiyle oluşturulmuştur. (Semiz 2021, 408.)
[392] Kalıba döküm tekniği ile yapılmış olan bu tabak gövde parçasının iç kısmına iki eş merkezli daire şekli kazılmıştır. (Dussart 2006, 52.)
[393] Spiral yivli ve düz kaidelidir. (Contardi 2009, 126.)
[394] Kalıba üfleme tekniği ile yapılmış, gövdede dikey kaburgalar ve ağ bezeme bulunmakta bunun içinde de nokta bezemeler yer almaktadır. Gövdede ağ bezeme bulunan kaseler, Doğu Akdeniz'e has bir formdur ve M.S.4-Erken 5. yüzyılda kullanıldığı bilinmektedir Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait ithal bir örnek kase parçasıdır. (Gençler 2009, 159, 201.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
181		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Sığ Kase Gövde Parçası**[395] Renksiz. Eksik.	Grossmann, 2013, 245, fig. 79, G.80.
182		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Geniş Sığ Kase Gövde Parçası?**[396] Mavimsi yeşil renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 247, fig.87, G.88.
183		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Kase Gövde Parçası**[397] Yeşilimsi renksiz. Eksik. y: 2.6 cm; gen: 3.1 cm; kal: 0.1 cm.	Semiz, 2021, 403, 404, kat. no: 401, lev. no: XXXXIII.
184		Arykanda Kütüphane	_	M.S 4-Erken 5.yy	**Kase Gövde Parçası**[398] Renksiz. Eksik. y: 2.1 cm; gen: 1.9 cm.	Bilgiç, 2005, 162, kat. no: 162, çiz. no: 162, (benzerleri kat. no: 163, 164.)
185		Arykanda Doğu Villası	_	M.S 4-Erken 5.yy	**Kase Gövde Parçası**[399] Renksiz. Eksik. gen: 6.6 cm.	Bilgiç, 2005, 161, kat. no: 161, çiz. no: 161.

[395] Kazıma tekniği ile yapılmış bu kasenin süslemesinin konusu net olmasa da kazıma tekniğinde yapılmış figürlü bir kompozisyonun bir parçası olabileceğini söylemek mümkündür. (Grossmann 2013, 245.)
[396] Düz bir taban ve dışta tabanın merkezinden yayılan ince ve düz kaburga bezemesi bulunmaktadır. (Grossmann 2013, 247.)
[397] Kesik ağızlı kase parçasının gövde kısmında kazıma tekniği ile yapılmış geometrik bir desen bulunmaktadır. (Semiz 2021, 404.)
[398] Cam üzerinde mavi renkli cam damlası vardır. (Bilgiç 2005, 162.)
[399] Cam üzerinde turkuaz renkli cam damlası vardır. (Bilgiç 2005, 161.)

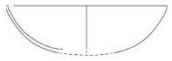
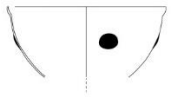
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
186		Metropolis Portiko Önü Ana Kanal	_	Erken Bizans Dönemi	**Derin Tabak**[400] Mavimsi yeşil saydam renk. Tam. y: 7.9 cm; a.ç: 17 cm.	Akkuş, 2011, 52, kat. no: 44, lev. no: 10 (benzerleri kat. no: 45, 46, lev. no: 11.)
187		Metropolis Batı Servis Koridoru İçi	_	M.S.4-6.yy	**Yarı Küresel Kase** Açık yeşil saydam renk. Eksik. a.ç: 9 cm; k.ç: 4.2 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 289, 290, kat. no: 370, lev. no: 38.370 (benzerleri kat.no: 371-377.)
188		Metropolis Palaestra	_	M.S.4.yy ikinci yarısı-6.yy	**Kase Parçası**[401] Yağ yeşili saydam renk. Eksik. a.ç: 8.3 cm; k.ç: 3.1 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 294, kat. no: 385, lev. no: 40.385 (benzeri kat. no: 386.)
189		Metropolis Palaestra	_	M.S.4-7.yy	**Yarı Küresel Kase** Mavimsi yeşil saydam renk. Tam. a.ç: 6.8 cm; k.ç: 4.4 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 295, kat. no: 389, lev. no: 40.389.
190		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.6.yy	**Kase** Yeşil sarı renk. Eksik. y: 8.2 cm; a.ç: 9 cm; k.ç: 2 cm; kal: 0.2 cm.	Olcay Uçkan-Uzbek, 2018, 517, 536, çiz. no: 4/2.
191		Efes Yamaçevi Peristilli Ev	_	M.S.5-6. yy	**Kase** Zeytin yeşili şeffaf renk. y: 5.7 cm; a.ç: 10 cm; k.ç: 4.5 cm.	Czurda Ruth, 2007, 113, 114, kat. no: 413, lev.no: 15.

[400] Ağız kısmının altında, tabak ile aynı renk iki sıra cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Akkuş 2011, 52.)
[401] Kaide halkası kaseye sonradan eklenmiştir. Gövdede mavi nokta bezemesi bulunmaktadır. (Akkuş Koçak 2021, 294.)

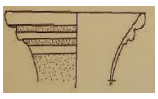
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
192		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.6.yy	**Kase** Renksiz. Eksik. y: 8.2 cm; a.ç: 10 cm; k.ç: 2.8 cm; kal: 0.3-0.2 cm.	Olcay Uçkan-Uzbek, 2018, 517, 536, çiz. no: 4/3.
193		Sardes Bronzlar Evi Lidya Açması	_	Erken Bizans Dönemi	**Halka Kaideli Tabak** Tam. y: 4.5 cm; ayak ç: 4.1 cm; a.ç: 12.5 cm.	Von Saldern, 1980, 60, kat. no: 374, şek: 24.
194		Sardes Palaestra W Koridoru	_	Erken Bizans Dönemi	**Halka Kaideli Tabak Kaide Parçası** Sarı yeşil renk. Eksik. y: 3 cm; ayak ç: 5 cm.	Von Saldern, 1980, 60, kat. no: 376, şek: 24, (benzeri kat no: 375, şek: 24.)
195		_	Tire Müzesi	M.S.5-Erken 6. yy	**Çift Kulplu Kap**[402] Sarımsı kahve renk. Eksik. y: 7 cm; a.ç: 7.4 cm; g.ç: 5.6 cm; k.ç: 3.5 cm.	Gürler, 2000, 111, kat. no: 136.
196		Elaiussa Sebaste	_	M.S.5-6.yy	**Halka Kaideli Kase** Eksik.	Gençler Güray, 2017, 231, fig. 3.1.
197		Elaiussa Sebaste Bizans Sarayı	_	M.S.5.yy ortası ikinci yarısı	**Sığ Kase** [403] Açık mavi renk. Eksik. y: 3.6 cm.	Gençler, 2009, 203, kat. no: 157, lev. ve çiz. no: XIV/157 (benzerleri kat. no: 158,159.)
198		Elaiussa Sebaste	_	M.S.5-6.yy	**Kase** Eksik.	Gençler Güray, 2017, 231, fig. 3.2.

[402] Kalın ve küçük kaide sonradan eklenmiştir. Ağız kısmının hemen altında kap ile aynı renkte yapılmış dört adet cam ipliği bezeme bulunmaktadır. (Gürler 2000, 111.)

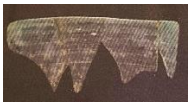
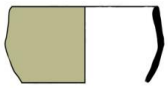
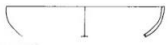
[403] Kase, kalıba döküm tekniği ilke yapılmış, ağız kısmı kesilmiş, işlenmemiştir. (Gençler 2009, 203.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
199		Elaiussa Sebaste	_	M.S.5-6.yy	**Kase** Eksik.	Gençler Güray, 2017, 231, fig. 3.3.
200		Elaiussa Sebaste	_	M.S.5-6.yy	**Kase**[404] Eksik.	Gençler Güray, 2017, 231, fig. 3.4.
201		Metropolis Palaestra	_	M.S.4-7.yy	**Kase/Bardak Ağız Parçası**[405] Açık yeşil saydam renk. Eksik. y: 2.6 cm; a.ç: 11 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 293, 294, kat. no: 383, lev. no: 39.383 (benzeri kat. no: 384.)
202		Sardes B Yapısı Doğu Alan	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Ağız Parçası** Eksik. y: 3.5 cm; a.ç: 10 cm; kal: 0.1 cm.	Von Saldern, 1980, 62, kat. no: 394, şek: 24.
203		Sardes Gymnasion Kompleksi B Binası	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Ağız Parçası** Eksik. a.ç: 9 cm; kal: 1 cm.	Von Saldern, 1980, 81, kat. no: 590, şek: 27.
204		Sardes Kilise M Orta Batı Teras	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Ağız Parçası**[406] Kahverengi renk. Eksik. y: 3.2 cm; a ç: 7 cm.	Von Saldern, 1980, 62, kat. no: 391, şek: 24.
205		Sardes Bronzlar Evi Lidya S Açması	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Ağız Parçası** Eksik. a.ç: 7 cm; kal: 1 cm.	Von Saldern, 1980, 81, kat. no: 591, şek: 27.
206		Sardes Kilise M Orta Batı Teras	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Ağız Parçası** Kahverengi renk. Eksik. y: 4.3 cm; a.ç: 10 cm; kal: 1 cm.	Von Saldern, 1980, 62, kat. no: 393, şek: 24.

[404] Mavi damla bezeme bulunmaktadır. (Gençler Güray 2017, 231.)
[405] Kasenin ağız kısmı işlenmemiş ve gövdeye geçiş kademelidir. (Akkuş Koçak 2021, 292.)
[406] Düz tabanlı sığ bir kasedir. (Von Saldern 1980, 62.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
207		Sardes Gymnasion Kompleksi B Binası	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase/ Kandil Ağız Parçası** Eksik. y: 4.7 cm; a.ç: 7 cm.	Von Saldern, 1980, 81, kat. no: 586, şek: 27.
208		Arykanda Doğu Villası	_	M.S. Erken 5.yy	**Kase Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. y. 3.4 cm; a.ç: 30 cm.	Bilgiç, 2005, 157, kat. no: 154, çiz. no: 155 (benzeri kat. no: 155.)
209		Olympos Giriş Kompleksi	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Tabak Ağız Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 0.77-1.8 cm; a.ç: 10-16	Erçin, 2021, 114, kat. no: 82.1 (benzerleri kat. no: 82.2-5.)
210		Sagalassos Çeşme	_	M.S.5-6.yy	**Kase Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. a.ç: 16 cm.	Lightfoot, 1993b, 174, kat. no: 4, fig: 121-4.
211		Sardes Bronzlar Evi Lidya Açması	_	Erken Bizans Dönemi	**Ayaklı Kase ? /Sığ Tabak Ağız Parçası** Eksik. a.ç: 30 cm.	Von Saldern, 1980, 61, kat. no: 383, şek: 24.
212		Sardes Bizans Dükkanları "E" Dükkanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Ağız Parçası** Eksik. y: 7 cm; a.ç: 10 cm; kal: 0.1 cm.	Von Saldern, 1980, 63, kat. no: 395, şek: 24.
213		Olympos Giriş Kompleksi M8	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Kase Ağız Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 1.7-3.4 cm; a.ç: 5-10 cm	Erçin, 2021, 93, kat. no: 65.1 (benzerleri kat. no: 65.2-8, 66.1-8, 67.1-8, 68.1-8, 69.1-7, 70.1-7.)
214		Myndos B1	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Ağız Parçası**[407] Açık yeşil renk. Eksik. y: 2.23 cm; ç: 7 cm.	Özet, 2016, 245, kat. no: 2010/26b.

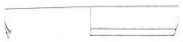
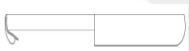
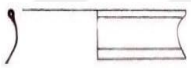
[407] Ağız kenarının hemen altında kabartma yiv bezeme bulunmaktadır. (Özet 2016, 245.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
215		Olympos Episkopeion Peristyl Havuz İçi	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Küresel Gövdeli Kase Ağız Parçası**[408] Yeşil sarı renk. Eksik. y: 1.6-5.1 cm; a.ç: 7-12 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 99, kat. no: 71.1 (benzerleri kat. no: 71.2-5.)
216		Myndos B2	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Ağız Parçası**[409] Açık yeşil renk. Eksik. y: 2.47 cm; ç: 7.6 cm.	Özet, 2016, 248, kat. no. 2010/29.
217		Olympos Giriş Kompleksi M5	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Derin Küresel Gövdeli Kase Ağız Parçası**[410] Yeşil sarı renk. Eksik. y: 2.2 cm; a.ç: 5 cm; kal: 0.3-0.4 mm.	Erçin, 2021, 100, kat. no: 72.1.
218		Elaiussa Sebaste Bizans Sarayı	_	M.S. Geç 5.- Erken 6.yy.	**Yuvarlak Ağızlı Tabak Ağız Parçası** Sarımsı yeşil renk. Eksik. y: 2.2 cm; a.ç: 25.2 cm.	Gençler, 2009, 202, kat. no: 154, lev. ve çiz. no: XIII/154 benzerleri kat. no: 155,156.)
219		Hadrianopolis Hamam B	_	M.S.6-7.yy	**Yarım Küresel Kase Ağız Parçası** Renksiz. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 34, 62, kat. no: BBR4/1, lev. no: 13.
220		Sagalassos Dorik Tapınak	_	M.S.5-6.yy	**Kase/Bardak Ağız Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. a.ç: 6.2 cm.	Lightfoot, 1993b, 174, kat. no: 7, fig: 121-7 (benzeri kat. no: 8.)
221		Elaiussa Sebaste Bizans Sarayı	–	M.S. 5.yy ortası ve ikinci yarısı	**Tabak Ağız Parçası**[411] Yeşil renk. Eksik. y: 1 cm: a.ç: 25 cm.	Gençler, 2009, 206, kat. no: 171, lev. ve çiz. no: XV/171 benzerleri kat. no: 172-189.)

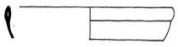
[408] Ağız kısmında cam iplik bezemesi bulunmaktadır. (Erçin 2021, 99.)
[409] Ağız kenarının hemen altında kesme yatay bezeme bulunmaktadır. (Özet 2016, 248.)
[410] Kasenin gövdesi keskin kıvrımlıdır. (Erçin 2021, 100.)
[411] Ağız kenarında cam ile aynı renkte cam bant bezemesi bulunmaktadır. (Gençler 2009, 207.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
222		Elaiussa Sebaste	_	M.S.5-6.yy	**Tabak Ağız Parçası**	Gençler Güray, 2017, 231, fig. 4b.
223		Mersin Olba Manastır	–	M.S.6.yy'ın ilk yarısı	**Yuvarlak Ağızlı Tabak/Kase Ağız Parçası** Şeffaf yeşil renk Eksik.	Erten-Akkuş Koçak, 2019, 351, şek: 9.4 (benzeri şek: 9.5.)
224		Kaunos	–	Erken Bizans Dönemi	**Tabak Ağız Parçası**[412] Eksik.	Gençler Güray, 2010a, 218, çiz. no: 1.1 (benzerleri çiz. no: 1.2, 1.3.)
225		Patara HH. Batı Mekan 1 No'lu Açma	_	M.S.5-9.yy	**Kase Ağız Parçası**[413] Şeffaf renk Eksik. y: 1.9 cm; a.ç: 10 cm.	Baybo, 2003, 141, kat. no: 197.
226		Patara HH.G.Batı Duvar Dibi	_	M.S.5-9.yy	**Kase Ağız Parçası**[414] Şeffaf yeşil renk. Eksik. y: 1.2 cm; a.ç: 13 cm.	Baybo, 2003, 141, kat. no: 198.
227		Sardes Palaestra N Koridoru	_	Erken Bizans Dönemi	**Tabak Ağız Parçası** Sarımsı renk. Eksik. gen: 0.5 cm; boyut: 11 cm; kal: 0.1 cm.	Von Saldern, 1980, 82, kat. no: 606, şek: 27.
228		Metropolis Palaestra	_	M.S.4-6.yy	**Tabak Ağız Parçası** Yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.1 cm; a.ç: 28.4 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 285, 286, kat. no: 356, lev. no: 36.356 (benzerleri kat. no: 357-366.)
229		Limyra	_	M.S.4-6.yy	**Sığ Tabak Ağız Parçası** Eksik.	Baybo, 2009, 190, fig: 12.

[412] Ağız kenarının hemen altında kalın cam bant bezeme bulunmaktadır. (Gençler Güray 2010a, 218.)
[413] Ağız kenarında mavi renkli cam iplik bezemesi bulunmaktadır. (Baybo 2003, 141.)
[414] Ağız kenarında mavi renkli cam bant bezemesi bulunmaktadır. (Baybo 2003, 141.)

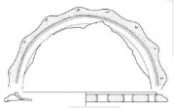
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
230		Olympos Episkopeion Avlu Güneybatı Köşe	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Sığ Kase Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. y: 1.4-5 cm; a.ç: 10-17 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 102, kat. no: 74.1 (benzeri kat. no. 74.2.)
231		Limyra Doğu Şehir Sondaj	_	M.S.4-6.yy	**Tabak Ağız Parçası** Saydam açık yeşil renk. Eksik. y: 1.5 cm; a.ç: 26.6 cm.	Baybo, 2016, 269, kat. no: D 32.
232		Elaiussa Sebaste Ada 2	_	M.S. 5.yy ortası ve ikinci yarısı	**Tabak Ağız Parçası** Mavimsi renksiz. Eksik. y: 1.2 cm; a.ç: 26 cm.	Gençler, 2009, 204, kat. no: 163, lev. ve çiz. no: XV/163 benzerleri kat. no: 164-170.)
233		Limyra Batı Şehir Sondaj	_	M.S.4-6.yy	**Kase Ağız Parçası** Saydam yeşil renk. Eksik. y. 1.6 cm; a.ç: 19 cm.	Baybo, 2016, 234, kat. no: B 71.
234		Patara Tepecik Nekropolü	_	M.S.4-7.yy	**Kase/Ağız Parçası** Şeffaf açık mavi yeşil renk. Eksik. y: 1.2 cm; a.ç: 9 cm.	Baybo, 2003, 170, kat. no: 301 (benzerleri kat. no: 302, 303, 304.)
235		Olympos Giriş Kompleksi M5	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Küresel Gövdeli Kase Ağız Parçası**[415] Yeşil sarı renk. Eksik. y: 0.6-0.7 cm; a.ç: 8-12 cm.	Erçin, 2021, 101, kat. no: 73.1 (benzeri kat. no. 73.2.)
236		Mersin Olba Manastır	_	M.S.5-7.yy	**Tabak/Kase Ağız Parçası** Şeffaf doğal yeşil renk Eksik.	Erten-Akkuş Koçak, 2019, 350, şek: 9.1 (benzerleri şek: 9.2, 9.3.)
237		Myndos A4 Mezar 11	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Ağız Parçası** Mavi renk. Eksik. y: 1.20 cm; ç: 7.8 cm.	Özet, 2016, 245, kat. no: 2010/25.

[415] Ağız kenarı katlı ve üçgen kesitli bir kasedir. (Erçin 2021, 101.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
238		Patara HH.3 No'lu Açma	_	M.S.5-9.yy	**Kase Ağız Parçası**[416] Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 1.2 cm; a.ç: 10 cm.	Baybo, 2003, 142, kat. no: 199.
239		İstanbul Saraçhane	_	M.S.5-7.yy	**Kase Ağız Parçası** Sarı yeşil renk. Eksik	Hayes, 1992, 403, fig: 150-29.
240		Hadrianopolis Villa	_	M.S.6-7.yy	**Kase Ağız Parçası** Açık mavimsi renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 16, 61, kat. no: VR1/64, lev. no: 2 (benzerleri kat. no: VR1/65, VR1/66)
241		Hadrianopolis Hamam B	_	M.S.6-7.yy	**Kase Ağız Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 36, 61, kat. no: BBR6/1, lev. no: 14.
242		Mersin Mezitli Soli Pompeiopolis	_	M.S.5.yy ortası-6.yy	**Tabak Ağız Parçası**[417] Eksik.	Gençler Güray, 2010b, 143, Res. No: 3.5 (benzeri Res. No: 3.6, 3.7.)
243		Elaiussa Sebaste	_	M.S.5-6.yy	**Tabak Ağız Parçaları** Eksik.	Gençler Güray, 2017, 231, fig. 4b.
244		Sardes Bizans Dükkanları "E" Dükkanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase? Ağız Parçası** Eksik. y: 4.5 cm; a.ç: 9 cm; kal: 0.1 cm.	Von Saldern, 1980, 82, kat. no: 594, şek: 27.
245		Sardes Bizans Dükkanları "E" Dükkanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase/ Şişe Ağız Parçası** Eksik. y: 4 cm; a.ç: 7 cm; kal: 0.3 cm.	Von Saldern, 1980, 82, kat. no: 595, şek: 27.

[416] Ağız kenarında tek sıra mavi renkli cam bant bezemesi bulunmaktadır. (Baybo 2003, 142.)

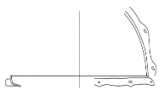
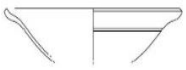
[417] Kobalt mavisi camdan ya da kap ile aynı renge sahip kalın bir bandın yuvarlatılmış ağız kenarına sarılıp, şekillendirilmesi ile oluşturulmuş bir tabak ağız parçasıdır. (Gençler Güray 2010b, 143.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
246		Sardes Bizans Dükkanları "E" Dükkanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Derin Kase Ağız Parçası** Eksik. boyut: 6.5 cm; a.ç: 20 cm; kal: 0.1 cm.	Von Saldern, 1980, 82, kat. no: 603, şek: 27.
247		Sardes Paktolus (Sard) Çayı	_	Erken Bizans Dönemi	**Küresel Kase/ Silindir Şişe Ağız Parçası** Eksik. y: 5.5 cm; a.ç: 8 cm; kal: 0.2 cm.	Von Saldern, 1980, 74, kat. no: 517, şek: 27.
248		Hierapolis Hamam	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Ağız Parçası** Açık mavi renk. Eksik. y: 2.4 cm; a.ç: 13.5 cm.	Caldarola, 2016, 725, kat. no: 38, fig: 9.38.
249		Elaiussa Sebaste Bizans Sarayı	_	M.S. Geç 5-6.yy ilk yarısı	**Tabak Ağız Parçası**[418] Renksiz cam üzerine kobalt mavisi. Eksik. y: 0.8 cm; a.ç: 14.4 cm.	Gençler, 2009, 211, kat. no: 190, lev ve çiz. no: XVII/190 benzerleri kat. no: 191-195.)
250		Kaunos	_	Erken Bizans Dönemi	**Tabak Ağız Parçası**[419] Eksik.	Gençler Güray 2010a, 218, çiz. 1.4.
251		Limyra Ptolemaion Sondaj	_	M.S 3-5.yy	**Kase? Ağız Parçası**[420] Saydam açık yeşil renk. Eksik. y. 1.2 cm; a.ç: 14 cm.	Baybo, 2016, 352, 353, kat. no: P 18.

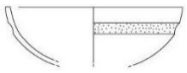
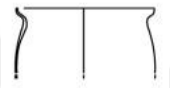
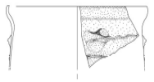
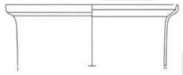
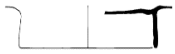
[418] Benzer örneği çok az bulunan bu tabak formunun çok yaygın olmadığını söylemek mümkündür. Süsleme olarak ağız kenarında dalga biçimli cam bant bulunmaktadır. (Gençler 2009, 77, 211.)

[419] Ağız kenarının hemen altında dalga biçimli cam bant bezeme bulunmaktadır. (Gençler Güray 2010a, 218.)

[420] Ağız kenarında tek sıra dalgalı cam bant bezemesi bulunmaktadır. (Baybo 2016, 353.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
252		Limyra Batı Şehir Sondaj	_	M.S.3-5.yy	**Kase Ağız Parçası**[421] Saydam mavi yeşil renk. Eksik. y. 1.2 cm; a.ç: 13 cm.	Baybo, 2016, 233, 234, kat. no: B 69 (benzeri kat. no: B 70.)
253		Limyra Tiyatro Therme	_	M.S 3-5.yy	**Derin Kase Ağız Parçası**[422] Saydam yeşil renk. Eksik. y. 0.8 cm; a.ç: 14 cm.	Baybo, 2016, 312, kat. no: T 41.
254		Hadrianopolis Hamam A	_	M.S.6-7.yy	**Kase Ağız Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 27, 61, kat. no: BAR6a-c/23, lev. no: 9.
255		Bergama Şehir Kazısı	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kase Ağız Parçası**[423] Açık sarı yeşil renk. Eksik.	Schwarzer, 2009b, 91, şek: 22.
256		Zeugma Villa A	_	M.S.4-6.yy	**Sığ Kase Ağız Parçası**[424] Eksik.	Erten-Gençler Güray, 2015, 308, fig: 4.1.
257		Zeugma Villa A	_	M.S.4-6.yy	**Sığ Kase Ağız Parçası**[425] Eksik.	Erten-Gençler Güray, 2015, 308, fig: 4.2 (benzeri fig: 4.3.)
258		Zeugma Villa A	_	M.S.4-6.yy	**Sığ Kase Ağız Parçası**[426] Eksik.	Erten-Gençler Güray, 2015, 308, fig: 4.4 (benzeri fig: 4.5.)

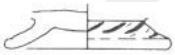
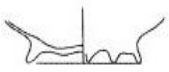
[421] Kasede cam bant süslemesi bulunmakta, kase, alet yardımıyla alt ve üst kısımlardan kıstırılarak, kasenin ağız kısmı dalgalandırılmıştır. (Baybo 2016, 234.)
[422] Ağız kısmının hemen altında kalın ve tek sıra cam bant bezemesi bulunmaktadır. (Baybo 2016, 312.)
[423] Ağız kenarının altında balık sırtı deseni, ardından iki yatay oluk ve bir sıra çift çizgili yarı altıgen şekil bulunmaktadır. (Schwarzer 2009b, 91.)
[424] Kesik ağız kenarlıdır. Gövde yiv ve çizgi bezemelidir. (Erten-Gençler Güray 2015, 308.)
[425] Kesik ağız kenarlıdır. Gövde yiv ve çizgi bezemelidir. (Erten-Gençler Güray 2015, 308.)
[426] Kesik ağız kenarlıdır. Gövde yiv ve çizgi bezemelidir. (Erten-Gençler Güray 2015, 308.)

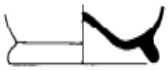
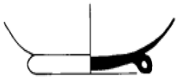
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
259		Elaiussa Sebaste Bizans Sarayı	_	M.S. Geç 5.yy-6.yy ilk yarısı	**Kase Ağız Parçası**[427] Mavi renk. Eksik. y: 3.6 cm; a.ç: 11.2 cm.	Gençler, 2009, 204, kat. no: 160, lev. ve çiz. no: XIV/160 (benzerleri kat. no: 161,162.)
260		Elaiussa Sebaste	_	M.S.5-6.yy	**Kase Ağız Parçası**[428] Eksik.	Gençler Güray, 2017, 232, fig. 4.
261		Elaiussa Sebaste	_	M.S.5-6.yy	**Kase Ağız Parçası** Eksik.	Gençler Güray, 2017, 231, fig. 5b.
262		Kaunos	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Ağız Parçası**[429] Yeşil renk. Eksik.	Gençler Güray 2010a, 218, Res. No: 1.6.
263		Smyrna Agorası Kuzey Cadde	_	M.S.7.yy	**Kase Ağız Parçası** Yeşil saydam renk. Eksik. y: 2.2 cm; a.ç: 6.4 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 69, kat. no: 69.
264		Sardes Bizans Dükkanları "E" Dükkanı Doğusu	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Kaide Parçası** Eksik. k.ç: 5.8 cm.	Von Saldern, 1980, 66, kat. no: 444, şek: 24.
265		Sardes Sinagog Binası Sütunlu Alan	_	Erken Bizans Dönemi	**Geniş Tabak Kaide Parçası** Soluk yeşil kahve renk. Eksik. k.ç: 18 cm.	Von Saldern, 1980, 68, kat. no: 463, şek: 25.

[427] Ağız kenarının hemen altında kazıma tekniği ile yapılmış, bir sıra yatay yiv bezemesi bulunmaktadır. (Gençler 2009, 204.)

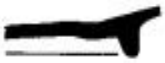
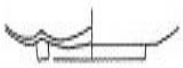
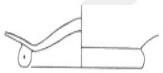
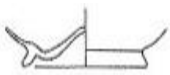
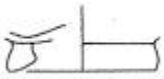
[428] Ağız kenarının hemen altında yiv bezeme bulunmaktadır. (Gençler Güray 2017, 232.)

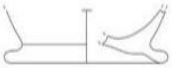
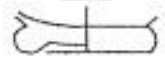
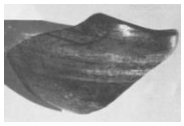
[429] İşlenmemiş ağızlı kase parçasının ağız kenarının hemen altında cam damlacığının yapıştırılıp çekilmesiyle oluşturulmuş bir bezeme söz konusudur. (Gençler Güray 2010a, 218.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
266		Sardes Gymnasion Kompleksi B Odası	_	Erken Bizans Dönemi	**Tabak Kaide Parçası** Eksik. y: 1.9 cm; k.ç: 5.6 cm.	Von Saldern, 1980, 68, kat. no: 465, şek: 25.
267		İstanbul Saraçhane	_	M.S.7.yy	**Tabak/Kase Kaide Parçası** Soluk yeşilimsi renk. Eksik.	Hayes, 1992, 403, fig: 150-30.
268		Ksanthos	_	Erken Bizans Dönemi	**Tabak Kaide Parçası** Eksik.	Foy 2007, 244, fig. 17.27.
269		Hierapolis İonik Başlıklı Ev	_	M.S.5-7.yy	**Tabak /Kase Kaide Parçası** Renksiz. Eksik. k.ç: 6.9 cm.	Gençler, 2000, 284, kat. no: 66, fig. 4 (benzeri kat. no: 67, fig.4.)
270		İstanbul Saraçhane	_	M.S.5-7.yy	**Kase Kaide Parçası?** Koyu sarı renk. Eksik.	Hayes, 1992, 402, fig: 150-6.
271		İstanbul Saraçhane	_	M.S.5-7.yy	**Kase Kaide Parçası?** Açık yeşil renk. Eksik.	Hayes, 1992, 402, fig: 150-8.
272		Smyrna Agorası Bazilika 4. Galeri	_	M.S.5-7.yy	**Kase/Bardak Kaide Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 1.7 cm; k.ç: 6.8 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 84, kat. no: 84.
273		Efes Yamaçevi Konut 2	Efes Kazı Deposu	M.S.7.yy	**Kase Kaide Parçası** Şeffaf renksiz. Eksik. y: 1.4 cm; k.ç: 4.-4.5 cm.	Czurda Ruth, 2007, 150, kat. no: 624, lev. no: 18.

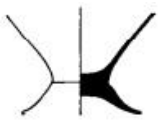
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
274		Sardes Bizans Dükkanları	_	Erken Bizans Dönemi	**Ayaklı Kase Kaide Parçası**[430] Eksik. y: 5 cm; k.ç: 6.6 cm.	Von Saldern, 1980, 61, kat. no: 382, şek: 24.
275		Sardes Bizans Dükkanları "E" Dükkanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Kaide Parçası** Eksik. k.ç: 5.2 cm.	Von Saldern, 1980, 64, kat. no: 401, şek: 24.
276		Sardes Sinagog Binası Doğusu	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Kaide Parçaları** Eksik. k.ç: 4.5-4.8 cm.	Von Saldern, 1980, 65, kat. no: 414, şek: 13.
277		Sardes Bronzlar Evi Lidya Açması	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Kaide Parçası** Eksik. k.ç: 4.9 cm.	Von Saldern, 1980, 65, kat. no: 442, şek: 24 (benzeri kat. no: 443.)
278		Sardes Bizans Dükkanları "W" Dükkanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Kaide Parçası** Eksik. k.ç: 4.7 cm.	Von Saldern, 1980, 66, kat. no: 445, şek: 24.
279		Sardes Paktolus (Sard) Çayı	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Kaide Parçası** Eksik. k.ç: 5.9 cm.	Von Saldern, 1980, 66, kat. no: 447, şek: 24.
280		Sardes Sinagog Binası	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Kaide Parçası** Eksik. k.ç: 6.5 cm; kal: 0.05 cm.	Von Saldern, 1980, 66, kat. no: 451, şek: 25.
281		Sardes Bizans Dükkanları "W" Dükkanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Kaide Parçası** Eksik. y: 2.7 cm; k.ç: 4.3 cm.	Von Saldern, 1980, 67, kat. no: 455, şek: 25 (benzeri kat. no: 458.)

[430] Sardes parçaları arasında bu kase formuna özdeş ayaklar tespit edilemediği için bu forma kentte hiç rastlanmadığı anlaşılmıştır. (Von Saldern 1980, 61.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
282		Sardes Akropolis Tepesi E Çukuru	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Kaide Parçası** Eksik.	Von Saldern, 1980, 67, kat. no: 462, şek: 25.
283		Sardes Bizans Dükkanları "E" Dükkanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase? Kaide Parçası** Eksik. k.ç: 6 cm.	Von Saldern, 1980, 68, kat. no: 466, şek: 25.
284		İstanbul Saraçhane	_	M.S.5-7.yy	**Kase Kaide Parçası?** Açık yeşil renk. Eksik.	Hayes, 1992, 402, fig: 150-4.
285		Efes Yamaçevi Peristilli Ev	Efes Kazı Deposu	M.S.5-6.yy	**Halka Tabanlı Kase Kaide Parçası** Şeffaf renksiz. Eksik. y: 0.6 cm; k.ç: 45 cm.	Czurda Ruth, 2007, 144, kat. no: 587, lev. no: 18.
286		İstanbul Saraçhane	_	M.S.5-7.yy	**Tabak Kaide Parçası** Açık limon yeşili renk. Eksik.	Hayes, 1992, 402, fig: 150-2.
287		Efes Yamaçevi Konut 3	Efes Kazı Deposu	M.S. 5-7.yy	**Halka Tabanlı Tabak Kaide Parçası** Sarı yeşilimsi şeffaf renk. y: 1.1 cm; k.ç: 4.3 cm.	Czurda Ruth, 2007, 126, kat. no: 480, lev. no: 16 (benzeri kat. no: 482.)
288		Efes Yamaçevi Konut 3	Efes Kazı Deposu	M.S.5-7.yy	**Halka Tabanlı Kase Kaide Parçası** Zeytin yeşili şeffaf renk. y: 1.2 cm; k.ç: 4 cm.	Czurda Ruth, 2007, 145, kat. no: 593, lev. no: 18 (benzeri kat. no: 596).

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
289		Efes Yamaçevi Konut 3	Efes Kazı Deposu	M.S.5-7.yy	**Halka Tabanlı Kase Kaide Parçası** Zeytin yeşili şeffaf renk. Eksik. y: 0.8 cm; k.ç: 4.6 cm.	Czurda Ruth, 2007, 146, kat. no: 598, lev. no: 18.
290		Smyrna Agorası Bazilika Doğu Kapısı	_	M.S.5-7.yy	**Kase/Tabak/ Bardak Kaide Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 0.9 cm; k.ç: 3.2 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 23, kat. no: 23 (benzerleri kat. no: 25, 26, 27.)
291		Smyrna Agorası Bazilika 4. Galeri	_	M.S.5-7.yy	**Kase/Bardak Kaide Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 1.4 cm; k.ç: 5.4 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 86, kat. no: 86.
292		Efes Yamaçevi Konut 1	Efes Kazı Deposu	M.S. 6-7.yy	**Halka Tabanlı Tabak Kaide Parçası** Koyu mavimsi yeşil şeffaf renk. y: 1 cm; k.ç: 3 cm.	Czurda Ruth, 2007, 127, kat. no: 488, lev. no: 16.
293		Anemurium Merkez Kilise	_	M.S. Geç 6- Erken 7.yy	**Kase/Kase Biçimli Kandil? Kaide Parçası** Sarımsı yeşil renk. Eksik.	Stern, 2021, 366, 367, kat. no: 22, fig: 3.
294		Sardes Bizans Dükkanı	_	M.S.7.yy	**Küremsi Kase Gövde Parçası**[431] Eksik. ç: 8 cm.	Hanfmann, 1959, 53, fig: 4.
295		Sardes R Binası Doğu Çukur	_	Erken Bizans Dönemi	**Konik Gövdeli Kase Gövde Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 5.8 cm; üst ç: 4.8 cm; alt ç: 1.2 cm.	Von Saldern, 1980, 62, kat. no: 386, şek: 24.

[431] Beyaz renkli eğik bantlarla süslenmiştir. (Hanfmann 1959, 53.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
296		Sardes Palaestra W Koridoru	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Gövde ve Sap Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 3 cm; ç: 1.7 cm.	Von Saldern, 1980, 62, kat. no: 384, şek: 24.
297		Sardes Palaestra W Koridoru	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Gövde ve Sap Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 2.8 cm; bombe ç: 1.9 cm.	Von Saldern, 1980, 62, kat. no: 385, şek: 24.

5.2. BARDAKLAR[432]

Arkeolojik olarak bardak formu, günlük kullanım amacı için üretilmiş her türlü derin, geniş ağızlı kaplar için kullanılan bir terimdir[433]. Önceki dönemlerde yaygın olmayan bir form olan bardaklar, Erken Roma İmparatorluk Dönemi'nde yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. İşlevsel olarak formu aynı olan bardakların ağız ve taban kısımları birçok farklı çeşitte yapılmıştır. Yükseklikleri çaplarından fazla olan bardaklar genellikle silindir, konik gövdeli ve oldukça basit şekilde tasarlanan bezemeli ve bezemesiz örneklerden oluşmaktadır[434].

5.2.1. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Bardakları

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde bardak/kase formları bezemeli ve bezemesiz olarak karşımıza çıkmaktadır[435]. Kesme ve yuvarlatılmış ağız kenarlı (Res. No: 16), bardaklar genellikle konik gövdeli bardaklardır[436]. Bu bardaklar, içme kabı ve aydınlatma aracı olarak kullanılmış, M.S.4-6.yüzyıllarda tüm Roma İmparatorluk

[432] Tablomuzda yer alan bardak formları Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi olarak ayrılmış ve her dönem için sırasıyla tam form, (eksik olup çizimlerle tamamlanan ve tama yakın formlar da dahil) ağız, kaide ve gövde parçalarına yer verilmiştir.
Görseli bulunmayan ve çeşitli şehirlerde bulunmuş olan bardak örneklerimiz de mevcuttur. Niğde/Kemerhisar 2005 yılı kazılarında Vaftiz Kilisesi B Bölgesi'nde M.S.5-8. yüzyıllara ait cam bardaklar bulunmuştur. (Rosado 2007, 520.) Kilis Oylum Höyük 2006 yılı kazısında Mozaikli Bazilika yapısında M.S. 4-5. yüzyıllara ait ağız ve gövdenin bir kısmı günümüze ulaşmış, şeffaf renkli bir cam bardak bulunmuştur. Bardağın koyu mavi cam ile yapılmış kabartma bezemesi bulunmaktadır. (Özgen ve diğ. 2008, 417.)

[433] Harden 1936, 132; Israeli 2003, 159; Israeli 2008, 373.

[434] Harden 1936, 133; Israeli 2008, 373.

[435] Israeli 2008, 381.

[436] Konik bardak formları, kandil olarak kullanılmaktadır. Kandiller kısmında da bu konuya değinilecektir. Avrupa'da konik bardakların esas olarak içme kabı olarak kullanıldığı varsayılmaktadır. Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra bile üretimi devam eden birkaç cam kap formundan biridir. (Israeli 2003,193; Israeli 2008, 382; Grossmann 2013, 245.) Ostia'da M.S.4.yüzyıldan kalma bir mezarın duvar resminde görüldüğü gibi, içme kabı olarak kullanılmıştır. (Israeli 2003, 193; Israeli 2008, 381; Gorin Rosen-Katsnelson 2007, 92.) Dışa dönük ağız kenarlı ve ince gövdeli bezemesiz konik bardak formları M.S.3. yüzyıl sonları ile 7. yüzyıl başlarına ait Mezad Tamar'da bulunmuştur. (Meyer 1988, 189, fig. 5.S-T.)

eyaletlerinde görülen ve oldukça yaygın bir formdur[437]. Jalame'de atölyelerde üretilmiş olan ve çok sayıda örnekleri bulunan M.S.4-5.yüzyıllara tarihlenen bu konik cam bardaklar, 4. yüzyılda Karanis'te yaygın bir form olarak karşımıza çıkmaktadır[438]. İmparatorluğun doğusunda karşımıza çıkan konik bardaklar genellikle kandil olarak kullanılmış olmalıdırlar[439]. Atina Agora kazılarında konik bardaklardan çok sayıda ağız kenarı çıkarılmıştır.

Aynı form, Batı Avrupa'da da, 3. ve 4. yüzyıl sonlarında görülen en yaygın sofra kapları arasındadır[440]. Bu dönemde, Avrupa'da işlenmemiş ağız kenarlı bardaklar, fincanlar ve kaseler kullanılmaya başlanmış, Kuzey Avrupa'da ise; işlenmemiş ağız kenarları beşinci yüzyılın başlarında yaygın olarak kullanılmıştır. Daha sonra, bunlar yavaş yavaş ateşte işlenmiş ağız kenarları ile değiştirilmiş ve bu geçiş, Avrupa'nın her yerinde aynı anda gerçekleşmemiştir. Güney Fransa ve İtalya'da, işlenmemiş ağızlı kenar daha uzun bir süre yaygın olarak kullanılmış. 6. yüzyıla gelindiğinde ateşle işlenmiş ağız kenarları tüm Avrupa'da yaygın olmaya başlamıştır[441].

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde ve daha sonraki dönemlerde karşımıza çıkan petek desenleri pek yaygın olmasa da genellikle konik, silindir gövdeli bardak/kase formlarında karşımıza çıkmaktadır[442]. (Res. No: 69, 131, 132, 133) Erken Bizans Dönemi'nde İmparatorluğun Batı Asya'da (Mesopotamia ve Persia) M. S. 5-7. yy'a ait, kesme tekniği ile yapılmış bal peteği desenli silindir bir bardak örneği karşımıza çıkmaktadır[443]. Konik gövdeli, düz kesme ve dışa dönük ağız kenarlı bardaklarda karşımıza çıkan başka bir bezeme tekniği, İmparatorluğun hem doğusunda hem batısında hem Geç Roma hem de Erken Bizans Dönemlerinde görülen mavi damla bezeme (Res.

[437] Baybo 2009, 190.
[438] Israeli 2008, 382.
[439] Stern 2001, 267, 268.
[440] Weinberg-Stern 2009, 92.
[441] Stern 2001, 334.
[442] Grossmann 2013, 247.
[443] Pinder Wilson 1963, 35, Res. No: XVa.

No: 23, 59, 68, 78, 127, 128, 136) kesme tekniği ile yapılmış oluklu- yiv bezeme (Res. No: 25, 68, 69, 70, 73, 75, 81, 82, 83, 129) ve baklava deseni ve (Res. No: 70) kaburga bezemedir. (Res. No: 71, 122)

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde bardak formlarında görülen dışa çekik yuvarlak ağızlı bardaklar ve derin fincanlar, içki kapları veya çömlek olarak kullanılmış olabilirler. Bu bardak formu, Filistin, imparatorluğun kuzeybatı eyaletleri ve Doğu Akdeniz'de hatta İskandinavya'da benzer örneklerle karşılaştırıldığında 3.yy ikinci yarısı veya 4. yy başlarında bir tarih aralığını kapsamaktadır. Sıkıştırılmış kaburga bezemeli bu bardak formu, Kilikya Bölgesindeki mezarlarda yaygın olan ve yerel olarak üretilmiş olabilecek bir türün iyi bir temsilcisidir[444]. (Res. No: 30, 31, 33) 4. yüzyılın ikinci yarısında yaygınlaşan kaburga deseni imparatorluğun batısında M.S.5. yy'a ait bir örnekte[445] görülmektedir.

M. S. 3. yüzyıldan 7. yüzyıla kadar yaygın olarak kullanılan tabak ve kase formlarında da gördüğümüz cam iplik bezeme, Anadolu'da bardak formlarında da karşımıza çıkmaktadır. Küresel, silindirik, torba gövdeli bardak formlarının ağız, boyun ve gövde kısımlarında (Res. No: 6, 8, 11, 20, 34, 44, 53) görüldüğü gibi kaidelerde de karşımıza çıkmaktadır. (Res. No: 85-90)

Bu dönemde görülen hafif dışa dönük ağız kenarları yuvarlatılmış ve kaideleri bilezik gibi halka biçiminde bardaklar diğer formlara göre daha az yaygındır. M.S.3 ve 4. yüzyılda Kuzey Kıbrıs ve Filistin'de bulunmuş bardaklara benzemektedir[446].

Halka (disk) kaideli bardaklar; ayak çapları, genellikle gövdenin en alt kısmından büyük olan, düz ve dışa dönük ağız kenarlı, silindirik bir gövde ve oldukça kalın ve

[444] Stern 2001, 149.
[445] Geç antik Dönem'de imparatorluğun batısında, Mayen'de (Almanya) bir mezarda bulunmuş konik biçimli bardak formu kalıba üfleme tekniği ile yapılmış, diyagonal kaburga bezemelidir.
[446] Stern 1989b, 601.

sağlam tabanları bulunan formlardır. M.S. 4-5. yüzyıllarda oldukça yaygın olarak kullanılan bu bardaklar, İmparatorluğun hem doğusu hem de batısında görülmektedir. Suriye Filistin çevresinde bulunmuş, bugün Ashmelon Müzesi'nde (İngiltere) bulunan birkaç bardak örneği yer almaktadır[447]. Jalame'de yapılan kazılarda da ortaya çıkmış örnekler de bulunmaktadır. Sicilya'daki 5. yüzyıl mezarlarında da bu forma ait birkaç örnek bulunmuştur[448]. Genellikle Orta İmparatorlukta (Suriye-Dura Europos) görülen düz ve kalın tabanlı kaidelerin çoğu, içbükey kaidelerin bir varyasyonu olarak görülebilir. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde Anadolu'da da örnekleri karşımıza çıkmaktadır[449]. (Res. No: 23, 24, 98, 99, 100)

Serbest üfleme tekniği kullanılarak yapılan çökertme/dilimli bezeme, Roma camcılığında uygulanan yaygın bir süsleme tekniğidir. Kavanoz/vazo, şişeler ve unguentarium formlarında görülen çökertme/dilimli bezeme, çoğunlukla bardak formlarının çeşitli versiyonları ile Roma İmparatorluğu'nun doğu ve batı topraklarında çok yaygın kullanılmaktadır[450]. İmparatorluğun doğusunda Suriye-Filistin Bölgesi örnekleri, M.S. 1. yüzyıl sonundan 3. yüzyıl başına kadar olan süreçte başta cam bardak formlarında olmak üzere cam vazo/kavanoz formlarında da karşımıza çıkmaktadır. Pompeii'de M.S.79 yılında çökertme/dilimli bezemeye sahip cam kapların ele geçmesi, bu süslemenin bu tarihten önce icat edildiğini göstermektedir[451]. Doğu Akdeniz'de M.S.3-4.yüzyılda çökertme/dilimli bezemeli bardak örnekleri karşımıza çıkmaktadır[452]. Kilikya Bölgesi'nde bu süsleme biçiminin bardak formlarına uygulanma geleneği oldukça yaygındır ve bu süslemenin Kilikya kökenli olduğu düşünülmektedir[453].

[447] Harden 1949, 152, Res. No: fig.1:2-4.
[448] Stern, 2001, 149; Israeli 2008, 377; Çakmaklı 2017, 287.
[449] Clairmont 1963, 98.
[450] Erten 2001b, 97; Erten 2018a, 37.
[451] Stern 1989b, 599, 600.
[452] Matheson 1980, 92, 93, kat no: 249-251.
[453] Erten 2001b, 97; Erten 2018a, 37.

Anadolu'da da silindirik gövdeli halka ve içbükey kaideli bardak örneklerimiz de çökertme/dilimli bezeme görmekteyiz. (Res. No: 1, 2, 24, 121)

Anadolu'dan (Bergama) ele geçmiş ve ithal olduğu düşünülen bardak parçası, dalgalı cam iplik ile bezenmiştir. (Res. No: 134)

5.2.2. Erken Bizans Dönemi Bardakları

Erken Bizans Dönemi'ne ait örneklerimizin çoğu serbest üfleme-aletle şekillendirme tekniği kullanılarak yapılmış bezemeli ve bezemesiz örneklerdir. Bezemeli bardak formlarının kesme ve yuvarlatılmış ağız kenarlarında Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki bezeme örnekleri gibi cam ipliği (Res. No: 156, 159, 165) ve kesme, kabartı oluklu-yiv bezeme (Res. No: 160, 168, 173) gövdede çökertme/dilimli bezeme görülmektedir. (Res. No: 140, 141, 142, 147, 154) Geç Roma İmparatorluk Dönemi bardaklardaki bezeme çeşitliliğinin bu dönemde azalmış olduğunu görmekteyiz.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi bardak form çeşitliliği bu dönemde de aynıdır. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait Anadolu'daki örneklerde görülmeyen ve yalnızca bu dönemde karşımıza çıkan çan-zil biçimli bardaklar, Orta ve Geç Roma İmparatorluk Dönemlerine ait sade bardak formlarında türetilen bir formdur ve başlangıç tarihleri tartışmalıdır. Alman bilim adamlarının çoğu, altıncı yüzyılın ikinci çeyreği civarında erken bir tarihi tercih ederken, Fransız araştırmaları, bardakların ilk olarak altıncı yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıktığını ve yedinci yüzyıla kadar devam ettiğini öne sürmektedir. Anadolu'da Sardes ve Efes kentlerinde karşımıza çıkan M.S.5-6.yy'a ait bezemesiz çan biçimli bardaklardan (Res. No: 152, 155) Sardes buluntusuna yakın paralel örnek, Irak

Müzesi'ndeki Tell Mahuz'da[454] bulunmuş birkaç Sasani bardaklarıdır[455]. M.S geç 5-6. yüzyıla ait Strauss Koleksiyonu'nda (İran) bulunan birkaç örnekle de karşılaşmaktayız[456]. İmparatorluğun batısında (kuzeybatı Fransa, Almanya-Andernach, Belçika'da), bu tür bardaklara M.S.6.yy ikinci yarısında rastlamaktayız [457].

Çalışmamızda çeşitli şehirlerden bulunmuş bardak formları incelendiğinde bunların genellikle yerel olarak üretildiği görülmektedir. Yalnızca Anadolu'da Bergama kentinde bulunan M.S. 3. ve 4. yüzyıla ait süslü kesme bezemeli bardak örneğinin ithal olduğu düşünülmektedir ve nadir bulunan bir bardak formudur[458].

Arykanda kentinde olduğu gibi bardak formundaki aplike cam ipliği süslemenin yerel üretim olabileceği önerilmektedir[459]. (Res. No: 156)

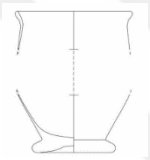
Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde Zeugma kentinde yeni cam kap formları ele geçmiş ve yerel üretimin yapıldığını kanıtlayan verilerle karşılaşılmıştır. Kentte, üretimle ilgili parçaların ele geçmesi, cam atölyesinin varlığına ve üretimin yapıldığını kanıtlar niteliktedir. Cam atölyesinde kesik ağızlı pek çok parça ele geçmiş (kase, bardak ve tabaklar), buna dayanarak kentte bu kap formlarının üretildiği ve kentin kendi üretimi olduğu düşünülmektedir[460].

Bardaklarda yaygın olarak görülen çökertme/dilimli bezemenin, Anadolu'da da pek çok örneğine rastlamaktayız. Bu nedenle bu bardakların özellikle Kilikya Bölgesi'nde yoğun bulunmasından dolayı bu bölgede üretilmiş olabileceği düşünülmektedir[461]. (Res. No: 1, 2, 22, 119, 140, 141, 142, 147, 154)

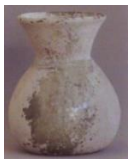
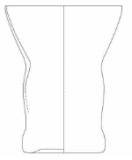
[454] Nümizmatik kayıtlara göre, Tell Mahuz'da bulunmuş olan tüm cam kaplar M.S.3. ve 4. yüzyıl sonlarına tarihlenmektedir. (Von Saldern 1980, 68.)
[455] Von Saldern 1980, 68.
[456] Whitehouse 2002, 116, 117, kat. no: 180, 181, 182.
[457] Stern 2001, 337, kat. no: 197, 198; Whitehouse 2003, 154, Res. No: 671.
[458] Schwarzer 2009b, 90, tablo no: 126
[459] Tek 2008, 154.
[460] Semiz 2021, 95, 128.
[461] Stern 1989a, 121-128.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi bardak örneklerimizin çoğunluğunu kazı buluntularının yanında, bugün müzelerde yer alan örneklerimiz de oluşturmaktadır. Erken Bizans Dönemi'ne ait bardak örneklerimizden yalnızca biri koleksiyona ait geri kalan örneklerimizin hepsi kazı buluntusudur. Bu nedenle tam olarak ele geçen örneklerimiz azdır.

Bu bölümde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, benzer örnekler, tam form, ağız, kaide ve gövde parçaları ile birlikte toplam **381** adet bardak örneğimiz bulunmaktadır.

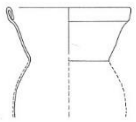
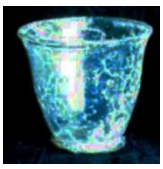
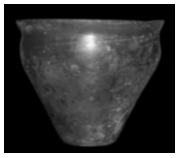
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
1		_	Tire Müzesi	M.S.4.yy	**Bardak**[462] Uçuk yeşilimsi renk. Tam. y: 9.6 cm; a.ç: 6.5 cm; k.ç: 4.7 cm; g.ç: 6.7 cm.	Gürler, 2000, 102, kat. no: 125.
2		_	Tire Müzesi	M.S.4.yy	**Bardak**[463] Uçuk mavimsi yeşil renk. Tam. y: 12.8 cm; a.ç: 7.7 cm; k.ç: 5.7 cm; g.ç; 6.9 cm.	Gürler, 2000, 102, kat. no: 126.
3		Metropolis Kuzey Mozaikli Salon Batısı	_	M.S.3-4.yy	**Bardak** Mavimsi yeşil saydam renk. Eksik. a.ç: 6.4 cm; k.ç: 4.1 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 248, kat. no: 227, lev. no: 24.227 (benzerleri kat. no: 228-231, 442.)
4		_	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3-4.yy	**Dik Kenarlı Bardak** Renksiz. Tam. y: 8 cm; a.ç: 8 cm. k.ç: 3 cm.	Eker, 2014, 271, kat. no: 62 (benzerleri kat. no. 63-70.)
5		Anemorium Nekropol Kilisesi Mezar 5	_	M.S. 3.yy sonu-5. yy	**Bardak** Eksik.	Stern 1985, 49, fig. 4.
6		Dirgenler Köyü	Fethiye Müzesi	M.S.3-4.yy	**Bardak**[464] Açık mavimsi yeşil renk. Eksik. y: 9.8 cm; a.ç: 8 cm; k.ç: 4.5 cm.	Erten 2004, 14, 15, Res. No: 6.

[462] Kadehin gövde kısmında dört adet çökertme bezemesi bulunmaktadır. (Gürler 2000, 102.)
[463] Kadehin gövde kısmında dört adet çökertme bezemesi bulunmaktadır. (Gürler 2000, 102.)
[464] Ağız kenarının hemen altında cam iplik bezeme bulunmaktadır.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
7		_	Afyon Müzesi	M.S.4.yy	**Bardak** Sarı yeşil saydam renk. Tam. Eklemeli ayak. y: 10.5 cm; a.ç: 7.5 cm; k.ç: 4.2 cm.	Lightfoot, 1989, 91, kat. no. 43, fig.4.5.
8		_	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3-4.yy	**Torba Gövdeli Bardak**[465] Açık yeşil renk. Tam. y: 11.5 cm; a.ç: 6 cm; k.ç: 4.5 cm.	Eker, 2014, 276, kat.no: 71.
9		_	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3-4.yy	**Torba Gövdeli Bardak** Açık yeşil renk. Tam. y: 10 cm; a.ç: 7 cm; k.ç: 4.5 cm.	Eker, 2014, 276, kat.no: 72.
10		Yozgat Çorum Çankırı	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.3-4.yy	**Kavisli Derin Bardak** Saydam renk. Tam. y: 8.5 cm; a.ç: 6.4 cm; g.ç: 4.8 cm.	Höpken-Çakmaklı, 2015, 41, kat. no: 56 (benzerleri kat. no: 57, 58.)
11		_	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.4-6. yy	**Bardak**[466] Zeytin yeşili renk. Tam. y: 10.3 cm; a.ç: 6.2 cm; g.ç: 4.9 cm.	Höpken,-Çakmaklı, 2015, 152, kat. no: 343 (benzeri kat. no: 344.)
12		Metropolis Havuz İçi Kanalı	_	M.S.3-4.yy	**Silindir Gövdeli Huni Ağızlı Bardak** Açık mavi saydam renk. Eksik. y: 11.7 cm; a.ç: 9.2 cm; k.ç: 5.8 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 249, kat. no: 232, lev. no: 25.232 (benzerleri kat. no: 233-253.)

[465] Ağzın hemen altında cam ipliği bezemesi, gövdede ise; kalıba üfleme tekniği kullanılarak yapılan soldan sağa doğru spiral bezeme bulunmaktadır. (Eker 2014, 276.)

[466] Ağız kenarının altında cam ile aynı renk cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Höpken-Çakmaklı 2015, 152.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
13		Efes Yamaçevi Konut 1	_	M.S.3-7. yy	**Huni Boyunlu Bardak** Zeytin yeşili şeffaf renk. y: 8.9 cm; a.ç: 10.4 cm.	Czurda Ruth, 2007, 114, kat. no: 416, lev.no: 15.
14		Tire Hisarlık Köyü	Tire Müzesi	M.S.4.yy	**Bardak** Açık mavimsi yeşil renk. Tam. y: 10.4 cm; a.ç: 6.7 cm; k.ç: 5 cm; g.ç: 5.9 cm.	Gürler, 2000, 99, kat. no: 121.
15		_	Tire Müzesi	M.S.4.yy	**Bardak** Açık mavimsi yeşil renk. Tam. y: 10.1 cm; a.ç: 8.1 cm; k.ç: 4.6 cm; g.ç: 6 cm.	Gürler, 2000, 98, kat. no: 120.
16		Hierapolis Tiyatro	_	M.S. 4.yy	**Bardak**[467] Açık yeşil renk. Tam. y: 9.9 cm; a.ç: 9.3 cm; k.ç: 7.2 cm.	Gençler, 2000, 279, kat. no: 43, lev. no: V, 1.
17		Adana Çevresi, Kilikya Ovası'nın Kuzeydoğu ve Doğu Kesimleri	Adana Bölge Müzesi	M.S.3-4.yy	**Bardak**[468] Tam.	Stern, 1989, 601, Res. No: 6.2 (benzerleri Res. No: 6.1, 6.3, 6.4.)
18		_	Sivas Müzesi	M.S.4-5.yy	**Düz Tabanlı Konik Bardak** Opak kahve renk. Tam. y: 7.2 cm; a.ç: 9.8 cm; k.ç: 3.1 cm.	Atila, 2015, 168, 172, 173, kat. no: 43, fig: 13.

[467] Konik gövdeli, ağız kısmı düz kesilmiş bu tür bardaklar, M.S.4.yüzyıldan itibaren çok yaygın görülen bir kap formudur. Bazı örneklerin üzerinde çizgi bezemeler varken bazılarında hiçbir bezeme bulunmamaktadır. (Gençler 2000, 279.)

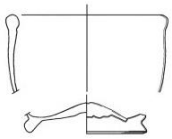
[468] Kuzey Kıbrıs ve Filistin'de (M.S.3-4.yy) bulunan bardaklara benzemektedir. (Stern 1989b, 601.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
19		Smyrna Agora Roma Hamamı	_	M.S.4-5.yy	**Bardak** Eksik.	Gürler-Ersoy, 2017, 173, Res. No: :7-a.
20		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S. 4. yy	**Silindirik Bardak**[469] Mavi- yeşil renk. Tam. y: 10.4 cm; a.ç: 7.8 cm; g.ç: 4.4 cm.	Höpken-Çakmaklı, 2015, 35, kat. no: 45.
21		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Bardak** Eksik.	Atik, 2009, 3, fig: 9.
22		_	Afyon Müzesi	M.S.4-5 yy.	**Bardak** Koyu sarı yeşil saydam renk. Eksik. y: 8.5 cm; a.ç: 6 cm; k.ç: 4 cm.	Lightfoot, 1989, 91, kat no: 42, Res. No: 6.2.
23		İstanbul Yenikapı	_	M.S.4-5.yy	**Bardak**[470] Zeytuni yeşil renk. Tam. y: 10 cm; a.ç: 6.7 cm; k.ç: 4.3 cm.	Karamani Pekin, 2007, 276, no: Y 37.
24		_	Bergama Müzesi	M.S.4.yy	**Bardak**[471] Açık yeşil saydam renk Tam. y: 12 cm; a.ç: 6.2 cm; k.ç: 5 cm.	Atila- Gürler, 2008, 138, kat. no: 217.

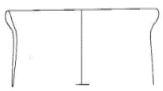
[469] Gövdede cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Höpken-Çakmaklı 2015, 35.)

[470] Bardağın gövde kısmında damla bezemesi bulunmaktadır. (Karamani Pekin 2007, 276.)

[471] Gövdede 4 adet çökertme bezeme bulunmaktadır. Halka kaidelidir, Ağız kenarı dışa ve içe katlıdır. (Atila-Gürler 2008, 138.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
25		–	Hüseyin Kocabaş Cam Koleksiyonu	M.S.4-5.yy	**Konik Gövdeli Ayaklı Bardak**[472] Şeffaf açık yeşil renk. Tam. y: 15 cm.	Akat ve diğ. 1984, 37, kat. no: 302, res. 146.
26		Patara HH Batı Mekan	–	M.S.3-4.yy	**Bardak** Sarı renk. Eksik. y: 10.8 cm; a.ç: 7.4 cm; k.ç: 2.2 cm.	Baybo, 2003, 155, kat. no: 246.
27		Bergama Asklepion	–	M.S.4-5.yy	**Bardak** Zeytin yeşili veya sarı renk. Eksik.	Schwarzer, 2009b, 90, şek: 15.
28		Alexandreia Troas Agora	Dalyan Alman Kazısı Deposu	Geç Roma İmp. Dönemi	**Bardak**[473] Eksik.	Schwarzer, 2009a, 71, Res. No: 29 (benzeri Res. No: 30.)
29		Labraunda Doğu Kilise	–	M.S.4-5.yy	**Bardak Ağız ve Kaide Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 4.6 cm; a.ç: 6.2 cm.	Blid, 2009, 140, kat. no: 9, fig: 10.9.
30		Antalya Kaş Dirgenler Köyü	Fethiye Müzesi	M.S.3. yy'ın ikinci yarısı- 4. yy başları	**Silindir Gövdeli Bardak**[474] Mavimsi yeşil saydam renk. Tam. y: 6.5-7 cm; a.ç: 6.5 cm.	Erten, 2004, 14, Res. No: 4.

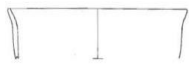
[472] Konik gövdede helezon biçimli yiv bezeme bulunmaktadır. (Akat ve diğ. 1984, 37.)
[473] Hafif kavisli bir ağız kenarına sahiptir. (Schwarzer 2009a, 71.)
[474] Kaide kısmı sıkıştırılmış kaburga bezemelidir.

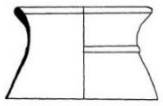
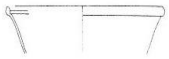
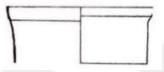
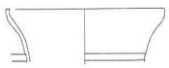
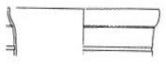
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
31		Kilikya Bölgesi	Ernesto Wolf Koleksiyonu	M.S.3.yy ikinci yarısı-Erken 4. yy	**Kase**[475] Şeffaf soluk yeşil renk. Eksik. y: 7.4-6.9 cm; a.ç: 7.2 cm; ç: 7.7 cm.	Stern 2001, 218, kat. no: 107.
32		Adana Çevresi, Kilikya Ovası'nın Kuzeydoğu ve Doğusu	Adana Bölge Müzesi	M.S.3-4.yy	**Bardak/Kase** Saydam soluk yeşil renk. Tam.	Stern, 1989b, 600, Res. No: 1.3 (benzerleri Res. No: 1.1,1.2.)
33		_	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3.yy 2. yarısı-4. yy başları	**Bardak**[476] Açık yeşil renk. Tam. y: 7 cm; a.ç: 6 cm; k.ç: 3.5 cm.	Eker, 2014, 277, kat. no: 73 (benzerleri kat. no: 74, 75.)
34		Yozgat Çorum Çankırı	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.3-4. yy	**Derin Küresel Bardak**[477] Mavi-yeşil renk. Tam. y: 13.7 cm; a.ç: 4.5 cm; g.ç: 3.8 cm.	Höpken,-Çakmaklı, 2015, 150, kat. no: 338.
35		_	Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları Antik Cam Koleksiyonu İstanbul	M.S.4.yy sonu-erken 5.yy	**Bardak** Açık yeşilimsi gri renk. Eksik. y: 7.5 cm; a.ç: 7.8-7.6 cm.	Canav, 1985, 81, kat. no: 127.
36		Metropolis Gymnasium C Mekan İçi	_	M.S.3.yy sonu-4.yy	**Bardak Ağız Parçası** Açık mavi saydam renk. Eksik. y: 2.2 cm; a.ç: 6.8 cm.	Akkuş, 2011, 76, 77, kat. no: 134, lev. no: XXII.

[475] Kaide kısmı sıkıştırılmış kaburga bezemelidir. (Stern 2001, 218.)

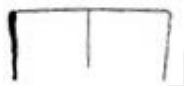
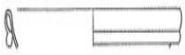
[476] Bardağın kaide kısmına yakın yerde aletle sıkıştırılarak yapılmış kaburga bezemesi bulunmaktadır (Eker 2014, 277.)

[477] Gövdede çift zikzak biçimli cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Höpken-Çakmaklı 2015, 150.)

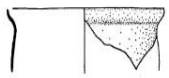
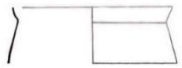
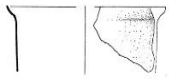
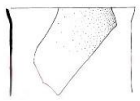
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
37		Metropolis Portiko Önü	_	M.S.4.yy	**Bardak Ağız Parçası** Mavi saydam renk. Eksik. y: 2 cm; a.ç: 9.2 cm.	Akkuş, 2011, 77, kat. no: 135, lev. no: XXIII (benzeri kat. no: 136.)
38		Limyra Yamaç Evler Sondaj	_	M.S. 3-4.yy	**Bardak Ağız Parçası** Saydam mavimsi gri renk. Eksik. y: 1.3 cm; a.ç: 7 cm.	Baybo, 2016, 209, kat. no: Y 131.
39		Labraunda Doğu Kilise	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Ağız Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 2.4 cm; a.ç: 9.6 cm.	Blid, 2009, 140, kat. no: 11, fig: 10.11 (benzeri kat. no: 13, fig: 10.13.)
40		Alahan Manastırı	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Bardak Ağız Parçası** Soluk mavi yeşil renk. Eksik.	Williams, 1985, 53, fig. 10.1 (benzerleri fig.10.2,10.3,10.6,10.7.)
41		Limyra Doğu Şehir Sondaj	_	M.S. 3-4.yy	**Dik Profilli Bardak Ağız Parçası** Saydam sarı renk. Eksik. y: 2.2 cm; a.ç: 7.8 cm.	Baybo, 2016, 272, kat. no: D 55 (benzerleri kat. no: D 56-61.)
42		Labraunda Doğu Kilise	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Ağız Parçası** Yarı saydam beyazımsı renk. Eksik. y: 1.4 cm; a.ç: 6 cm.	Blid, 2009, 141, kat. no: 15, fig: 10.15.
43		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Konik Bardak Ağız Parçası** Mavimsi renksiz. Eksik. y: 1.75 cm; a.ç: 11 cm.	Semiz, 2021, 306, 307, kat. no: 251, lev. no: XXXI (benzerleri kat. no: 252-261.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
44		Patara Tepecik Nekropolü	_	M.S.3-5.yy	**Bardak Ağız Parçası**[478] Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 4 cm; a.ç: 6 cm.	Baybo, 2003, 171, kat. no: 305.
45		Efes Yamaçevi Konut 1	Efes Kazı Deposu	M.S.3-7. yy	**Bardak Ağız Parçası** Renksiz şeffaf renk. Eksik. y: 2.5 cm; a.ç: 10 cm.	Czurda Ruth, 2007, 108, kat. no: 384, lev.no: 14 (benzeri kat. no: 388.)
46		Patara Nekropol	_	M.S.4.yy	**Bardak Ağız Parçası** Şeffaf renk. Eksik. y: 2.4 cm; a.ç: 7 cm.	Baybo, 2003, 143, kat. no: 203.
47		Efes Yamaçevi Güney Bölgesi	Efes Kazı Deposu	M.S.3-5. yy	**Bardak Ağız Parçası** Sarı yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. y: 3.3 cm; a.ç: 14,5 cm.	Czurda Ruth, 2007, 105, kat. no: 373, lev. no: 14.
48		Efes Yamaçevi Peristilli Ev	Efes Kazı Deposu	M.S.1 veya 3-5.yy	**Bardak Ağız Parçası** Yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. y: 2.1 cm; a.ç: 8.6 cm.	Czurda Ruth, 2007, 107, kat. no: 377, lev. no: 14.
49		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Bardak Ağız Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 2.5 cm; a.ç: 9.8 cm.	Semiz, 2021, 313, kat. no: 262, lev. no: XXXII.
50		Limyra Doğu Şehir Sondaj	_	M.S. 3-4.yy	**Bardak Ağız Parçası** Saydam yeşil renk. Eksik. y: 2.8 cm; a.ç: 5 cm.	Baybo, 2016, 275, kat. no: D 77 (benzerleri kat. no: D 78, 79, 80.)
51		Klaros Apollon	_	M.S.3-4.yy	**Bardak Ağız Parçası** Açık mavi renk. Eksik. a.ç: 8 cm.	Taştemür, 2007, 166, kat. no: 142, çiz. no: 142 (benzerleri kat. no: 143, 145, 146, 148, 151.)

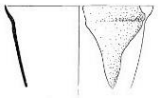
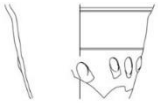
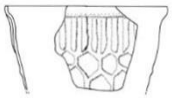
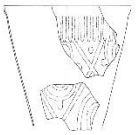
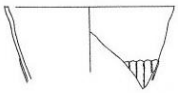
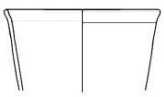
[478] Boyun kısmında tek sıra cam iplik bezemesi bulunmaktadır. (Baybo 2003, 171.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
52		Zeugma A Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Bardak Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. y: 1.5 cm; a.ç: 11 cm.	Semiz, 2021, 313, 314, kat. no: 263, lev. no: XXXII (benzerleri kat. no: 264, 265, 266, 270.)
53		Zeugma	Zeugma	M.S.4.yy	**Silindir Bardak Ağız Parçası**[479] Mavimsi yeşil ve koyu mavi renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 245, fig. 81, G.82.
54		Labraunda Doğu Kilise	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Ağız Parçası** Sarımsı renk. Eksik. y: 2.4 cm; a.ç: 6.4 cm.	Blid, 2009, 140, kat. no: 14, fig: 10.14.
55		Alahan Manastırı	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Bardak Ağız Parçası** Soluk mavi renk. Eksik.	Williams, 1985, 53, fig. 10.4 (benzeri fig.10.5.)
56		Labraunda Doğu Kilise	_	M.S.4-5.yy	**Bardak/Kase Ağız Parçası** Sarımsı renk. Eksik. y: 2.2 cm; a.ç: 9.4 cm.	Blid, 2009, 140, kat. no: 12, fig: 10.12.
57		Labraunda Doğu Kilise	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Ağız Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 1.2 cm; a.ç: 11.4 cm.	Blid, 2009, 140, kat. no: 10, fig: 10.10.
58		Efes Yamaçevi Güney Bölgesi	_	M.S.3-4.yy	**Bardak Ağız Parçası** Açık yeşilimsi şeffaf renk. y: 1.2 cm; a.ç: 11 cm.	Czurda Ruth, 2007, 116, kat. no: 425, lev .no: 15 (benzeri kat. no: 426.)

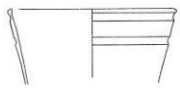
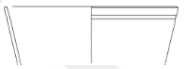
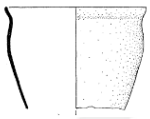
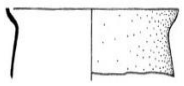
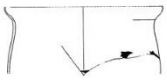
[479] Ağız kenarını çevreleyen koyu mavi renk cam iplik bezemelidir. (Grossmann 2013, 245.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
59		Perge Konut Alanı A Evi	_	M.S.4.yy	**Bardak Ağız Parçası**[480] Açık sarı yeşil renk. Eksik. a.ç: 7 cm.	Demir, 1999, 123, kat. no: 84, çiz. no: 19/1-n.
60		Zeugma A Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Bardak Ağız Parçası** Sarımsı yeşil renk. Eksik. y: 4 cm; a.ç: 11.8 cm.	Semiz, 2021, 253, kat. no: 179, lev. no: XXIII (benzerleri kat. no: 180-202.)
61		Adıyaman Perre Nekropol	Adıyaman Müzesi	M.S.3-4.yy	**Bardak Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. a.ç: 12.2 cm.	Höpken, 2010, 161, kat. no: 56, çiz. no: 5-56.
62		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Ağız Parçası** Açık zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 1.9 cm; a.ç: 7 cm.	Bilgiç, 2005, 131, kat. no: 93, çiz. no: 94.
63		Patara HH Güney Cadde Apsisli Bölüm	_	M.S.3-5.yy	**Bardak Ağız Parçası**[481] Şeffaf sarı renk. Eksik. y: 3 cm; a.ç: 10 cm.	Baybo, 2003, 172, kat. no: 309.
64		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Ağız Parçası** Yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. y: 3.5 cm; a.ç: 8-10 cm.	Bilgiç, 2005, 136, kat. no: 106, çiz. no: 107.
65		Arykanda Naltepesi	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Ağız Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 5.2 cm; a.ç: 8.6 cm.	Bilgiç, 2005, 136, kat. no: 107, çiz. no: 108.

[480]Ağız kenarının hemen altında koyu mavi renk damla bezemesi bulunmaktadır. (Demir 1999, 123.)
[481] Gövdede yatay biçimde kabartı halinde "V" bezemesi bulunmaktadır. (Baybo 2003, 172.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
66		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Ağız Parçası** Yeşilimsi beyaz renk. Eksik. y: 3 cm; a.ç: 7 cm.	Bilgiç, 2005, 130, kat. no: 91, çiz. no: 92.
67		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Ağız Parçası** Turkuaz renk. Eksik. y: 4.3 cm; a.ç: 8 cm.	Bilgiç, 2005, 131, kat. no: 94, çiz. no: 95 (benzerleri kat. no: 95, 96).
68		Zeugma	Zeugma	M.S.4-5.yy	**Konik Bardak Ağız Parçası**[482] Soluk yeşilimsi koyu mavi renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 245, fig. 80, G. 81.
69		İasos Agora	_	M.S.4-5.yy	**Bardak/Kase Ağız Parçası**[483] Eksik.	Contardi, 2009, 126, fig: 16.
70		İasos Agora	_	M.S.4-5.yy	**Bardak**[484] Eksik.	Contardi, 2009, 126, fig: 18.
71		Efes Yamaçevi Güney Bölgesi	Efes Kazı Deposu	M.S.4-6.yy	**Konik Bardak Ağız Parçası**[485] Sarı yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. y: 4.2 cm; a.ç: 9.5 cm.	Czurda Ruth, 2007, 99, kat. no: 357, lev. no: 13.
72		Limyra	_	M.S.4-6.yy	**Konik Bardak Ağız Parçası** Eksik.	Baybo, 2009, 190, fig. 10.

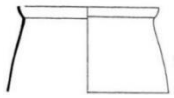
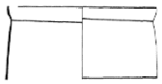
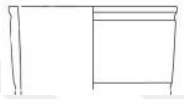
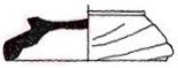
[482] Ağızdan gövdeye inen kısımda, iki yatay yiv bezemesi ve cam damla bezemesi bulunmaktadır. (Grossmann 2013, 245.)
[483] Kalıba üfleme tekniği ile yapılmıştır. Ağız kenarının hemen altında dikey yiv ve gövdede bal peteği deseni bulunmaktadır. (Contardi 2009 126.)
[484] Kalıba üfleme tekniği ile yapılmış, ağız kenarının hemen altında dikey yiv bezemesi bulunmaktadır. Eşmerkezleri daireleri çerçeveleyen baklava deseni bulunur. (Contardi 2009, 126.)
[485] Gövdeye doğru düz kaburga bezemesi bulunmaktadır. (Czurda Ruth 2007, 99.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
73		Efes Yamaçevi Taberna IV/3	Efes Kazı Deposu	M.S.3-5 yy	**Konik Bardak Ağız Parçası**[486] Açık yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. y: 4.5 cm; a.ç: 10 cm.	Czurda Ruth, 2007, 106, kat. no: 374, lev .no: 14.
74		Zeugma Danae Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Konik Bardak Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. y: 2.65 cm; a.ç: 10 cm.	Semiz, 2021, 285, 286, kat. no: 224, lev. no: XXVIII (benzerleri kat. no: 225-230.)
75		Zeugma Danae Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Konik Bardak Ağız Parçası**[487] Yeşilimsi renk. Eksik. y: 3.85 cm; a.ç: 14 cm.	Semiz, 2021, 291, kat. no: 231, lev. no: XXIX (benzerleri kat. no: 232-237, 239, 241, 243-246, 248.)
76		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Ağız Parçası** Açık zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 5.3 cm; a.ç: 7 cm.	Bilgiç, 2005, 133, kat. no: 98, çiz. no: 99 (benzerleri kat. no: 99-105.)
77		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4.yy	**Bardak Ağız Parçası** Açık kahve yeşil renk. Eksik. y: 2 cm; a.ç: 8.1 cm.	Bilgiç, 2005, 132, kat. no: 97, çiz. no: 98.
78		Efes Yamaçevi Konut 1	Efes Kazı Deposu	M.S.3-7. yy	**Bardak Ağız Parçası**[488] Koyu sarı yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. y: 5 cm; a.ç: 12 cm.	Czurda Ruth, 2007, 104, kat. no: 368, lev. no: 13.

[486] Kandil olarak da kullanılmaktadır. Fakat öncelikle içme kabı olarak kullanılan ve yerel olarak üretilmiş bir formdur. Kazıma tekniği ile yapılmış yiv bezeme bulunmaktadır. (Czurda Ruth 2007, 105.)

[487] Ağız kenarının hemen altında bir adet kazıma tekniği ile yapılmış yiv bezemesi bulunmaktadır. (Semiz 2021, 291.)

[488] Bardağın gövde kısmında mavi damla bezeme bulunmaktadır. (Czurda Ruth 2007, 101.)

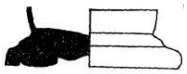
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
79		Patara Nekropol	_	M.S.3-5.yy	**Bardak Ağız Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 4.7 cm; a.ç: 8 cm.	Baybo, 2003, 172, 173, kat. no: 310.
80		Patara HH	_	M.S.4.yy	**Bardak Ağız Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 2.9 cm; a.ç: 11 cm.	Baybo, 2003, 173, kat. no: 311.
81		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Silindirik Bardak Ağız Parçası**[489] Mavimsi renksiz. Eksik. y: 3.7 cm; a.ç: 7.6 cm.	Semiz, 2021, 296, 297, kat. no: 238, lev. no: XXIX.
82		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Bardak Ağız Parçası**[490] Yeşilimsi renksiz. Eksik. y: 3.12 cm; a.ç: 14 cm.	Semiz, 2021, 299, kat. no: 242, lev. no: XXX.
83		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Bardak Ağız Parçası**[491] Mavimsi renksiz. Eksik. y: 2.10 cm; a.ç: 12 cm.	Semiz, 2021, 303, 304, kat. no: 247, lev. no: XXX.
84		Uşak Akmonia Tarla	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Yüksek Konik Kaideli Bardak Kaide Parçası** Açık yeşil şeffaf renk. Eksik. y: 0.4 cm; k.ç: 5 cm.	Taştemür, 2019a, 160, 168, kat. no: 36, fig: 7 (benzerleri kat. no: 37-41.)
85		Patara TAK 13	_	M.S.3-5.yy	**Bardak Kaide Parçası**[492] Koyu yeşil renk. Eksik. y: 1.5 cm; k.ç: 5 cm.	Baybo, 2003, 156, kat. no: 251.

[489] Ağzın hemen altında kazıma tekniği ile yapılmış bir adet yiv bezemesi bulunmaktadır. (Semiz 2021, 296.)

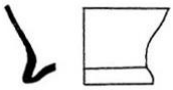
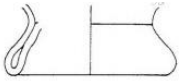
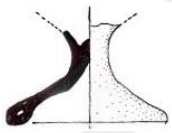
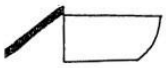
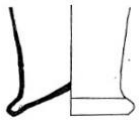
[490] Ağzın hemen altında kazıma tekniği ile yapılmış iki adet yiv bezemesi bulunmaktadır. (Semiz 2021, 299.)

[491] Ağzın hemen altında derin kazıma tekniği ile yapılmış kalın yiv bezemesi bulunmaktadır. (Semiz 2021, 303.)

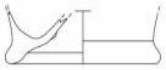
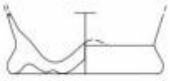
[492] Kaide, cam ipliğinin çember şeklinde üst üste yerleştirilmesi ile oluşturulmuştur. (Baybo 2003, 156.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
86		Patara HH Caldarium	__	M.S.3-5.yy	**Bardak Kaide Parçası**[493] Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 1.5 cm; k.ç: 4 cm.	Baybo, 2003, 155, kat. no: 247.
87		Patara HH Caldarium	_	M.S.3-5.yy	**Bardak Kaide Parçası**[494] Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 1.6 cm; k.ç: 4 cm.	Baybo, 2003, 155, kat. no: 248.
88		Patara HH Güneyi	_	M.S.3-5.yy	**Bardak Kaide Parçası**[495] Yeşil renk. Eksik. y: 1.4 cm; k.ç: 4 cm.	Baybo, 2003, 156, 157, kat. no: 252.
89		Patara HH Güneyi	_	M.S.3-5.yy	**Bardak Kaide Parçası**[496] Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 1.4 cm; k.ç: 4 cm.	Baybo, 2003, 157, kat. no: 253 (benzeri kat. no: 254.)
90		Patara HH Batı Mekan	_	M.S.3-5.yy	**Bardak Kaide Parçası**[497] Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 0.9 cm; k.ç: 5 cm.	Baybo, 2003, 156, kat. no: 250.
91		Metropolis Palaestra	_	M.S.4-5.yy	**Halka Kaideli Bardak Kaide Parçası**[498] Açık yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.8 cm; k.ç: 4 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 312, kat. no: 443, lev. no: 45.443.

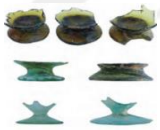
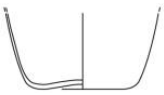
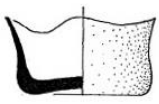
[493] Kaide, cam ipliğin, üç kat ve inceden kalına üst üste döndürülmesi ile oluşturulmuştur. (Baybo 2003, 155.)
[494] Kaide, cam ipliğin, üç kat ve inceden kalına üst üste döndürülmesi ile oluşturulmuştur. (Baybo 2003, 155.)
[495] Kaide, cam ipliğinin çember şeklinde üst üste yerleştirilmesi ile oluşturulmuştur. (Baybo 2003, 156.)
[496] Kaide, cam ipliğinin çember şeklinde üst üste yerleştirilmesi ile oluşturulmuştur. (Baybo 2003, 157.)
[497] Kaide, önce kalın ve sonra ince cam ipliğinin çember şeklinde üst üste yerleştirilmesi ile oluşturulmuştur. (Baybo 2003, 156.)
[498] Bardağa mavi renkte halka kaidesi sonradan eklenmiştir. (Akkuş Koçak 2021, 312.)

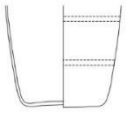
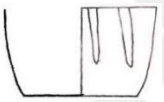
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
92		Patara Nekropol	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Kaide parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 2 cm; k.ç: 5.5 cm.	Baybo, 2003, 150, kat. no: 228 (benzeri kat. no: 229.)
93		Limyra Yamaç Evler Sondaj	_	M.S. 3-5.yy	**Bardak Kaide Parçası** Saydam açık mavi renk. Eksik. y: 1.8 cm; k.ç: 5.5 cm.	Baybo, 2016, 215, kat. no: Y 169.
94		Metropolis Caldarium Doğu Kapısı	_	M.S.3-4.yy	**Bardak Kaide Parçası** Mavi saydam renk. Eksik. y: 1.5 cm; k.ç: 3 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 256, 257, kat. no: 255, lev. no: 28.255 (benzerleri kat. no: 256, 257.)
95		Arykanda Yamaç Evler	_	M.S.4-5.yy	**Bardak/Vazo Kaide Parçası** Açık zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 2.6 cm; k.ç: 4 cm.	Bilgiç, 2005, 208, kat. no: 258, çiz. no: 258 (benzeri kat. no: 259.)
96		Patara HH 17 No'lu Açma	_	M.S.4.yy	**Bardak Kaide Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 1.7 cm; k.ç: 4 cm.	Baybo, 2003, 151, 152, kat. no: 234.
97		Patara Nekropol	_	M.S.4.yy	**Bardak Kaide Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 0.5 cm; k.ç: 4 cm.	Baybo, 2003, 150, 151, kat. no: 230 (benzeri kat. no: 231, 232, 233.)
98		Bergama Aşağı Agora Peristilli Ev	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Bardak Kaide Parçası**[499] Zeytin sarısı renk. Eksik.	Schwarzer, 2009b, 89, şek: 14.

[499] Bardaklar, Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde Bergama'da oldukça yaygın kaplardır. (Scwarzer 2009b, 89.)

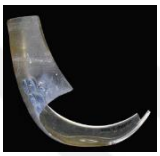
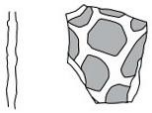
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
99		Sardes Bronzlar Evi	_	M.S.3-4.yy	**Bardak Kaide Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. y: 2.8 cm; k.ç: 4.1 cm..	Von Saldern 1980, 23, kat. no: 107, pl: 4.
100		Sardes Bronzlar Evi	_	M.S.3-4.yy	**Bardak Kaide Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 3.8 cm; k.ç: 6 cm..	Von Saldern 1980, 23, kat. no: 108, pl: 4.
101		Labraunda Doğu Kilise	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Kaide Parçası** Sarımsı renk. Eksik. y: 0.7 cm; k.ç: 3.7 cm.	Blid, 2009, 139, kat. no: 5, fig: 10.5.
102		Bergama Peristilli Ev	_	M.S.4.yy	**Çan Biçimli Bardak Kaide Parçası** Gri yeşil renk. Eksik. y: 1.1 cm; k.ç: 6.4 cm.	Honroth, 1984, 156, kat. no: G37.
103		Metropolis Palaestra	_	M.S.3-4.yy	**Bardak Kaide Parçası** Yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.1 cm; k.ç: 3.7 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 256, kat. no: 254, lev. no: 28.254.
104		Metropolis Palaestra	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Kaide Parçası** Sarımsı yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.4 cm; k.ç: 4.5 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 312, kat. no: 444, lev. no: 46.444.
105		Metropolis Palaestra	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Kaide Parçası** Sarımsı yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.3 cm; k.ç: 3.4 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 312, kat. no: 445, lev. no: 46.445 (benzerleri kat. no: 446-456.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
106		Klaros Propylon	_	M.S.3-4.yy.	**Bardak Kaide Parçası** Şeffaf renk. Eksik. k.ç: 4.4 cm.	Taştemür, 2007, 173 kat no: 164, çiz. no: 164 (benzerleri kat. no: 165, 166, 167.)
107		Olympos Giriş Kompleksi M7	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Bardak Kaide Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 0.8-1.5 cm; k.ç: 3.8-4.3 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 108, kat. no: 78.1 (benzerleri kat. no. 78.2, 3.)
108		Olympos Müze Kazısı	_	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Bardak Kaide Parçası** Yeşil sarı renk. Eksik. y: 0.9-1.5 cm; k.ç: 4.4-7 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 109, kat. no: 79.1 (benzerleri kat. no. 79.2, 3.)
109		Labraunda Doğu Kilise	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Kaide Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 1.4 cm; k.ç: 4.4 cm.	Blid, 2009, 140, kat. no: 7, fig: 10.7.
110		Labraunda Doğu Kilise	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Kaide Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 0.8 cm; k.ç: 3.8 cm.	Blid, 2009, 139, 140, kat. no: 6, fig: 10.6.
111		Labraunda Doğu Kilise	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Kaide Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 0.8 cm; k.ç: 4.2 cm.	Blid, 2009, 140, kat. no: 8, fig: 10.8.

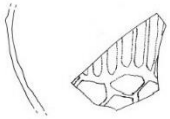
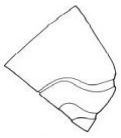
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
112		Labraundos Zeus Kutsal Alanı	_	M.S.3-4.yy	**Bardak/Kadeh Kaide Parçası** Eksik.	Çakmaklı, 2017, 287, lev. no: 4. 17.
113		Labraunda Doğu Kilise	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Kaide Parçası** Mavimsi yeşil renk. Eksik. y: 2 cm; k.ç: 4.4 cm.	Blid, 2009, 139, kat. no: 1, fig: 10.1.
114		Labraunda Doğu Kilise	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Kaide Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 1.8 cm; k.ç: 3.6 cm.	Blid, 2009, 139, kat. no: 2, fig: 10.2 (benzeri kat. no: 3, fig: 10.3.)
115		Labraunda Doğu Kilise	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Kaide Parçası** Yarı saydam beyazımsı renk. Eksik. y: 2.4 cm; k.ç: 3.2 cm.	Blid, 2009, 139, kat. no: 4, fig: 10.4.
116		Çanakkale Parion Roma Tiyatrosu	_	M.S.3-4.yy	**Halka Kaideli Bardak Kaide Parçaları** Yeşil ve mavi renk. Eksik. k.çapları: 4-5 cm.	Kasapoğlu, 2018, 228, fig. 1.
117		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Bardak/Şişe Kaide Parçası** Yeşilimsi renksiz. Eksik. y: 2.6 cm; k.ç: 3 cm.	Semiz, 2021, 428, kat. no: 437, lev. no: XXXXVI (benzeri kat. no: 438.)
118		Arykanda Yamaç Evler	_	M.S.4-5.yy	**Küçük Bardak/ Şişe Kaide Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 1.8 cm; k.ç: 3 cm.	Bilgiç, 2005, 214, 215, kat. no: 272, çiz. no: 272.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
119		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Konik Bardak Kaide Parçası**[500] Renksiz. Eksik.	Grossmann, 2013, 244, fig. 75, G.76.
120		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Konik Bardak Kaide Parçası** Yeşilimsi renksiz. Eksik. y: 6.4 cm; k.ç: 1.5 cm.	Semiz, 2021, 305, kat. no: 249, lev. no: XXX.
121		Klaros Apollon	_	M.S.3-4.yy.	**Bardak Kaide Parçası**[501] Şeffaf renk. Eksik. k.ç: 4 cm.	Taştemür, 2007, 169 kat no: 152, çiz. no: 152.
122		Patara Tepecik Nekropolü	_	M.S.4.yy	**Bardak Kaide Parçası**[502] Sarı renk. Eksik. y: 5 cm; k.ç: 4 cm.	Baybo, 2003, 154, kat. no: 244.
123		Patara Tepecik Nekropolü	_	M.S.4.yy	**Bardak Kaide Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik. y: 2.5 cm; k.ç: 4 cm.	Baybo, 2003, 148, kat. no: 222 (benzeri kat. no: 223.)
124		Labraundos Zeus Kutsal Alanı	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Konik Bardak/Şişe Kaide Parçası** Eksik.	Çakmaklı, 2017, 287, lev. no: 4. 15.
125		Olympos Müze Kazısı	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Bardak Kaide Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. y: 1.2-2.9 cm; k.ç: 3-3.8 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 107, kat. no: 77.1 (benzerleri kat. no. 77.2-7.)

[500] Kaideden gövdeye doğru yatay iki sıra çizgi bulunmaktadır. (Grossmann 2013, 244.)
[501] Çökertme bezemelidir. (Taştemür 2007,169.)
[502] Kalıba üfleme tekniği ile yapılmıştır ve gövdede dışa kabartılı kaburga bezemesi bulunmaktadır. (Baybo 2003, 154.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
126		Bergama Asklepion	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Bardak Kaide Parçası**[503] Eksik.	Schwarzer, 2009b, 90, şek: 19.
127		Efes Yamaçevi	Efes Kazı Deposu	M.S.4-5. yy	**Bardak Kaide Parçası**[504] Yeşilimsi şeffaf renk. Eksik y: 3 cm; k.ç: 2 cm.	Czurda Ruth, 2007, 103, kat. no: 367, lev. no: 13.
128		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4.yy	**Bardak Gövde Parçası**[505] Eksik.	Atik, 2009, 3, fig: 6a; Atik, 2014, 200, Res. No: 8A.
129		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Yaldızlı Bardak Gövde Parçası**[506] Yeşilimsi renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 246, fig.85, G.86.
130		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.4-5.yy)	**Konik Bardak Gövde Parçası**[507] Zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 2.7 cm.	Semiz, 2021, 407, 408, kat. no: 407, lev. no: XXXXIV (benzeri kat. no: 406.)
131		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Petek Desenli Bardak/Kase Gövde Parçası**[508] Mavimsi yeşil renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 247, fig. 88, G.89.

[503] Kalıba döküm tekniği ile yapılmış ve spiral oluk bezemesi bulunmaktadır. (Schwarzer 2009b, 90.)
[504] Mavi nokta bezemelidir. (Czurda Ruth 2007, 103.)
[505] Bardakta koyu mavi renkte damla bezemesi bulunmaktadır. Kalın cidarlı olan bardak parçasının birinci sınıf bir işçiliği vardır. (Atik 2014, 200.)
[506] Gövdede altın renkli folyo bant ve ağız kısmına yakın olan yerde yiv bezemesi bulunmaktadır. (Grossmann 2013, 246.)
[507] Yatay iki kazıma çizgi altında damla biçimli kesme bezemeler bulunmaktadır (Semiz 2021, 407).
[508]Kalıba üfleme tekniği ile yapılmıştır. Petek desenleri, genellikle bardaklarda ve kaselerde karşımıza çıkmaktadır. Gövde üzerinde düzensiz çokgenlerden oluşan petek deseni bulunmaktadır (Grossmann 2013, 247.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
132		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Petek Desenli Bardak/Kase Gövde Parçası**[509] Yeşilimsi renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 247, fig. 89, G.90.
133		İasos Agora	_	M.S.4-5.yy	**Bardak/Kase Gövde Parçası**[510] Eksik.	Contardi, 2009, 126, fig: 17.
134		Bergama Şehir Kazısı	_	M.S.4.yy	**Bardak Gövde Parçası**[511] Eksik.	Schwarzer, 2009b, 90, şek: 18.
135		Labraunda Doğu Kilise	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Gövde Parçası?**[512] Yarı saydam beyazımsı renk. Eksik. y: 2.8 cm; gen: 4 cm.	Blid, 2009, 141, kat. no: 16, fig: 10.16.
136		Labraunda Doğu Kilise	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Gövde Parçası?**[513] Yarı saydam beyazımsı renk. Eksik. y: 3 cm; gen: 1.4 cm.	Blid, 2009, 141, kat. no: 17, fig: 10.17.
137		Labraunda Doğu Kilise	_	M.S.4-5.yy	**Bardak Gövde Parçası?**[514] Sarımsı renk. Eksik. y: 3 cm; gen: 1.4 cm.	Blid, 2009, 141, kat. no: 18, fig: 10.18.

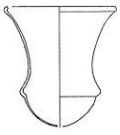
[509] Gövdede, düzensiz şekillerden oluşan bal peteği deseni bulunmaktadır. (Grossmann 2013, 247.)
[510] Gövdede bal peteği deseni bulunmaktadır. (Contardi 2009, 126.)
[511] Aynı renkte iki yatay iplik arasında beyaz bir zikzak iplik ile bezelidir. (Schwarzer 2009b, 90.)
[512] Mavi cam ipliği bezemelidir. (Blid 2009, 141.)
[513] Mavi nokta bezemesi bulunmaktadır. (Blid 2009, 141.)
[514] Bardak parçası, dalga bandı ile süslüdür. (Blid 2009, 141.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
138		–	Manisa Müzesi	Erken Bizans Dönemi	**Silindir Gövdeli Bardak** Tam. y: 8.6 cm; a.ç: 6.6 cm; k.ç: 4.5 cm.	Hazinedar Coşkun, 2021, 306, kat. no: 1.
139		–	Manisa Müzesi	Erken Bizans Dönemi	**Armudi Gövdeli Bardak** Tam. y: 10.5 cm; a.ç: 6.6 cm; k.ç: 4 cm.	Hazinedar Coşkun, 2021, 306, kat. no: 2.
140		–	Manisa Müzesi	Erken Bizans Dönemi	**Uzun Konkav Gövdeli Bardak**[515] Tam. y: 14.2 cm; a.ç: 5.4 cm; k.ç: 4.5 cm.	Hazinedar Coşkun, 2021, 308, kat. no: 5.
141		–	Manisa Müzesi	Erken Bizans Dönemi	**Konkav Gövdeli Bardak**[516] Tam. y: 11 cm; a.ç: 7.5 cm; k.ç: 5 cm.	Hazinedar Coşkun, 2021, 307, kat. no: 4.
142		–	Manisa Müzesi	Erken Bizans Dönemi	**Halka Kaideli Bardak**[517] Tam. y: 10.2 cm; a.ç: 7 cm; k.ç: 5.2 cm.	Hazinedar Coşkun, 2021, 307, kat. no: 3.
143		–	Manisa Müzesi	Erken Bizans Dönemi	**Halka Kaideli Bardak** Tam. y: 10.2 cm; a.ç: 8.1 cm; k.ç: 4.7 cm.	Hazinedar Coşkun, 2021, 308, kat. no: 6.

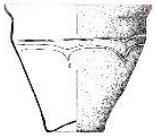
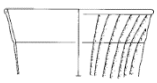
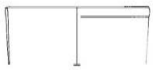
[515] Gövdede çok derin olmayan 4 adet çökertme bezeme bulunmaktadır. (Hazinedar Coşkun 2021, 380.)
[516] Gövdede derin 4 adet çökertme bezeme bulunmaktadır. (Hazinedar Coşkun 2021, 307.)
[517] Gövdede 4 adet çökertme bezeme bulunmaktadır. (Hazinedar Coşkun 2021, 307.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
144		_	Manisa Müzesi	Erken Bizans Dönemi	**Halka Kaideli Bardak** Tam. y: 10 cm; a.ç: 9.3 cm; k.ç: 5 cm.	Hazinedar Coşkun, 2021, 308, kat. no: 7.
145		_	Manisa Müzesi	Erken Bizans Dönemi	**Halka Kaideli Bardak** Tam. y: 10.2 cm; a.ç: 8.1 cm; k.ç: 4.2 cm.	Hazinedar Coşkun, 2021, 309, kat. no: 8.
146		_	Manisa Müzesi	Erken Bizans Dönemi	**Halka Kaideli Bardak** Tam. y: 10.5 cm; a.ç: 8.3 cm; k.ç: 4.5 cm.	Hazinedar Coşkun, 2021, 309, kat. no: 9.
147		_	Manisa Müzesi	Erken Bizans Dönemi	**Halka Kaideli Bardak**[518] Tam. y: 16.2 cm; a.ç: 7.1 cm; k.ç: 5.9 cm.	Hazinedar Coşkun, 2021, 309, kat. no: 10.
148		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Halka Kaideli Bardak** Tam.	Atik, 2009, 3, fig: 7; Atik, 2014, 205, Res. No: 22
149		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Halka Kaideli Bardak** Eksik.	Atik, 2009, 3, fig: 8.

[518] Gövdede 4 adet çökertme bezeme bulunmaktadır. (Hazinedar Coşkun 2021, 309.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
150		Elaiussa Sebaste Bizans Sarayı	–	M.S. Geç 5.yy-6.yy ilk yarısı	**Halka Kaideli Bardak** Yeşil renk. Eksik. y: 4.4.7 cm; k.ç: 7.6 cm.	Gençler, 2009, 213, kat. no: 199, lev. ve çiz. no: XVIII/199 (benzeri kat. no: 200); Gençler Güray 2017, 231.
151		Sardes Sinagog Binası Doğusu	–	Erken Bizans Dönemi	**Bardak**[519] Eksik. y: 13 cm.	Von Saldern, 1980, 69, kat. no: 473, şek: 13.
152		Sardes Bronzlar Evi Lidya Açması	–	Erken Bizans Dönemi	**Düz Kenarlı Çan Biçimli Bardak** Eksik. y: 12.7 cm; a.ç: 9.7 cm.	Von Saldern, 1980, 69, kat. no: 472, şek: 25.
153		–	Manisa Müzesi	Erken Bizans Dönemi	**Oval Gövdeli Bardak**[520] Tam. y: 8.7 cm; a.ç: 7.3 cm; k.ç: 4.5 cm.	Hazinedar Coşkun, 2021, 310, kat. no: 11.
154		–	Manisa Müzesi	Erken Bizans Dönemi	**Oval Gövdeli Bardak**[521] Tam. y: 9.4 cm; a.ç: 9.1 cm; k.ç: 4.2 cm.	Hazinedar Coşkun, 2021, 310, kat. no: 12.
155		Efes Konut 2	Efes Müzesi	M.S.5-6.yy	**Çan Biçimli Bardak**[522] Açık yeşilimsi şeffaf renk. Tam. y: 6.4 cm; ç: 6.4 cm.	Czurda Ruth, 2007, 100, kat. no: 360, lev.no: 13.

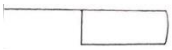
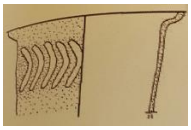
[519] Deforme olmuş bir bardak formudur. (Von Saldern 1980, 69.)
[520] Kaidenin üst kısmında cam ile aynı renk, içe katlı çubuk biçimli dışa taşıntılı bir bezeme yer almaktadır. (Hazinedar Coşkun 2021, 310.)
[521] Gövdede 6 adet çökertme bezeme bulunmaktadır. Kaide kısmında ise, sıkıştırılmış 12 adet ayak biçimli bezeme yer almaktadır. (Hazinedar Coşkun 2021, 310.)
[522] Dışbükey, yuvarlak bir taban kısmı bulunmaktadır. (Czurda Ruth 2007, 100.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
156		Arykanda Naltepesi	_	M.S.5-7.yy	**Bardak**[523] Açık yeşil renk. Tam. y: 9.6 cm; ç: 11 cm.	Bilgiç, 2005, 167, kat. no: 172, çiz. no: 172.
157		Efes Yamaçevi Konut 3	Efes Kazı Deposu	M.S.5-7. yy	**Bardak Ağız Parçası** Açık yeşilimsi şeffaf renk. y: 2 cm; a.ç: 8,8 cm.	Czurda Ruth, 2007, 109, kat. no: 389, lev. no: 14 (benzeri kat. no: 390.)
158		Hadrianopolis Villa	_	M.S.6-7.yy	**Bardak Ağız Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 13, kat. no: VR1/63, lev. no: 2.
159		Hadrianopolis Hamam A	_	M.S.6-7.yy	**Bardak Ağız Parçası**[524] Açık mavi yeşilimsi renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 23, kat. no: BAR 6a-c/13, lev. no: 9.
160		Hadrianopolis Hamam A	_	M.S.6-7.yy	**Bardak Ağız Parçası**[525] Açık yeşilimsi mavi renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 23, kat. no: BAR 6a-c/14, lev. no: 9.
161		Hadrianopolis Villa	_	M.S.6-7.yy	**Bardak/Kandil Ağız Parçası** Yeşilimsi mavi renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 11, kat. no: VR1/2, lev. no: 1 (benzerleri kat. no: VR1/3,VR1/17,VR1/21; VR3/1-VR3/4.)
162		Hadrianopolis Villa	_	M.S.6-7.yy	**Bardak Ağız Parçası** Açık mavimsi renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 11, kat. no: VR1/18, lev. no. 1 (benzerleri kat. no: VR1/19-VR1/20, VR1/25;VR2/1,VR6/5

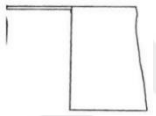
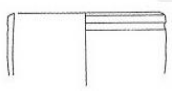
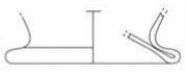
[523] Ağız kenarının hemen altında aplike cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. Süsleme yerel bir üretim olabilir. (Bilgiç 2005, 167.)

[524] Ağız kenarının hemen altında mavi renkli cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Fünfschiling-Laflı 2013, 23.)

[525] Ağız kenarının altından gövdeye doğru inen kabarık yiv deseni bulunmaktadır. (Fünfschiling-Laflı 2013, 23.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
163		Patara Ana Cadde	_	M.S.5-6.yy	**Bardak Ağız Parçası** Şeffaf açık yeşil mavi renk. Eksik. y: 1.5 cm; a.ç: 8 cm.	Baybo, 2003, 145, kat. no: 210.
164		Myndos B1	_	Erken Bizans Dönemi	**Konik Bardak Ağız Parçası** Yeşil sarı renk. Eksik. y: 2 cm; ç: 4.20 cm.	Özet, 2016, 245, kat. no: 2010/26a.
165		Elaiussa Sebaste Bizans Sarayı	_	M.S.5-7.yy	**Bardak Ağız Parçası**[526] Açık kahve ve kobalt renk. Eksik. y: 4.1 cm; a.ç: 8.6 cm.	Gençler, 2009, 213, kat. no: 196, lev. ve çiz. no: XVIII/196 (benzerleri kat. no: 197, 198.)
166		Ordu Cıngırt Kayası L 17 Açması	_	M.S.6-7.yy	**Bardak Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 1.6 cm; a.ç: 7 cm; kal: 0.05 cm.	Erol- Tamer, 2016, 203, 210, 211, kat. no: 2, lev. no: 2b (benzerleri kat. no: 3, 4, 5.)
167		Ordu Cıngırt Kayası K 16 Açması	_	M.S.6-7.yy	**Bardak Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 1.5 cm; a.ç: 6.4 cm; kal: 0.1 cm.	Erol- Tamer, 2016, 212, kat. no: 6, lev. no: 2f.
168		Myndos C1 Güneybatı	_	Erken Bizans Dönemi	**Bardak/Kavanoz Ağız Parçası**[527] Koyu sarı renk. Eksik. y: 3.56 cm; ç: 7.20 cm.	Özet, 2016, 237, kat. no: 2010/7a.
169		Efes Yamaçevi Konut 1	Efes Kazı Deposu	M.S.6-7. yy	**Bardak Ağız Parçası** Yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. y: 3.1 cm; a.ç: 11 cm.	Czurda Ruth, 2007, 100, kat. no: 362, lev. no: 13.

[526] Gövdede açık kahverengi camdan 3 sıra cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Gençler 2009, 213.)
[527] Diyagonal kabartma yiv bezeme bulunmaktadır. (Özet 2016, 237.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
170		Ksanthos	_	Erken Bizans Dönemi	**Bardak/Kandil Ağız Parçası** Mavimsi renk. Eksik.	Foy 2007, 244, fig. 17.15.
171		Efes Yamaçevi Konut 3	_	M.S.5-7. yy	**Bardak Ağız Parçası** Renksiz şeffaf renk. y: 2 cm; a.ç: 8,4 cm.	Czurda Ruth, 2007, 113, kat. no: 407, lev. no: 15.
172		Patara Ana Cadde 7 No'lu Dükkan	_	M.S.5-7.yy	**Bardak Ağız Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 4.7 cm; a.ç: 6 cm.	Baybo, 2003, 143, kat. no: 204.
173		Efes Yamaçevi Konut 3	Efes Kazı Deposu	M.S.5-7. yy	**Bardak Ağız Parçası**[528] Yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. y: 2.7 cm; a.ç: 8 cm.	Czurda Ruth, 2007, 106, kat. no: 375, lev. no: 14.
174		Smyrna Agorası	_	M.S.6-7.yy	**Halka Kaideli Bardak Kaide Parçası** Yeşil renk. Eksik.	Savur Yıldız, 2016, ek.s. 75, kat. no: 75.
175		Smyrna Agorası Avlu 2	_	M.S.5-7.yy	**Bardak/Kase/ Tabak Kaide Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 1.2 cm; k.ç: 3.6 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 83, kat. no: 83 (benzeri kat. no: 85.)
176		Smyrna Agorası Avlu 1	_	M.S.5.yy ilk yarısı	**Bardak Kaide Parçası** Mavimsi yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.3 cm; k.ç: 4.2 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 76, kat. no: 76.

[528] Kesme yiv bezemelidir. (Czurda Ruth 2007, 106.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
177		Ksanthos	_	Erken Bizans Dönemi	**Bardak Kaide Parçası** Açık sarımsı renk. Eksik.	Foy 2007, 241, fig. 16.10.
178		Smyrna Agorası Kuzey Cadde	_	M.S.5-7.yy	**Bardak Kaide Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 1.2 cm; k.ç: 8.4 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 77, kat. no: 77.
179		Smyrna Agorası Bazilika Doğu Kapısı	_	M.S.5-7.yy	**Bardak/Kase/ Tabak Kaide Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 0.9 cm; k.ç: 4.1 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 79, kat. no: 79 (benzeri kat. no: 80.)
180		Smyrna Agorası Bazilika 4. Galeri	_	M.S.5-7.yy	**Bardak/Kase/ Tabak Kaide Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 1.6 cm; k.ç: 3.8 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 81, kat. no: 81 (benzeri kat. no: 82.)
181		Smyrna Agorası Bazilika 4.Galeri	_	M.S.5-7.yy	**Bardak Kaide Parçası** Açık yeşil saydam renk. Eksik. y. 0.8 cm; k.ç: 4.2 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 28, kat. no: 28.

5.3. KAVANOZ ve VAZOLAR[529]

Geç Roma formunu devam ettiren, genellikle kulpsuz ve silindirik gövdeli olarak tasarlanan kavanozlar, geniş ve derin ağızlı, boyun kısımları ağız genişliğinden kısa, boyunsuz ya da kısa boyunlu kaplardır. Çoğunun eklenmiş bir ayağı bulunmamakta, boyutları ve formları büyük ölçüde değişiklik göstermektedir. Bazı formların oldukça yüksek, bazılarının ise kısa boynu vardır. Gövde genellikle küresel, silindirik ve dörtgen formlu olabilmektedir[530].

Kavanozlar, (minyatür kavanozlar dahil) merhem, krem ya da kozmetik ve gıda ürünlerinin konulduğu, depolandığı kaplardır. Kozmetik amaçlı kullanılan küçük boyutlu kavanozlar, Suriye-Filistin Bölgesi'nde M.S.3. yüzyılın sonlarından 5. yüzyıl başlarına ait bir mezar kompleksinde yaygın olarak bulunmuştur[531]. Sıvı halde bulunan parfüm ya da kozmetik sıvılarının konulmasına yarayan unguentarium ve cam şişelerden farklıdırlar. Bu minyatür kavanozların, gündelik yaşamda ya da tıpta kullanılan daha yoğun kıvamdaki kremler için yapılmış oldukları düşünülmektedir[532]. İmparatorluğun Batısı'nda da minyatür kavanozlara rastlanmaktadır. Fransa, İngiltere ve Almanya'da örnekleri bulunmaktadır. Bu kavanoz türleri, Kilikya bölgesinde de oldukça yaygın kullanılmaktadır[533]. Anadolu'da Silifke Müzesi örneğini verebiliriz. (Res. No: 14)

5.3.1. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Kavanoz ve Vazoları

[529] Tablomuzda yer alan kavanoz ve vazo formları, Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi olarak incelenmiş ve her dönem için sırasıyla tam form, (eksik olup çizimlerle tamamlanan ve tama yakın formlar da dahil) ağız ve kaide parçalarına yer verilmiştir.
[530] Olcay 2001a, 149; Israeli 2003, 234; Stern 2001, 271; Meyer 1992, 31.
[531] Gorin Rosen-Katsnelson 2007, 94; Stern 2001, 22.
[532] Israeli 2003, 234; Erten 2018a, 19; Lightfoot 1993b, 177.
[533] Kilikya Bölgesi'nde Adana Müzesi ve Mersin Müzesi koleksiyonunda pek çok minyatür kavanoz örneği bulunmaktadır. (Erten 2018a, 19.)

Geç Roma İmparatorluk Dönemi kavanoz ve vazo buluntularımızın çoğu serbest üfleme-aletle şekillendirme tekniği kullanılarak yapılmıştır. Kalıba üfleme tekniğinin de kullanıldığı, bezemeli ve bezemesiz formlardır. Kavanoz/vazo formlarında görülen kase ve bardaklarda da gördüğümüz çökertme/dilimli bezeme üflemeli camlarda karakteristiktir. Bu bezeme türünün kökenleri Erken Roma İmparatorluk Dönemi'ne uzanmaktadır. Pompei kentinde örneklerin bulunması, M.S.79 yılından daha önce kullanılmış olduğunu göstermektedir. İmparatorluğun doğusunda ise özellikle Tunus, Mısır, Kıbrıs ve Kilikya, Suriye Filistin Bölgesi'nde bulunan örnekler, M.S.1. yüzyıl sonundan 3. yüzyıl başlarına kadar olan dönemde vazo formunda karşımıza çıkmaktadır[534]. (Res. No: 23) Mavi nokta/damla bezeme (Res. No: 15), Roma cam sanatında ve sonraki dönemlerde de oldukça yaygın kullanılan bir bezemedir. Bunun dışında çok çeşitli kap formlarında karşımıza çıkan ve M.S.3-4. yüzyıla ait İmparatorluğun batısında Yorkshire (İngiltere)[535] örneğinde görülen cam ipliği bezemesi[536] Anadolu örneklerinde de (Res. No: 1, 2, 3, 4, 5, 15, 16, 21, 46, 47) görülmektedir. Mavi zikzak motifi, M.S. 4. ve 5. yy başlarında Suriye-Filistin Bölgesi'nde moda olan bir desendir. Kavanozlar, sürahiler ve sürmedanlık (kohl tüp) formlarında bu süsleme türü kullanılmakta, İslami Dönem camlarında ve Batı'da ortaçağ camlarında çok yaygın kullanıldığı görülmektedir[537]. Ağız kenarında cam ipliği ile yapılmış, bağımsız zikzak motifi olan kavanozlar, M.S.4. yüzyıl tipidir. En erken örnekler (ağız kenarının hemen altında çıkıntı yapan dekoratif bir kenar halkası olmadan yapılan zikzak motifli örnekler) M.S. 3. yüzyılın sonlarında Amman'da bir mezarda bulunmuştur. Filistin, Kudüs ve çevresinde 4. yüzyıl boyunca muhtemelen 5. yüzyıl sonuna kadar, ağız kenarı ve omuz arasında zikzak motifi olan kaplar yapılmıştır[538]. Anadolu'da (Res. No:

[534] Erten 2018a, 21.
[535] Whitehouse 2001, 158, 159, Res. No: 679.
[536] Özellikle Suriyeli cam ustalar tarafından tercih edilen cam iplik bezeme tekniğinin, Suriye çevresinde üretilen kap formlarında yoğunlaştığı görülmektedir. (Olcay 2001a, 149.)
[537] Stern 2001, 23.
[538] Stern 2001, 151.

21) küresel gövdeli, halka kaideli küçük kavanoz örneğimiz zikzak motiflidir. Yiv bezeme (Res. No: 6, 31), bant bezeme (Res. No: 16), kaburga bezeme (Res. No: 20) ve torna kesim bezemeli vazo örneği bulunmaktadır. (Res. No: 25)

Geç Roma ve Bizans Döneminde (M.S.4 ve 5. yüzyılın sonlarında) Suriye-Filistin Bölgesi'nde ve Mısır'da cam kavanozlar yaygın olarak kullanılmıştır. Bu dönemde Filistin'de üretilen kavanozların gövdeleri genellikle soğan biçimli, düz ve hafif içbükey tabanlıdır. Haşhaş kavanozları olarak da bilinen soğan gövdeli kavanozlar Mısır'da yaygın olarak kullanılmaktadır. Atina Agorası'nda M.S.4. yüzyıl ortalarına ait, soğan gövdeli 4 adet küçük kavanoz örneği bulunmuştur. M.S.5 yy Güney Fransa'da Figanieres ve İsviçre Kaiseraugstta'da benzer örnekler bulunmuştur[539].

Halka tabanlı kavanozlar ise nadir olarak görülür ve düz tabanlı kavanozlardan daha az yaygındır[540]. Anadolu'da da nadir, bezemeli ve bezemesiz halka tabanlı kavanoz/vazo örnekleri bulunmaktadır. (Res. No: 1, 3, 21)

Kare kavanozların ağız kısmı gövdeleri kadar geniş olduğu için katı ve yarı katı gıda maddelerini saklamak için de kullanılmış olmalıdırlar. En erken tarihli kare kavanozlar, M.S.1. yüzyılın ortalarına tarihlendirilir. Bu form, Flavius Dönemi'nde ve 2. yüzyılda oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır. M.S.4-5. yüzyıl katmanlarında da bu form karşımıza çıkmaktadır. Kare kavanozlar, kare şişelerden daha az sayıda ele geçmiştir ve ağırlıklı olarak imparatorluğun batısında İtalya ve Avrupa'da kısıtlı alanlarda kullanılmıştır. Bazı kavanozlar serbest üfleme tekniği ile üretilirken bazıları düz kalıplara üflenmiştir[541]. Kare biçimli kavanoz, İmparatorluğun batısında Atina Agora'sında 3.

[539] Weinberg-Stern 2009, 140, 144, kat. no: 319, Res. No: 28; Stern 2001, 150.
[540] Stern 2001, 150, 151; Lightfoot 1993b, 177.
[541] Weinberg-Stern 2009, 115.

yüzyılın ikinci yarısına ait bir örnek bulunmuştur[542]. Anadolu'da da benzer örnekler tespit edilmiştir. (Res. No: 26, 27)

Torna kesim bezemeli vazo örneğimizin (Res. No: 25) M.S. 4. yy'dan itibaren kulplu örnekleri Suriye'de karşımıza çıkmaktadır[543]. Mısır-Kahire'de Maurice Nahman Koleksiyonu'nda yer alan M.S.4-5. yüzyıla tarihlenen torna kesim bezemeli şişe örneği[544] Anadolu'da yer alan örneğimizle benzerdir. Torna kesimin en yaygın şekli bir dizi yatay oluktan oluşmasıdır. Helenistik Dönem'de moda olan yatay çizgi şeritleri 1. yüzyıl bardaklarının, küresel, silindirik şişelerin ana dekoratif unsurudur. Paralel torna kesim, figürlü sahnelerle oyulmuş 4. yüzyıl cam grubunun karakteristiğidir[545].

5.3.2. Erken Bizans Dönemi Kavanoz ve Vazoları

Bu dönemde Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülen form ve bezemeler aynıdır. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki form ve bezeme çeşitliliği bulunmamaktadır. Bu dönem için Anadolu'da bulunmuş çok az sayıdaki kavanoz ve vazoların form özellikleri genellikle küresel gövdelidir. Bezemeli ve bezemesiz örnekler görülmekte Geç Roma İmparatorluk Dönemi kavanoz ve vazo formlarında da görülen cam iplik (Res. No: 58) ve kaburga bezemeyi görmekteyiz. (Res. No: 60) İmparatorluğun doğusu ve batısında M.S.3.yüzyıl sonlarından 5. yüzyıl başlarına kadar görülen kozmetik amaçlı kullanılan küçük boyutlu kavanoz örneği bu dönemde Anadolu örneklerimizde görülmektedir.

[542] Weinberg-Stern 2009, 13, 18, kat. no: 297.
[543] Atila 2015, 166.
[544] Whitehouse 2003, 157, Res. No: 1167.
[545] Stern 2001, 30.

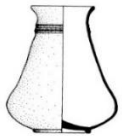
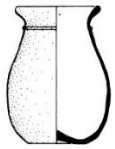
Çalışmamızda bulunmuş olan kavanoz ve vazo formları için günlük kullanıma yönelik cam ihtiyacını karşılamak ve halkın talebine yönelik olması açısından İstanbul/Saraçhane[546], Smyrna[547], Perge[548], Labraundos[549], kentlerinde olduğu gibi çoğunlukla yerel bir üretimden bahsedebiliriz. Bugün müzelerde bulunan kavanoz ve vazo formları için; Tokat Müzesi'nde bulunan eserlerin Akdeniz Bölgesi'nde üretilmiş olan kap formlarına benzerliği, eğer burada bir üretim varsa Akdeniz'den etkilenmiş olduğu, üretim yoksa ticaret yolu ile bölgeye gelmiş olduğu düşünülmektedir. Karadeniz Bölgesi'nde cam üretiminin olup olmadığını ortaya koyacak bir cam fırınına rastlanılmamıştır. Bu nedenle; Tokat ve çevresinde cam üretiminin olup olmadığı ile ilgili net bir bilgi vermek oldukça zordur[550]. Diyarbakır bölge genelinde camcılık alanındaki çalışmaların yeterli olmayışı, Diyarbakır Müzesi'nde yer alan cam kapların atölye ürünü olduğunu söylemek yerine, Doğu Akdeniz kökenli olduklarını belirtmek daha uygun olacaktır[551]. Anadolu'nun doğusunda cam eserlerle ilgili yapılan çalışmalar oldukça azdır. Malatya Müzesi'nde yer alan cam eserler, çevre bölgelerde bulunan eserler ile karşılaştırılınca yakın bir bölgede cam atölyesinin bulunduğu ya da bölgenin önemli ticaret merkezlerinden biri olduğunu söylemek mümkündür[552]. Sivas kentinde klasik çağlara yönelik bilimsel bir kazı henüz yapılmadığından müzede yer alan cam eserlerin Sivas sınırları içinde üretilmiş olduğunu kesin olarak söylemek mümkün değildir[553].

Anadolu'dan ele geçmiş kavanoz ve vazo formlarının çoğunluğu kazı buluntusudur. Tam olarak ele geçen buluntularımız oldukça azdır. Sağlam ve eksiksiz

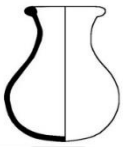
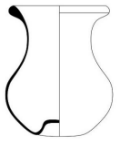
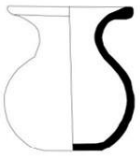
[546] Erken Bizans Dönemi'nde (M.S.6-7.yy) bir veya daha fazla cam atölyesinin varlığından bahsetmek mümkündür. (Hayes 1992, 402.)
[547] Smyrna'da günlük kullanım kaplarının yanısıra pencere camlarının da bulunmuş olması burada yerel bir üretimin varlığını göstermektedir. (Savur Yıldız 2016, 28.)
[548] Perge kentinde üretim, gezici ustalar tarafından yapılmaktadır. (Demir 1999, 187.)
[549]Bu kentte bulunmuş olan cam formlar üzerine yapılan çalışmalar, bize cam üretiminin varlığını göstermektedir. Labraundos kentinin, Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde kendi bölgesel ihtiyaçlarını karşılayan bir cam üretim merkezi olma ihtimali oldukça kuvvetlidir. (Çakmaklı 2007, 289.)
[550] Eker 2016, 82.
[551] Hanar 2018, 78, 79.
[552] Öztürk 2012, 69; Örs 2019, 202.
[553] Atila 2015, 169.

durumda olan cam örneklerimizin mezar buluntuları olduğu düşünülmektedir. Eserlerin bir bölümü de bugün müzelerde bulunmaktadır.

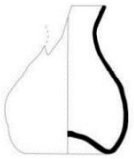
Bu bölümde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, benzer örnekler, tam form, ağız, kaide parçaları ile birlikte toplam **99** adet kavanoz ve vazo örneğimiz bulunmaktadır.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
1		_	Bergama Müzesi	M.S.3-4.yy	**Oval Gövdeli Kavanoz**[554] Çok açık yeşil saydam renk. Tam. y: 11.2 cm; a.ç: 4.7 cm; k.ç: 4.7 cm.	Atila- Gürler, 2008, 191, kat. no: 290.
2		_	Bergama Müzesi	M.S.3-4.yy	**Oval Gövdeli Kavanoz**[555] Renksize doğru uçuk yeşil saydam renk. Tam. y: 12 cm; a.ç: 6.2 cm; k.ç: 5 cm.	Atila- Gürler, 2008, 192, kat. no: 291.
3		_	Eskişehir Müzesi	M.S.3-4.yy	**Kavanoz**[556] Şeffaf renk. Tam. y: 10 cm; a.ç: 4.6 cm; k.ç: 4.2 cm.	Olcay, 2001a, 150, kat. no: 8, fig.1g.
4		_	Uşak Arkeoloji Müzesi	M.S.3-4. yy	**Vazo**[557] Açık yeşil renk. Tam. y: 7.4 cm; a.ç: 5.7 cm.	Çakmaklı, 2007, 111, 139, kat. no: 31, çiz. no: 20.
5		Bilecik Roma Mezarı Kurtarma Kazısı	Eskişehir Müzesi	M.S.4.yy	**Kavanoz**[558] Şeffaf renk. Tam. y: 6.8 cm; a.ç: 4.8 cm; k.ç: 3.2 cm.	Olcay, 2001a, 149, kat. no: 5, fig.1d, (benzerleri kat. no: 6, 7.)

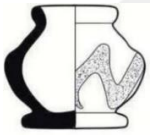
[554] Dışa dönük ağız, içe doğru katlanarak yuvarlatılmıştır. Kavanozun boyun kısmında ise, aynı renkte ince cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Atila-Gürler 2008, 191.)
[555] Dışa çekik ağız, içe doğru katlanarak yuvarlatılmıştır. Kavanozun boyun kısmında, aynı renkte ince cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Atila-Gürler 2008, 192.)
[556] Ağzın hemen altında, gövdenin etrafına 3 kez sarılmış, cam ile aynı renkte cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Olcay 2001a, 150.)
[557] Vazonun boyun kısmının altında tek ve çift sıra halinde cama yapıştırılmış kabartma halinde cam iplikleri bulunmaktadır. (Çakmaklı 2007, 111.)
[558] Ağzın hemen altında aynı renkten cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Olcay 2001a, 149.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
6		_	Silifke Müzesi	M.S.3-4. yy	**Burmalı Vazo**[559] Doğal mavi renk. Tam. y: 8 cm; a.ç: 6.4 cm. k.ç: 4 cm.	Erten, 2018a, 213, kat. no: 84.
7		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Kavanoz** Yeşil renk. Tam. y: 9.3 cm; a.ç: 6.7 cm; g.ç: 7.4 cm.	Hanar, 2018, 450, kat. no: 508.
8		_	Sivas Müzesi	M.S.3-4.yy	**Kavanoz** Şeffaf mavimsi yeşil renk. Tam. y: 5.2 cm; a.ç: 3 cm; k.ç: 3.2 cm.	Atila, 2015, 166, 172, kat. no: 34, fig: 11.
9		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.4-5.yy	**Kavanoz** Yeşil renk. Tam. y: 7.2 cm; a.ç: 4 cm; g.ç: 5.7 cm.	Hanar, 2018, 451, kat. no: 509.
10		_	Malatya Müzesi	M.S.3-4.yy	**Kavanoz** Açık yeşil renk. Tam. y: 5.1 cm; a.ç: 3.4 cm; g.ç: 4.1 cm; b.ç: 2.5 cm.	Örs, 2019, 105, kat. no: 67, çiz. no: 70.
11		_	Şanlıurfa Müzesi	M.S.3-4.yy	**Minyatür Kavanoz** Yeşil renk. Tam. y: 4.4 cm; a.ç: 3.8 cm; k.ç: 1.9 cm; g.gen: 4 cm.	Marangoz, 2018, 219, kat. no: 113 (benzerleri kat. no: 114-117.)

[559] Cam ustası, kalıba üfleme tekniğini kullanarak dikey yivli kalıba üfler ve daha sonra kalıptan çıkarılan cam formu üzerinde oluşan yivleri hafifçe kıvırarak burmalı süsler oluşturur ve serbest üfleme tekniği ile son şeklini verir. (Erten 2018a, 213.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
12		–	Şanlıurfa Müzesi	M.S.3-4.yy	**Minyatür Kavanoz**[560] Mavimsi yeşil renk. Eksik. y: 5.4 cm; a.ç: 4 cm; k.ç: 3.7 cm; g.gen: 5.1 cm.	Marangoz, 2018, 224, kat. no: 118.
13		–	Şanlıurfa Müzesi	M.S.3-4.yy	**Minyatür Kavanoz** Sarımsı yeşil renk. Eksik. y: 5.8 cm; k.ç: 3.6 cm; g.gen: 4.9 cm.	Marangoz, 2018, 225, kat. no: 119.
14		Pazarkaşı Kurtarma Kazısı Mezar Buluntusu	Silifke Müzesi	M.S.3-4.yy	**Minyatür Kavanoz**[561] Doğal mavimsi renk. Tam. y: 2.2-2.4 cm; a.ç: 2.7 cm; k.ç: 2.2 cm.	Erten, 2018a, 19, kat. no. 1.
15		Afyon Dinar Yıprak Köy Çevresi	Afyon Müzesi	M.S.4.yy	**Vazo**[562] Uçuk sarı yeşil saydam renk. Tam. y: 9.3 cm; a.ç: 5.5 cm; g.ç: 8.1 cm.	Lightfoot, 1989, 95, 96, kat. no. 59, fig. 5.5.
16		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.3. veya 4.yy başı	**Kavanoz/ Bardak**[563] Mavimtırak açık yeşil renk. Tam. y: 8.6 cm; a.ç: 6.35-6.5 cm; g.ç: 8.6 cm.	Lightfoot-Arslan, 1992, 143, kat. no: 85.
17		–	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.4-5. yy	**Torba Formlu Merhem Kavanozu** Mavi-yeşil renk. Tam. y: 6.2 cm; a.ç: 4.1 cm; k.ç: 5.5 cm; g.ç: 1.6 cm.	Höpken,-Çakmaklı, 2015, 88, kat. no: 161.

[560] Ağız kenarının bir tarafı diğer ağız kenarına göre daha yüksektir. (Marangoz, 2018, 224.)
[561] Bu minyatür kavanoz tipi, Doğu Roma dünyasında yaygın olduğu kadar Kilikya'daki merkezlerde de yaygın bulunmaktadır. (Erten 2018a, 19.)
[562] Cam ipliği ve damla bezemesi bulunmaktadır. (Lightfoot 1989, 96.)
[563] Ağız kenarının hemen altında aynı renkten cam ipliği bezeme; gövdede de iki yatay bant süslemesi bulunmaktadır. (Lightfoot-Arslan 1992, 143.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
18		_	Bergama Müzesi	M.S.3-4.yy	**Oval Gövdeli Kavanoz** Uçuk yeşil saydam renk. Tam. y: 8.5 cm; a.ç: 6 cm. k.ç: 4.6 cm.	Atila- Gürler, 2008, 190, kat. no: 289.
19		_	Malatya Müzesi	M.S.3-4.yy	**Kavanoz** Yeşil renk. Tam. y: 3.5 cm; a.ç: 3.1 cm.g.ç: 3.4 cm; b.ç: 2.2 cm.	Örs, 2019, 106, kat. no: 68, çiz. no: 71.
20		Afyon-Dinar Tatarlı Tümülüsü	Afyon Müzesi	M.S.4-5 yy.	**Vazo**[564] Koyu sarı saydam renk. Tam. y: 6.8 cm; a.ç: 5 cm; g.ç: 7.4 cm.	Lightfoot, 1989, 91, kat no: 41, pl. 6.1 (benzeri kat no: 51, 52, 58, pl.5.5, 5.6., 5.3.)
21		Ani Ören Yeri	Kars Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Küçük Kavanoz**[565] Sarımtırak renk. Tam. y: 1.9 cm; a.ç: 1.3 cm; b.ç: 1.2 cm.	Öztürk, 2012, 60, kat.no: 32.
22		Olympos Giriş Kompleksi M5	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Küresel Gövdeli Kavanoz** Mavi yeşil renk. Eksik. y: 1.6-4 cm; ç: 4-8 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 112, kat. no: 81.1 (benzerleri kat. no: 81.2-8.)
23		Pazarkaşı Kurtarma Kazısı Mezar Buluntusu	Silifke Müzesi	M.S.3-4.yy	**Çökertme-Dilimli Bezemeli Kavanoz**[566] Doğal yeşil renk. Tam. y: 7 cm; a.ç: 3.2 cm; k.ç: 2.5 cm.	Erten, 2018a, 21, kat. no. 2.

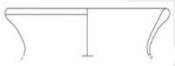
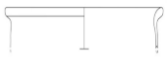
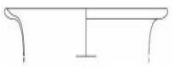
[564] Gövdenin alt kısmında dikey olarak yapılmış 8 adet kaburga bezemesi bulunmaktadır. (Lightfoot 1989, 93, 94, 95.)

[565] Yarı küresel formlu gövde üzerinde zikzak şekilli ve çıkıntılı cam iplik bezemesi bulunmaktadır (Öztürk 2012, 60). Filistin'deki kavanoz örneklerinde de mavi zikzak süsleme yaygındır. (Stern 2001, 150, 151.)

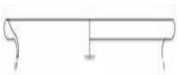
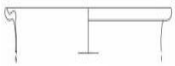
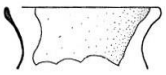
[566] Kavanozun gövde kısmında çökerterek oluşturulmuş, 4 dilim bezemesi bulunmaktadır. Serbest üfleme tekniği sırasında çökertmeli dilimler oluşturulmaktadır. Bu süsleme ile kavanoz, kare prizmal bir şekil almıştır. (Erten 2018a, 21.)

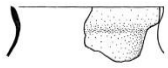
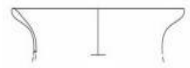
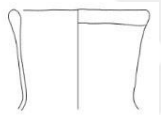
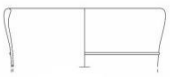
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
24		_	Tokat Müzesi	M.S.4-5.yy	**Kavanoz**[567] Açık yeşil renk. Tam. y: 13.7 cm; a.ç: 3.5 cm; k.ç: 2.5 cm.	Eker, 2016, 168, kat. no: KV76.
25		_	Sivas Müzesi	M.S.4-5.yy	**Torna Kesim Dekorlu Vazo**[568] Şeffaf mavi yeşil renk. Tam. y: 17.6 cm; a.ç: 5.2 cm; k.ç: 3.3 cm.	Atila, 2015, 166, 172, kat. no: 33, fig: 10.
26		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.4 yy'dan 5.yy'a ya da daha sonraki bir dönem.	**Kare Vazo** Açık mavi yeşil renk. Tam. y: 14.2 cm; a.ç: 6.3 cm; g. gen 6.1-6.25 cm; t. gen. 6.6 cm.	Lightfoot-Arslan, 1992, 198, kat. no: 133.
27		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.4 yy'dan 5.yy'a ya da daha sonraki bir dönem.	**Kare Vazo** Açık yeşil renk. Tam. y: 15.25 cm; a.ç: 6.9-7.1 cm; t. gen: 8.cm.	Lightfoot-Arslan, 1992, 199, kat. no: 134.
28		Smyrna Agorası Bazilika 4. Galeri	_	M.S.3-5.yy	**Yarı Küresel Gövdeli Kavanoz Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 2.2 cm; a.ç: 6.6 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 8, kat. no: 8.

[567] Kavanozun silindirik bir gövdesi ve derin bir şekilde içe çökertilmiş tabanı vardır. (Eker 2016, 81.)
[568] Dışa ve içe dönük ağızlı, ince uzun boyunlu, basık ve oval gövdeli, yüksek ayaklı bir vazodur. M.S.4. yy'dan itibaren Suriye'de kulplu örnekleri bulunmaktadır. (Atila 2015, 166.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
29		Klaros Propylon	_	M.S.3-4.yy	**Oval Gövdeli Kavanoz Ağız Parçası** Açık mavi renk. Eksik. a.ç: 8 cm.	Taştemür, 2007, 179, 180, kat. no: 187.
30		Uşak Akmonia Tarla	_	M.S.3-4.yy	**Kavanoz Ağız Parçası** Açık yeşil şeffaf renk. Eksik. y: 0.7 cm; kal: 0.2 cm.	Taştemür, 2019a, 158, 159, 167, kat. no: 27, fig: 4.
31		Labraundos Zeus Kutsal Alanı	_	M.S.3-4.yy	**Yarı Küresel Gövdeli Kavanoz Ağız Parçası**[569] Eksik.	Çakmaklı, 2017, 286, lev. no: 4. 13.
32		Smyrna Agorası Bazilika 4. Galeri	_	M.S.3-5.yy	**Kavanoz Ağız Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik. y: 1.7 cm; a.ç: 6.6 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 9, kat. no: 9 (benzeri kat. no: 11.)
33		Smyrna Agorası Bazilika 4. Galeri	_	M.S.3-5.yy	**Kavanoz Ağız Parçası** Açık yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.5 cm; a.ç: 10.6 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 10, kat. no: 10.
34		Metropolis Hamam Önü Girişi	_	M.S.3.yy ve sonrası	**Kavanoz Ağız Parçası** Açık mavi saydam renk Eksik. y: 1.3 cm; a.ç: 7.8 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 246, kat. no: 222, lev. no: 23.222.

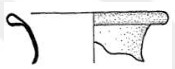
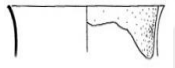
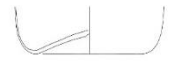
[569] Ağız kenarının hemen altında kesme yiv bezemesi bulunmaktadır. (Çakmaklı 2017, 286.)

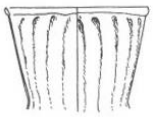
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
35		Metropolis Palaestra	_	M.S.3.yy ve sonrası	**Kavanoz Ağız Parçası** Renksize yakın uçuk yeşil saydam renk Eksik. y: 0.7 cm; a.ç: 8 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 246, 247, kat. no: 223, lev. no: 23.223.
36		Metropolis Kuzey Mozaikli Salon Batısı	_	M.S.3.yy ve sonrası	**Kavanoz Ağız Parçası** Açık mavi saydam renk Eksik. y: 1.1 cm; a.ç: 8 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 247, kat. no: 224, lev. no: 23.224.
37		Sagalassos Çeşme	_	M.S.3-4.yy	**Kavanoz Ağız Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. a.ç: 7 cm.	Lightfoot, 1993b, 177, kat. no: 33, fig: 122-33 (benzerleri kat. no: 34, 35, 36, 39-45.)
38		Labraundos Zeus Kutsal Alanı	_	M.S.3-4.yy	**Yarı Küresel Gövdeli Kavanoz Ağız Parçası** Eksik.	Çakmaklı, 2017, 286, lev. no: 4. 16.
39		Sagalassos Dorik Tapınak	_	M.S.3-4.yy	**Kavanoz Ağız Parçası** Yeşil renk. Eksik. a.ç: 4.8 cm.	Lightfoot, 1993b, 177, kat. no: 37, fig: 122-37 (benzeri kat. no: 38.)
40		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4.yy	**Vazo Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. y: 2 cm; a.ç: 5.6 cm.	Bilgiç, 2005, 124, kat. no: 77, çiz. no: 78 (benzerleri kat. no: 78, 79.)
41		Arykanda Kütüphane	_	M.S.Geç 3. yy-Erken 4.yy	**Vazo Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. y: 2 cm; a.ç: 7 cm.	Bilgiç, 2005, 126, kat. no: 82, çiz. no: 83.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
42		Arykanda Villa Hamamı	_	M.S.3-5.yy	**Vazo Ağız Parçası** Zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 2.2 cm; a.ç: 8 cm.	Bilgiç, 2005, 128, kat. no: 87, çiz. no: 88.
43		Metropolis Palaestra	_	M.S.3.yy ve sonrası	**Kavanoz Ağız Parçası** Yeşil saydam renk Eksik. y: 1.2 cm; a.ç: 5.9 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 247, kat. no: 225, lev. no: 23.225 (benzeri kat. no: 226.)
44		Klaros Propylon	_	M.S.4-5.yy	**Kare Kavanoz Ağız Parçası** Şeffaf renk. Eksik. a.ç: 6.6 cm.	Taştemür, 2007, 177, kat. no: 179 (benzeri kat. no: 180, 181, 183.)
45		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Soğan Gövdeli Kavanoz Ağız Parçası** Mavimsi yeşil renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 242, fig.68, G.69.
46		Metropolis Sarnıç	_	M.S.3-4.yy	**Oval Gövdeli Kavanoz Ağız Parçası**[570] Açık yeşil saydam renk Eksik. y: 2.5 cm; a.ç: 5.6 cm.	Akkuş, 2011, 53, kat. no: 47, lev. no: no:XII (benzeri kat. no. 48.)
47		Metropolis Palaestra	_	M.S.3-4.yy	**Oval Gövdeli Kavanoz Ağız Parçası** [571] Açık yeşil saydam renk Eksik. y: 2.5 cm; a.ç: 7.2 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 244, kat. no: 216, lev. no: 23.216 (benzerleri kat. no: 217-219.)

[570] Ağız kenarından gövdeye doğru cam ile aynı renkte cam ipliği bezemesi yer almaktadır. (Akkuş 2011, 54.)

[571] Gövdede cam ile aynı renkte 1 sıra cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Akkuş Koçak 2021, 244.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
48		Klaros Propylon	_	M.S.4-5.yy	**Kare Gövdeli Kavanoz Ağız Parçası** Yeşil renk. Eksik. a.ç: 5.9 cm.	Taştemür, 2007, 178, kat. no: 182.
49		Sagalassos Dorik Tapınak	_	M.S.3-4.yy	**Kavanoz Ağız Parçası** Yeşil renk. Eksik. a.ç: 7.2 cm.	Lightfoot, 1993b, 177, kat. no: 36, fig: 122-36.
50		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Vazo Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. y: 1.5 cm; a.ç: 7 cm.	Bilgiç, 2005, 123, kat. no: 75, çiz: 76.
51		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4.yy	**Vazo Ağız Parçası** Açık yeşil şeffaf renk. Eksik. y: 1.4 cm; a.ç: 6 cm.	Bilgiç, 2005, 125, kat. no: 80, çiz: 81 (benzeri kat. no: 81.)
52		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Vazo Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. y: 3 cm; a.ç: 5.2 cm.	Bilgiç, 2005, 128, kat. no: 86, çiz: 87.
53		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Soğan Gövdeli Kavanoz Kaide Parçası** Mavimsi yeşil renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 242, fig.69, G.70.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
54		Bolvadin Dişli	Afyon Müzesi	M.S.5.yy veya sonrası	**Kavanoz** Yeşilimtırak renksiz saydam renk. Tam. y: 16 cm; g.ç: 11.1 cm; k.ç: 7 cm.	Lightfoot, 1989, 101, 102, kat. no. 76, fig. 9.1.
55		Bolvadin Dişli	Afyon Müzesi	M.S.5.yy veya sonrası	**Kavanoz** Yeşilimtırak renksiz saydam renk. Tam. y: 13.4 cm; a.ç: 7.7 cm; g.ç: 10.2 cm; k.ç: 6.5 cm.	Lightfoot, 1989, 102, kat. no. 77, pl. 8.2.
56		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.5.yy veya daha sonraki bir dönem.	**Vazo** Uçuk mavi yeşil renk. Tam. y: 7.1 cm; a.ç: 2.5 cm; g.ç: 5.05.cm.	Lightfoot-Arslan, 1992, 200, kat. no: 135.
57		Hierapolis Martyrion	_	M.S. 5-7.yy	**Küçük Vazo** Renksiz. Tam. y: 3.7 cm; g.ç: 4.3 cm.	Gençler, 2000, 282, 283, kat. no: 57, lev. no: V, 4..
58		Perge Konut Alanı A Evi	_	M.S.5.yy	**Kavanoz Ağız Parçası**[572] Soluk yeşil renk. Eksik. a.ç: 6.8 cm.	Demir, 1999, 99, kat. no: 35, çiz. no: 19/1-g.
59		Ksanthos	_	Erken Bizans Dönemi	**Vazo Ağız Parçası** Eksik.	Foy 2007, 241, fig. 16.8.)
60		İstanbul Saraçhane	_	M.S. Erken-Geç 6.yy	**Kavanoz Ağız Parçası**[573] Açık mavimsi yeşil renk. Eksik.	Hayes, 1992, 403, fig: 151-33.

[572] Kavanoz parçasının ağız kenarından gövdeye doğru soluk sarı renkli cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Demir 1999, 99.)
[573] Hafif dikey kaburga bezemesi bulunmaktadır. (Hayes 1992, 403.)

5.4. KADEHLER[574]

Kadehler, günümüzde kullanılan kadehlere benzerliğinden dolayı, bu isimle anılmakta ancak, kendi döneminde bardak amaçlı kullanılan bir form olduğu düşünülmektedir.[575].

M.S.4-7. yy ve sonrası yaygın olarak görülen, M.S.6-7. yüzyıllarda en popüler dönemini yaşayan cam kadehlerin, hem içme kabı hem de kandil olarak kullanıldıkları bilinmektedir. Aydınlatma amaçlı kullanıldıklarında, cam kadehlerin ağız kısmına madeni bir fitil tutucu konulmaktadır. Doğu Akdeniz'de kadehler her iki amaca yönelik kullanılırken Batıda ise esas olarak içmek için kullanılmışlardır. Ancak Güney Fransa'daki kiliselerde ve Doğu Akdeniz'de sıklıkla kandil olarak karşımıza çıkmaktadır[576].

Kandil ve içme kapları olarak Anadolu'da da görülen cam kadeh formlarının çoğu kilise, dini yapılar (Demre, Saraçhane, Anemorium, Alahan, Elaiussa Sebaste, Smyrna, Klaros, Labraundos, Letoon, Sagalassos Mersin-Olba) dükkan ve konutlarda (Sardes, Efes, Perge, Hadrianopolis, Zeugma, Elaiussa Sebaste, Hierapolis), sinagog yapısında

[574] Tablomuzda yer alan kadeh formu, Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi olarak incelenmiş ve her dönem için sırasıyla tam form, (eksik olup çizimlerle tamamlanan ve tama yakın formlar da dahil) ağız, ayak, sap ve gövde parçalarına yer verilmiştir.
Görseli bulunmayan ve çeşitli şehirlerde bulunmuş olan kadeh örneklerimiz de mevcuttur. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait, Edirne Enez (Ainos) buluntusu kadeh (Başaran-Kurap 2013, 252, 253.), Geç Roma-Bizans Dönemi Afyon/Amorium buluntusu olan ayaklı şarap kadehi (Lightfoot 1993a, 509.), M.S.5-6.yy'a ait Teos Bouleuterion buluntusu olan kadeh (Kadıoğlu ve diğ. 2018, 240.), M.S.5-6.yy Letoon Tapınak Alanı buluntusu olan kadeh parçası (Korkmaz-Demirtaş 2016, 333.), M.S.5-7.yy Side buluntusu olan kadeh (Alanyalı 2014a, 284, 285.), M.S.5-6.yy Aigeai Roma Villa buluntusu olan kadeh (Demir 2020, 137, 138.) ve Sardes kentinde Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait kadeh ayak parçası bulunmuştur. (Von Saldern 1980, 31.)

[575]Gençler Güray 2010a, 219; Stern 1999, 483, 484; Stern 2001, 262, 263.
Erken Bizans Dönemi'nde özellikle Filistin'de M.S.6 ve erken 7. yüzyılda yaygın bir bardak formunun bulunmamasından dolayı bu kadeh türleri aynı zamanda bardak olarak kullanılmaktadır. (Stern 2001, 270, 271.) Bu şarap bardaklarının en karakteristik özelliği, dip kısımlarının itilmesiyle oluşan yüksek saplarıdır. (Höpken-Çakmaklı 2015, 154.

[576] Weinberg-Stern 2009, 149; Çakmaklı 2017, 287.

(Sardes) mezarlık alanlarında (Bergama, Adıyaman) ve kamu alanlarında (Metropolis, Hierapolis, İasos, Patara, Limyra, Parion, İznik) karşımıza çıkmaktadır[577].

5.4.1. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Kadehleri

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülen kadeh formları serbest üfleme tekniği kullanılarak üretilen genellikle bezemesiz formlardır.

Kadehlerin form özellikleri açısından ağız kenarları düz, katlanmış ya da kadehlerin içim kolaylığı sağlayacak şekilde hafif içe doğru yuvarlatılmıştır. Bu ağızların gövdeleri genellikle silindir, konik, yarı küresel ve çan biçimli olabilmektedir[578].

Kadehlerde iki tür ayak biçimi ile karşılaşılmaktadır: Katlanarak ve eklenerek yapılmış ayaklar. Katlanmış ayaklı kadehler, Roma İmparatorluğu'nun bölünmesinden sonra geliştirilen en karakteristik formlardan biridir. Geç Roma Erken Bizans Dönemlerinde yaygın olarak görülen ve M.S. 5. yüzyıl ortalarında (veya 2. yarısında) icat edilen bir formdur. Katlanmış ayaklı kadehler, kadeh formu içinde en çok kullanılan formlardandır.[579]. Bu formda da katlamalı[580] ve eklemeli ayaklı kadehler[581] görülmektedir. Anadolu'da da katlamalı ve eklemeli ayaklı kadeh formu Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemlerinde yaygın olarak bulunmakta, çoğunluğunu ise; katlamalı ayaklı kadehler oluşturmaktadır.

[577] Erten Yağcı 1993, 201, 202.
[578] Erten Yağcı 1993, 201.
[579] Stern 2001, 270; Stern 2021, 365; Stern 2012, 53; Weinberg-Stern 2009, 149.
[580] Kadehlerin yapımında kullanılan bir teknik olan katlamalı ayaklı kadeh formunda, kadeh ayağı tek bir cam balonundan şekillendirilir. Cam balonun bir kısmının aletle içe doğru bastırılması ve pens ile kıstırılması ve geri kalan parça ile gövdenin şekil alması sağlanmaktadır. (Stern 2001, 263, 270, 271.)
[581] Eklemeli ayaklı kadeh formunda, kadeh, gövde ve ayak olmak üzere iki parçadan oluşmaktadır. Kadehin gövde kısmına yeni parça eklenir ve şekillendirilir. (Stern 2001, 263, 270, 271.)

5.4.2. Erken Bizans Dönemi Kadehleri

M.S.5-7. yüzyıllarda kadehler, Erken Bizans Dönemi'nin en popüler içme kaplarıdır[582]. Kadehlerin form ve bezeme teknikleri Geç Roma İmparatorluk Dönemi ile benzerdir. Kadehler, genellikle bezemesiz formlar olduğu için bezemeli örnekler de az sayıdadır. Kadehler de yiv bezeme (Res. No: 81), cam ipliği bezeme (Res. No: 77, 89) kaburga bezeme (Res. No: 91, 92, 93, 198) görülmektedir. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülmeyen, M.S.5-7. yüzyıla tarihlenen, İznik Roma Tiyatrosu'nda bulunmuş, genel kadeh tanımı ve formu dışında kalan, gövdesi cam yaylarla yaprak deseni oluşturulmuş kadeh formunu örnek verebiliriz. (Res. No: 70) Bu kadehin, çok özel törenlerde ve kutlamalarda kullanılmış olabileceği düşünülmektedir[583].

Kadeh formları, Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde olduğu gibi yaygın görülmekte katlanmış ayaklı kadehler Erken Bizans Dönemi'nde (6. ve 7. yüzyıllarda) Akdeniz'de Karadeniz'de, Doğu'da Irak, kuzeyde ise, Orta Avrupa'ya kadar iç kesimlerde kullanılmıştır. Daha az yaygın olduğu alanlar muhtemelen yaşayan halkın farklı içme gelenekleri bulunmasından dolayı Kuzeybatı Avrupa, İskandinavya ve İngiltere'dir[584]. Bunun dışında eklemeli ayaklı kadeh formları, bunun tek ve çok boğumlu örnekleri çok sık karşımıza çıkmasa da bu dönemde, Geç Roma İmparatorluk Dönemi kadeh parçalarına göre daha fazla sayıda kadeh ağız parçası ve ayak parçası ele geçmiştir.

Anadolu'da kadeh formlarının üretiminde genellikle yerel bir üretimden bahsetmek mümkündür. Anadolu'da Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemlerinde çok sayıda kadeh buluntusunun ele geçmesi, bunların yerel olarak üretilmiş ve kullanılmış olduklarını göstermektedir. Anemorium kentinde çok sayıda cam kadehin ve Erken Bizans Dönemi'nde üretimde etkin bir rol oynayan cam fırının

[582] Schwarzer 2009a, 72.
[583] Çelik 2009, 154.
[584] Stern 2001, 270; Stern 2021, 365; Stern 2012, 53; Weinberg-Stern 2009, 149.

bulunması, kadeh formlarının Anadolu'da üretildiklerini göstermektedir. Böylece Anadolu'nun üretimde, Doğu Akdeniz merkezlerinden geri kalmadığı görülmektedir[585].

Anadolu'da bulunmuş kadeh formlarında ithal malzemenin bulunmayışı, cam üretiminin en önemli kanıtıdır. Cam buluntuları, cam parçaları ve üretim artıkları buluntu alanlarında ya da yakın çevrede cam atölyesi bulunduğunu göstermektedir. Metropolis kentinde cam işliğinde yoğun olarak M.S.5-7. yy'lara tarihlenen kadeh formları dikkati çekmektedir. Bozuk üretim kadeh ayak parçalarının ele geçmesi, kadehlerin burada üretilmiş olduğunu göstermektedir[586].

Anadolu'nun çeşitli yerlerinde ele geçmiş, bugün müzelerde bulunan cam örneklerin Suriye-Filistin Bölgesi, Mısır, Kıbrıs gibi yakın coğrafyada bulunan cam eserler ile benzerlikler taşıması, Anadolu ile bu bölgeler arasında kültürel ve ticari ilişkilerin gelişmiş olduğunu ve gezici ustaların aktif olarak çalıştığını göstermektedir. Afyon'da bulunan cam eserler, Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde Frigya Bölgesi'nde büyük bir talep olduğunu ve bu talep doğrultusunda yerel veya bölgesel atölyelerde üretim yapıldığını görmekteyiz. Bezemesiz cam eserlerin büyük bir çoğunluğunun yerel bir endüstri tarafından üretilmiş olduğu bilinmektedir[587].

Elaiussa Sebaste kentinde 7. yüzyıl şehir yaşantısında ele geçmiş cam kase, çömlek gibi formların az sayıda olması bu dönemde cam yerine pişmiş toprak veya ahşap kapların kullanıldığını göstermektedir. Kentte seramik üretimi, 5. yüzyılın sonlarından sonra fırın kalıntıları ve yapılan kil analizlerine göre tespit edilmiştir. Dolayısıyla kentin sofra takımı ihtiyacının hem yerli üretim hem de ithal malzeme ile karşılandığını görmekteyiz[588]. Elaiussa Sebaste kentinde kazılarda bulunmuş ham cam, üretimle ilgili maddeler, üretim atıkları ve yapılan arkeometrik çalışmalar, Erken Bizans Dönemi'nde

[585] Erten Yağcı 1993, 202.
[586] Akkuş Koçak 2021, 145.
[587] Lightfoot 1989, 89.
[588] Gençler Güray 2017, 232, 233.

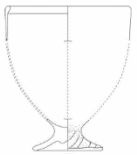
cam üretimi olduğunu göstermektedir. Çeşitli cam kandil formlarının yanı sıra pencere camları ve kadeh formlarının bulunması kentte yerel bir üretim olduğunu bizlere göstermektedir[589].

Anadolu'dan ele geçmiş kadeh formlarının çoğu kazı buluntusudur. Kırılmalara dayanıklı olduğu için çoğunlukla kadeh ayak parçası ele geçmiştir. Eserlerin çok azı bugün müzelerde, müze kazı deposunda ve koleksiyonlarda bulunmaktadır. Anadolu'da bulunmuş kadeh örnekleri yerleşim alanlarından ele geçtiği için bütün ya da bütüne yakın olarak korunmuş örnekler oldukça azdır. Bu nedenle müzelerde cam kadehlere çok fazla rastlanılmamaktadır. Kazı evi depolarında çok sayıda kadeh ve kandil parçaları bulunmaktadır

Bu bölümde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, benzer örnekler, tam form, ağız, kaide parçaları ile birlikte toplam **709** adet kadeh örneğimiz bulunmaktadır.

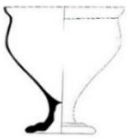
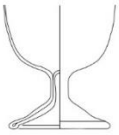
[589] Gençler 2009, 155; Gençler Güray 2017, 232, 233.

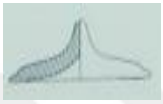
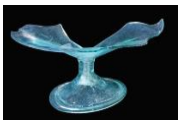
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
1		_	Afyon Müzesi	M.S.4-5.yy	**Kadeh** Yeşil saydam renk. Tam. Eklemeli ayak. y: 11.5 cm; a.ç: 8.2 cm; k.ç: 5.6 cm.	Lightfoot, 1989, 91, kat. no. 44, fig.4.6.
2		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.4-7. yy	**Kadeh** Zeytin yeşili renk Tam. Katlanmış ayak. y: 10.4 cm; a.ç: 7.8 cm; g.ç: 4.7 cm.	Höpken,-Çakmaklı, 2015, 155, kat. no: 348.
3		Bityhnium Claudiopolis	Bolu Müzesi	M.S.4-8.yy	**Konik Gövdeli Kadeh** Zeytin yeşili şeffaf renk. Tam.	Atila- Okan, 2017, 80, şek. 17 a.
4		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Kadeh** Eksik. Eklemeli ayak.	Atik, 2009, 11, fig: 53, 56.
5		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Kadeh** Eksik. Katlanmış ayak.	Atik, 2009, 11, fig: 54, 57.
6		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Kadeh** Eksik. Katlanmış ayak.	Atik, 2009, 11, fig: 55, 58.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
7		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.4-7. yy	**Kadeh** Yeşil renk. Tam. Katlanmış ayak. y: 9.2 cm; a.ç: 8 cm; g.ç: 4.9 cm.	Höpken,-Çakmaklı, 2015, 154, kat. no: 347.
8		Zeugma	Zeugma	M.S.4.yy	**Kadeh**[590] Soluk yeşilimsi renk. Tam. Katlanmış ayak.	Grossmann, 2013, 239, fig: 58, G.59.
9		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.4.yy	**Kadeh** Yeşil renk. Tam. Eklemeli ayak. y: 8.8 cm; a.ç: 8 cm; k.ç: 4.2 cm.	Hanar, 2018, 451, kat. no: 510.
10		Metropolis Kuzey Mozaik Üstü	_	M.S.4-6.yy	**Kadeh/Bardak** Sarımsı yeşil saydam renk. Eksik. Eklemeli ayak. a.ç: 7.6 cm; k.ç: 4.1 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 316, kat. no: 457, lev. no: 47.457 (benzerleri kat. no: 458-467.)
11		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.4-6. yy	**Kadeh**[591] Renksiz. Tam. Katlanmış ayak. y: 8.4 cm; a.ç: 8 cm; k.ç: 4 cm.	Barın, 2007, 203. Res. No: 6.
12		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.4-7. yy	**Kadeh/Şarap Bardağı** Soluk sarı renk Tam. Katlanmış ayak. y: 7.5 cm; a.ç: 8.1 cm; g.ç: 4.3 cm.	Höpken,-Çakmaklı, 2015, 154, kat. no: 346.

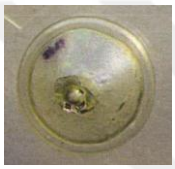
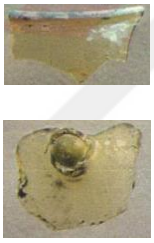
[590] Kadehler, Bizans Dönemi'nde Zeugma'da en yaygın cam kap sınıfıydı ve kazılarda bu kaplardan yüz kadar parça ele geçirilmiştir. Bu tip kadehler, M.S.4. yüzyılda kullanılmaya başlanmış ve bundan sonraki birkaç yüzyıl boyunca da üretilmeye devam etmiştir. (Grossmann 2013, 239, fig.58.)

[591] Kalıba üfleme tekniği ile yapılmış olan kadehin yarı küresel-silindir gövdesi bulunmaktadır. (Barın 2007, 203.)

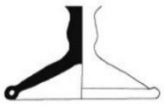
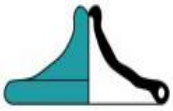
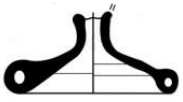
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
13		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Kadeh/Kandil** Tam.	Atik, 2009, 11, fig: 59; Atik, 2014, 201, Res. No: 9.
14		_	Edirne Müzesi	M.S.4-6.yy	**Çan Gövdeli Kadeh** Yeşil renk. Tam. Eklemeli ayak. y. 13 cm; a.ç: 11.4 cm; k.ç: 7.2 cm.	Taştemür-Gürler, 2019b, 329, kat. no: 154.
15		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Kadeh** Yeşilimsi renk. Tam. Katlanmış ayak.	Grossmann, 2013, 240, fig: 59, G 60.
16		Limyra	_	Geç Roma İmp Erken Bizans Dönemi	**Kadeh/Bardak Ağız Parçası** Eksik.	Baybo, 2009, 190, fig: 18.
17		Ksanthos	_	M.S.4yy sonu-5.yy başı	**Kadeh/Bardak Ağız Parçası** Mavimsi renk. Eksik.	Foy 2007, 244, fig. 17.22.
18		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Kadeh Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. y. 2.4 cm; a.ç: 8 cm.	Semiz, 2021, 316, kat. no: 267, lev. no: XXXIII (benzerleri kat. no: 268, 269, 271-277).
19		Ksanthos	_	M.S.4-5.yy	**Kadeh Ağız Parçası** Mavimsi renk. Eksik.	Foy 2007, 244, fig. 17.21.

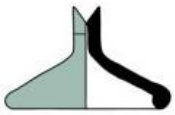
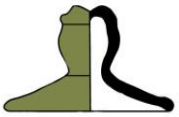
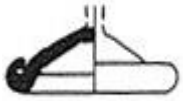
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
20		Klaros Propylon	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Yeşil renk Eksik. ayak ç: 7 cm.	Taştemür, 2007, 182, kat no: 195, çiz. no: 195.
21		Klaros Propylon	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Açık yeşil renk Eksik. ayak.ç: 8.4 cm.	Taştemür, 2007, 182, kat no: 196 (benzeri kat. no: 197, çiz. no: 196.)
22		Bergama Peristilli Ev	_	M.S.4-5.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Sarı yeşil renk. Eksik. gen: 3.2 cm; k.ç: 4.8 cm.	Honroth, 1984, 160, kat. no: G85.
23		Bergama Asklepion	_	M.S.4-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik. Eklemeli ayak.	Schwarzer, 2009b, 92, Res. No: 32.
24		Bergama Asklepion	_	M.S.4-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası**[592] Eksik. Eklemeli ayak.	Schwarzer, 2009b, 92, Res. No: 36.
25		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik. Katlanmış ayak.	Atik, 2009, 3, fig: 5; Atik, 2014, 201, Res. No: 9.
26		Bergama Akropolis	_	M.S.4-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik. Katlanmış ayak.	Schwarzer, 2009b, 92, Res. No: 37.

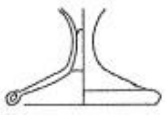
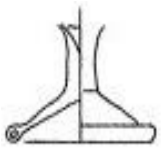
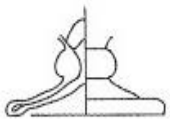
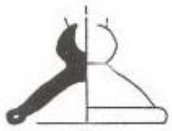
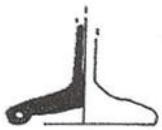
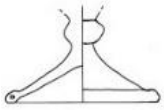
[592] Ayak kısmında girintili spiral benzeri bir desen bulunmaktadır. (Schwarzer 2009b, 92.)

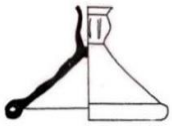
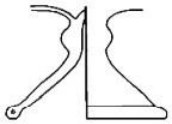
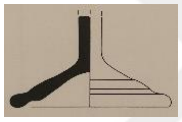
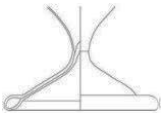
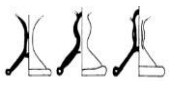
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
27		Bergama Şehir Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Kadeh Ayak ve Gövde Parçası** Renksiz mavi yeşil. Eksik.	Schwarzer, 2009b, 92, Res. No: 39.
28		Bergama Asklepion	_	M.S.4-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik. Katlanmış ayak.	Schwarzer, 2009b, 92, Res. No: 38.
29		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Sarı yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 9 cm; a.ç: 8 cm; g.ç: 8.4 cm; k.ç: 4 cm.	Çömezoğlu, 2001, 95, kat. no: 50, Res. No. 14.
30		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh Ağız[593] ve Ayak Parçası** Sarı yeşil renk. Eksik. y: 8 cm; a.ç: 8 cm; g.ç: 8.3 cm; k.ç: 6 cm.	Çömezoğlu, 2001, 95, 96, kat. no: 51, Res. No. 14.
31		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 8 cm; a.ç: 6 cm; g.ç: 6 cm; k.ç: 5 cm.	Çömezoğlu, 2001, 96, 97, kat. no: 52, Res. No. 14.
32		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Sarı yeşil renk. Eksik. kal: 0.1 cm.	Çömezoğlu, 2001, 100, 101, kat. no: 57, Res. No. 15.

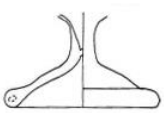
[593] Ağız kısmında mavi renkli cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Çömezoğlu 2001, 96.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
33		Klaros Batı Onur Anıtları	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Açık mavi renk Eksik. Katlanmış ayak. ayak ç: 5 cm.	Taştemür, 2007, 183, kat no: 198 (benzeri kat. no: 199-202), çiz. no: 198.
34		Smyrna Agora Roma Hamamı	_	M.S.4-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Yağ yeşili renk. Eksik. Eklemeli Ayak.	Gürler-Ersoy, 2017, 168, 169, res.1-b (benzerleri Res. No: 1-a, 1-b.)
35		Olympos Müze Kazısı	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Kadeh Ayak Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 2.5-2.8 cm; ç: 3.6-5.5 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 31, kat. no: 10.1 (benzerleri kat. no: 10.2-8, 11.1-8, 12.1-8, 13.1-2.)
36		Olympos Giriş Kompleksi M5	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Kadeh Ayak Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 2-3-6 cm; ç: 4.9-5.7 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 35, kat. no: 14.1 (benzerleri kat. no: 14.2-5.)
37		Olympos Giriş Kompleksi M3	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Kadeh Ayak Parçası** Yeşil sarı renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 1.3-2 cm; ç: 2.9-3.7 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 36, kat. no: 15.1 (benzerleri kat. no: 15.2-8.)
38		Olympos Tapınak Cella	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Kadeh Ayak Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 1.9 cm; ç: 4.1 cm; kal: 0.2-0.4 mm.	Erçin, 2021, 37, kat. no: 16.1.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
39		Olympos Episkopeion M16	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Kadeh Ayak Parçası** Yeşil renk. Eksik. Eklemeli ayak. y: 2.6-3 cm; ç: 4-4.4 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 38, kat. no: 17.1.
40		Olympos 3 No'lu Kilise	_	M.S.4.yy sonu-6.yy başı	**Kadeh Ayak Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. Eklemeli ayak. y: 2.7 cm; ç: 4.8 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 39, kat. no: 18.1.
41		Olympos Köprü Caddesi	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Kadeh Ayak Parçası** Yeşil sarı renk. Eksik. Eklemeli Ayak. y: 2.2 cm; ç: 4.4 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 40, kat. no: 19.1.
42		Alahan Manastırı	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Soluk mavi renk. Eksik. Katlanmış ayak.	Williams, 1985, 53, fig.10.18.
43		Alahan Manastırı	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Soluk sarı renk. Eksik. Katlanmış ayak.	Williams, 1985, 53, fig.10.19.
44		Alahan Manastırı	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Zeytin yeşili renk. Eksik. Katlanmış ayak.	Williams, 1985, 53, fig.10.20.

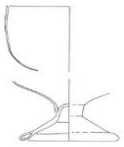
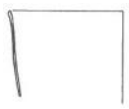
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
45		Efes Yamaçevi Peristilli Ev	Efes Kazı Deposu	M.S.3/4-5.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Koyu mavimsi yeşil şeffaf renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 2.8 cm; ayak ç: 4.4 cm.	Czurda Ruth, 2007, 154, kat. no: 627, lev. no. 18 (benzeri kat. no: 629.)
46		Efes Yamaçevi Ev Güney Bölgesi 2	Efes Kazı Deposu	M.S.4.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Açık mavi yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 2.4 cm; ayak.ç: 3.5 cm.	Czurda Ruth, 2007, 155, kat. no: 636, lev. no. 19 (benzerleri kat. no: 637 – 646, 648, 652, 662.)
47		Efes Yamaçevi Ev B	Efes Kazı Deposu	Geç Antik Dönem	**Kadeh Ayak Parçası** Mavi yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 2.9 cm; ayak.ç: 5.2 cm.	Czurda Ruth, 2007, 161, kat. no: 681, lev. no. 19 (benzerleri kat. no: 684-693, 699, 701, 702, 707-710, 715, 721, 723-729, 732-735, 738, 739, 743, 744 , 753, 754, 768, 770, 774-776.)
48		Hierapolis İonik Başlıklı Ev	_	M.S. 3-4.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Sarımsı yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 2.7 cm; ayak ç: 4.8 cm.	Gençler, 2000, 281, kat. no: 52, fig.3.
49		Hierapolis Tritonlu Nymphaion	_	M.S.4-5.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Mavi renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 2.3 cm; ayak ç: 3.5 cm.	Gençler, 2000, 285, kat. no: 70, fig. 5 (benzeri kat. no: 71, 72, 73.)
50		İasos Agora	_	Geç Antik Dönem	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik. Katlanmış ayak.	Contardi, 2009, 125, fig: 5 (benzerleri fig: 6, 7, 9.)

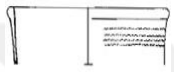
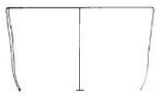
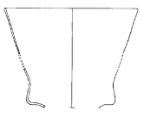
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
51		Patara HH	_	M.S.4-8. yy	**Kadeh Ayak Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 3 cm; ayak ç: 5.4 cm.	Baybo, 2003, 179, 180, kat. no: 335 (benzerleri kat. no: 336, 337, 338).
52		Limyra	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik. Katlanmış ayak.	Baybo, 2009, 190, 191, fig: 20.
53		Limyra	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik. Katlanmış ayak.	Baybo, 2009, 190, 191, fig: 21.
54		Laodikeia Nekropol	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik.	Şimşek 2011, 157, kat. no: 353, lev. no: 125:523.
55		Limyra Doğu Şehir Sondaj	_	M.S.4-6.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Saydam açık mavi yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 1.4 cm; ayak ç: 4.2 cm.	Baybo, 2016, 291, 292, kat. no: D 196 (benzerleri kat. no: D 197-203, 205, 207-243, 245-252.)
56		Limyra Ptolomeion	_	M.S.4-6.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Saydam açık yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 4 cm; ayak.ç: 6.2 cm.	Baybo, 2016, 373, kat. no: P 157 (benzerleri kat. no: P 158-162, 164.)
57		Amorium	Afyon	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçaları** Eksik. Katlanmış ayak.	Harrison- Christie, 1993, 161, fig. (4 a-c.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
58		Limyra Kale Kilisesi Apsis	_	M.S.4-6.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Saydam açık yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. ayak.ç: 5 cm.	Baybo, 2016, 380, 381, kat. no: K 22 (benzerleri kat. no: K 23-29.)
59		Limyra Tiyatro Therme Alanı	_	M.S.4-6.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Saydam açık yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 1.2 cm; ayak.ç: 3 cm.	Baybo, 2016, 343, 344, kat. no: T 273 (benzerleri kat. no: T 274-287.)
60		Sagalassos Dorik Tapınak	_	M.S.4-5.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. ayak ç: 5 cm.	Lightfoot, 1993b, 176, kat. no: 26, fig: 122-26 (benzeri kat. no: 27.)
61		Zeugma Danae Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Mavimsi renksiz. Eksik. Katlanmış ayak. y. 2.3 cm; ayak ç: 4.2-4.35 cm.	Semiz, 2021, 323, 324, kat. no: 279, lev. no: XXXIV (benzerleri kat. no: 280-311.)
62		Adıyaman Perre Nekropol	Adıyaman Müzesi	M.S.4-8.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. ayak ç: 4.4 cm.	Höpken, 2010, 161, kat. no: 54, çiz. no: 5-54.
63		Adıyaman Perre Nekropol	Adıyaman Müzesi	M.S.4-8.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Doğal mavi yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. ayak ç: 4.8 cm.	Höpken, 2010, 161, kat. no: 55, çiz. no: 5-55.
64		Bergama Musalla Mezarlık	_	M.S.4-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası**[594] Eksik. Katlanmış ayak.	Schwarzer, 2009b, 92, Res. No: 34.

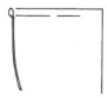
[594] Kadehin sap kısmı bir düğümden oluşmuştur. (Schwarzer 2009b, 92.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
65		Çanakkale Parion Roma Tiyatrosu	_	M.S.4.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Soluk yeşil renk. Eksik. Konik ayak.	Kasapoğlu, 2018, 230, fig. 2.1.
66		Çanakkale Parion Roma Tiyatrosu	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. Düz ayak.	Kasapoğlu, 2018, 229, fig. 2.2 (benzerleri fig. 2.3-2.6.)
67		İasos Agora	_	Geç Antik Dönem	**Kadeh Sap Parçası** Eksik.	Contardi, 2009, 125, fig: 8.

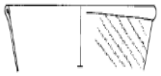
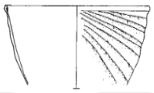
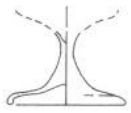
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
68		İstanbul Saraçhane	_	M.S.6.yy ikinci yarısı	**Kadeh** Soluk sarı yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak.	Hayes, 1992, 402, fig: 150-10.
69		Metropolis Palaestra	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh** Mavi saydam renk. Eksik. Katlanmış ayak. a.ç: 7 cm; k.ç: 4.4 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 319, 320, kat. no: 468, lev. no: 48.468 (benzerleri kat. no: 469-506.)
70		İznik Roma Tiyatrosu	_	M.S.5-7.yy	**Yaprak Desenli Kadeh** Yeşil ve bordo renk. Eksik. y: 6.3 cm.	Çelik, 2009, 154, kat. no: 3.1.1, fig: 7.
71		Antakya ya da Yakın Çevresi	Hatay Müzesi	M.S 5-6.yy	**Kadehler** Tam.	Erten Yağcı, 1990, 34, Res. No: 36.
72		_	Şanlıurfa Müzesi	M.S.5-6.yy	**Kadeh** Mavimsi yeşil renk. Tam. Katlanmış ayak. y: 8.3 cm; a.ç: 8.5 cm; k.ç: 3.9 cm.	Marangoz, 2018, 230, kat. no: 124.
73		İstanbul Saraçhane	_	M.S.7.yy	**Kadeh Ağız Parçası** Sarı renk. Eksik.	Hayes, 1992, 402, fig: 150-21.
74		İstanbul Saraçhane	_	M.S.7.yy	**Kadeh Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik.	Hayes, 1992, 403, fig: 151-34.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
75		Ordu Cınıgırt Kayası	_	Erken Bizans Dönemi (M.S.5-7.yy)	**Kadeh Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 0.9 cm; a.ç: 11.6 cm; kal: 0.25-0.1 cm.	Erol- Tamer, 2016, 221, kat. no: 35, lev. no: 5/e (benzeri kat. no: 36.)
76		Ordu Cınıgırt Kayası	_	Erken Bizans Dönemi (M.S.5-7.yy)	**Kadeh Ağız Parçası** Açık mavi renk. Eksik. y: 1.5 cm; a.ç: 8.6 cm; kal: 0.3-0.1 cm.	Erol- Tamer, 2016, 220, 221, kat. no: 33, lev. no: 5/c (benzeri kat. no: 34.)
77		Hadrianopolis Hamam A	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh/Bardak Ağız Parçası**[595] Yeşilimsi renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 21, kat. no: BAR3/3, lev. no: 8.
78		Hadrianopolis Hamam A	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh/Kandil Ağız Parçası** Açık yeşilimsi mavi renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 27, 58, kat. no: BAR 12/1, lev. no: 10.
79		Mersin Olba Manastır	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ağız Parçası** Eksik. a.ç: 3.5-6 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2019, 349, şek: 7.2 (benzerleri şek: 7.3-7.24.)
80		Hadrianopolis Villa	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh/Bardak Ağız Parçası** Açık yeşilimsi mavi renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 11, kat. no: VR1/1, lev. no. 1.
81		Mersin Olba Manastır	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ağız Parçası**[596] Eksik. a.ç: 3.5-6 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2019, 349, şek: 7.1.
82		Hadrianopolis Hamam A	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh/ Bardak/Kandil Ağız Parçası** Açık mavi yeşil renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 23, kat. no: BAR 6 a-c/1, lev. no: 9.

[595] Ağız kenarının hemen altında yatay cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Fünfschiling -Laflı 2013, 21.)
[596] Kadehin üretimi sırasında iki aşamalı bir şekillendirme söz konusudur: önce kalıba üfleme, daha sonra spiral biçimli yiv desenini oluşturmak için döndürerek yapılan serbest üfleme. (Erten-Akkuş Koçak 2019, 349.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
83		Anemorium Nekropolis Kilisesi Mezar 5	_	M.S. 5-6.yy	**Kadeh Ağız Parçası** Soluk yeşil renk. Eksik.	Stern, 2021, 368, kat. no: 55, fig: 2 (benzeri kat. no: 60.)
84		Anemorium Merkez Kilise	_	M.S. Geç 5-6.yy	**Kadeh Ağız Parçası** Soluk yeşil renk. Eksik.	Stern, 2021, 365, kat. no: 31, fig: 3 (benzeri kat. no: 34.)
85		Anemorium Sahil Kilise Atrium	_	M.S. 5-6.yy	**Kadeh Ağız Parçası** Renksiz. Eksik	Stern, 2021, 370, kat. no: 32, fig: 6 (benzerleri kat. no: 36, 38, 41, 43, 50.)
86		Anemorium Merkez Kilise	_	M.S. 5-6.yy	**Kadeh Ağız Parçası** Renksiz. Eksik.	Stern, 2021, 367, kat. no: 29, fig: 3.
87		Ordu Cıngırt Kayası	_	Erken Bizans Dönemi (M.S.5-7.yy)	**Kadeh Ağız Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 2.1 cm; a.ç: 9 cm; kal: 0.4-0.15 cm.	Erol- Tamer, 2016, 220, kat. no: 31, lev. no: 5/a (benzeri kat. no: 32.)
88		Mersin Olba Tiyatro	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ağız Parçası**[597] Eksik. y: 6-7; 13-14 cm; alt ç: 3.4-7.2 cm; a.ç: 6.4-10.2 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2017, 97, lev. no: 5.
89		Hadrianopolis Villa	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh/Bardak Ağız Parçası**[598] Açık yeşilimsi mavi renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 11, 12, kat. no: VR1/26, lev. no: 1 (benzerleri kat. no: VR1/27, VR1/28.)
90		İstanbul Saraçhane	_	M.S.6.yy ikinci yarısı	**Kadeh Ağız Parçası** Eksik.	Hayes, 1992, 402, fig: 150-11.

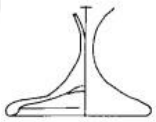
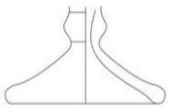
[597] Kadeh, içe veya dışa doğru kalınlaştırılmış bir ağız kenarına sahiptir. (Erten-Akkuş Koçak 2017, 97.)
[598] Ağız kenarının hemen altında cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Fünfschiling-Laflı 2013, 11.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
91		Hadrianopolis Hamam A	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh Ağız Parçası**[599] Yeşilimsi mavi renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 23, kat. no: BAR 6 a-c/16, lev. no: 9 (benzeri kat. no: BAR 6a-c/17.)
92		Hadrianopolis Hamam A	_	M.S.6-7.yy	**Konik Gövdeli Kadeh Ağız Parçası**[600] Açık mavi yeşil renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 23 kat. no: BAR 6 a-c/18, lev. no: 9 (benzeri kat. no: BAR 6a-c/19.)
93		Hadrianopolis Hamam A	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh Ağız Parçası**[601] Açık mavi yeşilimsi renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 23, kat. no: BAR 6 a-c/15, lev. no: 9.
94		Ksanthos	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh/Bardak Ağız Parçası** Eksik.	Foy 2007, 244, fig. 17.25.
95		Stratonikeia Kuzey Cadde	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ağız Parçası** Eksik. a.ç: 13 cm.	Öztaşkın, 2015, 176, lev. no: 1.1.
96		Uşak Sivaslı Selçikler Balıküstü Mevkii	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh/Kandil Ayak Parçası** Açık yeşil şeffaf renk. Eksik. y: 0.9 cm; ayak.ç: 5.2 cm.	Taştemür-Dinç, 2018b, 71, kat. no: 39, foto 5 (benzeri kat. no: 40, foto: 5.)
97		Hadrianopolis Hamam A	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Açık mavi renk. Eksik. Eklemeli ayak.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 22, kat. no: BAR 6/7, lev. no: 8.
98		İstanbul Saraçhane	_	M.S.7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Açık sarı yeşil renk.. Eksik. Eklemeli ayak.	Hayes, 1992, 402, fig: 150-22 (benzeri fig: 150-23.)

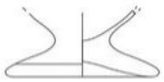
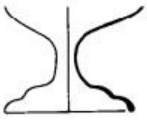
[599] Ağız kenarının hemen altında eğik biçimli, ince ve yoğun kaburga bezemesi bulunmaktadır. (Fünfschiling-Laflı 2013, 23.)

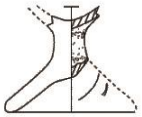
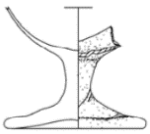
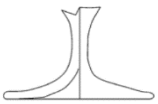
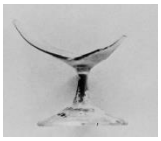
[600] Ağız kenarının hemen altında eğik biçimli kaburga bezemesi bulunmaktadır. ((Fünfschiling-Laflı 2013, 23.)

[601] Ağız kenarının hemen altında eğik biçimli kaburga bezemesi bulunmaktadır. ((Fünfschiling-Laflı 2013, 23.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
99		Mersin Olba Tiyatro	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası**[602] Doğal yeşil-zeytin yeşili renk. Eksik. Eklemeli ayak. y: 6-7;13-14 cm; alt ç: 3.4-7.2 cm; a.ç: 6.4-10.2 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2017, 95, lev. no: 7b.
100		Alexandreia Troas Aşağı Agora	Dalyan Alman Kazısı Deposu	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası**[603] Yeşil renk. Eksik.	Schwarzer, 2009a, 72, Res. No: 39.
101		Hadrianopolis Villa	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Açık mavi renk. Eksik. Eklemeli ayak.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 19, kat. no: VR6/12, lev. no: 6.
102		İstanbul Saraçhane	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh/Bardak Ayak Parçası** Koyu sarı renk. Eksik. Eklemeli ayak.	Hayes, 1992, 402, fig: 150-7.
103		Smyrna Agorası Kuzey Cadde	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh/Kandil Ayak Parçası** Açık yeşil saydam renk. Eksik. Eklemeli ayak. y: 0.9 cm; ayak ç: 4.1 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek.s.29, kat. no: 29 (benzerleri kat. no: 35, 37, 39, 40, 42, 43, 45, 50.)
104		Smyrna Agorası Bazilika 4. Galeri	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh/Kandil Ayak Parçası**[604] Yeşil renk. Eksik. Eklemeli ayak. y: 3 cm; ayak ç: 5.3 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 33, kat. no: 33.

[602] Diğer kadeh türlerinden oldukça farklıdır. Kaidenin alt ve orta bölümünde aynı renkte, düğme büyüklüğünde bir cam topağı bulunmaktadır. (Erten- Akkuş Koçak 2017, 95.)
[603] Girintili spiral benzeri bir desen söz konusudur. (Schwarzer 2009a, 72.)
[604] Kadehin sap kısmı tek boğumdan oluşmaktadır. (Savur Yıldız 2016, ek. s. 33.)

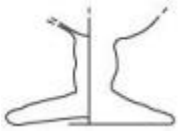
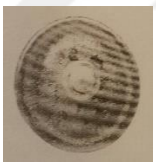
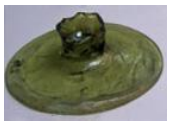
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
105		Smyrna Agorası Kuzey Cadde	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 1.4 cm; ç: 2.4 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek.s.38, kat. no: 38.
106		Smyrna Agorası 4. Galeri	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik. Eklemeli ayak. y: 1.8 cm; ayak ç: 5.3 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 41, kat. no: 41.
107		Smyrna Agorası Bazilika 4. Galeri	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. Eklemeli ayak. y: 2.3 cm; ayak ç: 4.2 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 44, kat. no: 44.
108		Smyrna Agorası	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Zeytin yeşili şeffaf renk. Eksik. Eklemeli ayak. ayak ç: 3.9 cm.	Gürler-Laflı, 2010a, 135, kat. no: 71, fig. no: 11 (benzerleri kat. no: 72-97.)
109		Sardes Sinagog Binası	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik. Eklemeli ayak. y: 2 cm; ayak ç: 4.2 cm.	Von Saldern, 1980, 56, kat. no: 301, şek: 24.
110		Sardes Sinagog Binası	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. Eklemeli ayak. sap y: 0.5 cm; ayak ç: 3.8 cm.	Von Saldern, 1980, 57, kat. no: 307, şek: 24.
111		Sardes Bizans Dükkanları "E Dükkanı"	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik. Eklemeli ayak. y: 3 cm; ayak ç: 4-4.9 cm.	Von Saldern, 1980, 57, kat. no: 323, şek: 24.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
112		Sardes Paktolus (Sard) Çayı Kuzey Alan	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik. Eklemeli ayak. y: 3 cm; ayak ç: 4.5 cm.	Von Saldern, 1980, 57, kat. no: 336, şek: 24.
113		Mersin Olba Manastır	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası**[605] Eksik. Eklemeli ayak. ayak.ç: 3.5-6 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2019, 349, şek: 6.20 (benzerleri şek: 6.21-6.22.)
114		Mersin Olba Tiyatro	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası**[606] Doğal yeşil-zeytin yeşili renk. Eksik. Eklemeli ayak. y: 6-7;13-14 cm; alt.ç: 3.4-7.2 cm; a.ç: 6.4-10.2 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2017, 95, lev. no: 4.
115		Mersin Olba Tiyatro	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası**[607] Eksik. Eklemeli ayak. y: 6-7;13-14 cm; alt ç: 3.4-7.2 cm; a.ç: 6.4-10.2 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2017, 95, 96, lev. no: 3.
116		Sardes Bronzlar Evi Lidya Açması	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik. y: 7 cm; ç: 7 cm; ayak ç: 5 cm.	Von Saldern, 1980, 57, kat. no: 319, şek: 12.
117		Smyrna Agorası Kuzey Cadde	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh/Kandil Ayak Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 34, kat. no: 34.

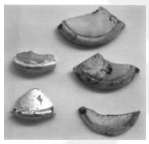
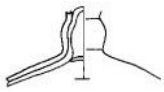
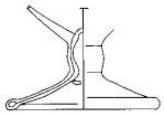
[605] Büyük, yekpare, konik taban diskli ve büyük gövdeli kadeh. (Erten- Akkuş Koçak 2019, 349.)

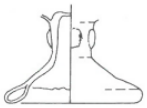
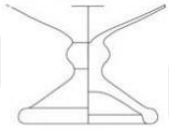
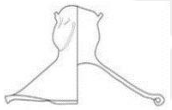
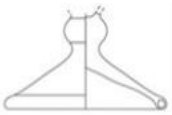
[606] Sap kısmı büyük, kaide kısmı da büyük bir disk şeklindedir. Olba II.Grup olarak sınıflandırılmıştır (Erten- Akkuş Koçak 2017, 95). Bu tip, Z. Çakmakçı tarafından Tip B1a olarak tanımlanmaktadır. (Çakmakçı 2009, 54.)

[607] Kaide kısmı, düz, basit bir koni biçimindedir. Olba III. Grup olarak sınıflandırılmıştır. (Erten- Akkuş Koçak 2017, 95, 96.) Bu tip, Z. Çakmakçı tarafından Tip B1b olarak tanımlanmaktadır. Kadehin sap ve kaide kısmı, gövdeden alınan cam parçasının çekilmesiyle oluşturulmuştur. (Çakmakçı 2009, 54.)

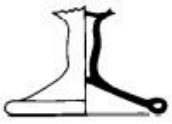
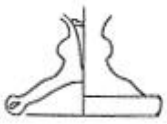
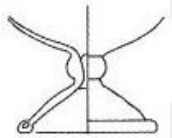
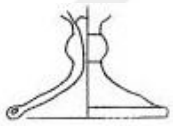
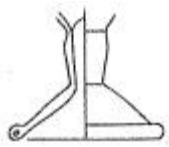
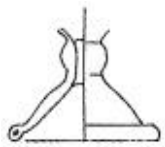
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
118		Elaiussa Sebaste Güney Liman Yerleşimi	_	M.S.7.yy'ın ortası ikinci yarısı	**Kadeh Ayak Parçası** Açık mavi renk. Eksik. Eklemeli ayak. y: 2.5 cm; ç: 4 cm.	Gençler, 2009, 250, kat. no: 347, lev.ve çiz. no: XXVI/347.
119		Alexandreia Troas Agora	Dalyan Alman Kazısı Deposu	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Zeytin yeşili renk. Eksik. Katlanmış ayak.	Schwarzer, 2009a, 72, Res. No: 37.
120		Alexandreia Troas Agora	Dalyan Alman Kazısı Deposu	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik. Eklemeli ayak.	Schwarzer, 2009a, 72, Res. No: 38.
121		İstanbul Sirkeci Marmaray Kurtarma Kazısı[608]	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Mavimsi yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak.	Canav Özgümüş, 2009, 19, fig: 11.
122		Perge Batı Nekropolis	_	M.S.5.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Şeffaf renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 3.9 cm.	Çokay Kepçe 2017, 127, kat. no: L53.3.
123		İstanbul Sirkeci Marmaray Kurtarma Kazısı	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik. Katlanmış ayak.	Canav Özgümüş, 2009, 19, fig: 12.
124		Alexandreia Troas	Dalyan Alman Kazısı Deposu	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Sarı yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak.	Schwarzer, 2009a, 72, Res. No: 40.

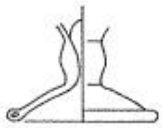
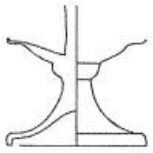
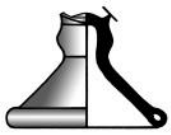
[608] İstanbul Sirkeci Marmaray kurtarma kazısında çoğunlukla Erken Bizans Dönemi'ne ait, bardaklar, kandiller, kadehler gibi günlük hayatta kullanılan örnekler ele geçmiştir. (Canav Özgümüş 2009, 18.)

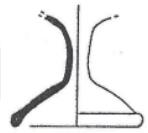
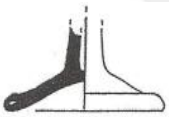
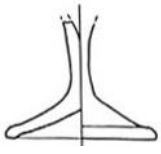
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
125		Myndos A1b	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Açık yeşil mavi renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 2.96 cm; k.ç: 3.70 cm.	Özet 2016, 227, kat. no: 2009/14a. (benzerleri kat. no: 2009/2, 2009/2a, 2009/2b, 2009/3, 2009/14b, 2009/15a, 2010/1, 2010/6a, 2010/6b, 2010/10.)
126		Myndos A1	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 3.6 cm.	Özet, 2016, 229, 230, kat. no: 2009/16a.
127		Myndos A4 Kulealtı M4	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik. Eklemeli ayak. y: 3.20 cm; ç: 4.85 cm.	Özet, 2016, 226, kat. no: 2009/11. (benzeri kat. no: 2010/6a.)
128		Ksanthos		Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçaları** Eksik. Katlanmış ayaklar.	Foy 2007, 241, fig.16.2.
129		Hadrianopolis Villa	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh Ayak ve Sap Parçası** Yeşil-mavi renk. Eksik. Katlanmış ayak.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 12, kat. no: VR1/34, lev. no: 1 (benzerleri kat. no: VR1/35, VR1/36.)
130		Hadrianopolis Villa	_	M.S.6-7.yy	**Konik Gövdeli Kadeh Ayak Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. Katlanmış ayak.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 12, kat. no: VR1/30, lev. no: 1 (benzerleri kat. no: VR1/31,VR1/32,VR1/33,VR1/37, VR6/6 VR6/7.)
131		Hadrianopolis Villa	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. Katlanmış ayak.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 12, kat. no: VR1/38, lev. no: 2 (benzerleri kat. no: VR1/39- VR1/53.)

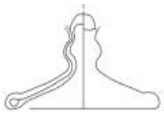
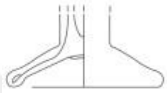
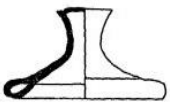
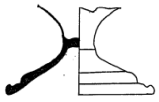
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
132		İstanbul Saraçhane	_	M.S.6.yy ikinci yarısı	**Kadeh Ayak Parçası** Renksiz. Eksik. Katlanmış ayak.	Hayes, 1992, 402, fig: 150-12 (benzeri fig: 150-16-20.)
133		Kırklareli Çevresi	Kırklareli Müzesi	M.S.5.yy'ın ikinci yarısı- 7. yy	**Kadeh Ayak Parçası** Yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y. 4.1 cm; ayak.ç: 8 cm.	Taştemür-Gürler, 2019b, 327, kat. no: 152 (benzeri kat. no: 153.)
134		Smyrna Agorası Kuzey Cadde	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** [609] Yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 3.6 cm; ayak ç: 4 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 30, kat. no: 30.
135		Smyrna Agorası Kuzey Cadde	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** [610] Koyu yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 3.1 cm; ayak ç: 5.2 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 31, kat. no: 31.
136		Smyrna Agorası Bazilika 4. Galeri	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh/Kandil Ayak Parçası**[611] Koyu yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 2.9 cm; ayak ç: 4.4 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 32, kat. no: 32.
137		Sardes Bizans Dükkanı	_	M.S.7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik. Mavimsi yeşil renk. Katlanmış ayak. ayak.ç: 5.5 cm.	Hanfmann, 1959, 53, fig: 2.

[609] Kadehin sap kısmı tek boğumdan oluşmaktadır. (Savur Yıldız 2016, ek. s. 30.)
[610] Kadehin sap kısmı tek boğumlu, masif ve kalındır. (Savur Yıldız 2016, ek. s. 31.)
[611] Kadehin sap kısmı tek boğumdan oluşmaktadır. (Savur Yıldız 2016, ek. s. 32.)

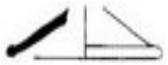
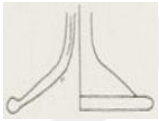
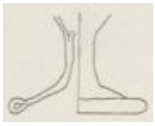
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
138		Sardes Bronzlar Evi Lidya Açması	–	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik. Katlanmış ayak. y: 3.1 cm.	Von Saldern, 1980, 58, kat. no: 351, şek: 24.
139		Efes Yamaçevi Konut 1	Efes Kazı Deposu	M.S.6-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Mavi yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 3 cm; ayak.ç: 5.5 cm.	Czurda Ruth, 2007, 161, kat. no: 686, lev. no. 19.
140		Efes Yamaçevi Konut 1	Efes Kazı Deposu	M.S.5-6.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Mavi yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 3.3 cm; ayak.ç: 4.4 cm.	Czurda Ruth, 2007, 161, 162, kat. no: 687, lev. no. 19.
141		Efes Yamaçevi Konut 1	Efes Kazı Deposu	M.S.5-6.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Mavi yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 3 cm; ayak.ç: 4.8 cm.	Czurda Ruth, 2007, 162, kat. no: 688, lev. no. 19.
142		Efes Yamaçevi Konut 2	Efes Kazı Deposu	M.S.7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Mavi yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 3.2 cm; ayak ç: 4 cm.	Czurda Ruth, 2007, 162, kat. no: 690, lev. no. 19.
143		Efes Yamaçevi Konut 1	Efes Kazı Deposu	M.S.5-6.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Koyu mavi yarı saydam renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 2.8 cm; ayak.ç: 4.2 cm.	Czurda Ruth, 2007, 163, kat. no: 701, lev. no. 19 (benzerleri kat. no: 707-710, 719, 721, 723, 724, 725, 727, 728, 729, 732, 733, 739, 743, 753.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
144		Efes Yamaçevi Konut 1	Efes Kazı Deposu	M.S.5-6.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 2.9 cm; ayak.ç: 4.3 cm.	Czurda Ruth, 2007, 171, kat. no: 770, lev. no. 20 (benzerleri kat no: 774, 775, 776.)
145		Efes Yamaçevi Konut 1	Efes Kazı Deposu	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Zeytin yeşili şeffaf renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 1.3 cm; ayak.ç: 4.6 cm.	Czurda Ruth, 2007, 172, kat. no: 781, lev. no. 20.
146		Efes Yamaçevi Konut 3	Efes Kazı Deposu	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Şeffaf renksiz. Eksik. Katlanmış ayak. y: 1.6 cm; ayak.ç: 7 cm.	Czurda Ruth, 2007, 172, kat. no: 782, lev. no. 20 (benzeri kat. no: 783.)
147		Ksanthos		Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik. Katlanmış ayak.	Foy 2007, 241, fig. 16.1 (benzerleri fig. 16.7, 17.2, 17.11, 17.12, 17.13, 17.14.)
148		Efes Yamaçevi Konut 1	Efes Kazı Deposu	M.S.6-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Mavi yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 4.8 cm; ayak.ç: 4.8 cm.	Czurda Ruth, 2007, 173, kat. no: 787, lev. no. 20.
149		Aydın Kadıkalesi (Anaia)	_	M.S. 5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 2.3 cm; ayak ç: 3.8 cm.	Çakmakçı, 2008, 164, kat. no: 70.
150		Uşak Sivaslı Selçikler Kilise Çevresi	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh/Kandil Ayak Parçası** Açık mavi şeffaf renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 0.9 cm; ayak.ç: 4.1 cm.	Taştemür-Dinç, 2018b, 71, kat. no: 41, foto 5 (benzerleri kat. no: 42-45, foto: 5.)

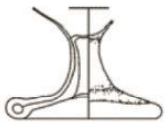
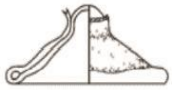
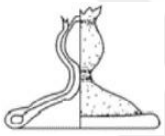
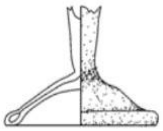
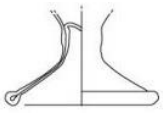
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
151		Uşak Akmonia Tarla	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Açık yeşil şeffaf renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 1 cm; ayak.ç: 4.6 cm.	Taştemür, 2019a, 163, 171, kat. no: 63, fig: 12 (benzerleri kat. no: 64, 65, 67.)
152		Uşak Akmonia Tarla	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 0.5 cm; ayak.ç: 5 cm.	Taştemür, 2019a, 163, 171, kat. no: 68, fig: 12 (benzeri kat. no: 69.)
153		Hierapolis İonik Başlıklı Ev	_	M.S. 5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Yeşilimsi renksiz. Eksik. Katlanmış ayak. y: 3.2 cm; ayak ç: 4 cm.	Gençler, 2000, 285, kat. no: 68, fig. 5.
154		Hierapolis İonik Başlıklı Ev	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Açık mavi renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 2.1 cm; ayak ç: 4.9 cm.	Gençler, 2000, 285, kat. no: 69, fig. 5.
155		Ksanthos	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh/Bardak Ayak Parçası** Mavimsi/yeşilimsi renk. Eksik. Katlanmış ayak.	Foy 2007, 244, fig. 17.23.
156		Hierapolis Hamam	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Soluk açık mavi renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 1.8 cm; ayak ç: 3.5 cm.	Caldarola, 2016, 724, kat. no: 33, fig: 9.33.
157		Hierapolis Hamam	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Zümrüt yeşili renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 3 cm; ayak ç: 4.1 cm.	Caldarola, 2016, 725, kat. no: 34, fig: 9.34.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulundu ğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
158		Labraundos Zeus Kutsal Alanı	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik. Katlanmış ayak.	Çakmaklı, 2017, 287, lev. no: 4. 18.
159		Kaunos	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik. Katlanmış ayak.	Gençler Güray, 2010a, 219, çiz. no: 4.1
160		Kaunos	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik. Katlanmış ayak.	Gençler Güray, 2010a, 219, çiz. no: 4.2 (benzerleri çiz. no: 4.3, 4.4, 4.5.)
161		Patara Liman Hamamı	_	M.S.5-12. yy	**Kadeh Ayak Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 2 cm.; ayak ç: 4 cm.	Baybo, 2003, 173, kat. no: 312 (benzerleri kat. no: 313-322.)
162		Patara HH	_	M.S.5.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Şeffaf yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 2.3 cm; ayak ç: 5 cm.	Baybo, 2003, 176, kat. no: 323 (benzerleri kat. no: 324-332.)
163		Patara HH	_	M.S.5-8. yy	**Kadeh Ayak Parçası**[612] Şeffaf yeşil renk. Eksik. y: 2.7 cm; ayak..ç: 2 cm.	Baybo, 2003, 179, kat. no: 333 (benzeri kat. no: 334.) .
164		Limyra Ptolemaion	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh/Bardak Ayak Parçası?** Saydam açık yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 2 cm; ayak.ç: 4.6 cm.	Baybo, 2016, 372, 373, kat. no: P 155 (benzeri kat. no: P 156.)

[612] Kadeh ayak parçasının alt ve üst kısmı boğumlu ve dış bükey formludur. Üst kısım ayrı olarak yapılıp birleştirilmiştir. Ayak ve üst kısmın birleşme yeri, yaprak biçimli 3 adet cam çentikten oluşmaktadır. (Baybo 2003, 179.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
165		Sagalassos Dorik Tapınak	_	M.S.5.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. ayak ç: 6 cm.	Lightfoot, 1993b, 176, kat. no: 23, fig: 122-23 (benzeri kat. no: 24, 25.)
166		Sagalassos Dorik Tapınak	_	M.S.5-6.yy	**Kadeh/Kandil Ayak Parçası** Renksiz. Eksik. Katlanmış ayak. y: 2.25 cm; ayak ç: 3.6-3.4 cm.	Lightfoot, 1993b, 176, kat. no: 28, fig: 122-28.
167		Sagalassos Dorik Tapınak	_	M.S.5-6.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Soluk yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. ayak ç: 5 cm.	Lightfoot, 1993b, 176, kat. no: 29, fig: 122-29 (benzeri kat. no: 30.)
168		Anemorium Merkez Kilise	_	M.S. 5.yy ortası 6.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Soluk yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak.	Stern, 2021, 365, kat. no: 78, fig: 3.
169		Anemorium Nekropolis Kilisesi Mezar 5	_	M.S. 5.yy ikinci yarısı ve daha sonrası	**Kadeh Ayak Parçası** Soluk yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak.	Stern, 2021, 368, kat. no: 71, fig: 2.
170		Anemorium Sahil Kilise Atrium	_	M.S. 5.yy ikinci yarısı	**Kadeh Ayak Parçası** Soluk yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak.	Stern, 2021, 369, kat. no: 82, fig: 5.
171		Mersin Olba Manastır	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası**[613] Eksik. Katlanmış ayak. ayak.ç: 3.5-6 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2019, 349, şek: 6.1 (benzerleri şek: 6.2-6.19.)

[613] Silindirik, içi boş saplı, katlanmış konik taban diskli kadeh. (Erten- Akkuş Koçak 2019, 349.)

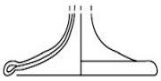
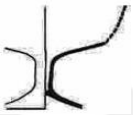
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
172		Mersin Olba Tiyatro	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası**[614] Mavimsi renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 6-7;13-14 cm; ayak ç: 3.4-7.2 cm; a.ç: 6.4-10.2 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2017, 93, lev. no: 2.
173		Mersin Olba Tiyatro	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası**[615] Mavimsi renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 6-7;13-14 cm; ayak ç: 3.4-7.2 cm; a.ç: 6.4-10.2 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2017, 94, lev. no: 2.
174		Mersin Olba Tiyatro	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası**[616] Mavimsi renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 6-7;13-14 cm; ayak ç: 3.4-7.2 cm; a.ç: 6.4-10.2 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2017, 94, lev. no: 2.
175		Mersin Olba Tiyatro	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası**[617] Mavimsi renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 6-7;13-14 cm; ayak ç: 3.4-7.2 cm; a.ç: 6.4-10.2 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2017, 95, lev. no: 3.
176		Elaiussa Sebaste Agora	_	M.S.7.yy	**Kadeh Ayak Parçası** Açık mavi renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 4 cm; ayak.ç: 6 cm.	Gençler, 2009, 244, kat. no: 325, lev.ve çiz. no: XXVI/325 (benzerleri kat. no. 326-342.)

[614] İçi boş saplıdır. Konik kaide diski, katlanarak oluşturulmuştur. Olba grup 1a olarak sınıflandırılmıştır. (Erten-Koçak 2017, 93.) Bu tip, Z. Çakmakçı tarafından Tip A1b olarak tanımlanmaktadır. (Çakmakçı 2009, 53.)

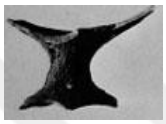
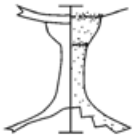
[615] İçi boş saplıdır. Sap kısmının gövde ile birleştiği yerde bir bombe yer almaktadır. Olba grup 1b olarak sınıflandırılmıştır. (Erten-Akkuş Koçak 2017, 94.) Bu tip, Z. Çakmakçı tarafından Tip A1c olarak tanımlanmaktadır. (Çakmakçı 2009, 53.)

[616] Sap kısmı tek ve içi boş boğumludur. Olba grup 1 c olarak sınıflandırılmıştır. (Erten-Akkuş Koçak 2017, 94.) Bu tip Z. Çakmakçı tarafından Tip A1a olarak tanımlanmaktadır. (Çakmakçı 2009, 52.)

[617] Kadehin uzun ve narin bir sapı vardır. Olba Grup 1d olarak sınıflandırılmıştır. (Erten- Akkuş Koçak 2017, 95.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
177		Mersin Mezitli Soli Pompeiopolis	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Ayak Parçası**[618] Eksik. Katlanmış ayak.	Gençler Güray, 2010b, 143, Res. No: 3.8 (benzeri Res. No: 3.9.)
178		Zeugma Villa A	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Ayak Parçası** Eksik. Katlanmış ayak.	Erten-Gençler Güray, 2015, 310, fig: 6.12 (benzerleri fig: 6.13-15.)
179		İznik Roma Tiyatrosu	_	Erken Bizans Dönemi	**Düz Saplı Kadeh Ayak Parçası** Yeşil-mavi tonlar. Eksik. Düz ayak.	Özgümüş, 2008, 732, table: 2.7 (benzeri table: 2.8.)
180		Ordu Cıngırt Kayası	_	Erken Bizans Dönemi (M.S.5-7.yy)	**Kadeh Sap Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 2.1 cm; kal: 0.1 cm.	Erol- Tamer, 2016, 212, kat. no: 7, lev. no: 3/a (benzerleri kat. no: 8, 9.)
181		Ksanthos	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh/Bardak Sap Parçası** Mavimsi/yeşilimsi renk. Eksik.	Foy 2007, 244, fig. 17.24.
182		Ordu Cıngırt Kayası	_	Erken Bizans Dönemi (M.S.5-7.yy)	**Kadeh Sap Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 2.9 cm; kal: 0.3-0.15 cm.	Erol- Tamer, 2016, 213, kat. no: 10, lev. no: 3/d (benzerleri kat. no: 11, 12.)
183		Ordu Cıngırt Kayası	_	Erken Bizans Dönemi (M.S.5-7.yy)	**Kadeh Sap Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 2.4 cm; kal: 0.4 cm.	Erol- Tamer, 2016, 214, kat. no: 13, lev. no: 3/g.

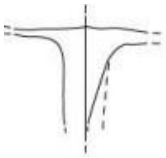
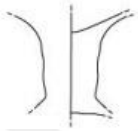
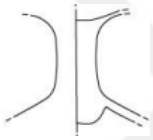
[618]Kadeh formu, bazı yayınlarda kandil ve bardak olarak geçmektedir. Bazı örneklerde metal fitil taşıyıcıların bulunması ya da ağız kenarlarında kulp bulunması, bu örneklerin kandil olarak kullanılmış olduklarını göstermektedir. Erken Bizans Dönemi'nde camdan su bardağı formunun olmaması bu formun su bardağı olarak da kullanılmış olduğunu bizlere göstermektedir. (Gençler Güray 2010b, 143.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
184		Hadrianopolis Hamam A	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh Sap Parçası** Açık mavi renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 27, kat. no: BAR 13/10, lev. no: 11.
185		Sardes Sinagog Binası	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Sap Parçası?** Eksik. y: 3.3 cm; sap ç: 1.2 cm.	Von Saldern, 1980, 57, kat. no: 308, şek: 24.
186		Sardes Paktolus (Sard) Çayı Kuzey Alanı E Kilisesi	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Sap Parçası** Eksik. y: 3.2 cm; gen: 4.7 cm.	Von Saldern, 1980, 57, kat. no: 314, şek: 12.
187		Mersin Olba Manastır	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Sap Parçası**[619] Eksik. sap.ç: 3.5-6 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2019, 349, şek: 6.23 (benzeri şek: 6.24.)
188		Mersin Olba Tiyatro	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Sap Parçası**[620] Eksik. y: 6-7;13-14 cm; alt ç: 3.4-7.2 cm; a.ç: 6.4-10.2 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2017, 96, lev. no: 3.
189		Mersin Olba Tiyatro	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Sap Parçası**[621] Eksik. y: 6-7;13-14 cm; alt ç: 3.4-7.2 cm; a.ç: 6.4-10.2 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2017, 96, lev. no: 3.
190		Kaunos	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Sap Parçası** Eksik.	Gençler Güray, 2010a, 219, çiz. no: 4.6.

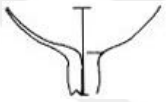
[619] Gövdeden çıkarılan büyük taban diskli kadeh. (Erten- Akkuş Koçak 2019, 349.)

[620] Bu kadeh, Olba 4.Grup olarak sınıflandırılmıştır. Diğer kadeh türlerinden kaide ve gövde kısımlarının iki parça halinde üretilmesi bakımından ayrılmaktadır. (Erten-Akkuş Koçak 2017, 96.)

[621] İki parçanın birleştirilmesi ile oluşmuş bu formda, ayak gövdeye sonradan eklenmiş, sapın üst kısmının sıkıştırılmasıyla, sapın üst bölümünde bir şişme meydana gelmiştir. Bu nedenle bu sap tipine "üst kısmı manşetli sap" denilmiştir. Olba V. Grup olarak sınıflandırılmıştır. (Erten-Akkuş Koçak 2017, 96.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
191		Sardes Bizans Dükkanları "E Dükkanı"	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Sap Parçası** Eksik. y: 2.5 cm; sap ç: 3.4 cm; kal: 0.5 cm.	Von Saldern, 1980, 58, kat. no: 343, şek: 24.
192		Elaiussa Sebaste Bizans Sarayı	__	M.S.6.yy'ın ikinci yarısı	**Çubuk Biçimli Kadeh Sap Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 2.8 cm; k.ç: 1.3 cm.	Gençler, 2009, 249, kat. no: 344, lev.ve çiz. no: XXVI/344.
193		Elaiussa Sebaste Kuzey Agora	_	M.S.7.yy	**Çubuk Biçimli Kadeh Sap Parçası** Mavi renk. Eksik. y: 3.3 cm; k.ç: 1.8 cm.	Gençler, 2009, 249, kat. no: 345, lev.ve çiz. no: XXVI/345.
194		Elaiussa Sebaste Tapınak	_	M.S.5.yy sonu-7.yy başı	**Çubuk Biçimli Kadeh Sap Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik. y: 3.9 cm; k.ç: 1.4 cm.	Gençler, 2009, 249, kat. no: 346, lev.ve çiz. no: XXVI/346.
195		Ksanthos	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh/Bardak Sap Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik.	Foy 2007, 244, fig. 17.16.
196		İznik Roma Tiyatrosu	_	Erken Bizans Dönemi	**Düğümlü Kadeh Sap Parçası**[622] Yeşil-mavi tonlar. Eksik. y. 1.5-4.5 cm; ayak ç: 2.2-5.3 cm; gen: 2.8-4.6 cm.	Özgümüş, 2008, 731, table: 1.6.
197		İznik Roma Tiyatrosu	_	Erken Bizans Dönemi	**Düğümlü Kadeh Sap Parçası**[623] Yeşil-mavi tonlar. Eksik.	Özgümüş, 2008, 732, table: 2.9.

[622] Konik gövdelidir. Sap, çok düğümlüdür. (Özgümüş 2008, 731.)
[623] Diğer kadeh türleri kadar yaygın değildir. (Özgümüş 2008, 732.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
198		Sardes Bizans Dükkanları "W Dükkanı"	_	Erken Bizans Dönemi	**Düğümlü Kadeh Sap Parçası**[624] Eksik. sap y: 4.4 cm.	Von Saldern, 1980, 59, kat. no: 367, şek: 12.
199		Aydın Kadıkalesi (Anaia)	_	M.S. 5-7.yy	**Kadeh Sap Parçası**[625] Mavi yeşil renk. Eksik. y: 3.5 cm; k: ç: 5 cm.	Çakmakçı, 2008, 168, kat. no: 74.
200		Hadrianopolis Villa	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh Gövde ve Sap Parçası** Yeşilimsi mavi renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 12, kat. no: VR1/29, lev. no: 1.
201		Hadrianopolis Hamam A	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh Gövde Parçası** Açık yeşilimsi mavi renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 27, kat. no: BAR 13/11, lev. no: 11.
202		İstanbul Saraçhane	_	M.S.7.yy	**Kadeh Gövde ve Sap Parçası** Yeşil mavi renk. Eksik.	Hayes, 1992, 402, fig: 150-24.

[624] Ayak kısmında helezon benzeri kaburga motifi bulunmaktadır. (Von Saldern 1980, 59.)

[625] Çift boğumlu bir sap parçasıdır. Gövdenin sap ile birleştiği yerin altında cam ile aynı renkte damla biçimli cam aplike bezeme bulunmaktadır. (Çakmakçı 2008, 168.)

5.5. ŞİŞELER[626]

Şişeler, tüm form ve çeşitleriyle Roma Dönemi ve sonrasında en yaygın cam kaplardan biri olan, ağırlıklı olarak sofra takımını oluşturan, Roma ev ve mutfak yaşantısında farklı işlevlere sahip formlardır. Uzunluğu genişliğinden fazla, geniş tabanlı, uzun, silindirik boyunlu, silindirik gövdeli, koni ağızlı kulpsuz kaplardır. Çoğu boyundan yoksun doğrudan gövdeye bağlı bir huni ağza sahiptir. Bazı şişe formları yiyeceklerin ambalajı ya da depolanmasına, bazı şişelerin formları da sıvıların (antikçağlarda şarap ve su) karıştırılmasına olanak sağlamıştır. Bazıları ise içmek için kullanılmış olabilir. Parfüm ve yağ depolamak için uygun kaplar değillerdir[627].

5.5.1. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Şişeleri

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde çok çeşitli şişe formları görülmektedir. Bu şişe örnekleri, bezemeli ve bezemesiz olarak iki grupta değerlendirebiliriz. Bezemesiz örnekler, serbest üfleme tekniği ile yapılmış sade formlara sahiptir. Bezemeli örnekler, kalıba üfleme ve serbest üfleme teknikleri kullanılarak yapılmıştır. Bu dönemde görülen uzun boyunlu ve dışa doğru huni ağzı olan şişeler, Geç Roma Dönemi'nin tipik şişelerindendir. M.S. 3.yüzyıla ait bir form olarak bilinir; ancak M.S. 4.yüzyıl boyunca da kullanılmıştır[628]. Benzer şişeler, Hanita'da M.S.3-Erken 4. yüzyıla ait, XV. Mezar yapısında karşımıza çıkmaktadır[629]. Katlanmış ayaklı, uzun boyunlu, huni ağızlı piriform

[626] Tablomuzda yer alan şişe formu, Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi olarak incelenmiş ve her dönem için sırasıyla tam form, (eksik olup çizimlerle tamamlanan ve tama yakın formlar dahil) ağız, boyun, omuz, kulp, kaide ve gövde parçalarına yer verilmiştir.
Görseli bulunmayan ve Sardes kentinde "H" mezar yapısında, Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait, yüksekliği 11.5 cm olan bodur bir şişe örneği bulunmuştur. (Hanfmann 1959, 53.)
[627] Stern 2001, 21, 268, 270; Höpken-Çakmaklı 2015, 46; Israeli 2003, 164, 241; Von Saldern 1980, 69.
[628] Gürler-Ersoy 2017, 171.
[629] Winter 2008, 180.

şişeler, Geç Roma formundan geliştirilmiş gibi görünse de katlanmış gövdeli bir ayağın eklenmesi 5. yüzyılın ortalarından daha erken olmayan bir tarihi akla getirmektedir[630]. Ürdün ve Güney Suriye'deki kazılarda benzer ağızlara sahip uzun boyunlu kap parçaları oldukça yoğun ele geçmiştir[631]. Yuvarlak, huni ağızlı, silindirik boyunlu şişeler genellikle, küresel, oval, armudi gövdeli, düz veya içbükey kaidelidir, Bu şişe formları, Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde özellikle M.S.3. yüzyıl ortalarından 4. yüzyıl ortalarına kadar yaygın olarak kullanılmıştır[632]. Bu tip şişeler, batıya göre doğuda daha yaygındır. Bu şişelerin uzun süre kullanılmış olmasının en önemli nedeni, içine sıvı doldurmaya uygun bir forma sahip olmalarıdır[633]. Sofra takımlarında (kase, bardak, sürahi) sık karşımıza çıkan halka taban bu formdaki şişelerde karşımıza çıkmaktadır[634].

Bu formdaki şişelerde, Geç Roma İmparatorluk-Erken Bizans Dönemlerinde (M.S.3-7. yy) imparatorluğun hemen hemen her bölgesinde çok çeşitli cam kap formlarının ağız, boyun kısımlarında, kimi zaman gövdeyi saran biçimde, kulp ya da taban halkalarında ya da dekorasyon olarak yaygın görülen, camın kendi renginden ya da kobalt mavi renk camdan yapılmış cam ipliği bezeme[635] karşımıza çıkmaktadır. (Res. No: 34, 52, 60, 62, 64, 66, 68, 80, 81, 97, 108, 114, 123, 126, 142, 147, 151, 176, 189, 200-202, 239, 241, 262, 265, 266, 268, 274, 275, 282-286, 290, 291, 293-296, 303, 304, 306, 309, 310, 313, 315, 318, 322, 323, 341, 346, 347, 349, 365-368, 370-373, 377, 381, 382, 383, 388, 404, 435, 436) yoğun cam iplik dekorasyonu, (zikzak biçimli de olabilmekte) kavanoz formlarında da görülmektedir. Jalame'de cam iplik dekorasyonlu kavanoz örnekleri görülmektedir[636]. Bu dönem huni ağızlı şişe ve sürahi ağız kenarlarında kalın

[630] Stern 2001, 268, 269.
[631]Stern 2001, 269; Gürler-Ersoy 2017, 171.
[632] Winter 2008, 181.
[633] Stern 2001, 265; Gençler Güray 2010a, 217.
[634] Stern 2001, 23.
[635] Athena Agora yapısında, M.S.4-5. yüzyıl konteksinden gelen cam ipliği bezemeli kase (Weinberg-Stern 2009, 147; Stern 2001, 23.)
[636] Weinberg 1988, 82, 83, No: 351-355, fig. 4-41.

tek sıra halinde görülen cam bant bezeme, Doğu Akdeniz [637] ve çevresinde M.S.3-7. yüzyıllarda olduğu gibi imparatorluğun batısında da yaygın olarak görülmektedir[638]. Anadolu'da da benzer örnekler bulunmaktadır. (Res. No: 260, 301, 302, 305, 308, 311, 312, 314, 316, 317, 348, 350)

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde kesme bezeme ile yapılan teknikler çeşitlidir. Muhtemelen Doğu Akdeniz'de üretiminin yapıldığı bilinen torna kesim tekniği[639] ile yapılan imparatorluğun doğusunda ve batısında kase ve bardak gibi formların yanı sıra, huni ağızlı, küresel gövdeli şişelerin ana dekoratif unsuru olan oluk-yiv bezeme görülmektedir[640]. Anadolu'da da benzer örnekler tespit edilmiştir. (Res. No: 134, 167, 191, 192, 196, 207, 272, 280, 374, 375, 446)

Roma İmparatorluğu'nun tüm bölgelerinde, M.S.4. yüzyılın ikinci yarısı-5. yüzyılda yaygın olarak kase, bardak, konik kandil formları dışında şişe formlarında da mavi damla bezeme görülmektedir[641]. Yine bu yüzyıllarda farklı renklere sahip noktalı kapların Cologne ve Galya'da örnekleri görülmektedir[642]. Anadolu'da da benzer örneklerle karşılaşılmaktadır. (Res. No: 35, 171, 319)

[637] Caesarea Maritima'da (İsrail) M.S.3-4. yüzyıla ait huni ağızlı şişe ağız kenarlarında kalın cam bant bezemeli örnekler karşımıza çıkmaktadır. (Israeli 2008, 379, kat. no: 110, 111.) Dura Europos (Suriye) kentinde Orta İmparatorluk Dönemi'nde cam bant bezemeli huni ağızlı şişe örnekleri görmekteyiz. (Clairmont 1963, 106, lev. no. 500.)

[638] Olcay Uçkan-Uzbek 2018, 515. Tunus/Kartaca'da M.S.4-5. yüzyıla ait huni ağızlı şişe formunda cam bant bezeme görülmektedir. (Sternini 1999, 95, 96, fig. 7.) Athena Agora yapısında M.S.4. yy'a ait huni biçimli şişe/sürahi ağız kenarlarında tek sıra cam bant bezeme bulunmaktadır. (Weinberg-Stern 2009, 133, fig. 19-330.)

[639] Tekerlek kesim tekniğinde çizgiler derinlik, genişlik ve uzunluk açısından farklılıklar göstermektedir. Kesit yarım daire ya da sivridir. Tekerlek kesimle oluşan en yaygın şekil, bir dizi yatay oluktur. (Stern 2001, 30.)

[640] Helenistik Dönem'de moda olan yatay çizgi şeritleri, Hofheim fincanlarının ve ilgili 1. yy bardaklarında karşımıza çıkmaktadır. Doğu Akdeniz'de Anadolu'da M.S.1. yüzyılın ikinci yarısı-erken 2. yüzyılda görülmektedir. Caesarea Maritima'da (İsrail) M.S. 3-4. yüzyıla ait, boru ağızlı, küresel gövdeli şişe örneğinde oluklu-yiv bezeme görülmektedir. (Israeli 2008, 391, kat. no: 250.) Roma İmparatorluğu'nun kuzeybatısında İtalya'nın kuzeyinde M.S.1. yy'a ait oluk-yiv bezemeli bardak örneği bulunmuştur. (Stern 2001, 30, 79, kat. no: 16-23; 37-39.)

[641] Stern 2001, 23.

[642] Stern 2001, 23.

İnce kaburgalar, Romalı cam ustalar tarafından icat edilen en eski dekoratif tekniklerden biridir. Sıkıştırılmış kaburga bezeme, Erken İmparatorluk Dönemi'nde İtalya ve Ticino'da Doğu Akdeniz'den daha yaygın olarak görülmektedir. M.S.3. ve 4. yüzyıllarda Doğu Akdeniz'de daha yaygındır. Dura Europos kentinde M.S.256 yılından önceki katmanlardan ortaya çıkmaktadır. Doğu'da ve Batı'da nar biçiminde standart bir serpme şişe (sprinkler) dekorasyonu olan bu motif, şişe formlarında da karşımıza çıkmaktadır[643]. Anadolu'da da Res. No: 37 örneğini verebiliriz. Bunun dışında kalıba üfleme tekniği ile yapılan kaburga bezeme de şişe formlarında yaygın bir süsleme unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Gövdenin ana kısmında geniş aralıklarla yapılan ince kaburgalar M.S.4. yüzyılda Suriye-Filistin Bölgesi'nde bulunan ürünlerde oldukça popüler bir dekorasyondur. Batıda bulunan atölyelerde benzer kaburga örnekleri M.S. 1 ve 2. yüzyıl başlarında yaygındır[644]. M.S.5. yüzyıla ait diyagonal kaburga bezemeli şişe örneği, imparatorluğun batısında Mayen'de (Almanya) bir mezarda bulunmuştur[645]. Anadolu'da da bu dönemde kaburga bezemeli benzer örnekler bulunmuştur. (Res. No: 19, 41, 43, 45, 47, 68, 92, 133, 140, 142, 158, 227, 264, 297, 409, 410, 428, 432, 437)

Kase, serpme şişe ve şişe formlarında karşımıza çıkan, İmparatorluğun doğu ve batısındaki atölyelerde çimdik bezeme (camın bir kısmından cımbız benzeri bir alet yardımı ile tutup çekmek) oldukça popülerdi. Batı'da görülen en erken tarihli bezeme örneği, M.S. 2.yüzyıl sonları-3. yüzyıl başlarına aittir. Britanya'da bu bezeme 3. yüzyılda ortadan kaybolmuş görünse de Renanya (Rhineland) 3. veya 4. yüzyılın sonlarında hala popülerdi. Doğu'da 256 yılından önce, Bizans Dönemi ve Erken İslam Dönemlerinde de oldukça yaygındır[646]. Anadolu'da da benzer örnekler bulunmaktadır. (Res. No: 17, 20, 25, 62, 278, 448)

[643] Stern 2001, 27, 28.
[644] Stern 2001, 28.
[645] Hartmann- Grünewald 2010, 18, fig. 6a.
[646] Hartmann- Grünewald 2010, 27.

Küresel gövdeli şişeler, M.S. 3. yüzyılda yoğun olarak görülmeye başlandıktan sonra, M.S. 4 ve 5. yüzyıllarda da varlıklarını sürdürmüştür[647]. Bu form, M.S. 3 ve 4. yüzyıllarda çoğunlukla servis kabı olarak kullanılmıştır[648]. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde olduğu gibi, Erken Bizans Döneminin de en karakteristik formları arasındadır[649]. Bu şişelerin en bilinen karakteristik özellikleri, huni ya da kesme ağız, küresel bir gövde, tabanda daralma ve yukarı doğru sivrilen dar boru biçimli bir boyun kısmının bulunmasıdır[650]. Kaideleri hafif içbükeydir, çoğunlukla kulpsuzdurlar. Ancak tek ya da çift kulplu örnekleri saptanmıştır. Küresel gövdeli şişeler büyük boyutludur ve ortalama yükseklikleri 20 cm'dir[651].

İmparatorluğun doğusunda (M.S.4. yüzyılda, Suriye-Filistin Bölgesi'nde) ve batısında (Cologne) çoğunlukla kaselerde gördüğümüz kazıma tekniği ile yapılan figürlü, bitkisel motifli, yazıtlı bezeme[652], küresel gövdeli, silindirik boyunlu şişe formlarında da (İmparatorluğun doğusunda Doğu Akdeniz'de, İmparatorluğun batısında ise, İtalya-Populonia'da[653] M.S.3-4. yüzyılda) karşımıza çıkmaktadır. Anadolu'daki şişe örneğimiz, geometrik desenli ve yazıtlıdır. (Res. No: 187)

Serbest üfleme tekniği kullanılarak yapılan çökertme/dilimli bezeme, Roma camcılığında uygulanan yaygın bir süsleme tekniğidir. Kavanoz/vazo, şişe, unguentarium ve bardak formlarında görülen çökertme/dilimli bezeme, Roma İmparatorluğu'nun doğu ve batı topraklarında çok yaygın kullanılmaktadır[654]. Doğu Akdeniz Bölgesi'nde M.S. 4. yüzyılda çökertme/dilimli bezemeli, oval gövdeli bugün Dobkin Koleksiyonu'nda bulunan bir şişe örneği ele geçmiştir. M.S. 3. yüzyıla ait, Doğu Akdeniz'de bulunmuş,

[647] Erten 2018a, 41; Gençler 2009, 202.
[648] Höpken-Çakmaklı 2015, 46; Israeli 2008, 390.
[649] Gençler Güray 2017, 231; Stern 2001, 269; Israeli 2008, 379.
[650] Stern 2001, 152. Küresel gövdeli boru biçimli şişe örneği, M.S. 3-4. yüzyıla ait Hırvatistan Roma mezarlığında bulunmuştur. (Gregl-Lazar 2008, 121, kat. no: 21.) Erten 2018a, 165.
[651] Erten Yağcı 1993, 177; Israeli 2008, 379.
[652] Harden 1949, 158, fig. 3.
[653] Harden ve diğ. 1987, 208, kat. no: 116.
[654] Erten 2001b, 97; Erten 2018a, 37.

küresel gövdeli ve uzun silindirik boyunlu, boru ağızlı şişe örneğinde de çökertme/dilimli bezeme görülmektedir[655]. Bu dönemde Anadolu'da, huni ağızlı küresel gövdeli, armudi, oval ve bodur/basık gövdeli şişelerde çökertme/dilimli bezeme görülmektedir. (Res. No: 105, 145, 150, 161, 183, 184, 193, 194, 195, 197, 198, 199, 203, 204, 451)

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde kullanılan bir diğer şişe formu, *yassı (lentoid) şişeler'*dir. Serbest üfleme tekniği kullanılarak yapılan ve bezemesiz formlardır. İmparatorluğun doğusu ve batısında kullanılmakta olduğunu arkeolojik veriler göstermektedir. Selanik'te (Museum of Byzantine Culture) Erken Bizans Dönemi'ne ait bir örnek ve Mısır'da[656] (M.S.7. ve daha sonraki yüzyıllarda) ve Suriye-Filistin Bölgesi'nde[657], Sour-Lübnan'da[658] M.S.3 ve 4. yy ortasında görülen yassı gövdeli şişe örnekleri bulunmaktadır[659]. İmparatorluğun batısında Trier (Almanya) M.S.4. yy'a ait yassı şişe örneği bulunmuştur[660]. Amrit (Berlin)'de de M.S.3-4. yy'da yassı gövdeli şişe örnekleri bulunmuştur[661]. Yassı formlu şişelerin Türkiye'deki çeşitli koleksiyonlarda bulunması, Anadolu'daki varlığını ve kullanımını gözler önüne sermektedir[662]. (Res. No: 77)

Dörtgen prizmal bir gövde ve tek kulbu olan prizmal gövdeli şişe formları[663], sıvıların taşınması ve depolanması için tasarlanmışlardır. Gövdenin dörtgen ve çokgen olması taşımacılıkta yer kaybını önler ve istiflemede kolaylık sağlamaktadır. Bu nedenle bu şişeler Roma imparatorluğunda mal taşımak için popüler hale gelmiştir. Bu şişeler aynı zamanda mezar armağanı olarak kullanılmışlardır[664]. İmparatorluğun doğusu (Mısır-

[655] Israeli 2003, 243, 309, kat. no: 316, 411.
[656] Hayes 1975, 144, kat. no: 611, pl: 37.
[657] A.g.e. 106, kat. no: 389, pl: 22.
[658] Arveiller Dulong-Nenna 2005, 395, kat. no: 1067.
[659] Antonaras 2010a, 392, fig. 13.
[660] Goethert Polaschek 1977, 136, kat. no: 1067.
[661] Arveiller Dulong-Nenna 2005, 395, kat. no: 1066.
[662] Erten 2018a, 49.
[663] Prizmal gövdeli şişelerin hepsi tek tiptir. Yatay kesitte silindirik boyunlu, kare veya dikdörtgendirler. Yalnızca üretim tekniğinde farklılıklar göstermektedirler. (Harden 1936, 248.)
[664] Grossmann 2002, 22; Charlesworth 1966, 26.

Karanis[665]) ve batısındaki mezarlarda (Belçika-Galya'da 2. yy ortası veya sonu, İngiltere-Baldock mezarlığında[666]) pek çok şişe örneği ele geçmiştir Dörtgen/kare şişeler ile yakından bağlantılı olan şişeler; dikdörtgen, iki kulplu, altıgen, sekizgen ve silindirik gövdeli şişelerdir. Hepsi benzer özelliklere sahiptir. Bunların içinde kare şişeler daha baskındır ve en çok tartışılan şişelerdendir[667]. Prizmal gövdeli şişeler, M.S. 1. ve 2. yüzyılların en bilinen kaplarıdır ve Roma İmparatorluğun batısında pek çok örneğin bulunmasına karşın, doğudaki merkezlerden ele geçmeleri, başta Kıbrıs olmak üzere, Suriye ve Mısır'da üretilmiş oldukları düşünülmektedir[668]. Bu kaplar, 2. yüzyılın ikinci yarısında veya 3. yüzyılın başlarında, Roma İmparatorluğu'nun kuzeybatı eyaletlerinde kullanım dışı kalmış olsa da Sardes ve Dura Europos şehirlerinde kare şişelerinin ve taban kalıplarının bulunmuş olması bu formun hala kullanımda olduğunu göstermektedir. Doğu Akdeniz'de ise daha uzun süre kullanıldığına dair özellikle M.S.4. ve 5. yüzyıllara muhtemelen 6. yüzyıla kadar devam eden kanıtlar vardır[669]. 6. yüzyıla ait bir konteksten gelen kare şişe taban parçası bulunmuştur. Likya Bölgesi'nde bulunan Arykanda şehrinden (M.S.4. yüzyıl sonlarından 5. yüzyıl başlarına kadar) ve Hırvatistan'dan (M.S.4. yüzyıl 2. yarısı Doğu Akdeniz ithalatı olduğu düşünülen) bulunmuş parçalar bu görüşü doğrulamaktadır[670]. Anadolu'da da pek çok örneğin ele geçmesi, bu şişelerin üretilmiş olduklarını göstermektedir[671]. Arykanda şehrinde çok sayıda ve çok çeşitli dörtgen/kare şişe buluntuları, M.S. 4. yüzyıl sonlarında Anadolu'da dörtgen şişe üretiminin yeniden canlandığını göstermektedir[672]. 4.yüzyıl katmanlarında çok az kare şişe bulunmuştur. Bu dönemde üretimin sürekli olup olmadığı bilinmemektedir[673]. Atina

[665] Harden 1936, 237, 238, 250.
[666] Charlesworth 1966, 31.
[667] Charlesworth 1966, 26.
[668] Erten Yağcı 1993, 169.
[669] Weinberg Stern 2009, 156.
[670] A.g.e 156.
[671] Erten Yağcı 1993, 169.
[672] Weinberg-Stern 2009, 157.
[673] Weinberg-Stern 2009, 142.

Agorası'nda M.S.5. yüzyılda kare formlu bir şişe bulunmuştur. Dörtgen/kare tabanlar, Efes'teki Geç Roma kontekstlerinden ve Sardinya'daki Tharros'tan bilinmektedir[674].

Prizmal gövdeli şişeler kalıba üfleme ve serbest üfleme teknikleri kullanılarak yapılan ve bezemeli, bezemesiz örnekleri ile karşımıza çıkan formlardır. Kalıba üfleme tekniği kullanılarak yapılan şişelerin taban kısımlarında yazı yer alan, genellikle şişeyi yapan ustanın ve kabın üretildiği atölyenin ismini belirtmektedir[675]. Anadolu'da Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemlerinde ele geçen Arykanda örnekleri Yunanca yazıtlı ve geometrik bezemelidir. (Res. No: 223, 438-442, 540-547)

En eski kalıba üflemeli kaplar arasında küçük altıgen yüksek kabartma ile süslenmiş kaplar yer almaktadır. Kalıba üfleme tekniği ile yapılan bu şişeler Hristiyan, çoğunlukla Yahudi motifleri içermektedir[676]. Bitkisel ve geometrik desenli örnekler de bulunmaktadır. Altıgen gövdeli şişeler, prizmal gövdeli şişe örneklerine gövdeleri dışında her yönden çok benzemektedirler. Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemlerinde bezemeli olarak karşımıza çıkan şişe formlarıdır. Filistin'de (bugün Toledo Museum of Art/Ohio) M.S. 3-5. yüzyıllara ait altıgen formlu şişe örneği bulunmuştur[677]. M.S. 6-7. yy'da hem Suriye-Filistin Bölgesi'nde, Doğu Akdeniz'de (Jerusalem)[678] hem de imparatorluğun batısında yaygın görülmektedir[679]. Anadolu'da bulunmuş örneğimize benzer (Res. No: 230), İsrail'de Erken Bizans Dönemine ait (M.S.5-7.yüzyıl) Yahudi dinine ait semboller içeren altıgen gövdeli şişe örneği bulunmaktadır[680].

[674] A.g.e 156, 165, 166.
[675] Erten Yağcı 1993, 170; Tek 2003, 82.
[676] Erken Bizans Dönemi'nde, Kudüs'te faaliyet gösteren bir atölye, kutsal yağ için cam kaplar biçiminde hediyelik eşyalar üretmiş ve ve kutsal topraklara hacı tedarik etme işini yapmış olmalıdırlar. (Grossmann 2002, 23, şek. 23a, 23b.); Stern 2001, 52.
[677] Neuburg 1949, 47, fig. 87.
[678] Matheson 1980, 131, kat. no: 350.
[679] Grossmann 2002, 23; Harden 1936, 238.
[680] Grossmann 2002, 23, fig. 23 ortada.

Dar gövdeli sıkıştırılmış şişe formu, Bizans Dönemi'nde Suriye-Filistin Bölgesi'nde geliştirilen en son şekillerden biri olarak görülmektedir. Daraltılmış gövde, şişenin içeriğinin buharını ve aromasını korumak amaçlı yapılmış olmalıdır. U şeklinde huni boyunları vardır. Bu şişe formu örneklerine, Doğu Akdeniz'de (İsrail/Dobkin Collection)[681], M.S.6. yüzyılda Suriye-Filistin Bölgesi'nde M.S.6-7. yüzyılda rastlamaktayız[682]. Anadolu'da M.S.4. yüzyıla ait tek bir örneğimiz bulunmaktadır. (Res. No: 196)

Bu dönemde görülen bir diğer şişe formu, ağızlı şişelerdir. Bu şişeler, Roma İmparatorluğu ve ötesinde oldukça yaygın olarak kullanılmışlardır. Kandilleri doldurmak için kullanıldıkları veya besleme şişeleri olarak kullanılan özel amaçlı şişelerdir. İşlevleri ne olursa olsun M.S.1. yüzyıldan 5. yüzyıl ortalarına kadar tekdüze olarak yapılmış kaplardır. Cologne ve çevresinde çocuk ve yetişkin mezarlarında cam ve seramik örnekleri bulunmuştur. Genellikle Doğu Akdeniz'de M.S.3-4. yüzyıllarda karşımıza çıkan bu formun, Suriye Filistin örneklerinde uzun boyunlu, kulpsuz örnekleri de bulunmuştur[683]. Roma İmparatorluğu'nun doğusunda Selanik'te daha erken tarihli (M.S. 2-3.yy) ağızlı şişe örneği bulunmaktadır[684]. Doğu Akdeniz'de (İsrail/Dobkin Collection) M.S.3-4. yüzyıla ait ağızlı şişe örneği bulunmuştur[685]. Anadolu'da bulunmuş tek bir örneğimiz mevcuttur. (Res. No: 144)

Bodur/basık şişeler, Doğu Roma camcılığında çok iyi bilinen fakat Batı Roma'da çok tercih edilmeyen bir formdur. Bezemeli ve bezemesiz örnekleri görülmektedir. Bardak formlarında daha sık gördüğümüz, şişe formlarında çoğunlukla basık gövdeli şişelerde çökertme/dilimli bezeme görülmektedir. İmparatorluğun doğusunda[686], Doğu

[681] Israeli 2003, 172, kat. no: 190.
[682] Stern 2001, 303-306, kat. no: 166-169.
[683] Stern 2001, 22, 146, kat. no: 89; Israeli 2003, 165, fig. 173.
[684] Antonaras 2010b, 302, fig.2.
[685] Israeli 2003, 165, kat. no: 173.
[686] İmparatorluğun doğusunda (Kıbrıs'ta) çökertme/dilimli bezemeli şişe örneği bulunmuştur. (Vessberg-Westholm 1956, 159, 161, fig. 49.7.)

Akdeniz'de (Kıbrıs'ta[687]) ve muhtemelen Anadolu'da örnekleri bulunan M.S.2-3. yüzyıllarda görülen şişe formudur[688]. Selanik'te M.S.2-3. yüzyıllara ait örnek bulunmaktadır[689]. İmparatorluğun batısında rastlanmayan bu form, Anadolu'da çeşitli müzelerde ve özel koleksiyonlarda bulunduğu için Anadolu kökenli olabileceği düşünülmektedir[690]. (Res. No: 204-211)

5.5.2. Erken Bizans Dönemi Şişeleri

Küresel gövdeli huni ağızlı silindir ve armudi gövdeli şişeler Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde olduğu gibi Erken Bizans Dönemi'nin de en karakteristik formları arasındadır ve Doğu Akdeniz'de oldukça yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Huni ağızlı şişe formlarının üretimi M.S. 3. yüzyılda başlamış genel formunda değişiklikler geçirerek, Erken Bizans Dönemi boyunca da devam etmiştir[691]. Bu şişe formu bezemeli ve bezemesiz olarak karşımıza çıkmaktadır. Bezemeli örneklerde huni ağızlı şişelerin ağız ve boyun ve gövde kısımlarında görülen cam ipliği bezeme ve kaburga bezeme[692], Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde olduğu gibi bu dönemde de oldukça yaygın görülen bezeme çeşididir. (Anadolu'da boyun kısmında kaburga bezeme görülen şişe örneğimiz mevcuttur. (Res. No: 28)

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülmeyen Erken Bizans Dönemi'nde (M.S.6-7. yy) yaygın olarak karşımıza çıkan, uzun boyunlu, küresel gövdeli şişeler, işlevi tam olarak bilinmese de Hristiyan liturjisinde kullanıldığı bilinmektedir. Bulundukları

[687] Vessberg 1952, 136, pl: VIII-7.
[688] A.g.e 212, kat. no: 102; Erten 2018a, 37.
[689] Antonaras 2010b, 302, fig.2.
[690] Erten 2018a, 37.
[691] Stern 2001, 148; Erten 2018a, 35.
[692] Stern 2001, 214-216.

tabakalardan bu görüşe varılmaktadır. Bu formdaki şişelerde, cam ipliği, gövdenin iç kısmında çekilerek uzatılmıştır. Bu bezeme çok yaygın olarak görülmemektedir. Benzer örnekleri imparatorluğun doğusunda Kıbrıs, Mısır, Filistin ve İsrail'de M.S.6-7. yüzyıllarda görülmektedir. Filistin'de bulunan atölyelerde üretildikleri düşünülmektedir[693]. Anadolu'da bu döneme ait, tek bir örneğimiz mevcuttur. (Res. No: 465)

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde bahsedildiği gibi Erken Bizans Dönemi'nde de karşımıza çıkan altıgen formlu kaplar ritüel amaçlı kullanılmaktadır. Bu kapların en önemli özellikleri, üzerlerinde yer alan süslemeler ve sembollerdir. Bu kapları D. Barag 3 kategoride incelemektedir: 1) Hristiyan sembollü kaplar 2) Yahudi sembollü kaplar 3) İki kategoride bulunan motifleri taşıyan ancak görünüşe göre bariz Yahudi veya Hristiyan sembolleri olmayan kaplar.[694]. Anadolu'da yer alan örneğimizde dinsel içerikli (Yahudi) motif bulunmaktadır. (Res. No: 230)

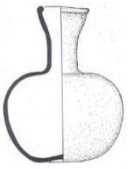
M.S. 3. yüzyıldan başlayarak imparatorluğun doğusunda yaygın olarak görülen küresel gövdeli şişe örneklerinin, Anadolu'da Silifke Müzesi Koleksiyonu'nda çok sayıda bulunması, bu formun sadece Suriye-Filistin Bölgesi'nde değil, Kilikya Bölgesi'nde de yaygın bir kullanım alanı olduğunu göstermektedir[695].

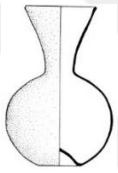
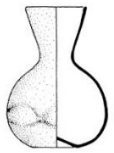
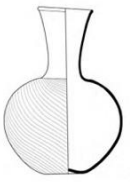
Anadolu'dan ele geçmiş şişe formlarının çoğu kazı buluntusudur. Çoğu örnek bugün Anadolu'nun çeşitli müzelerinde yer almaktadır. Bu bölümde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, benzer örnekler, tam form, ağız, kaide parçaları ile birlikte toplam **1228** adet şişe örneğimiz bulunmaktadır.

[693] Gorin Rosen-Winter 2010, 175, 176, fig. 6.
[694] Barag 1970, 36, 38.
[695] Erten 2018a, 27, 255.

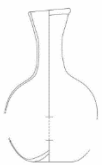
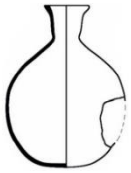
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
1		_	Bergama Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Yağ yeşili saydam renk. Tam. y: 10.5 cm; a.ç. 3 cm. k.ç: 4 cm.	Atilla- Gürler, 2008, 162, kat. no: 242.
2		_	Tokat Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Mavimsi yeşil renk. Tam. y: 10.5 cm; a.ç: 3 cm. k.ç: 2 cm.	Eker, 2016, 152, kat. no: Ş60.
3		_	Bergama Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Açık yeşil saydam renk. Tam. y: 14.5 cm; a.ç. 4 cm. k.ç: 3.8 cm.	Atilla- Gürler, 2008, 162, kat. no: 243 (benzerleri kat. no: 244, 245, 246, 248-265.)
4		_	Bergama Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Huni Ağızlı Şişe** Uçuk yeşil saydam renk. Tam. y: 20 cm; a.ç. 5.8 cm. k.ç: 6 cm.	Atilla- Gürler, 2008, 177, kat. no: 268 (benzeri kat. no: 269.)
5		_	Sivas Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Küresel Gövdeli Şişe**[696] Şeffaf mavimsi yeşil renk. Tam. y: 17 cm; k.ç: 8.5 cm.	Atila, 2015, 165, 171, kat. no: 28, fig: 9.
6		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.4 veya 5.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Uçuk yeşil renk. Tam. y: 20.1 cm; a.ç: 8.5-8.6 cm; g.ç: 14.05 cm; k.ç: 6.7 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 133, kat. no: 80.

[696] Gövdede kalıba üfleme tekniği ile yapılmış geometrik dekorasyon bulunmaktadır. (Atila 2015, 171.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
7		_	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S. 3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Mavi-yeşil renk. Tam. y: 11.7 cm; a.ç: 3.9 cm; g.ç: 2.8 cm.	Höpken,-Çakmaklı, 2015, 60, kat. no: 102 (benzeri kat. no: 103.)
8		_	Tire Müzesi	M.S. 3. yy'ın sonu-4. yy'ın ilk yarısı	**Huni Ağızlı Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 12.3 cm; a.ç: 5 cm k.ç: 3.8 cm; g.ç: 9.9 cm.	Gürler, 2000, 99, kat. no: 122. (benzerleri kat no: 123, 124, 134.)
9		Laodikeia Nekropol	_	M.S.3. yy sonu-4.yy başı	**Küresel Gövdeli Şişe** Eksik. y: 10.6 cm.	Şimşek 2011, 159, kat. no: 42, lev.no: 125:528..
10		_	Samsun Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Sarımsı yeşil renk. Eksik. y: 12.4 cm; a.ç: 4.3 cm; k.ç: 4.7 cm; gen: 8.9 cm.	Temür-Özbilgin, 2019b, 46, 47, 56, kat. no: 19, foto, çiz. no: 19 (benzerleri kat. no: 20, 21, 22.)
11		_	Tokat Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Soluk yeşil renk. Tam. y: 13 cm; a.ç: 4 cm; k.ç: 4 cm.	Eker, 2016, 144, kat. no: Ş 52.
12		Sivaslı Cinoğlu Köyü	Uşak Arkeoloji Müzesi	M.S.3-4. yy	**Küçük Huni Ağızlı Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 11 cm; a.ç: 3.6 cm.	Çakmaklı, 2007, 132, kat. no: 19, uşak tip: 9.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
13		Kahraman maraş	Malatya Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 6.7 cm; a.ç: 2.1 cm. g.ç: 4.2 cm; b.ç: 1.3 cm.	Örs, 2019, 92, kat. no: 54, çiz. no: 57 (benzeri kat no: 55.)
14		–	Konya Ereğli Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Renksize yakın uçuk yeşil renk. Tam. y: 9.20 cm; a.ç: 3 cm. k.ç: 4.20 cm.	Şahin, 2018, 87, kat. no: 12 (benzerleri kat no: 13, 14.)
15		–	Eskişehir Müzesi	M.S.3. veya 5. yy	**Huni Ağızlı Şişe** Şeffaf renk. Tam. y: 16.6 cm; k.ç: 7.2 cm; g.ç: 10.8 cm; a.ç: 4.2 cm.	Olcay, 2001a, 155, kat. no: 25, fig. 13, no: 25 (benzeri kat. no. 26, fig. 14, no: 26.)
16		–	Eskişehir Müzesi	M.S.4. yy veya sonrası	**Huni Ağızlı Şişe** Şeffaf renk. Tam. y: 11 cm; k.ç: 4.2 cm. g.ç: 7.6 cm; a.ç: 3.2 cm.	Olcay, 2001a, 155, kat. no: 27, fig. 15, no: 27.
17		Marmaris	Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Açık sarımsı renk. Tam. y: 11.2 cm; a.ç: 3.3 cm; göv. ç: 7 cm.	Özet, 1998, 148, kat. no: 101 (benzeri kat. no: 102.)
18		Kayseri Yahyalı	Kayseri Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Şeffaf renk. Tam. y: 8.9 cm; a.ç: 2.2 cm; g.ç: 7.4 cm; k.gen: 3.2 cm.	Kurup, 2015, 188, kat. no. 95.
19		Afyon/ Sandıklı	Akşehir Nasreddin Hoca Arkeoloji Müzesi	M.S.3-4. yy	**Huni Ağızlı Şişe**[697] Uçuk mavi-yeşil saydam renk. Tam. y: 12.1 cm; a.ç: 3.9 cm; k.ç: 2.9 cm; g.ç: 8.6 cm.	Tekocak, 2013, 141, res.8, lev. no: 1,8.

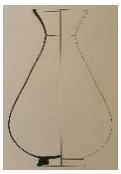
[697] Önce kalıplanmış sonra serbest üfleme tekniği kullanılmıştır. Gövdede belli belirsiz çapraz biçimli kaburga bezeme bulunmaktadır. (Tekocak 2013, 141.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
20		Sardes Özbek Tepe	–	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Küresel Gövdeli Şişe**[698] Soluk mavi yeşil renk. Eksik. y: 12 cm; a.ç: 4 cm.	Von Saldern 1980, 20, kat. no: 91, pl: 4.
21		Metropolis Havuz Önü Kanal İçi	–	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Huni Ağızlı Şişe** Açık mavi saydam renk. Tam. y: 7 cm; a.ç: 3.7 cm; k.ç: 2.3 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 245, 246, kat. no: 220, lev. no: 23.220 (benzeri kat. no: 221.)
22		Kabasakız Kurtarma Kazısı	Muğla Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Saydam mavi renk. Tam. y: 13.4 cm; a.ç: 4.6 cm.	Çakmaklı 2019, 161, 166, kat. no: 18, fig. 5.1.
23		–	Hüseyin Kocabaş Cam Koleksiyonu	M.S.4-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Eksik. y: 10.5 cm.	Akat ve diğ. 1984, 34, kat. no: 249, Res. No: 110.
24		–	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Yeşil renk. Eksik. y: 6 cm; a.ç: 1.6 cm; g.ç: 3.9 cm.	Hanar, 2018, 415, kat. no: 437.
25		–	Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları Antik Cam Koleksiyonu İstanbul	M.S.4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe**[699] Renksiz. Tam. y: 11.8 cm; a.ç: 3.6-3.4 cm; g.ç: 8 cm.	Canav, 1985, 58, kat. no: 81.

[698] Şişenin omuz çevresinde çimdik bezeme bulunmaktadır. (Von Saldern 1980, 20.)
[699] Gövdede çimdik bezemesi bulunmaktadır. (Canav 1985, 58.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
26		–	Tire Müzesi	M.S 4-5. yy	**Huni Ağızlı Şişe** Renksize doğru uçuk yeşil renk. Tam. y: 10.9 cm; a.ç: 4.4 cm; k.ç: 4 cm; g.ç: 8 cm.	Gürler, 2000, 90, kat. no: 104.
27		Sardes Paktolus Kayalık Alan Tonozlu Oda	–	M.S.Geç 3.-Erken 4.yy	**Huni Ağızlı Şişe**[700] Tam. y: 10.8 cm;; a.ç: 3.8 cm; g.ç: 8.1 cm.	Von Saldern 1980, 26, kat. no: 131, pl: 7.
28		–	Edirne Müzesi	M.S.4-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe**[701] Mavi renk. Tam.	Özgümüş, 2000, 39, Res. No: 22.
29		–	Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe**[702] Çok açık yeşil renk. Tam. y: 14.5 cm; a.ç: 4.2 cm; ç: 9.4 cm.	Özet, 1998, 139, kat. no: 93 (benzeri kat. no: 94.)
30		Pazarkaşı Kurtarma Kazısı Mezar Buluntusu	Silifke Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Mavimsi yeşil renk. Tam y: 13 cm; a.ç: 3.8 cm; k.ç: 4 cm.	Erten, 2018a, 41, 59, 211, kat. no. 11 (benzerleri kat. no: 18, 83.)
31		Pazarkaşı Kurtarma Kazısı Mezar Buluntusu	Silifke Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Küresel Gövdeli Şişe**[703] Açık yeşil renk. Eksik. y: 9 cm; a.ç: 3.8-4.3 cm; k.ç: 3 cm.	Erten, 2018a, 27, 33, 45, 91, kat. no. 4 (benzerleri kat. no: 7, 33.)

[700] Gövdede 4 kesme çizgi bezeme bulunmaktadır. (Von Saldern 1980, 26.)
[701] Boyun kısmında kaburga bezemesi bulunmaktadır. (Özgümüş 2000, 39.)
[702] Gövdede ikişer sıralı 4 adet kesme şerit çizgiler bulunmaktadır. (Özet 1998, 139.)
[703] Bu tip şişeler, Suriye-Filistin Bölgesi için tipik sayılmakta M.S. 3. yüzyıldan itibaren görülen ve daha sonraki birkaç yüzyıl içinde de varlığını sürdüren bir form olarak karşımıza çıkmaktadır. (Erten 2018a, 27.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
32		_	Kahramanmaraş Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 13.5 cm; a.ç: 3.8 cm; k.ç: 4.5 cm.	Eker, 2014, 286, kat. no: 92. (benzeri kat. no: 93.)
33		_	Afyon Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Açık mavi-yeşil saydam renk. Tam. y: 13.4 cm; a.ç: 4 cm; g.ç: 9.3 cm; k.ç: 4.6 cm.	Lightfoot, 1989, 98, kat. no. 70, fig.7.1.
34		Pazarkaşı Kurtarma Kazısı Mezar Buluntusu	Silifke Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe**[704] Yeşil renk. Tam. y: 14 cm; a.ç: 4 cm; k.ç: 3 cm.	Erten, 2018a, 39, kat. no. 10.
35		_	İzmir Arkeoloji Müzesi	M.S.4-7.yy	**Huni Ağızlı Şişe**[705] Tam.	Gürler-Laflı, 2010b, 432, 433, Res. No: 2.
36		Laodikeia Nekropol	_	M.S.4. yy ilk yarısı	**Huni Ağızlı Şişe** Tam. y: 15.8 cm.	Şimşek 2011, 159, kat. no: 364, lev.no: 125:529.
37		Afyon Amorium	İzmir Arkeoloji Müzesi	M.S.4-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe**[706] Tam.	Gürler-Laflı, 2010b, 436, 437, Res. No: 4 (benzeri Res. No: 5.)

[704] Gövde üzerinde kesme yatay çizgiler bulunmaktadır. Boyun kısmının hemen altında kobalt mavi renk cam ipliği bezeme bulunmaktadır. Bu süslemenin vazo yüzeylerine uygulanması, Geç Antik Dönemde başlamış ve asırlarca devam etmiş bir uygulamadır. Ancak bu örnek, mavi cam iplik süslemesinin erken bir örneğidir. (Erten 2018a, 39.)

[705] Şişe, mavi damla bezemelidir. (Gürler-Laflı 2010b, 432.)

[706] Gövde sıkıştırılmış kaburga bezemelidir. (Gürler-Laflı 2010b, 436, 437.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
38		_	Samsun Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Yeşil renk. Tam. y: 9.7 cm; gen: 6.4 cm; a.ç: 2.6 cm; k.ç: 2.9 cm.	Temür-Özbilgin, 2019b, 48 49, 61, kat. no: 36, foto, çiz. no: 36 (benzerleri kat. no: 37-40, foto, çiz. no: 37-40.)
39		_	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.4-6. yy	**Geniş Boyunlu Şişe** Soluk yeşil renk. Tam. y: 11.7 cm; a.ç: 3.9 cm; ç: 8.5 cm; g.ç: 2.8 cm.	Höpken,-Çakmaklı, 2015, 149, kat. no: 336.
40		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Uçuk mavi-yeşil renk. Tam. y: 15.1 cm; a.ç: 4.65-4.85 cm; g.ç: 10 cm; k.ç: 4.3 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 121, kat. no: 68.
41		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S. 3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe**[707] Koyu mor renk. Eksik. y: 9.25 cm; a.ç: 4.6 cm; g.ç: 5.85 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 115, kat. no: 62.
42		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S 4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Uçuk mor renk. Tam. y: 14 cm; a.ç: 3.8-4 cm; g.ç: 9.6 cm; k.ç: 4.2 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 191, kat. no: 126.
43		Bithynium Claudiopolis	Bolu Müzesi	M.S.3-4.yy	**Soğan Gövdeli Şişe**[708] Tam.	Atila- Okan, 2017, 79, şek. 14a (benzerleri şek. 14b, 14c.)

[707] Kalıba üfleme ve serbest üfleme teknikleri kullanılarak yapılmış gövdede 9 adet kaburga bezeme bulunmaktadır. (Lightfoot-Arslan 1992, 115.)

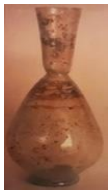
[708] Gövde, kalıba üfleme tekniği ile yapılmış diyagonal kaburga bezemelidir. (Atila-Okan 2017, 79.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
44		–	Hüseyin Kocabaş Cam Koleksiyonu	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Açık yeşil renk. Eksik. y: 18 cm.	Akat ve diğ. 1984, 34, kat. no: 248, res. no: 109.
45		–	Bergama Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe**[709] Sarımsı yeşil saydam renk. Tam. y: 21 cm; a.ç: 5.4 cm; k.ç: 7.5 cm.	Atilla- Gürler, 2008, 154, kat. no: 230.
46		–	Afyon Müzesi	M.S.5.yy	**Uzun Boyunlu Şişe** Yeşilimtrak renksiz saydam renk. Tam. y: 21.5 cm; a.ç: 3.4 cm; g.ç: 14.5 cm.	Lightfoot, 1989, 92, kat. no: 47, pl.6.6
47		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe**[710] Açık mavi yeşil renk. Tam. y: 17.2 cm; a.ç: 6.4-6.7 cm; g.ç: 11.7 cm; k.ç: 5.1-5.55 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 145, kat. no: 87.
48		–	Bergama Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Uçuk yeşil saydam renk. Tam. y: 19 cm; a.ç. 5 cm; k.ç: 5 cm.	Atilla- Gürler, 2008, 155, kat. no: 231.
49		Anemorium Sahil Kilise Atrium	–	M.S.4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Renksiz. Eksik.	Stern, 2021, 369, kat. no: 171, fig: 5 (benzeri kat. no: 172.)

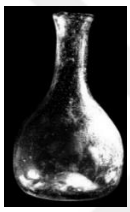
[709] Gövdede aynı renk cam ipliği ile yapılmış kaburga bezeme bulunmaktadır. (Atilla-Gürler 2008, 154.)
[710] Ağız kısmının hemen altında cam bant bezeme, gövdede değişik uzunluklarda 10 adet dikey kaburga bezeme bulunmaktadır. (Lightfoot-Arslan 1992,145.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
50		Amasya Merzifon	Sinop Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Şeffaf renk. Tam. y: 12.7 cm; g.ç: 10 cm; k.ç: 8.5 cm.	Temür-Eker, 2019a, 109, kat. no: 95.
51		Kahraman maraş Gaziantep Çevresi	Sinop Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Şeffaf renk. Tam. y: 15.5 cm; g.ç: 10 cm; k.ç: 8 cm.	Temür-Eker, 2019a, 110, kat. no: 96.
52		Labraundos Zeus Kutsal Alanı		Geç Roma Erken Bizans Dönemi (M.S.4.yy)	**Kısa Boyunlu Şişe**[711] Eksik.	Çakmaklı, 2017, 284, lev. no: 3. 11.
53		Kahraman-maraş Gaziantep Çevresi	Sinop Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Şeffaf renk. Tam. y: 17.2 cm; g.ç: 9.3 cm; k.ç: 5 cm.	Temür-Eker, 2019a, 111, kat. no: 97.
54		_	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3-4.yy	**Armudi Gövdeli Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 19 cm; a.ç 3.5 cm; k.ç: 3.5 cm.	Eker 2014, 194, kat. no: 108.
55		Kahraman maraş Gaziantep Civarı	Sinop Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Şeffaf renk. Tam. y: 19 cm; g.ç: 10.8 cm; k.ç: 5 cm.	Temür-Eker, 2019a, 115, kat. no: 101.

[711] Boyun kısmında cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Çakmaklı 2017, 284.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
56		Ankara'nın Kuzeyi Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S 4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Uçuk mavi yeşil renk. Tam. y: 16.8 cm; a.ç: 3.7 cm; g.ç: 7.6 cm; k.ç:4 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 163, kat. no: 101 (benzerleri kat. no: 102, 103, 129, 130.)
57		Ankara'nın Kuzeyi Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S. 3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Uçuk yeşil saydam renk. Tam. y: 13 cm; a.ç: 2.85-3 cm; g.ç: 8.1 cm; k.ç: 4.3 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 119, kat. no: 66 (benzeri kat. no: 67.)
58		–	Bergama Müzesi	M.S.3-4.yy	**Oval Gövdeli Şişe** Sarımsı kahverengi saydam renk. Tam. y: 14.5 cm; a.ç. 2.6 cm; k.ç: 3.8 cm.	Atilla- Gürler, 2008, 187, kat. no: 286.
59		–	Bergama Müzesi	M.S.3-4.yy	**Oval Gövdeli Şişe** Açık mavimsi yeşil saydam renk. Tam. y: 13,5 cm; a.ç. 2.5 cm; k.ç: 4 cm.	Atilla- Gürler, 2008, 184, kat. no: 281 (benzeri kat. no: 282.)
60		–	Bergama Müzesi	M.S.3-4.yy	**Oval Gövdeli Şişe**[712] Uçuk yeşil saydam renk. Tam. y: 18 cm; a.ç. 2.4 cm; k.ç: 4 cm.	Atilla- Gürler, 2008, 185, kat. no: 283.

[712] Huni biçimli boynun alt kısmında şişe ile aynı renkte 3 sıra cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Atilla-Gürler 2008, 185.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
61		Sinop	Sinop Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Şeffaf renk. Tam. y: 15 cm; g.ç: 9 cm; k.ç: 6 cm.	Temür-Eker, 2019a, 113, kat. no: 99.
62		_	Edirne Müzesi	M.S.5.yy	**Huni Ağızlı Şişe**[713] Tam.	Gürler-Laflı, 2010b, 434, 435, Res. No: 3.
63		_	Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi	M.S.4-5.yy	**Armudi Gövdeli Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 6.5 cm; k. ç: 3 cm.	Özet, 1998, 154, kat. no: 107.
64		_	Bergama Müzesi	M.S.3-4.yy	**Oval-Armudi Gövdeli Şişe**[714] Renksize doğru açık sarı saydam renk. Tam. y: 14.2 cm; a.ç. 2.8 cm; k.ç: 5.2 cm.	Atilla- Gürler, 2008, 186, kat. no: 284.
65		_	Bergama Müzesi	M.S.3-4.yy	**Oval-Armudi Gövdeli Şişe** Renksize doğru açık sarı saydam renk. Tam. y: 14.5 cm; a.ç. 2.9 cm; k.ç: 5.2 cm.	Atilla- Gürler, 2008, 187, kat. no: 285.

[713] Boyun kısmı, cam iplik bezelidir. Gövde de ise, çimdik bezeme bulunmaktadır. (Gürler-Laflı 2010b, 434, 435.)

[714] Boyun kısmında şişe ile aynı renk 1 sıra cam ipliği bezemesi bulunmakta, gövdenin tamamı cam ipliği ile bezelidir. (Atilla-Gürler 2008, 186.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
66		–	Tire Müzesi	M.S. 4. yy	**Oval Armudi Gövdeli Şişe**[715] Renksiz. Eksik. y: 15 cm; a.ç: 2.6 cm; k.ç: 3.8 cm; g.ç: 8 cm.	Gürler, 2000, 111, kat. no: 137.
67		–	Tire Müzesi	M.S.4. yy	**Huni Ağızlı Konik Gövdeli Şişe** Renksize doğru uçuk sarımsı yeşil renk. Tam. y: 14.5 cm; a.ç: 4.6 cm; k.ç: 5.1 cm; g.ç: 8.4 cm.	Gürler, 2000, 97, kat. no: 118.
68		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.4.yy	**Huni Ağızlı Konik Gövdeli Şişe**[716] Yeşilimtırak renksiz. Tam. y: 19.4 cm; a.ç: 5.65-5.75 cm; g.ç: 9 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 146, kat. no: 88 (benzeri kat. no: 89.)
69		Sinop	Sinop Müzesi	M.S.3-4.yy	**Soğan Gövdeli Şişe** Şeffaf renk. Tam. y: 16 cm; g.ç: 9.5 cm; k.ç: 5 cm.	Temür-Eker, 2019a, 102, kat. no: 88.
70		Manisa Alaşehir	Sinop Müzesi	M.S.3-4.yy	**Soğan Gövdeli Şişe** Şeffaf renk. Tam. y: 13 cm; g.ç: 8 cm; k.ç: 4.5 cm.	Temür-Eker, 2019a, 103, kat. no: 89.
71		Kayseri Bünyan	Kayseri Müzesi	M.S.4.yy	**Oval Gövdeli Şişe** Açık mavi renk. Tam. y: 5.3 cm; a.ç: 1.3 cm; g.ç: 3 cm.	Kurup, 2015, 180, kat. no: 87.

[715] Boyun kısmında cam ile aynı renk 4 sıra cam ipliği ve gövdede dalgalı bant biçiminde dekorasyon bulunmaktadır. (Gürler 2000, 111.)

[716] Kalıba üfleme ve aletle şekillendirme teknikleri kullanılarak cam ile aynı renk, gövdede 10 adet spiral kaburga bezeme ve boyun kısmında cam ipliği bezeme yer almaktadır. (Lightfoot-Arslan 1992, 146.)

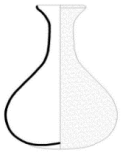
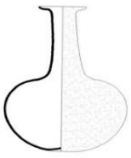
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
72		–	Şanlıurfa Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Yeşil renk. Tam. y: 10.7 cm; a.ç: 3.1 cm; k.ç: 1.0 cm; g. gen: 4.7 cm.	Marangoz, 2018, 184, kat. no: 78.
73		Tire Akarca Gandak Mevkii	Tire Müzesi	M.S.4.yy	**Minyatür Şişe** Koyu yeşil renk. Tam. y: 4 cm; a.ç: 1.2 cm; k.ç: 0.4 cm; g.ç: 2.2 cm.	Gürler, 2000, 117, kat. no: 139 (benzeri kat. no: 140.)
74		–	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3-4.yy	**Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 7.5 cm; g. gen: 3 cm.	Eker, 2014, 290, kat. no: 99 (benzerleri kat. no: 100-103.)
75		Pazarkaşı Kurtarma Kazısı Mezar Buluntusu	Silifke Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küçük Şişe**[717] Açık yeşil renk. Eksik. y: 7 cm; g.ç: 5.5 cm; k.ç: 3 cm.	Erten, 2018a, 45, 47, 51, kat. no. 13 (benzerleri kat. no: 14, 16.)
76		–	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3-4.yy	**Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 9 cm; a.ç: 2 cm; g. gen: 5 cm.	Eker, 2014, 292, kat. no: 104.
77		Pazarkaşı Kurtarma Kazısı Mezar Buluntusu	Silifke Müzesi	M.S.3-4.yy	**Yassı (Lentoid) Şişe** Yeşil renk. Eksik. y: 10 cm; a.ç: 3.5 cm; k.ç: 2x3 cm.	Erten, 2018a, 49, kat. no. 15.

[717] Küçük parfüm şişesi görünümündedir. Bu şişelerin, mezarlara ölü hediyesi olarak bırakıldıkları ve içlerine parfüm ve kokulu yağların konulduğu bilinmektedir. (Erten 2018a, 45.)

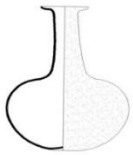
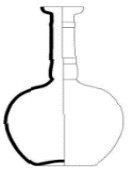
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
78		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.4-6. yy	**Geniş Boyunlu Şişe** Saydam renk. Tam. y: 13.7 cm; a.ç: 4.5 cm; ç: 6.8 cm; g.ç: 3.8 cm.	Höpken-Çakmaklı, 2015, 148, kat. no: 335.
79		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S. 3-4.yy	**Silindir Boyunlu Oval Gövdeli Şişe** Saydam renk. Tam. y: 10.1 cm; a.ç: 3.1 cm; ç: 7.2 cm; g.ç: 3.1 cm.	Höpken-Çakmaklı, 2015, 49, kat. no: 74, (benzerleri kat. no. 75, 76, 77.)
80		Labraundos Zeus Kutsal Alanı		Geç Roma Erken Bizans Dönemi M.S.4.yy	**Silindir Boyunlu Şişe** [718] Eksik.	Çakmaklı, 2017, 284, lev. no: 3.12.
81		–	Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe**[719] Çok açık yeşil renk. Tam. y: 14.8 cm; a.ç: 3.8 cm; g.ç: 8.5 cm.	Özet, 1998, 142, kat. no: 96.
82		Kayseri	Kayseri Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Oval Gövdeli Şişe** Şeffaf renk. Tam. y: 13.4 cm; g.ç: 3.7 cm.	Kurup, 2015, 198, kat.no.105.
83		–	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 14.5 cm; a.ç: 3.5 cm; k.ç: 5.6 cm.	Eker, 2014, 286, kat. no: 91.

[718] Boyun kısmında cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Çakmaklı 2017, 284.)

[719] Boyun kısmında cam ile aynı renk cam iplik bezeme, gövdede de çark kesme bezeme bulunmaktadır. (Özet 1998, 142.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
84		–	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Açık yeşil renk. Eksik. y: 8.5 cm; k.ç: 3 cm.	Eker, 2014, 287, kat. no: 94.
85		–	Konya Ereğli Müzesi	M.S.4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Uçuk yeşil renk. Tam. y: 23.30 cm; a.ç: 4 cm; k.ç: 8.30 cm.	Şahin, 2018, 102, kat. no: 27.
86		Niğde/ Dündarlı	Kayseri Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe**[720] Şeffaf renk. Tam. y: 14.3 cm; a.ç: 4.4 cm; g.ç: 9.9 cm; k.gen: 9.5 cm.	Kurup, 2015, 197, kat.no.104.
87		–	Samsun Müzesi	M.S.3-4.yy	**Armudi Gövdeli Huni Ağızlı Şişe** Sarımsı yeşil renk. Tam. y: 18.4 cm; gen: 12.5 cm; a.ç: 5.5 cm; k.ç: 6.1 cm.	Temür-Özbilgin, 2019b, 47 48, 59, kat. no: 30, foto, çiz. no: 30 (benzerleri kat. no: 31-35, foto, çiz. no: 31-35.)
88		–	Samsun Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Armudi Gövdeli Şişe** Turkuaz renk. Tam. y: 16.2 cm; gen: 13.1 cm; a.ç: 2.9 cm; k.ç: 5.3 cm.	Temür-Özbilgin, 2019b, 47 48, 57, kat. no: 23, foto, çiz. no: 23 (benzerleri kat. no: 24-29, foto, çiz. no: 24-2.)
89		Kayseri Develi	Kayseri Müzesi	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Huni Ağızlı Soğan Gövdeli Şişe** Tam. y: 8.2 cm; a.ç: 2.3 cm; g.ç: 6 cm; t.gen: 2.2 cm.	Kurup, 2015, 181, kat.no: 88

[720] Yüzeyde kazıma çizgilerle oluşturulmuş bezeme bulunmaktadır. (Kurup 2015, 197.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
90		Kayseri Develi	Kayseri Müzesi	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Huni Ağızlı Soğan Gövdeli Şişe** Tam. y: 8.2 cm; a.ç: 2.3 cm; g.ç: 6 cm; t.gen: 2.2 cm.	Kurup, 2015, 181, kat.no: 88
91		Kayseri	Kayseri Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Uzun Boyunlu Şişe** Sarımsı renk Tam. y: 15.9 cm; a.ç: 3 cm; g.ç: 8.6 cm; t.gen: 4.3 cm.	Kurup, 2015, 182, kat.no: 89
92		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Armudi Gövdeli Şişe**[721] Yeşilimtırak renksiz. Tam. y: 12.3 cm; a.ç: 4.1-4.15 cm; g.ç: 8.5 cm; k.ç: 4.2-4.3 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 128, kat. no: 75 (benzeri kat. no: 77.)
93		Milas	Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Armudi Gövdeli Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 8.3 cm; a.ç: 3.3 cm; g.ç: 7 cm.	Özet, 1998, 150, kat. no: 103.
94		–	Tire Müzesi	M.S.3 veya 4. yy	**Huni Ağızlı Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 13 cm; a.ç: 3.5 cm; k.ç: 6. 4 cm; g.ç: 10.5 cm.	Gürler, 2000, 104, kat. no: 127.
95		Niğde Dündarlı	Kayseri Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 13.7 cm; a.ç: 2.3 cm; g.ç: 9.7 cm; k.gen: 5.4 cm.	Kurup, 2015, 196, kat.no.103.

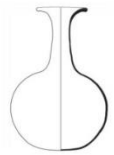
[721] Boyun kısmında yatay kaburga bezeme bulunmaktadır. (Lightfoot-Arslan 1992, 128.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
96		Bithynium Claudiopolis	Bolu Müzesi	M.S.3-4.yy	**Soğan Gövdeli Şişe** Tam.	Atila- Okan, 2017, 78, şek. 11a (benzeri şek. 11b.)
97		–	Bergama Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe**[722] Açık yeşil saydam renk. Tam. y: 12.8 cm; a.ç. 3.7 cm; k.ç: 6.3 cm.	Atilla- Gürler, 2008, 161, kat. no: 241.
98		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.3 veya 4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Açık mavi yeşil renk. Tam. y: 16.2 cm; a.ç: 5.1 cm; g.ç: 11.5 cm; k.ç: 5.85-6.05 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 132, kat. no: 79.
99		Sinop Durağan	Sinop Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Şeffaf renk. Tam. y: 11.5 cm; g.ç: 11 cm; k.ç: 4 cm.	Temür-Eker, 2019a, 114, kat. no: 100.
100		Niksar Leylekler Çeşmesi Mevkii Kurtarma Kazısı	Tokat Müzesi	M.S.3-4.yy	**Armudi Gövdeli Şişe** Renksiz. Tam. y: 14.5 cm; a.ç: 3 cm; k.ç: 4.5 cm.	Eker, 2016, 135, kat. no: Ş43 (benzerleri kat. no: Ş44-Ş46.)
101		–	Konya Ereğli Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 22.10 cm; a.ç: 3.10; cm; k.ç: 2.90 cm.	Şahin, 2018, 100, kat. no: 25.

[722] Boyun kısmında şişe ile aynı renk cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Atilla-Gürler 2008, 161.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
102		_	Konya Ereğli Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Uçuk yeşil renk. Tam. y: 14 cm; a.ç: 2.10 cm; k.ç: 3.70 cm.	Şahin, 2018, 94, kat. no: 19.
103		_	Giresun Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Gri sarımsı renk. Tam. y: 12.4 cm; a.ç: 4.6 cm; g.ç: 8.8 cm; k.ç: 5 cm.	Demir, 2013, 128, kat. no: S4.
104		_	Kars Müzesi	M.S.4.yy	**Oval Gövdeli Şişe** Sarımsı renk. Eksik. y: 12 cm; b.ç: 2 cm	Öztürk, 2012, 54, kat. no: 26.
105		Adıyaman Perre Nekropol Galeri G3	Adıyaman Müzesi	M.S.4.yy	**Şişe**[723] Doğal mavi yeşil renk. Tam. y: 9.7 cm; ç: 5.6 cm.	Höpken, 2010, 160, kat. no: 2, çiz: no: 5-2.
106		Adıyaman Perre Nekropol Galeri G1	Adıyaman Müzesi	M.S.3-4.yy	**Tüp Boyunlu Şişe** Renksiz. Eksik. y: 11.2 cm; a.ç: 1.7 cm.	Höpken, 2010, 160, kat. no: 26, çiz: no: 5-26.
107		_	Tokat Müzesi	M.S.3-4.yy	**Armudi Gövdeli Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 17 cm; a.ç: 3.5 cm; k.ç: 4 cm.	Eker, 2016, 139, kat. no: Ş47.

[723] Gövdede 4 adet çökertme bezeme bulunmaktadır. (Höpken 2010, 160.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
108		_	Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe**[724] Açık yeşil renk. Tam. y: 18.5 cm; g. ç: 7.5 cm.	Özet, 1998, 143, kat. no: 97.
109		Hierapolis	–	M.S. 3-4.yy	**Huni Ağızlı Armudi Gövdeli Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 12.5 cm; g.ç : 8 cm.	Gençler, 2000, 280, kat. no: 45, lev. no: V, 2c (benzeri kat. no: 46, 47.)
110		_	Konya Ereğli Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Renksize yakın uçuk yeşil renk. Tam. y: 20.5 cm; a.ç: 3 cm; k.ç: 4 cm.	Şahin, 2018, 101, kat. no: 26.
111		_	Konya Ereğli Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Uçuk yeşil renk. Tam. y: 14 cm; a.ç: 2.10 cm; k.ç: 3.70 cm.	Şahin, 2018, 94, kat. no: 19.
112		_	Giresun Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Gri sarımsı renk. Tam. y: 12.4 cm; a.ç: 4.6 cm; g.ç: 8.8 cm; k.ç: 5 cm.	Demir, 2013, 128, kat. no: S4.
113		_	Sivas Müzesi	M.S.3-4.yy	**Oval Gövdeli Şişe** Şeffaf sarımsı yeşil renk. Tam. y: 4.5 cm; k.ç: 1.3 cm; a.ç: 1.5 cm.	Atila, 2015, 165, 171, kat. no: 29, fig: 9.

[724] Boyun kısmında 8 sıra cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Özet 1998, 143.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
114		–	Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe**[725] Açık yeşil renk. Tam. y: 18.5 cm; g. ç: 7.5 cm.	Özet, 1998, 143, kat. no: 97.
115		–	Tire Müzesi	M.S 3-4. yy	**Huni Ağızlı Şişe** Açık mavimsi yeşil renk. Tam. y: 14.6 cm; a.ç: 3.4 cm; k.ç: 3.8 cm; g.ç: 8 cm.	Gürler, 2000, 97, kat. no: 117.
116		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Uçuk mor renk. Tam. y: 14.3 cm; a.ç: 4.2 cm; g.ç: 8.8 cm; k.ç: 5 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 129, kat. no: 76 (benzeri kat. no: 78.)
117		Hierapolis	–	M.S. 3-4.yy	**Huni Ağızlı Armudi Gövdeli Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 12.5 cm; g.ç : 8 cm.	Gençler, 2000, 280, kat. no: 45, lev. no: V, 2c (benzeri kat. no: 46, 47.)
118		–	Konya Ereğli Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Renksize yakın uçuk yeşil renk. Tam. y: 20.5 cm; a.ç: 3 cm; k.ç: 4 cm.	Şahin, 2018, 101, kat. no: 26.
119		–	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Oval Gövdeli Şişe** Mavi renk. Tam. y: 9.2 cm; a.ç: 3.3 cm.; g.ç: 4.9 cm.	Hanar, 2018, 415, kat. no: 438.

[725] Boyun kısmında 8 sıra cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Özet 1998, 143.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
120		_	Bergama Müzesi	M.S.3.yy sonu 4.yy ilk yarısı	**Oval Gövdeli Şişe** Uçuk yeşil saydam renk. Tam. y: 12.5 cm; a.ç. 3.6 cm; k.ç: 5.6 cm.	Atilla- Gürler, 2008, 188, kat. no: 287.
121		Silifke Say Mahallesi Kaçak Kazı	Silifke Müzesi	M.S.4.yy	**Armudi Gövdeli Şişe** Yeşil renk. Tam. y: 18 cm; a.ç: 3 cm; k.ç: 4.5 cm.	Erten, 2018a, 81, kat. no. 29.
122		Pazarkaşı Kurtarma Kazısı Mezar Buluntusu	Silifke Müzesi	M.S.3-4.yy	**Armudi Gövdeli Şişe** Yeşil renk. Tam. y: 23 cm; a.ç: 5.4 cm. k.ç: 5.5-6 cm.	Erten, 2018a, 35, kat. no. 8.
123		_	Bergama Müzesi	M.S.3-4.yy	**Oval Gövdeli Şişe**[726] Uçuk yeşil saydam renk. Tam. y: 28,3 cm; a.ç. 3.5 cm; k.ç: 6.1 cm.	Atilla- Gürler, 2008, 180, kat. no: 274.
124		_	Bergama Müzesi	M.S.3-4.yy	**Oval Gövdeli Şişe** Uçuk yeşil saydam renk. Tam. y: 17.5 cm; a.ç. 2.6 cm; k.ç: 4 cm.	Atilla- Gürler, 2008, 178, kat. no: 270 (benzerleri kat. no: 271, 272, 273, 275-279.)
125		Sardes	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe** Tam. y: 18.5 cm; k.ç: 7.7 cm.	Von Saldern 1980, 28, kat. no: 175, pl: 9.

[726] Boyun kısmında aynı renk cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Atila-Gürler 2008, 180.)

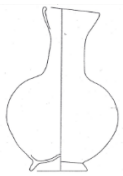
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
126		–	Bergama Müzesi	M.S.3-4.yy	**Oval-Torba Gövdeli Şişe**[727] Uçuk yeşil saydam renk. Tam. y: 17,6 cm; a.ç. 4 cm; k.ç: 3 cm.	Atilla- Gürler, 2008, 183, kat. no: 280.
127		–	Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi	M.S.3-4.yy	**Oval Gövdeli Şişe** Açık mavi renk. Tam. y: 19 cm; a.ç: 3.7 cm; g.ç: 8.5 cm.	Özet, 1998, 151, kat. no: 104.
128		–	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S. 3-4.yy	**Oval Gövdeli Şişe** Mavi-yeşil renk. Tam. y: 13.8 cm; a.ç: 4.3 cm; ç: 7.5 cm; g.ç: 2.7 cm.	Höpken-Çakmaklı, 2015, 54, kat. no: 86.
129		Karaman Laranda Yakını Karayolu Hafriyatı	Silifke Müzesi	M.S.3-4.yy	**Armudi Gövdeli Şişe**[728] Yeşil renk. Tam. y: 17 cm; a.ç: 5.2 cm; k.ç: 6.4 cm.	Erten, 2018a, 89, kat. no. 32.
130		–	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3-4.yy	**Armudi Gövdeli Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 17 cm; a.ç: 3.5 cm; k.ç: 4 cm.	Eker, 2014, 293, kat. no: 106 (benzeri kat. no:107.)

[727] Boyun kısmında şişe ile aynı renk cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Atilla-Gürler 2008, 183.)

[728] Bu örneğin vazo oluşturulduktan sonra aplike edilmiş halka kaidesi bulunmaktadır. Bu özelliği ile dönemin armudi ve küresel gövdeli şişelerinden farklıdır. (Erten 2018a, 89.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
131		_	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 21.5 cm; a.ç: 4.5 cm; k.ç: 4.7 cm.	Eker, 2014, 285, kat. no: 89. (benzeri kat. no: 90.)
132		_	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Mavimsi yeşil renk. Tam. y: 13 cm; a.ç: 4.5 cm. k.ç: 3.5 cm.	Eker, 2014, 284, kat. no: 87. (benzeri kat. no: 88.)
133		_	Konya Ereğli Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Çan Biçimli Şişe**[729] Uçuk yeşil renk. Tam. y: 18.30 cm; a.ç: 3.60 cm; k.ç: 7.60 cm.	Şahin, 2018, 99, kat. no: 24.
134		Niksar Leylekler Çeşmesi Mevkii Kurtarma Kazısı	Tokat Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe**[730] Grimsi sarı renk. Tam. y: 13 cm; a.ç: 3.5 cm; k.ç: 4.8 cm.	Eker, 2016, 147, kat. no: Ş 55 (benzeri kat. no: Ş 56.)
135		_	Afyon Müzesi	M.S.3-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Mavi yeşil saydam renk. Tam. y: 23.8 cm; a.ç: 6 cm; g.ç: 13.5 cm.	Lightfoot, 1989, 92, kat. no. 46, fig.6.1.
136		Adıyaman Perre Nekropol Galeri G3	Adıyaman Müzesi	M.S.4.yy	**Huni Boyunlu Şişe** Mavi yeşil renk. Tam. y: 15.2 cm; a.ç: 9.7 cm.	Höpken, 2010, 161, kat. no: 32, çiz: no: 5-32 (benzeri kat. no: 33.)

[729] Gövdede ince kaburga bezeme bulunmaktadır. (Şahin 2018, 99.)
[730] Gövdede kazıma tekniği ile yapılmış yiv bezeme vardır. (Eker 2016, 147.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
137		–	Afyon Müzesi	M.S.4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Şeffaf açık yeşil saydam renk. Tam. y: 13.2 cm; a.ç: 4 cm; g.ç: 8.9 cm; k.ç: 5.3 cm.	Lightfoot, 1989, 92, kat. no. 48, fig.8.1 (benzeri kat. no: 49, 71, pl. 10.2, pl. 7.4)
138		Hierapolis Nekropol Mezar 171		M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 13.4 cm.; a.ç: 4.7 cm; g.ç : 9.1 cm.	Gençler, 2000, 280, 281, kat. no: 48, fig.3.
139		Kayseri Develi	Kayseri Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 13.2 cm; a.ç: 3 cm; g.ç: 8.2 cm; k.gen: 3.4 cm.	Kurup, 2015, 191, kat.no.98.
140		Metropolis Batı Servis Koridor İçi	–	M.S.4-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe**[731] Yeşil saydam renk. Eksik. a.ç: 8.8 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 308, kat. no: 430, lev: 44.430.
141		–	Afyon Müzesi	M.S.4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Yeşil saydam renk. Tam. y: 12.3 cm; a.ç: 5 cm; g.ç: 8.8 cm; k.ç: 3.3 cm.	Lightfoot, 1989, 93, kat. no. 50, pl.7.1.(benzeri kat. no: 60, 61, 66, 67 pl. 7.2, 7.3, 10.3, fig. 5.6)
142		Bodrum Yassıada Sualtı Kazısı	Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi	M.S.4.yy	**Şişe**[732] Sarı renk. Tam. y: 9.5 cm; a.ç: 6.1 cm.	Özet, 1998, 146, kat. no: 100a.

[731] Gövdenin üst kısmından dibe kadar dikey kaburgalar ile bezenmiştir. (Akkuş Koçak 2021, 308.)

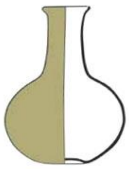
[732] Boyun kısmında cam ile aynı renk cam iplik bezeme, gövdede dikey kaburga bezeme bulunmaktadır. Hem serbest üfleme hem de kalıba üfleme teknikleri kullanılarak yapılmıştır. (Özet 1998, 146.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
143		Antakya ya da Yakın Çevresi	Hatay Müzesi	M.S.4-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Tam.	Erten Yağcı, 1990, 33, Res. No: 33a.
144		Bithynium Claudiopolis	Bolu Müzesi	M.S.3-5.yy	**Ağızlı Şişe**[733] Tam.	Atila- Okan, 2017, 80, şek. 17b.
145		–	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe**[734] Açık yeşil renk. Tam. y: 7.5 cm; a.ç: 2.3 cm; k.ç: 2.5 cm.	Eker, 2014, 297, kat.no:113 (benzeri kat. no:114.)
146		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Huni Ağızlı Şişe** Soluk yeşilimsi renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 242, fig. 70, G.71.
147		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	–	M.S.4-7.yy	**Şişe**[735] Renksiz. Eksik.	Atik, 2009, 3, fig: 42.
148		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	–	M.S.4-7.yy	**Şişe** Renksiz. Tam.	Atik, 2009, 3, fig: 47; Atik, 2014, 203, Res. No: 19.

[733] Bolu Müzesi'nde sadece tek bir örnek bulunmaktadır. (Atila-Okan 2017, 80.)
[734] Gövdede çökertme bezeme bulunmaktadır. (Eker 2014, 297.)
[735] Ağız ve boyun kısmı mavi renkli cam ipliği ile bezelidir. (Atik 2009, 9.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
149		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Basit Formlu Şişe**[736] Mavimsi yeşil renk Tam.	Atik, 2009, 3, fig: 45; Atik, 2014, 204, Res. No: 20 (benzeri Res. No: 21.)
150		_	Tokat Müzesi	M.S.3-4.yy	**Oval Gövdeli Şişe**[737] Grimsi sarı renk. Tam. y: 15.5 cm; a.ç: 2 cm; k.ç: 1.5 cm.	Eker, 2016, 141, kat. no: Ş49 (benzerleri kat. no: Ş48, Ş50.)
151		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Şişe**[738] Sarı renk. Eksik.	Atik, 2009, 3, fig: 40; Atik, 2014, 203, Res. No: 14.
152		Samsun Vezirköprü Temel Kazısı	Samsun Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Yeşilimsi renk. Tam. y: 13.3 cm; a.ç: 2.5 cm; k.ç: 4.1 cm; gen: 8.8 cm.	Temür-Özbilgin, 2019b, 48, 49, 62, kat. no: 41, foto, çiz. no: 41 (benzerleri kat. no: 42-45, foto, çiz. no: 42-45.)
153		_	Silifke Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Doğal yeşil renk. Tam. y: 11.5 cm; a.ç: 3 cm; k.ç: 3.5 cm.	Erten, 2018a, 165, kat. no. 63 (benzeri kat. no: 64.)
154		Bithynium Claudiopolis	Bolu Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Tam.	Atila- Okan, 2017, 78, şek. 13a (benzerleri şek. 13b, 13c.)

[736] Bu şişe formundan Yenikapı kazılarında çok sayıda bulunmuştur. (Atik 2014, 204.)
[737] Gövdede çökertme bezeme bulunmaktadır. (Eker 2016, 141.)
[738] Ağız ve boyun kısmında mavi renkli cam ipliği bezemesi bulunmaktadır (Atik 2009, 9.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
155		Kayseri Beştepeler	Kayseri Müzesi	M.S.4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Şeffaf renk. Tam. y: 13.2 cm; a.ç: 3 cm; g.ç: 8.2 cm; k.gen: 3.4 cm.	Kurup, 2015, 192, kat.no.99.
156		Yozgat Alışlı Köyü	Kayseri Müzesi	M.S.4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Açık mavi renk. Tam. y: 12 cm; a.ç: 2.9 cm; g.ç: 9.1 cm; k.gen: 3 cm.	Kurup, 2015, 193, kat.no.100.
157		Kayseri Yahyalı	Kayseri Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Şeffaf renk. Tam. y: 13.9 cm; a.ç: 3.8 cm; g.ç: 8.6 cm.	Kurup, 2015, 189, kat.no.96.
158		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S. 3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe**[739] Mavi- yeşil renk. Tam. y: 10.1 cm; a.ç: 3.1 cm; g.ç: 3.1 cm.	Höpken,-Çakmaklı, 2015, 48, kat. no: 73, (benzeri kat. no: 72.)
159		–	Samsun Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Yeşil renk. Tam. y: 9.7 cm; a.ç: 2.6 cm; k.ç: 2.9 cm; gen: 6.4 cm.	Temür-Özbilgin, 2019b, 48 49, 61, kat. no: 36, foto, çiz. no: 36 (benzerleri kat. no: 37-40.)
160		Uşak Banaz Hatipler Köyü	Afyon Müzesi	M.S.3yy sonu-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Yeşilimtırak renksiz saydam renk. Tam. y: 11.8 cm; a.ç: 2 cm; g.ç: 8.7 cm.	Lightfoot, 1989, 99, kat. no. 74, fig.7.3.

[739] Gövde kaburga bezemelidir. (Höpken-Çakmaklı 2015, 48.)

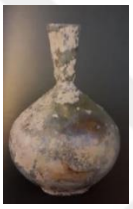
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
161		Niksar Leylekler Çeşmesi Mevkii Kurtarma Kazısı	Tokat Müzesi	M.S.3-4.yy	**Boru Ağızlı Şişe**[740] Grimsi sarı renk. Tam. y: 11 cm; a.ç: 2 cm; k.ç: 4.5 cm.	Eker, 2016, 143, kat. no: Ş51.
162		–	Tokat Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Grimsi sarı renk. Eksik. y: 13.2 cm; a.ç: 3.5 cm; k.ç: 3.5 cm.	Eker, 2016, 145, kat. no: Ş 53 (benzeri kat. no: Ş 54.)
163		–	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Renksiz. Eksik. y: 9 cm; g. gen: 7 cm.	Eker, 2014, 288, kat. no: 95 (benzerleri kat. no: 96, 97, 98.)
164		Sivaslı Cinoğlu	Uşak Arkeoloji Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Eksik. y: 12.5 cm; a.ç: 2.2 cm.	Çakmaklı, 2013, 68, 69, kat. no: 7, res: 2.5.
165		Niksar Leylekler Çeşmesi Mevkii Kurtarma Kazısı	Tokat Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Grimsi sarı renk. Tam. y: 13 cm; a.ç: 2.3 cm; k.ç: 3.5 cm.	Eker, 2016, 154, kat. no: Ş62 (benzerleri kat. no: Ş63-Ş65.)
166		–	Konya Ereğli Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Renksize yakın uçuk yeşil renk. Tam. y: 13.20 cm; a.ç: 3 cm; k.ç: 3.30 cm.	Şahin, 2018, 90, kat. no: 15 (benzerleri kat no: 16, 17, 18.)

[740] Silindir boyunlu şişenin gövdesinde, 6 adet çökertme bezeme bulunmaktadır. (Eker 2016, 143.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
167		Niğde Dündarlı Ocağı	Kayseri Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe**[741] Açık mavi renk. Tam. y: 21.1 cm; a.ç: 2.9 cm; g.ç: 16.2 cm.	Kurup, 2015, 186, kat. no: 93 (benzeri kat. no: 92.)
168		Niğde Emeği/ Dikilitaş Köyü	Kayseri Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Şeffaf renk. Tam. y: 12.9 cm; a.ç: 2.2 cm; g.ç: 8.7 cm; t.gen: 3.7 cm.	Kurup, 2015, 187, kat. no.94 (benzeri kat. no: 91.)
169		Kahraman maraş Gaziantep Çevresi	Sinop Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Şeffaf renk. Tam. y: 13.8 cm; g.ç: 11 cm; k.ç: 3 cm.	Temür-Eker, 2019a, 112, kat. no: 98.
170		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S. 3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Yeşilimtırak renksiz. Tam. y: 10.9 cm; a.ç: 2.4 cm; g.ç: 8.45 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 117, kat. no: 64 (benzeri kat. no: 71.)
171		Karaman Laranda Yakınlarında Mezarda	Silifke Müzesi	M.S.4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe**[742] Renksiz ve saydam. Eksik. y: 12 cm; b.ç: 2.4 cm; k.ç: 3 cm.	Erten, 2018a, 93, kat. no. 34.
172		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S. 3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Sarımsı yeşil renksiz. Tam. y: 11.4 cm; a.ç: 2.45-2.55 cm; g.ç: 8.4 cm t. halkası ç: 3.7-3.9 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 118, kat. no: 65.

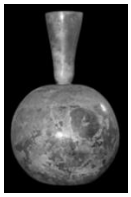
[741] Boyunda ve gövdede kazıma tekniği ile yapılmış çizgiler vardır. (Kurup 2015, 186.)

[742] Boyun kısmında da koyu mavi cam ipliği bezeme vardır. Gövdede mavi nokta bezeme bulunmaktadır. Bu örnek, mavi nokta süslemesinin Kilikya Bölgesi'nde tanınmış olduğunu göstermesi açısından önemlidir. (Erten 2018a, 93.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
173		–	Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe**[743] Açık yeşil renk. Tam. y: 17.3 cm; g. ç: 10.5 cm.	Özet, 1998, 141, kat. no: 95.
174		–	Tire Müzesi	M.S 3 yy sonları-4.yy ilk yarısı	**Küresel Gövdeli Şişe** Renksize doğru uçuk yeşil renk. Tam. y: 17.7 cm; a.ç: 3.4 cm; k.ç: 4.6 cm; g.ç: 11.5 cm.	Gürler, 2000, 91, kat. no: 105 (benzerleri kat. no: 106-116, 131, 132, 135.)
175		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S 3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Mavimsi yeşil tonda renksiz. Tam. y: 14.1 cm; a.ç: 1.75-1.85 cm; g.ç: 3.8 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 125, kat. no: 72.
176		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.3. veya 4.yy başları	**Huni Ağızlı Şişe**[744] Uçuk yeşil renk. Tam. y: 15.5 cm; a.ç: 2.5 cm; g.ç: 9.7 cm; k.ç: 4.4 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 144, kat. no: 86.
177		Niksar Leylekler Çeşmesi Mevkii Kurtarma Kazısı	Tokat Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y: 15 cm; a.ç: 3 cm; k.ç: 4.5 cm.	Eker, 2016, 150, kat. no: Ş58 (benzeri kat. no: Ş59.)
178		–	Tire Müzesi	M.S 4. yy-Erken 5. yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Açık mavimsi yeşil renk. Tam. y: 13.8 cm; a.ç: 3.3 cm; k.ç: 4.8 cm; g.ç: 10.7 cm.	Gürler, 2000, 90, kat. no: 103 (benzerleri kat. no: 129, 130.)

[743] Gövdede ince çark bezeme bulunmaktadır. (Özet 1998, 141.)

[744] Boyun kısmında cam ile aynı renk cam ipliği bezeme bulunmaktadır. (Lightfoot-Arslan 1992, 144.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
179		–	Sivas Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Küresel Gövdeli Şişe**[745] Şeffaf bal renk. Tam. y: 14.5 cm; a.ç: 5.1 cm; k.ç: 3.2 cm.	Atila, 2015, 165, 171, kat. no: 27, fig: 8.
180		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Uçuk mavi yeşil renk. Tam. y: 16.2 cm; a.ç: 3.95 cm; g.ç: 10.6 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 123, kat. no: 70 (benzeri kat no: 96.)
181		Silifke Nekropolü Mezar Buluntusu	Silifke Müzesi	M.S.3-4.yy	**Uzun Boyunlu Küresel Gövdeli Şişe**[746] Yeşil renk. Tam. y: 16 cm; a.ç: 4 cm; k.ç: 3.5 cm.	Erten, 2018a, 57, 67 kat. no. 17 (benzeri kat. no: 22.)
182		–	Tokat Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Grimsi yeşil renk. Tam. y: 16 cm; a.ç: 3 cm; k.ç: 3.5 cm.	Eker, 2016, 149, kat. no: Ş57.
183		Amasya Merzifon	Sinop Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe**[747] Şeffaf renk. Tam. y: 13.7 cm; g.ç: 10.8 cm; k.ç: 4 cm.	Temür-Eker, 2019a, 116, kat. no: 102.

[745] Gövde ve boyun kısmı, tekerlek kesim dekorasyonludur. (Atila 2015, 171.)

[746] Şişe, "küresel gövdeli şişe" olarak tanımlanmaktadır. Ancak sahip olduğu uzun boyun ile, tipik küresel gövdeli şişelerden farklıdır. Bu tip şişeler M.S.3. ve 4. yüzyılda Suriye-Filistin'de ele geçen örnekler ile tanınmaktadır. Silifke'de iki örneğin ele geçmesi, Doğu Dağlık Kilikya Bölgesinde kullanılmakta olduğunu göstermektedir. (Erten 2018a, 57,67.)

[747] Gövdede çökertme bezeme bulunmaktadır. (Temür-Eker 2019a, 116.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
184		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.3 veya 4.yy	**Huni Ağızlı Şişe**[748] Uçuk mavi yeşil renk. Tam. y: 14.4 cm; a.ç: 3.7-4 cm; g.ç: 10.3 cm; k.ç: 5 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 139, kat. no: 83 (benzerleri kat. no: 84, 131.)
185		Sinop	Sinop Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Şeffaf renk. Tam. y: 17 cm; g.ç: 13 cm; k.ç: 4 cm.	Temür-Eker, 2019a, 117, kat. no: 103.
186		Ankara'nın Kuzeyi Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Mavi yeşilimtırak renksiz. Tam. y: 15.2 cm; a.ç: 1.7 cm; g.ç: 10.3 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 122, kat. no: 69 (benzerleri kat no: 98, 99, 100.)
187		–	Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları Antik Cam Koleksiyonu İstanbul	Geç Roma İmp. Dönemi	**Küresel Gövdeli Şişe**[749] Sarımsı gri renk. Tam. y: 11.3 cm; a.ç: 2 cm; g.ç: 8.5 cm.	Canav, 1985, 64, kat. no: 93; Israeli 2003, 166, kat. no: 175.
188		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S. 3-4.yy	**Silindir Boyunlu Küresel Şişe**[750] Soluk yeşil renk. Tam. y: 19.4 cm; a.ç: 3.3 cm; ç: 16.1 cm; g.ç: 7.1 cm.	Höpken,-Çakmaklı, 2015, 46, kat. no: 68, (benzerleri kat. no: 69, 70, 71,)

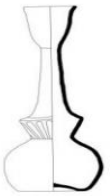
[748] Gövdede 4 adet derin çökertme bezeme bulunmaktadır. (Lightfoot-Arslan 1992, 139.)

[749] Gövdenin üst kısmında kazıma ile yapılmış eşkenar dörtgen bezeme, orta kısmında ise yazıt bulunmaktadır. (Canav 1985, 64; Israeli 2003, 166, kat. no: 175.)

[750] Kesme yatay bantlarla bezelidir. (Höpken-Çakmaklı 2015, 46.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
189		Yozgat Çorum Çankırı	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S. 3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe**[751] Mavi-yeşil renk. Tam. y: 11.6 cm; a.ç: 2.1 cm; ç: 8.6 cm; g.ç: 5.2 cm.	Höpken,-Çakmaklı, 2015, 51, kat. no: 78, (benzerleri kat. no. 79, 80, 81.)
190		–	Sivas Müzesi	M.S.3-4.yy	**Uzun Boyunlu Küresel Gövdeli Şişe**[752] Şeffaf renksiz. Tam. y: 14 cm; a.ç: 2.6 cm; k.ç: 1.4 cm.	Atila, 2015, 165, 171, kat. no: 25, fig: 8 (benzeri kat. no: 26.)
191		Çorum Sungurlu	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe**[753] Açık yeşil mavi saydam renk. Tam. y: 15.5 cm; g.ç: 11.4 cm.	Özet, 1987, 607, 612, fig. 18.
192		–	Afyon Müzesi	M.S.4.yy	**Şişe**[754] Yeşilimtırak renksiz saydam renk. Tam. y: 17 cm; a.ç: 2.5 cm; g.ç: 7.6 cm.	Lightfoot, 1989, 100, kat. no. 75, fig.7.4, pl. 8.1.
193		Adana Yumurtalık Aegae	Adana Bölge Müzesi	M.S.4-5.yy	**Armudi Gövdeli Şişe**[755] Tam.	Stern, 1989b, 600, Res. No: 5.2 (benzerleri Res. No: 5.1, 5.3.)
194		–	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3-4.yy	**Armudi Gövdeli Şişe**[756] Açık yeşil renk. Eksik. y: 22.5 cm; k.ç: 4 cm.	Eker, 2014, 296, kat.no:111 (benzeri kat. no: 112.)

[751] Boyun kısmı cam iplik bezemelidir. (Höpken-Çakmaklı 2015, 51.)
[752] Gövde ve boyun kısmı, tekerlek kesim dekorasyonludur. (Atila 2015, 171.)
[753] Boyun ve gövde kısmında paralel yiv biçimli kesme çizgiler bulunmaktadır. (Özet 1987, 607.)
[754] Gövdede kazıma tekniği ile yatay üç grup çizgi bezeme bulunmaktadır. (Lightfoot 1989, 100.)
[755] Gövdede çökertme/dilimli bezeme bulunmaktadır.
[756] Gövdede 4 adet çökertme bezeme bulunmaktadır. (Eker 2014, 296.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
195		–	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3-4.yy	**Oval Gövdeli Şişe**[757] Açık yeşil renk. Tam. y: 11.5 cm; a.ç: 2 cm; k.ç: 2 cm.	Eker, 2014, 295, kat. no: 109 (benzeri kat. no: 110.)
196		–	Şanlıurfa Müzesi	M.S.4.yy	**Çift Huni Boyunlu Şişe**[758] Renksize yakın açık yeşil renk. Tam. y: 17.7 cm; a.ç: 3.5 cm; k.ç: 4.5 cm; g.gen: 6.5 cm.	Marangoz, 2018, 226, kat. no: 120.
197		–	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Şişe**[759] Mavi renk. Tam. y: 8.3 cm; a.ç: 2.1 cm; k.ç: 3.1 cm.	Hanar, 2018, 413, kat. no: 434.
198		Pazarkaşı Kurtarma Kazısı Mezar Buluntusu	Silifke Müzesi	M.S.3-4.yy	**Şişe**[760] Yeşil renk. Tam. y: 14.5 cm; a.ç: 2.5-3 cm; k.ç: 3 cm.	Erten, 2018a, 31, kat. no. 6
199		–	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Şişe**[761] Mavi renk. Tam. y: 5.3 cm; a.ç: 1.8 cm; g.ç: 2.1 cm.	Hanar, 2018, 414, kat. no: 435 (benzeri kat. no: 436.)

[757] Kozmetik şişesi olarak kullanılan şişenin gövde kısmında çökertme bezeme bulunmaktadır. (Eker 2014, 295.)
[758] Boyun ve gövde arasında huni biçimi üzerinde dikey olarak yiv bezeme bulunmaktadır. (Marangoz 2018, 226.)
[759] Gövdede çökertme bezeme bulunmaktadır. (Hanar 2018, 413.)
[760] Gövdede 5 adet çökertme/dilimli bezeme bulunmaktadır. (Erten 2018a, 31.)
[761] Gövdede çökertme bezeme bulunmaktadır. (Hanar 2018, 414.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
200		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.4-5.yy	**Dört Kulplu Şişe**[762] Kahverengi renk. Eksik. y: 10.1 cm; a.ç: 2.5 cm; g.ç: 4.2 cm.	Hanar, 2018, 439, kat. no: 485.
201		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.4-5.yy	**Altı Kulplu Şişe**[763] Mavi renk. Tam. y: 5.7 cm; a.ç: 2.4 cm; g.ç: 4.1 cm.	Hanar, 2018, 439, kat. no: 486.
202		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.4-5.yy	**Altı Kulplu Şişe**[764] Mavi renk. Eksik. y: 6.3 cm; a.ç: 3.4 cm; g.ç: 5.4 cm.	Hanar, 2018, 440, kat. no: 487.
203		Kayseri Sarız	Kayseri Müzesi	M.S.3-4.yy	**Şişe**[765] Açık yeşil renk. Eksik. y: 15.4 cm; b.gen: 2.7 cm. g.ç: 5.4 cm; t.gen: 5 cm.	Kurup, 2015, 175, kat.no: 82.
204		_	Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi	M.S.3-4.yy	**Bodur/Basık Gövdeli Şişe**[766] Açık sarı renk. Tam. y: 17 cm; g.ç: 7 cm.	Özet, 1998, 145, kat. no: 99 (benzeri kat. no: 98.)

[762] İki ağız, iki boyundan başlayarak, gövdeye doğru bağlanmış 4 adet çapraz biçimli cam kulp bulunmaktadır. (Hanar 2018, 439.)
[763] Ağızdan gövdeye doğru bağlanmış, çapraz ve dalgalı 6 adet cam kulp bulunmaktadır. (Hanar 2018, 439.)
[764] Ağızdan gövdeye doğru bağlanmış, 6 adet kulp cam kulp bulunmaktadır. (Hanar 2018, 440.)
[765] Gövdede 4 adet çökertme bezeme bulunmaktadır. (Kurup 2015, 175.)
[766] Gövdede 4 adet çökertme/dilimli bezeme bulunmaktadır. (Özet 1998, 145.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
205		Pazarkaşı Kurtarma Kazısı Mezar Buluntusu	Silifke Müzesi	M.S.3-4.yy	**Bodur/Basık Şişe**[767] Açık yeşil renk. Tam. y: 14.5 cm; a.ç: 2.8 cm; k.ç: 5.5 cm.	Erten, 2018a, 37, kat. no. 9.
206		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.3 veya 4.yy	**Bodur/Basık Şişe**[768] Sarı yeşilimtırak tonda renksiz. Tam. y: 8.3 cm; a.ç: 3.7 cm; g.ç: 10.8 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 159, kat. no: 97.
207		–	Tokat Müzesi	M.S.3-4.yy	**Bodur/Basık Şişe**[769] Mavi renk. Tam. y: 13 cm; a.ç: 4 cm; k.ç: 4 cm.	Eker, 2016, 158, kat. no: Ş66
208		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.3 veya 4. yy	**Bodur/Basık Şişe** Mavimsi yeşil tonda renksiz. Tam. y: 10.3 cm; a.ç: 3.7 cm; g.ç: 11.6 cm; tab. halkası ç: 5.5 cm.	Lightfoot-Arslan, 1992, 127, kat. no: 74.
209		–	Kayseri Müzesi	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Bodur/Basık Şişe** Sarımtırak renk. Tam. y: 7.9 cm; a.ç: 2.5 cm; g.ç: 9.2 cm.	Kurup, 2015, 179, kat. no: 86..

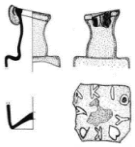
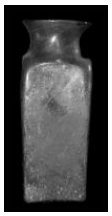
[767] Doğu Roma camcılığında form ve süsleme bakımından iyi bilinen bir tipin özelliğidir. Bu tip, Türkiye'deki müze ve özel koleksiyonlarda bulunan örneklerinin Anadolu kökenli olabileceğini göstermektedir. Batı Roma camcılığında bu örneğe rastlanmamakta ancak bu tipin 3 örneği Yunanistan'da bulunmaktadır. Bunlardan biri Selanik Müzesi koleksiyonunda diğer ikisi ise; Teselya'dadır. (Volo ve Nea Anchialos) (Erten 2018a, 37.)

[768] Gövdede kazıma tekniği ile yapılan çizgiler yer almaktadır. (Lightfoot-Arslan 1992, 159.)

[769] Gövdede enine kesme çizgiler bulunmaktadır. (Eker 2016, 158.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
210		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S. 3 veya 4. yy	**Bodur/Basık Şişe** Uçuk mavi yeşil renk. Tam. y: 9.7 cm; a.ç: 3.15 cm; g.ç: 10.4 cm; tab. halkası ç: 4.8 cm.	Lightfoot-Arslan, 1992, 126, kat. no: 73.
211		_	Giresun Müzesi	M.S.3-4.yy	**Bodur/Basık Şişe** Sarımsı renk. Tam. y: 11.5 cm; a.ç: 2.4 cm; g.ç: 12.1 cm; k.ç: 5.4 cm.	Demir, 2013, 131, kat. no: D1.
212		_	Sivas Müzesi	M.S.3-4.yy	**Silindir Gövdeli Şişe** Şeffaf yeşil renk. Tam. y: 14.8 cm; a.ç: 7.1 cm; k.ç: 4.9 cm.	Atila, 2015, 164, 171, kat. no: 23, fig: 7.
213		_	Sivas Müzesi	M.S.3-4.yy	**Silindir Gövdeli Şişe** Şeffaf yeşil renk. Tam. y: 11 cm; a.ç: 3.5 cm; k.ç: 3.7 cm.	Atila, 2015, 164, 171, kat. no: 24, fig: 7.
214		Adıyaman Perre Nekropol Galeri K5	Adıyaman Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Boyunlu Şişe** Doğal mavi yeşil renk. Tam. y: 16.1 cm; a.ç: 6 cm.	Höpken, 2010, 160, kat. no: 30, çiz: no: 5-30 (benzeri kat. no: 31.)
215		Giresun Bayramköy Şebinkarahisar	Giresun Müzesi	M.S.4-5.yy	**Silindir Gövdeli Şişe** Sarımsı renk. Tam. y: 10 cm; a.ç: 3.5 cm. g.ç: 4.6 cm; k.ç: 3.5 cm.	Demir, 2013, 133, kat. no: D3.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
216		–	Bergama Müzesi	M.S.3-4.yy	**Silindir Gövdeli Şişe** Renksiz saydam. Tam. y: 7.5 cm; a.ç. 1.2 cm; k.ç: 1.2 cm.	Atilla- Gürler, 2008, 158, kat. no: 237.
217		Adıyaman Perre Nekropol Galeri K1	Adıyaman Müzesi	M.S.3-4.yy	**Silindir Gövdeli Şişe** Mavi yeşil renk. Tam. y: 11.2 cm; a.ç: 4.4 cm.	Höpken, 2010, 161, kat. no: 36, çiz: no: 5-36.
218		Adıyaman Perre Nekropol Galeri K5	Adıyaman Müzesi	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe** Doğal mavi yeşil renk. Tam. y: 16.1 cm; a.ç: 6 cm.	Höpken, 2010, 160, kat. no: 30, çiz: no: 5-30 (benzeri kat. no: 31.)
219		Metropolis Kuzey Mozaikli Salon	–	Geç Roma İmp. Dönemi	**Silindir Şişe** Koyu mavi saydam renk. Eksik. a.ç: 3.8 cm; k.ç: 3.6 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 268, kat. no: 295, lev. no: 31.295.
220		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	–	M.S.4-7.yy	**Silindir Gövdeli Şişe** Renksiz. Tam.	Atik, 2009, 3, fig: 46; Atik, 2014, 203, Res. No: 18.
221		–	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3-4.yy	**Silindir Gövdeli Minyatür Şişe** Renksiz. Tam. y: 5 cm; a.ç: 2 cm; k.ç: 1 cm.	Eker, 2014, 301, kat. no:122 (benzeri kat. no: 123.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
222		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Dikdörtgen Gövdeli Şişe**[770] Yeşil renk. Tam. y: 12.4 cm; a.ç: 5.1 cm; g.ç: 5.3 cm.	Hanar, 2018, 481, kat. no: 569.
223		Arykanda Nal Tepesi (Demirci Atölyesi)	_	M.S.Geç 4.yy	**Huni Ağızlı ve Prizmatik Gövdeli Şişe Ağız ve Kaide Parçası**[771] Turkuaz -açık yeşil renk. Eksik. y: 7 cm; k.ç: 7.4-6.8 cm.	Tek, 2003, 85, 86, fig. 2.4; Bilgiç, 2005, 96, kat. no: 16, çiz.: 16.
224		Metropolis Palaestra	–	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Huni Ağızlı Armudi Gövdeli Şişe/Kavanoz?** Açık mavi saydam renk. Tam. y: 7 cm; a.ç: 3.7 cm; k.ç: 2.3 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 245, 246, kat. no: 220, lev. no: 23.220 (benzeri kat. no: 221.)
225		_	Tokat Müzesi	M.S.4-5.yy	**Silindir Gövdeli Şişe** Sarımsı yeşil renk. Tam. y: 11.6 cm; a.ç: 1.5 cm; k.ç: 3.3 cm.	Eker, 2016, 159, kat. no: Ş67.
226		_	Sivas Müzesi	M.S.4-5.yy	**Kare Gövdeli Şişe** Şeffaf yeşilimsi mavi renk. Tam. y: 13 cm;.a.ç: 4.7 cm; k.ç: 5.4 cm.	Atila, 2015, 165, 166, 171, kat. no: 30, fig: 9.

[770] Kalıba üfleme aletle şekillendirme tekniği kullanılarak yapılmıştır. (Hanar 2018, 481.)

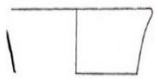
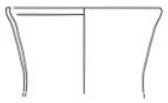
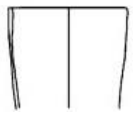
[771] Taban kısmında yazılı olan "Kryakos" isminin bitiminde, 1 adet sarmaşık yaprak motifi bulunmaktadır. (Tek 2003, 85.)

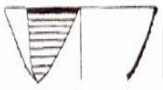
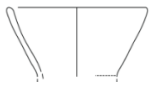
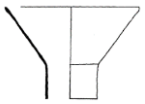
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
227		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.5.yy	**Kare Gövdeli Şişe**[772] Mavi yeşil renk. Tam. y: 15.3 cm; a.ç: 5.6-5.9 cm; göv.gen: 4.3-4.7 cm; tab. gen: 4 cm.	Lightfoot-Arslan, 1992, 135, kat. no: 82 (benzeri kat. no: 132.)
228		_	Samsun Müzesi	M.S.3-5.yy	**Dikdörtgen Gövdeli Şişe**[773] Kahvemsi krem renk. Tam. y: 11.6 cm; a.ç: 4 cm; k.ç: 3.5 cm; gen: 4.1 cm.	Temür-Özbilgin, 2019b, 44, 52, kat. no: 4, foto, çiz. no: 4 (benzerleri kat. no: 5, 6, 7, 8, foto, çiz. no: 5, 6, 7, 8.)
229		Hierapolis Martyrion	_	M.S. 4-5.yy	**Prizmatik Gövdeli Şişe** Açık mavi renk. Eksik y: 6 cm; g.ç: 2 x 2 cm.	Gençler, 2000, 282, kat. no: 55, lev. no: V,3.
230		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.4-7.yy	**Altıgen Gövdeli Şişe**[774] Mavi renk. Tam. y: 9.8 cm; a.ç: 3.1 cm; g.ç: 7 cm.	Hanar, 2018, 482, kat. no: 572.
231		Efes Yamaçevi Merdiven 2	Efes Kazı Deposu	Geç Antik Dönem	**Şişe Ağız Parçası** Sarı yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. y: 3.8 cm; k.ç: 5.4 cm.	Czurda Ruth, 2007, 194, kat. no: 867, lev. no: 22.

[772] Gövdenin bir kenarında içe sıkıştırılmış dikey kaburga bezeme bulunmaktadır. (Lightfoot-Arslan 1992, 135.)

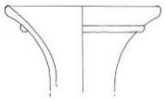
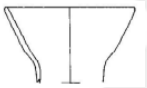
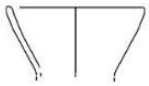
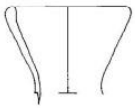
[773] Kalıba üfleme tekniği ile yapılmıştır. (Temür- Özbilgin 2019b, 52.)

[774] Kalıba üfleme tekniği ile yapılmıştır. Altıgen gövdeli şişenin iki yüzünde yedi kollu şamdan (menorah), iki yüzünde tapınağa benzer bir mimari yapı, diğer iki yüzünde ise; baklava dilimi içerisinde küçük bir daire bezemesi yer almaktadır. (Hanar 2018, 482.)

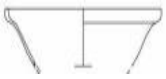
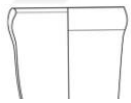
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
232		Patara HH	_	M.S.4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Şeffaf açık mavi-yeşil renk. Eksik. y: 2.2 cm; a.ç: 8 cm.	Baybo, 2003, 105, kat. no: 76 (benzeri kat. no: 77.)
233		Smyrna Agorası Avlu	_	M.S.4-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Açık mavi renk. Eksik. y: 1.7 cm; a.ç: 6.4 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 14, kat. no: 14.
234		Metropolis Hamam Önü	_	M.S.4-6/7.yy	**Silindir Boyunlu Şişe Ağız Parçası** Mavi saydam renk. Eksik. y: 1.9 cm; a.ç: 6 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 309, kat. no: 435, lev: 45.435 (benzerleri kat. no: 436-441.)
235		Perge Konut Alanı A Evi	_	M.S.4.yy	**Şişe Ağız Parçası** Uçuk mavi yeşil renk. Eksik. ç: 4.2 cm.	Demir, 1999, 112, kat. no: 64, çiz. no: 17/1-f.
236		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Mavimsi renk. Eksik. y. 3.3 cm; ç: 6 cm.	Semiz, 2021, 363, kat. no: 336, lev: XXXVIII (benzerleri kat. no. 335, 337.)
237		Limyra	_	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Eksik.	Baybo, 2009, 190, fig: 3.
238		Limyra	_	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Eksik.	Baybo, 2009, 190, fig: 4.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
239		Labraundos Zeus Kutsal Alanı	–	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[775] Eksik.	Çakmaklı, 2017, 284, lev. no: 4.14.
240		Metropolis Latrina	_	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Uçuk mavimsi saydam renk. Eksik. y: 2.2 cm; a.ç: 6.2 cm.	Akkuş, 2011, 59, kat. no: 68.
241		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.4-6.yy	**Huni Ağızlı Konik Gövdeli Şişe Ağız Parçası**[776] Renksiz. Eksik. y: 2.2 cm; a.ç: 8 cm; kal: 0.1 cm.	Olcay Uçkan-Uzbek, 2018, 515, 535, çiz. no: 2/1.
242		Efes Yamaçevi Konut 1	Efes Kazı Deposu	M.S.5-7.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Açık mavi yeşilimsi şeffaf renk. y: 4 cm; k.ç: 7 cm.	Czurda Ruth, 2007, 200, kat. no: 895, lev. no: 23.
243		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y. 2.4 cm; ç: 7 cm.	Semiz, 2021, 355, 356, kat. no: 324, lev. no: XXXVII (benzerleri kat. no. 325-334,)
244		Patara HH 1 No'lu İşlik Zemini	_	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 4.7 cm; k.ç: 7 cm.	Baybo, 2003, 106, 107, kat. no: 80.

[775] Ağız kenarının hemen altında cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Çakmaklı 2017, 284.)
[776] Ağız kenarının hemen altında 8 sıra mavi renkli cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Olcay Uçkan-Uzbek 2018, 515.)

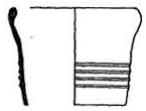
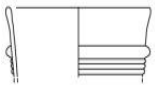
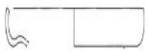
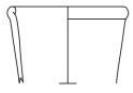
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
245		İasos Agora	_	M.S.3-7.yy	**Huni Ağızlı Şişe/Sürahi Ağız Parçası**[777] Eksik.	Contardi, 2009, 126, fig: 21.
246		İasos Agora	_	M.S.3-7.yy	**Huni Ağızlı Şişe/Sürahi Ağız Parçası** Eksik.	Contardi, 2009, 126, fig: 22.
247		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. y: 1.2 cm; ç: 4 cm.	Bilgiç, 2005, 93, 94, kat. no: 11, çiz: 11 (benzeri kat. no: 12.)
248		Metropolis Gymnasium C Mekanı	_	M.S.4-7.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Açık mavi saydam renk. Eksik. y: 2.2 cm; a.ç: 3.8 cm.	Akkuş, 2011, 59, 60, kat. no: 69 (benzeri kat. no. 70.)
249		Zeugma Villa A	_	M.S.4-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Eksik.	Erten-Gençler Güray, 2015, 307, fig: 3.1 (benzerleri fig: 3.2-10.)
250		Metropolis Sarnıç	_	M.S.4-7.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Açık sarımsı yeşil renk. Eksik. y: 2.5 cm; a.ç: 3.4 cm.	Akkuş, 2011, 60, kat. no: 71.
251		Limyra Yamaç Evler HH	_	M.S. 3-5 yy	**Şişe Ağız Parçası** Saydam açık mavi renk. Eksik. y: 4.6 cm; a.ç: 5.4 cm.	Baybo, 2016, 210, kat. no: Y 139.

[777] Ağız kenarının hemen altında cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Contardi 2009, 126.)

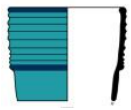
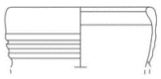
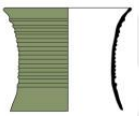
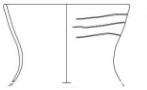
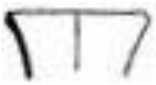
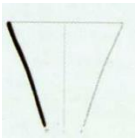
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
252		Metropolis Palaestra	_	M.S.4-6.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Mavi saydam renk. Eksik. y: 1.1 cm; a.ç: 4.4 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 306, kat. no: 424, lev. no: 44.424 (benzeri kat no: 425).
253		Zeugma A ve B Evinin Güneyi Çöp Çukuru	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Mavimsi renk. Eksik. y. 1.6 cm; ç: 4 cm.	Semiz, 2021, 372, kat. no: 351, lev. no: XXXVIII
254		Adıyaman Perre Nekropol	Adıyaman Müzesi	M.S.3-4.yy	**Şişe/Sürahi Ağız Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. a.ç: 4.4 cm.	Höpken, 2010, 161, kat. no: 38, çiz: no: 5-38 (benzeri kat. no: 39.)
255		Limyra Ptolemaion Sondaj	_	M.S.3-4.yy	**Şişe Ağız Parçası** Saydam açık yeşil renk. Eksik. y: 1.8 cm; a.ç: 4 cm.	Baybo, 2016, 359, kat. no: P 60.
256		Limyra Batı Şehir Sondaj	_	M.S. 3-4 yy	**Şişe Ağız Parçası** Saydam mavi yeşil renk. Eksik. y: 3.3 cm; a.ç: 5 cm.	Baybo, 2016, 241, kat. no: B 117.
257		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Şişe Ağız Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik. y. 2.2 cm; ç: 6 cm.	Semiz, 2021, 386, kat. no: 373, lev. no: XXXIX (benzerleri kat. no: 374, 375.)
258		Limyra Tiyatro Therme	_	M.S.3-4.yy	**Şişe Ağız Parçası** Saydam açık mavi renk. Eksik. y: 1.5 cm; a.ç: 2.6 cm.	Baybo, 2016, 319, kat. no: T 95 (benzerleri kat. no: T 96-117.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
259		Arykanda Kütüphane	_	M.S.3-4.yy	**Boru Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Yeşilimsi saydam renk. Eksik. y: 2.3 cm; ç: 2.6 cm.	Bilgiç, 2005, 96, kat. no: 17, çiz: 17.
260		Limyra Kale Kilisesi Sondaj	_	M.S.4.yy	**Şişe Ağız Parçası**[778] Saydam mavi renk. Eksik. a.ç: 6 cm.	Baybo, 2016, 379, kat. no: K 14.
261		Mersin Olba Manastır	_	Geç Antik Dönem	**Şişe Ağız Parçası**[779] Eksik.	Erten- Akkuş Koçak, 2019, 351, fig: 10.3.
262		Olympos Episkopeion M13	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Şişe Ağız Parçası**[780] Yeşil renk. Eksik. y: 3-6.8 cm; ç: 6-8 cm.	Erçin, 2021, 85, kat. no: 59.8 (benzeri kat. no: 60.5.)
263		Olympos Giriş Kompleksi	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Küresel Gövdeli Şişe Ağız Parçası** Yeşil sarı renk. Eksik. y: 1-4.4 cm; ç: 3-7 cm.	Erçin, 2021, 60, kat. no: 34.1 (benzerleri kat. no. 34.2-8, 35.1-8, 36.1-5, 37.1-8, 38.1-8, 39.1-8, 40.1-8, 41.1-8, 42.1-8, 43.1-8, 44.1-8, 45.1-8, 46.1-8, 47.1-7, 48.1-8, 49.1-8, 50.1-8).
264		Anemorium Sahil Kilise Atrium	_	M.S.4-5.yy	**Boru Biçimli Şişe Ağız Parçası**[781] Renksiz. Eksik.	Stern, 2021, 369, kat. no: 182, fig: 5.

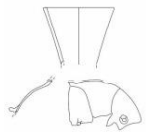
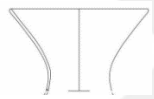
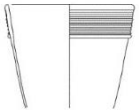
[778] Ağız kenarında, koyu mavi cam bant bezeme bulunmaktadır. (Baybo 2016, 379.)
[779] Mavi cam ipliği süslemesi şişe parçasının ağız çevresine uygulandığı için bu şişe parçası, diğer örneklerden farklıdır. (Erten-Akkuş Koçak 2019, 351.)
[780] Ağızda cam ipliği bezeme bulunmaktadır. (Erçin 2021, 85.)
[781] Boyunda spiral kaburga bezeme bulunmaktadır. (Stern 2021, 369.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
265		Patara HH Batı Mekan	_	M.S.3-6.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[782] Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 2.5 cm; k.ç: 3.5 cm.	Baybo, 2003, 107, kat. no: 81 (benzerleri kat. no: 82, 83, 84.)
266		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Şişe Ağız Parçası**[783] Mavimsi renksiz. Eksik. y. 2.1 cm; ç: 5.5 cm.	Semiz, 2021, 390, kat. no: 380, lev. no: XXXX (benzerleri kat. no: 381-383.)
267		Olympos Episkopeion Güney Koridor	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Boru Biçimli Şişe Ağız Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. y: 2.2-4.8 cm; a.ç: 2.7 cm.	Erçin, 2021, 86, kat. no: 60.4
268		Olympos Episkopeion M20	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Şişe Ağız Parçası**[784] Mavi yeşil renk. Eksik. y: 3-6.8 cm; ç: 6-8 cm.	Erçin, 2021, 85, kat. no: 59.4 (benzeri kat. no: 60.3.)
269		Zeugma Sokak Dolgusu/ Dionysos Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Şişe/Kase Ağız Parçası** Gül kurusu/mor renk. Eksik. y. 1.35 cm; ç: 11 cm.	Semiz, 2021, 392, 393, kat. no: 384, lev. no: XXXX (benzerleri kat. no: 385, 386.)
270		Mersin Olba Manastır	_	Geç Antik Dönem	**Boru Biçimli Şişe Ağız Parçası** Eksik.	Erten-Akkuş Koçak, 2019, 352, fig: 10.6.

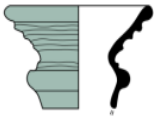
[782] Ağız kenarının altında 4 sıra yatay cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Baybo 2003, 107.)
[783] Ağız kenarının hemen altında 1 sıra kalın 3 sıra ince cam ipliği bezeme bulunmaktadır. (Semiz 2021, 380.)
[784] Ağızda cam ipliği bezeme bulunmaktadır. (Erçin 2021, 85.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
271		Olympos Episkopeion M20	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. y: 3-6.8 cm; ç: 6-8 cm.	Erçin, 2021, 85, kat. no: 59.5 (benzeri kat. no: 59.6.)
272		Smyrna Agorası Bazilika 4. Galeri	_	M.S.4-5.yy	**Şişe Ağız Parçası**[785] Sarımsı yeşil saydam Eksik. y: 2 cm; a.ç: 4.6 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 15, kat. no: 15.
273		Olympos	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Küresel Gövdeli Şişe Ağız Parçası** Eksik.	Olcay Uçkan, 2017, 200, çiz. no: 6.1 (benzerleri çiz. no: 6.3, 6.5.)
274		Olympos Episkopeion Kuzey Portik	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Şişe Ağız Parçası**[786] Yeşil sarı renk. Eksik. y: 3-6.8 cm; ç: 6-8 cm.	Erçin, 2021, 85, kat. no: 59.3.
275		Metropolis Palaestra Kuzey Galeri	_	M.S.4-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[787] Yeşil saydam renk. Eksik. y: 4.7 cm; a.ç: 7.4 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 308, kat. no: 431, lev. no: 44.431.
276		Alahan Manastırı	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Soluk yeşil renk. Eksik.	Williams, 1985, 53, fig. 10.10.
277		Akmonia Nekropolis	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Eksik.	Taştemur-Dinç, 2021, 422, fig: 2.35.

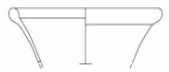
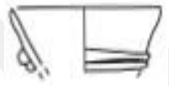
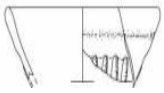
[785] Ağız kenarının hemen altında kesme tekniği ile yapılmış yatay yiv bezemesi bulunmaktadır. (Savur Yıldız 2016, ek. s. 15.)
[786] Ağızda cam ipliği bezeme bulunmaktadır. (Erçin 2021, 85.)
[787] Ağız kısmında üç sıra cam ipliği bezeme bulunmaktadır. (Akkuş Koçak 2021, 308.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
278		Metropolis Havuz Önü Kanal İçi	_	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız ve Gövde Parçası**[788] Renksiz sarımsı renk. Eksik. a.ç: 3.4 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 272, kat. no: 309, lev. no: 32.309 (benzeri kat no: 310.)
279		Manisa Aigai	_	M.S.4-7.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 4.9 cm; a.ç: 4.5 cm.	Çakmakçı, 2008, 262, kat. no: 185.
280		Patara HH önü	_	M.S.4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[789] Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 7.6 cm; k.ç: 6.5 cm.	Baybo, 2003, 109, kat. no: 88.
281		Metropolis Kuzey Mozaikli Salon	_	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Yeşil saydam renk. Eksik. y: 3.8 cm; a.ç: 6.4 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 274, kat. no: 317, lev. no: 33.317 (benzerleri kat no: 318-320.)
282		Smyrna Agorası	_	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[790] Yeşil şeffaf renk. Eksik. ç: 4.5 cm.	Gürler-Laflı, 2010a, 126, 127, kat. no: 21, fig. no: 4 (benzerleri kat. no: 22-25.)
283		Alahan Manastırı	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[791] Soluk mavi renk. Eksik.	Williams, 1985, 53, fig. 10.11 (benzeri fig.10.12.)
284		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** [792] Yeşilimsi -renksiz ve koyu mavi renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 246, fig.84, G.85.

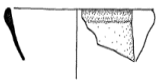
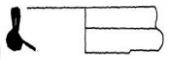
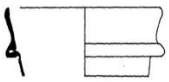
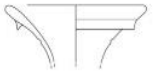
[788] Gövdede çimdik bezeme bulunmaktadır. (Akkuş Koçak 2021, 272.)
[789] Ağız kenarı, 6 sıra kesme yiv bezemelidir. (Baybo 2003, 109.)
[790] Camla aynı renkte cam ipliği bezemelidir. (Gürler-Laflı 2010a, 127.)
[791] Ağız kısmının altında cam iplik bezeme bulunmaktadır.
[792] Ağız kenarının hemen altında koyu mavi renkte 8 kez spiral olarak sarılmış cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Grossmann 2013, 246.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
285		Olympos Giriş Kompleksi M8	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[793] Mavi yeşil renk. Eksik. y: 3-6.8 cm; ç: 6-8 cm.	Erçin, 2021, 85, kat. no: 59.1 (benzerleri kat. no: 59.7, 60.1, 60.6, 60.8.); Olcay Uçkan, 2017a, 200, çiz. no: 6.2.
286		Olympos Episkopeion M20	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[794] Yeşil renk. Eksik. y: 2.2-4.8 cm; a.ç: 2.7 cm.	Erçin, 2021, 86, kat. no: 60.7.
287		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y. 1.9 cm; ç: 8 cm.	Semiz, 2021, 364, kat. no: 338, lev. no: XXXVIII (benzerleri kat. no. 339-342).
288		Zeugma Danae Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Yeşilimsi renksiz. Eksik. y. 1.5 cm; ç: 7 cm.	Semiz, 2021, 367, kat. no: 343, lev. no: XXXVIII (benzerleri kat. no. 344-346.)
289		Adıyaman Perre Nekropol	Adıyaman Müzesi	M.S.3-4.yy	**Şişe/Sürahi Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. a.ç: 5.6 cm.	Höpken, 2010, 161, kat. no: 41, çiz: no: 5-41 (benzeri kat. no: 42.)
290		Zeugma Danae/ Dionysos Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[795] Yeşilimsi renksiz. Eksik. y. 1.45 cm; ç: 6.5 cm.	Semiz, 2021, 380, kat. no: 364, lev. no: XXXIX.
291		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız ve Boyun Parçası**[796] Yeşilimsi renksiz. Eksik. y. 2.8 cm; ç: 3.7 cm.	Semiz, 2021, 382, kat. no: 367, lev. no: XXXIX.

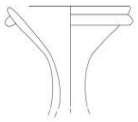
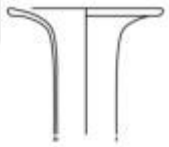
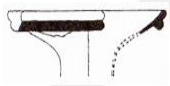
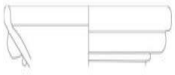
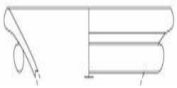
[793] Ağız kenarında cam ipliği bezeme bulunmaktadır. (Erçin 2021, 85.)
[794] Ağız kenarında cam ipliği bezeme bulunmaktadır. (Erçin 2021, 86.)
[795] Ağız kenarının hemen altında tek sıra cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Semiz 2021, 380.)
[796] Boyun kısmında tek sıra cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Semiz 2021, 382.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
292		Metropolis Kuzey Havuz Tonoz İçi	_	M.S.3-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.9 cm; a.ç: 6 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 307, kat. no: 429, lev. no: 44.429.
293		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[797] Yeşilimsi renk. Eksik. y. 1.95 cm; ç: 5.4 cm.	Semiz, 2021, 381, 382, kat. no: 366, lev. no: XXXIX.
294		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[798] Yeşilimsi renksiz. Eksik. y. 1.1 cm; ç: 3.4 cm.	Semiz, 2021, 378, kat. no: 361, lev. no: XXXVIII (benzerleri kat. no: 362, 363.)
295		Limyra Tiyatro Therme	_	M.S.3-7.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[799] Saydam açık mavi renk. Eksik. y: 2.5 cm; a.ç: 7.6 cm.	Baybo, 2016, 328, kat. no: T 162 (benzeri kat. no: T 163-166.)
296		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[800] Renksiz. Eksik. y. 2 cm; ç: 6 cm.	Semiz, 2021, 380, 381, kat. no: 365, lev. no: XXXIX.
297		Metropolis Kuzey Mozaikli Salon Batısı	_	M.S.3-4.yy ve sonrası	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[801] Yeşil saydam renk. Eksik. y: 2 cm; a.ç: 6.4 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 308, kat. no: 433, lev. no: 44.433.

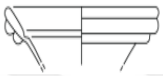
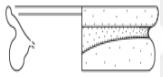
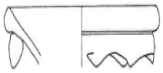
[797] Ağız ve boyunda ince ve düzensiz çok sayıda cam ipliği bezeme bulunmaktadır. (Semiz 2021, 382.)
[798] Boyunda 2 sıra cam ipliği bezeme bulunmaktadır. (Semiz 2021, 378.)
[799] Ağız kenarının hemen altında 3 sıra cam iplik bezemesi vardır. (Baybo 2016, 328.)
[800] Ağız kenarının hemen altında kobalt mavi renkte 9 sıra cam ipliği bezemesi vardır. (Semiz 2021, 381.)
[801] Ağız kenarının hemen altında kaburga bezeme bulunmaktadır.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
298		Arykanda Yamaç Evler	–	M.S.4-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik. y: 1.5 cm; ç: 7 cm.	Bilgiç, 2005, 119, kat. no: 66, çiz. no: 67.
299		Limyra Tiyatro Therme	–	M.S.4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[802] Saydam renksiz. Eksik. y: 0.8 cm; a.ç: 4.4 cm.	Baybo, 2016, 327, kat. no: T 155 (benzerleri kat. no: T 156-159.)
300		Patara Doğu Cadde	–	M.S.3-4.yy	**Şişe Ağız Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 1.4 cm; k.ç: 7 cm.	Baybo, 2003, 109, 110, kat. no: 90.
301		Patara Tepecik Nekropolü	–	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[803] Şeffaf açık mavi renk. Eksik. y: 2.5 cm; k.ç: 8 cm.	Baybo, 2003, 110, kat. no: 91.
302		Metropolis Gymnasium C Mekanı	–	Geç Roma Erken Bizans Dönemi (M.S.3-4/7.yy)	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[804] Mavimsi yeşil saydam renk. Eksik. y: 2 cm; a.ç: 3.8 cm.	Akkuş, 2011, 60, kat. no: 72 (benzerleri kat. no: 73, 74.)
303		Efes Yamaçevi Ev B	Efes Kazı Deposu	Geç Antik Dönem	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[805] Zeytin yeşili şeffaf renk. y: 2 cm; k.ç: 5.3 cm.	Czurda Ruth, 2007, 203, kat. no: 913, lev. no: 23.
304		Kaunos	–	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[806] Eksik.	Gençler Güray, 2010a, 216, 217, çiz. no: 2.2.

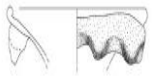
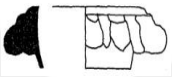
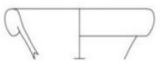
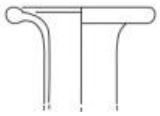
[802] Huni ağız, dışa katlıdır ve aşağı doğru sarkıtılmıştır. (Baybo 2016, 327.)
[803] Ağız kenarının altında cam bant bezeme bulunmaktadır. (Baybo 2003, 110.)
[804] Ağız kenarının hemen altında kalın cam bant bezeme bulunmaktadır. (Akkuş 2011, 60.)
[805] Ağız kenarının hemen altında cam ile aynı renk cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Czurda Ruth 2007, 203.)
[806] Ağız kenarının hemen altında cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Gençler Güray 2010a, 216, 217.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
305		Efes Yamaçevi Peristilli Ev	Efes Kazı Deposu	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[807] Yeşilimsi şeffaf renk. y: 4.6 cm; k.ç: 4.8 cm.	Czurda Ruth, 2007, 204, kat. no: 916, lev. no: 23.
306		Kaunos	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[808] Eksik.	Gençler Güray, 2010a, 216, 217, çiz. no: 2.1.
307		Zeugma Danae Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız ve Boyun Parçası** Yeşilimsi renksiz. Eksik. y. 3.2 cm; ç: 3.8 cm.	Semiz, 2021, 383, kat. no: 368, lev. no: XXXIX.
308		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi (M.S.3-7.yy)	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[809] Yeşil sarı renk. Eksik. y: 1 cm; a.ç: 7.5 cm; kal: 0.3-0.1 cm.	Olcay Uçkan-Uzbek, 2018, 515, 535, çiz. no: 2/2.
309		Limyra Ptolemaion Sondaj	_	M.S.3-7.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[810] Saydam açık yeşil renk. Eksik. y: 1.1 cm; a.ç: 7 cm.	Baybo, 2016, 361, 362, kat. no: P 77 (benzeri kat. no: P 78.)
310		Metropolis Palaestra	_	M.S.3-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[811] Yeşil saydam renk. Eksik. a.ç: 8.8 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 304, kat. no: 418, lev. no: 43.418 (benzerleri kat no: 419-423.)

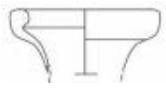
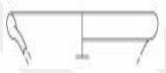
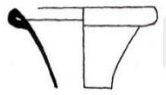
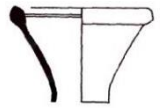
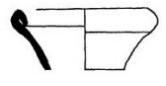
[807] Ağız kenarının hemen altında cam ile aynı renk cam bant bezeme bulunmaktadır. (Czurda Ruth 2007, 204.)
[808] Ağız kenarının hemen altında cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Gençler Güray 2010a, 216, 217.)
[809] Ağız kenarının hemen altında bir sıra kalın cam bant bezeme bulunmaktadır. (Olcay Uçkan-Uzbek 2018, 515.)
[810] Ağız kenarının hemen altında bir sıra cam iplik bezemesi bulunmaktadır. (Baybo 2016, 361.)
[811] Ağız kenarında bir sıra cam ipliği bezeme bulunmaktadır. (Akkuş Koçak 2021, 304).

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
311		Limyra Batı Şehir Sondaj	_	M.S. 4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[812] Saydam yeşil renk. Eksik. y: 1.1 cm; a.ç: 5 cm.	Baybo, 2016, 244, 245, kat. no: B 144 (benzeri kat. no: 145.)
312		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[813] Yeşilimsi renksiz. Eksik. y. 1 cm; ç: 7 cm.	Semiz, 2021, 372, 373, kat. no: 352, lev. no: XXXVIII (benzerleri kat. no: 353-356.)
313		Zeugma Danae/ Dionysos Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[814] Yeşilimsi renksiz. Eksik. y. 1.6 cm; ç: 6.5 cm.	Semiz, 2021, 375, 376, kat. no: 357, lev. no: XXXVIII (benzeri kat. no: 358.)
314		Zeugma A ve B Evinin Güneyi Çöp Çukuru	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[815] Mavimsi renksiz. Eksik. y. 1.65 cm; ç: 7 cm.	Semiz, 2021, 377, kat. no: 359, lev. no: XXXVIII.
315		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Şişe/Sürahi Ağız Parçası**[816] Yeşil renk. Eksik. y: 3.5 cm; ç: 6.5 cm.	Bilgiç, 2005, 111, kat. no: 48, çiz. no: 49 (benzeri kat. no: 49.)
316		Limyra Doğu Şehir Sondaj	_	M.S.4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[817] Saydam açık yeşil renk. Eksik. y: 1.5 cm; a.ç: 10.8 cm.	Baybo, 2016, 280, kat. no: D 116.

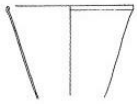
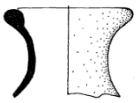
[812] Huni ağızda, tek sıra cam bant bezeme bulunmaktadır. İçe katlanmış ve dışa dönük ağızlıdır. (Baybo 2016, 244.)
[813] Ağız kenarının hemen altında kalın tek sıra cam bant bezeme bulunmaktadır. (Semiz 2021, 372, 373.)
[814] Ağız kenarının hemen altında cam ile aynı renkte cam ipliği düzensiz bir şekilde sarılmıştır. (Semiz 2021, 375.)
[815] Ağız kenarının hemen altında cam ile aynı renkte kalın tek sıra cam bant bezeme bulunmaktadır. (Semiz 2021, 377.)
[816] Ağız kenarının hemen altında 5 sıra cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Bilgiç 2005, 111.)
[817] Ağız kenarında cam ile aynı renkte, alet yardımı ile dalgalı biçimde şekillendirilmiş, cam bant bezeme bulunmaktadır. (Baybo 2016, 280.)

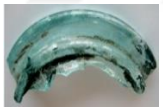
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
317		Kaunos	_	M.S.5-6.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[818] Eksik.	Gençler Güray, 2010a, 218, çiz. no: 2.4.
318		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[819] Mavimsi renk. Eksik. y. 0.9 cm; ç: 4.2 cm.	Semiz, 2021, 377, 378, kat. no: 360, lev. no: XXXVIII.
319		Patara HH Güney Cadde	_	M.S.4-7.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[820] Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 1.8 cm; k.ç: 5 cm.	Baybo, 2003, 108, 109, kat. no: 87.
320		Mersin Olba Manastır	_	Geç Antik Dönem	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Eksik.	Erten-Akkuş Koçak, 2019, 352, fig: 10.4 (benzeri fig: 10.5.)
321		Zeugma Danae/ Dionysos Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Şişe Ağız Parçası** Yeşilimsi renksiz. Eksik. y: 2.9 cm; a.ç: 4.5 cm.	Semiz, 2021, 388, 389, kat. no: 377, lev. no: XXXIX (benzeri kat. no: 378.)
322		Efes Yamaçevi Merdiven 2	Efes Kazı Deposu	Geç Antik Dönem	**Huni Ağızlı Şişe Ağız ve Boyun Parçası**[821] Açık yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. y: 3.3 cm; k.ç: 3.5 cm.	Czurda Ruth, 2007, 206, kat. no: 922, lev. no: 23.

[818] Şişenin ağız kenarının hemen altında, mavi renkli cam bandın çekilerek dalgalı bir bezeme oluşturulmuştur. Erken Bizans Döneminde çok kullanılan bir bezeme türüdür. (Gençler Güray 2010a, 218).
[819] Ağız kenarının hemen altında cam ile aynı renkte cam iplik, pens yardımı ile dalgalı olarak şekillendirilmiştir. (Semiz 2021, 378.)
[820] Ağız kenarında kabarık biçimde üst üste cam damla bezeme bulunmaktadır. (Baybo 2003, 108.)
[821] Ağız kenarının hemen altında cam ile aynı renk, spiral biçimli cam iplik bezemesi bulunmaktadır. (Czurda Ruth 2007, 206.)

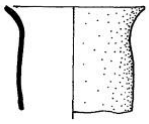
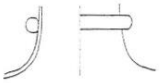
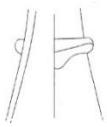
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
323		Tarsus Cumhuriyet Alanı Kazısı	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Uzun Boyunlu Küresel Gövdeli Şişe Ağız Parçası**[822] Eksik.	Olcay, 1998, 172, Res. No: 5e.
324		Metropolis Batı Servis Koridoru	_	M.S.4.yy ikinci yarısı	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Açık yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.3 cm; a.ç: 3 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 306, kat. no: 426, lev: 44.426.
325		Metropolis Kuzey Galeri	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Koyu yeşil saydam renk. Eksik. y: 0.7 cm; a.ç: 5.4 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 270, kat. no: 302, lev. no: 32.302 (benzerleri kat. no. 303-308.)
326		Patara HH	_	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Yeşilimsi sarı renk. Eksi. y: 2.5 cm; a.ç: 5.4 cm.	Baybo, 2003, 103, kat. no: 68.
327		Patara HH Batı Mekan	_	M.S.4-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 3 cm; a.ç: 4.4 cm.	Baybo, 2003, 103, 104, kat. no: 69.
328		Patara Liman Hamamı	_	M.S.4-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Açık mavi- yeşil renk. Eksik. y: 1.75 cm; a.ç: 7 cm.	Baybo, 2003, 104, kat. no: 70.
329		Patara Liman Hamamı	_	M.S.4-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 1.9 cm; a.ç: 4 cm.	Baybo, 2003, 104, kat. no: 71 (benzerleri kat. no: 72, 73.)

[822] Şişenin ağız ve boyun kısmı, koyu mavi renk cam iplik bezemelidir. Farklı renklerde cam ipinin kullanılması, ilk kez M.S. 2. yy'da Yakın Doğu'da karşımıza çıkmaktadır. M.S.3-4.yy Roma Dönemi'nde farklı cam kap formlarında bu tür süslemeler ile karşılaşmaktayız. Bu süslemeye sahip formlar, Suriye-Filistin Bölgesi dışında çok yaygın kullanılmamaktadır. (Olcay 1998, 172.)

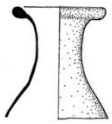
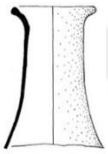
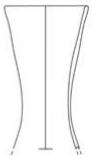
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
330		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Yeşilimsi renksiz. Eksik. y. 1.2 cm; ç: 7 cm.	Semiz, 2021, 369, 370, kat. no: 347, lev. no: XXXVIII (benzerleri kat. no. 348-350.)
331		Efes Yamaçevi Konut 3	Efes Kazı Deposu	M.S.5-7.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Açık sarımsı şeffaf renk. y: 4.5 cm; k.ç: 6.2 cm.	Czurda Ruth, 2007, 196, kat. no: 879, lev. no: 22 (benzeri kat. no: 875.)
332		Olympos	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Şişe Ağız Parçası** Eksik.	Olcay Uçkan, 2017a, 200, çiz: 6.6 (benzeri çiz. no: 6.7.)
333		Metropolis Palaestra	_	M.S.3-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Koyu yeşil saydam renk. Eksik. y: 2.5 cm; a.ç: 2.8 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 306, kat. no: 427, lev: 44.427.
334		Arykanda Yamaç Evler	–	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik. y: 3 cm; ç: 4.2 cm.	Bilgiç, 2005, 95, kat. no: 15, çiz. no: 15.
335		Arykanda Yamaç Evler	–	M.S.4-5.yy	**Şişe Ağız Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik. y: 1.4 cm; ç: 3.9 cm.	Bilgiç, 2005, 98, kat. no: 20, çiz. no: 20.
336		Efes Yamaçevi Ev Güney Bölgesi 1	Efes Kazı Deposu	Geç Antik Dönem	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Açık zeytin yeşili şeffaf renk. y: 4.3 cm; k.ç: 3.8 cm.	Czurda Ruth, 2007, 198, kat. no: 885, lev. no: 22.

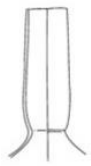
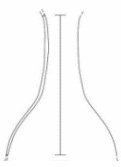
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
337		Mersin Mezitli Soli Pompeiopolis	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Eksik.	Gençler Güray, 2010b, 143, Res. No: 3.1.
338		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Mavimsi yeşil renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 243, fig.71, G.72 (benzeri fig. 72, G.73.)
339		Uşak Akmonia Tarla	_	M.S.3-4.yy	**Şişe/Sürahi Ağız Parçası** Yeşil tonlarda şeffaf renk. Eksik. y: 1 cm; kal: 0.2 cm.	Taştemür, 2019a, 160, 168, kat. no: 33, fig: 6.
340		Efes Yamaçevi Ev Güney Bölgesi 1	Efes Kazı Deposu	M.S.3-4.yy	**Şişe Ağız Parçası** Açık yeşilimsi şeffaf renk. y: 2.4 cm; a.ç dış: 6 cm; a.ç.iç: 2.7 cm.	Czurda Ruth, 2007, 195, kat. no: 871, lev. no: 22 (benzeri kat. no: 875.)
341		Alexandreia Troas Agora	Dalyan Alman Kazı Deposu	Geç Roma İmp. Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[823] Mavi renk. Eksik.	Schwarzer, 2009a, 70, Res. No: 12.
342		Bergama Şehir Kazısı	_	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik.	Schwarzer, 2009b, 89, şek: 3.
343		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Şişe/Sürahi Ağız ve Boyun Parçası** Mavimsi renk. Eksik. y. 5.3 cm; ç: 5.7 cm.	Semiz, 2021, 350, kat. no: 317, lev. no: XXXVI (benzerleri kat. no. 318-323.)

[823] Ağız kenarının hemen altında aynı renkte kalın ve yatay cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Schwarzer 2009a, 70.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
344		Arykanda Naltepesi	–	M.S.4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 7.6 cm; ç: 7.6 cm.	Bilgiç, 2005, 110, kat. no: 47, çiz: 48.
345		Arykanda Villa Hamamı	–	M.S.3-5.yy	**Şişe Ağız Parçası** Yeşilimsi saydam renk. Eksik. y: 2.7 cm; ç: 3.6 cm.	Bilgiç, 2005, 97, kat. no: 19, çiz: 19.
346		Mersin Olba Kuzey Kilise	_	Geç Antik Dönem	**Silindir Boyunlu Şişe/Kavanoz Boyun Parçası**[824] Eksik.	Erten-Akkuş Koçak, 2019, 351, fig: 10.1.
347		Mersin Olba Kuzey Kilise	_	Geç Antik Dönem	**Şişe/ Kavanoz Boyun Parçası**[825] Eksik.	Erten-Akkuş Koçak, 2019, 351, fig: 10.2.
348		Limyra Yamaç Evler Sondaj	_	M.S. 4 yy	**Şişe Boyun ve Omuz Parçası**[826] Saydam yeşil renk. Eksik. y: 2 cm; b.ç: 3.6 cm.	Baybo, 2016, 212, kat. no: Y 152.
349		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Şişe Boyun Parçası**[827] Yeşil renk. Eksik. y. 6.7 cm.	Semiz, 2021, 397, kat. no: 391, lev. no: XXXXI (benzeri kat. no: 392.)
350		Limyra Batı Şehir Sondaj	_	M.S.4-5.yy	**Şişe Boyun Parçası**[828] Saydam açık yağ yeşili renk. Eksik. y: 2.5 cm; b.ç: ~5 cm.	Baybo, 2016, 261, kat. no: B 258.

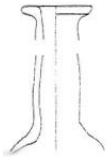
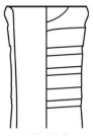
[824] 4 sıra mavi iplik bezemelidir. (Erten-Akkuş Koçak 2019, 351.)
[825] Kırmızı/kahverengi cam iplik ile bezelidir. (Erten-Akkuş Koçak 2019, 351.)
[826] Boyun kısmında cam bant bezeme bulunmaktadır. (Baybo 2016, 212.)
[827] Boyun kısmında cam ile aynı renkte kalın 1 sıra cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Semiz 2021, 397.)
[828] Boyun üzerinde mavi renkli cam bant bezeme bulunmaktadır. (Baybo 2016, 261.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
351		Efes Yamaçevi Ev Güney Bölgesi 6	Efes Kazı Deposu	M.S.3-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız ve Boyun Parçası** Zeytin yeşili şeffaf renk. Eksik. y: 8.7 cm; k.ç: 7 cm.	Czurda Ruth, 2007, 205, kat. no: 918, lev. no: 23.
352		Arykanda Naltepesi	_	M.S.5.yy	**Şişe Ağız ve Boyun Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 4.3 cm; ç: 3.2 cm.	Bilgiç, 2005, 89, kat. no: 1, çiz. no: 1 (benzerleri kat. no: 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10.)
353		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe Boyun Parçası** Açık yeşil sarımtrak renk. Eksik. y: 6 cm; ç: 3.5 cm.	Bilgiç, 2005, 94, kat. no: 13, çiz: 13.
354		Smyrna Agorası	_	Geç 3-Erken 4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız ve Boyun Parçası** Soluk yeşil şeffaf renk. Eksik. ç: 5.6 cm.	Gürler-Laflı, 2010a, 128, kat. no: 26, fig. no: 5 (benzerleri kat. no: 27-29.)
355		Smyrna Agorası Bazilika 4. Galeri	_	M.S.3-5.yy	**Şişe Ağız ve Boyun Parçası** Açık mavimsi saydam renk. Eksik. y: 4.2 cm; a.ç: 2.4 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 12, kat. no: 12 (benzerleri kat. no: 6, 7.)
356		Zeugma Villa A	_	M.S.5-7.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız ve Boyun Parçası** Eksik.	Erten-Gençler Güray, 2015, 307, fig: 3.11 (benzerleri fig: 3.12-15.)

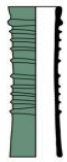
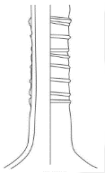
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
357		Metropolis Aşağı Hamam Kuzeyi	_	M.S.4.yy ikinci yarısı-7.yy	**Uzun Silindir Şişe Boyun Parçası** Açık yeşil saydam renk. Eksik. y: 6.8 cm; a.ç: 2.3 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 309, kat. no: 434, lev: 45.434.
358		Metropolis Palaestra	_	M.S.3-4.yy	**Şişe Ağız ve Boyun Parçası** Açık yeşil saydam renk. Eksik. y: 0.9 cm; a.ç: 6 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 263, kat. no: 276, lev: 29.276.
359		Perge Konut Alanı A Evi	_	M.S.4.yy	**Şişe/Unguentarium Ağız ve Boyun Parçası** Uçuk mavi yeşil renk. Eksik. ç: 3.7 cm.	Demir, 1999, 112, kat. no: 62, çiz: 18/1-k.
360		Metropolis Gymnasium C Mekanı	_	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe Boyun Parçası** Mavi saydam renk. Eksik. y: 4.5 cm..	Akkuş, 2011, 59, kat. no: 67.
361		Adıyaman Perre Nekropol	Adıyaman Müzesi	M.S.3-4.yy	**Boru Biçimli Şişe Boyun Parçası** Renksiz. Eksik. a.ç: 1.6 cm.	Höpken, 2010, 160, kat. no: 27, çiz: no: 5-27 (benzeri kat. no: 28.)
362		Metropolis Palaestra	–	Geç Roma İmp. Dönemi	**Şişe Boyun Parçası** Mavi saydam renk. Eksik. y: 6.4 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 260, kat. no: 267, lev. no: 28.267.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
363		Limyra	–	Geç Roma İmp. Dönemi	**Armudi Gövdeli Şişe Boyun Parçası** Eksik.	Baybo, 2009, 190, fig: 5.
364		Limyra	_	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe Boyun Parçası** Eksik.	Baybo, 2009, 190, fig: 6.
365		Limyra Ptolemaion Sondaj	_	M.S.4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız ve Boyun Parçası**[829] Saydam açık mavi yeşil renk. Eksik. y: 3.7 cm; a.ç: 3 cm.	Baybo, 2016, 361, kat. no: P 76 (benzerleri kat. no: P 74, 75)
366		Bergama Akropol	_	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız ve Boyun Parçası**[830] Mavi renk. Eksik.	Schwarzer, 2009b, 88, şek: 1.
367		Metropolis Palaestra	_	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız ve Boyun Parçası**[831] Açık mavi saydam renk. Eksik. y: 4.7 cm; a.ç: 2.8 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 262, kat. no: 273, lev: 29.273.
368		Metropolis Aşağı Hamam Güneydoğusu	_	M.S.3-4.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız ve Boyun Parçası**[832] Renksize yakın açık yeşil saydam renk. Eksik. y: 8.6 cm; a.ç: 2.8 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 261, 262, kat. no: 272, lev: 29.272 (benzeri kat. no: 275.)

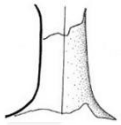
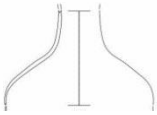
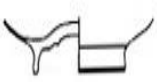
[829] Ağız kenarının hemen altında 13 sıra cam iplik bezemesi bulunmaktadır. (Baybo 2016, 361.)
[830] Boyun kısmında şişe ile aynı renk cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Schwarzer 2009b, 88.)
[831] Boyun kısmında cam ile aynı renkte 3 sıra cam ipliği bezeme bulunmaktadır. (Akkuş Koçak 2021, 262.)
[832] Boyun kısmında cam ile aynı renkte 4 sıra cam ipliği bezeme bulunmaktadır. (Akkuş Koçak 2021, 261, 262.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
369		Limyra Yamaç Evler HH	–	M.S. 3-4 yy	**Şişe Ağız ve Boyun Parçası** Saydam kobalt mavi renk. Eksik. y: 4 cm; a.ç: 2.2-2.4 cm.	Baybo, 2016, 213, kat. no: Y 155.
370		Metropolis Havuz İçi Kanalı	_	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Huni Ağızlı Şişe Ağız ve Boyun Parçası**[833] Açık mavi saydam renk. Eksik. y: 6.8 cm; a.ç: 2.7 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 262, kat. no: 274, lev: 29.274.
371		Limyra Doğu Şehir Sondaj	_	M.S.3-7.yy	**Huni Ağızlı Şişe Boyun Parçası**[834] Saydam açık yağ yeşili renk. Eksik. y: 4 cm; a.ç: 2.4 cm.	Baybo, 2016, 280, kat. no: D 117 (benzerleri kat. no: D 118, 119, 120.)
372		Smyrna Agorası	_	M.S.3-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe Boyun Parçası**[835] Koyu zeytin yeşili şeffaf renk. Eksik. ç: 2.5 cm.	Gürler-Laflı, 2010a, 125, kat. no: 18, fig. no: 4 (benzerleri kat. no: 19, 20.)
373		Limyra Batı Şehir Batı Therme	_	M.S. 3-7.yy	**Şişe Boyun Parçası**[836] Saydam yağ yeşil renk. Eksik. y: 3.5 cm; a.ç: 2.9 cm.	Baybo, 2016, 245, kat. no: B 146 (benzerleri kat. no: B 145, 147, 148.)
374		Limyra Yamaç Evler Sondaj	_	M.S. 3-4 yy	**Şişe Boyun Parçası**[837] Saydam sarı renk. Eksik. y: 4 cm; b.ç: 2 cm.	Baybo, 2016, 213, kat. no: Y 153.

[833] Boyun kısmında cam ile aynı renkte helezonik cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Akkuş Koçak 2021, 262.)
[834] Mavi spiral cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Baybo 2016, 280.)
[835] Şişenin boyun kısmında cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Gürler-Laflı 2010a, 125.)
[836] Yuvarlatılmış ağızlı şişe, cam iplik bezemelidir. (Baybo 2016, 245.)
[837] Boyun kısmında 1 sıra kesme yiv bezeme bulunmaktadır. (Baybo 2016, 213.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
375		Labraundos Zeus Kutsal Alanı	_	M.S 4.yy	**Silindir Boyunlu Şişe Boyun Parçası**[838] Eksik.	Çakmaklı, 2017, 285, lev. no: 4.22.
376		Olympos Giriş Kompleksi M5	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Huni Ağızlı Şişe Boyun Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 3-6.8 cm; ç: 6-8 cm.	Erçin, 2021, 85, kat. no: 59.2 (benzeri kat. no: 60.2.)
377		Limyra Tiyatro Therme	_	M.S.3-7.yy	**Uzun Silindir Şişe Boyun Parçası**[839] Saydam açık mavi-yeşil renk. Eksik. y: 8.9 cm; b.ç: 2 cm.	Baybo, 2016, 329, kat. no: 167 (benzeri kat. no: 168.
378		Bergama Akropol	_	M.S.3-4.yy	**Silindirik Boyunlu Şişe Boyun Parçası** Şeffaf sarımsı renk. Eksik.	Schwarzer, 2009b, 89, şek: 4.
379		Olympos Liman Anıtsal Mezarları	_	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.4.yy)	**Kübik Gövdeli Şişe Boyun ve Gövde Parçası**[840] Eksik.	Olcay Uçkan, 2017a, 197, çiz: 3.1 (benzerleri çiz: 3.2, 3.3, 3.4.)
380		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Şişe Boyun Parçası**[841] Açık mavi renk. Eksik.	Atik, 2009, 3, fig: 41; Atik, 2014, 203, Res. No: 16.

[838] Boyun kısmında yiv bezeme bulunmaktadır. (Çakmaklı 2017, 285.)
[839] Boyun kısmında 9 sıra cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Baybo 2016, 329.)
[840] Kalıba üfleme tekniği ile yapılmış kübik gövdeli şişelerin, M.S.2.3 yy örnekleri ile bilinmesine rağmen Geç Roma Dönemi'nde de üretilip kullanılmıştır. M.S.4-5.yüzyıllarda ise popüler hale gelmiştir. İdeal bir biçime sahip olmaları nedeniyle saklama kabı olarak kullanılmışlardır. (Olcay Uçkan 2017a, 197.)
[841] Ağız ve boyun kısmında mavi renkli cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Atik 2009, 9.)

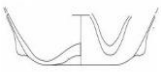
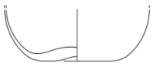
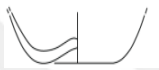
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
381		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Şişe Boyun Parçası**[842] Açık mavi renk Eksik.	Atik, 2009, 3, fig: 43: Atik, 2014, 203, Res. No: 15.
382		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Şişe Boyun Parçası**[843] Açık mavi renk Eksik.	Atik, 2009, 3, fig: 44.
383		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4-5.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik. y: 8 cm; ç: 4.5 cm.	Bilgiç, 2005, 106, kat. no: 37, çiz. no: 37.
384		Arykanda Villa Hamamı	_	M.S.3-5.yy	**Şişe/Sürahi Boyun Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 6 cm; b.gen: 6.1 cm.	Bilgiç, 2005, 215, kat. no: 273, çiz. no: 273 (benzeri kat. no: 274.)
385		Metropolis Havuz İçi Kanal	_	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Silindir Şişe Omuz Parçası** Mavi saydam renk. Eksik. y: 4.1 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 268, kat. no: 296, lev. no: 31.296.
386		Limyra	_	M.S.3-7.yy	**Şişe Kaide Parçası** Eksik.	Baybo, 2009, 190, fig: 9.
387		Metropolis Palaestra	_	M.S.3-4.yy	**Şişe Kaide Parçası**[844] Açık yeşil saydam renk. Eksik. y: 0.9 cm; k.ç: 6 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 263, kat. no: 276, lev. no: 29.278.

[842] Boyun kısmında cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Atik 2009, 9.)
[843] Ağız ve boyun kısmında cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. Çekmece bezemeli şişe, yerel üretim olarak kabul edilmektedir. (Atik 2009, 9.)
[844] Kaide halkası ve gövde kısmında bir sıra cam ipliği bezeme sonradan eklenmiştir. (Akkuş Koçak 2021, 263.)

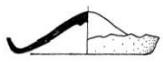
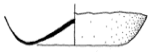
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
388		Smyrna Agorası Avlu	_	M.S.4.yy	**Şişe/Kase Kaide Parçası** Açık yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.2 cm; a.ç: 5 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 22, kat. no: 22.
389		Zeugma Danae Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Şişe/Kase Kaide Parçası** Zeytuni yeşil renk. Eksik. y. 0.85 cm; ç: 3.6-4 cm.	Semiz, 2021, 414, kat. no: 416, lev. no: XXXXV.
390		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Şişe/Bardak Kaide Parçası** Zeytuni yeşil renk. Eksik. y. 1.2 cm; ç: 4.5 cm.	Semiz, 2021, 414, 415, kat. no: 417, lev. no: XXXXV (benzerleri kat. no: 418-426.)
391		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Şişe/Kase Kaide Parçası** Morumsu renk. Eksik. y. 1 cm; ç: 6 cm.	Semiz, 2021, 412, 413, kat. no: 414, lev. no: XXXXV.
392		Zeugma Danae Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Şişe/Kase Kaide Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y. 0.62 cm; ç: 5 cm.	Semiz, 2021, 413, kat. no: 415, lev. no: XXXXV
393		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4.yy	**Şişe Kaide Parçası** Açık zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 1 cm; ç: 2.1 cm.	Bilgiç, 2005, 216, kat. no: 275, çiz. no: 275.
394		Patara Meclis Binası	_	M.S.3-5.yy	**Şişe Kaide Parçası**[845] Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 1 cm; k.ç: 2.8 cm.	Baybo, 2003, 155, 156, kat. no: 249.

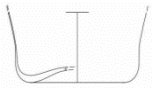
[845] İki cam ipliğin birbirine dolanması ile oluşturulmuş kaidedir. (Baybo 2003, 156.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
395		Patara Nekropol	_	M.S.3-7.yy	**Şişe Kaide Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 1.2 cm; k.ç: 4.6 cm.	Baybo, 2003, 110, kat. no: 92 (benzerleri kat. no: 95, 96, 97, 98.)
396		Patara Tepecik Nekropolü	_	M.S.3-7.yy	**Şişe Kaide Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 0.8 cm; k.ç: 3.3 cm.	Baybo, 2003, 110, kat. no: 93
397		Patara HH Güney Cadde	_	M.S.3-4.yy	**Şişe Kaide Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 1.4 cm; k.ç: 6 cm.	Baybo, 2003, 110, 111, kat. no: 94.
398		Patara HH Batı Mekan	_	M.S.4.yy	**Şişe Kaide Parçası** Kahvemsi sarı renk. Eksik. y: 0.9 cm; k.ç: 4.5 cm.	Baybo, 2003, 112, kat. no: 99 (benzerleri kat. no: 100, 101, 102.)
399		Patara Ana Cadde 7 No'lu Dükkan	_	M.S.4.yy	**Şişe Kaide Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 3.8 cm; k.ç: 10.5 cm.	Baybo, 2003, 118, kat. no: 123 (benzerleri kat. no: 124,125,126,127,128.)
400		Olympos Episkopeion Peristyl Kuzey Portik	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Halka Tabanlı Şişe Kaide Parçası** Yeşil sarı renk. Eksik. y: 1.2-3 cm; ç: 4.8-7.3 cm.	Erçin, 2021, 90, kat. no: 62.1 (benzerleri kat. no: 62.2-4)
401		Olympos Giriş Kompleksi M5	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Halka Tabanlı Şişe Kaide Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. y: 2.8-4.2 cm; ç: 4.8-6.2 cm.	Erçin, 2021, 91, kat. no: 63.1 (benzerleri kat. no: 63.2-3.)
402		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Şişe Kaide Parçası** Mavimsi renksiz. Eksik. y. 1.3 cm; ç: 5.6 cm.	Semiz, 2021, 429, 430, kat. no: 439, lev. no: XXXXVI.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
403		Metropolis Havuz İçi Kanalı	_	M.S.3yy sonu -4.yy başı	**Şişe Kaide Parçası**[846] Mavi saydam renk. Eksik. y: 2.8 cm; k.ç: 6.8 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 263, kat. no: 277, lev. no: 29.277.
404		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Şişe/ Unguentarium Kaide Parçası** Zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 2.9 cm; ç: 4 cm.	Semiz, 2021, 399, kat. no: 394, lev. no: XXXXII (benzerleri kat. no: 395-398.)
405		Zeugma Danae Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Şişe/Unguentarium Kaide Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 1.5 cm; ç: 3 cm.	Semiz, 2021, 430, kat. no: 440, lev. no: XXXXVI (benzerleri kat. no: 441-443.)
406		Metropolis Palaestra	_	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Küresel Gövdeli Şişe Kaide Parçası** Mavi saydam renk. Eksik. y: 1.9 cm; k.ç: 3.2 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 265, kat. no: 283, lev. no: 30.283.
407		Limyra Tiyatro Therme	_	M.S.4-5.yy	**Şişe Kaide Parçası** Saydam açık yağ yeşili renk. Eksik. y: 6.8 cm; a.ç: 4.6 cm; k.ç: 5 cm.	Baybo, 2016, 330, kat. no: T 177.
408		Metropolis Palaestra	_	M.S.4-5.yy	**Şişe Kaide Parçası**[847] Yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.1 cm; k.ç: 5 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 308, kat. no: 432, lev. no: 44.432.
409		Efes Yamaçevi Konut 1, Taberna	Efes Kazı Deposu	M.S.4-5. yy	**Şişe/Kavanoz Kaide Parçası**[848] Açık yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. y: 0.9 cm; k.ç: 3 cm.	Czurda Ruth, 2007, 99, kat. no: 359, lev. no: 13.

[846] Kaidede dalgalı cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Akkuş Koçak 2021, 263.)
[847] Kaidede spiral kaburga bezemesi vardır. (Akkuş Koçak 2021, 308.)
[848] Düz kaburga bezemelidir. (Czurda Ruth 2007, 99.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
410		Metropolis Palaestra	_	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Küresel Gövdeli Şişe Kaide Parçası** Uçuk yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.9 cm; k.ç: 6.4 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 264, 265, kat. no: 282, lev. no: 30.282.
411		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Şişe Kaide Parçası** Sarımtırak yeşil renk. Eksik. y: 1.5 cm; ç: 5.8 cm.	Bilgiç, 2005, 210, kat. no: 263, çiz. no: 263.
412		Arykanda Villa Hamamı	_	M.S.3-5.yy	**Şişe Kaide Parçası** Zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 0.9 cm; ç: 3.5 cm.	Bilgiç, 2005, 211, kat. no: 264, çiz. no: 264.
413		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4.yy	**Şişe Kaide Parçası** Açık kahverengi renk. Eksik. y: 1.1 cm; ç: 5 cm.	Bilgiç, 2005, 211, kat. no: 265, çiz. no: 265.
414		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.3-4.yy	**Şişe Kaide Parçası** Zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 1 cm; ç: 3.5 cm.	Bilgiç, 2005, 209, kat. no: 260, çiz. no: 260 (benzerleri kat. no: 261, 262.)
415		Arykanda Yamaç Evler	_	M.S.3-5.yy	**Şişe Kaide Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 1 cm; ç: 5.5 cm.	Bilgiç, 2005, 212, kat. no: 266, çiz. no: 266 (benzeri kat. no: 267.)
416		Arykanda Yamaç Evler	_	M.S.4-5.yy	**Şişe Kaide Parçası** Yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. y: 1.2 cm; ç: 3 cm.	Bilgiç, 2005, 213, kat. no: 268, çiz. no: 268 (benzeri kat. no: 270.)
417		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.3 Erken 4.yy	**Şişe Kaide Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 1.2 cm; ç: 7.6 cm.	Bilgiç, 2005, 213, kat. no: 269, çiz. no: 269.

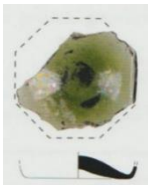
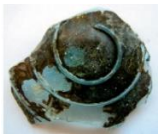
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
418		Patara Tepecik Nekropolü	_	M.S.4-7.yy	**Şişe Kaide Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 0.7 cm; k.ç: 4 cm.	Baybo, 2003, 114, kat. no: 106.
419		Patara Tepecik Nekropolü	_	M.S.3-4.yy	**Şişe Kaide Parçası** Şeffaf renk. Eksik. y: 0.8 cm; k.ç: 4.2 cm.	Baybo, 2003, 116, kat. no: 116.
420		Patara L 20 B Mezarı Güney Yüzü	_	M.S.3-4.yy	**Şişe Kaide Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 0.8 cm; k.ç: 4.2 cm.	Baybo, 2003, 117, kat. no: 117.
421		Smyrna Agorası	_	M.S.3-4.yy	**Silindir Gövdeli Şişe Kaide Parçası** Koyu yeşil şeffaf renk. Eksik. ç: 4,6 cm.	Gürler-Laflı, 2010a, 124, kat. no: 4, fig. no: 2 (benzerleri kat. no: 5-10.)
422		Smyrna Agorası Bazilika Doğu Kapısı	_	M.S.3-5.yy	**Silindir Gövdeli Şişe Kaide Parçası** Eksik. y: 1.7 cm; ç: 6 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek.s.4, kat. no: 4.
423		Olympos Antimachos Lahdi Batı Cephe	_	M.S.4.yy başı	**Kübik Gövdeli Şişe Kaide Parçası**[849] Yeşil sarı renk. Eksik. y: 2-2.5 cm; ç: 7-8 cm.	Erçin, 2021, 87, kat. no: 61.2 (benzeri kat. no: 61.1.)
424		Metropolis Palaestra	_	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Silindir Gövdeli Şişe Kaide Parçası** Uçuk yeşil saydam renk. Eksik. y: 3 cm; k.ç: 4.2 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 269, kat. no: 300, lev. no: 31.300 (benzeri kat. no. 301.)
425		Smyrna Agorası Bazilika Doğu Kapısı	_	M.S.3-5.yy	**Silindir Gövdeli Şişe Kaide Parçası** Renksize yakın uçuk yeşil renk. Eksik. y: 3.9 cm; ç: 5 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek.s.3, kat. no: 3.

[849] Kalıba üfleme tekniği ile yapılmış ve kare tabanlıdır. (Erçin 2021, 87.)

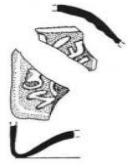
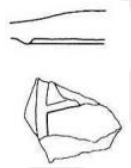
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
426		Smyrna Agorası Bazilika 4. Galeri	_	M.S.3-5.yy	**Silindir Gövdeli Şişe Kaide Parçası** Açık yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.9 cm; ç: 3.5 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek.s.5, kat. no: 5 (benzerleri kat. no: 6, 7.)
427		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Şişe Kaide Parçası**[850] Yeşilimsi renksiz. Eksik. y. 1.5 cm; ç: 4.6 cm.	Semiz, 2021, 398, 399, kat. no: 393, lev. no: XXXXI.
428		Zeugma A Evi	_	M.S.4-5.yy	**Şişe/Kase Kaide Parçası** Renksiz. Eksik. y. 1.5 cm; gen: 5.9 cm; kal: 0.5 cm.	Semiz, 2021, 406, kat. no: 405, lev. no: XXXXIV (benzeri kat. no: 406.)
429		Zeugma Danae Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Şişe/ Unguentarium Kaide Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 3.1 cm.	Semiz, 2021, 427, 428, kat. no: 436, lev. no: XXXXVI.
430		Çanakkale Parion Roma Tiyatrosu	_	M.S. 3-4.yy	**Silindir Gövdeli Şişe? Kaide Parçası** Eksik.	Kasapoğlu, 2018, 233, fig. 7.1 (benzeri fig. 7.2.)
431		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Şişe ? Kaide Parçası**[851] Mavimsi yeşil renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 247, fig.86, G.87.
432		Smyrna Agorası Kuzey Cadde	_	M.S.3-5.yy	**Silindir Gövdeli Şişe Kaide Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik. y: 1.5 cm; ç: 2.4 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek.s.1, kat. no: 1

[850] Çift kalıp tekniği ile üretilmiş şişe gövde kısmında kaburga bezemeler bulunmaktadır. (Semiz 2021, 398.)

[851] Şişenin taban kısmından gövdeye doğru yayılan yuvarlatılmış kaburga bezeme bulunmaktadır. (Grossmann 2013, 247.)

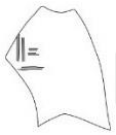
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
433		Stratonikeia Kuzey Caddesi	_	Geç Roma Dönemi M.S.4-5.yy	**Çokgen Gövdeli Şişe Kaide Parçası** Yeşil renk. Eksik.	Öztaşkın, 2015, 178, lev. no: 1.27.
434		Alexandreia Troas Agora	Dalyan Alman Kazı Deposu	Geç Roma İmp. Dönemi	**Şişe Kaide Parçası**[852] Mavi renk. Eksik.	Schwarzer, 2009a, 70, Res. No: 11.
435		Bergama Şehir Kazısı	_	M.S.3-4.yy	**Şişe Kaide Parçası**[853] Açık sarımsı renk. Eksik.	Schwarzer, 2009b, 88, şek: 2.
436		Metropolis Palaestra	–	M.S.3-4.yy	**Oval Gövdeli Şişe Kaide Parçası**[854] Mavi saydam renk. Eksik. y: 1.4 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 260, 261, kat. no: 268, lev. no: 29.268.
437		Arykanda Bazilika Güneyi Erken Bizans Evleri	–	Geç Roma İmp. Dönemi	**Yazıtlı Şişe Kaide Parçası** Açık yeşil renk. Eksik.	Tek, 2003, 86, fig. 5.16.
438		Arykanda Geç Roma Villası	–	Geç Roma İmp. Dönemi	**Prizmatik Yazıtlı Şişe Kaide Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik.	Tek, 2003, 86, fig. 5.19 (benzerleri fig.: 5.20, 21, 22.)
439		Arykanda Geç Roma Zeytin Presi	–	Geç Roma İmp. Dönemi	**Yazıtlı Şişe Kaide Parçası** Eksik.	Tek, 2003, 86, fig. 5.17.

[852] Aynı renkte sarmal cam iplik bezemelidir. (Schwarzer 2009a, 70.)
[853] Kaide parçası, aynı renk spiral cam iplik ile bezelidir. (Schwarzer 2009b, 88.)
[854] Şişenin kaide parçasında çatallı kaburga bezemesi bulunmaktadır. (Akkuş Koçak 2021, 260, 261.)

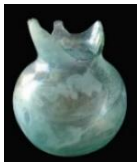
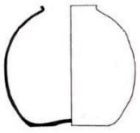
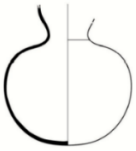
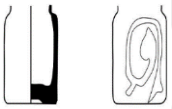
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
440		Arykanda Nal Tepesi (Demirci Atölyesi)	_	M.S.Geç 4.yy	**Geometrik Desenli Şişe Kaide Parçası (Philinos Şişesi)** Yeşil-turkuaz renk. Eksik. k.ç: 10.2-7.6 cm.	Tek, 2003, 85, fig. 1.3.
441		Arykanda Nal Tepesi (Demirci Atölyesi)		M.S.Geç 4.yy	**Yazıtlı Şişe 2 Kaide Parçası** Koyu zeytin yeşili renk. Eksik.	Tek, 2003, 86, fig. 4.10
442		Gaziantep Dülük Baba Tepesi	Gaziantep Arkeoloji Müzesi	M.S.2-7.yy	**Geometrik Desenli Kare Şişe Kaide Parçası** Şeffaf mavi yeşil renk. Eksik.	Höpken, 2011, 243, kat. no: TR 74, şek: 1.
443		Gaziantep Dülük Baba Tepesi	Gaziantep Arkeoloji Müzesi	M.S.2-7.yy	**Geometrik Desenli Kare Şişe Kaide Parçası** Şeffaf mavi yeşil renk. Eksik.	Höpken, 2011, 244, kat. no: TR 76, şek: 1.
444		Elaiussa Sebaste Kuzey Agora	_	M.S. 4-5.yy	**Silindir Gövdeli Şişe Gövde Parçası**[855] Renksiz. Eksik. y: 4.9 cm; gen: 3.7 cm.	Gençler, 2009, 202, kat. no: 153, lev. ve çiz. no: XIII/153.
445		Alexandreia Troas Agora	Dalyan Alman Kazı Deposu	M.S.4.yy	**Şişe/Sürahi Gövde Parçası**[856] Kahverengi renk. Eksik.	Schwarzer, 2009a, 71, Res. No: 27.

[855] Gövdede kesilerek yapılmış daire motifleri bulunmaktadır. Silindir şişeler, M.S.5. yy'a kadar kullanılmıştır. Elaiussa Sebaste Kenti'nde kesme bezemeli şişe gövde parçası 1 adet ele geçmiştir. (Gençler 2009, 70, 202.)

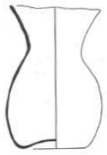
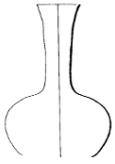
[856] Gövde parçasında, paralel olarak kesilmiş üç yiv ve iki yarım altıgen bezeme bulunmaktadır. (Schwarzer 2009a, 71.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
446		Limyra Tiyatro Therme	_	M.S.4-7.yy	**Şişe/Bardak? Gövde Parçası**[857] Saydam açık yağ yeşili renk. Eksik. y: 3.5 cm; g.ç: 8.4 cm.	Baybo, 2016, 348, kat. no: T 307 (benzeri kat. no: T 308.)
447		Zeugma Danae Evi	_	Geç Roma İmparatorluk Dönemi	**Şişe Gövde Parçası**[858] Renksiz. Eksik. y. 2.8 cm.	Semiz, 2021, 409, 410, kat. no: 410, lev. no: XXXXIV (benzeri kat. no: 411.)
448		Zeugma	Zeugma	M.S.4.yy	**Silindir Şişe/Sürahi Gövde Parçası**[859] Renksiz. Eksik.	Grossmann, 2013, 244, fig.78, G.79.
449		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Priform Kare Şişe Gövde Parçası** Eksik.	Atik, 2009, 3, fig: 10.
450		_	Bergama Müzesi	M.S.3-4.yy	**Şişe Gövde Parçası**[860] Uçuk yeşil saydam renk. Eksik. y: 12 cm; k.ç: 4.3 cm.	Atilla- Gürler, 2008, 188, kat. no: 288.
451		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Şişe Gövde Parçası** Açık zeytin yeşili renk. Eksik.	Atik, 2009, 3, fig: 12.

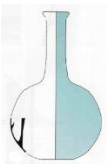
[857] Sırayla yukardan aşağı iki sıra halinde yatay bir şerit, bir sıra baklava deseni, bir sıra şerit ve bir sıra baklava deseni yer almaktadır. (Baybo 2016, 348.)
[858] Gövdede siğil bezeme bulunmaktadır. (Semiz 2021, 410.)
[859] Gövdede kazıma tekniği ile yapılmış yatay ve dikey çizgiler bulunmaktadır. (Grossmann 2013, 244.)
[860] Oval biçimli gövdede 4 adet çökertme bezemesi bulunmaktadır (Atilla-Gürler 2008, 188.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
452		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Şişe Gövde Parçası** Açık mavimsi yeşil renk. Eksik.	Atik, 2009, 3, fig: 11.
453		Patara Tepecik Nekropolü	_	M.S.4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe Gövde Parçası** Şeffaf açık mavi renk. Eksik. y: 2.3 cm; k.ç: 4 cm; a.ç: 5.6 cm.	Baybo, 2003, 120, kat. no: 130 (benzeri kat. no: 131.)
454		_	Erzurum Müzesi	M.S.4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe Gövde Parçası** Kahverengi renk. Eksik. y: 5.5 cm; b.ç: 2.2 cm.	Öztürk, 2012, 120, kat. no: 66.
455		Sivas Divriği Kalesi Kazısı	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Dörtgen Gövdeli Şişe Gövde Parçası**[861] Lacivert renk. Eksik.	Eser ve diğ. 2017, 349, çiz. no: 1, Res. No: 5.
456		_	Şanlıurfa Müzesi	M.S.3-5.yy	**Prizmal Gövdeli Küçük Şişe Gövde Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik. y: 9 cm; a.ç: 9 cm; k.ç: 2.1 cm; g.gen: 4.8 cm.	Marangoz, 2018, 186, kat. no: 80 (benzeri kat. no: 81.)

[861] Gövdede kabartma tekniği ile yapılmış üçgen yaprak ve kıvrık dal bezeme bulunmaktadır. (Eser ve diğ. 2017, 349.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
457		Sardes Paktolus (Sard) Çayı Kilise E Mezar	_	Erken Bizans Dönemi	**Geniş Konik Boyunlu Oval Gövdeli Şişe** Amber renk. Tam. y: 7.7 cm; a.ç: 7.5 cm; g.ç: 7.1 cm.	Von Saldern, 1980, 73, kat. no: 509, şek: 26.
458		Hierapolis Ev	_	M.S. 5-7.yy	**Şişe** Açık mavi renk. y: 9.1 cm; a.ç: 6 cm; g.ç: 6.4 cm.	Gençler, 2000, 282, kat. no: 56, fig. 4.
459		Anemorium Merkez Kilise	_	Erken Bizans Dönemi	**Soğan Gövdeli Şişe** Şeffaf soluk yeşil renk. Eksik.	Stern, 2021, 365, kat. no: 170, fig: 3.
460		Tarsus Cumhuriyet Alanı Kazısı	_	M.S.6.yy	**Uzun Boyunlu Küresel Gövdeli Şişe** Eksik.	Olcay, 1998, 171, Res. No: 5a, b (benzerleri 5c, d.)
461		Smyrna Agora Roma Hamamı	_	M.S.6-7.yy	**Huni Ağızlı Şişe**[862] Eksik.	Gürler-Ersoy, 2017, 172, Res. No: 6-c.
462		Sardes		Erken Bizans Dönemi	**Oval Gövdeli Huni Boyunlu Şişe** Eksik. y. 15.5 cm; ç: 7.5 cm.	Von Saldern, 1980, 70, kat. no: 476, şek: 26 (benzerleri kat. no: 477, 478, 480.)

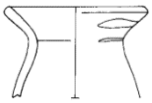
[862] Huni biçimli ağız, cam iplik bezemelidir. (Gürler- Ersoy 2017, 172.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
463		Bolvadin Dişli	Afyon Müzesi	M.S.5.yy veya sonra	**Şişe**[863] Açık sarı yeşil saydam renk. Tam. y: 20.5 cm; a.ç: 3.5 cm; g.ç: 10.5 cm.	Lightfoot, 1989, 102, kat. no. 78, fig; 8.3, pl. 8.3 (benzeri kat. no: 79.)
464		Olympos	_	M.S 6-7.yy	**Uzun Boyunlu Küresel Gövdeli Şişe**[864] Eksik.	Olcay Uçkan, 2017a, 200, çiz. no: 7.
465		Sardes Bizans Dükkanları "E"Dükkanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Silindir Gövdeli Şişe** Eksik. y: 20 cm; kç: 7 cm.	Von Saldern, 1980, 71, kat. no: 488, şek: 26.
466		Sardes Bronzlar Evi S Açması	_	Erken Bizans Dönemi	**Şişe Ağız Parçası** Yağ yeşili renk. Eksik. y: 6 cm; ç: 8 cm.	Von Saldern 1980, 31, kat. no: 201, pl: 22.
467		Limyra Batı Şehir Sondaj	_	M.S. 6-7.yy	**Şişe/Damacana Ağız ve Gövde Parçası**[865] Saydam mavi yeşil renk. Eksik. y: 10.5 cm; a.ç: 4 cm.	Baybo, 2016, 246, kat. no: B 152.
468		Tarsus Cumhuriyet Alanı Kazısı	_	M.S.6.yy ve sonrası	**Küçük Boyutlu Şişeler** Eksik. a.ç: 1.5-3 cm.	Olcay, 1998, 171, Res. No: 4.

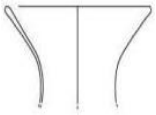
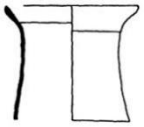
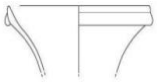
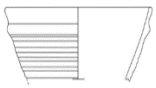
[863] Boyunda eğik ve birbirine paralel yiv bezeme yer almaktadır. (Lightfoot 1989, 102.)

[864] Bu şişede, cam ipliği iç kısımda çekilerek uzatılmıştır. Bu tür bir bezemenin iç kısımda uygulanması sıra dışı bir durum olarak görülebilir ve genellikle küresel gövdeli şişe formlarında karşımıza çıkan bir bezemedir. İşlevi tam olarak netleşmeyen, uzun boyunlu, küresel gövdeli şişelerin Bizans Dönemi'nde yaygın olarak görülmesi Hristiyan liturjisi ile ilgilidir. (Olcay Uçkan 2017, 200, 201; Gorin Rosen-Winter 2010, 175, 176, fig. 6.)

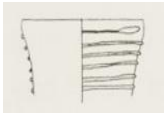
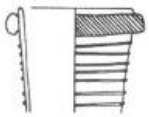
[865] Kesilmiş ağızlıdır ve tabana doğru genişleyen bir gövdesi vardır. (Baybo 2016, 246.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
469		Ksanthos	–	Erken Bizans Dönemi	**Şişe Ağız Parçası** Eksik.	Foy 2007, 244, fig. 17.18.
470		Ksanthos	–	Erken Bizans Dönemi	**Şişe Ağız Parçası**[866] Eksik.	Foy 2007, 244, fig. 17.5.
471		Ordu Cıngırt Kayası	–	Erken Bizans Dönemi (M.S.5-7.yy)	**Huni Biçimli Şişe Ağız Parçası**[867] Açık yeşil renk. Eksik. y: 1 cm; ç: 6.8 cm.	Erol- Tamer, 2016, 224, kat. no: 44, lev. no: 7/a.
472		Hadrianopolis Hamam B	–	M.S.6-7.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Renksiz. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 31, 59, kat. no: BBR4/10, lev. no: 13.
473		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	–	M.S.6.yy	**Uzun Boyunlu Şişeler Ağız Parçaları**[868] Eksik.	Ötüken, 2007, 166, çiz. no: 3
474		Ordu Cıngırt Kayası	–	Erken Bizans Dönemi (M.S.5-7.yy)	**Huni Biçimli Şişe Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 1 cm; ç: 6.8 cm.	Erol- Tamer, 2016, 224, kat. no: 45, lev. no: 7/b (benzerleri kat. no: 46, 47.)
475		İstanbul Saraçhane	–	M.S.5-7.yy	**Huni Biçimli Şişe Ağız Parçası** Soluk sarı renk. Eksik.	Hayes, 1992, 402, fig: 150-13.

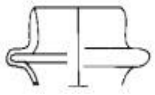
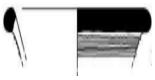
[866] Şişenin ağız kısmı bezelidir. (Foy 2007, 244.)
[867] Kalıba üfleme tekniği ile yapılmış, spiral biçimli kaburga bezemesi bulunmaktadır. (Erol-Tamer 2016, 224.)
[868] Ağız kenarları mavi renkli cam iplik bezemelidir. (Ötüken 2007, 166.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
476		Hadrianopolis Villa	_	M.S.6-7.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik.	Fünfschiling -Laflı, 2013, 13, kat. no: VR1/67, lev. no: 2.
477		Elaiussa Sebaste Saray Yapısı	_	M.S. 5.yy'ın ikinci yarısı	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 3.4 cm; a.ç: 6.4 cm.	Gençler, 2009, 214, kat. no: 201, lev. ve çiz. no: XIII/201 (benzerleri kat. no: 202-211.)
478		Patara Ana Cadde	_	M.S.5-6.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Şeffaf renk. Eksik. y: 3.4 cm; k.ç: 4 cm.	Baybo, 2003, 106, kat. no: 78.
479		Sardes Bizans Dükkanları "E" Dükkanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Eksik. y: 6 cm; a.ç: 3.5 cm.	Von Saldern, 1980, 73, kat. no: 502, şek: 26 (benzeri kat. no: 504.)
480		Elaiussa Sebaste Kuzey Agora	_	M.S. 5-6.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[869] Renksiz. Eksik. y: 3.9 cm; a.ç: 11 cm.	Gençler, 2009, 217, kat. no: 212, lev. ve çiz. no: XIX/212 (benzerleri kat. no: 213-215.)
481		Sardes Bizans Dükkanları "E" Dükkanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[870] Eksik. boyut: 4.6 cm; ç: 8 cm; kal: 0.4 cm.	Von Saldern, 1980, 85, kat. no: 633, şek: 27 (benzeri kat. no: 634.)
482		Smyrna Agorası Kuzey Cadde	_	M.S.5-6.yy	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[871] Yeşilimsi mavi renk. Eksik. y: 2.4 cm; a.ç: 7 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 13, kat. no: 13.

[869] Ağız kenarında cam ile aynı renk tek sıra cam bant bezeme bulunmaktadır. (Gençler 2009, 217.)
[870] Ağız kenarının hemen altında kalın cam bant bezeme bulunmaktadır. (Von Saldern 1980, 85.)
[871] Şişenin ağız kısmının hemen altında kobalt mavi renkte cam bant ve renksiz 10 adet cam ipliği bezeme bulunmaktadır. (Savur Yıldız 2016, ek. s. 13.)

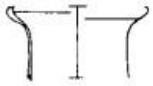
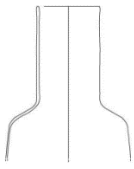
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
483		Elaiussa Sebaste Agora	_	M.S.7.yy	**HuniAğızlı Şişe Ağız Parçası**[872] Mavi renk ve kobalt rengi cam ipliği. Eksik. y: 4 cm; a.ç: 4.2 cm.	Gençler, 2009, 240, kat. no: 309, lev. ve çiz. no: XXIV/309 (benzerleri kat. no: 310-320.)
484		Stratonikeia Kuzey Caddesi	_	Erken Bizans Dönemi (M.S.6.yy)	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[873] Açık yeşil renk. Eksik.	Öztaşkın, 2015, 178, lev no: 1.21.
485		Mersin Mezitli Soli Pompeiopolis Kenti	_	Erken Bizans Dönemi	**Boru Biçimli Şişe Ağız Parçası**[874] Renksiz. Eksik.	Gençler Güray, 2010b, 143, Res. No: 3.10.
486		Kaunos	_	M.S.7.yy	**Boru Biçimli Şişe Ağız Parçası**[875] Eksik.	Gençler Güray, 2010a, 218, çiz. no: 2.6 (benzeri çiz. no: 2.7.)
487		Sardes Palaestra	_	Erken Bizans Dönemi	**Şişe Ağız Parçası**[876] Eksik. y: 2.5 cm; boyut: 9 cm.	Von Saldern, 1980, 87, kat. no: 650, şek: 28.
488		Anemorium Merkez Kilise Mezar 5	_	Erken Bizans Dönemi	**Soğan Gövdeli Şişe Ağız Parçası**[877] Şeffaf soluk yeşil renk. Eksik.	Stern, 2021, 365, kat. no: 181, fig: 3.
489		İstanbul Saraçhane	_	M.S.5-7.yy	**Şişe Ağız Parçası**[878] Açık mavi yeşil renk. Eksik.	Hayes, 1992, 403, fig: 150-25.

[872] Ağız kenarının hemen altında kobalt mavi renkli 7 sıra cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Gençler 2009, 240.)
[873] Ağız kenarının hemen altında cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Öztaşkın 2015, 178.)
[874] Ağız ve boyun kısmı, kobalt mavisi cam ipliği ile bezelidir. (Gençler Güray 2010b, 143.)
[875] Şişenin ağız kenarında, kobalt mavi renkli cam ipliği bezeme bulunmaktadır. (Gençler Güray 2010a, 218.)
[876] Boyun kısmında yatay olarak uzanan kaburga bezeme bulunmaktadır. (Von Saldern 1980, 87.)
[877] Şişenin ağız kısmında, cam ile aynı renk cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Stern 2021, 365.)
[878] Şişe ağız kısmı, mavi cam ip bezemelidir. (Hayes 1992, 403.)

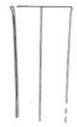
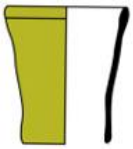
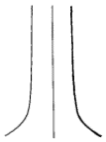
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
490		Hadrianopolis Villa	_	M.S.6-7.yy	**Şişe Ağız Parçası** Yeşilimsi mavi renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 13, kat. no: VR1/72, lev. no: 2.
491		Sagalassos Dorik Tapınak	_	M.S.5-6.yy	**Huni Ağızlı Şişe? Ağız Parçası** Sarı yeşil renk. Eksik. ç: 7 cm.	Lightfoot, 1993b, 181, kat. no: 75, fig: 124-75.
492		Hadrianopolis Hamam B	_	M.S.6-7.yy	**Şişe Ağız Parçası** Mavimsi yeşil renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 31, 59 kat. no: BBR4/9, lev. no: 13.
493		Ksanthos	_	Erken Bizans Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Eksik.	Foy 2007, 244, fig. 17.19.
494		Ksanthos	_	Erken Bizans Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[879] Eksik.	Foy 2007, 244, fig. 17.20.
495		Elaiussa Sebaste Bizans Sarayı	_	M.S. 5.yy'ın üçüncü çeyreği	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası** Yeşilimsi renksiz. Eksik. y: 3.3 cm; a.ç: 4.8 cm.	Gençler, 2009, 218, kat. no: 216, lev. ve çiz. no: XIX/216 (benzerleri kat. no: 217-223.)
496		Elaiussa Sebaste Bizans Sarayı	_	M.S. 5.yy'ın ortası, ikinci yarısı	**Huni Ağızlı Şişe Ağız Parçası**[880] Sarı renk. Eksik. y: 1.4 cm; a.ç: 8.2 cm.	Gençler, 2009, 220, kat. no: 224 lev. ve çiz. no: XIX/224 (benzerleri kat. no: 225-233.)

[879] Şişe ağız kenarının hemen altında cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Foy 2007, 244.)

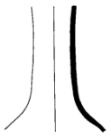
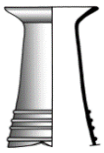
[880] Yuvarlatılmış ağız kenarı kobalt mavi renklidir. Ağız kenarının hemen altında sarı renkli, boyun kısmında ve üzerinde cam ile aynı renkte 4 sıra cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Gençler 2009, 220.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
497		Sardes Bronzlar Evi Lidya Açması	_	Erken Bizans Dönemi	**Şişe/Vazo Ağız Parçası** Eksik. y: 6.3 cm; ç: 12 cm; kal: 0.2-0.4 cm.	Von Saldern, 1980, 82, kat. no: 604, şek: 27.
498		Hadrianopolis Villa	_	M.S.6-7.yy	**Şişe Ağız Parçası** Açık yeşilimsi mavi renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 13, kat. no: VR1/73, lev. no: 2.
499		İstanbul Saraçhane	_	M.S.5-7.yy	**Huni Biçimli Şişe Ağız Parçası**[881] Açık sarımsı yeşil renk. Eksik.	Hayes, 1992, 403, fig: 150-26.
500		Ksanthos	–	Erken Bizans Dönemi	**Şişe/Vazo Ağız Parçası** Eksik.	Foy 2007, 241, fig. 16. 9 (benzeri fig. 17. 26.)
501		Kaunos	_	Erken Bizans Dönemi	**Boru Biçimli Şişe Boyun Parçası** Eksik.	Gençler Güray, 2010a, 219, çiz. no: 3.1 (benzerleri çiz. no: 3.2, 3.3.)
502		Hadrianopolis Villa		M.S.6-7.yy	**Huni Ağızlı Şişe Boyun Parçası** Açık yeşilimsi mavi renk. Eksik.	Fünfschiling-Laflı, 2013, 13, kat. no: VR1/68, lev. no: 2.
503		Elaiussa Sebaste Bizans Sarayı	_	M.S.6.yy'ın ikinci çeyreği	**Silindir Gövdeli Şişe Boyun ve Omuz Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 11.5 cm; a.ç: 4.9 cm; b.ç: 5 cm; o.ç: 9.2 cm.	Gençler, 2009, 243, kat. no: 321, lev. ve çiz. no: XXV/321.

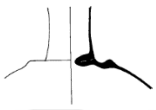
[881] Şişenin ağız kısmı, mavi cam iplik bezemelidir. (Hayes 1992, 403.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
504		İstanbul Saraçhane	_	M.S.5-7.yy	**Şişe Boyun Parçası** Açık yeşil renk. Eksik.	Hayes, 1992, 403, fig: 151-32.
505		Efes Yamaçevi Konut 2	Efes Kazı Deposu	M.S.7.yy	**Huni Ağızlı Şişe Boyun Parçası** Mavi yeşilimsi şeffaf renk. y: 7.5 cm; k.ç: 3 cm.	Czurda Ruth, 2007, 203, kat. no: 911, lev. no: 23 (benzeri kat. no: 910.)
506		Bodrum Yassıada Sualtı Kazısı	Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi	M.S.7.yy	**Huni Ağızlı Şişe Boyun Parçası**[882] Çok açık yeşil renk. Tam. y: 6 cm.	Özet, 1998, 147, kat. no: 100b.
507		Sagalassos Çeşme	_	M.S.5-6.yy	**Huni Ağızlı Şişe Boyun Parçası** Renksiz Eksik. ç: 3.6-3.4 cm.	Lightfoot, 1993b, 178, kat. no: 50, fig: 123-50.
508		Sardes Palaestra N Koridoru	_	Erken Bizans Dönemi	**Huni Ağızlı Şişe Boyun Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 4.5 cm; a ç: 3.7 cm.	Von Saldern, 1980, 73, kat. no: 506, şek: 26 (benzeri kat. no: 508.)
509		Olympos Müze Kazısı	_	M.S.5.yy sonu-7.yy başı	**Huni Ağızlı Küresel/Silindir Gövdeli Şişe Boyun Parçası** Yeşil sarı renk. Eksik. y: 1.7-4.2 cm; ç: 2.8-5 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 72, kat. no: 51.1 (benzerleri kat. no: 51.2-8, 52.1-7, 53.1-8, 54.1-8, 55.1-8, 56.1,2, 57.1-6, 58.1-4.)
510		Sardes Gymnasion B Binası Doğu Alanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Şişe Boyun Parçası** Eksik. y: 8 cm.	Von Saldern, 1980, 71, kat. no: 479, şek: 26.

[882] Boyun kısmı, dikey çizgilerle, omuz kısmı ise diyagonal çizgilerle bezelidir. (Özet 1998, 147.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
511		Sardes Gymnasion Kompleksi B Binası Batısı	_	Erken Bizans Dönemi	**Konik Boyunlu Şişe Boyun Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 7 cm; b.ç: 3 cm.	Von Saldern, 1980, 72, kat. no: 496, şek: 26.
512		Sardes Bizans Dükkanları "E" Dükkanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Şişe Boyun Parçası** Eksik. y: 11 cm: b.y: 9.5 cm; b.ç: 3.8-4.5 cm; kal: 0.2-0.3 cm.	Von Saldern, 1980, 75, kat. no: 519, şek: 27.
513		Bergama Asklepion	_	M.S.6-7.yy	**Huni Ağızlı Şişe Boyun Parçası**[883] Şeffaf sarımsı renk. Eksik.	Schwarzer, 2009b, 93, şek: 42.
514		Sardes Paktolus (Sard) Çayı Kuzey Alanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Oval Gövdeli Şişe Ağız ve Boyun Parçası** Eksik. y: 10.3 cm; a.ç: 4.9 cm.	Von Saldern, 1980, 71, kat. no: 481, şek: 14.
515		Aydın Kadıkalesi (Anaia)	_	Erken Bizans Dönemi (M.S.5-7.yy)	**Şişe Boyun Parçası**[884] Eksik. y: 8.1 cm; a.ç: 5 cm.	Çakmakçı, 2008, 257, kat. no: 180.
516		Sardes	_	Erken Bizans Dönemi	**Konik Boyunlu Şişe Boyun Parçası** Eksik. y: 6.5 cm; b.ç: 2.8 cm; a.ç: 4.8 cm.	Von Saldern, 1980, 72, kat. no: 501, şek: 26.
517		İstanbul Saraçhane	_	M.S. Geç 6-7.yy	**Şişe Boyun Parçası**[885] Renksiz. Eksik.	Hayes, 1992, 403, fig: 151-35.

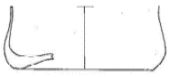
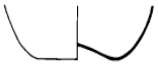
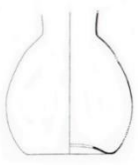
[883] Şişenin boyun kısmı kırmızı renkte sarmal cam iplik bezemelidir. (Schwarzer 2009b, 93.)
[884] Boyun kısmında eşit aralıklarla yapılmış 4 sıra cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Çakmakçı 2008, 257.)
[885] Boyun kısmında, ince mavi cam ipliği bezeme bulunmaktadır. (Hayes 1992, 403.)

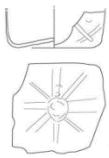
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
518		İstanbul Saraçhane	_	M.S.6-7.yy	**Şişe Boyun Parçası**[886] Renksiz. Eksik.	Hayes, 1992, 403, fig: 151-36.
519		Sardes Gymnasion Kompleksi B Binası	_	Erken Bizans Dönemi	**Şişe Boyun Parçası?**[887] Eksik. boyut: 1.5 cm.	Von Saldern, 1980, 85, kat. no: 631, şek: 15.
520		Sardes Bizans Dükkanları "E" Dükkanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Şişe Boyun ve Omuz Parçası**[888] Eksik. y: 8 cm; b.ç: 3.5 cm; kal: 0.2 cm.	Von Saldern, 1980, 87, kat. no: 643, şek: 28.
521		Sardes Paktolus (Sard) Çayı Kuzey Alan	_	Erken Bizans Dönemi	**Şişe Omuz Parçası** Eksik. y: 4 cm; alt ç: 6.8 cm; üst ç: 2.7 cm; kal: 0.1-0.2 cm.	Von Saldern, 1980, 71, kat. no: 487, şek: 26.
522		Stratonikeia Kuzey Caddesi	_	Erken Bizans Dönemi	**Küresel Gövdeli Şişe Kaide Parçası** Açık mavi-yeşil şeffaf renk. Eksik.	Öztaşkın, 2015, 178, lev. no: 1.23 (benzerleri lev. no: 1.24-26.)
523		Sardes Gymnasion B Binası Doğu Alanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Küresel Gövdeli Şişe Kaide Parçası** Eksik. y: 6 cm; ç: 8 cm.	Von Saldern, 1980, 71, kat. no: 483, şek: 26.
524		Ksanthos	_	Erken Bizans Dönemi	**Şişe Kaide Parçası** Eksik.	Foy, 2007, 244, fig. 17.4.

[886] Boyun kısmında, cam iplik bezeme bulunmaktadır, ağız kısmında ise, kalın bobin vardır. (Hayes 1992, 403.)

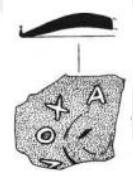
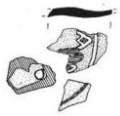
[887] Kırmızı renk, spiral cam ipliği ile bezelidir. (Von Saldern 1980, 631.)

[888] Kalıba üfleme tekniği ile yapılmış gövde ve omuzda dikey kaburga bezemesi bulunmaktadır. (Von Saldern 1980, 87.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
525		Stratonikeia Kuzey Caddesi	_	Erken Bizans Dönemi	**Silindir Gövdeli Şişe Kaide Parçası** Açık yeşil renk. Eksik.	Öztaşkın, 2015, 178, lev. no: 1.22.
526		Metropolis Kuzey Servis Koridoru	_	M.S.7.yy	**Silindir Şişe Kaide Parçası** Mavi saydam renk. Eksik. y: 1.8 cm;k.ç: 5 cm.	Akkuş, 2011, 68, 69, kat. no: 101 (benzerleri kat. no: 102-106.)
527		Sardes Paktolus (Sard) Çayı	_	Erken Bizans Dönemi	**Şişe Kaide Parçası** Eksik. ç: 9 cm.	Von Saldern, 1980, 76, kat. no: 540, şek: 27.
528		İstanbul Saraçhane	_	M.S.5-7.yy	**Şişe Kaide Parçası?** Limon yeşili renk. Eksik.	Hayes, 1992, 402, fig: 150-1.
529		Ksanthos	_	Erken Bizans Dönemi	**Şişe Kaide Parçası** Eksik.	Foy 2007, 244, fig. 17.28.
530		Sardes Gymnasion Kompleksi Mermer Salon "W" Havuzlu Salon	_	Erken Bizans Dönemi	**Silindir Şişe Kaide Parçası** Eksik. y: 3.7 cm; ç: 5 cm.	Von Saldern, 1980, 76, kat. no: 534, şek: 27.
531		İstanbul Saraçhane	_	M.S.5-7.yy	**Şişe Kaide Parçası?** Morumsu renksiz. Eksik.	Hayes, 1992, 402, fig: 150-5.
532		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.6-7.yy	**Şişe Gövde Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 14 cm; a.ç: 9 cm; k.ç: 9 cm; kal: 0.1,0.1 cm.	Olcay Uçkan-Uzbek, 2018, 517, 536, çiz. no: 4/1.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
533		Sardes Gymnasion Kompleksi B Binası Batısı	_	Erken Bizans Dönemi	**Oval Gövdeli Şişe Gövde Parçası** [889] Sarımsı yeşil renk. Eksik. y: 6.7 cm; o.ç: 8.7 cm; k.ç: 6 cm.	Von Saldern, 1980, 87, kat. no: 647, şek: 28.
534		Limyra Batı Şehir Sondaj	_	M.S.5-6.yy	**Şişe Gövde ? Parçası**[890] Saydam açık yeşil renk. Eksik. y: 3 cm; b.ç: 6.6 cm.	Baybo, 2016, 261, kat. no: B 259.
535		Elaiussa Sebaste Güney Liman Yerleşimi	_	M.S.7.yy ortası	**Dörtgen Gövdeli Şişe Gövde Parçası**[891] Açık mavi renk. Eksik. y: 5.1 cm.	Gençler, 2009, 243, kat. no: 322, lev. ve çiz. no: XXV/322.
536		Elaiussa Sebaste Güney Liman Yerleşimi	_	M.S.7.yy ortası	**Şişe Gövde Parçası**[892] Mavimsi renksiz. Eksik. y: 4.5 cm.	Gençler, 2009, 244, kat. no: 323, lev. ve çiz. no: XXV/323.
537		Elaiussa Sebaste Güney Liman Yerleşimi	_	M.S.7.yy ortası	**Dörtgen Gövdeli Şişe Kaide Parçası**[893] Mavi renk. Eksik. y: 2.8 cm; k.gen: 6.8 cm.	Gençler, 2009, 244, kat. no: 324, lev. ve çiz. no: XXV/324.

[889] Şişenin boyun kısmında kalıba üfleme tekniği ile yapılmış kaburga bezeme bulunmaktadır. (Von Saldern 1980, 87.)
[890] Gövde üzerinde tek sıra cam bant bezeme bulunmaktadır. (Baybo 2016, 261.)
[891] Kalıba üfleme tekniği ile yapılmış şişenin gövde kısmında, baklava deseni ve ortasında nokta bezeme bulunmaktadır. (Gençler 2009, 243.)
[892] Kalıba üfleme tekniği ile yapılmış şişe gövde parçasında birbirlerine değen daire motifi bulunmaktadır. (Gençler 2009, 244.)
[893] Şişenin taban kısmında kalıba üfleme tekniği ile yapılmış çarpı işareti bulunmakta, gövdede ise; baklava deseni ve ortasında nokta bezeme bulunmaktadır. (Gençler 2009, 244.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
538		Arykanda Dükkan Önü Su Kanalı	–	M.S.5.yy	**Yazıtlı Şişe Ağız ve Kaide Parçası**[894] Koyu kahve renk. Eksik. k.ç: 8.7-6.7 cm.	Tek, 2003, 86, fig. 4.11.
539		Arykanda Dükkan Önü Su Kanalı	–	M.S.5.yy	**Geometrik Desenli Şişe Kaide Parçası**[895] Koyu zeytin yeşili renk Eksik. k.ç: 9.1-8.1 cm.	Tek, 2003, 85, fig. 1.2.
540		Arykanda Agora	–	M.S.Erken 5.yy	**Yazıtlı Şişe Kaide Parçası**[896] Açık yeşil renk. Eksik.	Tek, 2003, 86, fig. 4.9 b.
541		Arykanda Tapınak Teras Ev İçi		M.S 5.yy	**Prizmatik Yazıtlı Şişe Kaide Parçası** Zeytin yeşili renk. Eksik.	Tek, 2003, 86, fig. 3.8.
542		Arykanda Ev İçi		M.S 5.yy	**Prizmatik Şişe Kaide Parçası**[897] Koyu yeşil renk. Eksik.	Tek, 2003, 86, fig. 4.12.
543		Arykanda Ev İçi		M.S 5.yy	**Prizmatik Yazıtlı Şişe Kaide Parçası**[898] Koyu zeytin yeşili renk. Eksik.	Tek, 2003, 86, fig. 4.13.

[894] Taban kısmında harfler arasında büyük boşluklar olduğu için yazı muhtemelen kısadır. (Tek 2003, 86.)
[895] Taban kısmında 6 yapraklı çiçek motifi bulunmaktadır. (Tek 2003, 85.)
[896] Taban kısmında "Axos" yazılıdır. (Tek 2003, 86.)
[897] 4 Parçadan 2'si birleştirilmiştir. (Tek 2003, 86.)
[898] Taban kısmının merkezinde Malta Haçı? bulunmaktadır. (Tek 2003, 86.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
544		Arykanda Ev Önü Hendek		M.S 5.yy	**Prizmatik Yazıtlı Şişe Kaide Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik.	Tek, 2003, 86, fig. 5.14.
545		Arykanda Dükkan Önü Su Kanalı		M.S 5.yy	**Yazıtlı Şişe Kaide Parçası**[899] Koyu yeşil renk. Eksik. k.ç: 6.5 x 6.5 cm	Tek, 2003, 83, fig. 2.5 a,b.

[899] Taban kısmında "Zotikos" ismi yazılıdır. (Tek 2003, 86.)

5.6. SERPME ŞİŞELER (SPRINKLER)[900]

Serpme şişeleri, parfüm, yağ, merhem ve diğer pahalı sıvıları muhafaza eden, boyun kısmında yer alan diyaframla[901] oluşturulan dar açıklık sayesinde sıvıların buharlaşmasını yavaşlatan ve sıvıların damla damla akmasını sağlayan özel şişe formlarıdır.

Latince guttus, gutturnium olarak da bilinen serpme şişeler[902], damlalıklı şişeler olarak da bilinmektedir. Pahalı renkli camlardan yapılan ve dekore edilen serpme şişelerin büyük bir kısmının sadece kişisel amaçlı kullanılmadığı görülmektedir., Bu şişeler, aynı zamanda akşam yemeği gibi halka hizmet edilen alanlarda da kullanılmaktadır[903].

Bu formun dışında amphoriskos, tüp biçimli unguentarium, insan başı ya da hayvan biçimli kimi şişelerin de serpme şişeler gibi kullanıldığı belirtilmektedir.[904].

Arkeolojik kayıtlarda en eski serpme şişeler (sprinkler), M.S.250 yılından önce Suriye'nin kuzeyinde yer alan Dura Europos kentinde bulunmuştur[905]. Formun üretimi, M.S.4. yüzyıl boyunca belki de 5. yüzyıl başlarına kadar devem etmiştir. Bu şişelerin ne zaman kullanılamaz hale geldiği ise bilinmemektedir[906].

---

[900] Tablomuzda yer alan serpme (sprinkler) şişe formu buluntuları, Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne aittir ve sırasıyla tam form, ağız, gövde/kaide ve boyun parçalarına yer verilmiştir.

[901] Boyun tabanında yaklaşık olarak 0.3-05 cm ölçülerinde küçük bir açıklığa sahip, boyun ve gövdenin birleştiği yerde bir iç diyaframa sahip kaplardır. Şişenin gövdesinin üste doğru bastırılması ve boyun kısmının bir pens ile sıkıştırılması ile diyafram kısmı oluşturulmaktadır. Dar bir boyna sahip oldukları için lüks yağ damlalarını çıkarmak için kullanılmış olmalıdırlar. Sprinklerler, Yahudi kaynaklarında, yakası içine sıkıştırılmış şişeler olarak adlandırılmaktadır. (Stern 1995, 31, 187; Stern 2001, 152; Höpken-Çakmaklı 2015, 139; Israeli 2003, 222.)

[902] Zanaatkarlar, serpme şişelerin imalatı sırasında boyun kısmını aşağı doğru iterek, duvarların gövde ile boyun arasında bir bariyer oluşturacak şekilde içe doğru katlanmasını sağlamışlardır. Bu bariyerin ortasında kalan küçük açıklıktan, kabın içinde bulunan sıvılar, damla damla doldurulup boşaltılabilmektedir. (Israeli 2003, 222; Stern 1995, 31.)

[903] Stern 2001, 152.

[904] Stern 1995, 187; Israeli 2003, 218, 222; Stern 2001, 152. Suriyeli cam işçileri, amphoriskos, tüp ve insan başı şeklindeki şişe formlarını, boyun kısımlarını daraltıp, bir tür diyafram yaparak serpme şişelere dönüştürmüşlerdir. (Stern 2001, 152.)

[905] Jones 2005, 137; Israeli 2003, 222; Höpken- Çakmaklı 2015, 139.
Serpme (Sprinkler) şişelerin Geç Roma Döneminden Bizans Dönemi'ne kadar dört yüz yıl boyunca sürekli kullanımda olup olmadığı bilinmemektedir. (Israeli 2003, 222.)

[906] Stern 2001, 152.

Serpme şişelerin üretim alanları Suriye ve Mezopotamya'dır[907]. Bu nedenle, Suriye ve Filistin'in iç kesimleri ve Mezopotamya'da yaygın olarak bulunmaktadır; fakat Filistin kıyılarında yaygın değildir. Serpme şişeler, Batı'da (Köln'deki) bir atölyede bir dizi miğfer biçimli kafa şişeleri olarak da karşımıza çıkmaktadır[908].

5.6.1. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Serpme Şişeleri (Sprinkler)

Bu dönemde serpme şişe (sprinkler) formları bezemeli ve bezemesiz olarak karşımıza çıkmaktadır. Hem kalıba üfleme hem de serbest üfleme ve aletle şekillendirme teknikleri kullanılarak üretilmektedirler. Bu şişelerde kullanılan en yaygın dekorasyon, kalıba üfleme tekniği kullanılarak yapılan basit geometrik yüzey desenleridir. (Res. No: 1, 10, 21, 23, 31, 34, 39) M.S. 4-erken 5. yy'da Suriye'de görülen geometrik desenli serpme şişe örnekleri, Dura Europos kentinde (Suriye) temsil edilmemektedir. Muhtemelen M.S.250 ve 4. yüzyıl arasında bir tarihte üretilmiştir. 3. yüzyıl boyunca serpme şişeler, genellikle küçük küresel şişeler olup kalıba üflemeli desenlerle süslenmemiştir. 4. yüzyılda üretilen şişeler ise, genellikle genişletilmiş kalıplarla, süslü tasarımlarla bezeli karşımıza çıkmaktadır[909]. Kalıba üfleme tekniği ile yapılan bezeme örneklerinden M.S. 4. yüzyılın ilk yarısında Suriye'de, M.S.3-4. yüzyılda Corning Museum'da sıkıştırılmış kaburga motifli ve çimdik/siğil bezemeli (Res. No: 3, 27, 37) örnekler bulunmaktadır[910]. Gövdede sıkıştırılmış kaburga desenli örnekler Doğu Akdeniz'de M.S.3-4. yüzyılda görülmektedir[911]. (Res. No: 6, 12, 14, 15) Kabartmalı

[907] Stern 1995, 187; Erten-Gençler Güray 2015, 308; Stern 2001, 152. Kayıtlara geçen en eski sprinkler şişe, şehrin terk edildiği M.S. 256 öncesine tarihlenen Dura Europos (Suriye) kentinde bulunan sprinklerlerdir. (Erten-Gençler Güray 2015, 308.)
[908] Stern 2001, 152.
[909] Stern 1995, 187; Stern 2001, 153.
[910] Whitehouse 2003, 167, 168, Res. No: 1185; Höpken-Çakmaklı 2015, 139; Israeli 2003, 222; Stern 2001, 153.
[911] Matheson 1980, 84, kat. no: 228, 229.

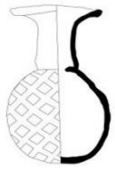
baklava motifi, en yaygın ve en eski motiflerdendir. (Res. No: 4, 11) Dura Europos kentinde, M.S.250 yılında Sasani tahribatından önce görülmüştür. Sıkıştırılmış dekorasyonlu en erken serpme şişe örnekleri de Dura Europos kentinde karşımıza çıkmaktadır[912]. Nar şeklinde serpme şişelerin[913] tabanını oluşturan kıstırılmış kaburgalar ve kıvrık parmakların küçük halkası narı çağrıştırmakta bu nedenle nar biçimli serpme denilmektedir. (Res. No: 12, 16) Bu örnekler, Dura Europos kentinde M.S. 4. yüzyılın ilk yarısı ya da daha erken bir tarihte görülmektedir[914]. M.S. 3-4. yüzyılda Doğu Akdeniz'de nar biçimli serpme şişe örnekleri görülmektedir[915]. Serpme şişelerde görülen bir diğer bezeme, bardak, kavanoz, şişe, koku şişelerinde sıklıkla karşımıza çıkan çökertme/dilimli bezemedir. Anadolu'da çökertme/dilimli bezemeli serpme şişe örneğimiz bulunmaktadır. (Res. No: 13)

Zeugma ve komşu şehri olan Dura Europos kentinde serpme şişelerin yerel üretime işaret eden çeşitli örnekleri yer almaktadır[916].

Anadolu'dan ele geçen serpme şişe (sprinkler) formlarının çoğu bütün olarak ele geçmiştir. Bugün örneklerin çoğu müzelerde ve koleksiyonlarda yer almaktadır. Serpme şişeleri, muhtemelen ithal formlardır.

Bu bölümde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, benzer örnekler, tam form, ağız, gövde/kaide ve boyun parçaları ile birlikte toplam **86** adet serpme şişe (sprinkler) örneğimiz bulunmaktadır.

[912] Stern 2001, 153.
[913]Sıkıştırılmış parmak halkaları, Suriye atölyelerinde ortaya çıkan nar şeklindeki serpme şişelerin (sprinkler) karakteristik özelliğidir. (Weinberg-Stern 2009, 107.) Sıkıştırılmış ayak parmaklarından oluşan bir taban halkası üzerinde duran kapların M.S.250 yılından önce yapıldığı bilinmektedir. 4. yy örnekleri de bulunmaktadır. (Stern 2001, 153.)
[914] A.g.e 153.
[915] Matheson 1980, 84, kat. no: 225, 226.
[916] Erten-Gençler Güray 2015, 310.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
1		Gaziantep	Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları Antik Cam Koleksiyonu İstanbul	M.S.3-5.yy	**Serpme Şişe**[917] Ağız ve boyun yeşilimsi gri renk. Tam. y: 9.7-9.5 cm; a.ç: 5.1-4.9 cm; g.ç: 7.3-7.1 cm.	Canav, 1985, 40, kat. no: 28
2		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.4-7.yy	**Serpme Şişe**[918] Mavi yeşil renk. Tam. y: 7.6 cm; a.ç: 4.6 cm.	Höpken,-Çakmaklı, 2015, 145, kat. no: 328 (benzerleri: kat. no: 329-333.)
3		–	Malatya Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe**[919] Açık yeşil renk. Tam. y: 6.7 cm; a.ç: 4.3 cm; g.ç: 4.9 cm; b.ç: 2 cm.	Örs, 2019, 103, kat. no: 65, foto. no: 100 (benzeri kat. no: 66.)
4		–	Şanlıurfa Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe**[920] Sarımsı yeşil renk. Tam. y: 9.1 cm; a.ç: 4.9 cm; k.ç: 1.5 cm; g.gen: 5.6 cm.	Marangoz, 2018, 206, kat. no: 100 (benzerleri kat. no: 101, 102, 103, 105.)
5		Gaziantep Nizip Belkıs	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi	M.S.3-4.yy	**Serpme Şişe**[921] Yeşil saydam renk. Tam. y: 8.8 cm; a.ç: 4.2 cm; g.ç: 5.4 cm.	Özet, 1987, 604, 609, kat. no: 9 (fig. 9.)

[917] Gövde, üç sıra sekizgenlerle bezelidir. Üst sırada ikili halkalar, sonraki iki sırada üçlü halkalar sekizgenler arasında dört eşit parçaya bölünmüş kareler bulunmaktadır. Şişe iki parça halindeki kalıba üflenir ve şişirilir. (Canav 1985, 40.)

[918] Kalıba üfleme tekniği ile yapılmıştır. (Höpken-Çakmaklı 2015, 145.)

[919] Gövdenin ortasında, gövdeyi dolaşan tek sıra halinde 6 adet yumru bezemesi bulunmaktadır. Serbest üfleme-aletle şekillendirme ve çimdikleme teknikleri kullanılarak üretilmiştir. (Örs 2019, 103.)

[920] Kalıba üfleme tekniği ile yapılmış, (iki parçalı kalıpta yapılmıştır) gövdede baklava dilimli kabartma bezeme bulunmaktadır. (Marangoz 2018, 206.)

[921] Gövdede kabartma şeklinde ağ bezemesi bulunmaktadır. (Özet 1987, 604.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
6		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.3-4. yy	**Serpme Şişe**[922] Mavi yeşil renk. Tam. y: 8 cm; a.ç: 5.6 cm; ç: 7.8 cm; g.ç: 3.8 cm.	Höpken-Çakmaklı, 2015, 140, kat. no: 313 (benzeri kat. no: 314.)
7		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.3-4. yy	**Serpme Şişe** Soluk yeşil renk. Tam. y: 7.2 cm; a.ç: 3.5 cm; ç: 5 cm; g.ç: 1.8 cm.	Höpken-Çakmaklı, 2015, 141, kat. no: 315.
8		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.3-4. yy	**Serpme Şişe** Soluk yeşil renk. Tam. y: 9 cm; a.ç: 5.6 cm; ç: 5.2 cm; g.ç: 1.2 cm.	Höpken-Çakmaklı, 2015, 141, kat. no: 316.
9		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.3-4. yy	**Serpme Şişe** Saydam renk. Tam. y: 8.7 cm; a.ç: 4.8 cm; ç: 5.6 cm; g.ç: 2 cm.	Höpken-Çakmaklı, 2015, 142, kat. no: 317.
10		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.3-4. yy	**Serpme Şişe**[923] Soluk yeşil renk. Tam. y: 8.7 cm; a.ç: 4.8 cm; ç: 5.4 cm; g.ç: 1.9 cm.	Höpken-Çakmaklı, 2015, 142, kat. no: 318 (benzeri kat. no: 319.)

[922] Gövdede 13 adet sıkıştırılmış kaburga deseni yer almaktadır. (Höpken-Çakmaklı 2015, 140.)
[923] Gövde iç içe geçmiş daire motifi ile bezelidir.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
11		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.3-4. yy	**Serpme Şişe**[924] Mavi yeşil renk. Tam. y: 8.2 cm; a.ç: 4.3 cm; ç: 5 cm; g.ç: 2.3 cm.	Höpken-Çakmaklı, 2015, 142, 143, kat. no: 320 (benzerleri kat. no: 321-326.)
12		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.3-4. yy	**Serpme Şişe**[925] Saydam renk. Tam. y: 10.4 cm; a.ç: 5.6 cm; ç: 6.3 cm; g.ç: 3.6 cm.	Höpken-Çakmaklı, 2015, 145, kat. no: 327.
13		_	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.3-4. yy	**Serpme Şişe**[926] Mavi yeşil renk. Tam. y: 7.4 cm; a.ç: 4.4 cm; ç: 5.2 cm; g.ç: 2.2 cm.	Höpken-Çakmaklı, 2015, 146, kat. no: 329.
14		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.3-4. yy	**Serpme Şişe**[927] Saydam renk. Tam. y: 9.2 cm; a.ç: 4.6 cm; ç: 6.4 cm.	Höpken-Çakmaklı, 2015, 146, kat. no: 330 (benzeri kat. no: 331.)
15		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.3-4. yy	**Serpme Şişe**[928] Mavi yeşil renk. Tam. y: 9.4 cm; a.ç: 4.8 cm; ç: 6.7 cm.	Höpken-Çakmaklı, 2015, 147, kat. no: 332.

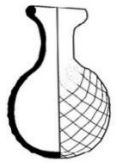
[924] Gövde baklava dilimi motifi yer almaktadır.

[925] Gövdede sıkıştırılmış 9 adet kaburga deseni bulunmaktadır. Kaide de çimdiklenmiş çıkıntılarla bezelidir. (Höpken-Çakmaklı 2015, 145.)

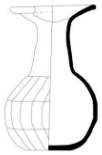
[926] Gövde 5 adet çökertme bezeme bulunmaktadır. (Höpken-Çakmaklı 2015, 146.)

[927] Gövde sıkıştırılmış 12 adet kaburga bezeme bulunmaktadır. (Höpken-Çakmaklı 2015, 146.)

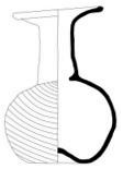
[928] Gövde de burgulu kaburga bezemesi bulunmaktadır. (Höpken-Çakmaklı 2015, 147.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
16		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.3-4. yy	**Serpme Şişe**[929] Soluk yeşil renk. Tam. y: 11.8 cm; a.ç: 4.8 cm; ç: 5.7 cm; g.ç: 3 cm.	Höpken-Çakmaklı, 2015, 147, kat. no: 333.
17		–	Malatya Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe**[930] Açık yeşil renk. Tam. y: 7.4 cm; a.ç: 4 cm; g.ç: 4.7 cm; b.ç: 3.4 cm.	Örs, 2019, 104, kat. no: 66, foto. no: 101.
18		Adıyaman Perre Nekropol Galeri G3	–	M.S.3-4.yy	**Serpme Şişe**[931] Mavi yeşil-renksiz. Tam. y: 8.3 cm; a.ç: 6 cm.	Höpken, 2010, 160, kat. no: 6, çiz. no: 5-6 (benzerleri kat. no: 7, 8.)
19		–	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe**[932] Yeşil renk. Tam. y: 9.1 cm; a.ç: 3.3 cm; g.ç: 5.6 cm.	Hanar, 2018, 478, kat. no: 562 (benzeri kat. no: 563.)
20		–	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe**[933] Yeşil renk. Tam. y: 8.2 cm; a.ç: 5 cm; g.ç: 5.1 cm.	Hanar, 2018, 473, kat. no: 553 (benzerleri kat. no: 554-559.)

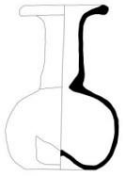
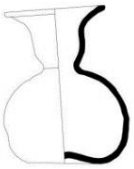
[929] Gövde de çimdikleme ile oluşturulmuş çıkıntılar bulunmaktadır. (Höpken-Çakmaklı 2015, 147.)
[930] Gövde üzerinde kabartma biçimli, enine balık sırtı motifi bulunmaktadır. (Örs 2019, 104.)
[931] Gövdede kaburga bezemesi bulunmaktadır. (Höpken 2010, 160.)
[932] Kalıba üfleme ve aletle şekillendirme teknikleri ile yapılmıştır Gövde, birbirini kesen baklava dilimli yiv bezemesi ile süslenmiştir. (Hanar 2018, 478.)
[933] Kalıba üfleme ve aletle şekillendirme teknikleri kullanılarak yapılmıştır. Gövdede bezeme şeklinde küçük oyuklar bulunmaktadır. (Hanar 2018, 473.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
21		Salihli Kaya Mezarı Kazısı	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe**[934] Yeşil renk. Tam. y: 7.5 cm; a.ç: 2.8 cm; k.ç: 4.1 cm.	Hanar, 2018, 478, kat. no: 564.
22		–	Erzurum Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe**[935] Şeffaf yeşil renk. Tam. y: 9.3 cm; a.ç: 5.7 cm; b.ç: 2.5 cm.	Öztürk, 2012, 113, kat.no: 59.
23		–	Şanlıurfa Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe**[936] Mavimsi yeşil renk. Eksik. y: 8.1 cm; a.ç: 4.4 ? cm; k.ç: 0.5 cm; g.gen: 4.6 cm.	Marangoz, 2018, 210, kat. no: 104.
24		–	Şanlıurfa Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe**[937] Sarımsı yeşil renk. Tam. y: 8.3 cm; a.ç: 4.9 cm; k.ç: 2.8 cm; g.gen: 5.5 cm.	Marangoz, 2018, 212, kat. no: 106 (benzeri kat. no: 107.)
25		–	Şanlıurfa Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe**[938] Açık yeşil renk. Eksik. y: 7.7 cm; a.ç: 4.6 cm; k.ç: 2.4 cm; g.gen: 5 cm.	Marangoz, 2018, 214, kat. no: 108.

[934] Kalıba üfleme ve aletle şekillendirme teknikleri kullanılarak yapılmıştır. Gövdede kabarık daire motifi bezemeleri bulunmaktadır. (Hanar 2018, 478.)
[935] Serbest üfleme-aletle şekillendirme ve kalıba üfleme teknikleri ile yapılmış, gövdede kabartma şeklinde zikzak bezemesi bulunmaktadır. (Öztürk 2012, 113.)
[936] Boyun ve ağız kısmı serbest üfleme tekniği ile gövde ise iki parçalı kalıp ile yapılmıştır. Gövdede üç sıra iç içe daire motifleri, bunların arasında da kabartma şeklinde dört tane küçük kare motifi bulunmaktadır. (Marangoz 2018, 210.)
[937] Boyun ve ağız kısmı serbest üfleme tekniği ile gövde iki parçalı kalıp ile yapılmıştır. Gövde üzerinde kabartma biçimli enine balık sırtı motifi yer almaktadır. (Marangoz 2018, 212.)
[938] Boyun ve ağız kısmı serbest üfleme tekniği ile gövde iki parçalı kalıp ile yapılmıştır. Gövde üzerinde kabartma şeklinde, dikey ve onları kesen iki yatay damar bezemesi yer almaktadır. (Marangoz 2018, 214.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
26		_	Şanlıurfa Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe**[939] Yeşil renk. Tam. y: 8.4 cm; a.ç: 4.9 cm; k.ç: 3.3 cm; g.gen: 6 cm.	Marangoz, 2018, 205, kat. no: 99.
27		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe**[940] Yeşil renk. Eksik. y: 9.1 cm; a.ç: 4.5 cm; g.ç: 5.3 cm.	Hanar, 2018, 450, kat. no: 507.
28		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.4. yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe**[941] Uçuk sarı yeşil renk. Tam. y: 7.3 cm; a.ç: 4.75 cm; g.ç: 5.9 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 153, kat. no: 93 (benzeri kat. no: 94.)
29		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.3-4.yy	**Serpme Şişe** Mavi yeşil renk. Tam. y: 7 cm; a.ç: 4 cm; g.ç: 2.4 cm.	Höpken,-Çakmaklı, 2015, 140, kat. no: 311 (benzeri: kat. no: 312.)
30		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe**[942] Yeşil renk. Tam. y: 8.6 cm; a.ç: 5.3 cm; g.ç: 5.7 cm.	Hanar, 2018, 448, kat. no: 503.

[939] Boyun ve ağız kısmı serbest üfleme tekniği ile gövde iki parçalı kalıp ile yapılmıştır. Gövde üzerinde çapraz biçimli spiral yivler yer almaktadır. (Marangoz 2018, 205.)
[940] Serbest üfleme-aletle şekillendirme tekniği kullanılarak yapılmıştır. Gövde, çimdikleme yöntemi kullanılarak bezenmiştir. (Hanar 2018, 450.)
[941] Kalıba üfleme ve serbest üfleme teknikleri kullanılarak yapılmıştır. Gövdede içi boş karolar ve bunların oluşturduğu zikzak motifi bulunmaktadır. (Lightfoot-Arslan 1992, 153.)
[942] Serbest üfleme-aletle şekillendirme tekniği kullanılarak yapılmıştır. (Hanar 2018, 448.)

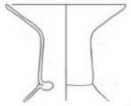
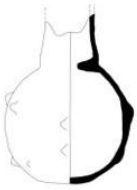
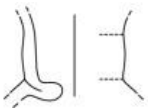
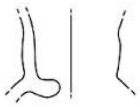
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
31		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe**[943] Yeşil renk. Tam. y: 10.4 cm; a.ç: 6 cm; g.ç: 7.3 cm.	Hanar, 2018, 479, kat. no: 565.
32		_	Şanlıurfa Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe**[944] Açık yeşil renk. Eksik. y: 6.5 cm; a.ç: 3.5 cm; k.ç: 2.9 cm; g.gen: 4.6 cm.	Marangoz, 2018, 197, kat. no: 91 (benzerleri kat. no: 92-99.)
33		_	Şanlıurfa Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe**[945] Açık sarımsı yeşil renk. Tam. y: 6.9 cm; a.ç: 4.5 cm; k.ç: 3.2 cm; g.gen: 5.5 cm.	Marangoz, 2018, 194, kat. no: 88
34		_	Erzurum Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe**[946] Yosun yeşili renk. Eksik. y: 8.2 cm; a.ç: 4,4 cm; b.ç: 2.1 cm.	Öztürk, 2012, 119, kat.no: 65.
35		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.3-4.yy	**İki Kulplu Serpme Şişe** Koyu mor renk. Tam. y: 10.1 cm; a.ç: 4.25-4.65 cm; g.ç: 6.3 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 116, kat. no: 63.

[943] Kalıba üfleme tekniği ile yapılmış olan serpme şişenin gövdesinde daire şeklinde kabartma bezemeler yer almaktadır. (Hanar 2018, 479.)

[944] Serbest üfleme-aletle şekillendirme tekniği kullanılarak yapılmıştır. (Marangoz 2018, 197.)

[945] Serbest üfleme-aletle şekillendirme tekniği kullanılarak yapılmıştır. (Marangoz 2018, 194.)

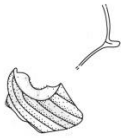
[946] Serbest üfleme-aletle şekillendirme ve kalıba üfleme teknikleri ile yapılmış, gövdede dört bölmeli dikdörtgen bezemeler bulunmaktadır. (Öztürk 2012, 119.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
36		Zeugma Danae Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Serpme Şişe Ağız ve Boyun parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 5.6 cm; ç: 7 cm.	Semiz, 2021, 348, kat. no: 315, lev. no: XXXVI.
37		_	Şanlıurfa Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe Boyun ve Gövde Parçası**[947] Açık sarımsı yeşil renk. Eksik. y: 7.9 cm; k.ç: 2.2 cm; g.gen: 6 cm.	Marangoz, 2018, 216, kat. no: 110.
38		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe Gövde ve Kaide Parçası**[948] Yeşil renk. Eksik. y: 4.9 cm; g.ç: 4.8 cm.	Hanar, 2018, 477, kat. no: 561.
39		_	Şanlıurfa Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Serpme Şişe Gövde ve Kaide Parçası**[949] Yeşil renk. Eksik. y: 6 cm; k.ç: 3.4 cm; g.gen: 7.6 cm.	Marangoz, 2018, 215, kat. no: 109.
40		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.3 yy ikinci yarısı)	**Serpme Şişe Boyun Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 2.1 cm; b.ç: 2.6 cm.	Semiz, 2021, 346, kat. no. 312, lev. no: XXXVI (benzerleri kat. no: 313-316.)
41		Zeugma Villa A	_	M.S.4-6.yy	**Serpme Şişe Boyun Parçası** Eksik.	Erten-Gençler Güray, 2015, 307, 308, fig: 3.16 (benzeri fig: 3.17.)

[947]Gövde üzerinde siğil (yumru) bezeme yer almaktadır. Bu bezeme, iki sıra halinde yatay olarak ve belirli aralıklarla sıralanmıştır. (Marangoz 2018, 216.)

[948] Kalıba üfleme ve aletle şekillendirme teknikleri ile yapılmıştır. Gövdede kabartma şeklinde bezemeler bulunmaktadır. (Hanar 2018, 477.)

[949]Gövde üzerinde kabartma şeklinde, iç içe daire şekilleri yer almaktadır. Bu daireler arasında da dokuz adet kare ya da dikdörtgen motifi yer almaktadır. (Marangoz 2018, 215.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
42		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Serpme Şişe Boyun ve Gövde Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 2.7 cm; ç: 2.5 cm.	Semiz, 2021, 349, kat. no: 316, lev. no: XXXVI.

5.7. SÜRAHİLER[950]

Sürahiler sofra eşyası olarak kullanılan önemli cam kap formlarındandır[951]. Sürahilerin çoğu, kolay tutulan bir sapa ve sıvıyı dökmek için uygun bir ağza sahiptir Ayrıca üst ve orta kısımlarında genişleyen uzun gövdelere sahiptirler. Bazıları oval veya priformdur. Neredeyse hepsinin geniş ve sabit tabanları vardır. Bazen kulplar, taban ve gövdeden farklı bir renkte şekillendirilmiştir.[952]. M.S.3-5. yüzyılda çok yaygın olan bu formun başarılı olmasının 2 önemli nedeni vardır: cam üfleyicilerin ustalığı ve şarabın tadını bozulmadan çok iyi muhafaza ettiği için yüksek kalitede üretilen cam sürahiler için artan talep[953].

5.7.1. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Sürahileri

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde yaygın olarak görülen, tek kulplu, oval gövdeli, huni ağızlı, silindir boyunlu sürahi tipleri, Doğu Akdeniz (Suriye-Filistin, Kıbrıs) örnekleri ile tanınmaktadır. Bu sürahi tipinin Filistin'de üretilmiş olduğunu cam üretim merkezi olan Jalame'de benzer bir sürahi örneğinin ele geçmesinden anlamaktayız[954]. Küresel gövdeli düz tabanlı sürahiler ise, Filistin'de M.S.4. yy ortalarından 5. yy ortalarına kadar çok popüler olmuştur. Çoğunun yuvarlak bir ağız kenarı bulunmaktadır[955]. Piermont Morgan Kütüphanesi Koleksiyonu'nda M.S.4. yüzyıla ait bir

[950] Tablomuzda yer alan sürahi formları, Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi olarak incelenmiş ve her dönem için sırasıyla tam form, (eksik olup çizimlerle tamamlanan ve tama yakın formlar da dahil), ağız, kaide, gövde, boyun ve kulp parçalarına yer verilmiştir.
Görseli bulunmayan ve Balıkesir (Kyzikos) şehrinde bulunmuş bugün İngiltere British Museum'da yer alan M.S.4.yy tarihli, 2 sürahi (tek kulplu ve küçük sürahi) örneğimiz bulunmaktadır. (Erten 2001a, 75.)
[951] Höpken-Çakmaklı 2015 12.
[952] Israeli 2003, 174.
[953] Stern 2001, 144, 265; Gençler 2000, 280.
[954] Erten 2018a, 95.
[955] Stern 2001, 266.

örnek ile karşılaşmaktayız[956]. M.S.geç 3-4.yüzyılda I.C.Elston Jr. Koleksiyonu'nda yer alan tek kulplu, yuvarlak ağızlı, taban kısmında 7 adet parmak bezemesi bulunan oval gövdeli sürahi[957], M.S.4. yüzyılda Suriye- Filistin Bölgesinde bulunan sürahi[958], Anadolu'daki (Res. No: 14) örneğimize benzemektedir. Küresel, oval, armudi gövdeli ve halka tabanlı sürahi formları da yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır. İmparatorluğun batısında M.S 4. yüzyılda Selanik'te görülen bu formda kaburga bezeme bulunmaktadır[959].

Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi masa kaplarında çok kullanılan. huni ağızlı sürahiler ve şişeler Geç Roma İmparatorluk Dönemi cam geleneğinin devamı olarak yapılan ve bezemeli ve bezemesiz olarak karşımıza çıkan formlardır[960]. Huni şeklinde ağıza sahip sürahi ve şişe formları genellikle armudi, küresel, oval ve soğan gövdeli olabilmektedir. Huni ağızlı ve soğan gövdeli sürahiler, M.S. 4. yüzyılda yaygındır. 5. yüzyılın ilk yarısında Akdeniz'e komşu ülkelerde yaygın olarak kullanılmıştır. Atina Agorası'nda Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait 4 adet sürahi bulunmuştur[961].

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde ve Erken Bizans Dönemi'nde de görülen bir diğer sürahi formu yonca ağızlı sürahilerdir. Sıvıların servis edilmesi için kullanılan bu sürahi formu, üfleme işleminden sonra cam soğumadan metal bir alet yardımı ile ağız kısmının yonca şekli verilmesi ile oluşur. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde itibaren (M.S.4. yüzyılda) görülen bu formda en sık karşılaşılan, tek kulplu, silindirik boyunlu, armudi gövdeli ve halka kaideli örneklerdir. Doğu Akdeniz'de İsrail'de muhtemelen Suriye-Filistin Bölgesi'nde M.S. 3. yy ortaları-erken 4. yy ya da 4. yy ikinci yarısına

[956] Whitehouse 2003, 170, res.no: 1189.
[957] Whitehouse 2003, 169, Res. No: 1188.
[958] Stern 2001, 205, kat. no: 95.
[959] Antonaras 2010c, 247, 248.
[960] Gençler 2009, 105.
[961] Weinberg-Stern 2009, 139.

tarihlenen örnekler mevcuttur[962]. M.S.4-5. yüzyıla ait İsrail'de (Caesarea Maritima) yonca ağızlı sürahi ağız parçası bulunmaktadır[963]. Bugün Norton Wheaton Collection'da bulunan 4. yy'a ait yonca ağızlı sürahi örnekleri bulunmaktadır[964].

Yonca ağızlı sürahi formu, bezemeli ve bezemesiz olarak karşımıza çıkmaktadır. Kimi örnekte ağız kenarında mavi renkli cam bant bezeme bulunmakta kimi örnekte de mavi renkli ya da kabın rengi ile aynı renkte cam ipliği bezeme bulunmaktadır[965]. Anadolu'da bezemesiz örneklerin yanı sıra, ağız kenarının hemen altında cam ipliği bezemeli bir örneğimiz de bulunmaktadır. (Res. No: 73)

En yaygın bezeme türünden biri olan kalıba üfleme tekniği ile yapılan kaburga motifi, M.S. 4. ve 5. yüzyıllarda sürahi ve şişeler üzerinde görülen yaygın bir dekorasyondur.[966]. İmparatorluğun doğusu ve batısında kaburga bezemeli sürahi örnekleri ile karşılaşmaktayız. Dikey olarak kaburgalı, silindirik gövdeli sürahiler, tüm zamanların klasik formudur ve ilk kez Pompeii'de ortaya çıkmıştır[967]. Suriye-Filistin Bölgesi'nde M.S.4. yüzyıl sonu-5. yüzyıl ortalarına tarihlenen bir sürahi ile M.S.5. yüzyılda Palermo yakınlarında bulunan bir mezarlıkta dikey kaburga desenli silindirik sürahiyi, M.S. Geç 3-4.yüzyılda I.C. Elston Jr. Koleksiyonu'nda bulunan eseri örnek verebiliriz[968]. Anadolu'da sürahilerde kaburga desenini görmekteyiz. (Res. No: 14, 16, 77)

Bu dönem sürahi formlarında ağızda, boyun kısmında tek sıra kalın cam bant (Res. No: 62) ve cam ipliği bezeme (Res. No: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 13, 34, 38, 39, 40, 41, 42, 68, 73) karşımıza çıkmaktadır. Özellikle huni biçimli sürahi ve şişe formlarında ağız kenarında

[962] Stern 2001, 200-204; Gençler 2009, 89.
[963] Israeli 2008, 378, kat. no: 98.
[964] Dussenbery 1971, 26, fig. 47.
[965] Gençler 2009, 89.
[966] Israeli 2008, 378.
[967] Stern 2001, 265.
[968] Stern 2001, 265, 266; Stern 2001, 266; Whitehouse 2003, 169, Res. No: 1188.

kalın tek sıra cam bant bezeme görülmektedir. Jalame'de bu tür ağız kenarında cam bant bezeme örneklerini, M.S.4. yüzyılın ikinci yarısında cam atölyesi kalıntılarında[969] Tunus (Kartaca)'da M.S.4-5.yy'a ait huni ağızlı şişe formlarında[970] görmekteyiz. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nden M.S. 8. yüzyılın başlarına kadar çok yaygın kullanılan ve çok sevilen bir bezeme türü olan cam ipliği, imparatorluğun her yerinde kullanılmıştır. Sadece sürahi formlarında değil tüm cam kap formlarında karşımıza çıkmaktadır[971]. Doğu Akdeniz'de M.S.4. yüzyıl sonu veya 5. yüzyıl başlarından önce sürahilerin ağız ve boyun çevrelerinde cam iplik bezemeye rastlanmamaktadır. Suriye-Filistin Bölgesi'nde boyun kısmı cam iplik bezemeli sürahi/şişe örnekleri karşımıza çıkmaktadır[972]. Bizans Dönemi'nde de yoğun olarak karşımıza çıkan cam iplik bezemeli ağız, Doğu Akdeniz'de (Jalame'de) M.S.4. yy'ın sonlarında veya 5. yy başlarında görülmektedir[973]. 4. yüzyılda Alicante (İspanya) kentinde bulunmuş huni ağızlı, küresel gövdeli sürahi örneğinde bu bezeme türü görülmektedir[974]. Sicilya ve Güney Fransa'da boyun kısmında spiral cam iplik bezeme bulunan sürahiler M.S.5. yüzyıla tarihlenmektedir. Atina Agorası'nda bulunan sürahi M.S.5. yüzyılın ilk yarısına ait bir konteksten gelmektedir[975]. Anadolu'da da pek çok örnek görülmektedir. Sürahi kulplarının da cam iplik ile bezeli olduğu örnekler vardır. (Res. No: 83)

5.7.2. Erken Bizans Dönemi Sürahileri

[969] Weinberg 1988, 69, 70.
[970] Foy 2003, 72, Res. No: 39-40; Sternini 1999, 95, 96, fig. 7.
[971] Harden 1949, 153, 154; Gençler 2009, 88.
[972] Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait, huni ağızlı, küresel gövdeli ve halka kaideli sürahi örneğinin boyun kısmı cam iplik bezelidir. (Harden 1949, 153, 154, fig. 2.3.)
[973] Stern 2001, 266.
[974] Sánchez de Prado 1984, 98, fig.12.
[975] Weinberg-Stern 2009, 151.

Bu dönemde tam olarak ele geçen sürahi formları bulunmamaktadır. Ağız ve kaide parçaları çoğunluktadır. Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi masa kaplarında en çok tercih edilen huni ağızlı sürahi ve şişeler, en erken örnekleri M.S.3.yy'da görülmekte ve bu tarihten Erken Bizans Dönemi boyunca kullanımda kalmıştır. Bunun en önemli nedeni huni biçimli ağız yapısının sıvıyı doldurmak için oldukça elverişli olmasıdır. Doğu Akdeniz ve batıda yoğun olarak kullanılmaktadır[976].

Geç Roma İmparatorluk Döneminde de görülen sıvıları servis etmek için kullanılan yonca ağızlı sürahi, bu dönemde de karşımıza çıkmaktadır. Bu sürahi formuna ilişkin paralel örnekler M.S. 5-6. yüzyıl mezarlarında bulunmuş olsa da bu form M.S. 4. yüzyılın ortalarında ortaya çıkmıştır. Mısır-Karanis'te bulunmuş yonca ağızlı sürahi örnekleri bulunmaktadır[977]. Gövdelerinde genişletilmiş sarmal biçimli kaburga motifi bulunan örnekler 4. yüzyıl ortaları veya daha sonraki bir dönemi işaret etmektedir[978]. Anadolu'da da Erken Bizans Dönemi'ne ait yonca ağızlı sürahi gövde parçası kaburga desenlidir. (Res. No: 99) Bunun dışında Anadolu'daki huni ağızlı sürahi boyun ve kaide kısmında kaburga desenini görmekteyiz. (Res. No: 97, 98)

Erken Bizans Dönemi'nde Geç Roma İmparatorluk Döneminden farklı olarak dörtgen biçimli şişe karşımıza çıkmaktadır. Doğu Akdenizli cam ustaları kalıba üfleme tekniğini kullanılarak çokgen formlarda şişe, kavanoz ve sürahi formları yapmışlardır. Bu tür kaplar, içlerinde kutsal sıvıların muhafaza edildiği ve ritüel amaçlı kullanılan hacı kaplarıdır. Bezeme olarak Hristiyanlık ve Yahudilikte kullanılan semboller yer almaktadır[979]. Benzer örnek, Suriye'de M.S. erken 7. yüzyıla ait çokgen gövdeli ve

[976] Stern 2001, 148.
[977] Harden 1936, 243, kat. no: 722, şek. XIX.
[978] A.g.e 146.
[979] Bu semboller hiçbir zaman kabın ikiden fazla yüzünde görülmez, bazen sadece bir yüzünde görülmektedir. Zanaatkar, kalan kenarları mutlaka belirli Yahudi içeriğine sahip olmayan bir başka sembol ile doldurmaya çalışmaktadır. Yahudi ve Hristiyan kaplarının biçim, renk, süsleme ve teknik özelliklerindeki benzerlik, bu kapların aynı atölyede üretilmiş olduklarını göstermektedir. M.S. 578-629 yılları arasında Kudüs'te üretilmiş olmalıdırlar. Yahudilerin 629 yılından sonra Kudüs'e girmesi yasak

bitkisel motifle bezeli bir sürahi formunda karşımıza çıkmaktadır[980]. Anadolu'da bu dönem için yalnızca bir adet dörtgen biçimli sürahi formu bulunmuştur. (Res. No: 90)

Anadolu'da Karaman (Laranda) yakınlarındaki bir mezardan ele geçmiş olan sürahi formu (Res. No: 13), Doğu Akdeniz'de bulunan örnekleri ile benzerlik taşımakta ve bir cam üretim merkezi olan Jalame'de üretildiği bilinmektedir. Bugün Silifke Müzesi'nde yer alan bu örnek, Karaman (Laranda)'da tanınmakta ve kullanılmaktadır[981].

Anadolu'dan ele geçen sürahi formlarının çoğu eksiktir. Eksik parçaların büyük çoğunluğu kazı buluntusudur. Tam olarak ele geçen örnekler az sayıdadır.

Bu bölümde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, benzer örnekler, tam form, ağız, kaide, gövde, boyun ve kulp parçaları ile birlikte toplam **134** adet sürahi örneğimiz bulunmaktadır.

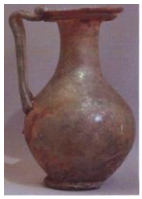
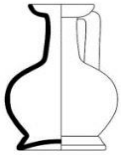
olduğu için Yahudi kaplarının tarih aralığı, yaklaşık 50 yıllık bir süre ile sınırlıdır. (Barag 1970, 36, 54, 62; Gençler 2009, 106, 107; Stern 2001, 274, 275.)

[980] Stern 2001, 324, kat. no: 185.

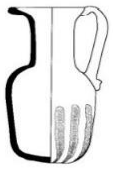
[981] Erten 2018a, 95.kat. no: 35.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
1		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.3-4. yy	**Yuvarlak Gövdeli Sürahi**[982] Soluk yeşil renk. Tam. y: 15.2 cm; a.ç: 7.1 cm; ç: 9.7 cm; g.ç: 6.6 cm.	Höpken,- Çakmaklı, 2015, 66, kat. no: 114.
2		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.4-5. yy	**Sürahi**[983] Soluk yeşil renk Tam. y: 11.2 cm; a.ç: 4.6 cm; g.ç: 3.6 cm.	Höpken,- Çakmaklı, 2015, 149, kat. no: 337.
3		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.4.yy	**Tek Kulplu Küresel Sürahi**[984] Yeşilimsi mavi tonda renksiz. Tam. y: 8.9 cm; a.ç: 4.2 cm; g.ç: 7.7 cm; k.ç: 4 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 149, kat. no: 91.
4		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.4.yy	**Tek Kulplu Sürahi**[985] Uçuk mavi yeşil renk. Tam. y: 13.4 cm; a.ç: 5.9-6.05 cm; g.ç: 9.05 cm; k.ç: 5.1-5.2 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 150, kat. no: 92.
5		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.4.yy	**Tek Kulplu Sürahi**[986] Uçuk sarı yeşil renk. Tam. y: 11.2 cm; a.ç: 3.75 cm; g.ç: 5.7 cm; k.ç: 2.9 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 148, kat. no: 90.

[982] Boyun etrafı spiral biçimli halkalar ile süslenmiştir. (Höpken-Çakmaklı 2015, 66.)
[983] Boyun çevresi sarmal biçimli cam ipliği ile bezelidir (Höpken-Çakmaklı 2015, 149.)
[984] Boynun üst kısmında cam ile aynı renkte cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Lightfoot-Arslan 1992, 149.)
[985] Ağız kenarının hemen altında cam ile aynı renkte tek sıra cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Lightfoot-Arslan 1992, 150.)
[986] Ağız kenarının hemen altında boyun etrafına dolanmış tek sıra cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Ligtfoot-Arslan 1992, 148.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
6		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.3-4. yy	**Oval Gövdeli Sürahi**[987] Yeşil renk. Tam. y: 17.3 cm; a.ç: 6.7 cm; ç: 8.8 cm; g.ç: 5.4 cm.	Höpken,- Çakmaklı, 2015, 66, kat. no: 115.
7		Antakya ya da Yakın Çevresi	Hatay Müzesi	M.S.4.yy	**Oval Gövdeli Sürahi**[988] Tam.	Erten Yağcı, 1990, 34, Res. No: 36; Özgümüş, 2000, 38, res.no: 20.
8		–	Hüseyin Kocabaş Cam Koleksiyonu	M.S.4.yy	**Huni Ağızlı Oval Gövdeli Sürahi**[989] Sarı renk. Tam. y: 16.5 cm.	Akat ve diğ. 1984, 36, kat. no: 279, Res. No: 128.
9		Gerdekkaya Köyü	Erzurum Müzesi	M.S.4.yy	**Tek Kulplu Sürahi** Parlament mavisi renk. Tam. y: 11 cm; a.ç: 4.5 cm; b.ç: 2.5 cm.	Öztürk, 2012, 121, kat. no: 67.
10		Kayseri Yahyalı	Kayseri Müzesi	M.S.3-4.yy	**Tek Kulplu Sürahi** Şeffaf renk. Tam. y: 7 cm; a.ç: 4 cm.	Kurup, 2015, 204, kat.no.111.
11		–	Afyon Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küçük Sürahi** Mavi-yeşil saydam renk. Tam. y: 9.3 cm; a.uz: 4.3 cm; a. gen: 3.6 cm; g.ç: 5.8 cm; k.ç: 3.5 cm.	Lightfoot, 1989, 98, kat. no. 69, fig.6.2.

[987] Ağız kenarının hemen altında halka bezeme bulunmaktadır. (Höpken-Çakmaklı 2015, 66.)
[988] Sürahinin gövde kısmında cam ipliklerinden yapılmış zincir motifi bulunmaktadır. (Özgümüş 2000, 38.)
[989] Boyun kısmında halka, kulpta yiv bezeme bulunmaktadır. (Akat ve diğ. 1984, 36.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
12		Yozgat Çorum Çankırı	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.4-7. yy	**Yonca Ağızlı Sürahi**[990] Mavi-yeşil renk. Eksik. y: 9.9 cm; a.ç: 4.3 cm; ç: 5.5 cm; g.ç: 3.4 cm.	Höpken,- Çakmaklı, 2015, 148, kat. no: 334.
13		Karaman Laranda Karayolu Hafriyatı Sırasındaki Mezarda	Silifke Müzesi	M.S.3-4.yy	**Tek Kulplu Sürahi**[991] Doğal yeşil renk. Tam. y: 10 cm; a.ç: 5 cm; k.ç: 4.5 cm.	Erten, 2018a, 95, kat. no. 35.
14		Yozgat Çorum Çankırı	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.3-4. yy	**Oval Gövdeli Sürahi**[992] Yeşil renk. Tam. y: 20.5 cm; a.ç: 6.1 cm; ç: 9.3 cm; g.ç: 7.4 cm.	Höpken,- Çakmaklı, 2015, 67, kat. no: 116.
15		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Sürahiler**[993] Eksik.	Atik, 2009, 11, fig: 50-52; Atik, 2014, 206, 207, Res. No: 24-26.
16		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Silindir Gövdeli Sürahi**[994] Sarı renk. Tam. y: 10 cm; a.ç: 3.6 cm; g.ç: 4.7 cm.	Hanar, 2018, 460, kat. no: 528.

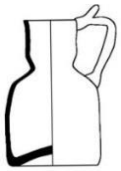
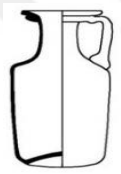
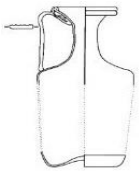
[990] Kulbu eksiktir. Kaidede çimdiklenerek oluşturulmuş çıkıntılar bulunmaktadır. (Höpken-Çakmaklı 2015, 148.)

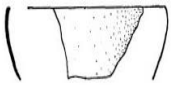
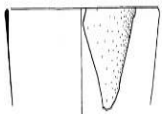
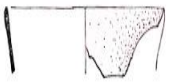
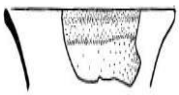
[991] Silindir boyunlu, oval gövdeli bu sürahinin kalın ağız kenarı ile gövdeyi birleştiren üç şeritli bant biçimli geniş bir kulbu vardır. Boyun etrafını iki kez saran cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Erten 2018a, 95.)

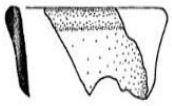
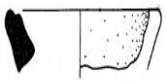
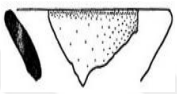
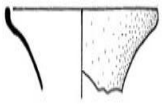
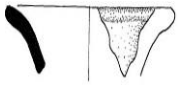
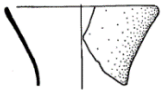
[992] Yuvarlatılmış ağızlıdır. Kulp sonradan eklenmiştir. Gövdede kaburga bezeme bulunmaktadır. Taban kısmında ise 6 adet dalga bezeme vardır. (Höpken-Çakmaklı 2015, 67.)

[993] Yerel kökenli kulplu sürahilerdir. (Atik 2009, 11.)

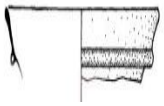
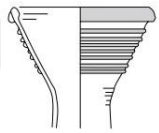
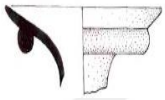
[994] Kalıba üfleme ve aletle şekillendirme teknikleri kullanılarak gövde kısmı kaburga ile bezenmiştir. (Hanar 2018, 460.) Benzer örneğini muhtemelen Suriye-Filistin Bölgesi'nde bulunmuş olan M.S.4. yy sonu 5. yy ortasına ait silindirik gövdeli bir sürahide görmekteyiz. (Stern 2001, 281, kat. no: 146.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
17		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Tek Kulplu Sürahi** Yeşil renk. Tam. y: 9.3 cm; a.ç: 3 cm; k.ç: 5 cm.	Hanar, 2018, 412, kat. no: 431.
18		Amasya	Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları Antik Cam Koleksiyonu İstanbul	M.S.4.yy ilk yarısı	**Silindir Gövdeli Sürahi** Grimsi sarı yeşil renk. Tam. y: 25.5 cm; a.ç: 10.1-9.8 cm; g.ç: 14.3 cm.	Canav, 1985, 67, kat. no: 98.
19		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Silindir Sürahi** Yeşil renk. Tam. y: 11.9 cm; a.ç: 5.1 cm; k.ç: 4.5 cm.	Hanar, 2018, 412, kat. no: 432.
20		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-5. yy	**Sürahi** Grimsi saydam renk, siyah kulp. Tam. y: 11.8 cm; a.ç: 4.9 cm; k.ç: 4.7 cm; g.gen: 6 cm.	Barın, 2007, 198, Res. No: 1.
21		Limyra	_	M.S.4.yy	**Tek Kulplu Sürahi** Açık yağ yeşili renk. Eksik. y: 6.8 cm; a.ç: 4.8 cm; k.ç: 5 cm.	Baybo, 2009, 189, fig: 1 ve 2.
22		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.4.yy	**Tek Kulplu Sürahi** Açık mavi yeşil renk. Tam. y: 18.3 cm; a.ç: 5.7-5.95 cm; g.ç: 7.6 cm; k.ç: 6.9 cm.	Lightfoot- Arslan, 1992, 134, kat. no: 81.

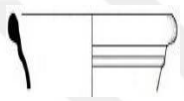
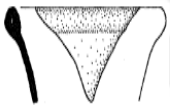
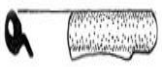
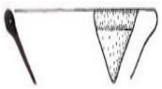
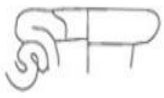
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
23		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. y: 1.5 cm; a.ç: 5.2 cm.	Bilgiç, 2005, 118, kat. no: 65, çiz. no: 66.
24		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. y: 2.6 cm; a.ç: 8.2 cm.	Bilgiç, 2005, 112, kat. no: 51, çiz. no: 52.
25		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Renksiz. Eksik. y: 1.2 cm; a.ç: 6 cm.	Bilgiç, 2005, 116, kat. no: 59, çiz. no: 60.
26		Klaros Propylon	_	M.S.3-4.yy.	**Huni Biçimli Sürahi Ağız Parçası** Şeffaf renk. Eksik. a.ç: 2.8 cm.	Taştemür, 2007, 158, 159, kat. no: 116, çiz. no: 116.
27		Klaros Propylon	_	M.S.4.yy.	**Silindir Biçimli Sürahi Ağız Parçası** Şeffaf renk. Eksik. a.ç: 3.2 cm.	Taştemür, 2007, 159, kat. no: 117, çiz. no: 117.
28		Arykanda Villa Hamamı	_	M.S.3-4.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Açık turkuaz renk. Eksik. y: 3.1 cm; a.ç: 7.5 cm.	Bilgiç, 2005, 109, kat. no: 44, çiz. no: 45 (benzerleri kat. no: 50, 52.)
29		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Açık turkuaz renk. Eksik. y: 1.3 cm; a.ç: 5.9 cm.	Bilgiç, 2005, 110, kat. no: 46, çiz. no: 47.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
30		Arykanda Naltepesi	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Açık zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 2 cm; a.ç: 5.9 cm.	Bilgiç, 2005, 116, 117, kat. no: 61, çiz. no: 62.
31		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Açık kahve renk. Eksik. y: 1.1 cm; a.ç: 6.4 cm.	Bilgiç, 2005, 117, kat. no: 62, çiz. no: 63.
32		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Açık turkuaz renk. Eksik. y: 1.3 cm; a.ç: 5.5 cm.	Bilgiç, 2005, 117, 118, kat. no: 63, çiz. no: 64 (benzeri kat. no: 64.)
33		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Açık amber renk. Eksik. y: 1.4 cm; a.ç: 6.5 cm.	Bilgiç, 2005, 109, kat. no: 43, çiz. no: 44.
34		Ksanthos	_	M.S.4.yy	**Sürahi Ağız Parçası** [995] Eksik.	Foy 2007, 241, fig. 16.6.
35		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik. y: 1.6 cm; a.ç: 9.1 cm.	Bilgiç, 2005, 119, kat. no: 67, çiz. no: 68.
36		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 2.5 cm; a.ç: 5 cm.	Bilgiç, 2005, 114, kat. no: 55, çiz. no: 56 (benzeri kat. no: 56, 57, 58.)

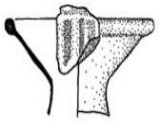
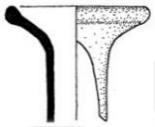
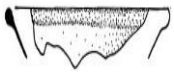
[995] Ağız kenarının hemen altında cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Foy 2007, 241.)

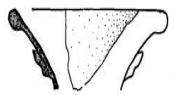
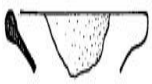
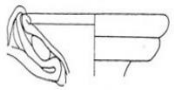
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
37		Arykanda Yamaç Evler	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 0.8 cm; a.ç: 5.2 cm.	Bilgiç, 2005, 122, 123, kat. no: 74, çiz. no: 75.
38		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası**[996] Renksiz. Eksik. y: 1.2 cm; a.ç: 8 cm.	Bilgiç, 2005, 120, kat. no: 69, çiz. no: 70.
39		Zeugma	Zeugma	M.S.4. yy	**Sürahi** [997] Mavimsi yeşil-koyu mavi renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 246, fig.83, G.84.
40		Arykanda Yamaç Evler Atriumlu Ev 1 No'lu Oda	_	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.4.yy)	**Sürahi Ağız Parçası**[998] Koyu zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 2.4 cm; a.ç: 8 cm.	Bilgiç, 2005, 121, kat. no: 71, çiz. no: 72 (benzerleri kat. no: 72, 73.)
41		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası**[999] Koyu zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 1.6 cm; a.ç: 5.6 cm.	Bilgiç, 2005, 121, kat. no: 70, çiz. no: 71.
42		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası**[1000] Açık yeşil renk. Eksik. y: 5 cm; a.ç: 1.1 cm.	Bilgiç, 2005, 120, kat. no: 68, çiz. no: 69.

[996] Ağız kısmında cam ipliği aplike edilmiştir. (Bilgiç 2005, 120.)
[997]Ağız kenarının hemen altında 7 sıra cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. Bu şekilde dekore edilmiş sürahiler, M.S.4. yüzyıldan itibaren yaygındır. (Grossmann 2013, 246.)
[998] Ağız kenarının altında cam ipliği aplike edilmiştir. (Bilgiç 2005, 121.)
[999] Ağız kenarının hemen altında koyu yeşil renkli cam ipliği aplike edilmiştir (Bilgiç 2005, 121.)
[1000] Ağız kenarının hemen altında cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Bilgiç 2005, 120.)

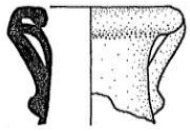
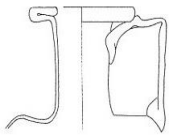
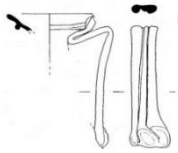
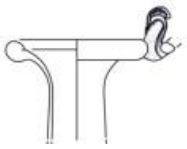
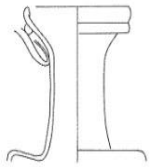
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
43		Klaros Artemis Sektörü	_	M.S.3-4.yy.	**Küresel Gövdeli Sürahi Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. a.ç: 5 cm.	Taştemür, 2007, 154, 155, kat. no: 102, çiz. no: 102 (benzerleri kat. no: 104, 106.)
44		Klaros Artemis Sektörü	_	M.S.4.yy.	**Küresel Gövdeli Sürahi Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. a.ç: 3 cm.	Taştemür, 2007, 155, kat. no: 103, çiz. no: 103 (benzerleri kat. no: 105, 107.)
45		Klaros Propylon	_	M.S.3-4.yy.	**Oval Gövdeli Sürahi Ağız Parçası**[1001] Sarı renk. Eksik. a.ç: 5.4 cm.	Taştemür, 2007, 158, kat. no: 113, çiz. no: 113.
46		Arykanda Villa Hamamı	_	M.S.3-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik. y: 2.3 cm; a.ç: 6.2 cm.	Bilgiç, 2005, 98, kat. no: 21, çiz. no: 21 (benzeri kat. no: 22.)
47		Arykanda Naltepesi	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 0.7 cm; a.ç: 5.8 cm.	Bilgiç, 2005, 100, kat. no: 25, çiz. no: 25 (benzeri kat. no: 26.)
48		Arykanda Naltepesi	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 1.3 cm; a.ç: 6 cm.	Bilgiç, 2005, 102, kat. no: 28, çiz. no: 28.
49		Adıyaman Perre Nekropol Galeri K1	Adıyaman Müzesi	M.S.3-4.yy	**Silindir Gövdeli Sürahi Ağız Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. a.ç: 5.4 cm.	Höpken, 2010, 161, kat. no: 37, çiz: no: 5-37.

[1001] İç yüzeyde kesme yiv bezeme bulunmaktadır. (Taştemür 2007, 158.)

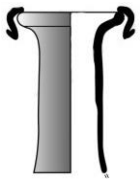
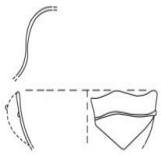
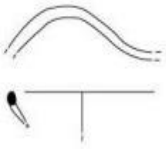
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
50		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 1 cm; a.ç: 4 cm.	Bilgiç, 2005, 105, kat. no: 34, çiz. no: 34.
51		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4-6.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 2.3 cm; a.ç: 5 cm.	Bilgiç, 2005, 103, kat. no: 31, çiz. no: 31.
52		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Koyu zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 3.5 cm; a.ç: 4.2 cm.	Bilgiç, 2005, 104, kat. no: 33, çiz. no: 33.
53		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik. y: 1 cm; a.ç: 6 cm.	Bilgiç, 2005, 105, 106, kat. no: 36, çiz. no: 36 (benzerleri kat. no: 40, 41.)
54		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Koyu zeytuni renk. Eksik. y: 1 cm; a.ç: 4 cm.	Bilgiç, 2005, 108, kat. no: 42, çiz. no: 42-43.
55		Arykanda Naltepesi	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 0.9 cm; a.ç: 7.3 cm.	Bilgiç, 2005, 113, kat. no: 53, çiz. no: 54 (benzerleri kat. no: 54, 60.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
56		Arykanda Kütüphane	_	M.S.5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Açık turkuaz renk. Eksik. y: 2.4 cm; a.ç: 6.4 cm.	Bilgiç, 2005, 107, kat. no: 39, çiz. no: 39.
57		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Sarımtırak renk. Eksik. y: 2.6 cm; a.ç: 5 cm.	Bilgiç, 2005, 106, 107, kat. no: 38, çiz. no: 38.
58		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Açık amber renk. Eksik y: 1.2 cm; a.ç: 4.3 cm.	Bilgiç, 2005, 102, kat. no: 29, çiz. no: 29.
59		Arykanda Naltepesi	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Zeytuni yeşil renk. Eksik. y: 2.4 cm; a.ç: 5.1 cm.	Bilgiç, 2005, 103, kat. no: 30, çiz. no: 30.
60		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik. y: 1.7 cm; a.ç: 5.4 cm.	Bilgiç, 2005, 104, kat. no: 32, çiz. no: 32.
61		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Koyu yeşil renk. Eksik. y: 0.7 cm; a.ç: 4.8 cm.	Bilgiç, 2005, 105, kat. no: 35, çiz. no 35.
62		Limyra Batı Şehir Sondaj	_	M.S.4-5.yy	**Tek Kulplu Sürahi Ağız Parçası**[1002] Saydam yeşil renk. Eksik. y: 2.5 cm; a.ç: 7 cm.	Baybo, 2016, 246, kat. no: B 154.

[1002] Ağız kenarında bir sıra cam bant bezemesi bulunmaktadır. (Baybo 2016, 246.)

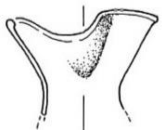
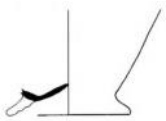
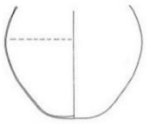
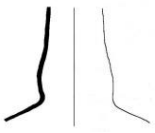
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
63		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Sürahi Ağız Parçası** Açık turkuaz yeşil renk. Eksik. y: 2.6 cm; a.ç: 4.2 cm.	Bilgiç, 2005, 95, kat. no: 14, çiz. no: 14.
64		Efes Yamaçevi Ev B	Efes Kazı Deposu	Geç Antik Dönem	**Sürahi Ağız ve Boyun Parçası**[1003] Koyu yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. y: 7.2 cm; a.ç: 6.9 cm; g.ç: 10.4 cm.	Czurda Ruth, 2007, 211, kat. no: 946, lev. no: 24.
65		Limyra	_	M.S.4.yy	**Silindir Gövdeli Sürahi Ağız ve Kulp Parçası** Açık zeytin yeşili renk. Eksik. y: 6.8 cm; a.ç: 4.6 cm.	Baybo, 2009, 193, kat. no: 1, fig: 1.
66		Sagalassos Çömlekçiler Mahallesi	_	M.S.3-4.yy	**Sürahi Ağız ve Kulp Parçası** Renksiz. Eksik. a.ç: 8-7.7 cm; k.ç: 8.2-8 cm.	Lightfoot, 1993b, 180, kat. no: 61, fig: 123/61.
67		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Sürahi Ağız Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 3.2 cm; a.ç: 4 cm.	Semiz, 2021, 387, 388, kat. no: 376, lev. no: XXXIX.
68		Efes Yamaçevi B Evi	Efes Kazı Deposu	Geç Antik Dönem	**Kare Gövdeli Sürahi Ağız ve Boyun Parçası**[1004] Açık yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. y: 7.5 cm; k.ç: 7 cm; g.ç: 9 cm.	Czurda Ruth, 2007, 209, 210, kat. no: 938, lev. no: 24 (benzeri kat. no: 939.)

[1003] Sürahinin sap kısmı, geniş kaburga bezemelidir. (Czurda Ruth 2007, 211.)
[1004] Ağız kısmının hemen altında kalın bir cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Czurda Ruth 2007, 209.)

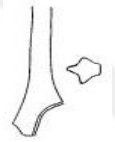
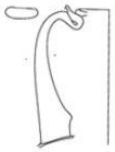
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
69		Olympos Episkopeion M13	_	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Çift Kulplu Sürahi Ağız ve Boyun Parçası** Renksiz. Eksik. y. 4.6 cm; ç: 3 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 104, kat. no: 75.1.
70		Klaros Propylon	_	M.S.3-4.yy.	**Tek Kulplu Sürahi Ağız Parçası**[1005] Yeşil renk. Eksik. a.ç: 5 cm.	Taştemür, 2007, 158, kat. no: 114, çiz. no: 114 (benzeri kat. no: 115.)
71		Bergama Şehir Kazısı	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Oinochoe/ Yonca Ağızlı Sürahi Ağız Parçası** Eksik.	Schwarzer, 2009b, 89, şek: 7.
72		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.3.yy sonrası)	**Yonca Ağızlı Sürahi Ağız Parçası** Yeşilimsi renksiz Eksik. y: 1.4 cm; a.ç: 11.5 cm.	Semiz, 2021, 394, 395, kat. no: 387, lev. no: XXXX (benzerleri kat. no: 388.)
73		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.4.yy)	**Yonca Ağızlı Sürahi Ağız Parçası**[1006] Mavimsi renksiz Eksik. y: 1.9 cm.	Semiz, 2021, 396 kat. no: 389, lev. no: XXXX.
74		Elaiussa Sebaste Bizans Sarayı	_	Geç 5.yy-6.yy'ın ilk yarısı	**Yonca Ağızlı Sürahi Ağız Parçası** Renksiz. Ağız kenarı kobalt mavi renk. Eksik. y: 1 cm; gen: 5.5 cm.	Gençler, 2009, 222, kat. no: 234, lev. ve çiz. no: XIX/234 (benzeri kat. no: 235.)

[1005] Sürahinin kulbu, cam ipliği ile yapılmıştır. (Taştemür 2007, 158.)

[1006] Ağız kenarının hemen altında düzensiz olarak sarılmış cam ipliği bezeme bulunmaktadır. (Semiz 2021, 396.)

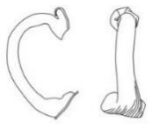
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
75		Hierapolis Hamam	_	Erken Bizans Dönemi	**Yonca Ağızlı Sürahi Ağız Parçası** Soluk mavi renk. Eksik. y: 3.9 cm; a.ç: 4.1 cm.	Caldarola 2016, 725, kat. no: 35, fig: 9.35.
76		Hadrianopolis Villa	_	M.S.6-7.yy	**Yonca Biçimli Sürahi Ağız? Parçası** Yeşil renk. Eksik.	Fünfschilling-Laflı, 2013, 19, 36, kat. no: VR6/30, lev. no: 6.
77		Sagalassos Çömlekçiler Mahallesi	_	M.S.4.yy	**Sürahi Kaide Parçası**[1007] Soluk yeşil renk. Eksik. k.ç: 6 cm.	Lightfoot, 1993b, 180, kat. no: 62, fig: 123-62.
78		Labraundos Zeus Kutsal Alanı	_	M.S.3-4.yy	**Tek Kulplu Sürahi Kaide Parçası** Eksik. k.ç: 4-6 cm.	Çakmaklı, 2017, 286, lev. no: 4. 21.
79		Klaros Apollon	_	M.S.3-4.yy.	**Küresel Gövdeli Sürahi? Kaide Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. k.ç: 3.5 cm.	Taştemür, 2007, 156, kat. no: 108, çiz. no: 108 (benzerleri kat. no: 109, 110, 111.)
80		Efes Yamaçevi Konut 1	Efes Kazı Deposu	Geç Antik Dönem	**Sürahi Kaide ve Gövde Parçası** Açık mavi yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. y: 8.1 cm; g.ç: 10 cm.	Czurda Ruth, 2007, 214, kat. no: 961, lev. no: 24.
81		Klaros Propylon	_	M.S.3-4.yy.	**Sürahi Boyun Parçası** Şeffaf renk. Eksik. b.ç: 1.9 cm.	Taştemür, 2007, 157, kat. no: 112, çiz. no: 112.

[1007] Dikey kaburga bezemeli kaide parçasıdır. (Ligtfoot 1993b, 180.)

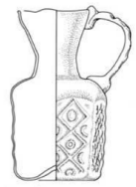
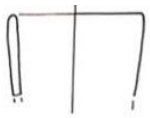
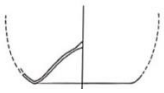
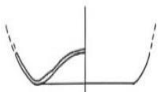
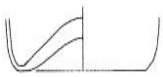
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
82		_	Edirne Müzesi	M.S.4.yy	**Sürahi Aplikeli Kulp Parçası**[1008] Yeşilimsi renk. Eksik.	Özgümüş, 2000, 40, Res. No: 23.
83		Alexandreia Troas Aşağı Agora	Dalyan Alman Kazısı Deposu	Geç Roma İmp. Dönemi	**Sürahi Kulp Parçası**[1009] Eksik.	Schwarzer, 2009a, 70, Res. No: 14.
84		Efes Yamaçevi Ev Güney Bölge 1	Efes Kazı Deposu	M.S.3-4.yy	**Sürahi Kulp Parçası** Sarı yeşilimsi şeffaf renk. Eksik. ç: 1.2 cm; uz: 5.8 cm.	Czurda Ruth, 2007, 210, 211, kat. no: 944, lev. no: 24.
85		Olympos Giriş Kompleksi M3	_	M.S.3.yy başı-4.yy sonu	**Tek Kulplu Prizmatik Gövdeli Sürahi Kulp Parçası** Yeşil sarı renk. Eksik. y. 1.7-4 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 105, kat. no: 76.1 (benzerleri kat. no: 76.2, 3.)
86		Adıyaman Perre Nekropol	Adıyaman Müzesi	M.S.3-4.yy	**Sürahi Kulp Parçası** Açık yeşil renk. Eksik.	Höpken, 2010, 161, kat. no: 44, çiz. no: 5-44.
87		Adıyaman Perre Nekropol	Adıyaman Müzesi	M.S.3-4.yy	**Sürahi Kulp Parçası** Zeytin yeşil renk. Eksik.	Höpken, 2010, 161, kat. no: 45, çiz. no: 5-45.

[1008] Edirne Müzesi'nde yer alan bu eser, dip kısmı insan başı biçiminde aplike masklı bir kulp parçasıdır. Bu aplikasyonlar Balkan yöresinde oldukça sevilen bir süsleme tarzıdır. Bu tip eserler, bölgede bulunan bir merkezde üretilmiş olmalıdır. (Özgümüş 2000, 40.)

[1009] Kulp, dalgalı cam ipliği ile süslenmiştir. (Schwarzer 2009a, 70.)

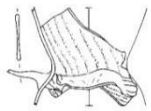
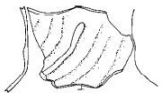
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
88		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-363)	**Sürahi Kulp Parçası**[1010] Mavimsi yeşil renk. Tam.	Grossmann, 2013, 243, fig. 73, G.74.
89		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-363)	**Sürahi Kulp Parçası** Tam.	Grossmann, 2013, 243, fig. 74, G.75.

[1010] Kulp kısmında dört adet dikey kaburga bezemesi bulunmaktadır. (Grossmann 2013, 243.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
90		Elaiussa Sebaste Güney Liman	_	M.S.7. yy ortası-ikinci yarısı	**Dörtgen Formlu Sürahi**[1011] Açık mavimsi renk. Eksik.	Gençler 2009, 107, kat. no: 322-324, Res. No: 69.
91		Hierapolis Hamam	_	Erken Bizans Dönemi	**Sürahi Ağız Parçası** Soluk mavi renk. Eksik. y: 2.4 cm; a.ç: 3.9 cm.	Caldarola, 2016, 724, kat. no: 24, fig: 8.24 (benzerleri kat. no: 26-29.)
92		Hierapolis Hamam	_	Erken Bizans Dönemi	**Sürahi Ağız Parçası** Soluk mavi renk. Eksik. y: 3.4 cm; a.ç: 3 cm.	Caldarola, 2016, 724, kat. no: 25, fig: 8.25.
93		Hierapolis Hamam	_	Erken Bizans Dönemi	**Sürahi Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 2.9 cm; a.ç: 3.3 cm.	Caldarola, 2016, 724, kat. no: 30, fig: 9.30.
94		Hierapolis Hamam	_	Erken Bizans Dönemi	**Sürahi Kaide Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 1.8 cm; a.ç: 4.5 cm.	Caldarola, 2016, 724, kat. no: 31, fig: 9.31.
95		Hierapolis Hamam	_	Erken Bizans Dönemi	**Sürahi Kaide Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 1.2 cm; a.ç: 4.4 cm.	Caldarola, 2016, 724, kat. no: 32, fig: 9.32.
96		Efes Yamaçevi Konut 3	Efes Kazı Deposu	M.S.5-7.yy	**Kare Gövdeli Sürahi Kaide Parçası**[1012] Açık zeytin yeşili şeffaf renk. Eksik. y: 1.9 cm; a.ç: 7 cm.	Czurda Ruth, 2007, 210, kat. no: 940, lev. no: 24.

[1011] Dörtgen biçimli sürahinin tüm yüzleri baklava dilimi ve birbirlerine değen halka desenleri ile bezelidir. Kalıba üfleme tekniği ile yapılmıştır. Suriye-Filistin Bölgesi'nden gelmiş bir sürahi formudur. (Gençler 2009, 107.)

[1012] Kaide kısmında daire şeklinde düzenlenmiş kabartma biçimli Yunanca yazıt yer almaktadır. (Czurda Ruth 2007, 208, 209.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
97		Hadrianopolis Villa	_	M.S.6-7.yy	**Huni Ağızlı Sürahi Kaide Parçası**[1013] Yeşilimsi renk. Eksik.	Fünfschilling-Laflı, 2013, 13, 36, kat. no: VR1/76, lev. no: 2.
98		Hadrianopolis Villa	_	M.S.6-7.yy	**Huni Ağızlı Sürahi Boyun Parçası**[1014] Yeşilimsi renk. Eksik.	Fünfschilling-Laflı, 2013, 13, 36, kat. no: VR1/77, lev. no: 2.
99		Hadrianopolis Hamam	_	M.S.6-7.yy	**Yonca Biçimli Sürahi Gövde Parçası**[1015] Mavi yeşilimsi renk. Eksik.	Fünfschilling-Laflı, 2013, 27, 59, kat. no: BAR11/2, lev. no: 10.
100		Hadrianopolis Hamam	_	M.S.6-7.yy	**Sürahi Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik.	Fünfschilling-Laflı, 2013, 28, 36, kat. no: BAR13/19, lev. no: 11.
101		Ksanthos	_	Erken Bizans Dönemi	**Sürahi Kulp Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik.	Foy 2007, 244, fig. 17.17.

[1013] Kaburga bezeme bulunmaktadır. (Fünfschilling-Laflı 2013, 13.)
[1014] Kaburga bezeme bulunmaktadır. (Fünfschilling-Laflı 2013, 13.)
[1015] Kalıba üfleme tekniği ile yapılmış olan sürahide kaburga bezeme bulunmaktadır. (Fünfschilling-Laflı 2013, 59.)

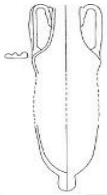
5.8. AMPHORİSKOSLAR[1016]

İki kulplu, silindirik boyunlu, geniş gövdeli ve uç kısmına doğru daralan sivri, düğme, topuz dipli bir kaptır[1017]. Yükseklikleri genel olarak 5.4-27 cm civarındadır. Kulpları genellikle taşımak için uygun değildir ve muhtemelen asmak için tasarlanmış formlardır[1018]. Taşıma, depolama ve servis işlerinde kullanılan amphoraların küçük boyutlu tipidir Dar olan ağız kısmı, kabın içindeki sıvının rahat dökülebilmesi için tasarlanmıştır ve bu kaplar parfüm şişesi olarak da kullanılmaktadır[1019].

5.8.1. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Amphoriskosları

Serbest üfleme tekniği kullanılarak üretilen bu kap formu bezemeli ve bezemesiz olarak karşımıza çıkmaktadır. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait Suriye-Filistin Bölgesi'nden çok sayıda cam amphoriskos bulunmuştur ve bu örneklerin çoğunun boyun kısımları cam iplik bezemelidir[1020]. İmparatorluğun doğusunda Filistin'de (bugün Rockefeller Museum'da), M.S. 3-5. yüzyıllara ait amphoriskos örneği bulunmaktadır[1021]. Anadolu'da bulunmuş (Res. No: 2) nokta tabanlı amphoriskos örneğinin benzeri, Suriye'de M.S.4. yüzyılın ilk yarısına ait bir örnekte bulunmaktadır[1022]. Anadolu'da bulunmuş 2 örnek bezemesizdir. Toplam **2** adet amphoriskos örneği bulunmaktadır. Erken Bizans Dönemi'nde ele geçen amphoriskos örneği bulunmamaktadır.

[1016] Tablomuzda yer alan amphoriskos şişe formu buluntuları, Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne aittir ve tam form (2 numaralı örneğimiz eksik olup tama yakındır.) olarak tabloda yer verilmiştir.
[1017] Stern 2001, 266, 267; Akkurnaz 2016, 162.
[1018] Vessberg 1952, 144; Israeli 2003, 258.
[1019] Akkurnaz 2016, 162.
[1020] A.g.e 258.
[1021] Neuburg 1949, 26, fig. 83. 2, pl: XXIV.
[1022] Hayes 1975, 110, kat. no: 411.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
1		Bursa Çalıköy	Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu	M.S.4.yy	**Amphoriskos** Yarı şeffaf bal renk. Eksik. y: 7.5 cm.	Akat ve diğ. 1984, 35, Res. No: 119 b.
2		Efes Yamaçevi Ev B	Efes Kazı Deposu	Geç Antik Dönem	**Amphoriskos** Zeytin yeşili şeffaf renk. Eksik. y: 19.4 cm; g.ç: 5.2 cm.	Czurda Ruth, 2007, 186, kat. no: 828, lev. no: 21.

5.9. KOKU ŞİŞELERİ[1023]

Merhemler ve tuvalet hazırlıkları için cam kaplar, eski çağlarda olduğu gibi Roma İmparatorluk Dönemi'nde de çok popülerdir. Bu nedenle, Roma İmparatorluğunun her yerinde M.S. 1. yüzyılda 5. yüzyıla ve daha sonraki tarihlerde görülen oldukça yaygın bir formdur. Cam, temizlenmesi kolay, ucuz ve tuvalet hazırlıklarındaki herhangi bir kimyasal içerikten dolayı çabuk korozyona uğramadığı için bu tür kaplar için en iyi malzemedir ve üreticiler tarafından kısa sürede üretilmiştir[1024]. Cam, bazı kullanımlar için, örneğin unguentarium[1025] ve ilaç kapları için de tercih edilen bir malzeme olmuştur[1026].

Parfüm ve kokulu yağlar, kozmetik ürünleri, merhemler, pigmentler ve kuru otların taşınması ve saklanması için kullanılan unguentariumlar, Latince "unguentum" sözcüğünden türemiş ve "gözyaşı şişesi" olarak da adlandırılan şişelerdir. Üfleme tekniği ile üretilmiş ilk formlardan olan bu şişeler, piriform veya yuvarlak gövdeli, uzun boyunlu ve küçük boyutlu, basit ve kullanımı çok yaygın kaplardır. Uzun dar boyun, kabın içerisinde bulunan sıvının damla damla boşaltılmasını sağlamış ve durdurmayı kolaylaştırmıştır[1027].

[1023] Tablomuzda yer alan koku şişesi formu, Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi olarak incelenmiş ve her dönem için sırasıyla tam form, (eksik olup çizimlerle tamamlanan ve tama yakın formlar da dahil), ağız, boyun, kaide ve gövde parçalarına yer verilmiştir.
Görseli bulunmayan ve Sinop Gelincik mezar odasında bulunmuş, Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait 2 adet tam parfüm şişesi bulunmuştur. (Dereli 2001, 241, 242.), Metropolis kentinde Roma Hamamı ve Palaestra yapısında M.S.4. yüzyıla ait minyatür bir şişe bulunmuştur. (Aybek ve diğ. 2012, 324.), Hierapolis kentinde, Roma Hamamı Müze Binası'nda bulunana M.S.5-7. yüzyıllara ait silindirik boyunlu ve bezemeli koku şişeleri bulunmuştur. (Şimşek 1997,7.), Laodikeia kentinde, Kiliseli Peristilli Ev'de Erken Bizans Dönemi'ne ait unguentarium bulunmuştur. (Şimşek 2016, 497.), Bodrum/Myndos mezar kazısında Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait, unguentarium boyun parçası bulunmuştur. (Şahin 2011, 159.)

[1024] Harden 1934, 145, 146; Harden 1936, 265.

[1025] Üfleme tekniği kullanılarak şekil verilmiş en eski formlardan biri uzun silindir boyunlu, soğan gövdeli şişelerdir. Bu şişeler Roma İmparatorluğu'nun hemen hemen her yerinde yapılmıştır. Antik Dönem'de ampullae olarak bilinen ve genel amaçlı kullanılan bu şişe formu, çeşitli boyutlarda yapılmıştır. Unguentaria, balsamaria olarak adlandırılmaktadır. Cam üfleyen usta için bu form oldukça basit ve en az aletle en az çaba ile yapılan bir formdur. Cam üfleyici, cama dokunmadan küresel, boru biçimli ve priform şişe yapabilmektedir. (Stern 2001, 43.)

[1026] Antonaras 2010a, 394.

[1027] Antonaras 2010a, 389; Israeli 2003, 207; Stern 2001, 43; Höpken- Çakmaklı 2015, 12, 84; Erten 2018a, 255. Bölgesel farklılıklar ise ayırt edici olabilmektedir. Örneğin; Avrupa'da ortaya çıkarılmış piriform

Geç Antik Çağ'da unguentariumlar, yukarıda belirtilen kullanımlarının yanı sıra mezar eşyası olarak Roma İmparatorluğu'nun her yerinde üretilmiş ve kullanılmışlardır. Bu durum unguentarium kaplarının şehir kazısından çok mezar kazısından bulunmalarından anlaşılmaktadır[1028]. Kuzey İtalya'daki (Monza) Katedrali'nde Papa Gregorius (590-604) Dönemi'nde Papa'ya adanmış birkaç şişe, Atina Agorası'nda, bulunan M.S. 5. yüzyıla ait silindirik boyunlu ve soğan gövdeli şişe ile aynı forma sahiptir[1029]. Unguentariumlar, ilaçların ve tıbbi amaçlarla kullanılan çeşitli sıvı maddelerin konulması için de yapılmış olmalılardır. İçlerinde artıklar ve pürüzler bulunmayan üflenmiş unguentarium, kavanoz ve şişeler, steril olması gerekli ilaçlar için oldukça uygun kaplardır[1030]. Unguenteriumlar, M.S.3-4.yüzyıllarda gittikçe azalmış, saklama, masa ve servis kaplarının kullanımına yönelik formların arttığı görülmektedir[1031].

5.9.1. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Koku Şişeleri

Unguentariumlar çok çeşitli formlarda karşımıza çıkmaktadır. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülen unguentarium formlarından *şamdan biçimli unguentariumlar*, uzun ve silindir biçimli bir boyna sahiptir. İçe katlı ve tepe kısmı düzleştirilmiş ağız kenarları bulunmaktadır. Şamdan biçimli unguentariumların gövde biçimleri farklılıklar göstermektedir. Gövdeden daha uzun boyun yapısına sahip olmaları en belirgin özellikleridir[1032]. Vessberg'e göre; dışbükey küresel gövdeli, üçgen, disk, çan,

şişelerin çoğu işlenmemiş, yuvarlatılmış ağızlara sahiptir. Doğu'da ise aksine, ağız kısmı içe doğru katlanmış ve bazen bir çıkıntı halini almıştır (Israeli 2003, 207.)

[1028] Weinberg-Stern 2009, 153; Antonaras 2010a, 389; Israeli 2003, 207; Höpken- Çakmaklı 2015, 12, 84; Erten 2018a, 255; Gençler Güray 2011, 247.

[1029] Weinberg-Stern 2009, 152, 153.

[1030] Erten 2018a, 255.

[1031] Stern 2001, 22; Gençler 2009, 67.

[1032] Weinberg-Stern 2009, 57; Erten Yağcı 1993, 143; Erten 2018a, 29; Gençler Güray 2011, 247.

armudi, silindirik ve içbükey gövdeli olarak ayrılmaktadırlar[1033]. Kaide kısımları genellikle içbükeydir. Yükseklikleri 10-12 cm civarındadır[1034]. Bezemeli ve bezemesiz örnekleri bulunmaktadır. Mezar armağanı olarak kullanılan bu şişelerin pek çoğu mezarlardan ele geçmiştir[1035]. Norveç'te M.S.3. yy'a ait şamdan biçimli unguentarium örneği bulunmuştur[1036]. Yine Batı'da Renanya (Rheinland), Doğu'da Kıbrıs, Suriye-Filistin Bölgesi (Filistin'de M.S.4-6. yy'a ait bugün Rockefeller Museum'da yer alan bir örnek bulunmuştur[1037].) ve Yunanistan'da M.S. 3. yüzyılda devam ederek sonraki yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmış örnekleri bulunmaktadır. Anadolu'da Geç Roma İmparatorluk-Erken Bizans Dönemi'ne ait örnekler bulunmaktadır. (Res. No: 43, 44, 45, 70, 89)

Bu dönemde görülen diğer bir unguentarium şişe formu, *tüp biçimli unguentariumlar'*dır. M.Ö. 1. yüzyılda cam üflemenin bulunmasından sonra üretilen ilk form olma özelliğine sahiptir. Büyük ve küçük boyutlu olabilen bu form, serbest üfleme tekniği ile yapılan bezemesiz formlardır. Kaideleri üzerinde durma özelliğinden yoksundurlar. Mezar hediyesi olarak kullanıldıkları gibi, çeşitli yağların ve kozmetik sıvıların taşınması için tasarlanmış olmalıdırlar. İmparatorluğun doğusu[1038] ve batısında[1039] sıklıkla karşımıza çıkan bu şişelerin, Anadolu'da da örnekleri bulunmaktadır. (Res. No: 60, 61, 74, 75)

Küresel gövdeli, kısa silindirik boyunlu unguentarium'lar oldukça yaygın bir formdur. İmparatorluğun doğusunda Selanik'te (bugün Museum of Byzantine Culture)

[1033] Vessberg-Westholm 1956, 163, 164.
[1034] Weinberg-Stern 2009, 57; Erten Yağcı 1993, 143; Erten 2018a, 29; Gençler Güray 2011, 247.
[1035] Erten Yağcı 1993, 144.
[1036] Ingemark 2021, 3, fig. 1.
[1037] Neuburg 1949, 43, fig. 85b, pl: XXVI.
[1038] İsrail-Nahal Hadera kuzeyinde, 124 numaralı mezar mağarasında, M.S.3-4. yy'a ait tüp biçimli koku şişesi örnekleri bulunmuştur. (Katsnelson 2010, 146, fig. 2.7-8.)
[1039](Hırvatistan-Zagrep) Lazar ve diğ. 2008, 127-134; İtalya- Cosa'da M.S. 1. yüzyıla ait tüp biçimli işe örneği bulunmuştur. (Grose 2017, 201, kat. no: 573, pl: 35.)

M.S.4-6. yüzyıllara tarihlenen örnekleri bulunmaktadır[1040]. Kahire-Mısır'da (Maurice Nahman Collection) M.S. 6-7. yüzyıla ait silindir boyunlu ve düz tabanlı unguentarium örnekleri bulunmaktadır[1041]. İmparatorluğun batısında (Almanya-Stein ve Hollanda-Limburg) M.S. geç 3-4. yüzyıla ait örnekler bulunmaktadır[1042]. Bu formdaki şişeler, kalıba üfleme ve serbest üfleme teknikleri kullanılarak bezemeli ve bezemesiz olarak üretilmişlerdir. Bezemeli örneklerde genellikle gövde kısımlarında kalıba üfleme tekniği kullanılarak yapılmış kaburga bezeme görülmektedir. (Res. No: 15, 22, 107) Kase, bardak, sürahi, amphora formlarında çok yaygın kullanılan kalıba üflenmiş kaburga bezemesi, imparatorluğun doğusu ve batısında M.S.4. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaygın kullanım alanına sahiptir[1043]. Bazı örneklerde ise; cam soğukken alet yardımı ile yapılan sıkıştırılmış kaburga bezeme görülmektedir. (Res. No: 13, 18, 19) Bu bezeme, Erken Roma İmparatorluk Dönemi'nde İtalya'da Doğu Akdeniz'den daha yaygın olarak görülmektedir. M.S. 3. ve 4. yüzyıllarda ise, Doğu Akdeniz'de yaygındır. Sıkıştırılmış dekorasyonlu en eski örnekler, Dura Europos kentinde karşımıza çıkmaktadır[1044]. İsrail-Hanita'da[1045] ağ motifli küresel gövdeli şişe örnekleri karşımıza çıkmaktadır. Anadolu'da da küresel gövdeli koku şişesi örneğimiz ağ motiflidir. (Res. No: 1) Bu şişe formunda görülen, Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nden M.S. 8. yüzyıla kadar yaygın kullanılan bir bezeme türü olan cam ipliği bezeme ise; imparatorluğun her yerinde kullanılmıştır[1046]. Tüm cam kap formlarında karşımıza çıkan bu bezeme, küresel gövdeli unguentarium şişelerde de görülmektedir. Serbest üfleme ve aletle şekillendirme teknikleri ile üretilen Anadolu'daki örneklerin boyun ve gövde kısmında cam iplik bezeme görülmektedir.

[1040] Antonaras 2010a, 289, fig. 8.
[1041] Whitehouse 2002, 160, kat. no: 276.
[1042] Isings 1971, 10, kat. no: 11, 13, fig. 1.
[1043] Weinberg-Stern 2009, 147, 148.
[1044] Matheson 1980, 84; Stern 2001, 153.
[1045] Weinberg 1988, 80, 81, No: 351-355, fig. 4-39.
[1046] Stern 2001, 27, 28; Harden 1949, 153, 154; Gençler 2009, 88.

(Res. No: 12, 42, 97) Anadolu'da bulunan küresel gövdeli unguentarium örneğimizde yiv bezeme de görülmektedir. (Res. No: 5)

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülen bir diğer şişe formu, *(janiform) çift başlı şişeler*dir. Bu şişeler, Roma Dönemi'nde popüler olan baş şişelerin prototipi olarak hizmet etmiş olmalıdır. Roma İmparatorluğu'nun çeşitli yerlerinde üretilen, M.S.1. yüzyıldan 5. yüzyıla kadar farklı şekillerde ve kalıba üfleme tekniği ile yapılmış formlardır. Bu şişeler genellikle üçe ayrılmaktadır: *Tek başlı şişeler*, çift başlı şişelerden daha geniş bir forma sahiptir ve bu şişeler, M.S.1. yüzyılın ilk yarısında yaygın olarak üretilmiştir. İkincisi *çift başlı şişelerdir*. Bu forma sahip şişelerde, iki baş arka arkaya birleştirilmiş ve yüzler zıt yönlere bakmaktadır. Bu iki tip, Roma İmparatorluğu'nun her yerinde bilinmekte ve kullanılmaktadır[1047]. M.S.3-4. yüzyılda Yakın Doğu'da[1048], Doğu Akdeniz'de[1049] M.S.3-Erken 5. yüzyılda, M.S.4-5. yüzyılda Selanik'te (Bugün Museum of Byzantine Culture), İmparatorluğun batısında Trier'de (Almanya)[1050] çift başlı şişe örnekleriyle karşılaşmaktayız[1051]. Üçüncü form ise, *birden fazla baş biçimli şişeler*dir. Baş şişelerinin çoğunda yer alan ortak konular ise, mitolojik karakterler (örnek; Medusa yüzü, bu şişelerin iyi talihi gösterdiğine inanılan bir anlamı vardır), tanrılar ve tanınabilir etnik özelliklere sahip erkek ve kadın figürlerdir[1052]. Baş biçimli kaplara işlenebilecek konular muhtemelen tüketici talebine göre belirlenmektedir[1053]. Anadolu'da, bugün Silifke Müzesi'nde yer alan 1 adet çift başlı şişe örneğimiz bulunmaktadır. (Res. No: 36)

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde sıklıkla karşımıza çıkan formlardan biri *(fusiform) iğ gövdeli unguentariumlar*dır. Bu formda gövde, armut biçimli, silindir, damla

[1047] Whitehouse 2001, 15; Grossmann 2002, 30, fig. 30.
[1048] Stern 1995, 238, kat. no: 158, pl: 27.
[1049] Stern 2001, 180, 181, kat. no: 74, 75.
[1050] Goethert Polaschek 1977, kat. no: 1531, tafel: 79.
[1051] Antonaras 2010a, 390, fig. 11.
[1052] Stern 1995, 201, 202; Israeli 2003, 218; Grossmann 2002, 30.
[1053] Stern 1995, 203.

ve makara biçimli olabilmektedir[1054]. Bu formdaki unguentariumların, Hellenistik Dönem'deki seramik unguentariumların cama uyarlanmış bir versiyonu olduğu düşünülmektedir[1055]. Bezemeli ve bezemesiz olarak karşımıza çıkan ve serbest üfleme - aletle şekillendirme teknikleri kullanılarak üretilen bu şişelerde genellikle Erken Roma İmparatorluk Dönemi'nden itibaren bardak, kavanoz, kase ve şişelerde görmeye alışkın olduğumuz çökertme/dilimli bezeme görülmektedir. İmparatorluğun doğusunda Selanik'te (Museum of Byzantine Culture), M.S. 4-6. yüzyıla ait, çökertme/dilimli bezemeli iğ gövdeli unguentarium örneğine rastlamaktayız[1056]. Suriye'de M.S.4. yüzyılda çökertme/dilimli bezemeli koku şişesi örneği bulunmuştur[1057]. Anadolu'da da bezemeli örnekleri bulunmaktadır. (Res. No: 50, 52, 59.) İmparatorluğun hem doğusu hem de batısında karşımıza çıkan bu formda, İmparatorluğun batısında örnekler daha çok geç 4. yüzyıla aittir. Batı'da (Norveç-Oslo) M.S.4. yüzyıla ait bir örnek karşımıza çıkmaktadır[1058]. İmparatorluğun doğusunda da pek çok örnekle karşılaşmaktayız Doğudaki örnekler (özellikle Kıbrıs), daha erken tarihlidir. Selanik'te (bugün Museum of Byzantine Culture) ise M.S.4-5. yüzyıla ait bir örnek bulunmaktadır[1059]. İğ gövdeli unguentarium formunun dışında Anadolu'daki örneklerde olduğu gibi oval gövdeli unguentariumlarda da çökertme/dilimli bezeme görülmektedir. (Res. No: 27, 31, 33, 41)

İki kulplu tüp biçimli unguenteriumlar, Suriye unguentariumları olarak bilinmektedir. İmparatorluğun doğusu ve batısında görülmektedir. İmparatorluğun batısında M.S.2. yüzyıla ait (Norveç-Oslo) bezemesiz bir örnek karşımıza çıkmaktadır[1060]. Filistin'de M.S.3-4.yüzyıla ait bezemeli ve bezemesiz unguentarium örnekleri bulunmaktadır[1061]. Filistin'de Karm Al Shaikh mezarında ele geçmiş (bugün

[1054] Vessberg-Westholm 1952, 140.
[1055] Vessberg-Westholm 1952, 141.
[1056] Antonaras 2010a, 389, fig. 8.
[1057] Arveiller Dulong-Nenna 2005, 406, kat. no: 1109, 1110.
[1058] Ingemark 2021, 3, fig. 3.
[1059] Antonaras 2010a, 389, fig. 9.
[1060] Ingemark 2021, 8, fig. 5.
[1061] Israeli 2003, 228, kat. no: 283, 284.

Rockefeller Museum'da) M.S.4-5.yüzyıla ait, iki kulplu şişe örneği bulunmuştur[1062]. Bezemeli ve bezemesiz olarak karşımıza çıkan formlardır. Bezemeli örneklerde genellikle cam iplik bezeme görülmektedir. Anadolu'da diyagonal cam iplik bezemeli tek bir örnek bulunmuştur. (Res. No: 42)

5.9.2. Erken Bizans Dönemi Koku Şişeleri

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülen koku şişelerinin çeşitliliğinin bu dönemde azalmış olduğu görülmektedir. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde yaygın bir kullanım alanına sahip şamdan biçimli unguentariumlar, bu dönemde de karşımıza çıkmaktadır. İmparatorluğun hem doğusu hem de batısında örnekleri bulunmaktadır. Ancak doğuda batıya oranla daha fazla sayıda örnek ele geçmiştir. Bu da imparatorluğun doğusunda (Suriye-Filistin Bölgesi, Kıbrıs) daha çok talep edildiğini göstermektedir. Anadolu'daki kazılarda ve müzelerde çok sayıda örneğin bulunması bu şişelerin imparatorluğun doğusundaki merkezlerin yanı sıra Anadolu topraklarında da üretilmiş olduğunu ve yaygın olarak kullanıldıklarını göstermektedir. Taşımacılık için uygun olmayan bu form, günlük yaşamda evlerde çeşitli yağ ve sıvıların konulduğu kaplar olarak kullanılmıştır[1063]. Serbest üfleme tekniği ile üretilen bu formdaki şişelerin gövde biçimleri farklılıklar göstermektedir ve boyun kısmının gövdeden uzun olması en belirgin özelliğidir. Bezemeli ve bezemesiz olarak karşımıza çıkan bu şişe formlarının Anadolu'da bulunmuş örneğinde çökertme/dilimli bezeme görülmektedir. (Res. No: 89)

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde yaygın olarak görülen imparatorluğun hemen her yerinde kullanım alanına sahip olan *tüp biçimli unguentariumlar* bu dönemde

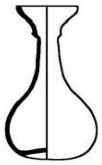
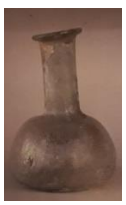
[1062] Neuburg 1949, 43, fig. 84.1,2, pl: XXV.
[1063] Erten Yağcı 1993, 144.

de görülmektedir. Bezemesiz ve serbest üfleme tekniği ile üretilen bu şişe formunun Erken Bizans Dönemi Anadolu'da örnekleri bulunmaktadır. Anadolu'da da örnekleri bulunmaktadır. (Res. No: 60, 61, 74, 75)

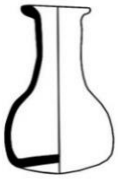
Şamdan, tüp biçimli koku şişe formlarının imparatorluğun doğusunda yer alan merkezlerdeki üretiminin dışında (Suriye-Filistin, Kıbrıs) Anadolu'da da çeşitli şehirlerde yapılan kazılarda ve müzelerde çok sayıda bulunmuş olması bunların büyük olasılıkla Anadolu'da üretilmiş olduğunu ve yaygın bir kullanım alanına sahip olduklarını göstermektedir[1064].

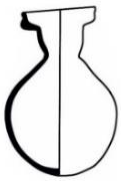
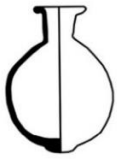
Bu bölümde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, benzer örnekler, tam form, ağız, boyun, kaide ve gövde parçaları ile birlikte toplam **185** adet koku şişesi (unguentarium) örneğimiz bulunmaktadır.

[1064] Stern 2001, 134, 144, 153.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
1		Düzce	Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu	M.S.4.yy	**Koku Şişesi**[1065] Açık yeşil renk. Tam. y: 15 cm; k.ç: 9 cm.	Akat ve diğ. 1984, 32, kat. no: 225, res.no: 101.
2		_	Konya Akşehir Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Koku Şişesi** Tam. y: 5.8 cm; a.ç: 1.1 cm.	Tekocak, 2011, 422, çiz. no: 4.8.
3		Hierapolis Martyrion	_	M.S.3-4.yy	**Disk Gövdeli Koku Şişesi** Mavi renk. Eksik. y: 5.3 cm; g.gen: 2.5 cm.	Gençler, 2000, 277, kat. no: 38, lev. no: IV, 3.
4		_	Konya Akşehir Müzesi	M.S. 3-4.yy	**Küresel Gövdeli Koku Şişesi**[1066] Fildişi renk Tam. y: 7.5 cm; a.ç: 2.3 cm.	Tekocak, 2011, 422, 423, çiz. no: 4.9.
5		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.4-5.yy	**Küresel Gövdeli Koku Şişesi**[1067] Mavi renk. Tam. y: 10.1 cm; a.ç: 3.4 cm; g.ç: 5 cm.	Hanar, 2018, 376, kat. no: 360.
6		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.3-4. yy	**Koku Şişesi** Uçuk mavi yeşil renk. Tam. y: 6.9 cm; a.ç: 2.2-2.35 cm; g.ç: 4.6 cm.	Lightfoot-Arslan, 1992, 175, kat. no: 110.

[1065] Gövdede kabartma şeklinde ağ motifi bezeme bulunmaktadır. (Akat ve diğ. 1984, 32.)
[1066] M.S.3-4. yüzyılda görülen sürahi formlarının küçük bir çeşidi olarak görülebilir. (Tekocak 2011, 423.)
[1067] Huni biçimli ağız kenarında 1 sıra yiv bezeme bulunmaktadır. (Hanar 2018, 376.)

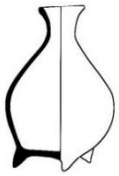
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
7		_	Bergama Müzesi	M.S.3-4.yy	**Koku Şişesi** Açık yeşil saydam renk. Tam. y: 6.2 cm; a.ç: 1.8 cm; k.ç: 3.6 cm.	Atila-Gürler, 2008, 75, kat. no: 116.
8		_	Bergama Müzesi	Geç Roma İmp. Dönemi	**Koku Şişesi** Açık kahverengi saydam renk. Tam. y: 8.7 cm; a.ç: 2 cm; k.ç: 3 cm.	Atila-Gürler, 2008, 33, kat. no: 33.
9		Perge Batı Nekropolis	_	M.S.4.yy	**Koku Şişesi** Koyu yeşil renk. Tam. y: 7.8 cm; a.ç: 1.5 cm; k.ç: 3.2 cm.	Çokay Kepçe 2017, 122, kat. no: Tg10.3
10		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Koku Şişesi** Yeşil renk. Tam. y: 3.8 cm; a.ç: 1.45 cm; g.ç: 2.3 cm.	Hanar, 2018, 398, kat. no: 403.
11		Hierapolis Nekropol	_	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Koku Şişesi** Açık mavi renk. Tam. y: 7 cm; g.ç : 4 cm.	Gençler, 2000, 278, kat. no: 39, lev. no: IV, 2a (benzeri kat. no: 40.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
12		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.4-5.yy	**Koku Şişesi**[1068] Mavi renk. Tam. y: 5.1 cm; a.ç: 1.2 cm; k.ç: 1.4 cm.	Hanar, 2018, 376, kat. no: 359.
13		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Koku Şişesi**[1069] Sarı renk. Tam. y: 10.4 cm; a.ç: 4.6 cm; k.ç: 2.5 cm.	Hanar, 2018, 405, kat. no: 417 (benzeri kat. no: 418.)
14		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Minyatür Şişe** Yeşil renk. Tam. y: 6.5 cm; a.ç: 2.9 cm; g.ç: 4.3 cm.	Hanar, 2018, 438, kat. no: 483 (benzeri kat. no: 484.)
15		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Minyatür Şişe**[1070] Yeşil renk. Tam. y: 6.3 cm; a.ç: 2.9 cm; g.ç: 4.2 cm.	Hanar, 2018, 461, kat. no: 529 (benzerleri kat. no: 530-541, 543-550.)
16		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.4.yy	**Küresel Gövdeli Minyatür Şişe** Yeşil renk. Tam. y: 4.9 cm; a.ç: 1.7 cm; g.ç: 3.6 cm.	Hanar, 2018, 437, kat. no: 481 (benzeri kat. no: 482.)

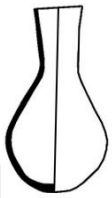
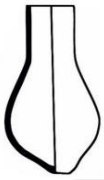
[1068] Serbest üfleme tekniği ile yapılmış unguentariumun boyun kısmı, cam ipliği bezelidir. (Hanar 2018, 376.)

[1069] Gövdede, cam soğukken alet yardımıyla sıkıştırılmış kaburga şeklinde bezeme bulunmaktadır (Hanar 2018, 405.)

[1070] Kalıba üfleme ve aletle şekillendirme teknikleri ile yapılmıştır. Gövdede kaburga bezemesi bulunmaktadır (Hanar 2018, 461.)

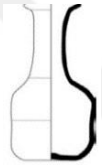
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
17		_	Erzurum Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Koku Şişesi** Şeffaf yeşil renk. Tam. y: 8.1 cm; a.ç: 3.5 cm; b.ç: 2 cm.	Öztürk, 2012, 107, kat. no: 53.
18		_	Erzurum Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Koku Şişesi**[1071] Koyu yeşil renk. Tam. y: 6.7 cm; a.ç: 2.5 cm; b.ç: 1.5 cm.	Öztürk, 2012, 112, kat. no: 58 (benzerleri kat. no: 61, 63, 64.)
19		_	Erzurum Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Koku Şişesi**[1072] Krem renk. Tam. y: 4.7 cm; a.ç: 1.7 cm; b.ç: 1 cm.	Öztürk, 2012, 116, kat. no: 62.
20		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.4.yy	**Küresel Gövdeli Minyatür Şişe** Yeşil renk. Tam. y: 5.6 cm; a.ç: 1.6 cm; g.ç: 3.7 cm	Hanar, 2018, 435, kat. no: 478.
21		Horasan Şeyh Yusuf Köyü	Erzurum Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Koku Şişesi** Yeşil renk. Tam. y: 6.5 cm; a.ç: 3.5 cm; b.ç: 2,5 cm.	Öztürk, 2012, 108, kat. no: 54.
22		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Minyatür Şişe**[1073] Kahverengi renk. Tam. y: 6.2 cm; a.ç: 1.3 cm; g.ç: 4.2 cm.	Hanar, 2018, 467, kat. no: 542.

[1071] Gövdede sıkıştırılarak oluşturulmuş kaburga bezemesi bulunmaktadır. (Öztürk 2012, 112.)
[1072] Gövdede sıkıştırılarak oluşturulmuş kaburga bezemesi bulunmaktadır. (Öztürk 2012, 116.)
[1073] Düz ağız kenarlıdır. Kalıba üfleme ve aletle şekillendirme teknikleri ile yapılmıştır. Gövdede kaburga bezemesi bulunmaktadır (Hanar 2018, 467.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
23		_	İzmir Arkeoloji Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Tam. y. 7.1 cm; a.ç: 1.8 cm; k.ç: 1.5 cm.	Hazinedar Coşkun, 2019, 559, kat. no: 5.
24		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.4.yy	**Küresel Gövdeli Minyatür Şişe** Yeşil renk. Tam. y: 5.9 cm; a.ç: 1.5 cm; g.ç: 3.1 cm.	Hanar, 2018, 416, kat. no: 440 (benzerleri kat. no: 441-477.)
25		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.4.yy	**Küresel Gövdeli Minyatür Şişe** Yeşil renk. Tam. y: 5.3 cm; a.ç: 1.4 cm; g.ç: 2.7 cm.	Hanar, 2018, 436, kat. no: 479.
26		_	Tokat Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Şişe** Yeşilimsi sarı renk. Tam. y: 6 cm; a.ç: 1 cm.	Eker, 2016, 134, kat. no: Ş 42.
27		Tokat	Giresun Müzesi	M.S.3-4.yy	**Koku Şişesi**[1074] Sarımsı renk. Tam. y: 10 cm; a.ç: 2.9 cm; g.ç: 4 cm; k.ç: 3.3 cm.	Demir, 2013, 129, kat. no: K1.
28		_	Uşak Arkeoloji Müzesi	M.S.3-4.yy	**Silindir Boyunlu Konik Gövdeli Unguentarium**[1075] Açık yeşil renk. Tam. y: 18.4 cm; a.ç: 2.2 cm.	Çakmaklı, 2013, 75, 76, kat. no: 27, res: 9.

[1074] Serbest üfleme tekniği ile yapılan şişenin gövde kısmında çökertme bezeme bulunmaktadır. (Demir 2013, 129.)

[1075]Roma İmparatorluğu'nda yaygın olmayan bir formdur. (Çakmaklı 2013, 75.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
29		_	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.4-5.yy	**Boyundan Daraltılmış Unguentarium** Soluk yeşil renk. Tam. y: 9.4 cm; a.ç: 3.2 cm; g.ç: 2.8 cm.	Höpken,- Çakmaklı, 2015, 139, kat. no: 310.
30		_	Kahraman maraş Müzesi	M.S.4-Erken 5.yy	**Armudi Gövdeli Koku Şişesi** Yeşil renk. Eksik. y: 7.7 cm; a.ç: 4 cm; k.ç: 3.8 cm.	Eker, 2014, 384, kat. no: 288.
31		Kibyra Nekropol Yolu	_	M.S.3-4.yy	**Silindir Boyunlu Minyatür Şişe**[1076] Mavi renk. Tam. y: 5.5 cm; a.ç: 2 cm; k.ç: 1.7 cm.	Akgül Özarslan, 2015, 706, kat. no: 8, Res. No: 8, çiz. no: 4.
32		Karaman ve Çevresi	Karaman Müzesi	Geç Antik Dönem	**Koku Şişesi** Tam.	Doksanaltı-Sağlan, 2009, 185, fig: 1.
33		Van	Giresun Müzesi	M.S.3-4.yy	**Koku Şişesi**[1077] Sarımsı yeşil renk. Tam. y: 5.9 cm; a.ç: 4 cm; g.ç: 3.9 cm; k.ç: 4.1 cm.	Demir, 2013, 130, kat. no: K2.
34		Olympos Müze Kazısı	_	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Unguentarium** Yeşil sarı renk. Eksik. y: 1.4-5 cm; a.ç: 3-4 cm; k.ç: 3-4 cm; kal: 0.2-0.3 cm.	Erçin, 2021, 58, kat. no: 33.1 (benzerleri kat. no: 33.2-7.)

[1076] Gövdede çökertme bezeme bulunmaktadır. Taban kısmında da hafif çökertme uygulanmıştır. (Akgül Özarslan 2015, 706.)

[1077] Serbest üfleme tekniği ile yapılan şişenin gövde kısmına çökertme bezeme uygulanmış ve gövde küp biçimini almıştır. (Demir 2013, 130.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
35		_	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3-4.yy	**Küresel Gövdeli Minyatür Şişe** Cam yeşili renk. Tam. y: 5 cm; a.ç: 3 cm; k.ç: 2.2 cm.	Eker, 2014, 299, kat. no: 118.
36		Pazarkaşı Kurtarma Kazısı Mezar Buluntusu	Silifke Müzesi	M.S.3-4.yy	**İnsan Başı Biçimli Şişe**[1078] Koyu sarı ve kahverengi hareli renk. Eksik. y: 8 cm; a.ç: 3.5-4 cm; k.gen: 3 -3.5 cm.	Erten, 2018a, 23, 25, kat. no. 3.
37		_	Kahraman maraş Müzesi	M.S.3-4.yy	**Soğan Gövdeli Minyatür Şişe** Koyu yeşil renk. Tam. y: 6.1 cm; a.ç: 1.8 cm.	Eker, 2014, 300, kat. no: 121.
38		Adıyaman Perre	Adıyaman Müzesi	M.S.3-4.yy	**Silindir Gövdeli Unguentarium** Mavi yeşil renk. Tam. y: 7.8 cm; a.ç: 4 cm.	Höpken, 2010, 160, kat. no: 4, çiz. no: 5-4.
39		Sagalassos Çömlekçiler Mahallesi	_	M.S.3-4.yy	**Küçük Parfüm Şişesi** Renksiz. Eksik. y: 8 cm; ç: 1.9 cm.	Lightfoot, 1993b, 179, kat. no: 51, fig: 123-51 (benzerleri kat. no: 52-55, 57.)
40		_	Hüseyin Kocabaş Cam Eserler Koleksiyonu	M.S.4.yy	**Huni Boyunlu Koku Şişesi** Renksiz. Tam. y: 10 cm.	Akat ve diğ. 1984, 27, kat. no: 141, Res. No: 61.

[1078] Ağız kenarı asimetriktir. Kalıba üfleme tekniği ile yapılmış şişenin her iki yüzünde kıvırcık saçlı şişman çocuk yüzü ve tabanında da haç (chi-ro) bezemesi yer almaktadır. (Erten 2018a, 23.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
41		–	Hüseyin Kocabaş Cam Eserler Koleksiyonu	M.S.3-4.yy	**Oval Gövdeli Koku Şişesi**[1079] Renksiz. Tam. y: 7 cm.	Akat ve diğ. 1984, 30, kat. no: 195, Res. No: 86.
42		–	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi	M.S.3.4.yy ?	**Unguentarium**[1080] Açık mavi saydam renk. Tam. y: 9.5 cm; a.ç: 2.8 cm; g.ç: 1.5 cm.	Özet, 1987, 606, 611, kat. no: 15, fig.15.
43		Niksar Leylekler Çeşmesi Mevkii Kurtarma Kazısı	Tokat Müzesi	M.S.3-4.yy	**Şamdan Biçimli (Çan Gövdeli) Unguentarium** Açık yeşil renk. Tam. y: 20 cm; a.ç: 2.5 cm; k.ç: 5 cm.	Eker, 2016, 112, kat. no: U20.
44		Ankara'nın Kuzeyi ve Kuzeydoğusu	Yüksel Erimtan Koleksiyonu	M.S.3-4. yy	**Şamdan Biçimli Parfüm Şişesi** Mavimsi yeşilimtırak renksiz. Tam. y: 16.7 cm; a.ç: 2.9-3.15 cm; k.ç: 4.4 cm.	Lightfoot-Arslan, 1992, 180, kat. no: 115 (benzeri kat. no: 116.)
45		Euromos 1972 Kazısı	Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.3-4.yy)	**Şamdan Biçimli Unguentarium** Açık yeşil renk. Tam. y: 17 cm; g.ç: 4.5 cm.	Özet, 1998, 153, kat. no: 106.

[1079] Gövdede 4 adet çökertme bezeme bulunmaktadır. (Akat ve diğ. 1984, 30.)

[1080] Gövdeden çıkıp, ağız kenarında birleşen iki kulbu vardır. Gövde, yeşil renkli diagonal cam ipliği ile bezelidir. (Özet 1987, 606.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
46		_	Tokat Müzesi	M.S.4.yy	**İğ Gövdeli Unguentarium** Sarımsı yeşil renk. Tam. y: 25.7 cm; a.ç: 4.4 cm; k.ç: 5 cm.	Eker, 2016, 120, kat. no: U28 (benzeri kat. no: U29.)
47		Kayseri Bünyan	Kayseri Müzesi	M.S.4.yy	**İğ Gövdeli Unguentarium** Şeffaf renk. Tam. y: 21.5 cm; a.ç: 4 cm; k.ç: 2 cm; g.ç: 3.7 cm.	Kurup, 2015, 163, kat. no: 70.
48		Bithynium Claudiopolis	Bolu Müzesi	M.S.3-4.yy	**İğ Gövdeli Unguentarium** Tam.	Atila- Okan, 2017, 79, şek.15 a (benzeri 15 b.)
49		Hierapolis	_	M.S 3-4.yy	**İğ Gövdeli Unguentarium** Açık yeşil renk. Tam. y: 23 cm; g.ç : 7.2 cm.	Gençler, 2000, 278, kat. no: 41, lev. no: IV, 4.
50		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.3-4.yy	**Küçük Unguentarium**[1081] Mavi-yeşil renk. Tam. y: 11.8 cm; a.ç: 2.4 cm; ç: 4 cm.	Höpken,- Çakmaklı, 2015, 135, kat. no: 304.
51		_	Sivas Müzesi	M.S.3-4.yy	**İğ Gövdeli Unguentarium** Şeffaf mavimsi yeşil renk. Tam. y: 14.9 cm; a.ç: 2.2 cm.	Atila, 2015, 164, 172, kat. no: 31, fig: 9.

[1081] Gövdede ince 15 adet çökertme/girinti bezemesi bulunmaktadır. (Höpken-Çakmaklı 2015, 135.)

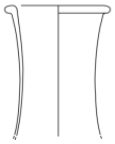
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
52		–	Sivas Müzesi	M.S.3-4.yy	**İğ Gövdeli Unguentarium**[1082] Şeffaf mavimsi yeşil renk. Tam. y: 18.5 cm; a.ç: 2.3 cm.	Atila, 2015, 164, 170, kat. no: 18, fig: 6 (benzeri kat. no: 19.)
53		Kayseri Pınarbaşı	Kayseri Müzesi	M.S.4.yy	**İğ Gövdeli Unguentarium** Açık mavi renk. Tam. y: 22.6 cm; a.ç: 2,3 cm; k.ç: 1.6 cm; g.ç: 3.2 cm.	Kurup, 2015, 162, kat. no: 69.
54		Kayseri	Kayseri Müzesi	M.S.4.yy	**İğ Gövdeli Unguentarium** Şeffaf renk. Tam. y: 36.5 cm.	Kurup, 2015, 164, kat. no: 71.
55		Adıyaman Perre Nekropol Galeri G3	Adıyaman Müzesi	M.S.4.yy	**Unguentarium** Mavi yeşil renk. Tam. y. 10.4 cm; a.ç: 2.4 cm.	Höpken, 2010, 160, kat. no: 3, çiz. no: 5-3.
56		Niksar Kurtarma Kazısı	Tokat Müzesi	M.S.4.yy	**İğ Gövdeli Unguentarium** Grimsi sarı renk. Tam. y: 15.5 cm; a.ç: 2 cm; g.gen: 1.5 cm.	Eker, 2016, 119, kat. no: U27.

[1082] Serbest üfleme tekniği ile yapılmıştır ve gövdede 3 adet çökertme/dilimli bezeme bulunmaktadır. (Atila 2015, 170.)

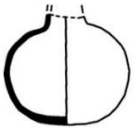
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
57		Pazarkaşı Kurtarma Kazısı Mezar Buluntusu	Silifke Müzesi	M.S.3-4.yy	**İğ Biçimli Unguentarium**[1083] Doğal yeşil renk. Tam. y: 20 cm; a.ç: 2.5 cm.	Erten, 2018a, 43, kat. no: 12.
58		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**İğ Gövdeli Unguentarium** Yeşil renk. Tam. y: 14.4 cm; a.ç: 2.1 cm; g.ç: 2.4 cm.	Hanar, 2018, 400, kat. no: 407.
59		Malatya Taylacık Mahallesi Yeşilyurt	Malatya Müzesi	M.S.3-4.yy	**İğ Gövdeli Unguentarium**[1084] Açık yeşil renk. Tam. y: 16.2 cm; a.ç: 2.2 cm; g.ç: 2.8 cm; b.ç: 1.6 cm.	Örs, 2019, 56, kat. no: 18, çiz. no: 21.
60		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Tüp Biçimli Koku Şişesi** Eksik.	Atik, 2009, 11, fig: 48.
61		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Tüp Biçimli Koku Şişesi** Tam.	Atik, 2009, 11, fig: 49; Atik, 2014, 203, Res. No: 17.

[1083] Bu örnek, iğ biçimli unguentariumun Dağlık Kilikya'daki varlığını göstermekte ve M.S.3-4. yüzyıldaki kullanımını kanıtlaması açısından oldukça önemlidir. (Erten 2018a, 43.)

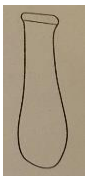
[1084] Serbest üfleme, aletle şekillendirme teknikleri kullanılmıştır. Gövdede 5 adet çökertme bezeme bulunmaktadır. (Örs 2019, 56.)

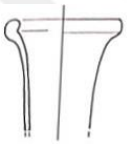
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
62		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.3-4.yy	**Unguentarium** Yeşil renk. Tam. y: 12.6 cm; a.ç: 1.6 cm; g.ç: 1.9 cm.	Hanar, 2018, 347, kat. no: 301 (benzeri kat. no: 302.)
63		Zeugma Danae/ Dionysos Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Unguentarium Ağız Parçası** Mavimsi renk. Eksik. y: 6.4 cm; ç: 4.5 cm.	Semiz, 2021, 384, kat. no: 370, lev. no: XXXIX (benzerleri kat. no: 371, 372.)
64		Olympos Episkopeion Vaftizhane Kuzey Koridor	_	M.S.3.yy sonu-4.yy başı	**Konik Biçimli Unguentarium Ağız Parçası** Yeşil sarı renk. Eksik. y: 5-10 cm; a.ç: 2.3-6 cm; kal: 0.2-0.3 cm.	Erçin, 2021, 57, kat. no: 32.1 (benzerleri kat. no: 32.2-4.)
65		Efes Yamaçevi Güney Bölgesi	Efes Kazı Deposu	M.S.4. yy	**Koku Şişesi Ağız ve Boyun Parçası** Açık mavi yeşilimsi şeffaf renk. Eksik y: 6.5 cm;a.ç: 3 cm.	Czurda Ruth, 2007, 190, kat. no: 844, lev. no: 22 (benzeri kat. no: 846.)
66		Smyrna Agorası	_	M.S.3-4.yy	**Koku Şişesi Ağız ve Boyun Parçası** Renksiz. Eksik. ç: 2.2 cm.	Gürler-Laflı, 2010a, 130, 131, kat. no: 44, fig. no: 7 (benzerleri kat. no: 43, 45, 46.)
67		Efes Yamaçevi Ev B	Efes Kazı Deposu	Geç Antik Dönem	**Huni Biçimli Unguentarium Ağız ve Boyun Parçası** Zeytin yeşili şeffaf renk. Eksik. y: 10 cm; a.ç: 2.7-3 cm.	Czurda Ruth, 2007, 188, kat. no: 834, lev. no: 22 (benzerleri kat. no: 835, 837, 838, 839.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
68		Smyrna Agorası Bazilika Doğu Kapısı	_	M.S.3-5.yy	**Konik Gövdeli Unguentarium Kaide Parçası** Mavimsi açık yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.4 cm; ç: 4.2 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek.s.2, kat. no: 2.
69		Adıyaman Perre Nekropol	Adıyaman Müzesi	M.S.4.yy	**Koku Şişsei Kaide Parçası?** Mavi yeşil renk. Eksik. alt ç: 1.4 cm.	Höpken, 2010, 160, kat. no: 17, çiz. no: 5-17.
70		Pazarkaşı Kurtarma Kazısı Mezar Buluntusu	Silifke Müzesi	M.S.3-4.yy	**Şamdan Biçimli Unguentarium Kaide Parçası** Doğal açık yeşil saydam renk. Eksik. y: 6.5 cm; b.ç: 1.9 cm; k.ç: 7 cm.	Erten, 2018a, 29, kat. no: 5.
71		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4.yy	**Unguentarium Kaide Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 6 cm; ç: 3.5 cm.	Bilgiç, 2005, 177, kat. no: 193, çiz. no: 193 (benzerleri kat. no: 194-197.)
72		Adıyaman Perre	Adıyaman Müzesi	M.S.3-4.yy	**Unguentarium Kaide Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. y: 7.8 cm; ç: 2.2 cm.	Höpken, 2010, 160, kat. no: 5, çiz. no: 5-5.
73		Sagalassos Çömlekçiler Mahallesi	_	M.S.3-4.yy	**Koku Şişesi Kaide Parçası** Renk belirsiz. Eksik. y: 6.4 cm; alt ç: 2.5 cm.	Lightfoot, 1993b, 179, kat. no: 56, fig: 123-56.

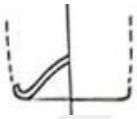
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
74		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Tüp Biçimli Şişe/Kandil Kaide Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 1 cm; ç: 1 cm.	Bilgiç, 2005, 180, kat. no: 199, çiz. no: 199 (benzeri kat. no: 200.)
75		Smyrna Agorası	_	M.S.3-4.yy	**Tüp Biçimli Şişe Gövde ve Kaide Parçası** Renksiz şeffaf. Eksik. ç: 3 cm.	Gürler-Laflı, 2010a, 132, kat. no: 50, fig. no: 8.
76		_	Diyarbakır Müzesi	M.S.4.yy	**Küresel Gövdeli Koku Şişsei Kaide Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 4.3 cm; g.ç: 5 cm.	Hanar, 2018, 377, kat. no: 361.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
77		_	Edirne Müzesi	M.S.5.yy ya da sonrası	**Küresel Gövdeli Minyatür Şişe** Açık yeşil renk. Tam. y. 3.9 cm; a.ç: 0.9 cm; k.ç: 2.8 cm.	Taştemür-Gürler, 2019b, 332, kat. no. 157.
78		_	Bergama Müzesi	M.S.5yy veya daha geç	**Koku Şişsei** Açık mavi saydam renk. Tam. y: 6.2 cm; a.ç: 2.6 cm; k.ç: 3 cm.	Atila-Gürler, 2008, 76, kat. no: 117.
79		Sardes Palaestra Güneyi	_	Erken Bizans Dönemi	**Oval Gövdeli Minyatür Şişe** Tam. y: 4.2 cm; ç: 1.4 cm.	Von Saldern, 1980, 79, kat. no: 571, şek: 15.
80		Sardes Bizans Dükkanları "W" Dükkanı		Erken Bizans Dönemi	**Silindir Gövdeli Minyatür Şişe** Eksik. y: 5.7 cm; k.ç: 3 cm.	Von Saldern, 1980, 78, kat. no: 560, şek: 15.
81		Sardes B Binası	_	M.S.7.yy	**Silindir Gövdeli Minyatür Şişe** Tam. k.ç: 7 cm.	Hanfmann, 1959, 53, fig: 3.
82		Sardes R Binası Doğu Yol Açması	_	Erken Bizans Dönemi	**Silindir Gövdeli Minyatür Şişe** Tam. y: 7 cm; ç: 1.7 cm.	Von Saldern, 1980, 78, kat. no: 564, şek: 27.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
83		Laodikeia Nekropol	_	Erken Bizans Dönemi (M.S.5-7.yy)	**Koku Şişesi** Tam. y: 5.1 cm.	Şimşek 2011, 162, kat. no: 1169, lev. no: 126:540-541 (benzeri kat. no: 1314, 1168.)
84		Sardes Gymnasion Kompleksi B Binası Doğusu	_	Erken Bizans Dönemi	**Silindir Boyunlu Soğan Gövdeli Koku Şişesi** Tam. y: 6.6 cm; ç: 2.4 cm.	Von Saldern, 1980, 78, kat. no: 562, şek: 15.
85		Sardes Gymnasion Kompleksi B Binası	_	Erken Bizans Dönemi	**Soğan Gövdeli Minyatür Koku Şişesi** Tam. y: 5.7 cm; ç: 2.3 cm.	Von Saldern, 1980, 78, kat. no: 565, şek: 15.
86		İznik Roma Tiyatrosu	_	Erken Bizans Dönemi	**Küçük Şişe** Zeytin yeşili renk. Eksik. k.ç: 1.5-2 cm; uz: 5-6 cm.	Özgümüş, 2008, 733, table: 2.10.
87		Sardes Bizans Dükkanları "W" Dükkanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Oval Gövdeli Minyatür Şişe** Tam. y: 4.7 cm; ç: 1.2 cm.	Von Saldern, 1980, 79, kat. no: 569, şek: 15.
88		Laodikeia Nekropol	_	Erken Bizans Dönemi (M.S.5-7.yy)	**Koku Şişesi** Mavi yeşil renk. Tam. y: 4.2 cm; a.ç: 0.8 cm; g.ç: 1 cm.	Şimşek 2011, 162, kat. no: 1167, lev. no: 126:537 (benzerleri kat. no. 1170, 1315.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
89		Yozgat Çorum Çankırı	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.5-6.yy	**Şamdan Biçimli Koku Şişesi**[1085] Mavi- yeşil renk. Tam. y: 23.7 cm; a.ç: 4.6 cm; g.ç: 4.8 cm.	Höpken,-Çakmaklı, 2015, 184, kat. no: 416.
90		İstanbul Saraçhane	_	M.S.5-7.yy	**Şişe/ Unguentarium Ağız Parçası** Yeşil renk. Eksik.	Hayes, 1992, 402, fig: 150-3.
91		Hierapolis Hamam	_	Erken Bizans Dönemi	**Koku Şişesi Ağız Parçası** Soluk mavi renk. Eksik. y: 4.1 cm; a.ç: 3 cm.	Caldarola, 2016, 723, kat. no: 18, fig: 8.18 (benzerleri kat. no: 19-23).
92		Hadrianopolis Hamam	_	M.S.6-7.yy	**Küçük Şişe Ağız Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik.	Fünfschilling-Laflı, 2013, 24, kat. no: BAR 6abc/24, lev. no: 9.
93		Sardes Gymnasion Kompleksi B Binası Batısı	_	Erken Bizans Dönemi	**Silindir Boyunlu Minyatür Şişe Ağız Parçası** Eksik. y: 1.5 cm; ç: 3.5 cm.	Von Saldern, 1980, 78, kat. no: 559, şek: 27.
94		Hadrianopolis Hamam	_	M.S.6-7.yy	**Boru Biçimli Minyatür Şişe Boyun Parçası** Açık mavimsi renk. Eksik.	Fünfschilling-Laflı, 2013, 29, kat. no: BAR14/12, lev. no: 12.
95		Hierapolis Hamam	_	Erken Bizans Dönemi	**Koku Şişesi Boyun Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. y: 4.3 cm; a.ç: 2.7 cm.	Caldarola, 2016, 723, kat. no: 16, fig: 7.16.

[1085] Gövde kısmı 14 adet çökertme/girinti ile bezelidir. (Höpken-Çakmaklı 2015, 184.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
96		Sardes Palaestra N Koridoru	_	Erken Bizans Dönemi	**Silindir Boyunlu Minyatür Şişe Boyun Parçası** Eksik. y: 5.7 cm; a.ç: 1.7 cm.	Von Saldern, 1980, 79, kat. no: 567, şek: 27.
97		Myndos Mezar 1	_	M.S.6-7. yy	**Unguentarium Boyun Parçası**[1086] Açık mavi yeşil renk. Eksik. y: 7.02 cm; a.ç: 2.10 cm.	Özet, 2016, 220, kat. no: 2009/1.
98		Sardes Paktolus (Sard) Çayı	_	Erken Bizans Dönemi	**Silindir Minyatür Şişe Kaide Parçası** Eksik. y: 3 cm; ç: 2.5 cm.	Von Saldern, 1980, 77, kat. no: 552, şek: 27.
99		Hierapolis Hamam	_	Erken Bizans Dönemi	**Unguentarium Kaide Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 0.8 cm; a.ç: 1.8 cm.	Caldarola, 2016, 723, kat. no: 15, fig: 7.15.
100		Sardes	_	Erken Bizans Dönemi	**Minyatür Şişe Kaide Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 1 cm; ç: 3.8 cm.	Von Saldern, 1980, 77, kat. no: 554, şek: 27.
101		Hierapolis	_	M.S.5-6.yy	**Konik Gövdeli Koku Şişesi Kaide Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 4.2 cm; k.ç : 2.3 cm.	Gençler, 2000, 283, kat. no: 58, fig. 4 (benzeri kat. no: 59.)
102		Efes Yamaçevi Konut 1	Efes Kazı Deposu	M.S.5-7. yy	**Koku Şişesi Kaide Parçası** Sarı yeşilimsi şeffaf renk. Eksik y: 4.4 cm; a.ç: 1.4 cm; g.ç: 3 cm.	Czurda Ruth, 2007, 192, kat. no: 861, lev. no: 22.

[1086] Ağız ve boyun kısmı cam iplik bezemelidir. (Özet 2016, 220.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
103		Hadrianopolis Hamam	_	M.S.6-7.yy	**Küçük Şişe Kaide Parçası** Renksiz. Eksik.	Fünfschilling-Laflı, 2013, 24, kat. no: BAR 6abc/26, lev. no: 9.
104		Sardes Bizans Dükkanları "E" Dükkanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Silindir Gövdeli Minyatür Şişe Kaide Parçası** Eksik. y: 1.8 cm; ç: 2.7 cm.	Von Saldern, 1980, 77, kat. no: 549, şek: 27.
105		Sardes Paktolus (Sard) Çayı	_	Erken Bizans Dönemi	**Silindir Minyatür Şişe Kaide Parçası** Eksik. y: 2.2 cm; kal: 0.5 cm.	Von Saldern, 1980, 77, kat. no: 553, şek: 27.
106		Sardes Gymnasion	_	Erken Bizans Dönemi	**Minyatür Şişe Kaide Parçası** Sarı yeşil renk. Eksik. y: 3.4 cm; ç: 2.5 cm.	Von Saldern, 1980, 79, kat. no: 570, şek: 15.
107		Hadrianopolis Hamam	_	M.S.6-7.yy	**Küçük Şişe Gövde Parçası**[1087] Açık mavimsi renk. Eksik.	Fünfschilling-Laflı, 2013, 24, kat. no: BAR 6abc/25, lev. no: 9.

[1087] Serbest üfleme ve kalıba üfleme teknikleri kullanılarak yapılmıştır. Gövdede kaburga bezemesi bulunmaktadır. (Fünfschilling-Laflı 2013, 24.)

5.10. SÜRMEDANLIKLAR (KOHL TUBES)

"Kohl" kelimesi Arapçada sürme anlamına gelmektedir. Bu nedenle bu form, "Kohl-Tube" olarak adlandırılmıştır. Antik cam kapların içinde en kolay tanınan kaplardan biridir. Göz makyajını muhafaza etmek için tasarlanan bu kapların taban kısımları olmadığı için muhtemelen kulplarından asılarak kullanılmışlardır. Sürmedanlıkların iki ya da daha çok hazneli olması, birden fazla rengin bir arada kullanılmasını sağlamaktadır. Bu form[1088], M.S.3.yüzyılın sonlarından M.S. 636 yılında yapılan Yarmuk Savaşı'ndan çok sonraya kadar kullanımda olan en uzun ömürlü türlerden biridir[1089].

Çoğunlukla mezarlarda bulunan sürmedanlıkların birçoğunda bulunan sürme kalıntıları onların ağırlıklı olarak sürme tüpleri olarak işlev görmüş olduklarını göstermektedir ayrıca bronzdan yapılmış bir çubuk ile bulunmuş örnekler de mevcuttur[1090]. Filistin'de M.S. Geç 4-5. yy sonuna tarihlendirilen bronz çubuk ile bulunmuş sürmedanlığı örnek verebiliriz[1091].

5.10.1. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Kohl Tüpleri

Filistin sürmedanlıkları, tek, çift, üçlü ve dörtlü haznelere sahiptir. Çift tüplüler 4 ve 5. yy ortalarına aittir. Çift hazneli sürmedanlıklar, Doğu Akdeniz'de (Filistin) M.S.4-6. yüzyıllarda yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır. M.S. 4. yüzyıla ait Fahim Kouchakji ve Steuben Cam Koleksiyonu'nda yer alan çift hazneli bir sürmedanlık örneği

[1088] Sürmedanlıklar, sıklıkla aynı kalın şeffaf ve doğal yeşil renk camdan yapılmaktadır. Geç Roma ve Bizans Dönemlerine ait sürmedanlıklarda, fildişi veya bronz çubuklar bulunmaktadır. (Stern 2001, 270, 272.)
[1089] Stern 2001, 272.
[1090] Israeli 2008, 380.
[1091] Stern 2001, 317, kat. no: 179.

bulunmaktadır[1092]. Yine Filistin'de (bugün Metropolitan Museum of Art/New York) M.S.5-7. yüzyıllara ait çift hazneli bir örnek de bulunmuştur[1093]. Bu formun taban kısmı yuvarlak, düzleştirilmiş, itilmiş, içbükey, top taban ve sıkıştırılmış taban olmak üzere çeşitlidir. Çift hazneli ve çoklu sürmedanlıklar çoğunlukla M.S.4-5. yüzyıllara, bazıları ise daha sonraki Bizans Dönemi'ne aittir[1094]. Suriye-Filistin Bölgesi'nde bir veya iki hazneli birçok sürmedanlık ele geçmiştir[1095]. Tek sepet saplı ve iki tarafı olan çift sürme boru kulplar (Sınıf II C), Kudüs ve Judaean dağlarında bulunmuştur[1096].

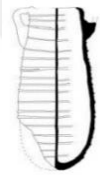
Çoğu cam sürmedanlık dekore edilmiştir. Bu formda görülen bezemeler genellikle mavi zikzak motifi ve genişletilmiş kalıpla şişirilmiş kaburga bezemesi yaygındır. Anadolu'da iki örnek dışında bulunmuş örneklerin hepsi çift haznelidir ve cam iplik bezemelidir. (Res. No: 2-6) Kıskaçlı ve çentikli bezeme ise 5 ve 6. yüzyıllarda yaygındır[1097].

Suriye-Filistin Bölgesi üretimi olarak bilinen sürmedanlıkların üretimleri M.S. 5 ve 6. yüzyıllarda oldukça azalmış, 6. yüzyılda dağıtım alanı Filistin'in kuzey kısmı yoğunlaşma alanları ise; Celile ve Ürdün Vadisi'dir. M.S. 7. ve 8. yüzyılda da üretimleri devam etmiştir. Erken dönem örneklerinde daha sade bir süsleme görülürken geç dönem örneklerinde çok fazla süsleme dikkati çekmektedir[1098].

Anadolu'daki sürmedanlıkların tümü bütün olarak ele geçmiştir. Eserler bugün müzelerde ve koleksiyonlarda yer almaktadır.

Bu bölümde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, **7** adet sürmedanlık örneğimiz bulunmaktadır.

[1092] Whitehouse 2001, 193, Res. No: 744; Israeli 2003, 230, fig. 288, 289.
[1093] Neuburg 1949, 21, fig. 68, pl: XIX.
[1094]Israeli 2008, 380; Israeli 2003, 227; Erten Yağcı 1990, 33, 34; Erten 2011, 32, 33.
[1095] Meyer 1988, 194.
[1096] Stern 2001, 273.
[1097] A.g.e 273.
[1098]Erten Yağcı 1990, 33, 34; Erten 2011, 32, 33; Stern 2001, 270, 273.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK-ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
1		–	İstanbul Sadberk Hanım Müzesi	M.S.4.yy	**Sürmedanlık (Kohl Tüp)** Tam. y: 14 cm.	Anlağan ve diğ. 1995, 74, kat. no: 1
2		Antakya ya da Yakın Çevresi	Hatay Müzesi	M.S.4.yy	**Sürmedanlık (Kohl Tüp)** Tam.	Erten Yağcı, 1990, 33, 34, Res. No: 34; Özgümüş, 2000, 37, Res. No: 19.
3		–	Şanlıurfa Müzesi	M.S.4-5.yy	**Sürmedanlık (Kohl Tüp)**[1099] Su yeşili renk. Eksik. y: 11.6 cm; a.ç: 2.5 cm; g.gen; 4.3 cm.	Marangoz, 2018, 227, kat. no: 121.
4		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.4-7.yy	**Sürmedanlık (Kohl Tüp)**[1100] Mavi yeşil renk. Tam. y: 12.7 cm; gen: 3.6 cm.	Höpken-Çakmaklı, 2015, 185, kat. no: 416.
5		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.4-7.yy	**Sürmedanlık (Kohl Tüp)**[1101] Mavi yeşil renk. Tam. y: 9.2 cm; a.uz: 2.3 cm; g.uz: 2.2 cm.	Höpken-Çakmaklı, 2015, 185, kat. no: 417.
6		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.4-7.yy	**Sürmedanlık (Kohl Tüp)**[1102] Mavi yeşil renk. Tam. y: 5.3 cm; ç: 3.4 cm. g.ç: 2.3 cm.	Höpken-Çakmaklı, 2015, 186, kat. no: 418.

[1099] Gövdede ince cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Marangoz 2018, 227.)
[1100] Gövdede sarmal biçimli cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Höpken-Çakmaklı 2015, 185.)
[1101] Gövdede spiral cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Höpken-Çakmaklı 2015, 185.)
[1102] Gövdede spiral cam ipliği bezemesi bulunmaktadır. (Höpken-Çakmaklı 2015, 186.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK-ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
7		–	Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi	M.S.3-4.yy	**Sürmedanlık (Dörtlü Kohl Tüp)**[1103] Yeşil saydam renk. Eksik. y: 11.3 cm; a.ç: 4.2 cm; g.der: 3.7 cm.	Özet, 1987, 606, 611, kat. no: 16, fig.16.

[1103] Serbest üfleme tekniği ile yapılmıştır. Gövde cam iplik bezemelidir. (Özet 1987, 606.)

5.11. KANDİLLER[1104]

Yarısaydam cam kapların kandil olarak kullanılmasının uygun olduğu şüphesiz en başından beri bilinmektedir. Cam kandillerin seramik kandil formlarına göre daha çok tercih edilmesinin nedeni, parlak ışık vermesi ve daha uzun süre yanmasıdır[1105]. Ancak sadece 4. yüzyılda Bizans Dönemi'nde cam kaplar bu amaç için özel olarak üretilmiş ve cam kandiller, 4. yüzyılın sonlarında ve çoğunlukla 5. yüzyıldan itibaren ortaya çıkmış görünmektedir. Bununla birlikte fincanların ve kaselerin başlangıçtan itibaren aydınlatma için kullanılması da muhtemeldir[1106].

Kulpları olan sofra takımlarından geliştirilen, (genellikle içki kaplarından geliştirilmiş ve biraz değiştirilmiş içme kapları olarak da kullanılan) cam kandiller, Doğu Akdeniz dünyasında oldukça yaygın olarak görülmektedir. Geç Roma Dönemi'nden itibaren üretilmeye başlamıştır ve bu dönemde en sık görülen cam kap türü haline gelmiştir[1107]. Bizans Dönemi'nin en yaygın cam kapları olduğunu söylemek mümkündür. Kandillerin çoğu ışığı daha iyi dağıtmak için asılacak şekilde oluşturulmuştur. Cam kandiller uzun süreli aydınlatma sağlamakta ve saydamlığı sayesinde parlak ve yoğun ışık vermesi nedeniyle seramikten yapılmış kandillere göre daha çok tercih edilmektedir[1108].

[1104] Tablomuzda yer alan kandil formu, Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi olarak incelenmiş ve her dönem için sırasıyla tam form, (eksik olup çizimlerle tamamlanan ve tama yakın formlar da dahil), ağız, kaide/sap, gövde ve kulp parçalarına yer verilmiştir.
Görseli bulunmayan ancak Sardes kentinde Erken Bizans Dönemi'ne ait kandil/kase kulp parçası bulunmuştur. (Von Saldern 1980, 28, 29, kat. no: 183.) Kastamonu Pompeiopolis kentinde M.S.5-6. yüzyıla ait kandil parçası ele geçmiştir. (Summerer 2017, 205.) Afyon Amorium kentinde Geç Roma Bizans Dönemlerinde kulplu kandil ele geçmiştir. (Lightfoot 1993a, 509.) Demre kenti Aziz Nikolaos Kilisesi'nde M.S.6. yüzyılda zarf içi kandil bulunmuştur. (Olcay 1997, 267, 268.) Limyra kenti Polis Batı Bölgesi'nde Geç Roma İmparatorluk-Erken Bizans Dönemi'nde kandil ele geçmiştir. (Seyer 2020, 135.) Mersin Kelenderis Agora Bazilikasında Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait kandil parçaları bulunmuştur. (Zoroğlu 2016, 251.) Letoon kenti Tapınak alanında M.S.5-6. yüzyıla ait kandil ele geçmiştir. (Korkmaz-Demirtaş 2016, 333.)
[1105] Olcay Uçkan 2017a, 198.
[1106] Israeli 2003, 193; Antonaras 2008, 23.
[1107] Antonaras 2008, 27; ErtenYağcı 1999, 170; Erten Yağcı 1993, 191; 11; Özgümüş 2008, 729; Lightfoot 1993b, 176.
[1108] Israeli 2008, 381; Stern 2012, 52; Olcay Uçkan-Öztaşkın 2017b, 15; Olcay Uçkan 2017a, 198; Temür 2018, 230.

Günlük kullanım kaplarının formlarındaki çeşitlilik, M.S. 4. yüzyılda Hristiyanlığın Roma İmparatorluğu'nda kabul görmesi ile birlikte azalmış, kilise yaşantısında ve aydınlatmada önemli bir yer edinmiş cam kandillerin kullanımı iç mekanlarda yaygınlaşmıştır[1109].

M.S. 4. yüzyıldan itibaren, elektriğin aydınlatmada kullanımına kadar cam kandiller ve lambalar evlerde, dinsel yapılarda (kilise, sinagog ve camilerde) aydınlatma aracı olarak kullanılmışlardır. Zincirlerden asılmış, metal halkalara veya avizelere yerleştirilerek kullanılan cam kandiller, Bizans cam endüstrisinin hedeflenen en önemli ürününden biri olmuştur. Cam kandiller mezarlarda değil, günlük hayatta kullanıldıkları için sağlam olarak ele geçen örnekler az sayıdadır. Bu nedenle Anadolu'daki müze koleksiyonlarının çoğunda cam kandiller yer almamaktadır[1110].

5.11.1. Geç Roma İmparatorluk Dönemi Kandilleri

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülen kandil formlarından biri olan *Kulplu Kandiller*, Geç Antik Dönemin temel formlarından biri sayılmaktadır. Aydınlatma araçları içinde kullanımı kolay olması sebebiyle Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nden itibaren tercih edildiği bilinmektedir. Tespit edilen en erken örnek M.S. 4. yüzyıla aittir[1111]. Bu kandil formu iki parçadan oluşmaktadır: Yağ koymak için bir hazne görevi gören bir kase ve asmak için ağız kısmına ya da gövde kısmına tutturulan üç dikey kulptur. Uçlarında kancaları bulunan üç asma zincire sahip metal kandil askıları, saplı

[1109] Gençler Güray 2010a, 218; Erten-Akkuş Koçak 2018, 151.
[1110] Stern 1999, 482; Erten 2018a, 254; Erten Yağcı 1999, 170; Israeli 2003, 193; Erten Yağcı 1993, 191.
[1111] Olcay 1997, 122. M.S. 4. yüzyıl örneği, küresel gövdeli, gövdeden 3 kulplu, (kulp aralarında aslan başı biçimli süsleme yer almaktadır.) vurma dipli bir kandildir.

cam kandillerle birlikte kullanılmak için tasarlanmıştır[1112]. Kulplu kandilleri, ağızdan ve gövdeden kulplu olmak üzere sınıflandırabiliriz. Gövdeden kulplu formda, gövdede küçük ilmek biçimli kulplar bulunmakta ve çeşitli formları bilinmektedir. Taban kısmı içbükey formdadır[1113]. (Res. No: 3, 4, 26) İmparatorluğun doğusunda İsrail'de (Caesera Maritima) [1114] M.S.4. yüzyıla ait kulplu kandil örneği ve Selanik'te M.S.4-6. yüzyıllara ve Erken Bizans Dönemi'ne ait (M.S.5-7. yy) gövdeden kulplu kase biçimli kandil örnekleri bulunmuştur[1115]. İmparatorluğun batısında Sırbistan'da (Caricin Grad/Iustiniana Prima) M.S.4/5-6. yüzyıllara ait, gövdeden kulplu kase biçimli kandil örnekleri bulunmaktadır[1116]. Çoğunlukla bezemesiz örnekleri bulunan bu kandil formu, bezemeli olarak da karşımıza çıkmaktadır. Anadolu'da Demre Aziz Nikolaos Kilisesi'nde ve Mersin/Olba'da bulunmuş gövdeden kulplu kandil örneklerinde kulbun gövde ile birleştiği yerde yiv bezemeye benzer bir dekoratif bezeme[1117] görülmektedir. (Res. No: 4, 98) Bu tür kulp kısmında yer alan bezeme örnekleri imparatorluğun doğusunda Mısır-Karanis, Jalame'de, Kıbrıs'ta M.S.5-6. yüzyılda karşımıza çıkmaktadır[1118].

Serbest üfleme tekniği ile yapılan ve bezemesiz olarak karşımıza çıkan ağızdan kulplu kandillerde ise, kulplar dikey biçimlidir, taban içbükey ve dışbükey formda, kase, bardak, konik gövdeli kadeh biçimli, gövde şişkin veya düz, dışa ve içe dönük veya dışa ve aşağı katlı tüp biçimli ağız bulunmaktadır. (Res. No: 1, 2, 17-25, 27) Bu kandil örnekleri imparatorluğun doğusunda yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır. M.S.4. yüzyıla ait İsrail-Casarea-Maritima'da[1119] ağızdan kulplu kandil örneği ve Doğu Akdeniz'de

[1112] Erten-Akkuş Koçak 2019, 347; Antonaras 2008, 24. Kulplu kandiller Ortaçağ ve sonrasında da kullanılmaya devam etmiştir. Kase biçimli kulplu kandillerin en erken örnekleri Kudüs'te M.S.4. yüzyılın ilk yarısında karşımıza çıkmaktadır. Roma İmparatorluğunun doğu ve batısında çok sayıda örnekle karşılaşmaktayız (Erten-Akkuş Koçak 2018b, 141).
[1113] Gençler 2009, 115-119.
[1114] Israeli 2015, 121, fig. 10.9-10.
[1115] Antonaras 2008, 24, 25, pl: 3/2 ii. Kulplar bazen kabın taban kısmına ulaşan düz veya dalgalı bir kuyruğa sahip olabilmektedir.
[1116] Drauschke-Greiff 2010, 28, fig. 3, 5.
[1117] Kulbun gövdeye birleştirildiği yerde cam bir çubuk yardımı ile aşağı doğru yatay paralel çizgiler oluşturulmaktadır. (Erten-Akkuş Koçak 2018b, 143.)
[1118] Weinberg 1988, 82, Res. No: 4/43; Vessberg 1952, 128, pl: V/15, 18.
[1119] Israeli 2008, 383, kat. no: 154,

M.S.5-7. yüzyıla ait silindirik gövdeli, bardak biçimli ağızdan kulplu kandil örnekleri bulunmuştur[1120]. Anadolu'da bulunmuş örneğimiz bardak formunda ancak kulpsuz bir örnek ve bezemelidir. (spiral kaburga bezeme) (Res. No: 11)

Bu dönemde görülen kandil formlarından kulpsuz kandil formuna giren, serbest üfleme tekniği ile üretilen *Konik Kandiller*, işlenmemiş ya da yuvarlatılmış ağız kenarlı, konik gövdeli, düz ve dar tabanlı formlardır. Düz ve ayakta duramayan bu kandiller, kilise ve bazilikalarda kandil olarak zincirler tarafından tutulan metal bir halkaya asılan ya da polikandilyonlara yerleştirmek için tasarlanan formlardır. Bu tip kap formları kandil ve bardak için kullanılmıştır. Yuvarlatılmış ağızlı örneklerin mezarlarda ele geçmesi formun bardak/içki kabı olarak kullanıldığını göstermektedir. Avrupa'da M.S.5. yüzyılda Sicilya'da bir mezar yapısında bardak olarak kullanıldığını görmekteyiz. Daha çok aydınlatma amaçlı kullanılmışlardır. Ancak kadeh formları gibi bunlar da her iki amaca da hizmet etmiş olmalıdırlar. Tüm Akdeniz'de yaygın olan bu kap türü Doğu ve Orta Akdeniz'de 5 ve 8. yüzyıllar arasında yaygındır[1121]. Konik biçimli kandil örnekleri imparatorluğun doğusu ve batısında karşımıza çıkmaktadır. Bu form, Avrupa 'da birçok merkezde üretildiği için sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. M.S.5.yüzyılda Sicilya ve Güney Fransa'da yaygın kullanılan bu form, Geç Antik Çağ konteksinden gelen 3 adet kandil kaide parçası ile imparatorluğun doğusunda da (Atina Agorası'nda) bulunmuştur[1122]. Doğu Akdeniz'de[1123] M.S.4. yüzyılda ve Selanik'te Erken Bizans Dönemi'ne ait konik gövdeli kandil örnekleri bulunmaktadır[1124].Anadolu'da bu dönemde pekçok örnek bulunmaktadır. (Res. No: 5, 6, 10, 28, 31, 32, 34, 36, 41, 53, 54, 55, 58, 59) Konik biçimli kandiller nokta dipli formda bezemeli (yiv bezeme) ve bezemesiz olabilmekte ve Geç

[1120] Israeli 2003, 198, kat. no: 238; Gençler 2009, 115-119; Gürler-Ersoy 2017, 169, Res. No: 2.
[1121] Antonaras 2008, 23; Israeli 2008, 384; Höpken-Çakmaklı 2015, 138, 155; Erten 2011, 34; Stern 2001, 267, 268.
[1122] Weinberg-Stern 2009, 153.
[1123] Matheson 1980, 98, kat. no: 263.
[1124] Antonaras 2008, 23, pl: 3/1, 4/1; Weinberg 1988, 89.

Roma Erken Bizans Dönemi'nde karşımıza çıkmaktadır. İmparatorluğun doğusunda Selanik'te M.S. 6-7. yüzyıla ait konik biçimli nokta dipli kandil örnekleri bulunmaktadır[1125]. Anadolu'da birkaç örneğimiz bulunmaktadır. (Res. No: 7, 8, 9)

Bu kandil formu serbest üfleme tekniği ile üretilmekte, bezemeli ve bezemesiz olarak karşımıza çıkmaktadır. Bezeme olarak kazıma yatay yiv bezeme (Res. No: 9, 32) ve konik kandillerde en sık görülen bezeme olan mavi damla bezeme[1126] görülmektedir. (Res. No: 5, 33, 43, 47, 76, 77, 78) Mavi damla bezemeli konik biçimli kandiller imparatorluğun doğusunda Filistin ve Mısır'da oldukça yaygın görülmektedir[1127]. Mavi damla bezemeli konik kandillerin, M.S.4. yüzyılın 2. yarısında Doğu Akdeniz'de (Jalame'de) bulunan atölyelerde üretildikleri bilinmekte ve Filistin kökenli olduğu düşünülmektedir[1128]. Athena Agora yapısında mavi damla bezemeli konik biçimli kandil örneği ele geçmiştir[1129]. Anadolu'da benzer bir kandil örneği bulunmaktadır. (Res. No: 156) Bu bezeme, Jalame'de bulunmuş konik bir kandil gövdesinde de görülmektedir[1130].

Bu dönemde görülen bir diğer kandil formu olan *Kadeh Biçimli Kandiller,* fitili tutan küçük bir bronz kıskacı bulunan basit yağ kandilleridir. Düz zeminde dengeli duran bir biçime sahip olması, niş içlerinde kolay kullanımı ve rahat taşınabilmesi nedeniyle uzun süre kullanılmışlardır[1131]. Serbest üfleme/aletle şekillendirme tekniği ile yapılan, bezemeli ve bezemesiz olarak karşımıza çıkan bir formdur. (Res. No: 2)

Saplı/çubuklu kandillerin ve gövde kısımları kase/bardak biçimli olabilmektedir. Bu örnekler, Bizans Dönemi'nde M.S.5-6. yüzyıllarda yaygın olarak kullanılmıştır.

[1125] Antonaras 2008, 26, 27, pl: 3/6, 3/7.
[1126] Gövdede bulunan mavi aplikler, büyük bir damlacık şeklinde olabildiği gibi, üçgen ve çiçek biçiminde de görülmektedir. (Gençler 2009, 93.)
[1127] Stern 2001, 261, kat. no: 157-159.
[1128] Erten 2011, 34; Höpken-Çakmaklı 2015, 138, 155; Stern 2001, 267. Suriye-Filistin Bölgesi'nde M.S.4. yüzyılın ikinci yarısı-5. yüzyıla ait mavi damla bezemeli konik kandil örneği ele geçmiştir. (Hayes 1975, 121, kat. no: 476, pl: 31.)
[1129] Weinberg-Stern 2009, 136.
[1130]Weinberg 1988, 91, pl: 4:17.
[1131] Olcay Uçkan-Öztaşkın 2017b, 16; Erten 2011, 34.

Benzer varyasyonları ile Erken İslam Dönemi'ne kadar devam etmiş ve benzer bir kandil sapı, Nir Galli'nde (İsrail) kazılarında ve Doğu Akdeniz'de M.S.6-7. yüzyıla ait bir örneği bulunmuştur[1132]. Lübnan-Beyrut'ta M.S.5-daha geç bir tarihe ait saplı/çubuklu (gövde bardak biçimli) kandil örneği ele geçmiştir[1133]. Anadolu'da bu döneme ait ele geçmiş örnekler bulunmaktadır. (Res. No: 60-69)

5.11.2. Erken Bizans Dönemi Kandilleri

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülen *Kulplu Kandiller*, Erken Bizans Döneminde de karşımıza çıkmaktadır. Serbest üfleme/kalıba üfleme teknikleri kullanılarak yapılan, bezemeli ve bezemesiz formlardır. İmparatorluğun doğusunda İsrail-Caesarea Maritima'da M.S.5-6. yüzyıla ait 3 kulplu ve kase biçimli kandil örneği bulunmuştur[1134]. Kulplu kandillerin Anadolu'da da pek çok örneği bulunmaktadır. (Res. No: 86-99, 118-145, 147, 157, 158-162)

Bu dönemde görülen kulpsuz kandiller sınıfına giren, bardak formlu boğumlu gövdeli kandil örnekleri, serbest üfleme/aletle şekillendirme teknikleri kullanılarak yapılmıştır. Bezemeli ve bezemesiz olarak karşımıza çıkmaktadır. Anadolu'daki örneğimizde yiv bezeme görülmektedir. (Res. No: 109)

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülen kulpsuz kandiller sınıfına giren, konik biçimli kandil formları. Serbest üfleme/aletle şekillendirme teknikleri kullanılarak yapılmışlardır ve bezemeli ve bezemesiz örnekleri bulunmaktadır. Bezemeli örneklerde çoğunlukla mavi damla bezeme ve yiv bezeme görülmektedir. Bu form, tüm Akdeniz

[1132] Winter 2008, 182; Israeli 2003, 198, kat. no: 239.
[1133] Whitehouse 2002, 195, 196, kat. no: 341, 342.
[1134] Israeli 2008, 382, kat. no: 138.

coğrafyasında görülmekte, Doğu ve Orta Akdeniz'de, M.S.5-8. yüzyıllarda görülmektedir[1135].

Kulpsuz kandil sınıfına giren bir diğer kandil formu *Saplı /Çubuklu Kandiller'*dir. Geç Roma Dönemi'nden itibaren bilinen serbest üfleme tekniği ile üretilen ve Bizans Dönemi'nde (M.S.5-7. yüzyılda) yaygın olarak kullanılan bir kandil türüdür. (Res. No: 110-112, 166-205, 219, 220, 224) Bir tutucuya veya bir şamdan içine yerleştirilmek üzere özel olarak tasarlanmış cam kandillerdir[1136]. Kandillerin sap/çubuk kısımları alet yardımı ile gövdeden çekilerek oluşturulmuştur. Bunlar içi boş[1137] ve içi dolu olarak ayrılmaktadırlar. Roma camcılığında saplı kandillerde en yaygın olan kandil formu içi boş saplı/çubuklu kandillerdir. Bu kandillerin iç kısımları sivri bir alet yardımı ile açılarak üretilmiştir. Gövde kısımları serbest üfleme tekniği ile yapılmıştır. Geç Roma, Bizans ve İslami dönemlerde oldukça yaygın bir kullanıma sahiptir. İmparatorluğun doğusu ve batısında yaygın olarak kullanılmaktadır. İmparatorluğun batısında Tunus'ta M.S.6-7. yüzyıllara ait içi boş saplı/ çubuklu kandil örnekleri bulunmaktadır[1138]. İmparatorluğun doğusunda pek çok örnekle karşılaşılmaktadır. Selanik-Larissa'da M.S.5-6. yüzyıla ait içi boş saplı/çubuklu bir kandil örneği bulunmaktadır[1139]. İçi dolu saplı/çubuklu kandiller, masif camdan yapılmış sap kısımları alet yardımı ile elde çekilerek uzatılan ve daha sonra düzleştirilen, gövde kısımları serbest üfleme tekniği ile yapılan ve diğer kandil türü gibi sap kısımları bronzdan yapılmış polikandilyonlara yerleştirilerek kullanılan bir formdur. Bu tür kandil, ağız kısmına yerleştirilen metalden

[1135]Antonaras 2008, 23; Israeli 2008, 384; Höpken-Çakmaklı 2015, 138, 155; Erten 2011, 34; Stern 2001, 267, 268.
[1136]Israeli 2008, 384; Von Saldern 1980, 49; Erten-Akkuş Koçak 2018b, 147; Erten-Akkuş Koçak 2019, 348; Erten 2011, 34; Olcay 1998, 170; Olcay 2001b, 80.
[1137] İçi boş saplı/çubuklu kandillerin sap kısmı zeytinyağı ile doldurulup daha sonra fitil yerleştirilip yakılmaktadır. (Gençler 2009, 123.)
[1138] Foy 2003, 82, fig. 90-94; Acara-Olcay 1998, 252; Özgümüş 2008, 730. Tunus-Kartaca'da "Bir Messaouda Kilisesi" yakınlarında, 7. yüzyıla ait içi boş saplı/çubuklu bir kandil örneği bulunmuştur. (Fünfschiling 2010, 218, 219, fig. 4.)
[1139] Antonaras 2011, 104, pl: 3.7. Erten-Akkuş Koçak 2018b, 148. Bulgaristan Novae'de M.S.6. yüzyıla ait içi boş saplı/çubuklu kandil örnekleri bulunmuştur. (Turno 1989, 167, şek. 2.)

bir fitil taşıyıcısıyla kullanılmaktadır. Bu kandil formu[1140], imparatorluğun doğusunda M.S.5-7. yüzyıla ait İsrail Caesarea-Maritima'da[1141], M.S.7. yüzyıla ait Beyrut'ta[1142] bulunmuş içi dolu saplı kandil örnekleri karşımıza çıkmaktadır. Anadolu'da da M.S.6. yüzyıla ait Demre Aziz Nikolaos Kilisesi'nde[1143] ve İstanbul-Saraçhane'de[1144] Erken Bizans Dönemi'ne ait örnekler karşımıza çıkmaktadır. İçi dolu (masif) saplı/çubuklu kandil formunda sap kısmı çoğunlukla düz olabildiği gibi boğumlu formda da olabilmektedir. Boğumlu saplı/çubuklu kandil örnekleri Anadolu'da oldukça sınırlıdır. En erken tarihli boğumlu saplı kandil örnekleri, imparatorluğun doğusunda M.S.4-5. yüzyılda İsrail-Beit Shean'da yapılan kazılarda polikandilyon ile birlikte karşımıza çıkmaktadır[1145]. M.S.7. yüzyıla ait Beyrut'ta boğumlu saplı/çubuklu kandil örnekleri bulunmaktadır[1146]. Anadolu'da Demre Aziz Nikolaos Kilisesi kazılarında bulunmuş örnek ve Gaziantep Medusa Cam koleksiyonunda bulunan çok boğumlu sap parçası mevcuttur[1147] . (Res. No: 16, 69)

Erken Bizans Dönemi'nde görülen ve kulpsuz kandiller sınıfına giren bir diğer kandil formu *Nokta Dipli Kandiller'*dir. (*Top Tabanlı Kandiller*) M.S. 5.yüzyılda ortaya çıkmış ve 6. yüzyıl boyunca devam etmiştir. (Res. No: 70-74, 206-216) Bardak biçimindedirler dışa katlı kenarları, metal halkaların takılması için oluşturulmuştur. Genellikle dip kısımlarından ayırt edilen bu kandil formlarının tam profilleri bilinmemektedir. M.S.5. yüzyıla ait Sicilya'da bir mezar yapısında bulunan cam kap, formun genel özellikleri hakkında bizlere bilgi vermektedir. Bu kandillerin yuvarlatılmış dışa eğimli ağız kenarları, konik ve uzun bir gövdeleri ve düzleştirilmiş düğme/nokta

[1140] Gençler 2009, 123; Erten Yağcı 1993, 190.
[1141] Israeli 2008, 384, fig. 169-172.
[1142] Foy 2000, 243-245, fig. 4,1-5.
[1143] Olcay 2001b, 80-82, fig.1; Acara-Olcay 1998, 252.
[1144] Hayes 1992, 404, 405, fig. 152, 153, kat. no: 50, 70, 71, 87.
[1145] Acara-Olcay 1998, 252, 253; Olcay Uçkan-Uzbek 2018, 516.
[1146] Foy 2000, 243-245, fig. 4,6-10.
[1147] Acara-Olcay 1998, 253, Res. No: 1a-d; Olcay Uçkan-Uzbek 2018, 516, çiz. no: 3/2-5.

dipleri bulunmaktadır[1148]. Oturulabilir bir tabanın olmaması bu formun kandil sınıfına konulmasını sağlamıştır[1149]. Bu kandiller, metal bir kılıfın içine konulmakta ya da metal bir askının içine yerleştirilip kullanılmaktadır[1150]. Bu formdaki kandillerin dip kısımları farklılık göstermektedir. Bir kısmının dip kısımları düz bir profile sahipken (M.S.5. yy ilk ve ikinci yarısı başları), diğeri ise, çubuk üzerine camın sarılması ile boğumlu izlenimini veren bir profile sahiptir[1151]. Anadolu'da Efes kentinde bulunmuş nokta dipli kandil parçasını örnek verebiliriz. (Res. No: 216)

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülmeyen ve bu dönemde karşımıza çıkan ve kulpsuz kandiller sınıfına giren bir diğer kandil formu *Tabak Biçimli Kandil*'dir. Serbest üfleme tekniği ile yapılmış ve bezemesiz bir kandil türüdür. Bu formun kandil olarak tanımlanmasının en önemli nedeni, formun polikandilyon parçaları ve fitil taşıyıcıları ile birlikte ele geçmesidir. Anadolu'da Elaiussa Sebaste kentinde bulunmuş olan M.S. 7. yüzyıla ait bu kandil formunun benzer bir örneği bulunamamıştır[1152]. (Res. No: 115)

Elaiussa Sebaste kentinde kazılarda bulunmuş ham cam parçaları, üretimle ilgili maddeler ve yapılan arkeometrik çalışmalar, Erken Bizans Dönemi'nde cam üretimi olduğunu göstermektedir. Kazılarda ele geçen çeşitli cam kandil formları yerel olarak üretilmiştir[1153].

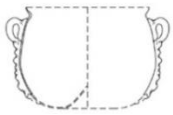
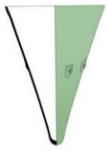
Anadolu'da ele geçen kandiller, antik kentlerde yapılan kazılardan ele geçmiştir. Mezar buluntusu olmadığı için ve günlük kullanıma özellikle kilise aydınlatmasına yönelik kaplar olduğu için kırılmadan sağlam olarak ele geçen kandil örnekleri sayıca azdır. Bu nedenle Anadolu'daki müzelerde ve koleksiyonlarda cam kandillere pek

[1148] Gençler 2009, 97; Antonaras 2008, 26, 27; Özgümüş 2008, 730.
[1149] Von Saldern 1980, 52.
[1150] Gençler 2009, 98.
[1151] A.g.e. 99.
[1152] Gençler 2009, 125, kat. no: 403.
[1153] Gençler 2009, 155; Gençler Güray 2017, 232, 233.

rastlanılmamaktadır. Birçok kentte yapılan arkeolojik kazıda kandil formunun bulunmuş olması, Doğu Akdeniz'deki ülkelerde olduğu gibi Anadolu'da da üretilip kullanıldıklarını kanıtlamaktadır[1154]. Bulunan eserlerin çoğu kazı deposunda, azı bugün müzelerde ve koleksiyonlarda yer almaktadır. Çoğunun bulunduğu yer ise bilinmemektedir.

Bu bölümde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, benzer örnekler, tam ve tama yakın form, ağız, kaide/sap, gövde ve kulp parçaları ile birlikte toplam **749** adet kandil örneğimiz bulunmaktadır.

[1154] Erten Yağcı 1993, 191.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
1		_	Sivas Müzesi	M.S.4-7.yy	**Ağızdan Kulplu Kase Biçimli Kandil** Opak mavi yeşil renk. Tam. y. 6.4 cm; k.ç: 10.3 cm.	Atila, 2015, 168, 173, kat. no: 46, fig: 14.
2		Smyrna Agora Roma Hamamı	_	M.S.4-8.yy	**Ağızdan Kulplu Kadeh Biçimli Kandil**[1155] Tam. Eklemeli ayak.	Gürler-Ersoy, 2017, 169, Res. No: 2.
3		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Gövdeden Kulplu Kandil** Eksik.	Atik, 2009, 12, fig: 61.
4		Mersin Olba	_	M.S.4-7.yy	**Gövdeden Kulplu (İlmek Kulplu) Kandil**[1156] Eksik. a.ç: 6.5-9 cm; ç: 7 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2018b, 143, lev. no: 1.1 (benzerleri lev. no: 1.2, 2.2-2.5, 2.8-2.11, 6.1, 7.1.)
5		_	Kahraman maraş Müzesi	M.S.4.yy	**Konik Biçimli Kandil**[1157] Cam yeşili renk. Tam. y: 17.5 cm; a.ç: 10.5 cm.	Eker, 2014, 400, kat. no: 321, (benzeri kat. no: 322.)
6		Adana Osmaniye Antakya	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.4-7.yy	**Konik Biçimli Kandil**[1158] Soluk yeşil renk. Tam. y: 13.7 cm; a.ç: 8.1 cm.	Höpken-Çakmaklı, 2015, 155, 156, kat. no: 350 (benzerleri kat. no: 351-354.)

[1155] Smyrna Agora Roma Hamamı buluntularında kulbu ile ele geçen az sayıdaki örneklerden biridir. (Gürler-Ersoy 2017, 169.)
[1156] Cam sıcakken kulbun gövdeye birleştiği yerde dekoratif süslemeye yer verilmektedir. İlmek kulp gövdeye bağlanır cam bir çubuk yardımı ile aşağı doğru yatay paralel hatlar oluşturulur. (Erten-Akkuş Koçak 2018b, 143.)
[1157] Gövdede siyah renkli 10 adet damla bezeme bulunmaktadır. (Eker 2014, 400.)
[1158] Gövdede yatay kesme çizgiler bulunmaktadır. (Höpken-Çakmaklı 2015, 156.)

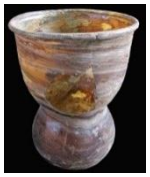
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
7		Mersin Olba	_	M.S.4-7.yy	**Düğme Dipli Konik Kandil**[1159] Eksik. k.ç: 1.2-2 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2018b, 149, lev. no: 1.9.
8		Zeugma Villa A	_	M.S.4-5.yy	**Nokta Dipli Konik Kandil** Eksik.	Erten-Gençler Güray, 2015, 310, fig: 6.1.
9		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Nokta Dipli Konik Kandil/Bardak**[1160] Renksiz. Eksik. y:3.3 cm; ç: 6 cm; dip. ç: 0.55 cm; dip y: 4.25 cm.	Semiz, 2021, 270, 271, kat. no: 203, lev. no: XXV (benzerleri kat. no: 204-223.)
10		_	Ödemiş Müzesi	M.S.4-6.yy	**Konik Biçimli Kandil/Bardak**[1161] Sarımsı yeşil renk. Tam. y: 8.1 cm: a.ç: 8.cm; k.ç: 2.6 cm.	Çakmakçı, 2019, 287, 296, lev. no: 7.
11		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Kandil**[1162] Mavimsi yeşil renk. Tam.	Atik, 2009, 12, fig: 60.

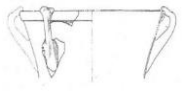
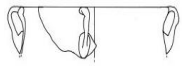
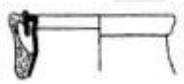
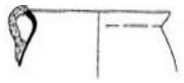
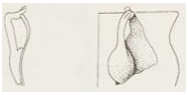
[1159] Kandilin dip kısmında bulunan düğme biçimi, gövde yapıldıktan sonra ayrı kalın bir cam ipliğinin sarılması ile aplike edilmiştir. Kandilin yapıldığı cam ile düğme kısmının yapıldığı cam aynıdır. (Erten-Akkuş Koçak 2018b, 149, 150.)

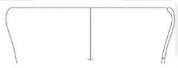
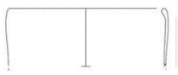
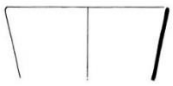
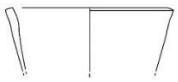
[1160] Ağız ve gövdede kazıma tekniği ile yapılmış yiv bezeme bulunmaktadır. (Semiz 2021, 271.)

[1161] Konik kandil/bardak formunun benzer örneklerin yoğun olarak Suriye, İsrail, ve İran gibi bölgelerde görülmesi, bu kandil formunun kökenin Doğu ve Doğu Akdeniz olduğunu göstermektedir. (Çakmakçı 2019, 291.)

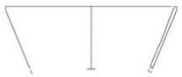
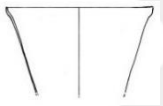
[1162] Diyagonal kaburga bezeme görülmektedir.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
12		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Kandil** Eksik.	Atik, 2009, 12, fig: 61.
13		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Kandil** Açık mavi renk. Tam.	Atik, 2009, 12, fig: 63.
14		Mersin Olba	_	M.S.4-7.yy	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil** Eksik. y: 12 cm; a.ç: 7.5 cm; sap y: 4-6 cm; sap alt ç: 2-1 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2018b, 148, lev. no: 1.7.
15		Mersin Olba	_	M.S.4-7.yy	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil** Eksik. y: 12 cm; a.ç: 7.5 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2018b, 148, lev. no: 1.8.
16		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.4-5.yy	**Saplı/Çubuklu (Boğumlu) Kandil** Eksik. y: 9.5-10 cm; a.ç: 7-9 cm; ç. y: 4.5-5 cm.	Acara-Olcay, 1998, 253, Res. No: 1a (benzerleri Res. No: 1b-d); Olcay, 2001, 81, 82, fig: 1.
17		Amorium	Afyon	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil Ağız Parçası** Eksik.	Harrison-Christie, 1993, 161, fig. 4f.

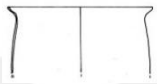
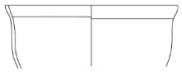
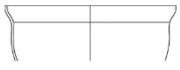
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
18		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Eksik.	Atik, 2009, 3, fig: 65 a-c.
19		İasos Agora	_	Geç Antik Dönem	**Kulplu Kandil Ağız Parçası** Eksik.	Contardi, 2009, 125, fig: 4.
20		Bergama Şehir Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Kulplu Kandil Ağız Parçası** Açık zeytin yeşili renk. Eksik.	Schwarzer, 2009b, 91, şek: 24.
21		Bergama Musalla Mezarlık	_	M.S.4-7.yy	**Kulplu Kandil Ağız Parçası** Açık mavimsi yeşil renk. Eksik.	Schwarzer, 2009b, 91, şek: 25.
22		Alahan Manastırı	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil/ Bardak Ağız Parçası** Soluk mavi renk. Eksik.	Williams, 1985, 53, fig. 10.13 (benzeri fig. 10.14 .)
23		Alahan Manastırı	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil/ Bardak Ağız Parçası** Soluk yeşil renk. Eksik.	Williams, 1985, 53, fig. 10.15.
24		Anemorium Sahil Kilise Atrium	_	M.S.4-5.yy	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Renksiz. Eksik.	Stern, 2021, 369, kat. no: 95, fig: 5.
25		Anemorium Sahil Kilise Atrium	_	M.S.4-5.yy	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Renksiz. Eksik.	Stern, 2021, 370, kat. no: 93, fig: 6.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
26		Olympos Episkopeion Kuzeydoğu Stoa	_	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Renksiz. Eksik. y: 2.9-4.5 cm; ç: 6-8 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 47, kat. no: 24.1 (benzeri kat. no: 24. 2.)
27		Zeugma Danae/ Dionysos Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Kulplu Kandil Ağız Parçası** Yeşilimsi renksiz. Eksik. y: 1.1 cm; ç: 10 cm.	Semiz, 2021, 433, 434, kat. no: 445, lev. no: XXXXVII (benzeri kat. no: 446.)
28		Smyrna Agorası Kuzey Cadde	_	M.S.4-6.yy	**Konik Biçimli Kandil/Bardak Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 2.6 cm; ç: 8 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 51, kat. no: 51 (benzerleri kat. no. 55-63.)
29		Smyrna Agorası Kuzey Cadde	_	M.S.4-6.yy	**Kandil/Bardak Ağız Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 2.4 cm; ç: 6.4 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek.s.52, kat. no: 52 (benzeri kat. no. 53.)
30		Smyrna Agorası	_	M.S.4-6.yy	**Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Mavimsi yeşil şeffaf renk. Eksik. ç: 9 cm.	Gürler-Laflı, 2010a, 137, 139, kat. no: 98, fig. no: 14 (benzerleri kat. no: 99-107.)
31		Zeugma Villa A	_	M.S.4-5.yy	**Konik Biçimli Kandil/Bardak Ağız Parçası** Eksik.	Erten-Gençler Güray, 2015, 310, fig: 6.7 (benzerleri fig: 6.8-11.)
32		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Konik Bardak/Kandil Ağız Parçası**[1163] Yeşilimsi renksiz. Eksik.	Grossmann, 2013, 244, fig.77, G.78.

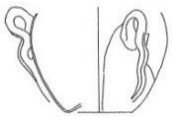
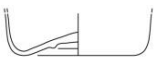
[1163] Ağız kenarının altında yatay 3 yiv bezeme bulunmaktadır. (Grossmann 2013, 244.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
33		Limyra	–	M.S.3-4.yy	**Kandil/Bardak Ağız ve Gövde Parçası**[1164] Eksik.	Baybo, 2009, 191, 192, fig: 22.
34		Smyrna Agorası Kuzey Cadde	_	M.S.4-6.yy	**Konik Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 2.2 cm; ç: 6 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek.s. 54, kat. no: 54.
35		Perge Konut Alanı A Evi	_	M.S.4.yy	**Kandil/Bardak Ağız Parçası**[1165] Uçuk sarımsı yeşil renk. Eksik. a.ç: 10 cm.	Demir, 1999, 125, kat. no: 87, çiz. no: 15/2-a.
36		İasos Agora	_	Geç Antik Dönem	**Konik Kandil/ Bardak Ağız ve Gövde Parçası** Eksik.	Contardi, 2009, 125, fig: 10.
37		Anemorium Sahil Kilise Atrium	_	M.S.4-5.yy	**Huni Ağızlı Kandil Ağız Parçası** Renksiz. Eksik.	Stern, 2021, 370, kat. no: 167, fig: 6.
38		İasos Agora	_	Geç Antik Dönem	**Kandil/ Bardak Ağız ve Gövde Parçası** Eksik.	Contardi, 2009, 125, fig: 12.
39		Anemorium Sahil Kilise Atrium	_	M.S.4-5.yy	**Kandil Ağız Parçası** Renksiz. Eksik.	Stern, 2021, 370, kat. no: 42, fig: 5.

[1164] Mavi renkli damla bezemelidir. (Baybo 2009, 191.)
[1165] Ağız kenarının altında çark çizgileri bulunmaktadır. (Demir 1999, 123.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
40		İasos Agora	_	Geç Antik Dönem	**Kandil/Bardak Ağız ve Gövde Parçası** Eksik.	Contardi, 2009, 125, fig: 11.
41		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Konik Kandil/Bardak Ağız ve Gövde Parçası** Yeşilimsi renk (?) Eksik.	Grossmann, 2013, 240, 244, fig. 60, G.61 (benzeri fig.76, G.77.)
42		İasos Agora	_	Geç Antik Dönem	**Kandil/ Bardak Ağız Parçası** Eksik.	Contardi, 2009, 125, fig: 13.
43		Limyra Batı Şehir Sondaj	_	M.S.3-6.yy	**Yuvarlak Ağızlı Kandil Ağız ve Gövde Parçası**[1166] Saydam yeşil renk. Eksik. y: 5.2 cm; a.ç: 9.4 cm.	Baybo, 2016, 249, kat. no: B 175 (benzerleri kat. no: B 176-179.)
44		Limyra Batı Şehir Batı Therme	_	M.S.4-5.yy	**Kandil Ağız ve Gövde Parçası (S Profilli Ağız)** Saydam yeşil renk. Eksik. y: 2.7 cm; a.ç: 7.8 cm.	Baybo, 2016, 247, kat. no: B 157 (benzerleri kat. no: B 158-174.)
45		Limyra Tiyatro Thermesi Alanı	_	M.S.4-5.yy	**Kandil Ağız ve Gövde Parçası (S Profilli Ağız)** Saydam açık mavi renk. Eksik. y: 3.7 cm; a.ç: 12 cm.	Baybo, 2016, 331, kat. no: T 180 (benzerleri kat. no: T 181-183.)
46		Limyra Ptolemaion	_	M.S.4-5.yy	**Kandil Ağız ve Gövde Parçası (S Profilli)** Saydam açık sarı renk. Eksik. y: 2.6 cm; a.ç: 10 cm.	Baybo, 2016, 362, 363, kat. no: P 83 (benzerleri kat. no: P 84-99.)

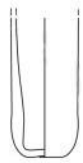
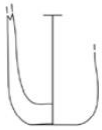
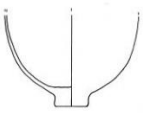
[1166] Omuz kısmında kesme bezeme ve gövdede koyu mavi renk damla bezemesi bulunmaktadır. (Baybo 2016, 249.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
47		Limyra Tiyatro Thermesi Alanı	_	M.S.3-6.yy	**Kandil Ağız ve Gövde Parçası[1167] (S Profilli Ağız)** Saydam açık yeşil renk. Eksik. y: 4.7 cm; a.ç: 8.8 cm.	Baybo, 2016, 332, kat. no: T 184 (benzerleri kat. no: T 185-187.)
48		Alahan Manastırı	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kandil/Bardak Ağız Parçası** Soluk mavi renk. Eksik.	Williams, 1985, 53, fig. 10.9.
49		Alahan Manastırı	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kandil/Bardak Ağız Parçası** Soluk sarı renk. Eksik.	Williams, 1985, 53, fig. 10.8.
50		Limyra Ptolemaion	_	M.S. 3-6.yy	**Kandil? /Bardak Ağız ve Gövde Parçası** Saydam açık mavi yeşil renk. Eksik. y: 3.9 cm; a.ç: 9 cm.	Baybo, 2016, 365, kat. no: P 100 (benzeri kat. no: P 101.)
51		Efes Yamaçevi Konut 1	Efes Kazı Deposu	M.S.4-5.yy	**Kulplu Kandil Kaide Parçası** Mavi yeşilimsi şeffaf renk. y: 6 cm; a.ç: 4 cm.	Czurda Ruth, 2007, 178, kat. no: 799, lev. no: 21 (benzeri kat. no: 800.)
52		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Konik Biçimli Kandil Kaide Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 1.5 cm; ç: 5 cm.	Semiz, 2021, 442, 443, kat. no: 457, lev. no: XXXXIX (benzerleri kat. no: 458, 459.)

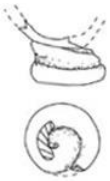
[1167] Gövde kısmında mavi renkli damla bezeme bulunmaktadır. (Baybo 2016, 332.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
53		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Konik Biçimli Kandil Kaide Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 3.15 cm; ç: 1.5 cm.	Semiz, 2021, 444, 445, kat. no: 461, lev. no: XXXXIX (benzerleri kat. no: 462-467.)
54		Efes Yamaçevi Peristilli Ev	Efes Kazı Deposu	M.S.3-4.yy	**Konik Biçimli Kandil Kaide Parçası** Sarı yeşilimsi şeffaf renk. y: 4.7 cm; a.ç: 1.5 cm.	Czurda Ruth, 2007, 179, kat. no: 803, lev. no: 21.
55		Efes Yamaçevi Güney Bölgesi	Efes Kazı Deposu	M.S.3-5.yy	**Konik Biçimli Kandil Kaide Parçası** Açık yeşilimsi şeffaf renk. y: 3.5 cm; a.ç: 2 cm.	Czurda Ruth, 2007, 180, kat. no: 805, lev. no: 21.
56		Arykanda Kütüphane	_	M.S.4-5.yy	**Kandil Kaide Parçası** Beyaz renk. Eksik. y 1.1 cm; ç: 1.2 cm.	Bilgiç, 2005, 182, kat. no: 203, çiz. no: 203.
57		Bergama Peristilli Ev II	–	M.S.4-5.yy	**Kandil ?** **Kaide Parçası**	Honroth, 1984, 160, kat. no: G86.
58		Zeugma Villa A	_	M.S.4-5.yy	**Konik Biçimli Kandil/Bardak Kaide Parçası** Eksik.	Erten-Gençler Güray, 2015, 310, fig: 6.4 (benzerleri fig: 6.5, 6.)
59		Arykanda Doğu Villası	_	M.S.4-5.yy	**Konik Biçimli Kandil Kaide Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y 1.1 cm; ç: 2.5 cm.	Bilgiç, 2005, 181, kat. no: 201, çiz. no: 201 (benzeri kat. no: 202.)

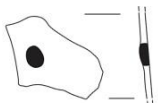
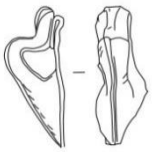
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
60		İstanbul Yenikapı Marmaray Kazısı	_	M.S.4-7.yy	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Açık yeşilimsi-mavimsi renk. Eksik.	Atik, 2009, 12, fig: 64.
61		Bergama Şehir Kazısı	–	M.S.4-7.yy	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Yeşil renk. Eksik.	Schwarzer, 2009b, 92, şek: 28.
62		Amorium	Afyon	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçaları** Eksik.	Harrison-Christie, 1993, 161, fig.(4 d,e.)
63		Smyrna Agorası	_	M.S.4-7.yy	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Açık yeşil şeffaf renk. Eksik.	Gürler-Laflı, 2010a, 139, 140, kat. no: 109, fig. no: 15 (benzerleri kat. no: 108, 110-112.)
64		Alahan Manastırı	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Amber renk. Eksik.	Williams, 1985, 53, fig.10.17.
65		İasos Agora		Geç Antik Dönem	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Eksik.	Contardi, 2009, 125, fig: 3.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
66		Zeugma Danae Evi	–	Geç Roma İmp. Dönemi	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Mavimsi renksiz. Eksik. y: 5 cm; ç: 1 cm.	Semiz, 2021, 444, kat. no: 460, lev. no: XXXXIX.
67		Mersin Olba	–	M.S.4-7.yy	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Eksik. y: 12 cm; a.ç: 7.5 cm; sap y: 4-6 cm; sap alt ç: 2-1 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2018b, 148, lev. no: 5.15 (benzerleri lev. no: 5.16-5.17.)
68		Mersin Olba	–	M.S.4-7.yy	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası**[1168] Eksik. y: 12 cm; a.ç: 7.5 cm; sap y: 4-6 cm; sap alt ç: 2-1 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2018b, 148, lev. no: 5.14.
69		–	Gaziantep Medusa Cam Koleksiyonu	M.S.4-7.yy	**Saplı/Çubuklu/ Boğumlu Kandil Sap Parçası** Mavi-yeşil renk. Eksik. y: 5.8 cm.	Höpken- Çakmaklı, 2015, 155, kat. no: 349.
70		Bergama Şehir Kazısı	–	M.S.4-7.yy	**Nokta Dipli Kandil/Şişe Kaide Parçası?** Yeşil renk. Eksik.	Schwarzer, 2009b, 92, şek: 31.
71		İasos Agora		Geç Antik Dönem	**Top Tabanlı Kandil Kaide Parçası** Eksik.	Contardi, 2009, 125, fig: 2.

[1168] Bu kandil sapının dip kısmı içbükey görünümlüdür. Bu işlevsel farklılığı değil, farklı işçiliği göstermektedir. Düğme dipli kandillerin dip çapları küçük olduğu için ayakta durmaları mümkün değildir. Ahşap bir taşıyıcı ya da metal bir kılıf kullanılarak asılmaktadır. (Erten-Akkuş Koçak 2018b, 148, 150.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
72		Efes Yamaçevi Ev Güney Bölgesi	Efes Kazı Deposu	M.S.3-5.yy	**Nokta Dipli (Top Tabanlı) Kandil Kaide Parçası** Açık yeşilimsi şeffaf renk. y: 1.5 cm.	Czurda Ruth, 2007, 180, kat. no: 807, lev. no: 21.
73		Patara HH Batı Mekan	_	M.S.4-5. yy	**Nokta Dipli Kandil Kaide Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 3.6 cm; ç: 4.6 cm.	Baybo, 2003, 188, kat. no: 365.
74		Patara HH Batı Mekan	_	M.S.4-5. yy	**Nokta Dipli Kandil Kaide Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 3 cm; ç: 7.4 cm.	Baybo, 2003, 188, kat. no: 366.
75		Mersin Olba	–	M.S.4-7.yy	**Düğme Dipli Konik Kandil Kaide Parçası**[1169] Eksik. k.ç: 1.2-2 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2018b, 150, lev. no: 5.19 (benzerleri lev. no: 5.20-5.24.)
76		Mersin Mezitli Soli Pompeiopolis	_	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Konik Biçimli Kandil Gövde Parçası**[1170] Eksik.	Gençler Güray, 2010b, 143, Res. No: 3.2 (benzerleri Res. No: 3.3, 3.4.)
77		Zeugma Villa A	_	M.S.4-5.yy	**Konik Kandil/Bardak Gövde Parçası**[1171] Eksik.	Erten-Gençler Güray, 2015, 310, fig: 6.2.

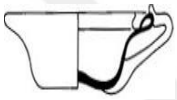
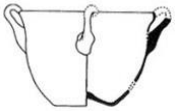
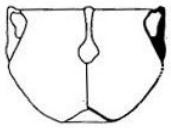
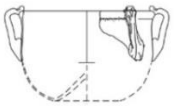
[1169] Gövde kısmı oluşturulduktan sonra, kalın bir cam ipliği sarılarak taban kısmı oluşturulmakta ve alt kısma aplike edilmektedir. (Erten-Akkuş Koçak 2018b, 149.)
[1170] Gövdede mavi damla bezeme bulunmaktadır. (Gençler Güray 2010b, 143.)
[1171] Gövdede mavi damla bezeme bulunmaktadır. (Erten-Gençler Güray 2015, 310.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
78		Zeugma B Evi	_	Geç Roma İmp. Dönemi	**Kandil/Bardak Gövde Parçası**[1172] Renksiz cam üzeri kobalt renk damla. Eksik. y: 3.8 cm.	Semiz, 2021, 434, 435, kat. no: 447, lev. no: XXXXVII (benzerleri kat. no: 448-456.)
79		Anemorium Sahil Kilise Atrium	_	M.S.4-5.yy	**Kandil Gövde Parçası** Renksiz. Eksik.	Stern, 2021, 370, kat. no: 232, fig: 6 (benzerleri kat. no: 233, 234.)
80		Çanakkale Parion Roma Tiyatrosu	–	M.S.4-5.yy	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Yeşil renk. Eksik.	Kasapoğlu, 2018, 230, 231, fig. 3.
81		Zeugma	Zeugma	Geç Roma İmp. Dönemi (M.S.253-636)	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Soluk yeşilimsi renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 248, fig. 91, G.92.
82		Çanakkale Parion Roma Tiyatrosu	–	M.S.4-6.yy	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Açık yeşil renk. Eksik.	Kasapoğlu, 2018, 231, fig. 4.
83		Adıyaman Perre Nekropol	Adıyaman Müzesi	M.S.4-8.yy	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Yeşil renk. Eksik.	Höpken, 2010, 161, kat. no: 49, çiz. no: 5-49 (benzerleri kat. no: 50-52.)
84		Uşak Sivaslı Pınarbaşı Eşşekini	–	Geç Roma Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil Kulp ve Gövde Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 1.2 cm; gen: 1.2 cm.	Taştemür-Dinç, 2018b, 70, 71, foto. 4: kat. no: 36.

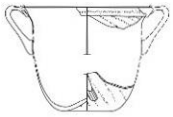
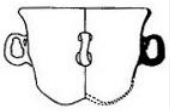
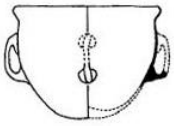
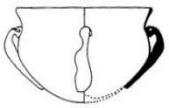
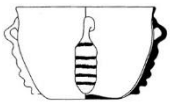
[1172] Gövdede mavi damla bezeme bulunmaktadır. (Semiz 2021, 435.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
GEÇ ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ						
85		Olympos Episkopeion Avlu	–	M.S.4.yy sonu-7.yy başı	**Kulplu Kandil Kulp Parçası**[1173] Mavi yeşil renk. Eksik. y: 5.4-8 cm; kal: 0.6-0.8 mm.	Erçin, 2021, 43, kat. no: 20.1 (benzerleri kat. no: 20.2, 20.3.)

[1173] Ağızdan kulplu ve sığ gövdelidir. (Erçin 2021, 43.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
86		Perge Kazısı Konutlar	_	M.S.5.yy	**Ağızdan Kulplu Kandil** Açık yeşil- mavi renk. Tam.	Abassoğlu, 1996, 114, Res. No: 9.
87		Zeugma	Zeugma	Erken Bizans Dönemi	**Ağızdan Kulplu Kandil**[1174] Soluk mavimsi yeşil renk. Eksik.	Grossmann, 2013, 248, fig. 90, G.91.
88		Sardes Gymnasion B Yapısı Doğusu	_	Erken Bizans Dönemi	**Kase Biçimli Ağızdan Kulplu Kandil** Tam. y: 5 cm; ç: 9 cm; a.ç: 11.5 cm.	Von Saldern, 1980, 45, kat. no: 234, şek: 23.
89		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.5-6.yy	**Kase Biçimli Ağızdan Kulplu Kandil** Eksik. y: 10-12 cm; a.ç: 10-14 cm.	Acara-Olcay, 1998, 254, Res. No: 2a (benzerleri Res. No: 2b-d); Olcay, 2001, 84, fig: 6.
90		Eskişehir Seyitgazi	_	M.S.6-7.yy	**Ağızdan Kulplu Kandil** Tam. a.ç: 8-9 cm.	Özçatal-Olcay, 1998, 534, 535, çiz. no: 3d.
91		Mersin Olba	_	M.S.4-7.yy	**Ağızdan Kulplu Kandil**[1175] Eksik. y: 7 cm.	Erten-Akkuş Koçak, 2018b, 143, lev. no: 1.3 (benzerleri lev. no: 1.4-1.6, le: 3.1-3.10.)

[1174] İçbükey kaideli, dikey kulplu ve katlanmış ağızlıdır. (Grossmann 2013, 248.)
[1175] Kandilin dikey kulbu, yuvarlak ağız kenarı ile gövdeyi birbirine bağlamaktadır. (Erten-Akkuş Koçak 2018b, 144.)

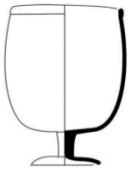
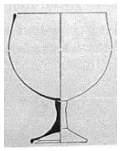
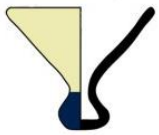
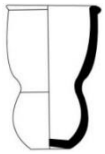
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
92		Mersin Olba Manastır	_	M.S.5-7.yy	**Ağızdan Kulplu Kandil**[1176] Eksik.	Erten-Akkuş Koçak, 2019, 347, şek: 4.3 (benzeri şek: 4.4-4.7.)
93		Elaiussa Sebaste Agora Yapısı	_	M.S.7.yy	**Ağızdan Kulplu Dışbükey Kandil** Açık mavi renk. Eksik. y: 3.6 cm; a.ç: 7 cm.	Gençler 2009, 250, kat. no: 348, lev ve çiz. no: XXVII/348 (benzerleri kat. no: 349-367.)
94		Sardes Bizans Dükkanları "E" Dükkanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Derin Kase Biçimli Ağızdan Kulplu Kandil** Eksik. y: 5 cm; ç: 9 cm.	Von Saldern, 1980, 48, kat. no: 240, şek: 11.
95		Eskişehir Seyitgazi	_	M.S.6-7.yy	**Gövdeden Kulplu Kandil** Eksik. a.ç: 8-9 cm.	Özçatal- Olcay, 1998, 534, 535, çiz. no: 3e.
96		Eskişehir Seyitgazi	_	M.S.6-7.yy	**Gövdeden Kulplu Kandil** Eksik. a.ç: 8-9 cm.	Özçatal- Olcay, 1998, 534, 535, çiz. no: 3f.
97		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.5-6.yy	**Kase Biçimli Gövdeden Kulplu Kandil** Eksik. y: 10-12 cm; a.ç: 10-14 cm.	Acara-Olcay, 1998, 253, Res. No: 2g; Olcay, 2001, 85, fig: 6.
98		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.5-6.yy	**Kase Biçimli Gövdeden Kulplu Kandil**[1177] Koyu yeşil renk. Eksik. y: 10-12 cm; a.ç: 10-14 cm.	Acara-Olcay, 1998, 254, Res. No: 2e ; Olcay, 2001, 85, fig: 6.

[1176] "S" profilli bir omuz kısmı bulunmaktadır. (Erten-Akkuş Koçak 2019, 347.)

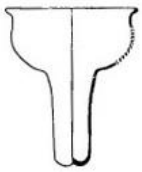
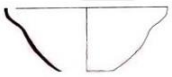
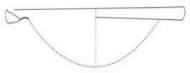
[1177] Kulp kısmının gövdeyle birleştiği yerde eşit aralıklarla oluşturulmuş yiv bezeme bulunmaktadır. Bu bezemeli kulp örneği üniktir. Bu tür kulp örnekleri, M.S.5-6. yüzyılda Jalame'de Kıbrıs'ta ve Mısır-Karanis'te karşımıza çıkmaktadır. (Vessberg 1952, 128, pl: V/15,18; Weinberg 1988, 82. Res. No 4/43.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
99		Sinop İnceburun	Sinop Müzesi	M.S.5-7.yy	**Gövdeden Kulplu Bardak Biçimli Kandil** Sarı yeşil renk. Tam. y: 10.2 cm; a.ç: 8.6 cm; k.ç: 5.6 cm;	Temür, 2018, 231, 232, 240, kat. no: 1 (benzerleri kat. no: 2, 3.)
100		Ordu Cıngırt Kayası L 18 Açması	_	Erken Bizans Dönemi (M.S.5.yy)	**Konik Biçimli Kandil/ Bardak** Zeytin yeşili renk. Eksik. a.ç: 7.8 cm; k.ç: 2.2 cm; kal: 0.35-0.1 cm.	Erol- Tamer, 2016, 202, 210, kat. no: 1, lev. no: 2a.
101		Stratonikeia Kuzey Şehir Kapısı Geç Antikçağ Yapısı Kazısı	_	Erken Bizans Dönemi (M.S.4-7. yy)	**Kadeh Biçimli Kandil**[1178] Tam. Katlanmış ayak.	Söğüt 2020, 381, res. no: 12.
102		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Biçimli Kandil** Mavi yeşil renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 8-10 cm; a.ç: 7-8 cm.	Acara-Olcay, 1998, 255, Res. No: 3a (benzerleri Res. No: 3b-d) ; Olcay, 2001, 87, fig: 7.
103		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.6-7.yy	**Kadeh Biçimli Kandil** Yeşil sarı renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 7.5 cm; a.ç: 7 cm; kal: 0.2-0.1 cm.	Olcay Uçkan-Çömezoğlu Uzbek, 2019, 519, 537, çiz. no: 6/1 (benzerleri çiz. no: 6.2, 6.3.)
104		Sinop İnceburun	Sinop Müzesi	M.S.5-6.yy	**Kadeh Biçimli Kandil**[1179] Sarı yeşil renk. Tam. y: 8.6 cm; a.ç: 8.6 cm; k.ç: 4.4 cm.	Temür, 2018, 233, 234, 235, 243, kat. no: 4 (benzerleri kat. no: 5, 6, 7, 8.)

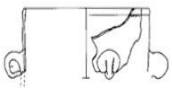
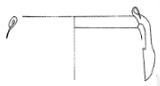
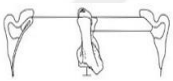
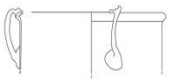
[1178] 18SKKY1-B06 numaralı bronz bir kabın içinde bulunmuştur. (Söğüt 2020, 381.)
[1179] Gövdede 3 sıra cam iplik bezeme bulunmaktadır. (Temür 2018, 243.)

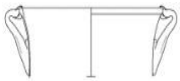
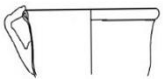
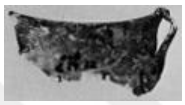
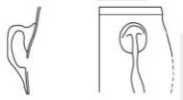
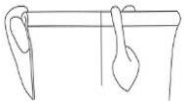
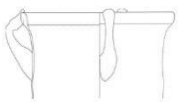
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
105		Sinop İnceburun	Sinop Müzesi	M.S.5-6.yy	**Kadeh Biçimli Kandil**[1180] Sarı yeşil renk. Tam. y: 9.3 cm; a.ç: 6.2 cm; k.ç: 4.2 cm.	Temür, 2018, 233, 234, 235, 248, kat. no: 9.
106		Smyrna Agora Roma Hamamı	_	M.S.7-12.yy	**Kadeh Biçimli Kandil**[1181] Tam. Katlanmış ayak.	Gürler-Ersoy, 2017, 169, Res. No: 1-c.
107		Olympos	_	M.S.5-7.yy	**Kadeh Biçimli Kandil** Eksik. Katlanmış ayak.	Olcay Uçkan-Öztaşkın, 2017b, 15, 16, lev. no.1/a. (benzerleri, lev. no.1/b-l); Olcay Uçkan, 2017a, 199, çiz. no: 5.
108		Olympos Episkopeion	_	M.S.5.yy başı-7.yy ilk yarısı	**Bardak Biçimli Kandil**[1182] Mavi renk. Eksik. y: 3.4 cm; ç: 3.2 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 49, kat. no: 25.1.
109		Sinop İnceburun	Sinop Müzesi	M.S.5-6.yy	**Boğumlu Küresel Gövdeli Kandil**[1183] Sarı yeşil renk. Tam. y: 9.6 cm; a.ç: 6.7 cm; k.ç: 5.2 cm.	Temür, 2018, 235, 236, 249, kat. no: 10 (benzerleri kat. no: 11-28).
110		Elaiussa Sebaste Agora	_	M.S.7.yy	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil** Açık mavi renk. Eksik. y: 11.8 cm; a.ç: 8.4 cm; sap. ç: 2.2 cm.	Gençler, 2009, 257, kat. no: 380, lev. ve çiz. no: XXIX/380 (benzeri kat. no: 381-400.)

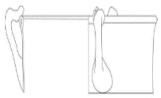
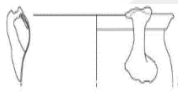
[1180] Gövdede diyagonal kabartma biçiminde yiv bezeme bulunmaktadır. (Temür 2018, 248.)
[1181] Kadehin ayak ve gövde kısmı sonradan birleştirilmiştir. (Gürler-Ersoy 2017, 169.)
[1182] Kandilin kaide kısmı bir alet yardımıyla sıkıştırılarak damla biçimi verilmiştir. (Erçin 2021, 49.)
[1183] Gövdede diyagonal kabartma biçiminde yiv bezeme bulunmaktadır. (Temür 2018, 249.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
111		Eskişehir Seyitgazi	_	M.S.6-7.yy	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil** Tam. a.ç: 8-9 cm.	Özçatal- Olcay, 1998, 534, çiz. no: 3a, Res. No: 13 (benzeri çiz. no: 3b, 3c.)
112		Afyon Sandıklı Karadirek (Kılaundros Köyü	Afyon Müzesi	M.S.6-7.yy	**Saplı/Çubuklu Kandil** Yeşil renk, sap koyu mavi- yeşil saydam renk. Tam. y: 8.2 cm; g.ç: 6 cm. ayak uz: 3 cm.	Lightfoot, 1989, 103, kat. no: 80, pl. 8.4.
113		_	İstanbul Sultan Ahmet Camisi	M.S.Geç 4-Erken 5. yy	**Nokta Dipli (Top Tabanlı) Kandil** Tam.	Crowfoot-Harden, 1931, 202, 208, pl. xxvıı, 11 (benzeri pl: XXVIII, 12.)
114		Patara HH Batı Mekan	_	M.S.5-7. yy	**Kandil** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 4.6 cm; a.ç: 12 cm.	Baybo, 2003, 187, kat. no: 362 (benzeri kat. no: 363.)
115		Elaiussa Sebaste Agora	_	M.S.7. yy	**Tabak Kandil Ağız Parçası**[1184] Mavi renk. Eksik. a.ç: 30 cm.	Gençler, 2009, 263, kat. no: 403, lev ve çiz. no: XXX/430.
116		Sardes Bizans Dükkanları "E" Dükkanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Kandil Ağız Parçası**[1185] Eksik. y: 3.5 cm; kal: 0.15 cm.	Von Saldern, 1980, 84, kat. no: 622, şek: 27.
117		Anemorium Merkez Kilise	_	M.S.6-7.yy	**Kandil/Kadeh Ağız ve Gövde Parçası** Soluk yeşil renk. Eksik.	Stern, 2021, 364, kat. no: 97, fig: 3.

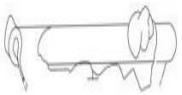
[1184] Yuvarlatılmış ağız kenarı ve dışbükey bir gövdesi bulunmaktadır. (Gençler 2009, 263.)
[1185]Ağız kısmı, yoğun spiral cam iplik ile bezelidir. (Von Saldern 1980, 622.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
118		İznik Roma Tiyatrosu	_	Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Yeşil tonları. Eksik. y: 2.4-3.7 cm; ç 3.2-6 cm; kulp y: 2-4.8 cm.	Özgümüş, 2008, 729, table: 1.1.
119		Hadrianopolis Villa	_	M.S.6-7.yy	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Açık yeşil mavi renk. Eksik.	Fünfschilling-Laflı, 2013, 13, kat. no: VR1/55, lev. no: 2.
120		Efes Yamaçevi Konut 3	Efes Kazı Deposu	M.S.5-7.yy	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Mavi yeşilimsi şeffaf renk. uz: 5.1 cm; k.ç: 9.4 cm.	Czurda Ruth, 2007, 176, kat. no: 794, lev. no: 21.
121		Mersin Olba Manastır	_	M.S.5-7.yy	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Eksik.	Erten-Akkuş Koçak, 2019, 347, şek: 4.1 (benzeri şek: 4.2.)
122		Ksanthos	–	Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Eksik.	Foy 2007, 244, fig.17.6.
123		Mersin Olba Manastır	–	M.S.5-7.yy	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Eksik.	Erten-Akkuş Koçak, 2019, 347, şek: 4.8 (benzeri şek: 4.9.)
124		Kaunos	–	Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Eksik.	Gençler Güray, 2010a, 220, çiz. no: 4.7 (benzeri çiz. no: 4.8.)

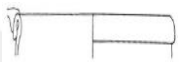
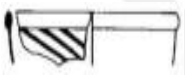
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
125		Mersin Olba Kuzey Kilisesi	–	M.S.5-7.yy	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Eksik.	Erten-Akkuş Koçak, 2019, 347, şek: 4.10.
126		Limyra	–	Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Eksik.	Baybo, 2009, 190, fig: 14.
127		Sardes Bronzlar Evi Lidya Açması	–	M.S.6-Erken 7.yy	**Kulplu Kandil (Kase Biçimli) Ağız Parçası** Eksik.	Von Saldern, 1980, 48, kat. no: 247, şek. 11.
128		Limyra Doğu Şehir Sondaj	–	M.S.5-7.yy	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Saydam açık yeşil renk. Eksik. y: 3.6 cm; g.ç: 5.6 cm.	Baybo, 2016, 284, kat. no: D 144.
129		Limyra Batı Şehir Batı Therme	–	M.S.5-7.yy	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Saydam yağ yeşili renk. Eksik. y: 3.2 cm; a.ç: 8 cm.	Baybo, 2016, 250, kat. no: B 180.
130		Limyra Ptolemaion Sondaj	–	M.S.5-7.yy	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Saydam açık mavi yeşil renk. Eksik. y: 3.9 cm; a.ç: 9 cm.	Baybo, 2016, 365, kat. no: P 102.
131		Myndos	–	M.S.6-7.yy	**Kulplu Kandil Ağız Parçası** Açık yeşil mavi renk. Eksik. y: 2.2 cm; a.ç: 9 cm.	Özet, 2016, 223, kat. no: 2009/5. (benzeri kat. no: 2009/10.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
132		Limyra Ptolemaion Sondaj	–	M.S.5-7.yy	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Saydam açık yeşil renk. Eksik. y: 2.8 cm; a.ç: 10 cm.	Baybo, 2016, 365, 366, kat. no: P 103 (benzerleri kat. no: P 104-113.)
133		Olympos Giriş Kompleksi	–	M.S.5-7.yy	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. y: 1.6-4.6 cm; ç: 6-10 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 44, kat. no: 21.1 (benzerleri kat. no: 21.2-8, 22.1-8, 23.1.)
134		Olympos	_	M.S.5-6.yy	**Kulplu Kandil Ağız Parçası** Eksik.	Olcay Uçkan-Öztaşkın, 2017b, 16, lev. no: 1/m. (benzeri lev. no: 1/n); Olcay Uçkan, 2017, 198, çiz. no: 4.1 (benzeri çiz. no: 4.2.)
135		Elaiussa Sebaste Agora	–	M.S.7.yy	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Açık mavi renk. Eksik. y: 3.4 cm; a.ç: 13.6 cm.	Gençler, 2009, 254, kat. no: 368, lev. ve çiz. no: XXVIII/368 (benzerleri kat. no: 369-373.)
136		Tarsus Cumhuriyet Alanı	–	M.S.6.yy	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Eksik.	Olcay, 1998, 170, Res. No: 1a.
137		Elaiussa Sebaste AP	–	M.S.7.yy	**Kulplu Kandil Ağız ve Gövde Parçası (S Profilli Ağız)**[1186] Açık mavi renk. Eksik. y: 3.5 cm; a.ç: 12 cm.	Gençler, 2009, 256, kat. no: 374, lev. ve çiz. no: XXVIII/374 (benzerleri kat. no: 375-379.)

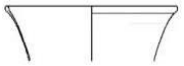
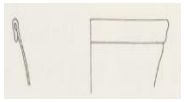
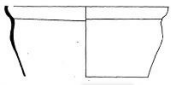
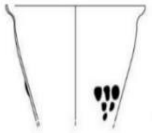
[1186] Ağız kısmından gövdeye geçişte 'S' profili oluşmaktadır. (Gençler 2009, 256.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
138		Sagalassos Dorik Tapınak	_	M.S.5.yy	**Kulplu Kandil Ağız Parçası** Açık mavi renk. Eksik. ç: 7.4 cm.	Lightfoot, 1993b, 177, kat. no: 31, fig: 122-31.
139		Metropolis Caldarium Güney Havuzun Kuzeyi	_	M.S.5-7.yy	**Kulplu Kandil (Kase Biçimli) Ağız Parçası** Sarımsı yeşil saydam renk. Eksik. y: 1 cm; a.ç: 6.8 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 332, kat. no: 508, lev. no: 51.508 (benzeri kat. no: 509.)
140		Sardes Paktolos (Sard) Çayı Kuzey Alan	_	Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil Ağız Parçası**[1187] Eksik. y: 4.5 cm; ç: 13 cm; kal: 0.1 cm.	Von Saldern, 1980, 48, kat. no: 237, şek: 23 (benzeri kat. no: 238.)
141		Sardes Paktolos (Sard) Çayı EA Kilisesi	_	Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil (Kase Biçimli) Ağız Parçası** Eksik. max. boyut: 4.7 cm; ç:~ 11 cm.	Von Saldern, 1980, 48, kat. no: 246, şek. 23.
142		Hierapolis Hamam	_	Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil Ağız Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik. y: 2.8 cm.	Caldarola 2016, 725, kat. no: 36, fig. 9. 36.
143		Sardes Bizans Dükkanları "E Dükkanı"	_	Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil Ağız Parçası** Eksik. y: 5 cm.	Von Saldern, 1980, 49, kat. no: 250, şek: 23.
144		Kaunos	_	Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil Ağız Parçası** Eksik.	Gençler Güray, 2010a, 220, çiz. no: 4.9.

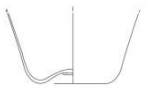
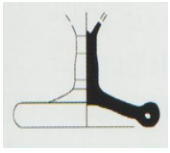
[1187] Kalıba üflenmiş kaburga deseni ile bezelidir. (Von Saldern 1980, 48.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
145		Mersin Olba Manastır	_	M.S.5-7.yy	**Kulplu Kandil Ağız Parçası**[1188] Eksik.	Erten-Akkuş Koçak, 2019, 348, şek: 4.11 (benzeri şek: 4.12.)
146		Ordu Cıngırt Kayası L-18 Açması	_	Erken Bizans Dönemi (M.S.5-7.yy)	**Kandil Ağız Parçası**[1189] Açık yeşil renk. Eksik. y: 0.7 cm; ç: 8.6 cm; kal: 0.25-0.1 cm.	Erol- Tamer, 2016, 223, kat. no: 41, lev. no: 6e (benzerleri kat. no: 42, 43.)
147		Limyra Doğu Şehir Sondaj	_	M.S.5-7.yy	**Kulplu Kandil Ağız Parçası**[1190] Saydam açık mavi renk. Eksik. y: 1.1 cm; a.ç: 9 cm.	Baybo, 2016, 283, 284, kat. no: D 138 (benzerleri kat. no: D 139-143, 146, 147.)
148		Sagalassos Dorik Tapınak	_	M.S.5-6.yy	**Kandil Ağız Parçası**[1191] Mavi yeşil renk. Eksik. ç: 6 cm.	Lightfoot, 1993b, 177, kat. no: 32, fig: 122-32.
149		Stratonikeia Kuzey Caddesi	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Biçimli Kandil Ağız Parçası** Açık yeşil şeffaf renk. Eksik. a.ç: 6.8-9.6 cm;	Öztaşkın, 2015, 176, lev. no: 1.3.
150		Hierapolis Hamam	_	Erken Bizans Dönemi	**Kandil Ağız Parçası** Soluk mavi renk. Eksik. y: 2.4 cm; a.ç: 6 cm.	Caldarola, 2016, 725, kat. no: 37, fig: 9.37.
151		Stratonikeia Kuzey Caddesi	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Biçimli Kandil Ağız Parçası** Açık yeşil şeffaf renk. Eksik. a.ç: 6.8-9.6 cm.	Öztaşkın, 2015, 176, lev. no: 1.2

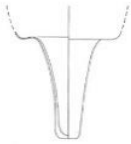
[1188] Kesme kenarlı kandil formudur. (Erten-Akkuş Koçak 2019, 347.)
[1189] Katlanmış ağızlıdır. (Erol-Tamer 2016, 223.)
[1190] Ağız kenarı dışarı katlıdır. (Baybo 2016, 283).
[1191] Kalıba üfleme tekniği ile yapılmış kaburga bezemelidir. (Lightfoot 1993b, 177.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
152		Limyra	_	Erken Bizans Dönemi	**Kandil Ağız Parçası** Eksik.	Baybo, 2009, 190, fig: 13.
153		Anemorium Merkez Kilise	_	M.S.6-7.yy	**Kandil Ağız Parçası** Soluk mavi yeşil renk. Eksik.	Stern, 2021, 364, kat. no: 114, fig: 3.
154		Patara HH Batı Mekan 1	_	M.S.5-7. yy	**Kandil Ağız ve Gövde Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 4.3 cm; a.ç: 10 cm.	Baybo, 2003, 186, 187, kat. no: 360 (benzerleri kat. no: 361, 364.)
155		İstanbul Marmaray Kurtarma Kazısı	_	Erken Bizans Dönemi	**Konik Biçimli Kandil Ağız ve Gövde Parçaları**	Canav Özgümüş, 2009, 22, fig. 8.
156		Elaiussa Sebaste Güney Liman Yerleşimi	_	M.S.5.yy'ın ortası-6.yy'ın ilk üçlüğü	**Konik Gövdeli Kandil Ağız ve Gövde Parçası**[1192] Sarımsı yeşil ve kobalt mavi renk. Eksik. y: 5.4 cm; a.ç: 8.2 cm.	Gençler, 2009, 223, kat. no: 236, lev. ve çiz. no: XX/236 (benzerleri kat. no: 237-240.)
157		İstanbul Saraçhane	_	M.S.6.yy	**Kulplu Kandil Kaide Parçası** Soluk yeşil renk. Eksik.	Hayes, 1992, 402, fig. 150. 15.
158		İstanbul Saraçhane	_	M.S.7.yy	**Kulplu Kandil Kaide Parçası** Açık sarımsı yeşil renk. Eksik.	Hayes, 1992, 403, fig: 150-27 (benzeri fig: 150-28.)

[1192] Gövdede 6 adet damla biçimli ters üçgen bezeme, kobalt mavi renk camdan yapılmıştır. (Gençler 2009, 223.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
159		Sardes Bizans Dükkanları "E" Dükkanı	_	Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil (Kase Biçimli) Kaide Parçası** Eksik. y: 3.5 cm; ç: 8.5 cm; a.ç: 11 cm; k.ç: 6 cm; kal: 0.2 cm.	Von Saldern, 1980, 45, kat. no: 235, şek: 23.
160		Kaunos	_	Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil Kaide Parçası** Eksik.	Gençler Güray, 2010a, 220, çiz. no: 4.10.
161		Kaunos	_	Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil Kaide Parçası** Eksik.	Gençler Güray, 2010a, 220, çiz. no: 4.11 (benzeri çiz. no: 4.12.)
162		Mersin Olba Manastır	_	M.S.5-7.yy	**Kulplu Kandil Kaide Parçası** Eksik.	Erten-Akkuş Koçak, 2019, 348, şek: 4.16 (benzerleri şek: 4.17- 4.22.)
163		İstanbul Sirkeci Marmaray Kurtarma Kazısı	_	Erken Bizans Dönemi	**Konik Biçimli Kandil Kaide Parçası** Eksik.	Canav Özgümüş, 2009, 22, fig: 9.
164		Stratonikeia Kuzey Cadde	_	Erken Bizans Dönemi	**Kadeh Biçimli Kandil Ayak Parçası** Açık yeşil şeffaf renk. Eksik. Katlanmış ayak. a.ç: 6.8-9.6 cm; k.ç: 3.4-8 cm.	Öztaşkın, 2015, 176, lev. no: 1.4 (benzerleri lev. no: 1.5-11.)
165		Olympos Müze Kazısı	_	M.S.5-7.yy ortaları	**Kadeh Biçimli Kandil Ayak Parçası**[1193] Yeşil sarı renk. Eksik. Katlanmış ayak. y: 2.6-4.1 cm; ç: 4-5 cm; kal: 0.2-0.4 mm.	Erçin, 2021, 27, kat. no: 6.1 (benzerleri kat. no: 6.2-8, 7.1-8, 8.1-8, 9.1-3.)

[1193] Tek boğumlu bir kandildir. (Erçin 2021, 27.)

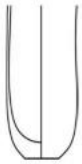
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
166		İznik Roma Tiyatrosu	_	Erken Bizans Dönemi	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası**[1194] Yeşil tonları. Eksik.	Özgümüş, 2008, 730, table: 1.3.
167		İznik Roma Tiyatrosu	_	Erken Bizans Dönemi	**Saplı/Çubuklu Kandil (Damla Şekilli) Sap ve Gövde Parçası** Yeşil tonları. Eksik.	Özgümüş, 2008, 731, table: 1.5.
168		İznik Roma Tiyatrosu	_	Erken Bizans Dönemi	**Saplı/Çubuklu (Topuz Saplı) Kandil Sap Parçası**[1195] Yeşil tonları. Eksik. topuz ç: 2 cm.	Özgümüş, 2008, 731, table: 1.4.
169		İstanbul Saraçhane	_	M.S.Geç 6-7.yy	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Sarımsı renksiz. Eksik.	Hayes, 1992, 403, fig: 151-37 (benzeri fig: 151-38.)
170		Ordu Cıngırt Kayası L-16 Açması	_	Erken Bizans Dönemi (M.S.5-7.yy)	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 2.7 cm; k ç: 1.3 cm.	Erol- Tamer, 2016, 222, kat. no: 39, lev. no: 6c.
171		İstanbul Saraçhane	_	M.S.6.yy ikinci yarısı	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Sarı renk. Eksik.	Hayes, 1992, 402, fig: 150-14 (benzeri fig: 150-31.)

[1194] Bu kandil formu, Roma Dönemi'nin sonlarından itibaren yaygın olarak kullanılmış Bizans ve İslamiyet Dönemlerinde moda olmuştur. (Özgümüş, 2008, 730.)

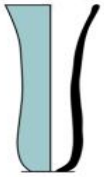
[1195] Bu kandil türü ilk olarak, Erken Bizans Dönemi'nde yapılmıştır; ancak Orta Bizans Dönemi'nde de kullanılmaya devam emiştir. Paralel örnekleri İstanbul, Myra ve Serçe Limanı batığında bulunmuştur. (Özgümüş 2008, 731.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
172		Smyrna Agorası Bazilika Doğu Kapısı	–	M.S.5-7.yy	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Mavimsi açık yeşil renk. Eksik. y: 3.6 cm	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 64, kat. no: 64.
173		Aydın Kadıkalesi (Anaia)	–	M.S.5-7.yy	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. y: 6.1 cm; a.ç: 2 cm.	Çakmakçı, 2008, 96, kat. no: 2.
174		Sardes Bizans Dükkanları "E Dükkanı"	–	Erken Bizans Dönemi	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Eksik. y: 5.5 cm.	Von Saldern, 1980, 51, kat. no: 280, şek: 23.
175		Perge Konut Alanı A Evi	_	M.S.6.yy	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Açık yeşil renk. Eksik. y: 5.7 cm.	Demir, 1999, 149, kat. no: 136, çiz. no: 18/2-a.
176		Çanakkale Parion Roma Tiyatrosu	–	M.S.5.yy	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Açık yeşil renk. Eksik.	Kasapoğlu, 2018, 232, fig. 5.
177		Metropolis Palaestra	_	M.S.5-7.yy	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Sarımsı yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.4 cm; k.ç: 0.5 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 333, kat. no: 514, lev. no: 51.514 (benzerleri kat. no: 515-518.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
178		Efes Yamaçevi	Efes Kazı Deposu	M.S.5-6.yy	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Koyu mavimsi yeşil şeffaf renk. y: 3.2 cm.	Czurda Ruth, 2007, 183, kat. no: 819, lev. no: 21.
179		Patara Seviye 18	_	M.S.5-7. yy	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 3.2 cm; k.ç: 1 cm.	Baybo, 2003, 181, kat. no: 339 (benzerleri kat. no: 340-351.)
180		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.6-7.yy	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap parçası** Renksiz. Eksik. y: 10.5 cm; a.ç: 9 cm; çu. ç: 1.6 cm; der: 4.7 cm.	Çömezoğlu, 2001, 51, kat. no: 6, Res. No. 3 (benzerleri kat. no: 7, 8, 13, Res. No: 3, 4, 8.)
181		Kaunos	_	M.S.7.yy	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Eksik.	Gençler Güray, 2010a, 220, çiz. no: 4.14 (benzeri çiz. no: 4.16.)
182		Kaunos	_	M.S.7.yy	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Eksik.	Gençler Güray, 2010a, 220, çiz. no: 4.15.
183		Limyra	_	Erken Bizans Dönemi	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Eksik.	Baybo, 2009, 190, fig: 15 (benzerleri fig: 16, 17.)
184		Myndos	_	M.S.5-7. yy	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Sarımsı yeşil mavi renk. Eksik. y: 5. 90 cm; ç: 2 cm; üst ç: 2. 4 cm.	Özet, 2016, 222, kat. no: 2009/3. (benzeri kat. no: 2009/13, 2009/16b, 2009/20b, 2010/28a.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
185		Limyra Batı Şehir Sondaj	_	M.S.5-7.yy	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Saydam yağ yeşili renk. Eksik. y: 3.4 cm; çu.ç: 0.9 cm.	Baybo, 2016, 250, kat. no: B 181 (benzerleri kat. no: B 182-187.)
186		Limyra Doğu Şehir Sondaj	_	M.S.5-7.yy	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Saydam açık yeşil renk. Eksik. y: 2.4 cm; çu.ç: 1.4 cm.	Baybo, 2016, 285, kat. no: D 148 (benzerleri kat. no: D 149-154, 156.)
187		Mersin Mezitli Soli Pompeiopolis	_	M.S.5-7.yy	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Eksik.	Gençler Güray, 2010b, 143, Res. No: 3.12 (benzeri Res. No: 3.13.)
188		Olympos	_	M.S.5-7.yy	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Eksik.	Olcay Uçkan-Öztaşkın, 2017b, 16, lev. no.1/o.
189		Tarsus Cumhuriyet Alanı	_	M.S.5-7.yy	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Eksik.	Olcay, 1998, 170, 171, Res. No: 1b (benzeri Res. No: 1c.)
190		Limyra Doğu Şehir	_	M.S.5-7.yy	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Saydam açık yeşil renk. Eksik. y: 2.8 cm; çu.ç: 1.6 cm.	Baybo, 2016, 286, kat. no: D 155.

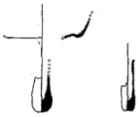
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
191		Limyra Tiyatro Thermesi	_	M.S.5-7.yy	**Kandil Çubuğu** Saydam açık mavi renk. Eksik. y: 3.9 cm; çu.ç: 1.4 cm.	Baybo, 2016, 333, kat. no: T 194 (benzerleri kat. no: T 195-212.)
192		Ksanthos	–	Erken Bizans Dönemi	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Mavimsi renk. Eksik.	Foy 2007, 241, fig. 16.11 (benzerleri fig. 16.12., 17.7-10, 17.29.)
193		Tarsus Cumhuriyet Alanı	–	M.S.5-7.yy	**İçi Dolu Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Eksik.	Olcay, 1998, 170, 171, Res. No:1d.
194		Anemorium Merkez Kilise	_	M.S.6-7.yy	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Soluk yeşil renk. Eksik.	Stern, 2021, 364, kat. no: 89, fig: 3.
195		Mersin Olba Manastır	–	M.S.5-7.yy	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Eksik.	Erten-Akkuş Koçak, 2019, 348, şek: 5.1 (benzerleri şek: 5.2-5.18); Erten-Akkuş Koçak, 2018b, 148, lev. no: 5.1 (benzerleri lev. no: 5.2-5.14.)
196		Olympos Giriş Kompleksi M5	_	M.S.5.yy ilk yarısı-7.yy başı	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil Sap parçası** Yeşil sarı renk. Eksik. y: 3-5.3 cm; ç: 1.2-2 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 21, kat. no: 1.1 (benzerleri kat. no: 1.2-8.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
197		Olympos Episkopeion M 12	_	M.S.6.yy sonu-7.yy başı	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 3.4-6.2 cm; ç: 1.3-1.8 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 22, kat. no: 2.1 (benzerleri kat. no: 2.2-8.)
198		Olympos Episkopeion	_	M.S.6.yy sonu-7.yy başı	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik. y: 4.8-5.2 cm; ç: 1.3-1.7 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 23, kat. no: 3.1 (benzeri kat. no: 3.2.)
199		Olympos 3 No'lu Kilise Kuzey Nef	_	M.S.6.yy ilk yarısı-7.yy başı	**İçi Dolu Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Yeşil sarı renk. Eksik. y: 3.8-8.8 cm; ç: 1-1.5 cm; kal: 0.2-0.4 mm.	Erçin, 2021, 24, kat. no: 4.1 (benzeri kat. no: 4.2-4.)
200		Elaiussa Sebaste Agora	_	M.S.7.yy	**İçi Dolu Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 8.7 cm; sap. ç: 1.2 cm.	Gençler, 2009, 263, kat. no: 401, lev. ve çiz. no: XXX/401 (benzeri kat. no: 402.)
201		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.6-7.yy	**Saplı/Çubuklu/ Boğumlu Kandil Sap Parçası** Sarı yeşil renk. Eksik. y: 8.9 cm; a.ç: 8 cm; çu. ç: 0.9 cm; der: 5 cm.	Çömezoğlu, 2001, 49, kat. no: 4, Res. No. 1 (benzerleri kat. no: 15, 22, Res. No: 4, 7.)
202		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.6-7.yy	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Renksiz. Eksik. çu. y: 3.6 cm; çu. ç: 0.7 cm.	Çömezoğlu, 2001, 71, 72, kat. no: 30, Res. No. 8.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
203		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.6-7.yy	**Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Renksiz. Eksik. çu. y: 3.2 cm; çu. ç: 0.9 cm.	Çömezoğlu, 2001, 73, 74, kat. no: 33, Res. No. 8.
204		Demre Aziz Nikolaos Kilisesi	_	M.S.6-7.yy	**Saplı/Çubuklu/ Boğumlu Kandil Sap Parçası** Sarı yeşil renk. Eksik. y: 8.8 cm; a.ç: 7 cm; çu. ç: 0.9 cm; der: 4.4 cm;	Olcay, 1997, 158, kat. no: 2, Res. No: 2 (benzerleri kat no: 3, 4, 10, 17, 21.)
205		Olympos Episkopeion Kuzeybatı Köşe	_	M.S.6.yy sonu-7.yy başı	**Saplı/Çubuklu Boğumlu Kandil Sap Parçası**[1196] Sarı renk. Eksik. y: 5.8 cm; ç: 2.5 cm; kal: 0.2-0.3 mm.	Erçin, 2021, 25, kat. no: 5.1.
206		İstanbul Sirkeci Marmaray Kurtarma Kazısı	_	Erken Bizans Dönemi	**Nokta Dipli (Top Tabanlı) Kandil Sap Parçaları** Eksik.	Canav Özgümüş, 2009, 22, fig: 6
207		İznik Roma Tiyatrosu	_	Erken Bizans Dönemi	**Nokta Dipli (Top Tabanlı) Kandil Kaide Parçası** Yeşil tonları. Eksik.	Özgümüş, 2008, 730, table: 1.2.
208		Sardes Bizans Dükkanları "W Dükkanı"	_	Erken Bizans Dönemi	**Nokta Dipli (Top Tabanlı) Kandil Kaide Parçası** Zeytin yeşili renk. Eksik. y: 4.8 cm; ç: 5.3 cm.	Von Saldern, 1980, 52, kat. no: 287, şek: 23.

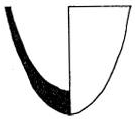
[1196] Çok boğumlu bir kandil sapıdır. (Erçin 2021, 25.)

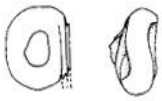
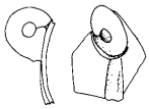
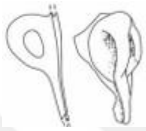
No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
209		Sardes Bronzlar Evi Lidya Açması	–	Erken Bizans Dönemi	**Nokta Dipli (Top Tabanlı) Kandil Kaide Parçası** Zeytin yeşili renk. Eksik. y: 5.6 cm; üst ç: 5.2 cm; k.ç: 1.3 cm.	Von Saldern, 1980, 52, kat. no: 288, şek: 12.
210		Sardes Artemis Tapınağı	–	Erken Bizans Dönemi	**Nokta Dipli (Top Tabanlı) Kandil Kaide Parçası** Soluk yeşile yakın renksiz. Eksik. y: 5.5 cm; üst ç: 6 cm; k.ç: 1.9 cm.	Von Saldern, 1980, 52, kat. no: 290, şek: 23.
211		Sardes Bizans Dükkanları "E Dükkanı"	–	Erken Bizans Dönemi	**Nokta Dipli (Top Tabanlı) Kandil Kaide Parçası** Soluk zeytin yeşili renk. Eksik. y: 5 cm; k.ç: 1.6 cm.	Von Saldern, 1980, 53, kat. no: 297, şek: 23.
212		Elaiussa Sebaste Bizans Sarayı	–	M.S.5.yy'ın ortası-ikinci yarısı	**Nokta Dipli Kandil (Top Tabanlı) Kaide Parçası** Kobalt mavisi renk. Eksik. y: 1.7 cm; gen: 1.05 cm.	Gençler, 2009, 224, kat. no: 241, lev. ve çiz. no: XXI/241 (benzerleri kat. no: 242-258.)
213		Mersin Mezitli Soli Pompeiopolis		M.S.5.yy ilk yarısı ile ikinci yarısı	**Nokta Dipli (Top Tabanlı) Kandil Kaide Parçası** Eksik.	Gençler Güray, 2010b, 143, Res. No: 3.11.
214		Sardes Palaestra Batı Koridoru	–	Erken Bizans Dönemi	**Nokta Dipli (Top Tabanlı) Kandil Kaide Parçası** Eksik. y: 5.8 cm; k.ç: 1 cm.	Von Saldern, 1980, 53, kat. no: 298, şek: 23.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
215		Metropolis Güney Havuz Yanı	_	M.S.5-7.yy	**Düğme Dipli Kandil Kaide Parçası** Açık yeşil saydam renk. Eksik. y: 1.6 cm; k.ç: 0.7 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 335, kat. no: 519, lev. no: 51.519.
216		Efes Konut 2 Oda B 16	_	Erken Bizans Dönemi	**Nokta Dipli (Top Tabanlı) Kandil Kaide Parçası**[1197] Eksik.	Schatzschock, 2009, 117, fig: 5.
217		Labraundos Zeus Kutsal Alanı		M.S.5-7.yy	**Dışbükey Kandil Kaide Parçası**[1198] Eksik.	Çakmaklı, 2017, 288, lev. no: 4. 20.
218		Hadrianopolis Villa	–	M.S.6-7.yy	**Pendant Kandil** Yeşilimsi mavi renk. Eksik.	Fünfschilling-Laflı, 2013, 13, kat. no: VR1/59, lev. no: 2 (benzerleri kat. no: VR1/60, VR1/61, BBR 6/8, lev. no: 14.)
219		Amorium	_	M.S.6-7.yy	**Saplı/ Çubuklu Kandil Sap Parçaları** Eksik.	Lightfoot-Mergen, 2001, 248, 249, çiz. no: 4.
220		Anemorium Sahil Kilise Atrium	_	M.S.6.yy	**İçi Boş Saplı/Çubuklu Kandil Sap Parçası** Renksiz. Eksik.	Stern, 2021, 371, kat. no: 88, fig: 6.

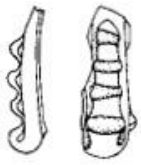
[1197] Kandilin top tabanlı alt kısmının etrafına bir spiral şeklinde cam ipliği sarılmıştır. (Schatzschock 2009, 117.)

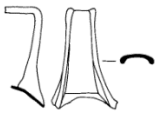
[1198] Konveks dipli bu kandil formu, kulplu kandil sınıfına girmektedir. (Çakmaklı 2017, 288.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
221		Patara Akropol kuzey	–	M.S.5-7. yy	**Kandil Sap Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 3.2 cm.	Baybo, 2003, 184,185, kat. no: 353 (benzerleri kat. no: 354, 356.)
222		Patara Nekropol Heroon?	–	M.S.5-7. yy	**Kandil Sap Parçası** Renk belli değil. Eksik. y: 2.2 cm; k.ç: 2.4 cm.	Baybo, 2003, 185,186, kat. no: 357 (benzeri kat. no: 358.)
223		Patara Tepecik Nekropolü	–	M.S.5-7. yy	**Kandil Sap Parçası** Şeffaf açık yeşil renk. Eksik. y: 2 cm.	Baybo, 2003, 184, kat. no: 352 (benzeri kat. no: 355.)
224		Smyrna Agorası Mozaikli Salon	–	M.S.7.yy	**İçi Dolu Saplı/ Çubuklu Kandil Sap Parçası** Mavi renk. Eksik. y: 3.3 cm; ç: 1.2 cm.	Savur Yıldız, 2016, ek. s. 65, kat. no: 65.
225		Hadrianopolis Hamam A	–	M.S.6-7.yy	**Kulplu Kandil Gövde Parçası** Mavimsi renk. Eksik.	Fünfschilling-Laflı, 2013, 28, kat. no: BAR13/12, lev. no: 11.
226		Ordu Cıngırt Kayası K-17 Açması	–	Erken Bizans Dönemi (M.S.7.yy)	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Mavimsi yeşil renk. Eksik. y: 1.6 cm; kal: 0.1 cm.	Erol- Tamer, 2016, 222, kat. no: 37, lev. no: 6a.
227		Hadrianopolis Villa	–	M.S.6-7.yy	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Mavimsi yeşil renk. Eksik.	Fünfschilling-Laflı, 2013, 16, kat. no: VR4/9, lev. no: 5.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
228		Hadrianopolis Hamam B	–	M.S.6-7.yy	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Yeşilimsi renk. Eksik.	Fünfschilling-Laflı, 2013, 30, kat. no: BBR1/3, lev. no: 13.
229		Hadrianopolis Villa	–	M.S.6-7.yy	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Yeşilimsi mavi renk. Eksik.	Fünfschilling-Laflı, 2013, 13, kat. no: VR1/56, lev. no: 2.
230		Metropolis Hamam Önü	_	M.S.5-7.yy	**Kulplu Kandil Kulp Parçası**[1199] Yeşil saydam renk. Eksik. y: 2.8 cm.	Akkuş Koçak 2021, 333, kat no: 513, lev. no: 51. 513.
231		Mersin Olba Manastır	_	M.S.5-7.yy	**Kulplu Kandil Kulp Parçası**[1200] Eksik.	Erten-Akkuş Koçak, 2019, 347, şek: 4.13 (benzerleri şek: 4.14, 4.15.)
232		İstanbul Sirkeci Marmaray Kurtarma Kazısı	_	Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil Kulp Parçaları** Eksik.	Canav Özgümüş, 2009, 22, fig: 5.
233		Kaunos	_	Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Eksik.	Gençler Güray, 2010a, 220, çiz. no: 4.13.
234		Efes Yamaçevi Güney Bölgesi	Efes Kazı Deposu	M.S.5-6.yy	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Yeşilimsi şeffaf renk. uz: 1.8 cm.	Czurda Ruth, 2007, 177, kat. no: 796, lev. no: 21.

[1199] Kulp kısmından gövdeye doğru cam ipliği uzanmaktadır. (Akkuş Koçak 2021, 333.)
[1200] Spiral ya da düğümlü kulplu kandil. (Erten-Akkuş Koçak 2019, 347.)

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
235		Ordu Cıngırt Kayası L-17 Açması	–	Erken Bizans Dönemi (M.S.7.yy)	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Gövde açık mavi, kulp açık yeşil renk. Eksik. y: 2 cm; göv. kal: 0.1 cm; kulp kal: 0.2-0.15 cm.	Erol- Tamer, 2016, 222, 223, kat. no: 40, lev. no: 6d.
236		Hadrianopolis Villa	–	M.S.6-7.yy	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik.	Fünfschilling-Laflı, 2013, 13, kat. no: VR1/57, lev. no: 2.
237		Efes Yamaçevi Konut 3	Efes Kazı Deposu	M.S.5-7.yy	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Mavi yeşilimsi şeffaf renk. uz: 4 cm.	Czurda Ruth, 2007, 178, kat. no: 798, lev. no: 21.
238		Limyra Doğu Şehir Sondaj	–	M.S.5-7.yy	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Saydam açık yeşil renk. Eksik. y: 3 cm.	Baybo, 2016, 284, 285, kat. no: D 145.
239		Stratonikeia Kuzey Caddesi	–	Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Mavi yeşil şeffaf renk. Eksik. a.ç: 6.8-9.6 cm; k.ç: 3.4-8 cm.	Öztaşkın, 2015, 176, 177, lev. no: 1.12.
240		Hadrianopolis Hamam A	–	M.S.6-7.yy	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Mavimsi renk. Eksik.	Fünfschilling-Laflı, 2013, 28, kat. no: BAR13/13, lev. no: 11.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
241		Hadrianopolis Hamam A	–	M.S.6-7.yy	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Mavi yeşil renk. Eksik.	Fünfschilling-Laflı, 2013, 28, kat. no: BAR13/14, lev. no: 11.
242		Metropolis Batı Servis Koridor İçi	_	M.S.5-7.yy	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Yeşil saydam renk. Eksik. y: 3.6 cm.	Akkuş Koçak, 2021, 332, kat. no: 510, lev. no: 51.510 (benzerleri kat. no: 511, 512.)
243		Sardes Sinagog	_	Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Yeşil renk. Eksik. y: 4.5 cm.	Von Saldern, 1980, 49, kat. no: 249, şek: 11.
244		Sardes Bizans Dükkanları "E Dükkanı"	_	Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Eksik. y: 8.3 cm; kulp ç: 1 cm; kal: 0.1 cm.	Von Saldern, 1980, 49, kat. no: 266, şek: 23.
245		Sardes Akropolis Tepesi	_	Erken Bizans Dönemi	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Eksik. y: 4.6 cm.	Von Saldern, 1980, 49, kat. no: 269, şek: 11.
246		Sardes Bronzlar Evi Lidya Açması	_	Erken Bizans Dönemi	**Kulp Parçası** Eksik. y: 6 cm; gen: 4 cm; kal: 0.1 cm.	Von Saldern, 1980, 49, kat. no: 272, şek: 23.

No	Eser	Buluntu Yeri	Bulunduğu Yer	Tarih	Tanım	Yayın
ERKEN BİZANS DÖNEMİ						
247		Anemorium Merkez Kilise	_	M.S.6-7.yy	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Soluk yeşil renk. Eksik.	Stern, 2021, 364, kat. no: 134, fig: 3 (benzerleri kat. no: 138, 139, 141.)
248		Myndos A3 Kulealtı	_	M.S.5-7. yy	**Kulplu Kandil Kulp Parçası** Eksik. y: 2.9 cm; ç: 0.4 cm.	Özet, 2016, 246, kat. no: 2010/27b.

6. DEĞERLENDİRME

"*Geç Roma Erken Bizans Dönemi Anadolu'da Cam Tipolojisi*" konulu tez çalışmasında toplam 11 form ele alınarak incelenmiştir. Bunlardan 5'i günlük kullanım kapları olan masa/sofra kaplarını oluşturmaktadır. 6'sı ise, koku, kozmetik, saklama, depolama, aydınlatma amaçlı kullanılmış formlardır. Bu formlardan şişeler ve kandiller sayıca diğer formlardan fazladırlar. Amphoriskoslar ise sayıca diğerlerinden en az olan formdur.

Tabak ve kase formu, Anadolu'da ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, benzer örneklerle birlikte tam form, ağız, kaide ve gövde ve bu gruplara girmeyen parçalar ile birlikte toplam **738** adettir. Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi olarak (diğer formlar da iki ayrı Dönemde ele alınmıştır.) ayrı ayrı incelenmiştir. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde toplam **484** adet tabak ve kase bulunmaktadır. **473** adet tabak ve kase formu arkeolojik kazılardan ele geçmiştir. **11** adet tabak ve kase formunun buluntu yerleri bilinmemekte ve bugün çeşitli müze ve koleksiyonlarda yer almaktadır. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde çoğunluğu Ege Bölgesi'nde bulunmuş tabak ve kase örneği mevcuttur. Sırasıyla Akdeniz Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi (özellikle Zeugma kenti), Marmara Bölgesi ve son olarak da İç Anadolu Bölgesi'nde tabak ve kase örnekleri bulunmuştur.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde ele geçen tabak ve kase formlarının çoğunluğu Ege Bölgesi'nde özellikle Metropolis kentinde ele geçmiştir. Bu kentte bulunan cam fırın kalıntısı, ele geçen tabak ve kase formlarının çok sayıda ele geçmesi ile paralellik göstermektedir. İkinci olarak Akdeniz Bölgesi'nde özellikle Arykanda ve Limyra kentlerinde ele geçmiştir. Bu kentlerde yapılan kazılarda bir cam fırını kalıntısı bulunmasa da cam üretiminin yapıldığını gösteren kanıtlar oldukça fazladır. Bu kentlerde ele geçen tabak ve kase formlarının sayıca çok olmasından üretimin yapıldığı

anlaşılmaktadır. Üçüncü olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesinde özellikle Zeugma kentinde tabak ve kase formları ele geçmiştir. Zeugma kentinde üretimle ilgili parçaların ele geçmesi, cam atölyesinin varlığını kanıtlar niteliktedir. Cam fırını kalıntısı bulunmamış olsa da cam atölyesinde ele geçen çeşitli cam kap formlarının yanı sıra tabak ve kase formlarının kentte yerel olarak üretildiğini söylemek mümkündür[1201]. Diğer bölgelerde ele geçen tabak ve kase formları oldukça az sayıdadır

Bu dönemde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, çoğunlukla serbest üfleme-aletle şekillendirme ve çok az sayıda kalıba üfleme teknikleri kullanılarak üretilen tabak ve kase formlarında, bezeme olarak çoğunlukla cam iplik ve yiv bezeme görülmektedir. Bunun dışında mavi damla bezeme, figüratif kesme bezeme, kazıma tekniği ile yapılmış geometrik bezeme görülmektedir. Cam bant, kaburga, bal peteği, baklava ve siğil bezeme ve kesme yazıt bezeme oldukça az görülmektedir. Tabak ve kase formlarının ağız kenarlarında görülen kesme tekniği ile yapılmış çift çizgi ile yazılmış yazıt Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülür ve bu süsleme tarzı Anadolu kökenli olup bu kap formları Anadolu'da üretilmiştir[1202]. Arykanda kentinde ele geçmiş (resda 32 numara ile gösterilmiştir.) olan figüratif kesme bezemeli (hayvan figürlü) kase ve Elaiussa Sebaste kentinde bulunmuş olan gövdesi ağ bezemeli kase, (Res. No: 180) ithal bir örnektir. Elaiussa Sebaste kentinde yalnızca Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde ithal malzeme görmekteyiz [1203].

Erken Bizans Dönemi'nde toplam **254** adet tabak ve kase bulunmaktadır. **253** adet tabak ve kase formu arkeolojik kazılardan ele geçmiştir. Yalnızca **1** adet adet kap/kase formunun buluntu yeri bilinmemekte ve bugün Tire Müzesi'nde yer almaktadır. Bu dönemde çoğunluğu Akdeniz Bölgesi'nde bulunmuş tabak ve kase örneği mevcuttur.

[1201] Semiz 2021, 95, 128.
[1202] Erten 2001a, 76.
[1203] Gençler 2009, 157-159.

Sırasıyla Ege Bölgesi, Marmara Bölgesi ve son olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde (özellikle Zeugma kenti), tabak ve kase örnekleri bulunmuştur. Bu dönemde formların sayısında Geç Roma İmparatorluk Dönemine göre azalma görülmektedir.

Bu dönemde ele geçen tabak ve kase formlarının çoğunluğu Akdeniz Bölgesi'nde özellikle Olympos ve Elaiussa Sebaste kentlerinde ele geçmiştir. Bu kentlerde cam fırın kalıntısı bulunmamıştır; ancak cam üretimine ait pek çok cam parçalar, üretim artıkları ele geçmiştir. Sayıca tabak ve kase formlarının fazla olması cam üretimini destekler niteliktedir. Elaiussa Sebaste kentinde bu dönemde ithal malzeme olmadığı düşünülmektedir. Bunun başlıca nedeni bölgede cam üretiminin yapılmasıdır[1204]. İkinci olarak Ege Bölgesi'nde özellikle Sardes ve Metropolis kentlerinde fazla sayıda tabak ve kase ele geçmiştir. Bu kentlerde cam fırınına ait bir kalıntı bulunmamakta ancak; ele geçen tabak ve kase formlarının sayıca çok olmasından üretimin yapıldığı anlaşılmaktadır. Diğer bölgelerde ele geçen tabak ve kase formları oldukça az sayıdadır.

Bu dönemde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, çoğunlukla serbest üfleme-aletle şekillendirme ve çok az sayıda kalıba üfleme teknikleri kullanılarak üretilen tabak ve kase formlarında, bezeme olarak çoğunlukla cam bant/dalgalı cam bant (Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde bu bezeme görülmemektedir.) ve yiv bezeme görülmektedir. Kase formlarının ağız kenarlarında görülen dalgalı cam bant bezeme, ithal olabilecek bir malzemenin özelliklerini taşısa da bu kase formlarının benzer örneklerinin bulunmamış olması, bu formların üretim yerleri ile ilgili bir belirsizlik söz konusudur[1205]. Figüratif kesme bezemeli kase örneğinin (Res. No: 34) bir benzeri ile karşılaşılmamıştır ve muhtemelen kentin yöneticisinin sipariş verdiği ya da kendisine hediye edildiği bir eserdir[1206]. Bu dönemde Elaiussa Sebaste kentinde ithal malzeme olmadığı

[1204] Gençler 2009, 157, 158.
[1205] A.g.e. 2009, 159.
[1206] Gençler Güray-Peker 2014, 283, 284.

düşünülmektedir. Bunun nedeni; bölgede cam üretiminin yapılmasıdır. Tabak ve kaselerde bezemesiz örnekler çoğunluktadır. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde görülen bezeme çeşitliliği bu dönemde oldukça azalmıştır.

Tipolojiyi oluşturan **bardak** formu, Anadolu'da ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, benzer örneklerle birlikte tam form, ağız, kaide ve gövde parçaları ile birlikte toplam **381** adettir. Bu dönemde toplam **315** bardak bulunmuştur. **290** adet bardak arkeolojik kazılarda ele geçmiştir. **25** adet bardak formunun buluntu yerleri bilinmemekte ve bugün çeşitli müzelerde ve koleksiyonlarda yer almaktadır. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde çoğunluğu Ege Bölgesi'nde bulunmuş bardak örnekleri mevcuttur. Sırasıyla Akdeniz Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Marmara Bölgesi ve son olarak da İç Anadolu Bölgesi'nde bardak örnekleri bulunmuştur.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde ele geçen bardak formlarının çoğunluğu Ege Bölgesinde özellikle Metropolis ve Labraunda kentlerinde ele geçmiştir. Labraunda kentinde Geç Antik Dönemde yerel bir cam imalatının olduğu düşünülmektedir[1207]. Metropolis kentinde bulunan cam fırını kalıntısı, ele geçen bardak formlarının sayıca çok olması ile paralellik göstermektedir. İkinci olarak Akdeniz Bölgesinde özellikle Patara, Olympos, Limyra ve Arykanda kentlerinde bulunmuştur. Bu kentlerdeki cam üretim atölyelerinde yapılan üretim ile, sayıca fazla ele geçmiş bardak formları benzerlik göstermektedir. Üçüncü olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesinde özellikle Zeugma kentinde bardak formu ele geçmiştir. Zeugma kentinde, cam atölyesinin varlığını üretimle ilgili parçaların ele geçmesinden anlamaktayız. Bu kentte bir cam fırını kalıntısı bulunmamış olsa da cam atölyesinde ele geçen çeşitli cam kap formlarının yanı sıra bardak formlarının cam atölyesinde ele geçmiş olması, kentte bu formların üretildiğini göstermektedir[1208]. Diğer bölgelerde ele geçen bardak formları oldukça az sayıdadır.

[1207] Blid 2009, 139.
[1208] Semiz 2021, 95, 128.

Bu dönemde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen bardak formlarında bezeme olarak ilk sırada çoğunluğu cam iplik ve yiv bezeme oluşturmaktadır. Bunun dışında mavi damla bezeme, çökertme bezeme, bal peteği bezeme kaburga/sıkıştırılmış kaburga bezeme ve en az da baklava deseni görülmektedir. Bardaklarda çökertme/dilimli bezeme oldukça yaygın görülen bir bezemedir. Anadolu'da pek çok örneği bulunmaktadır. Bu nedenle Kilikya Bölgesi'nde bu bardakların üretildiği düşünülmektedir. Adana Bölge Müzesi'nde yer alan çökertme/dilimli bezemeli bardaklar da yerel olarak üretilmiş formlardır[1209]. Cam kap formlarında bulunan bezemeler ürünün yerel ya da ithal olabileceği hakkında bilgi vermektedir. Arykanda kentinde ele geçmiş cam iplik aplike edilmiş bardak formu yerel bir üretim olduğunu göstermektedir.

Erken Bizans Dönemi'nde toplam **66** bardak bulunmaktadır. Bunlardan **54** adet bardak formu arkeolojik kazılardan ele geçmiştir. **12** adet bardak formunun buluntu yeri bilinmemekte ve tümü bugün Manisa Müzesi'nde yer almaktadır. Bu dönemde çoğunluğu sırasıyla Ege Bölgesi, Marmara Bölgesi, Akdeniz Bölgesi ve son olarak da Karadeniz Bölgesi'nde bardak örneklerimiz bulunmaktadır.

Erken Bizans Dönemi'nde ele geçen bardak formlarının çoğunluğu Ege Bölgesi'nde Smyrna kentinden, Marmara Bölgesi'nde ise, özellikle Hadrianopolis kentinden ele geçmiştir. Diğer 2 bölgede ele geçen bardak formları az sayıdadır.

Bu dönemde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen bardak formlarında bezeme olarak ilk sıralarda çoğunluğu çökertme ve cam iplik bezeme oluşturmaktadır. Bunun dışında az da olsa yiv bezeme ve ayak biçimli bezeme görülmektedir. Erken Bizans Dönemi'nde Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki bezeme çeşitliliği ve formların sayılarında azalma görülmektedir.

[1209] Stern 1989a, 121-128; Stern 1989b, 600.

Kavanoz ve vazo formları, Anadolu'da ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, benzer örneklerle birlikte tam form, ağız ve kaide parçaları ile birlikte toplam **99** adettir. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde toplam **92** adet kavanoz ve vazo bulunmaktadır. **71** adet kavanoz ve vazo formu arkeolojik kazılardan ele geçmiştir. **21** adet kavanoz ve vazo formunun buluntu yerleri bilinmemekte ve bu eserler bugün çeşitli müze ve koleksiyonlarda yer almaktadır. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde çoğunluğu Akdeniz Bölgesi'nde bulunmuş kavanoz ve vazo örneği mevcuttur. Daha sonra sırasıyla Ege Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi, Marmara Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi (Zeugma kenti), ve son olarak Doğu Anadolu Bölgesi'nde (Ani) kavanoz ve vazo örnekleri ele geçmiştir.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde ele geçen kavanoz ve vazo formlarının çoğunluğu Sagalassos ve Arykanda kentlerinde ele geçmiştir. Bu kentlerde cam fırını bulunmamış olsa da kentlerin çeşitli yerlerinde üretime ait kalıntılar ele geçmiştir Arykanda kentinde M.S.4-5. yüzyıla ait cam üretim kalıntıları bulunmuştur ve kentte birden çok cam atölyesi olduğu düşünülmektedir[1210]. Kavanoz ve vazo formlarının bu kentlerde sayıca çok olması üretimin yapıldığını desteklemektedir. İkinci olarak Ege Bölgesi'nde özellikle Metropolis kentinde buluntu yoğunluğu fazladır. Bu kentte bulunan cam fırını kalıntısı, ele geçen kavanoz ve vazo formlarının sayıca çok olması ile paralellik göstermektedir. Diğer bölgelerde ele geçen kavanoz ve vazo formları oldukça az sayıdadır.

Bu dönemde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen kavanoz ve vazo formlarının çoğunluğu serbest üfleme-aletle şekillendirme, çok az bir kısmı da kalıba üfleme teknikleri ile üretilmiştir. Çoğu bezemesizdir. Bezemeli örneklerde ilk sıralarda ağız kenarlarında görülen cam iplik bezeme, bunun dışında az da olsa yiv, mavi damla bezeme,

[1210] Tek 2008, 160.

kaburga bezeme ve çökertme/dilimli bezeme görülmektedir. Bu dönemde ithal ürün bulunmamaktadır.

Erken Bizans Dönemi'nde ele geçmiş **7** adet kavanoz ve vazo formunun tümü arkeolojik kazı buluntusudur. Bu dönemde, çoğunluğu Ege Bölgesi'nde bulunmuş kavanoz ve vazo örnekleri mevcuttur. İkinci olarak Akdeniz Bölgesi ve sırasıyla İç Anadolu Bölgesi ve Marmara Bölgesi'nde kavanoz ve vazo örnekleri bulunmuştur. Bu dönemde formların sayısında Geç Roma İmparatorluk Dönemine göre azalma görülmektedir.

Bu dönemde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen kavanoz ve vazo formlarında serbest üfleme-aletle şekillendirme teknikleri kullanılmış ve çoğunluğu bezemesiz formlardır. Bezeme olarak yalnızca cam iplik ve kaburga bezeme görülmektedir. Bu dönemde Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ndeki bezeme çeşitliliğinde azalma görülmektedir. Bu dönem için kavanoz ve vazo formlarında ithal malzeme bulunmamaktadır. Yerel, ikincil bir cam üretimi görülmektedir.

Kadeh formu, Anadolu'da ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, benzer örneklerle birlikte tam form, ağız, kaide parçaları ile birlikte toplam **709** adettir. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde toplam **312** adet kadeh buluntusu ele geçmiştir. **308** adet kadeh buluntusu arkeolojik kazılardan ele geçmiştir. **4** adet kadeh formunun buluntu yeri bilinmemekte ve bugün çeşitli müzelerde yer almaktadır. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde çoğunluğu Akdeniz Bölgesi, ikinci olarak Ege Bölgesi sırasıyla Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Marmara Bölgesi ve son olarak da Karadeniz Bölgesi'nde kadeh örnekleri bulunmuştur.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde ele geçen kadeh formlarının çoğunluğu, ilk olarak Akdeniz Bölgesi'nde özellikle Limyra kentinde ele geçmiştir Bu kentte cam fırın kalıntısı ele geçmemiştir; ancak ele geçen cam kaplar, üretim artıkları kentte ve yakın

çevrede bir cam üretim atölyesinin bulunduğunu göstermektedir. Kadeh formlarının sayıca fazla ele geçmesi üretimi doğrular niteliktedir. İkinci olarak, Ege Bölgesi'nde özellikle Efes kentinde ele geçmiştir. Bu kentte Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nden itibaren aktif olarak üretim yapan bir cam fırını bulunmuştur[1211]. Ele geçen kadeh formlarının sayıca çok olması ikincil üretimin[1212] yapıldığı bu cam fırını ile paralellik göstermektedir. Üçüncü olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde özellikle Zeugma kentinde kadehler sayıca fazla ele geçmiştir. Cam fırını kalıntısı bulunmamış olsa da cam atölyesinde ele geçen çeşitli cam kap formlarının yanı sıra kadeh formlarının bulunması cam üretiminin olduğunu göstermektedir ve Zeugma kentinde yerel üretim yapılmaktadır. Diğer bölgelerde ele geçen kadeh formları oldukça az sayıdadır.

Bu dönemde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen kadeh formlarında çoğunlukla serbest üfleme-aletle şekillendirme teknikleri kullanılmış ve çoğunluğu bezemesiz formlardır. Kadehlerin ayak kısımları çoğunlukla katlanmıştır. Bu dönemde kadehlerin sap kısımlarında tek boğum görülmektedir. Bu dönem için kadeh formlarında ithal malzeme bulunmamaktadır ve üretim yerel olarak gerçekleşmiştir.

Erken Bizans Dönemi'nde ele geçmiş toplam **397** adet kadeh bulunmuştur. **396** adet kadeh formu arkeolojik kazı buluntusudur. Yalnızca **1** adet kadeh örneğinin buluntu yeri bilinmemekte ve bugün müzede yer almaktadır. Bu dönemde çoğunluğu Ege Bölgesi'nde bulunmuş kadeh örneği mevcuttur. İkinci olarak Akdeniz Bölgesi sırasıyla Marmara Bölgesi, Karadeniz Bölgesi ve son olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kadeh örnekleri bulunmuştur. Bu dönemde formların sayısında Geç Roma İmparatorluk Dönemine göre oldukça fazla olduğu görülmektedir.

[1211] Czurda Ruth 2007, 263.
[1212] İkincil üretim, birincil cam üretiminden eritilerek geri dönüştürülen cam malzemeler ile yapılan üretim şeklidir. (Czurda Ruth 2007, 263.)

Erken Bizans Dönemi'nde ele geçen kadeh formlarının çoğunluğu Ege Bölgesi'nde özellikle Smyrna, Efes ve Metropolis kentlerinde ele geçmiştir. Efes kentinde ve Metropolis kentlerinde cam fırını bulunmaktadır. Kentlerde bulunan cam fırını ile geçen cam kadeh buluntularının sayıca çokluğu ile paralellik göstermektedir. İkinci olarak Akdeniz Bölgesi'nde özellikle Mersin kentinde ele geçmiştir. Anemorium kentinde cam fırını bulunması sayıca kadeh formlarının çok olması ile paralellik göstermektedir. Patara ve Elaiussa Sebaste kentlerinde de sayıca fazla kadeh ele geçmiştir. Bu kentlerde cam üretiminin olduğu çeşitli cam kap formlarının yanı sıra sayıca cam kadeh formlarının fazla ele geçmesi ile anlaşılmaktadır. Kadehlerin, Patara kentinde bu dönemde Ana Caddedeki dükkanlarda ve Geç dönem atölyelerinde ele geçmiş olması, kadeh formlarının bu alanlarda kandil/aydınlatma amaçlı kullanıldıklarını göstermektedir. Kadeh formları aynı zamanda kandil/aydınlatma amaçlı kullanılmaktadır. Kadehlerin kent içinde bulundukları yerler bizlere formun hangi amaçla kullanıldığı bilgisini vermektedir. Yukarıda bahsettiğimiz Patara kenti örneğinde olduğu gibi. Kadehler, üçüncü olarak Marmara Bölgesinde özellikle Hadrianopolis ve İstanbul kentlerinde ele geçmiştir. İstanbul kentinde bir veya birden fazla cam üretim atölyesi bulunmaktadır. M.S.6-7. yüzyıllarda özgün formda üretilmiş kadeh ve kandil formlarının yoğun miktarda bulunması üretimi destekler niteliktedir[1213]. Bu dönemde Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne göre kadeh formunun sayıca arttığı görülmektedir. Diğer bölgelerde ele geçen kadeh formları oldukça az sayıdadır.

Bu dönemde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen kadeh formlarında çoğunlukla serbest üfleme-aletle şekillendirme teknikleri kullanılmıştır ve çoğu bezemesizdir. Bezeme olarak Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nden farklı olarak yaprak formlu kadeh görülmektedir. Bu dönemde kadeh ağız kenarlarının hemen altında cam iplik bezeme görülür. Ayrıca spiral biçimli yiv bezeme ve kaburga bezeme görülmektedir. Kadehlerin

[1213] Hayes 1992, 399-401.

sap kısımlarında tek ve çok boğum görülmektedir. Kadehlerin ayak kısımları çoğunlukla katlanmıştır. Bu dönem için kadeh formlarında ithal malzeme bulunmamaktadır ve üretim Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde olduğu gibi yerel olarak gerçekleşmiştir.

Şişe formu, Anadolu'da ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, benzer örneklerle birlikte tam form, ağız, kaide parçaları ile birlikte toplam **1228** adettir. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde toplam **997** adet şişe buluntusu ele geçmiştir. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde **771** adeti arkeolojik kazılardan ele geçmiştir. **226** adet şişe formunun buluntu yerleri bilinmemekte ve bugün çeşitli müzelerde ve koleksiyonlarda yer almaktadır. Bu dönemde, şişelerin çoğunluğunun tam olarak ele geçmesi, mezar buluntusu olduklarını göstermektedir. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde çoğunluğu Akdeniz Bölgesi'nde bulunmuş şişe örnekleri mevcuttur. İkinci olarak Ege Bölgesi, sırasıyla Güneydoğu Anadolu Bölgesi (özellikle Zeugma kenti), İç Anadolu Bölgesi ve son olarak da Marmara Bölgesi'nde şişe örnekleri bulunmuştur.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde ele geçen şişe formlarının çoğunluğu Akdeniz Bölgesi'nde özellikle Olympos, Limyra, Arykanda ve Patara kentlerinde ele geçmiştir. Bu kentlerde cam fırın kalıntısı ele geçmemiştir; ancak ele geçen cam kaplar, üretim artıkları kentte ve yakın çevrede bir veya birden çok cam üretim atölyesinin bulunduğunu göstermektedir. Şişe formlarının bu kentlerde sayıca fazla ele geçmesi üretimi doğrular niteliktedir. İkinci olarak Ege Bölgesi'nde özellikle Metropolis ve Smyrna kentlerinde ele geçmiştir. Metropolis kentinde bulunan cam fırını kalıntısı, ele geçen şişe formunun sayıca çok olması ile paralellik göstermektedir. Üçüncü olarak İç Anadolu Bölgesi'nde özellikle Ankara ve çevresinde sayıca fazla ele geçmiştir. Diğer bölgelerden ele geçen şişe formları oldukça az sayıdadır.

Bu dönemde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen şişe formlarında serbest üfleme-aletle şekillendirme, kalıba üfleme teknikleri kullanılmış ve çoğunluğu bezemesiz

formlardır. Bezemeli örneklerde çoğunlukla cam iplik bezeme görülmektedir. Cam iplik bezemenin yoğun olarak kullanılması atölyelerde zaman ve maliyet gerektirmediği için seri olarak yapılan üretimde yoğun olarak kullanılmaktadır[1214]. Bunun dışında kaburga, çökertme/dilimli, cam bant bezeme, geometrik/bitkisel/dinsel ve yiv bezeme görülmektedir. En az baklava deseni, kazıma çizgilerle yapılan bezeme, mavi damla bezeme, sıkıştırılmış kaburga, çimdik bezeme ve yazıt görülmektedir. Dörtgen formlu şişe tabanlarında yazıt ve geometrik bezeme görülmektedir. Şişe formlarının çoğunluğu huni ağızlı ve küresel gövdelidir. Günlük kullanım kapları olduğu için içindeki sıvının kolay bir şekilde akışını sağlamak amacıyla bu ağız tercih edilmiş olmalıdır. Bu dönemde şişe form çeşitliliği, bezeme çeşitliliği ve buluntular sayısal bakımdan Erken Bizans Dönemi'ne göre oldukça fazladır. Bu dönemde üretim yerel olarak gerçekleşmiştir. İthal bir malzeme bulunmamaktadır.

Erken Bizans Dönemi'nde ele geçmiş toplam **231** adet şişe bulunmuştur. Buluntu yeri bilinmeyen şişe formumuz bulunmamaktadır. Bu dönemde çoğunluğu Akdeniz Bölgesi'nde bulunmuş şişe örneği mevcuttur. İkinci olarak Ege Bölgesi, sırasıyla Marmara Bölgesi, Karadeniz Bölgesi ve son olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kadeh örnekleri bulunmuştur. Bu dönemde formların sayısında Geç Roma İmparatorluk Dönemine göre oldukça fazla sayıda azalma görülmektedir.

Erken Bizans Dönemi'nde çoğunluğu Akdeniz Bölgesi'nde özellikle Elaiussa Sebaste ve Olympos kentlerinden ele geçmiş şişe örnekleri mevcuttur. Elaiussa Sebaste kentinde Erken Bizans Dönemi'nde (M.S. 5-6. yüzyıl) ele geçen cam buluntuların çoğunluğunu ve yerleşim alanı ve Bizans Sarayı'ndan ele geçen şişeler oluşturmaktadır[1215]. Olympos ve Elaiussa Sebaste kentlerinde cam fırını bulunmamakta; ancak cam üretimi cam atölyelerinde gerçekleşmekte sayıca çok ele geçen şişe buluntuları

[1214] Olcay Uçkan 2017a, 195, 196.
[1215] Gençler 2009, 145.

üretimi desteklemektedir. İkinci olarak Ege Bölgesi'nde Sardes kentinde ele geçmiştir. Bu kentte ele geçen cam kap formlarının çoğunluğunu şişeler oluşturmaktadır ve bu kentte cam fırını bulunmamakta ancak; birden fazla cam atölyesi bulunmaktadır[1216]. Şişe buluntularının sayıca fazla olması kentte üretimin yapıldığını gösterir niteliktedir. Şişe formları için yerel bir üretimden bahsedebiliriz. Diğer bölgelerden ele geçen şişe formları oldukça az sayıdadır.

Bu dönemde şişe formlarında serbest üfleme-aletle şekillendirme, kalıba üfleme teknikleri kullanılmış ve çoğunluğu bezemesiz formlardır. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde olduğu gibi bezeme olarak ilk sırada cam iplik bezemenin sayıca fazla olduğu görülmektedir. Çeşitli cam kap formlarında özellikle ağız, boyun ve gövdede görmeye alışkın olduğumuz cam iplik bezeme, bu dönemde şişe formunun iç kısmında çekilerek, uzatılmıştır. Bu ezeme oldukça sıra dışıdır ve çok görülen bir bezeme çeşidi değildir. Bu dönemdeki küresel gövdeli şişe formlarında karşımıza çıkmaktadır. Küresel gövdeli ve uzun boyunlu şişe formlarının Bizans Dönemi'nde yaygın kullanımı Hristiyan liturjisi ile yakından ilgilidir[1217]. Daha sonra kaburga bezeme, cam bant bezeme, geometrik, yiv bezeme ve baklava desenli bezeme az da olsa görülmektedir. Şişe form özellikleri Geç Roma İmparatorluk Dönemi ile benzerdir. Şişe buluntuları, Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne göre sayıca daha azdır ve bezeme çeşitliliği bu dönemde oldukça azalmıştır. Şişe formları Anadolu'da yerel olarak üretilmiş ve ithal bir form görülmemiştir.

Serpme şişe (sprinkler) formunun, tüm örnekleri, Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne aittir. Anadolu'da ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, benzer örneklerle birlikte tam form, ağız, gövde/kaide ve boyun parçaları ile birlikte toplam **86** adettir. **45** adet serpme şişe (sprinkler) formunun buluntu yeri bellidir. **41** adet örneğin buluntu yeri

[1216] Von Saldern 1980, 36.
[1217] Olcay Uçkan 2017a, 200, 201; Gorin Rosen-Winter 2010, 175, 176.

bilinmemekte ve bugün çeşitli müzelerde ve koleksiyonlarda yer almaktadır. Konutlarda, nekropol/mezarlık alanlarında bulundukları için çoğunluğu sağlam olarak ele geçmiştir. Bu dönemde çoğunluğu Akdeniz Bölgesi'nde bulunmuş serpme (sprinkler) şişe örneği mevcuttur. İkinci olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi, sırasıyla Ege Bölgesi ve son olarak İç Anadolu Bölgesi'nde ele geçmiştir. Serpme şişe (sprinkler) formları ithal olmalıdır.

Bu dönemde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen serme şişe (sprinkler) formunda çoğunlukla kalıba üfleme tekniği kullanılmıştır. Serbest üfleme ve aletle şekillendirme, kalıba üfleme tekniğine göre daha az görülmektedir.ve çoğu bezemelidir. Bezeme olarak çoğunlukla geometrik bezemeler görülmektedir. Bunun dışında sıkıştırılmış kaburga, kalıba üfleme tekniği ile yapılmış kaburga bezeme, az sayıda ağ bezeme, baklava motifi, çökertme/dilimli, yiv ve siğil/yumru bezeme de görülmektedir. Bezeme çeşitliliği oldukça fazladır.

Sürahi formu, Anadolu'da ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, benzer örneklerle birlikte tam form, ağız, kaide, gövde, boyun ve kulp parçaları ile birlikte toplam **134** adet sürahi örneği bulunmaktadır. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde toplam **118** adet sürahi bulunmaktadır. **111** adet sürahi formu arkeolojik kazılardan ele geçmiştir. **7** adetinin bugün buluntu yerleri bilinmemekte ve bugün çeşitli müze ve koleksiyonlarda yer almaktadır. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde çoğunluğu Akdeniz Bölgesi'nde bulunmuş sürahi örneği mevcuttur. İkinci olarak Ege Bölgesi, sırasıyla Güneydoğu Anadolu Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi, Marmara Bölgesi, Karadeniz Bölgesi ve son olarak Doğu Anadolu Bölgesi'nde sürahi örnekleri ele geçmiştir.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde ele geçen sürahi formlarının çoğunluğu Akdeniz Bölgesi'nde özellikle Arykanda kentinde ele geçmiştir. Bu kentte cam fırın kalıntısı ele geçmemiştir; ancak üretime ait izler oldukça fazladır ve bu kentte cam üretim atölyesi bulunmaktadır. Bu kentte ele geçen sürahi formlarının sayıca fazla olması, cam

üretiminin yapıldığını kanıtlamaktadır. İkinci olarak Ege Bölgesi'nde özellikle Klaros kentinde ele geçmiştir. Diğer bölgelerden ele geçen şişe formlarının sayısı oldukça azdır.

Bu dönemde ele geçen ve yayınlarda tespit edilen sürahi formunda çoğunlukla serbest üfleme-aletle şekillendirme az sayıda kalıba üfleme tekniği kullanılmıştır. Sürahi formunun çoğunluğu bezemesizdir. Bezemeli örneklerde çoğunlukla cam iplik bezeme görülmektedir. Bunun dışında kaburga bezeme, yiv, cam bant ve çimdik bezeme oldukça az sayıda görülmektedir. Bu dönemde sürahi form sayısı ve bezeme çeşitliliği Erken Bizans Dönemi'ne göre oldukça fazladır.

Erken Bizans Dönemi'nde ele geçmiş toplam **16** adet sürahi bulunmuştur. Hepsi kazı buluntusudur. Buluntu yeri bilinmeyen sürahi formumuz bulunmamaktadır. Bu dönemde çoğunluğu Ege Bölgesi'nde, İkinci olarak Marmara Bölgesi ve son olarak Akdeniz Bölgesi'nde sürahi örnekleri bulunmuştur. Bu dönemde formların sayısında Geç Roma İmparatorluk Dönemine göre çok fazla azalma görülmektedir.

Erken Bizans Dönemi'nde çoğunluğu Ege Bölgesi'nde özellikle Hierapolis kentinden ele geçmiş sürahi örnekleri mevcuttur. Bu kentte 1999 yılında yapılan kazı çalışmalarında ele geçen cam üretim artıkları ve cüruflar, cam üretimini kanıtlamaktadır. Bu dönemde kentte ele geçen sürahi örneklerinin sayıca çok bulunması üretimin olduğunu kanıtlamaktadır.

Bu dönemde sürahi formunda çoğunlukla serbest üfleme-aletle şekillendirme, az sayıda kalıba üfleme tekniği kullanılmıştır. Sürahi formunun çoğunluğu bezemesizdir. Bezemeli örneklerde çoğunlukla kaburga bezeme görülmektedir. Bunun dışında baklava deseni, geometrik bezeme ve kaidede yunanca yazıt oldukça az sayıda görülmektedir. Bu dönemde bezeme çeşitliliği oldukça azalmıştır.

Anadolu'da ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, **2** adet (tam ve tama yakın) amphoriskos örneği bulunmaktadır. **2** adet örneğin buluntu yeri bilinmekte ve bugün kazı

deposu ve koleksiyonda yer almaktadır. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne ait amphoriskos örnekleri, Marmara Bölgesi ve Ege Bölgesi'nden ele geçmiştir. Bu dönemde amphoriskos örneklerimiz, serbest üfleme-aletle şekillendirme tekniği kullanılarak üretilmiş ve bezemesizdir.

Koku (parfüm) şişe formu, Anadolu'da ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, benzer örneklerle birlikte tam form, ağız, kaide, gövde, boyun ve kulp parçaları ile birlikte toplam **185** adet koku (parfüm) şişe örneği bulunmaktadır. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde toplam **144** adet koku (parfüm) şişe örneği bulunmaktadır. **74** adet koku şişesi arkeolojik kazılardan ele geçmiştir. **70** adetinin buluntu yerleri bilinmemekte ve bugün çeşitli müze ve koleksiyonlarda yer almaktadır. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde çoğunluğu Akdeniz Bölgesi'nde bulunmuş koku şişesi örneği mevcuttur. İkinci olarak Ege Bölgesi, sırasıyla Güneydoğu Anadolu Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi, Karadeniz Bölgesi, Marmara Bölgesi ve son olarak Doğu Anadolu Bölgesi'nde koku şişesi örnekleri ele geçmiştir.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde ele geçen koku (parfüm) şişe formlarının çoğunluğu Akdeniz Bölgesi'nde özellikle Olympos ve Sagalassos kentlerinde ele geçmiştir. Bu kentlerde cam fırın kalıntısı ele geçmemiştir; ancak üretime ait izler oldukça fazladır ve bu kentte cam üretim atölyesi bulunmaktadır. Bu kentte ele geçen koku şişe örneklerinin sayıca fazla olması, cam üretiminin yapıldığını kanıtlamaktadır. İkinci olarak Ege Bölgesi'nde özellikle Efes kentinde ele geçmiştir. Efes kentinde Tetragonos Agorası'nda ele geçen cam fırını kalıntısının bulunmuş olması ve kentte ele geçen koku şişelerinin sayıca fazlalığı benzerlikler göstermektedir. Diğer bölgelerden ele geçen koku şişe formları bu bölgelere göre oldukça az sayıdadır.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde Koku (Parfüm) şişe formunda çoğunlukla serbest üfleme-aletle şekillendirme, az sayıda kalıba üfleme tekniği kullanılmıştır. Koku

şişe formunun çoğunluğu bezemesizdir. Bezemeli örneklerde çoğunlukla çökertme bezeme görülmektedir. Bunun dışında kaburga ve sıkıştırılmış kaburga bezeme, cam ipliği, yiv bezeme, ağ motifi oldukça az sayıda görülmektedir. Form olarak tüp biçimli ve iğ gövdeli unguentariumlar sayıca fazladır. Bu dönemde bezeme çeşitliliği Erken Bizans Dönemi'ne göre çeşitlidir. Bu form yerel olarak üretilmiş olmalıdır.

Erken Bizans Dönemi'nde ele geçmiş toplam **41** adet koku (parfüm) şişe formu bulunmaktadır. Bunlardan **39** adeti arkeolojik kazı buluntusudur. **2** adet formun buluntu yerleri bilinmemekte ve bugün müzelerde yer almaktadır. Bu dönemde çoğunluğu Ege Bölgesi'nde bulunmuş koku şişesi örneği mevcuttur. İkinci olarak Marmara Bölgesi ve son olarak İç Anadolu Bölgesi'nde koku şişe örnekleri bulunmuştur. Bu dönemde formların sayısında Geç Roma İmparatorluk Dönemine göre çok oldukça fazla sayıda azalma görülmektedir.

Bu dönemde ele geçen koku (parfüm) şişe formlarının çoğunluğu Ege Bölgesi'nde özellikle Sardes, Hierapolis ve Laodikeia kentlerinde ele geçmiştir. Bu kentlerde cam fırın kalıntısı bulunmamasına rağmen, cam üretiminin cam atölyelerinde yapıldığı bilinmektedir. Ele geçen buluntuların bu kentlerde sayıca fazla olması cam üretimini destekler niteliktedir. Diğer bölgelerden ele geçen koku şişe formları oldukça az sayıdadır.

Erken Bizans Dönemi'nde koku (parfüm) şişe formunda çoğunlukla serbest üfleme-aletle şekillendirme, az sayıda kalıba üfleme tekniği kullanılmıştır. Koku şişe formunun çoğunluğu bezemesizdir. Bezemeli örneklerde kaburga ve çökertme bezeme görülmektedir. Bu dönemde bezeme çeşitliliğinin Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne göre oldukça azaldığı görülmektedir. Koku şişe formlarının Anadolu'daki müzelerde ve

arkeolojik kazılarda çok sayıda ele geçmeleri, bu formun muhtemelen Anadolu'da üretilmiş olduklarını ve yaygın olarak kullanıldıklarını göstermektedir[1218].

Kohl Tüpleri (Sürmedanlıklar), Anadolu'da ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, benzer örnekler ve tam form ile birlikte toplam **7** adettir. Tümü Geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne aittir. Mezarlardan bulundukları için tam olarak ele geçmişlerdir. **4** adet kohl tüpü Akdeniz Bölgesi'nde ele geçmiştir. **3** örneğin buluntu yeri bilinmemekte ve bugün müzelerde yer almaktadır. Buluntular cam iplik bezemelidir. **6** adet kohl tüpü çift hazneli, yalnızca **1** adeti 4'lü hazneye sahiptir.

Kandil formu, Anadolu'da ele geçen ve yayınlarda tespit edilen, benzer örneklerle birlikte tam form, ağız, kaide/sap, gövde ve kulp parçaları ile birlikte toplam **749** adet kandil örneği bulunmaktadır. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde toplam **237** adet kandil örneği bulunmaktadır. **232** adet kandil örneği arkeolojik kazılardan ele geçmiştir. **5** adetin buluntu yerleri bilinmemekte ve bugün çeşitli müze ve koleksiyonlarda yer almaktadır.

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde çoğunluğu Akdeniz Bölgesi'nde bulunmuş kandil örneği mevcuttur. İkinci olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi, sırasıyla Ege Bölgesi ve son olarak Marmara Bölgesi'nde kandil örnekleri ele geçmiştir. Kandiller bu dönemde, Erken Bizans Dönemi'ne göre daha az sayıda ele geçmiştir.

Bu dönemde ele geçen kandil formlarının çoğunluğu Akdeniz Bölgesi'nde özellikle Olympos, Limyra ve Mersin kentlerinde ele geçmiştir. Mersin/Anemorium dışında iki kentte cam fırın kalıntısı bulunmamakta ancak cam atölyelerinde cam üretiminin yapıldığı bilinmektedir. Ele geçen buluntuların bu kentlerde sayıca fazla olması cam üretimini destekler niteliktedir. Anemorium kentinde bulunan cam fırını bu kentte ele geçen kandil örneklerinin sayıca çokluğu ile benzerdir. İkinci olarak

[1218] Stern 2001, 27, 28.

Güneydoğu Anadolu özellikle Zeugma kentinde sayıca çok kandil örneği ele geçmiştir. Bu kentte cam fırını bulunmamıştır. Ancak cam atölyelerinde üretimin yapıldığı bilinmekte ve sayıca fazla ele geçen kandil örnekleri bunu desteklemektedir. Üçüncü olarak Ege Bölgesi özellikle Smyrna kentinde kandil örnekleri bulunmuştur. Efes kentinde bulunan cam fırını, Smyrna kentinde ele geçen kandillerin sayıca fazla olması ile benzerlik göstermektedir. Marmara Bölgesi'nde ise diğer bölgelere göre oldukça az sayıda kandil örneği ele geçmiştir.

Bu dönemde kandil formunda çoğunlukla serbest üfleme-aletle şekillendirme tekniği kullanılmıştır. Kandil formunun çoğunluğu bezemesizdir. Bezemeli örneklerde çoğunluğu mavi damla bezeme oluşturmaktadır. Cam ipliği[1219], kaburga ve kesme çizgi bezeme oldukça az sayıda görülmektedir. Bu dönemde bezeme çeşitliliğinin Erken Bizans Dönemi'ne göre oldukça azaldığı görülmektedir. Yukarıda belirttiğimiz can kap formlarının tümü, bezeme çeşitliliği açısından ve sayısal olarak Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde daha fazla iken, kandil örneklerinde durum tam tersidir. Bu dönemde konik kandiller sayıca çok görülmekte kadeh ve kulplu ve çubuklu kandiller konik kandillerden sonra sayıca çoktur. Nokta dipli kandiller ise oldukça az sayıdadır. Pek çok kentte yapılan arkeolojik kazılarda kandillerin ele geçmiş olması, bu formun Anadolu'da üretilip, kullanıldığını göstermektedir[1220].

Erken Bizans Dönemi'nde ele geçmiş toplam **512** adet kandil formu bulunmaktadır. Bunlardan **510** adeti arkeolojik kazı buluntusudur. **2** adet formun buluntu yerleri bilinmemekte ve bugün İstanbul Sultan Ahmet Cami'sinde yer almaktadır. Bu dönemde çoğunluğu Akdeniz Bölgesi'nde bulunmuş kandil örnekleri mevcuttur. İkinci olarak Ege Bölgesi, sırasıyla Marmara Bölgesi, Karadeniz Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi

[1219] Bu dönemde Anadolu'da ele geçen bazı düğme dipli kandil örneklerinin taban kısımları cam iplik sarılarak oluşturulmuştur.
[1220] Erten Yağcı 1993, 191.

ve son olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kandil örnekleri bulunmuştur. Bu dönemde formların sayısında Geç Roma İmparatorluk Dönemine göre çok artış olduğu görülmektedir.

Bu dönemde ele geçen kandil formlarının çoğunluğu Akdeniz Bölgesi'nde özellikle Olympos, Limyra, Mersin, Demre, Elaiussa Sebaste ve Patara kentlerinde ele geçmiştir. Mersin/Anemorium dışında diğer kentlerde cam fırını bulunmamakta ancak ele geçen cam atölyelerinde cam üretiminin yapıldığı bilinmektedir. Kandil buluntularının bu kentlerde sayıca fazla olması cam üretimini destekler niteliktedir. İkinci olarak Ege Bölgesi'nde özellikle Sardes kentinde sayıca çok kandil örneği ele geçmiştir. Bu kentte cam fırını bulunmamıştır. Ancak cam atölyelerinde üretimin yapıldığı bilinmekte ve sayıca fazla ele geçen kandil örnekleri bunu desteklemektedir. Üçüncü olarak Marmara Bölgesi özellikle İstanbul kentinde kandil örnekleri bulunmuştur. Bu kentte M.S.6-7. yüzyıllara ait kandiller yoğun miktarda ele geçmiştir. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nden itibaren bu kentte devamlı bir cam üretimini olduğu düşünülmektedir. Ele geçen buluntuların sayıca çokluğu bunu kanıtlar niteliktedir. Dördüncü olarak Karadeniz Bölgesi'nde özellikle Sinop kentinde kandil örnekleri ele geçmiştir.

Erken Bizans Dönemi'nde kandil formunda çoğunlukla seri üretime uygun olduğu için serbest üfleme-aletle şekillendirme tekniği kullanılmıştır. Kandil formunun çoğunluğu bezemesizdir. Bezemeli örneklerde yiv, cam iplik bezeme, kaburga ve mavi damla bezeme görülmektedir. Bezeme olarak çeşitlilik çok fazla görülmemekte, form açısından çeşitlilik görülmektedir. Çoğunluğu kulplu kandiller, daha sonra çubuklu ve kadeh kandiller oluşturmaktadır. Konik kandiller ise oldukça az görülmektedir. (Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde çok sayıda görülür.) Bu dönemde, Elaiussa Sebaste kentinde, başka bir yerde benzer örneği bulunmayan, tabak biçimli kandil ele geçmiştir.

Kazılarda ele geçen kandil formlarının Anadolu'da çok sayıda bulunmuş olması, bu formun Anadolu'da üretilip, kullanıldığını göstermektedir[1221].

[1221] Erten Yağcı 1993, 191.

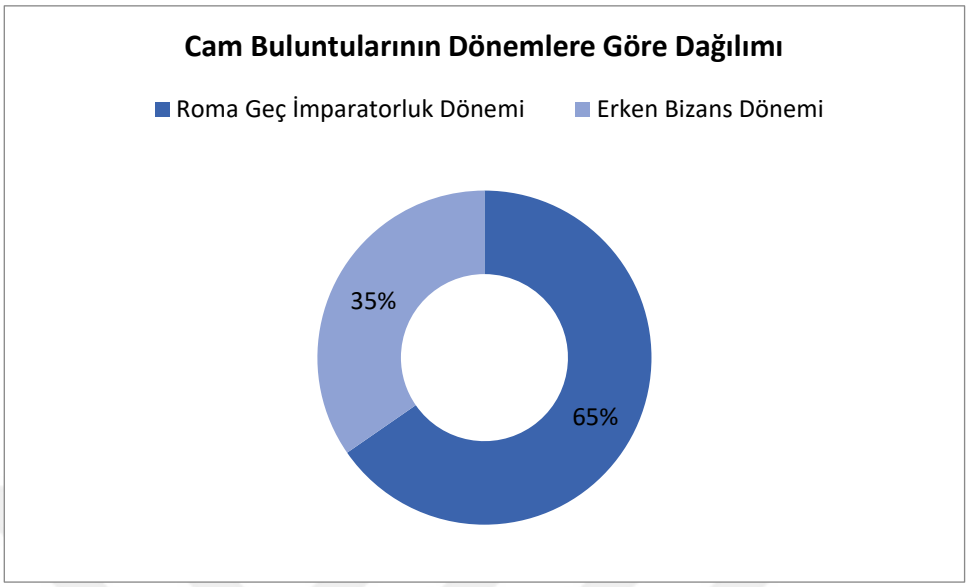
7. SONUÇ

Bu çalışma, Türkiye'de bugüne kadar yapılan kazı çalışmalarında ve müze koleksiyonlarda yer alan, yayınlanmış, Roma Geç İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemi cam buluntularının genel bir değerlendirmesini içermektedir. M.S. 3.-4. yüzyıl ile başlayıp M.S. 7. yüzyıl ile sonlanan bu dönem aralığında, tarihsel olarak birçok köklü değişimler yaşanmıştır. Bunun başında, paganizmden Hıristiyanlığa geçiş, yaşanan ekonomik krizler ve bizim Bizans İmparatorluğu olarak tanımladığımız yeni bir yönetim şeklinin görülmesi oluşturmaktadır. Bu değişimler doğrultusunda cam piyasasının durumunu, üretilen form çeşitliliğini eldeki veriler üzerinden tespit etmek çalışmanın asıl hedefidir.

Bu hedef doğrultusunda, taranan toplam 176 yayında toplam 4318 eser tespit edilmiştir. Eserler Roma Geç İmparatorluk ve Bizans Erken İmparatorluk olmak üzere iki başlık altında değerlendirilmiştir. Roma Geç İmparatorluk Dönemi cam buluntularında, Roma cam piyasasının sürekliliğini gösteren formlarla karşılaşılırken, Erken Bizans Dönemi ile birlikte yeni formların oluştuğu tespit edilebilmektedir. Bunun başlıca nedeni, dinsel hayatın değişmesi ile birlikte günlük hayattaki uygulamaların ve önceliklerin değişimi olmalıdır.

Benzer değişim kent dokularında da görülmektedir: Got saldırıları ile birlikte başlayan bu süreçte klasik bir Roma kent planının özellikle M.S. 5. yüzyıldan itibaren değişmeye başladığı, kentlerin küçüldüğü ve kent dokusunda yer alan kimi kamu yapılarının kiliseye dönüştürüldüğü, Roma Döneminde kent dışında konumlanan üretim atölyelerinin bu dönemden itibaren kentin artık kullanılmayan bölümlerinde yapılmaya başlandığı görülmektedir. Bu süreç, M.S. 7. yüzyıldaki Arap saldırılarıyla kentlerin terk edilmesine kadar devam etmektedir. Bahsedilen bu durumlardan dolayı, özellikle kazılarda çok sayıda M.S. 5.-7. yüzyıl arasına tarihlendirilebilecek Erken Bizans Dönemi

buluntusu ile karşılaşılmakta, ortaya çıkarılmış cam fırınları ya da üretim artıkları da bu tarih aralığına girmektedir.

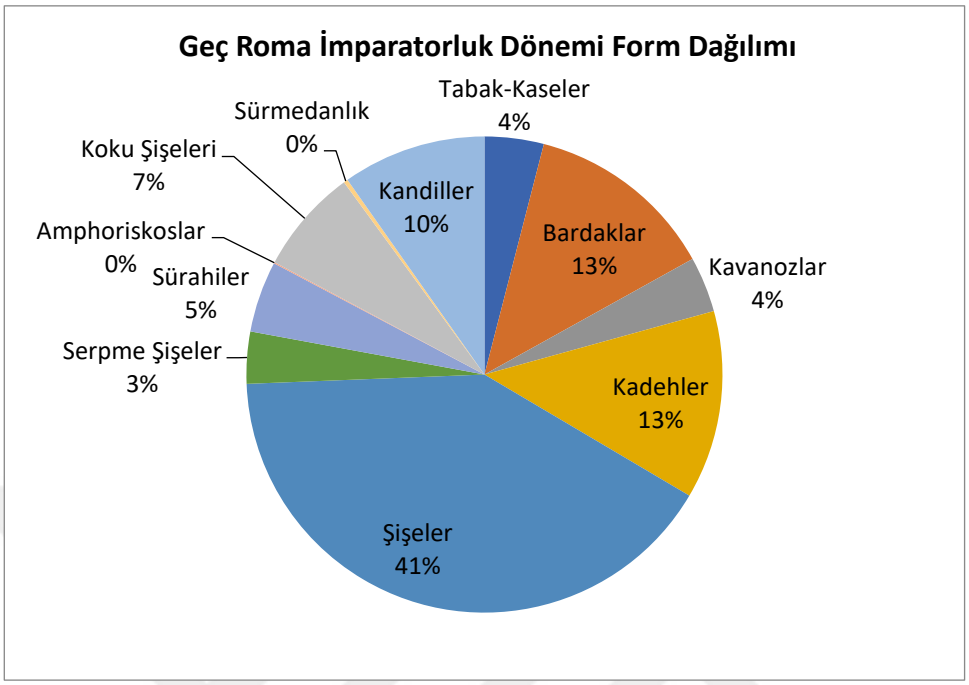

Res. 29: Cam Buluntularının Dönemlere Göre Dağılımı

Yapılan yayın taramalarının 139 tanesi kazı raporlarında yer alan cam buluntular üzerine iken 41 tanesi ise müze ve özel koleksiyonların kataloglarını oluşturmaktadır. Yayınların büyük çoğunluğunda en dikkat çekici unsur, tarihlendirmelerin kontekste göre değil daha çok benzer örneklere dayanılarak yapılmış olması ve bu nedenle geniş tarih aralığına dayalı bir gruplandırmanın yer almasıdır. Anadolu'daki yerleşimlerin büyük bir çoğunluğunun en son yaşam tabakalarının Erken Bizans Dönemi olmasından dolayı, bu döneme tarihli buluntuların çok daha yoğun bulunması beklenirken, yukarıdaki resimde de görüldüğü gibi yayınlara dayalı yapılan genel değerlendirmede, Roma Geç İmparatorluk Dönemi gruplarının çok daha yaygın olduğu tespit edilmiştir. Bunun başlıca nedenini, sıklıkla M.S. 3.-4. yüzyıla tarihlendirilen mezar buluntularının grup içinde yer alması ve bazı formların M.S. 3.-5. yüzyıl gibi genel bir tarihlendirme içermesinden dolayıdır.

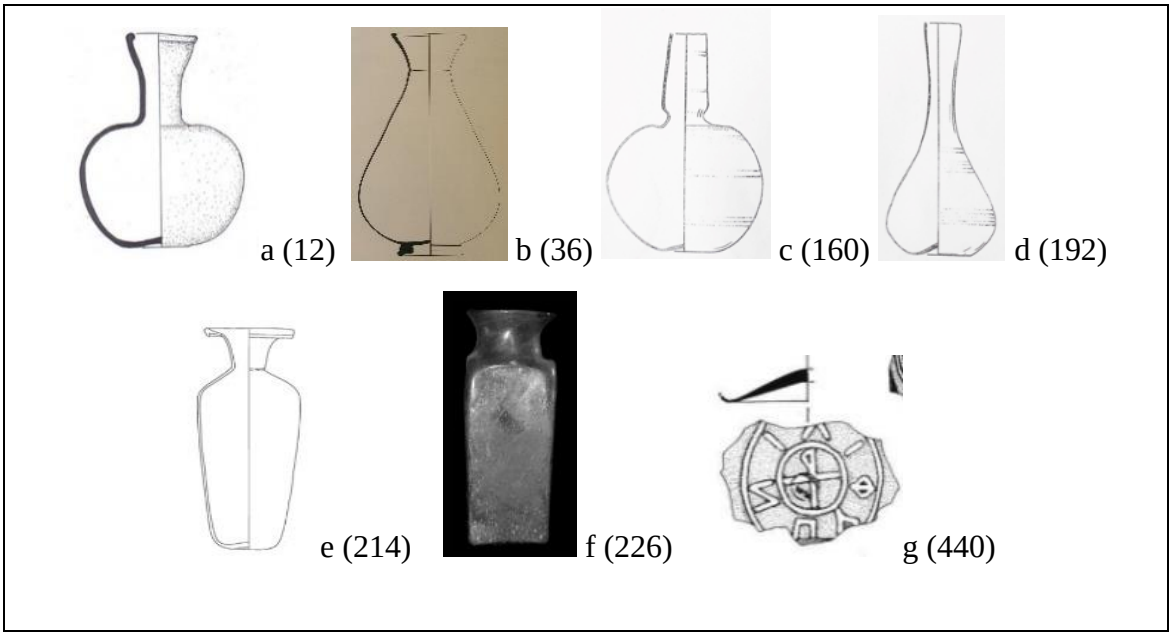
Eserler gruplandırılırken, yayınların verdikleri tarihler dikkate alınmış ve her dönem, form grupları içinde değerlendirilmiştir. Toplam 11 formun bulunduğu grup içinde günlük kullanıma yönelik masa kaplarının yanında, kozmetik ve banyo kabı olarak

tanımlayabileceğimiz kaplar ve özellikle Erken Bizans Dönemi form gruplarının en yoğunlarını oluşturan kandiller bulunmaktadır.

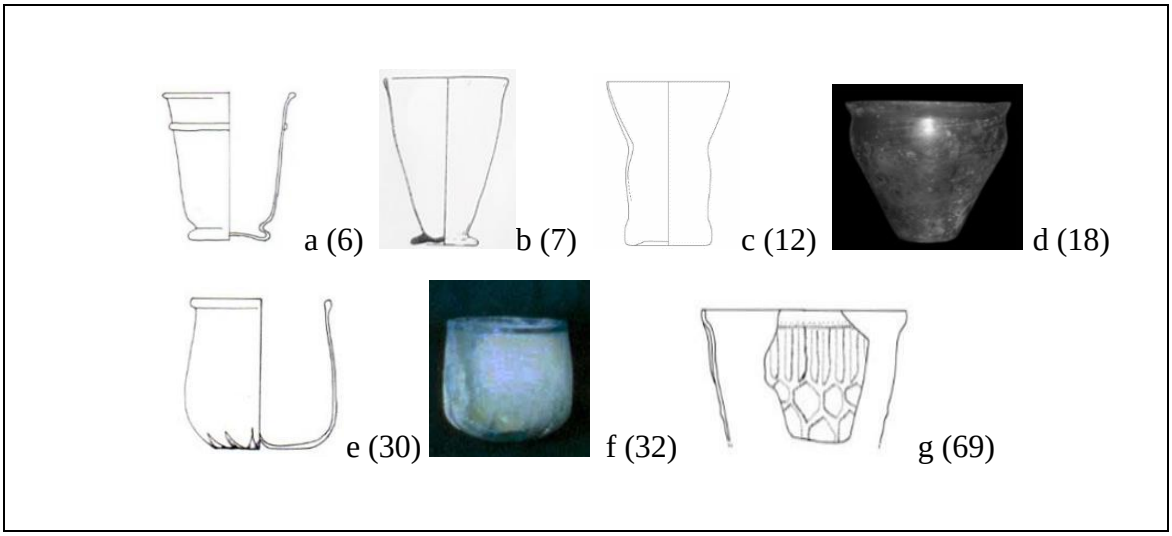
Res. 30: Geç Roma İmparatorluk Dönemi Form Dağılımı

Geç Roma İmparatorluk Dönemi camlarının en yoğun grubunu şişeler oluşturmaktadır. Sıvı saklama, taşıma ve servis etme konusunda en estetik, uygun ve ucuz malzeme olarak tanımlayabileceğimiz cam şişe ve sürahilerin Geç Roma İmparatorluk döneminde yaygın formlardan biri olması çok normaldir. Bu dönem şişe ve sürahilerinde en yaygın görülen form, huni ağız ve küresel gövde düz ya da hafif konkav taban, halka kaide görülmektedir. (Res. 31 a-b) Bu formlarda bezeme olarak en yoğun karşılaşılan teknik, cam ipliği bezemedir. Bu bezeme ya gövde üzerinde cam ipliğinin sarılması ya da daha sık olarak, ağızın hemen altında bir ya da birkaç sıra sarılması biçimindedir. Bu dönemin karakteristiği olarak tanılayabileceğimiz bir başka form ise düz kesilmiş ağızlı, küresel gövdeli şişelerdir. (Res. 31 c) Bu formun dışında, daha önceden de görülen prizmal gövdeli şişelerin devamı ile karşılaşılmaktadır. (Res. 31 f) Tabanlarında sıklıkla kalıba üfleme ile yapılmış geometrik, floral ya da epigrafik örneklerin (Res. 31 g) olduğu bu şişelerin çoğunlukla sadece taban kısımları ile karşılaşılmaktadır.

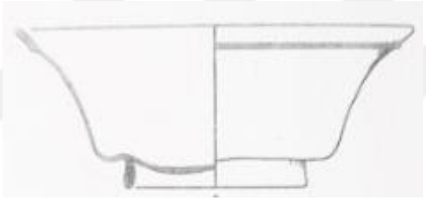
Res. 31: Şişe Formları

Geç Roma İmparatorluk Dönemi cam formları içinde yaygın bir başka grubu ise bardaklar oluşturmaktadır. Çeşitli formlarda karşımıza çıkan bardaklar içinde, kesilmiş ağızlı ve "S" profilli olanların yaygın üretiminin olduğu anlaşılmaktadır. (Res. 32 d; Res. 59-83) Bu profile sahip bardaklarda gövde üzerinde kesme bezeme ya da kalıba üfleme tekniğinde yapılmış bezemelerin olduğu görülür. Özellikle kalıba üfleme tekniğinde yapılmış bardaklarda, gövde üzerinde bal peteği motifinin sıklıkla yapıldığı görülmektedir. (Res. 32 g)

Res. 32: Bardak Formları

Tabak ve kase formlarının önceki gruplara göre daha az olmasındaki başlıca neden, bu dönemde kırmızı astarlı seramik olarak tanınan tabak ve kase formlarının çok yaygın bir piyasasının olmasıdır. Anlaşıldığı kadarıyla bu dönem masalarında bardak, şişe, sürahi gibi formların camdan, tabak ve kaselerin ise sıklıkla seramikten olduğu sonucuna varabiliriz. Yine de servis ya da başka sunumlar için tabak ve kase formları az da olsa bulunmaktaydı. Yüksek kaideli formların yanında (Res. 33 a), konveks tabanlı yarım daire biçimindeki ağız kısmı kesilmiş formların çok yaygın olduğu anlaşılmaktadır (Res. 33 b). Özellikle gövde kısmında kesme bezeme ile yapılmış mitolojik ve hıristiyanlık ile ilgili sahneleri içeren örnekler, Geç Roma İmparatorluk Dönemi ve Erken Bizans Dönemi'nde karşımıza çıkmaktadır.

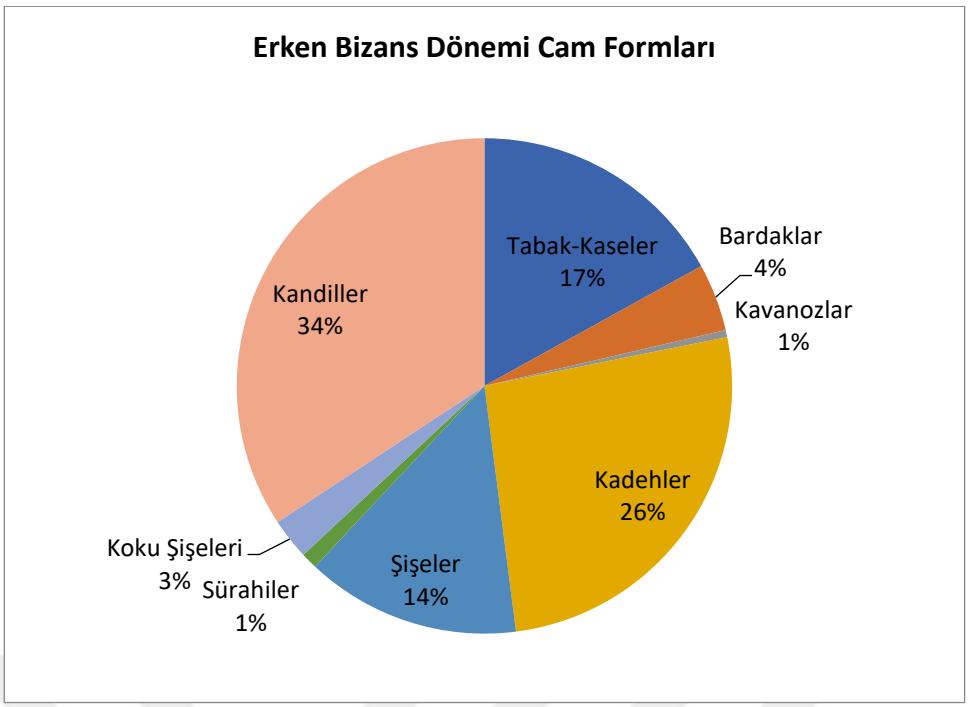
a (7)

b (32)

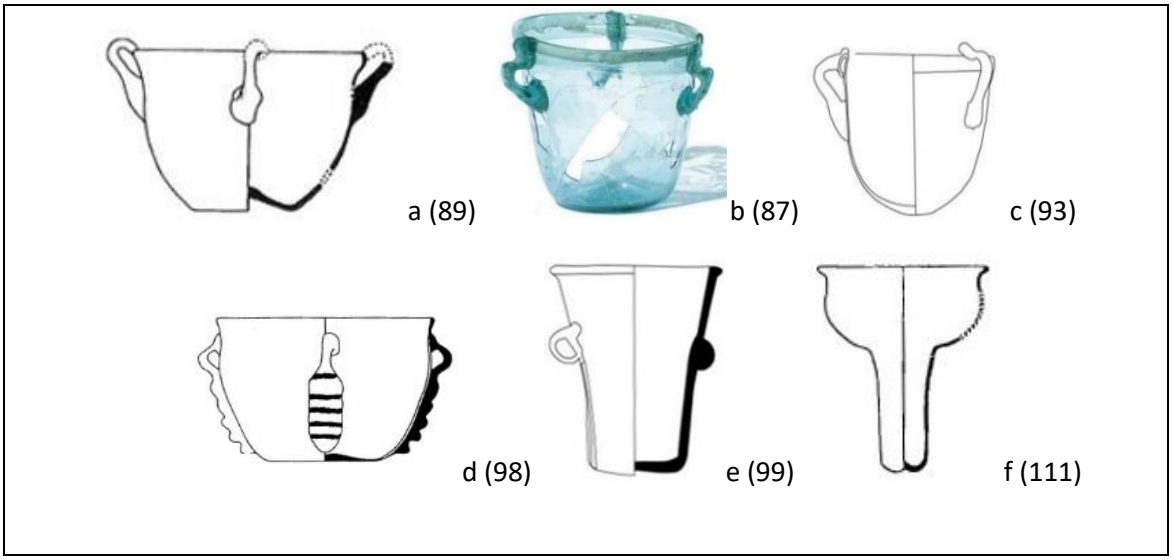
Res. 33: Tabak-Kase Formları

Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde pagan uygulamaların cenaze törenlerinde devam ettiği, mezarlarda ele geçen eşyalardan anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, ele geçen tam koku şişeleri mezar buluntusu olmalıdır. Bu koku şişelerinin, bir diğer yoğun grubu oluşturması bu nedenle çok normaldir. Özellikle Doğu Akdeniz üretimi olduğu bilinen serpme şişeler de Anadolu'nun Doğu Akdeniz ile bağlantısını gösteren önemli örneklerdir. Bir diğer Doğu Akdeniz üretimi form olan sürmedanlıklar (Kohl Tube), Anadolu'da az rastlanan bir diğer grubu oluşturur.

Res. 34: Erken Bizans Dönemi Cam Formları

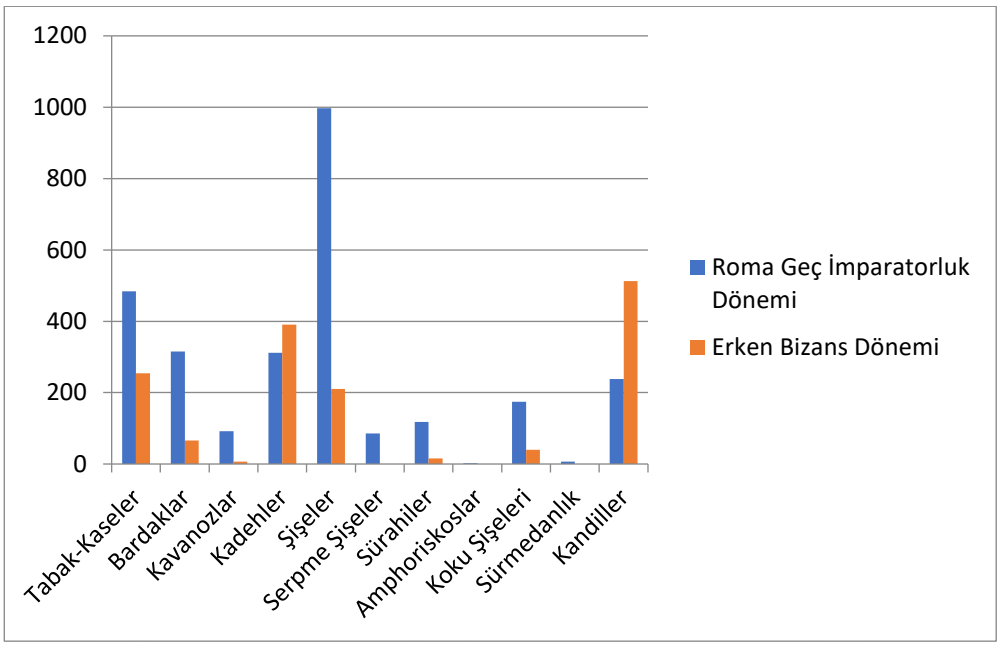
M.S. 4. yüzyılın sonunda hıristiyanlık dininin resmi din olarak ilan edilmesinden sonra yerleşimlerde ve yaşantılarda büyük değişimler yaşanmıştır. Bu değişimler cam formlarında da görülebilmektedir. Çeşitli yapılarının kiliselere dönüştürülmesi, ayinlerin kilise içinde yapılması gerekliliğinde yapı içlerinde yoğun kandillere ihtiyaç duyulmaktaydı. Dolayısıyla, özellikle 5.yüzyıldan itibaren çok çeşitli formlarda cam kandillerin yapılmaya başlandığını ve bunların özellikle kilise aydınlatmalarında kullanıldığını görmekteyiz. Kandiller, genellikle, duvara asılabilecek şekilde kulplu ya da polikandilyonlara konulacak biçimde yapılmaktaydı. (Res. 35) Bu ihtiyacın karşılanabilmesi için, Erken Bizans Dönemi cam üretiminin en yoğun grubunu kandillerin oluşturduğunu söyleyebiliriz. (Res. 35) Arkasından gelen bir diğer yaygın form ise kadehlerdir. (Res. 37 j) Kadehler, Geç Roma İmparatorluk döneminden itibaren kullanılmaya başlanan, ama en yaygın kullanımını Erken Bizans Dönemi'nde yapan formlardır. Bu dönemde kadehlerin hem bardak hem de kandil olarak kullanıldıkları bilinmektedir. Bu iki formun dışında karşımıza çıkan örnekler, sıklıkla masa kabı olarak tanımlayabileceğimiz tabak/kase, şişe/sürahi, bardak/kavanoz gibi formlardır. (Res. 37)

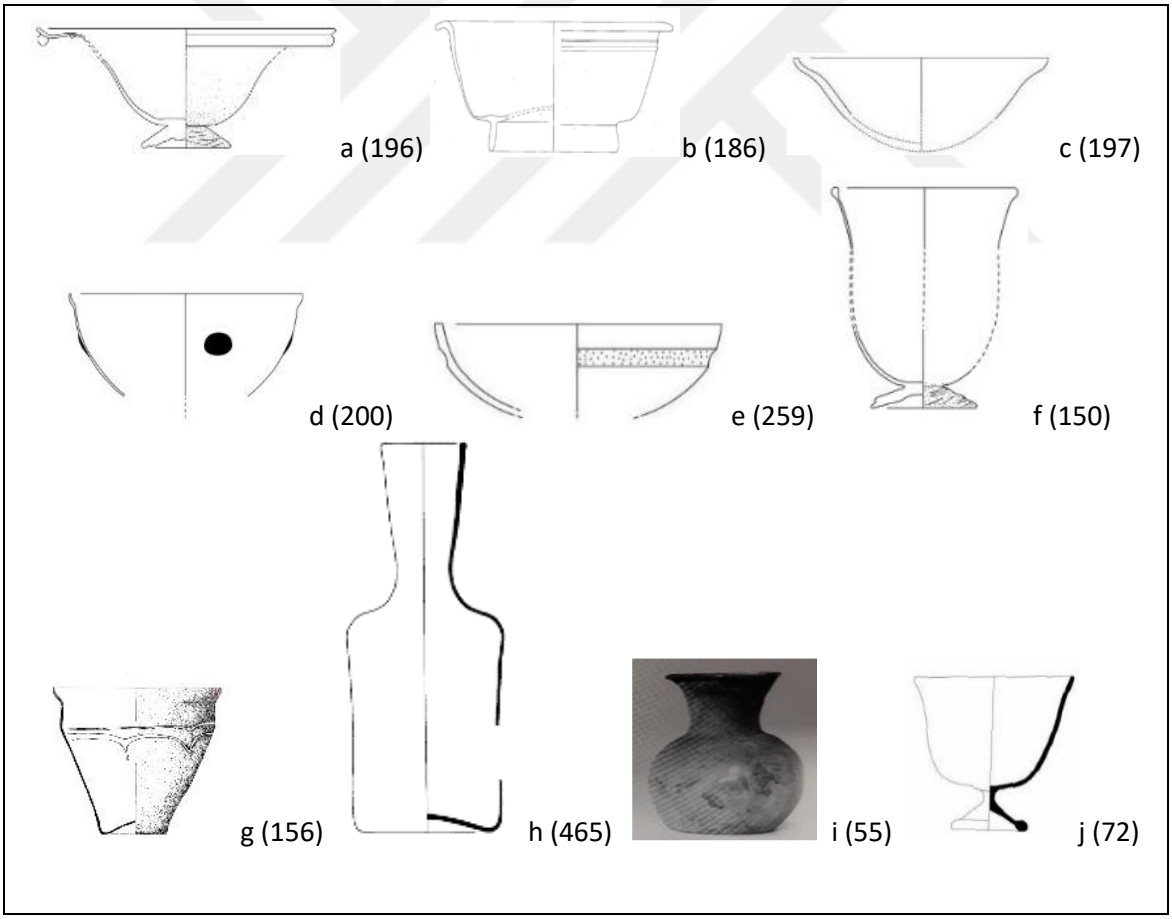
Res. 35: Kandil Formları

Bu formların içinde, Geç Roma geleneğinden gelen yiv bezemeli (Res. 37 e) ya da kesme bezemeli kaselerin yanında, yüksek halka kaideli cam ipliği ya da kalın cam bantlardan (Res. 37 a) oluşan bezemeleri içeren örneklerle de karşılaşılmaktadır. Yerleşimler ele geçen bardak formlarının azaldığı, bunların yerine daha çok kadeh formlarının görüldüğü tespit edilmektedir. Erken Bizans Dönemi şişelerinde ise bir önceki dönemin geleneksel formlarının yanında, "U" biçimli ya da boyundan düz devam eden ağız sahip, küresel ya da armudi gövdeli şişe örnekleri görülmektedir. Bu şişelerin sıklıkla ağız kısımlarında yine tabaklarda olduğu gibi ya camın kendi renginden ya da kobalt mavi camdan cam ipliği ile sarılarak yapılmış, ağız ve boyunu çevreleyen bezemelerle karşılaşılmaktadır. Bu formların azlığı, günlük hayatta cam kapların kullanımının azaldığı biçiminde açıklanabilir.

Bugüne kadar yapılmış yayınlar ışığında, her iki dönem arasındaki farkları ve yoğunlukları tespit edilmeye çalışılmıştır. Aşağıdaki resimde belirtildiği gibi döneme dayalı form değişimleri ve yoğunluklarına dayanarak, Erken Bizans Dönemi'nde cam form çeşitliliğinin azaldığı, kalitenin düştüğü, masa kabı olarak tanımlayabileceğimiz formların daha özel mekanlarda kullanıldığı, kiliselerin aydınlatılmasında özellikle cam kandillerin seçildiği gibi unsurlar dikkati çekmektedir.

Res. 36: Formların Dönemlere Göre Dağılımı

Res. 37: Çeşitli Sofra Kap Formları

ÖZET

Bizans Dönemi'nin öncüsü olan Roma İmparatorluk Dönemi camları, Roma İmparatorluğu'nun geleneksel formunu taşımaktadır. Serbest üfleme tekniğinin keşfedilmesiyle cam, günlük hayatta kolay ulaşılabilen bir malzeme olmuştur ve cam kap formlarında çeşitlilik artmıştır. Bu dönemde kadehler, kandiller ve koku şişeleri (unguentarium) çok sık görülen cam kap formlarıdır. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nin cam fiyatları ve üretim merkezleri üzerine bilgi veren İmparatorluğun çeşitli yerlerinde bulunan ve en önemli arkeolojik veri olan Diocletian Fiyat Listesi camın dönem içindeki yeri ve kullanımı hakkında ışık tutmaktadır.

Anadolu'da bugüne kadar yapılan kazılarda ve araştırmalarda Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemlerinde ele geçen cam eserler, üretim artıkları ve cam fırın kalıntıları (7 kentte) göz önüne alındığında toplam 23 kentte cam üretimi olduğu görülmektedir. Cam üretimine ilişkin veriler, in situ fırın kalıntısı bulunan ve cam üretim izleri bulunan yerleşimler olmak üzere 2 başlık altında toplanmıştır

Çalışmamızda, ele geçen ve yayınlarda belirtilen 11 cam kap formu, Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemleri olarak incelenmiştir. Geç Roma İmparatorluk Dönemi'nde çeşitliliğin ve formların sayıca fazla ele geçtiği görülmüştür. Erken Bizans Döneminde ise daha çok kandiller ele geçmiştir. Buluntular çoğunlukla Ege ve Akdeniz Bölgelerinden ele geçmiştir.

M.S. 4. yüzyıldan itibaren Hristiyanlığın yayılması ile birlikte günlük kullanım kaplarının kullanımı azalmış, iç mekan, konutlar ve dinsel yapılarda kandillerin kullanımı yaygınlaşmıştır.

Anadolu'da incelenen cam kap formlarından tabak ve kaselerde birkaç bezemeli ithal örnek ele geçmiştir. Geç Roma İmparatorluk ve Erken Bizans Dönemlerinde ele geçen kadeh ve kandil cam kap formlarında yerel bir üretim söz konusudur.

Anadolu’da kazılarda ele geçen ve yayınlarda belirtilen cam kap buluntularının M.S. 4-6. yüzyıllarda yoğun olarak ele geçtiği ancak; M.S.7. yüzyılda azaldığı görülmektedir. Arap saldırıları, ekonomik buhran, salgın hastalıklar üretimin ve ticaretin gelişmesini engellemiştir.

SUMMARY

The Roman Imperial Period glass, which is the pioneer of the Byzantine Period, carries the traditional form of the Roman Empire. With the discovery of the free blowing technique, glass has become an easily accessible material in daily life and diversity of glass container forms has increased. In this period goblets, oil lamps and fragrance bottles (unguentarium) are the most common glass vessel forms. The Diocletian Price List, which is the most important archaeological data found in various parts of the Empire, giving information on glass prices and production centers of the Late Roman Imperial Period, sheds light on the place and use of glass in the period.

Considering the glass artifacts, production residues and glass klin remains (in 7 cities) found in the Late Roman Imperial and Early Byzantine Periods in the excavations and researches carried out in Anatolia to date, it is seen that there is glass production in a total of 23 cities.

In our study, 11 glass vessel forms found and mentioned in publications were examined as Late Roman Imperial and Early Byzantine Period. In Late Roman Imperial Period, it was seen that the diversity and forms were more numerous. In the Early Byzantine Period, more lamps were found. The finds were mostly obtained from the Aegean and Mediterranean Regions.

From the 4th century AD onwards, with the spread of Christianity, the use of daily use vessels decreased, and the use of oil lamps in interiors, residences and religious buildings became widespread.

A few decorated imported samples were found on plates and bowls from glass vessel form studied in Anatolia. There is a local production in the glass vessel forms of goblets and oil lamps found in the Late Roman Empire and Early Byzantine Period.

The glass vessel finds found in the excavations in Anatolia and mentioned in the publications are dated to AD, 4-6 th centuries, but, AD 7 th century appears to be decreasing. Arab attacks, economic depression, epidemics prevented the development of production and trade.